CHARLOTTE BRONTË

JANE EYRE

Çeviri: NİHAL YEĞİNOBALI

CAN

CHARLOTTE BRONTË

JANE EYRE

Çeviri: NİHAL YEĞİNOBALI

CAN

Jane Eyre, Charlotte Brontë

1. basım: 2007
4. basım: Eylül 2013, İstanbul
E-kitap 1. sürüm Ocak 2014, İstanbul
Eylül 2013 tarihli 4. basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

ISBN 9789750720291

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

Charlotte Brontë

JANE EYRE

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
Nihal Yeğinobalı

CAN

CHARLOTTE BRONTË, 1816'da İngiltere'nin Yorshire bölgesinde, Thornton'da doğdu. Kendisi gibi romancı olan Anne ve Emily Brontë' nin kız kardeşidir. Fransızca ve Almanca öğrenmek üzere Emily'yle birlikte gittiği Brüksel'deki bir yatılı okulda geçirdiği günler, Charlotte'u edebiyata yönelten bir dönüm noktası oldu. Üç kız kardeş, şiirlerini ortak bir kitapta yayımladılar. Charlotte'un 1847'de yayımlanan ilk romanı *Jane Eyre* büyük bir başarı elde etti. Erkek kardeşi Patrick Branwell ile kız kardeşleri Anne ve Emily'yi birbiri ardına yitiren Charlotte, *Shirley* (1849) adlı kitabını tek başında kaldığı evinde tamamladı. Yayıncısının konuğu olarak gittiği Londra'da pek çok yazarla tanışma olanağı buldu. 1853'te *Villette* adlı romanının yayımlanmasının ardından, din adamı olan babasının yanında görev yapan Arthur Bell Nicholls'la evlendi. *Emma* romanına yeni başladığı sırada, hamileliğinde ortaya çıkan ağır bir hastalık yüzünden 1855'te Haworth'ta öldü.

NİHAL YEĞİNOBALI, 1927'de Manisa'da doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra New York Eyalet Üniversitesi'nde edebiyat öğrenimi gördü. *Genç Kızlar* adlı ilk romanını, Vincent Ewing adını verdiği sözde Amerikalı bir yazarın imzasıyla yayımladı. 1950'de yayımlanan bu kitap, hâlâ basım yapmaktadır. Ardından *Sitem, Mazi Kalbimde Bir Yaradır, Belki Defne, Gazel* adlı romanları ve *Cumhuriyet Çocuğu* adlı anı kitabını yayımladı. Yeğinobalı, çok sayıda yazarın klasik ve çağdaş yapıtlarını dilimize kazandırdı.

W.M. Thackeray'a
yazarın saygılarıyla

I

O gün yürüyüş yapmak olanaksızdı. Gerçi sabahleyin o yaprakları dökülmüş fidanlıkta bir saat kadar dolaşmıştık, ama öğle yemeğinden sonra (konuğu olmadığı zamanlar Mrs. Reed, öğle yemeğini erken yerdi) dışarıda esen soğuk kış rüzgârı beraberinde öyle karanlık bulutlar, öyle iliklere işleyen bir yağmur getirmişti ki, dışarıda gezmek artık söz konusu edilemezdi.

Bu, benim canıma minnetti. Uzun yürüyüşleri sevmezdim; hele soğuk, nemli havalarda, alacakaranlığın ayazında, ayak ve el parmaklarım donmuş, dadı Bessie' nin azarlarından içim kararmış, Eliza, John ve Georgiana Reed'den güçsüz olmaktan da utanmış bir durumda eve dönmek benim için her zaman çok acı olurdu.

O dediğim Eliza, John ve Georgiana şimdi oturma odasında, ateş başındaki bir kanepeye uzanmış yatan annelerinin çevresini sarmışlardı. Mrs. Reed (bu kez ağlayıp kavga etmeyen) çocuklarıyla çevrili olarak, çok mutlu görünüyordu. Aralarına katılmayı bana yasaklamıştı. Beni öyle ayrı tutmak zorunda kalışı onu da üzüyormuş. Ama benim daha insan canlısı, daha çocuksu bir huy, daha şirin, neşeli tutumlar, yani şöyle daha az sinsi, daha rahat bir tutum edinmek için canla başla çalıştığımı Bessie'den duyuncaya ya da kendi gözüyle görünceye kadar beni yalnızca yaşamlarından hoşnut, mutlu çocukların hakkı olan ayrıcalıklardan yoksun bırakmak zorundaymış.

"Bessie ne diyor, ben ne yapmışım yani?" diye sordum.

"Jane, büyüklerine karşılık veren, soru soran çocuklardan hoşlanmam ben. Hem böyle küçücük bir çocuğun büyüklerinden adeta hesap sorması ne müthiş şey! Otur bir köşeye. Doğru dürüst konuşamayacaksan da sus."

Oturma odasına bitişik bir küçük kahvaltı odası vardı. Sessizce oraya süzüldüm. Burada bir kitap rafı vardı. Elime (bol resimli olmasına dikkat ederek) bir kitap aldım. Pencerenin içine tırmanıp

ayaklarımı toplayarak Türkler gibi bağdaş kurup oturdum, kırmızı kalın perdeleri de çekince iki katlı bir gizliliğe, kuytuluğa kavuşmuş oldum.

Perdenin kızıl renkli kıvrımları sağımdaki manzarayı kapatıyordu. Solumda ise, beni o iç karartıcı kasım gününden koruyan, ama ayırmayan saydam pencere camları vardı. Arada bir elimdeki kitabın yapraklarını çevirirken, dışarıdaki kış gününün manzarasını gözden geçiriyordum. Karşıda bulutlarla sislerin yarattığı soluk bir perde, önümde ıslak çimler, rüzgârın tokatladığı ağaçlar, uzun şiddetli esintilerin önünden kaçarcasına dalgalanan aralıksız bir yağmur...

Gözlerimi kitabıma çevirdim gene; Thomas Bewick' in *History of British Birds*'tü.[1] Bu kitabın metni genellikle beni pek sarmazdı, ama başlangıçta birtakım sayfalar vardı ki o çocuk yaşımda bile okumadan pek geçemezdim. Bunlar deniz kuşlarının yaşadıkları yerleri, yalnız onların bulunduğu "ıssız kayaları, kıyıları" Lindeness ya da Naze denilen ve güney ucundan Kuzey Burnu'na kadar adacıklarla benekli olan Norveç kıyılarını anlatan bölümlerdi:

> Kuzey Okyanusu geniş buruntularla
> Kaynar, en kuzeydeki Thule'dan başlayıp
> O çıplak, ıssız adaların çevresinde
> Ve Atlantik dalgaları
> Döver fırtınalı Hebrides kıyılarını.

Laponya, Sibirya, Spitzbergen, Nova Zembla, İzlanda, Grönland gibi yerlerin ıssız kıyılarını anlatan bölümlere de göz atmadan edemezdim. "Kuzey Kutup bölgesinin uçsuz bucaksız ufukları, kasvetli tenhalıklardan oluşma o ıssız ülkeler... O kar, buz deposu ki yüzyıllarca süren kışların birikintisi olan, dağ dağ üstüne yükselen tepelerde camlaşan kırılmaz buz tabakaları kutbu çevirir, aşırı soğuğun katmerli sertliğini büsbütün artırır." Bu ölüm beyazlığındaki bölgeleri kendi kafamda canlandırırdım. Çocuk kafalarında yüzen bütün yarı anlaşılmış fikirler gibi silik, ama gene de tuhaf bir şekilde etkili. Bu başlangıç sayfalarındaki yazılar daha sonraki anlatımlarla birleşerek kitabın resimlerine anlam katardı. Dalgaları göklere çıkan bir denizden tek başına yükselen bir kaya, ıssız bir kıyıya çarpıp kalmış harap bir

gemi, çizgi çizgi bulutların arasından görünen ve batmak üzere bir gemiyi seyreden, buz gibi soğuk, hasta gibi solgun bir ay...

Bir mezarlık sahnesi vardı ki ne anlama geldiğini pek bilemezdim. Üstü yazılı bir mezar taşı, yüksek bir kapısı, iki ağacı, ufku kapatan yıkık bir duvarı vardı; yeni yükselen ince bir ay akşam saatini mimler gibiydi.

Durgun denizin üzerinde hareketsiz duran iki gemiyi birer "hayalet gemi" sayardım.

Hırsızın arkasındaki torbayı yere çivileyen ifritin resminiyse çarçabuk geçerdim; çünkü bu bana dehşet veren bir şeydi.

Bir kayanın üzerinde tek başına oturmuş, uzaktaki bir darağacının çevresindeki kalabalığı seyreden o kara, boynuzlu şekil de öyle.

Her resim bir öykü anlatıyordu. Benim henüz iyice gelişmemiş kafamla duygularım için çok zaman gizemli olmakla birlikte her zaman ilgi çekici bulduğum öyküler. Bessie'nin bazen kış akşamlarında, keyfi yerinde olduğu zaman anlattığı masallar kadar ilgi çekici. Böyle gecelerde Bessie ütü masasını çocuk odasındaki ateşin başına kurar, bizim de bunun çevresinde oturmamıza izin verirdi. Bir yandan Mrs. Reed'in dantel farbalalarını, gece başlıklarının fırfırlarını ütülerken bir yandan da bizim heyecanlı dikkatimizi, eski masallardan, bu masallardan bile eski destanlardan, türkülerden alınma aşk ve serüven öyküleriyle beslerdi. (Bu öykülerden bazılarının *Pamela*[2] gibi, *Moreland Lordu Henry*[3] gibi romanlardan alınma olduğunu sonradan keşfedecektim.)

Kucağımda Bewick'in kitabıyla pencerenin içinde oturmuş, sayfaları karıştırırken mutluydum... Yani kendimce mutlu. Tek korkum bu zevkimin yarıda kesilmesiydi ki nitekim çok geçmeden bu da oldu. Kahvaltı odasının kapısı açıldı.

John Reed'in sesi "Pöh sana, Ekşi Surat!" diye bağırdı. Sonra sustu. Odada kimsecikleri görememişti.

"Ne cehennemde bu kız?" dedi. Sonra, kız kardeşlerine seslendi: "Lizzy, Georgy... Jane burada da yok. Anneme söyle; dışarı, yağmurun altına çıkmış galiba."

"İyi ki perdeyi çekmişim," diye düşündüm, John gizlendiğim yeri bulmasın diye de bütün yüreğimle dua ettim. Ona kalsa bulamazdı da

çünkü ne kafası işlekti, ne de görüşü keskin. Ama Eliza kafasını kapıdan uzatır uzatmaz, "Pencerenin içindedir besbelli, Jack," dedi. Ben de hemen ortaya çıktım; çünkü bu adı geçen Jack'ın beni sürükleyerek dışarı çıkarması ödümü koparan bir şeydi.

Çekingenliğin verdiği bir terslikle, "Ne istiyorsun?" diye sordum.

John Reed, "Ne istiyorsun Küçükbey, söyle bakalım!" dedi. Sonra bir koltuğa kurularak, "Beri gelmeni istiyorum," dedi, benim gidip önünde durmamı istediğini belirten bir işaret yaptı.

John Reed on dört yaşında bir okul çocuğuydu. Benden dört yaş büyük (ben ancak on yaşındaydım), yaşına göre de iri, tıknazdı. Cildi donuk, sağlıksız, o ablak yüzünün çizgileri kaba, kolları bacakları etli, elleri ayakları kocamandı. Her zaman oburluk etmekten sindirimi bozuk olduğu için gözleri fersiz, yanakları da sarkık sarkıktı. Şu sırada okulda olması gerekirdi, ama "bünyesinin nazikliği yüzünden" anacığı onu birkaç aylığına evde alıkoymuştu. Öğretmeni Mr. Miles, ona evinden daha az pasta şekerleme gelse çocuğun turp gibi olacağını söylüyordu, gelgelelim anasının yüreği bu türlü sert düşünceleri kaldırmıyor, oğlunun soluk benzinin ya fazla çalışmaktan ya da ev özleminden olduğuna inanmak gibi ince düşünceleri yeğliyordu.

John annesiyle kız kardeşlerini pek sevmez, hele beni hiç çekemezdi. Ne haftada iki-üç kez ne de günde bir-iki kez. Durmadan üzer, cezalandırırdı beni, canımdan bezdirirdi. Vücudumdaki her sinir onun korkusuyla ayaktaydı, o yaklaştığı zaman kemiklerimin üzerindeki her bir dirhem et titrer, kasılırdı. İçimde uyandırdığı yalın korkunun aklımı başımdan aldığı zamanlar olurdu; çünkü onun gözdağları, dayakları karşısında sığınabileceğim hiçbir kimsem yoktu. Hizmetçiler benim tarafımı tutarak Küçükbey'i kızdırmak istemezlerdi elbet, Mrs. Reed'in de bu konuda gözü kör, kulağı sağırdı sanki. Onun bana vurduğunu görmez, sövüp saydığını duymazdı; oysa John'un ara sıra bu işleri annesinin gözleri önünde yaptığı da olurdu. Hoş, çoğunlukla annesinin arkasından yapardı ya!

John'un her buyruğuna boyun eğmeye alışık olduğum için gidip önünde durdum. Şöyle bir üç dakikayı bana dilini çıkartmakla geçirdi. Kökünden kopartırcasına, çıkarabildiği kadar çıkarıyordu dilini. Ben onun çok geçmeden bana vuracağını biliyordum. Korkuyordum bundan, gene de bana biraz sonra vuracak olan çocuğun iğrençliğini,

çirkinliğini düşünmekten kendimi alamıyordum. Aklımdan geçenleri yüzümden mi okudu nedir... Birden hiç sesini çıkarmadan, patlatıverdi tokadı. Sendeledim, sonra dengemi yeniden kazanınca birkaç adım geriye gittim.

John Reed, "Bu biraz önce anneme karşılık verdiğin için," dedi. "Perdelerin arkasına sinsi sinsi gizlendiğin için! Hem de demin bana öyle kötü kötü baktığın için... Seni sıçan seni!"

John Reed'in hakaretlerine alışık olduğum için karşılık vermek aklıma bile gelmezdi. Benim kaygım şimdi bu hakareti yüzde yüz izleyecek olan tokada dayanabilmekti!

"Ne yapıyordun perdenin ardında?" diye sordu...

"Kitap okuyordum."

"Göster kitabı."

Pencereye gidip kitabı getirdim.

"Bizim kitaplarımızı ellemeye hakkın yok senin. Meteliksizsin. Bizim elimize bakıyorsun, annem öyle diyor. Beş paran yokmuş dünyada. Baban para mara bırakmamış sana. Aslında sokağa çıkıp dilenmen gerekirmiş, ama bizim gibi kibar aile çocuklarıyla bir arada oturuyor, bizimle yemek yiyorsun. Üstün başın da annemin kesesinden yapılıyor. Ben şimdi sana öğretirim benim kitaplarımı karıştırmasını! Benim ya onlar! Bütün ev benim sayılır, nasıl olsa büyüyünce benim olacak. Git kapı önünde dur bakalım... Aynalarla pencerelerden uzak."

Onun dediği gibi yaptım. Niyetinin ne olduğunu önce sezmemiştim. Kitabı kaldırıp nişan alarak atmaya hazırlandığını görünce, elimde olmadan bir çığlık kopardım, yana kaçtım. Gel gör ki yeter derecede çabuk davranamamıştım. Kitap havada uçarak bana çarptı. Yere yuvarlanırken başımı kapıya vurup yarmışım, kanlar aktı. Çok da acıyordu. Duyduğum korku artık doruğa ulaşıp aşmış, yerini başka duygulara bırakmıştı.

"Hain, zalim çocuk!" diye bağırdım. "Katil sayılırsın sen... Köle tüccarı gibisin... Tıpkı eski Roma imparatorlarına benziyorsun!"

Goldsmith'in *Roma Tarihi*'ni okuduğum için Neron, Caligula gibi imparatorlar üstüne bilgi edinmiş, içimden birtakım benzetişler yapmış, ama bu kıyaslamaları böyle yüksek sesle ortaya vurabileceğimi aklımın ucundan bile geçirmemiştim.

Oğlan, "Ne! Ne!" diye haykırdı. "Neler diyor bu kız bana? Eliza, Georgiana, işittiniz mi? Anneme söyleyeyim de görürsün sen, ama önce..."

Ok gibi üzerime atıldı. Saçlarımı, omzumu kavradığını hissettim. Bütün hırsıyla abanmıştı üzerime. Onu gerçekten bir katil, bir despot olarak görüyordum şimdi. Başımdan akan birkaç damla kanın boynuma sızdığını hissettim. Canımın acısı çok şiddetliydi, bir an için korkuma bile üstün gelmişti. Çılgına dönerek savunmaya başladım. Neler yaptım, bilmiyorum. John, "Sıçan! Sıçan!" diye bağırdı, sonra avazı çıktığı kadar haykırdı. Yardım yakınındaydı: Eliza'yla Goeorgiana koşup yukarıdan annelerini çağırmışlardı. Mrs. Reed yanımıza geldi, peşinden de oda hizmetçisi Abbot ile Bessie. Bizi ayırdılar.

Birinin, "Aman yarabbi! Cadılar gibi saldırmış Küçükbey'e!" dediğini duydum.

Biri de, "Ömrümde böyle şirretlik, böyle yırtıcılık görmedim," diyordu,

Sonra Mrs. Reed, "Kırmızı odaya kapatıp, kapıyı üstünden kilitleyin!" diye buyurdu.

İki çift el beni hemen kavradı, üst kata taşıdı.

1. (İng.) İngiltere Kuşlarının Tarihçesi. Bu kitap biri 1797, diğeri 1804 yılında olmak üzere iki cilt olarak basıldı. Kitapta alıntılanan dizeler James Thomson'ın "The Seasons" (Mevsimler) (1730) adlı şiirinden alınmıştır. (Y.N.)

2. Samuel Richardson'ın romanı (1740). (Y.N.)

3. Henry Brook'un *The Fool of Quality* adlı kitabının John Wesley tarafından kısaltılmış baskısı (1781). (Y.N.)

II

Yukarı çıkıncaya kadar direndim. Bu, şimdiye kadar yapmadığım bir şeydi. Bessie ile Miss Abbot'un hakkımda zaten var olan kötü düşünceleri büsbütün pekişti. İşin gerçeği şu ki kendimi kaybetmiş durumdaydım. Ya da Fransızlar gibi, "Kendimin dışındaydım," demek belki daha yerinde olur. Bir anlık bir başkaldırının beni daha ilk baştan en ağır cezalara uğratmış olduğunun farkındaydım. Başkaldıran bütün köleler gibi ben de, durum nasılsa umutsuz olduğu için çarpışmayı son kerteye kadar götürmeye kararlıydım.

"Tut şunun kollarını, Miss Abbot. Kudurmuş kedilere benziyor!"

Oda hizmetçisi, "Ayıp! Ayıp, Miss Eyre!" diye bağırıyordu. "İnsan hiç Küçükbey'e vurur mu? Velinimetinin oğlu! Efendin o senin!"

"Efendim mi? Neden efendim oluyormuş? Hizmetçi miyim ben?"

"Yo!.. Hizmetçiden daha bile aşağısın; çünkü geçimini sağlamak için çalıştığın da yok. Hadi bakalım, otur şuraya da işlediğin günahları düşün, taşın!"

Şimdi beni Mrs. Reed'in söylediği odaya getirip bir iskemlenin üzerine oturtmuşlardı. O saat yay gibi yerimden fırlamaya kalkıştım. İki çift el beni hemencecik tuttu.

Bessie, "Uslu uslu oturmazsan bağlarız ha!" dedi. "Miss Abbot, bana jartiyerini versene. Bu kız benimkini şıp diye koparır atar."

Miss Abbot o tombul bacağından adı geçen nesneyi çıkarmak üzere döndü. Onların beni böyle kıskıvrak bağlamaya hazırlanmaları, bunun da beni büsbütün küçük düşüreceğini bilmek heyecanımı biraz yatıştırmıştı.

"Çıkarma onları!" diye bağırdım. "Uslu oturacağım."

Sözüme senet olarak da oturduğum iskemleye ellerimle sımsıkı yapıştım.

Bessie, "Hele bir oturma da görürsün!" dedi.

Gerçekten yatışmaya başladığım kanısına varınca da ellerini üzerimden çekti. Şimdi o da, Miss Abbot da kollarını kavuşturmuş, kuşku dolu, karanlık bakışlarla beni süzüyorlardı. Sanki aklımı oynattığıma kanaat getirmişlerdi.

Sonunda Bessie oda hizmetçisine dönerek, "Şimdiye kadar hiç böyle bir şey yapmamıştı," dedi.

Bunun karşılığı, "Ama bu ondan umulurdu," oldu. "Hanımefendiye kaç kere söyledim bu çocuk için düşüncelerimi... Hanımefendi de bana hak verdi. Saman altından su yürüten sinsinin biri. Bu yaşta bu kadar içinden pazarlıklı çocuk ben görmedim doğrusu."

Bessie buna karşılık vermedi ama çok geçmeden bana dönerek, "Miss Eyre, sen Mrs. Reed'e minnet borçlusun, bunu aklında tutman gerekir," dedi. "Onun eline bakıyorsun. Bugün seni kapı dışarı etse yoksullar evini boylarsın."

Buna karşılık söyleyecek sözüm yoktu. Zaten bunu ilk kez de duyuyor değildim. Yaşamımın ilk anıları arasında bu tür dokundurmalar vardı. Bu "ele bakmak" takazası kulağımda anlamı belirsiz bir tekerleme olup çıkmıştı. Beni içimden yıkan, burnumun direğini sızlatan, gene de ancak yarım yamalak anlayabildiğim bir tekerleme.

Miss Abbot da araya karışarak, "Hanımefendi senin kendi çocuklarıyla bir arada yetişmene izin veriyorsa yüreğinin iyiliğinden, yoksa kendini evin küçükhanımlarıyla, küçükbeyleriyle bir ayar tutman doğru olmaz..." dedi. "Onlar büyüyünce büyük servetlere konacaklar, seninse zırnığın olmayacak. Onun için bana da sana haddini bilmek, onları hoşnut etmeye çalışmak düşer."

Bessie hiç de haşin olmayan bir sesle, "Bu söylediklerimiz senin iyiliğin için," diye ekledi. "Sen işe yarar, güler yüzlü, uslu bir çocuk olmaya çalışırsan belki burası senin evin olur. Ama cadalozluk eder, kaba davranırsan hanımefendi seni kesin kovar evinden."

Miss Abbot, "Zaten böyle çocukları önce Tanrı cezalandırır," dedi. "Böyle kıyametleri kopardığı bir sırada bir de bakarsın Tanrı onun canını alıvermiş. O zaman ahretin hangi bölmesine gider acaba? Gel, Bessie, onu kendi haline bırakalım artık. İyi ki Tanrı bana onunki gibi bir taş yürek vermemiş. Miss Eyre, yalnız kaldığın zaman güzel dualar

oku; çünkü pişmanlık getirip tövbe etmezsen belki Tanrı Baba bu bacadan aşağı kötü bir şeyin inip seni kaçırmasına göz yumar."

Dışarı çıkıp kapıyı kapadılar, kilitlediler.

Kırmızı oda pek seyrek olarak kullanılan bir odaydı. "Hiç kullanılmayan" da diyebilirim. Ancak Gateshead Konağı'na bir konuk akını olup da her odadan yararlanmak gerektiği zaman açılırdı. Oysa burası malikânenin en geniş, en şahane odalarından biriydi. Ortada, oturaklı maun direkler üzerine kurulmuş, kızıl damasko perdeli karyola bir tapınak gibi duruyordu. Güneşlikleri hep inik duran iki büyük pencere de kızıl damasko perdelerin katları, kıvrımları arasında yarı yarıya gizlenmiş gibiydi. Halı kırmızıydı. Yatağın ayakucundaki masaya kızıl örtü örülmüştü. Duvarlar pembeye çalan tatlı, açık kahverengi; elbise dolabı, tuvalet masası, sandalyeler de hep koyu cilalı eski maundandı. Bütün bu koyu renklerin arasında, yatağa yığılmış duran yastıklarla kar gibi yatak örtüsü bembeyaz parlayarak gözü alıyordu. Önünde ayak dayayacak taburesiyle yatağın başucuna yerleştirilmiş olan, üzeri yastıklarla dolu beyaz koltuğu ben solgun bir tahta benzetirdim.

Bu oda soğuktu; çünkü şöminesi seyrek yakılırdı. Sessizdi; çünkü çocuk odalarıyla mutfak bölümünden uzaktı. Az kullanılmasından doğan iç karartıcı bir havası da vardı. Buraya yalnızca cumartesiden cumartesiye, eşyanın üzerine bir hafta içinde sessizce birikmiş olan tozu silmek üzere orta hizmetçisi girerdi. Bir de kırk yılda bir, Mrs. Reed gelerek elbise dolabındaki gizli gözü açar, içindekileri gözden geçirirdi. Bu gözde çeşitli evrak, Mrs. Reed'in takı kutusu, ölmüş kocasının minyatür resmi duruyordu. İşte kırmızı odanın esrarı... Bütün şahaneliğine karşın onu boş ve ıssız bırakan büyünün aslı, bu son sözlerimde gizlidir.

Mr. Reed öleli dokuz yıl oluyordu, son nefesini de işte bu odada vermişti. Yakınları onun ölüsünü bu odada ziyaret etmiş, tabutu gene bu odadan çıkmıştı. O gün bugündür de kasvetli bir kutsallık havası buraya fazla girilip çıkılmasını önlemişti.

Bessie ile acı dilli Miss Abbot'un beni oturttukları yer, mermerli şöminenin yanında alçak bir puftu. Karyola önümde yükseliyordu. Sağımda tahtalarının cilası yer yer, hafifçe ışıldayan yüksek, koyu renk dolap dikiliyordu; solumda da o perdelere gömülü pencereler. İki

pencere arasındaki kocaman bir ayna yatağın o bomboş şatafatını yansıtıyordu. Kapıyı üzerimden kilitleyip kilitlemediklerinden emin değildim. Yerimden kalkacak yüreği bulunca gidip baktım. Ne yazık ki evet! Hiçbir zindan bundan daha sıkı kilitlenmiş olamazdı. Geri dönerken aynanın önünden geçmek zorundaydım. Bakışlarım elimde olmadan büyülenmiş gibi, aynanın derinliklerinde gezindi. Bu hayal dolu boşlukta her şey olduğundan daha soğuk, daha karanlık görünüyordu. Çevredeki hareketsizliğin içinden korkunun pırıltılı gözleriyle, bembeyaz yüzüyle bana bakan o küçük, tuhaf şekil de gözüme gerçek bir hayalet gibi göründü. Onu Bessie'nin geceleyin anlattığı öykülerde, bozkırların kuytuluklarında, gecenin geç saatlerine kalmış yolcuların gözüne görünen o yarı peri, yarı şeytan ecinnilere benzettim. Dönüp gene iskemleme oturdum.

Kör inançların verdiği korku içime düşmüştü, ama korkunun mutlak zafer saati gelmemişti henüz. Kanım hâlâ kaynıyor, başkaldırmış köle öfkesi acı bir güçle cesaretimi ayakta tutuyordu. Kafamdan da hızla akıp geçen anılar şu dakikadaki acıklı durumda yenilmemi önlüyordu.

John Reed'in bütün o taş yürekli despotlukları, kız kardeşlerinin umursamazlığı, annelerinin bütün soğukluğu, hizmetçilerin bütün haksızlıkları, heyecanlı düşüncelerimin arasından, bulanık bir kuyunun dibindeki kara çamur gibi yüze çıkıp dalgalanıyordu. Neden?.. Neden hep bana acı çektiriyorlardı, hep bana yükleniyorlar, beni suçluyorlar, her dakika, hep cezaya çarptırıyorlardı? Bir yaptığımı bile beğendiremeyecek miydim onlara? Göze girmeye çalışmak neden hep boşunaydı? Dik kafalı, bencil Eliza saygı görüyor; şımarık, nispetçi, kaprisli, küstah, edepsiz Georgiana herkesten yüz buluyordu. Güzelliği o pembe yanakları, altın renkli bukleleriyle her bakanı büyüler, onun her suçunun bedelini öder gibiydi. John'u cezalandırmak şöyle dursun, davranışlarına gem vurmak bile kimsenin aklından geçmezdi. İstediği kadar güvercinlerin boğazını sıksın, civcivleri öldürsün, köpekleri koyun sürüsünün üzerine salsın, limonluktaki en bulunmaz meyveleri koparsın, en gözde çiçekleri yolsun! İstediği kadar annesine "karı" desin. Çok zaman annesinin (kendi tenine benzeyen) donuk esmer rengiyle alay eder, isteklerine açıkça karşı gelir, ipekli elbiselerini yırtıp paralardı bile. Gene de

anasının “kuzu”suydu. Bana gelince, bir suç işleyeceğim diye ödüm kopar, bütün görevlerimi yerine getirmeye çalışırdım. Gene de adım haşarıya, yaramaza, ekşi suratlı sinsiye çıkmıştı. Hep bu lafları duyuyordum sabahtan öğleye, öğleden ta akşamlara değin.

Düşerken başımı çarptığım yer hâlâ kanıyor, acıyordu; ama beni durup dururken haince dövdüğü için John’u azarlayan olmamıştı. Onun nedensiz hoyratlığından korunmak için kendimi savundum diye ben herkesten azar işitmiştim.

Bu acı durumun kışkırtmasıyla, geçici de olsa yaşından ileri bir güçle işleyen kafam, “Haksızlık bu... Haksızlık!” diyordu. Aynı kışkırtmanın etkisiyle gerilen iradem bu dayanılmaz baskıdan kurtulmak için olmayacak çareler yaratıyordu. Evden kaçmak gibi ya da, bunu beceremezsem, bir daha hiçbir şey yiyip içmeyerek kendimi öldürmek gibi!

O karanlık ikindi saatleri boyunca ruhum öylesine bunaldı ki! Kafam kargaşa içinde, bütün duygularım ayağa kalkmış, ama içimdeki bu savaş öyle koyu bir karanlık, öyle kör bir bilgisizlik içinde geçiyordu ki!.. Çünkü içimden hiç durmaksızın yükselen o soruya, “Neden acı çekiyorum?” sorusuna, hiç ama hiçbir karşılık bulamıyordum. Gelgelelim şimdi, aradaki şunca yılın ardından, bu yanıtı açıkça görebiliyorum.

Gateshead Konağı’nda ben bir uyumsuzluk öğesiydim. Ev halkından kimseye benzemiyordum. Mrs. Reed’ le, onun çocuklarıyla, hizmetçileriyle aramda hiçbir ortak yön yoktu. Gerçi onlar beni sevmiyorlardı, ama aslı aranırsa benim de onları sevdiğim yoktu. Onların da böyle kendi aralarına karışmayan, ne yaradılış, ne yetenek, ne de eğilim yönünden kendilerine benzemeyen, aykırı, yabancı bir varlığı bağırlarına basmaları beklenemezdi elbet. Onlara göre, ben işe yaramaz nesnenin biriydim. Onlara göre bir yararı olmayan, zevk vermeyen, hareketleri karşısında dikleşen, düşüncelerini küçümseyen, tatsız bir varlık!.. Biliyordum ki, güler, söyler, kaygısız, şımarık, tatlı dilli, oyuncu çocuğun biri olsaydım –gene kimsesiz, parasız bile olsam– varlığım Mrs. Reed’e o kadar ağır gelmeyecekti. Çocukları beni kendilerine daha yakın bularak benimseyeceklerdi, hizmetçiler de çocuk odasında işlenen her suçu bana yüklemeyi alışkanlık edinmeyeceklerdi.

Gün ışığı kırmızı odadan çekilmeye başlamıştı. Saat dördü geçmiş, bulutlu gün yerini iç karartıcı bir alacakaranlığa bırakmaktaydı. Yağmurun hâlâ durup dinlenmeksizin pencerelere vurduğunu, rüzgârın arkadaki ağaçların arasında uluyup durduğunu duyabiliyordum. Gitgide her yanım buz kesildi, o zaman cesaretim de elden gitti. Sönen öfkenin küllenen korları üzerine her zamanki ezik, kuşkulu, kimsesiz, üzüntülü duygularım ıslak ıslak düşmeye başladı. Hepsi de bana günahkâr diyorlardı. Gerçekte günahkâr olmayayım sakın? Daha demin kendimi aç bırakarak öldürmeyi tasarlamış değil miydim? Bu düşünce gerçekten günahtı. Ölsem bile Cennet'e gidebilecek durumda mıydım sanki? Sonra Gateshead Kilisesi'nin mahzenindeki kabir pek mi özenilecek bir yuvaydı? Mr. Reed'in o kuytu yerde yattığını söylüyorlardı. Böylece aklıma gelen Mr. Reed'i gitgide artan müthiş bir korkuyla düşünmeye başladım. Onu anımsayamamakla birlikte öz dayım –annemin ağabeysi– olduğunu, beni anasız, babasız bir yavru olarak kaldığım zaman evine aldığını, son saatinde karısından, beni kendi çocuklarıyla bir tutup yetiştireceğine dair söz aldığını biliyordum. Mrs. Reed herhalde bu sözünde durduğu kanısındaydı, kendine göre durmuş da sayılırdı. Ama kendi kanından olmayan, kocasının ölümünden sonra aralarında hiçbir bağ kalmayan bir yabancıyı gerçekten sevmesine olanak var mıydı? Zorla verdiği bir söz yüzünden kendini, sevmediği fazlalık bir çocuğa analık etme durumunda bulmak, kimseye sokulmayan bir yabancıyı her an kendi ailesinin arasında görmek ona kim bilir nasıl angarya gibi gelmişti!

Birden aklıma çok garip bir şey geldi. Mr. Reed sağ olsaydı bana iyi bakardı, şefkat gösterirdi. Bundan hiç, ama hiç kuşkum yoktu. Şu anda oturduğum yerden o beyaz yatağa, gölgeli karanlık duvarlara bakarken, ara sıra gözlerimi, elimde olmaksızın, o donuk donuk ışıldayan aynaya çevirirken, bir şeyler anımsamaya başladım. Son istekleri yerine getirilmediği için huzura kavuşamayan ölülerin, haksızlığa uğrayan yakınlarının öcünü almak; haksızlık yapanı cezalandırmak için yeryüzüne döndüklerini işitmiştim. Sakın Mr. Reed'in, kız kardeşinin çocuğuna karşı işlenen kötülükler yüzünden azap içinde olan ruhu şu anda yerini (ister kilise mahzeninde olsun, ister ölülerin gittiği o bilinmez ülkede) bırakarak şu odada gözlerimin

önünde belirivermesin? Aşırı bir üzüntü belirtisi gösterirsem beni avutmaya kalkışan doğa dışı bir ses duyulacak ya da karanlıklar içinde beliren bir heyula garip bir acımayla bana doğru eğilecek diye korkumdan gözyaşlarımı sildim, hıçkırıklarımı bastırdım. Düşünülünce avutucu gibi gelen böyle bir şeyin gerçekleşirse dehşet verici olacağını biliyordum. Bütün gücümle bu düşünceyi kafamdan savmaya çalıştım. Sakin ve cesur olmaya çabaladım. Saçlarımı gözlerimden iterek başımı kaldırdım, cüretle çevreme, karanlık odaya bakındım. İşte tam bu sırada duvarda bir ışık kıpırdandı. Acaba panjurların arasından içeri sızan ay ışığı mıydı? Hayır, hayır... Ay ışığı durağandır. Oysa bu, kıpırdıyordu. Gözlerimin önünde tavana doğru kaydı, tepemde titremeye başladı. Bu ışığın çimlikten geçen birinin elindeki fenerden içeri sızmış olacağını şimdi kestirebiliyorum. Ama o anda dehşet verici olaylara kendimi hazırlamış, heyecandan bitkin durumdayken bu süzülen ışığı başka dünyalardan gelen bir hayalin habercisi sandım. Yüreğim sökülürcesine çarpmaya başladı, kan başıma çıktı. Kulaklarıma bir uğultudur doldu ki bu bana kanat çırpışı gibi geldi. Yanımda bir şeylerin varlığını seziyordum. Üzerimde bir ağırlık vardı, soluk almakta güçlük çekmeye başlamıştım. Sonunda dayanamaz oldum, kapıya doğru atılarak tokmağı çılgınca sarsmaya başladım. Dış koridorlardan koşuşan ayak sesleri yaklaştı. Anahtar kilitte döndü; Besi ile Miss Abbot içeri girdiler.

Bessie, "Hasta mısın, Miss Eyre?" diye sordu.

Abbot, "Bu ne korkunç gürültü!" diye söylendi. "Kulaklarımın zarı patladı nerdeyse!"

"Alın beni buradan! Alın götürün!" diye haykırıyordum.

Bessie, "Neden? Bir yanını falan mı incittin?" diye sordu. "Yoksa bir şeyler mi gördün?"

"Bir ışık gördüm. Hortlak gelecek sandım."

Bessie'nin ellerini sımsıkı tutmuştum. O da elini çekemedi.

Abbot'sa burun kıvırarak, "Mahsus bağırmıştır bu kız," dedi. "Hem de ne çığlıktı o! Çok kötü bir ağrısı, sancısı olsaydı belki hoş görürdük, ama salt bizi buraya getirmek için yaptı. Ben bilmez miyim bu yaramazın numaralarını!"

Bir başka ses buyurganlıkla, "Neler oluyor burada?" diye sordu. Mrs. Reed, başlığının bağları çözük, etekleri hışırdayarak koridordan

yaklaştı.

"Abbot... Bessie, yanılmıyorsam Jane Eyre'i kırmızı odaya kapayın diye emir verdim size. Ben kendim gelinceye kadar da yanına kimse girmesin, dedim."

Bessie, "Çok kötü çığlık attı da, hanımcığım," diye özür diledi.

Hanımı yalnızca, "Bırak onu," diye yanıtladı. "Bessie' nin elini bıraksana, çocuk! Bu hilelerle buradan kurtulacağını hiç sanma. Dalavereden nefret ederim ben... Hele çocuklarda! Bu tür oyunların işe yaramayacağını sana göstermek boynumun borcudur. Şimdi bu odada bir saat kalacaksın. O zaman da ancak çok uslu duracağına, söz dinleyeceğine yemin etmek koşuluyla bırakacağım seni buradan."

"Yenge, lütfen acıyın bana! Acıyın bana! Bağışlayın beni! Dayanamıyorum! Başka bir ceza verin! Ölürüm sonra..."

"Sus bakayım! Bu ağlayıp sızlamalar çok iğrenç!"

Ona gerçekten öyle geliyordu besbelli. Ben onun gözünde büyümüş de küçülmüş numaracının biriydim. Kişiliğimin cadalozluktan, hınzırlıktan, ikiyüzlülükten oluştuğuna gerçekten inanıyordu.

Bessie'yle Abbot çekilip gitmişlerdi. Benim gitgide daha çılgınlaşan hıçkırıklarımdan bıkıp usanan Mrs. Reed başkaca konuşmadan beni içeri itti, kapıyı üzerimden kilitledi. Onun eteklerini hışırdatarak hızla uzaklaştığını duydum. Çok geçmeden ayak sesleri duyulmaz oldu. Ben de bir tür kriz geçirmiş olsam gerek: Bayılmışım.

III

Bundan sonra ilk ayrımladığım şu oldu: Müthiş korkulu bir düş görmüşüm gibi bir duyguyla uyandım ve karşımda, üzeri kalın kara çubuklarla çizgili, korkunç bir kızıl pırıltı gördüm. Sesler de geliyordu kulağıma... Esen rüzgâr ya da akan su sesine karışarak boğuklaşmışa benzeyen kof konuşmalar. Heyecan, kuşku, her şeyi saran bir dehşet duygusu kafamı karmakarışık ediyordu. Çok geçmeden birinin bana dokunduğunu duydum. Birisi bana sarılmış, doğrulup oturtmuştu. Şimdiye kadar kimsenin beni bu kadar sevgiyle tutup kucakladığını anımsamıyordum. Başımı bir şeye yasladım. Birinin kolu muydu, yoksa bir yastık mıydı bilmem. Ama, içim rahatlamıştı.

Beş dakika kadar sonra üzerimdeki şaşkınlık bulutu sıyrılmaya başladı. Kendi yatağımda bulunduğumu, karşımdaki kızıl aydınlığın çocuk odasındaki şöminede yanan ateş olduğunu algıladım. Vakit geceydi; masanın üzerinde bir şamdan yanmaktaydı. Bessie, elinde bir leğen, yatağın ayakucunda duruyordu; başucumdaki sandalyeye oturmuş olan bir bey de üzerime doğru eğilmişti.

Odada bir yabancı, Gateshead Konağı'ndan, Mrs. Reed'in akrabalarından olmayan biri bulunduğunu anlayınca içime sözle anlatılmaz bir ferahlama doldu. Beni biri kanadının altına almış da koruyormuş gibi içimi yatıştıran bir inanç. Gerçi Bessie'nin varlığı bana, örneğin Abbot'unkinden daha az batıyordu ama, gene de şimdi ona sırtımı çevirdim, başucumdaki beyin yüzünü süzdüm. Tanımıştım onu. Eczacı Mr. Lloyd. Arada, hizmetçiler hastalanınca Mrs. Reed onu çağırırdı. Kendisi ve çocukları hastalandığı zamansa doktor getirirdi.

Mr. Lloyd, "E, kimim ben, bil bakalım!" dedi.

Adını söyledim, aynı zamanda ona elimi de verdim. Gülümseyerek elimi tuttu. "İyileşiyoruz demektir," dedi. Sonra beni gene yatırdı, Bessie'ye dönerek o gece hiç rahatsız edilmemem için sıkılamalarda da bulunup ertesi gün gene geleceğini söyleyerek oradan

ayrıldı. Pek tasalandım buna. Orada, başucumda oturduğu sürece kendimi öyle güvende, öyle sahipli hissetmiştim ki! Onun dışarı çıkıp da kapıyı arkasından kapadığını görünce oda da, içim de gene kararmış gibi oldu, yüreğim anlatılmaz bir üzüntünün ağırlığıyla ezildi.

Bessie oldukça sevecen bir sesle, "Uykun var mı, Miss Eyre?" diye sordu.

Karşılık vermeyi göze alamadım; çünkü yanlış bir şey söylerim de sert bir söz işitirim diye korkuyordum.

"Uyumaya çalışırım," dedim.

"Bir şeyler içmek ister misin? Yoksa karnın aç mı?"

"Yok, Bessie, eksik olma, istemem."

"Öyleyse ben gidip yatayım; çünkü saat on ikiyi geçti. Geceleyin bir istediğin falan olursa hemen beni çağır."

Bu ne harika bir yakınlıktı! Bundan yüreklenerek, "Bessie, neyim var benim? Hasta mıyım?" diye sordum.

"Kırmızı odada ağlamaktan hasta düşmüş olacaksın. Ama, korkma, çabucak iyileşirsin."

Bessie çocuk odasına yakın olan hizmetçiler bölümüne gitti. "Sarah, gel de seninle çocuk odasında yatalım," dediğini duydum. "Bu gece bu zavallı çocukla yalnız kalmaktan ödüm kopuyor: Neme gerek, belki ölüverir falan. Öyle nöbet geçirmesi pek garip doğrusu. Acaba bir şeyler mi gördü orada? Hanım da biraz fazla sert davrandı doğrusu."

Sarah da onunla gitti. Yattılar. Uykuya dalmadan önce yarım saat fiskos ettiler. Ara sıra sözleri kulağıma çalınıyordu, bundan da onların konuştuğu ana konuyu açıkça çıkarıyordum.

"Yanından bir şey geçmiş... Tepeden tırnağa beyazlar içinde... Sonra gözden yitmiş."

"Arkasında da kocaman bir kara köpek..."

"Odanın kapısına hızlı hızlı üç kez vurulmuş."

"Kilise avlusunda, onun mezarının tam üstünde bir ışık..."

Sonunda ikisi de uyuyakaldılar. Ateş de, şamdan da söndü. Bense o gecenin uzun saatlerini tüyler ürpertici bir uyanıklık içinde geçirdim. Kulaklarım, gözlerim, kafam korkunun etkisiyle tetikteydi... Ancak çocukların bilebileceği bir korku.

Bu kırmızı oda olayından sonra uzun süren ya da şiddetli bir hastalık falan olmadı. Yalnızca sinirlerim sarsıntı geçirmişti ki bunun titreşimlerini bugüne dek duyumsarım. Evet, Mrs. Reed; senin yüzünden az işkence çekmedim ben. Gene de seni bağışlamam gerekir. Çünkü ne yaptığını bilmiyordun. Yüreğimi parça parça ettiğin halde salt benim kötü huylarımı düzelttiğini sanıyordum.

Ertesi gün öğleüzeri kalkıp giyinmiş, omzuma bir şal almış, çocuk odasındaki şöminenin başında oturmaktaydım. Vücutça güçsüz, kırık dökük buluyordum kendimi. Ama, en büyük yakıntım sözle anlatılmaz bir ruh perişanlığıydı. Gözlerimden durup durup sessiz yaşlar boşanmasına yol açan bir çöküntü. Yanağımdaki tuzlu damlalardan daha birini silmeden öbürü yuvarlanıyordu. Oysa mutlu olmam gerekirdi; çünkü Reed ailesinden hiç kimse yoktu ortalıkta. Çocuklarıyla anneleri arabaya binip gezmeye gitmişlerdi. Abbot başka bir odada dikişle uğraşıyordu. Çevrede dolaşarak oyuncakları kaldıran, çekmeceleri düzelten Bessie'yse ara sıra bana pek alışık olmadığım bir sevgiyle bir şeyler söylüyordu. Durmadan azarlanmaya, başımın etinin yenmesine alışık olduğum için bu durumun bence bir cennet huzuru sayılması gerekirdi. Gelgelelim, sinirlerim öylesine hırpalanmıştı ki artık hiçbir huzurun beni yatıştırmasına, hiçbir şeyin bana mutluluk vermesine olanak yok gibiydi.

Bessie mutfağa inerek parlak renkli bir çini tabak üzerinde bana meyveli çörek getirmişti. Bu tabağın üzerinde gül goncalarıyla kahkahaçiçekleri arasına konmuş duran cennetkuşu resmi eskiden beri beni hayran bırakırdı. Kaç kez bu tabağı elime alıp da resme yakından bakabilmek için yalvarmıştım ama, bu ayrıcalığa hiçbir zaman layık görülmemiştim. İşte, bu değerli tabak şimdi benim elime verildi, üzerindeki nefis yuvarlak çöreği yemem için de ricada bulunuldu. Boşa giden bir lütuf! Uzun zaman özlemle beklenilen çoğu lütuf gibi... Çok geç kalmıştı. Çörek boğazımdan geçmiyordu, cennet kuşunun tüyleriyle çiçeklerin renkleri de tuhaf bir şekilde soluk görünüyordu gözüme. Tabağı elimden bıraktım. Bessie kitaba bakmak isteyip istemediğimi sordu. "Kitap" sözü hemencecik canlandırır gibi oldu beni; kitaplıktan *Gulliver'in Seyahatleri*'ni getirmesi için ona yalvardım. Bu kitabı kaç kez döne döne, bayılarak okumuştum. Orada yazılanlara gerçekten olmuş gözüyle bakıyordum. Bunları masallardan

daha ilginç buluyordum; çünkü masal ecinnilerini, yüksükotu yapraklarının, çan biçimi çiçeklerin, mantarların altında, duvar köşelerindeki sarmaşıkların arasında boş yere arayıp durduktan sonra içler acısı bir sonuca varmıştım: Periler, ecinniler İngiltere'den ayrılmış, ormanların daha sık, daha yaban, insanların daha az olduğu uzak ülkelere göç etmişlerdi. Oysa Gulliver kitabındaki Lilliput, Brobdingnag ülkeleri, benim inancıma göre, yeryüzünün elle tutulur, gözle görülür parçaları olduğundan günlerden bir gün uzun bir yolculuğa çıkarak oralara ulaşabileceğimden hiç kuşkum yoktu. Lilliput'taki o küçücük tarlalarla evleri, ağaçları, minnacık insanları, ufacık ineklerle koyunları, kuşları, Brobdingnag'daki orman boyu mısır tarlalarını, canavar azmanı kedileri, köpekleri, kule gibi insanları kendi gözlerimle de görebilecektim. Gene de, gözbebeğim olan bu kitabı şimdi elime verdikleri zaman –yaprakları çevirerek o harika resimlerde beni şimdiye kadar büyülemekten hiç geri kalmamış olan çekiciliği aradığım zaman– gözüme her şey, karanlık, ürpertici göründü. Dev adamlar iri kemikli ifritleri andırıyorlardı, cücelerse hain ve ürkünç cinleri. Gulliver'e gelince, korkunç, tehlikeli ülkelerin yüzü gülmez yolcusuydu. Daha fazla bakmaya dayanamayarak kitabı kapadım, masanın üzerine, bitirilmemiş duran çörek tabağının yanı başına koydum.

Bessie artık odayı toplayıp tozları almayı bitirmişti. Ellerini de yıkadıktan sonra, pek şahane, ipekli, atlas kumaş parçalarıyla dolu küçük bir çekmeceyi açtı. Georgiana'nın bebeği için yeni bir şapka yapmaya başladı. Bir yandan da eski bir şarkı tutturmuştu:

Başıboş dolaşırken,
Çok eskiden, çok eskiden.

Bu şarkıyı kaç kez dinlemiştim, hem de severek; çünkü Bessie'nin çok tatlı bir sesi vardı. Daha doğrusu bana tatlı gelirdi. Ama, şimdi sesini gene tatlı bulmakla birlikte, şarkının havası bana sözle anlatılamayacak kadar hüzünlü geldi. Arada, işine daldığı sıralarda şarkının nakaratını alçak sesle, uzatarak yineliyordu: "Çok eskiden, çok eskiden..." sözleri bir cenaze ilahisinin en hüzünlü ezgisini andırıyordu.

Bessie şimdi bir başka şarkı tutturmuştu, bu şarkı gerçekten kederliydi:

Dizim bükük, ayaklarım kanıyor.
Önümdeki dağlar ıssız, yol uzun;
Güneş batmış, karanlıklar her tarafı basıyor
Issız yolu üzerinde bu kimsesiz çocuğun.

Kimler saldı beni bu ıssız yere?
Bozkırların üzerinde kayalar yığın yığın.
İnsanoğlu acımıyor, melekler kanat gere,
Issız yolu üzerinde bu kimsesiz çocuğun.

Uzaklardan uzağa tatlı bir yel esiyor,
Tek bulut yok göklerde, ışıl ışıl yıldızlar.
Ulu Tanrı acımış da ışığını tutuyor,
Issız yolu üzerinde bu kimsesiz çocuğun.

Bataklara saplansam da yolumu şaşırarak
Önümü göremeyip sendelesem, düşsem de,
Gam yemem, Tanrı Babam var beni kurtaracak,
Ve bağrına basacak, bu yetimi son demde.

İşte bu düşünce bana güç, kuvvet veren.
Evim yıkık, darmadağın olsa da,
Bir yuvam var Göklerde bekleyen.
Huzura erecek bu yetim en sonunda, orada!

Bessie şarkıyı bitirince, "Hadi, hadi Jane, ağlamasana!" dedi. Ateşe "Yanmasana!" demekle birdi bu. Ama, Bessie benim içimi kemiren onmaz acıyı nereden bilsin?

Lloyd o gün gene geldi. Çocuk odasına girerken, "Ne! Demek kalktık bile?" dedi. "Ee, Bessie, hastamız nasıl?"

Bessie benim çok çabuk iyileşmekte olduğumu söyledi.

"Öyle olsa daha neşeli dururdu. Gel bakayım yanıma, Miss Jane. Adın Jane, değil mi?"

"Evet efendim. Jane Eyre."

"Ee, sen ağlamışsın ya, Miss Jane Eyre. Bana söyler misin neden ağladığını? Bir acıyan, ağrıyan yerin mi var?"

"Hayır, efendim."

Bessie, "Hanımla araba gezmesine çıkamadığı için ağlıyordur, besbelli," dedi.

"Yok canım! O kadar bebek değil ya!"

Ben de öyle düşünüyordum. Gerçek olmayan bir suçlamayla onurum kırılmış olduğu için hemen yanıtladım:

"Ben ömrümde ağlamadım öyle şeyler için! Zaten arabayla gezmesini hiç sevmem. Üzgün olduğum için ağlıyorum."

Bessie, "Aman sen de, Jane! Lafa da bak!" diye söylendi.

İyi yürekli eczacı biraz şaşalamış gibiydi. Karşısında duruyordum; gözlerini hiç kırpmadan yüzüme dikti. Gözleri ufak, grimsi maviydi. Pek parlak değildi ama, şimdi görsem keskin bakışlı olduklarını hemen anlardım. Yüzü de sert çizgili olmakla birlikte iyi insan olduğunu belli ediyordu. Beni uzun uzun süzdükten sonra,

"Dün neden hastalandın öyle?" diye sordu.

Bessie gene araya karışarak, "Düştü de ondan," dedi.

"Düştü mü? Bebek mi bu kız? Yürümesini beceremiyor mu? Sekiz-dokuz yaşlarında olsa gerek."

Ben gene, bu sözler gururuma dokunduğu için dobra dobra, "Beni dövdüler de ondan düştüm," dedim. Sonra, "Ama hastalanmamın nedeni bu değil," diye ekledim.

Mr. Lloyd bir tutam enfiye çekmekteydi. Enfiye kutusunu yelek cebine sokarken yüksek sesle çalınan bir çıngırak, hizmetçilerin yemek saatini bildirdi. Mr. Lloyd bu çıngırağın niçin çalındığını biliyordu.

"Bessie, gidebilirsin; sizi çağırıyorlar," dedi. "Ben de sen dönünceye kadar Miss Jane'e öğüt veririm."

Bessie'nin gözü arkada kalmakla birlikte gitmesi zorunluydu; çünkü Gateshead Konağı'nda yemeklerin tam vaktinde yenmesine çok dikkat edilirdi.

Bessie gidince Mr. Lloyd bana dönerek, "Düşmekten değilse neden hastalandın?" diye sordu.

"Hortlaklı bir odaya kapadılar beni... Gece karanlığına kadar."

Adamın hem gülümseyip, hem de kaşlarını çattığını gördüm.

"Hortlak ha? Yoksa gerçekten bebek misin sen? Hortlaktan korkuyorsun demek?"

"Dayım Mr. Reed'in hortlağından korkuyorum. Dayım beni kapadıkları odada öldü, cenazesi oradan kalktı. Ne Bessie, ne de başka hiç kimse karanlıktan sonra girmezler oraya, zorda kalmadıkça. Beni oraya yanıma bir mum bile vermeden kilitlemek çok büyük taş yüreklilik. Öyle ki ömrüm oldukça unutmayacağım."

"Saçma! Seni böyle üzen de bu ha? Bu gündüz aydınlığında da korkuyor musun?"

"Yo... Ama, çok geçmeden gece olacak gene. Hem zaten mutsuzum ben... Çok mutsuzum, başka nedenler yüzünden."

"Nasıl yani? Bana anlatabilir misin bunlardan birkaçını?"

Bu soruya dört başı mamur bir karşılık verebilmeyi nasıl istiyordum! Ama, verebileceğim karşılığı tasarlayıp kurabilmek ne kadar güçtü! Çocukların duyguları güçlüdür, gelgelelim duygularını çözümleyemezler. Duyguların çözümlemesi düşüncelerini bir ölçüde etkilese bile vardıkları sonucu sözle belirtmesini bilemezler. Beri yandan, derdimi paylaşarak hafifletmek için elime geçen bu ilk ve tek fırsatı kaçırmaktan da korkuyordum. Kaygılı bir duralamadan sonra verecek karşılık bulabildim. Doğru olmasına doğru ama, gene de yetersiz bir karşılık:

"Bir kez ne anam, ne babam var, ne de bir kardeşim."

"Çok iyi yürekli bir yengenle dayının çocukları var ya."

Gene duraladım, sonra beceriksizce bir karşılık daha verdim:

"Ama, John Reed beni dövdü; yengem de kırmızı odaya kilitledi."

Mr. Lloyd ikinci kez olarak enfiye kutusunu çıkardı.

"Gateshead Konağı çok güzel bir konak değil mi sence? Böyle güzel bir evde oturduğuna şükretmiyor musun?"

"Benim evim değil ki, efendim. Abbot da diyor ki benim burada oturmaya hizmetçiler kadar bile hakkım yokmuş."

"Laf! Böyle şahane bir konağı bırakıp gitmek isteyecek kadar aptal değilsindir besbelli."

"Gidecek başka bir yerim olsaydı seve seve giderdim. Ama, büyüyünceye kadar hiçbir yere gidemem ki."

"Belki gidebilirsin... Kim bilir! Mrs. Reed'den başka akraban var mı?"

"Sanmıyorum, efendim."

"Baba tarafından kimse yok mu yani?"

"Bilmiyorum. Bir keresinde yengeme sormuştum. 'Belki Eyre soyadını taşıyan yoksul, adi akrabaların vardır ama, benim bilgim yok,' dedi."

"Böyle birileri varsa onların yanına gitmek ister misin?"

Düşündüm. Yoksulluk yetişkinler için çekici bir şey değilse çocuklar için hiç değildir; çünkü, "yoksulluk," deyince çocuklar çalışkan, temiz, dürüst, efendi kişileri düşünmez. Bu sözcük onların aklına partal kılıklar, açlık, soğuk, kaba saba davranışlar, bayağılıklar, kötülükler getirir. Benim için de yoksulluk demek aşağılık demekti.

"Hayır," dedim. "Yoksul kimselerin çocuğu olmak istemem ben."

"Seni hoş tutsalar da istemez misin?"

"Hayır" gibilerden başımı salladım. Yoksulların insanı nasıl hoş tutabileceklerini aklım almıyordu. Ara sıra Gateshead köyünde kapı önlerinde çocuklarını emzirirken, çamaşır yıkarken gördüğüm yoksul kadınları düşündüm. Onlar gibi konuşup yaşamak, bilgisiz kalmak! Yok, yok; özgürlüğümü böyle pahalıya satın alacak kadar kahraman değildim.

"Ama, akrabaların pek yoksul mu bakalım? İşçi falan mı bunlar?"

"Ne bileyim! Yengem diyor ki babamın akrabaları varsa bile dilenci tabakasından olsalar gerekmiş. Ben de dilencilik etmeyi istemem, elbet."

"Okula gitmeyi ister misin?"

Gene düşündüm. Okulun nasıl bir şey olduğu konusunda pek bir bilgim yoktu. Bessie'nin ara sıra dediklerine bakılırsa okul genç hanımların iyice kibar, ince bilgili olmayı öğrendikleri bir yermiş. John Reed'se okuldan nefret ediyor, öğretmenden konuşurken ağza alınmayacak şeyler söylüyordu. Ama, ben John Reed gibi düşünen biri değildim. Bessie'nin okuldaki sıkı disiplin üstüne anlattıkları (bizim konağa gelmeden önce çalıştığı evin kızlarından duymuştu bunları), biraz ürkütücü olmakla birlikte genç kızların okulda edindikleri bilgiler, hünerler bana pek çekici gelirdi. Bessie eski evindeki küçükhanımların yaptıkları güzel manzara, çiçek resimlerini, tığla ördükleri çantaları, okuyup anladıkları Fransızca kitapları öyle bir överdi ki, dinledikçe ben de bu genç hanımlar gibi olmaya özenirdim.

Hem sonra okula gitmek tam bir değişiklik olurdu benim için. Uzun bir yolculuk, bu konaktan büsbütün uzaklaşmak, yeni bir yaşantının başlangıcı demek olurdu.

“Hem de çok isterim okula gitmeyi,” diye düşüncelerimi dile getirdim.

Mr. Lloyd ayağa kalkarak, “Bakalım... Hiç belli olmaz!” dedi. Sonra kendi kendine, “Çocuğa hava ve yer değişikliği gerek,” diye söylendi. “Sinirleri bozulmuş.”

Bessie şimdi geri gelmişti. Tam bu sırada çakıl döşeli yolda araba sesi duyuldu.

Mr. Lloyd, “Gelen Hanımefendi mi, Bessie?” diye sordu. “Gitmeden önce onunla konuşmak istiyorum.”

Bessie onu kahvaltı odasına aldı. Sonuçlara göre tahmin yürütmek gerekirse, iyi yürekli eczacı benim okula gönderilmemi salık vermiş olmalı. Anlaşılan, Mrs. Reed de bu öğüdü öpüp başına koymuş! Bir gece ben yattıktan sonra Bessie’yle Abbot çocuk odasında dikiş dikiyorlardı. Benim uyuduğumu sanmış olsalar gerek ki bu konuyu açtılar. Abbot’un, “Böyle huysuz, terbiyesiz bir çocuktan kurtulacağına Hanımefendi sevinmiş bayağı,” dediğini duydum. “Öyle her dakika herkesi sinsi sinsi gözetleyen, saman altından su yürütür gibi duran bir kız!”

Herhalde Abbot benim bir tür minik kundakçı olduğuma inanıyordu.

O gece Abbot’un Bessie’ye söyledikleri bana başka bir konuda da şimdiye kadar bilmediğim şeyleri öğretti. Babam yoksul bir papazmış, annem bu genci kendilerine ayar görmeyen yakınlarının sözünü dinlememiş, babamla evlenmiş. Dedem Mr. Reed kızının bu söz dinlemezliğine öyle sinirlenmiş ki onu mirasından yoksun bırakmış. Evlendiklerinden bir yıl kadar sonra geniş bir endüstri merkezinde papazlık eden babam oradaki yoksul işçileri gezerken, o dolayda salgın olan tifüse yakalanmış; anneme de hastalık geçmiş, bir ay arayla ikisi de ölmüşler.

Bu öyküyü dinlerken Bessie şöyle bir göğüs geçirdi, “Zavallı Jane’e insanın acıyası geliyor,” dedi.

Abbot buna, “Evet,” diye karşılık verdi. “Şöyle şirin, tatlı bir yavru olsaydı insanın içi sızlardı, kimsesiz diye. Ama, öyle sıçan gibi bir şey

ki, doğrusu insan ona ısınamıyor."

Bessie, "Kendini sevdirtemiyor," diye Abbot'a hak verdi. "Onun yerinde Georgiana gibi güzel bir çocuk olsa insanın içi parçalanırdı."

Abbot heyecanla, "Ah, bayılırım Georgiana'ya!" dedi.

"Ne cana yakın şey! O uzun uzun lüleler, o mavi gözler, o pembe yanaklar... Yapma bebek gibi mübarek! Bessie be, canım şöyle eritilmiş peynirli bir yemek çekiyor."

"Benim de canımı çektirdin!.. Hele közlenmiş soğan da olsa! Hadi, gel gidip yapalım."

Dışarı çıktılar.

IV

Bir yandan Mr. Lloyd'la benim aramda, bir yandan da Bessie'yle Abbot arasında geçen bu konuşmalar bana umut vermişti. Bu umut da içimde iyileşme isteği uyandırdı. Yakında bir değişiklik olacak gibiydi yaşantımda. Kimseye bir şey söylememekle birlikte bunu çok istiyor, dört gözle bekliyordum. Ama, bu değişiklik gelmek bilmedi bir türlü. Günler, haftalar gelip geçti. Sağlık durumum eski halini bulmuştu ama, benim aklımdan çıkmayan konuya hiç kimse değinmiyordu artık. Mrs. Reed ara sıra bana sert sert bakmakla birlikte pek az konuşuyordu. Hastalığımdan beri kendi çocuklarından beni ayıran çizgiyi büsbütün belirgin bir hale getirmişti. Kendi başıma yatıp kalkayım diye bana küçük bir yüklük göstermiş, bütün yemeklerimi yalnız yememi, bütün vaktimi çocuk odasında geçirmemi buyurmuştu. Kuzenlerimse hep salonda, oturma odasındaydılar. Yengemin beni okula göndermekten hiç laf açmamasına karşın benimle aynı çatı altında yaşamaya artık pek dayanamayacağını içgüdümle seziyordum. Bana baktığı zaman gözlerinde beliren soğukluk her zamankinden daha şiddetli, daha köklü olup çıkmıştı artık.

Eliza ile Georgiana, aldıkları uyarı üzerine olsa gerek, benimle ellerinden geldiğince az konuşuyorlardı. John beni gördüğü yerde dilini yanağının altına sokuşturuyordu. Bir seferinde beni dövmeye de kalkıştı ama, ben tıpkı geçen seferki gibi derin bir öfkeyle, çılgın isyan duygularına kapılarak o saat ona saldırdım. O da beni dövmekten vazgeçmeyi yeğ tuttu, sövgüler savurarak benden kaçtı. "Bu kız benim burnumu parçaladı!" diye yeminler ediyordu.

Gerçekten de onun kocaman burnuna yumruğumun var gücüyle vurmuştum. Onun ya bu yumruktan ya da benim bakışlarımdan iyice yılmış olduğunu görünce içimden bu üstünlüğümü sonuna kadar götürmek geldi. Ama o, anacığının yanına sığınmıştı bile. Zırıl zırıl

ağlayarak, “O pis Jane Eyre’in,” diye söze başlayıp yaban kedileri gibi nasıl saldırdığımı anlatmaya başladığını duydum.

Annesi eni konu haşin bir sesle onun sözünü kesti:

“Bana ondan söz etme, John! Onun yanına gitme, dedim sana. Onunla uğraşmaya gelmez. Ne senin, ne de kız kardeşlerinin onunla arkadaşlık etmesini istemiyorum.”

Merdiven tırabzanından aşağı eğilerek, hiç düşünmeden birdenbire bağırdım:

“Onlar benimle arkadaşlık etmeye layık değiller ki!”

Mrs. Reed oldukça iri, tıknaz bir kadındı, ama bu tuhaf, küstahça sözleri duyunca keklik gibi merdivenden yukarı çıktı; fırtına gibi beni alıp çocuk odasına soktu, yatağımın yanına elleriyle ezercesine bastırarak, hışım dolu bir sesle, “Haddin varsa akşama kadar buradan kalk, akşama kadar ağzını açıp tek bir söz söyle de görelim!” dedi.

Ben ne dediğimin, ne yaptığımın pek farkında olmadan, “Dayım sağ olsaydı size ne derdi acaba?” diye bağırdım. Farkında olmadan diyorum; çünkü dilim bu sözleri iredemin izni olmaksızın söyler gibiydi. İçimden, benim iradem altında olmayan bir şey konuşuyordu sanki.

Mrs. Reed yavaşça, “Ne?” diye söylendi. Her zaman soğuk, sakin bakan gri mavi gözleri korkulu bir ifadeyle bulutlandı. Elini kolumdan çekti, gözlerini bana dikti. Sanki benim çocuk mu yoksa ifrit mi olduğuma gerçekten karar veremiyordu. Artık ok yaydan çıkmıştı.

“Dayım Cennet’te,” dedim. “Sizin bütün yaptıklarınızı görebiliyor. Aklınızdan geçenleri okuyor. Annemle babam da öyle. Sizin beni nasıl bütün gün hapis gibi tuttuğunuzu, nasıl ölmemi istediğinizi biliyorlar.”

Mrs. Reed çok geçmeden kendini toparladı. Beni omzumdan tutup zangırdatıncaya kadar sarstı; kulaklarımı acıtıncaya kadar çekti, sonra tek söz söylemeden çıkıp gitti. Bessie çok geçmeden onun eksikliğini tamamlayarak bana tam bir saat süren bir vaaz verdi. Bu vaazla dünyanın en kötü ruhlu, en kendini bilmez çocuğu olduğumu asla kuşku götürmeyecek biçimde kanıtlamış oldu. Onun söylediklerine yarı yarıya inanır gibiydim; çünkü gerçekten de içimde yalnızca kötü duyguların kabardığını duyumsayabiliyordum.

Kasım, aralık, ocak ayının da yarısı geçti. Noel de, yılbaşı da Gateshead Konağı’nda her yılki bayram havasıyla kutlanmıştı.

Armağanlar verilmiş, akşam yemekleri, eğlentiler düzenlenmişti. Benim bunların hiçbirine katılmama izin yoktu elbette. Mevsim eğlencelerinden benim tek nasibim, her sabah Georgiana'yla Eliza'nın giyinişini seyretmek, onların bürümcük gibi elbiseler giyip bellerine kırmızı kuşaklar bağlayarak, saçları özene bezene kıvrılıp lüle yapılmış, salona inişlerini görmekti. Sonra da aşağıdan gelen piyano ile arp sesini, uşakların gelip geçişini, konuklara ikramda bulunulduğunu belirten tabak çanak şakırtılarını, salon kapıları açılıp kapandıkça kulağıma gelen konuşmaları duymaktı. Bu uğraşıdan bıktığım zaman merdiven başından kalkar, çocuk odasının yalnızlığına, sessizliğine dönerdim. Bu da bana biraz hüzün verirdi, gene de mutsuz sayılmazdım. Doğruyu söylemek gerekirse, insan içine karışmaya hiç teşne değildim; çünkü nasıl olsa bana aldırış eden olmuyordu. Hele bir Bessie benimle arkadaşlık etse, saatlerimi hanımlarla, beylerle dolu bir odada, Mrs. Reed'in ürkütücü bakışları altında geçirmektense Bessie'yle baş başa geçirmek daha hoşuma gidecekti. Ama Bessie küçükhanımları giydirip hazırladıktan sonra hemen çocuk odasından daha canlı olan mutfak bölümüne ya da kâhya kadının odasına gider, çoğunlukla şamdanı da alıp götürürdü. Ben de, bebeğim dizimde, şöminedeki ateş sönmeye yüz tutuncaya kadar oturur, ara sıra, loş odada kendimden daha kötü bir varlığın bulunup bulunmadığına inanç getirmek için çevreme bakınırdım. Sonra şöminedeki korlar sönük bir kırmızı renk alınca, düğmelerimi, kuşaklarımı elimden geldiği kadar çözerek çarçabuk soyunur, soğuktan, karanlıktan kaçınmak için karyolama sığınırdım. Karyolama bebeğimi de alırdım her zaman. Her insan birilerini, bir şeyleri sevmeyi gerekser. Ben de sevilmeye daha layık birilerinden, bir şeylerden yoksun olduğum için, küçük bir korkuluk kadar partal, soluk olan bu zavallı oyuncağı sevip bağrıma basmakla avunuyordum. Şimdi düşünüyorum da, bu küçük oyuncağı o kadar gülünç bir içtenlikle sevişime, onu nerdeyse yarı canlı, duygulu sayışıma şaşıp kalıyorum. Onu geceliğimin arasına sarıp sarmalamadıkça beni de uyku tutmazdı. Ancak onu sıcak koynumda soğuktan koruyup rahat ettirdiğime inanç getirince benim de içim rahat ederdi.

Konuklar gitsin, merdivenlerde Bessie'nin ayak sesi duyulsun diye kulak kesilmiş beklerken saatler öyle uzun gelirdi ki bana! Kimi

akşamlar Bessie'nin yüksüğünü, makasını falan almak için arada geldiği olurdu. Ara sıra da yiyecek bir şeyler getirirdi bana. Börek, çörek gibi. Ben bunları yerken o yatağımın ucuna oturur, sonra da yorganımı kıstırırdı. İki keresinde beni öperek, "İyi uykular, Jane," bile dedi. Böyle iyiliği üzerinde olduğu zaman Bessie gözüme dünyanın en tatlı, en güzel, en sevecen yaratığı gibi görünürdü. Keşke hep böyle güler yüzlü, tatlı dilli olsa, beni hiç azarlayıp tartaklamasa, hiç üzüp suçlamasa, diye bütün varlığımla dilekte bulunurdum. Bessie Lee cevherli bir kız olsa gerekti; çünkü her yaptığı işte becerikliydi. Öykü anlatmakta da olağanüstü bir yeteneği vardı; daha doğrusu, anlattığı masalların üzerimdeki etkisinden ben böyle bir sonuç çıkarmıştım. Yüzünü, yapısını doğru anımsıyorsam, güzeldi de. Benim aklımda kara saçlı, koygun gözlü, güzel çizgili, düzgün tenli, ince bir genç kadın olarak kalmış. Ama, çabuk öfkelenen, dakikası dakikasına uymayan bir yaradılışı vardı. Dürüstlük, haklılık konusundaki düşünceleri de eksikti. Her şeye karşın ben onu Gateshead Konağı'ndaki başka hiç kimseye değişmezdim.

Ocak ayının on beşi, sabah saat dokuz sularıydı. Bessie kahvaltıya inmiş, kızlarsa henüz annelerinin yanına çağırılmamışlardı. Eliza kalın, bahçelik hırkasıyla şapkasını giyiyordu, gidip tavuklarına yem verecekti. Bu onun pek sevdiği bir işti. Hele yumurtaları kâhya kadına satıp aldığı paraları istiflemek keyfine keyif katardı. Eliza'nın ticarete büyük eğilimi vardı, hele para biriktirmekte bir taneydi. Bu yetenekler yalnızca tavuk, yumurta alışverişinde değil, bahçıvanla çiçek tohumları, kökler, dallar konusunda yaptığı amansız pazarlıklarda da kendini gösteriyordu; çünkü annesi bahçıvana buyruk vermişti: Eliza kendi payından ne satmak istese hepsi alınacaktı. Eliza da öyle bir tüccardı ki iyi kâr getireceğini bilse kafasındaki saçı bile satardı! Bu yoldan kazandığı paraya gelince, bunları önce paçavralara, kâğıt parçalarına sarıp köşe bucağa gizliyordu. Ama bu gömülerden bazılarını orta hizmetçisi ortaya çıkarınca Eliza günün birinde paracıklarını yitirmekten korktu, anasına emanet etmeye razı oldu. Yalnız, tam tefeciler gibi faizle veriyordu; hem de yüzde elli-altmış gibi bir faizle. Her üç ayda bir faizi anasından istiyor, küçük bir defterde de büyük titizlikle hesap tutuyordu.

Georgiana ayna karşısında yüksek bir iskemleye oturmuş, buklelerinin arasına tavan arasındaki konsolda bulduğu yapma çiçekleri, solmuş tüyleri takmaya dalmıştı. Ben de kendi yatağımı yapıyordum; çünkü Bessie, "Ben dönene kadar yatağın yapılmış olsun!" diye sıkılamıştı. (Zaten Bessie artık beni çok zaman bir tür yamak olarak kullanıyor, odayı toplamak, toz almak falan gibi işler yaptırıyordu.) Yorganımı serip geceliğimi katladıktan sonra, pencerenin içinde yayılmış duran resimli kitaplarla bebek evi eşyalarını düzeltmek için ilerlemiştim ki, Georgiana'nın, "Benim oyuncaklarıma ilişme!" diye verdiği sert bir buyruk bunu engelledi. Minicik sandalyeler, aynalar, o masal tabaklarıyla bardakları Georgiana'nın malıydı. Sonra yapacak başka şey bulamadığım için, pencere camına kırağının işlediği buzdan çiçekleri hohlayarak eritmeye koyuldum. Böylece camda, dışarıyı görebilecek kadar bir yer açarak bahçeye baktım. Kalın bir kırağı tabakası altında her şey hareketsiz, taş kesilmiş gibiydi.

Bu pencereden kapıcı eviyle araba yolu görünüyordu. Tam pencereleri peçeleyen o gümüşi buz çiçeklerini erittiğim sırada bahçe kapısının açıldığını, bir arabanın, içeri girdiğini gördüm. Arabanın yoldan yukarı çıkışını umursamadan seyrettim. Gateshead Konağı'na birçok araba gelirdi, ama hiçbirisi beni ilgilendirecek bir konuk getirmezdi ki! Araba evin önünde durdu. Kapı çıngırağı yüksek sesle çalındı. Geleni içeriye aldılar. Bütün bunlar beni ilgilendirmediği için çok geçmeden, pencere önündeki kiraz ağacının çıplak dalına konmuş öten küçük, aç bir serçe gözüme çarptı. Ekmekle sütten ibaret olan kahvaltının kalıntıları hâlâ masanın üzerinde duruyordu. Ekmekten bir lokma kopararak kırıntıları pervaza koymak üzere tam pencereyi açıyordum ki Bessie merdivenlerden yukarı koşarak çıktı, odaya girdi.

"Jane, çabuk önlüğünü çıkar! Ne yapıyorsun burada? Elini, yüzünü yıkadın mı bu sabah?"

Bu sorulara karşılık vermeden önce pencereyi biraz daha iteledim; çünkü kuşçağızın karnını doyurmak istiyordum. Pencere açıldı. Ekmek kırıntılarının birazını pervaza, birazını da kiraz dalına serpiştirdim.

Sonra pencereyi kapayarak, "Yok, Bessie toz almayı daha yeni bitirdim," dedim.

“Ah seni haylaz, baş belası çocuk! Ne işler karıştırıyordun gene? Yüzün kıpkırmızı kesildiğine göre bir maymunluk yapıyordun besbelli. Pencereyi ne demeye açıyordun yani?”

Neyse ki karşılık vermek derdinden kurtuldum. Bessie o kadar telaşlıydı ki karşılık falan beklemeden beni suyun başına sürükledi. Yüzümü, ellerimi sabunlu kaba havluyla insafsızca (şükürler olsun kısaca) ovaladı. Saçlarımı sert fırçayla yola getirdi, önlüğümü çıkardı, sonra beni apar topar merdiven başına getirerek, hemen aşağı inmemi, kahvaltı odasında beni beklediklerini söyledi.

Kimin beklediğini, Mrs. Reed’in orada olup olmadığını soracaktım, ama Bessie gitmiş, çocuk odasının kapısını da kapamıştı. Ağır ağır merdivenden aşağıya indim. Hemen hemen üç ay vardı ki Mrs. Reed’in huzuruna çağırılmamıştım. Bunca zamandır çocuk odasından dışarı adım atmadığım için yemek odaları, salonlar gözümde dehşet bölgeleri olup çıkmıştı. Bu bölgelerden birine ayak basmak düşüncesi ödümü kopartıyordu.

Şimdi aşağıdaki taşlığa inmiştim. Karşımda kahvaltı odasının kapısı yükseliyordu. Korkudan titreyerek duraladım. Haksız cezaların yarattığı korku beni o günlerde öyle zavallı, ödlek bir yaratık yapıp çıkmıştı ki, çocuk odasına dönmekten de, karşıdaki kapıdan içeri girmekten de korkuyordum. On dakika, yüreğim ağzımda ikircik içinde durdum orada. Sonra, kahvaltı odasının çıngırağı hızla çalınarak bana kararımı verdirtti. İçeri girmek zorundaydım.

İçimden, “Beni görmek isteyen kim olabilir?” diye sorarak kapının ağır tokmağını iki elimle döndürdüm. Tokmak birkaç saniye bana direndi. “İçeride yengemden başka kiminle karşılaşacağım acaba? Kadın mı erkek mi?” Tokmak döndü, kapı açıldı, içeri girip yerlere kadar eğildikten sonra başımı kaldırdığım zaman karşımda... kapkara bir direk gördüm! Daha doğrusu sopa yutmuş gibi dimdik ayakta duran o ince uzun, kürk ceketli biçim ilk bakışta bana öyle göründü. O uzun bedenin üzerindeki asık surat, sütunlar üzerine başlık diye dikilen oyma maskeleri andırıyordu.

Ocak başında, her zamanki yerinde oturmakta olan Mrs. Reed yaklaşmam için bana el etti. İlerledim. Yengem beni o taştan yapılmışa benzer yabancıya şu sözlerle tanıttı:

“İşte size bu çocuk için başvurmuştum.”

Yabancı adam (evet, bu bir erkekti), başını yavaş yavaş, benim durduğum yöne çevirdi. Çalı gibi kaşlarının altından merakla bakan gri mavi gözleriyle beni süzdükten sonra kalın bir ses ve ağır, ciddi bir konuşmayla, "Ufak tefekmiş," dedi. "Yaşı kaç?"

"On."

Adam inanmazlıkla, "O kadar var mı?" dedi. Beni bir süre daha süzdü, sonra, "Adın ne, küçük kız?" diye sordu.

"Jane Eyre, efendim."

Bu sözleri söylerken başımı kaldırıp bakmıştım ona. Gözüme uzun boylu bir bey gibi göründü ama, ben pek ufacıktım, belki de ondan. Adamın yüz çizgileri de iriydi; yüzü de, yapısı da aynı derecede haşin, soğuk duruyordu.

"Ee, Jane Eyre, söyle bakalım, uslu bir çocuk musun bari?"

Buna "Evet" demenin olanağı mı vardı? İçinde yaşadığım küçük dünya bu konuda böyle düşünmüyordu. Sesimi çıkarmadım. Mrs. Reed benim yerime, başının anlamlı bir sallanışıyla karşılık verdi, sonra,

"Bu konuda ne kadar az konuşursak o kadar iyi olur sanıyorum, Mr. Brocklehurst," dedi.

"Vah vah, üzüldüm doğrusu buna. Onunla bir konuşalım bakalım." Adam dimdik durmaktan vazgeçip eğilerek Mrs. Reed'in karşısındaki koltuğa oturdu. "Gel buraya," dedi.

Halının üzerinden yürüdüm. Adam beni tam karşısına aldı. Şimdi kendi yüzümle bir hizada görüyordum ya, ne yüzdü o! Ne kocaman bir burun! Ne fırın gibi bir ağız! İri iri, çıkık çıkık dişler!

"Dünyada yaramaz bir çocuk kadar üzücü hiçbir manzara yoktur," diye söze başladı. "Hele yaramaz bir kız çocuğu. Sen kötü kimselerin öldükten sonra nereye gittiklerini bilir misin?"

Ben hemen bilinen karşılığı yapıştırdım: "Cehennem'e giderler."

"Ya, Cehennem nedir? Bunu biliyor musun?"

"İçinde ateşler yanan bir uçurum."

"Bu uçurumun içine düşüp sonsuza dek yanmak ister misin?"

"İstemem, efendim."

"Öyleyse Cehennem'e gitmemek için ne yapman gerekir?"

Bir an düşündüm. Yazık ki sonunda verdiğim karşılık beğenilmedi: "Hep sağlıklı olup ölmemem gerekir."

“Hep sağlıklı olmak senin elinde mi ki? Her gün senden bile küçük kaç çocuk ölüyor! Daha birkaç gün önce beş yaşında bir yavru gömdüm. Uslu bir çocuk olduğu için ruhu şimdi Cennet’te. Ama, korkarım seni öbür dünyaya çağırdıkları zaman aynı yere gidemeyeceksin.”

Onun bu korkusunu giderebilecek durumda olmadığım için yalnızca gözlerimi indirdim, halının üzerine basılı duran o bir çift kocaman ayağa diktim, oradan çok uzaklarda olmak dileğiyle derin derin içimi çektim.

“Umarım böyle içini çekmen pişmanlık belirtisidir de şu büyük gönüllü velinimetine sıkıntı verdiğin için tövbe ediyorsundur.”

İçimden, “Velinimet! Velinimet!” diyordum. “Hepsi de Mrs. Reed için velinimetim, diyorlar. Eğer böyleyse velinimet pek korkunç bir şey olsa gerek.”

Adam, “Her sabah, her akşam dua ediyor musun?” diye sordu.

“Evet, efendim.”

“İncil’ini okuyor musun?”

“Bazen.”

“Severek mi okuyorsun? Tadına varıyor musun?”

“Bazı yerlerini seviyorum, efendim.”

“İlahiler Bölümü’nü de seviyorsundur, umarım?”

“Sevmiyorum, efendim.”

“Sevmiyor musun? Ne acı şey! Benim bir oğlum var, senden küçük ama tam altı ilahiyi ezbere biliyor. ‘Hangisini istersin: Zencefilli çörek mi, yoksa ilahi ezberlemek mi?’ diye sorduğumuzda, ‘ilahi ezberlemek isterim. Melekler ilahi okur! Ben de yeryüzünde bir melek olmak istiyorum,’ diyor. O zaman da çocuk yaşında böyle dindar olmanın ödülü olarak kendisine iki tane ceviz veriyoruz.”

Ben, “İlahiler pek heyecanlı değil,” diye görüşümü belirttim.

“Bu da senin günahkâr ruhlu olduğunu gösterir. Tanrı’ya dua etmelisin ki değiştirsin senin bu ruhunu. Yepyeni, tertemiz bir ruh bağışlasın sana. O taştan yüreğini alsın da yerine etten, yufka gibi yürek versin.”

Ben tam bu yürek değiştirme işinin nasıl yapılacağı konusunda bir soru sormak üzereydim ki, Mrs. Reed lafa karışarak bana oturmamı söyledi, sonra kendisi konuşmaya başladı.

“Mr. Brocklehurst, size üç hafta önce yazdığım mektupta bu kızın yaradılışının, huylarının gönlüme göre olmadığını çıtlatmıştım. Onu Lowood Okulu’na[4] alırsanız ve öğretmenleri de bu kıza göz kulak olmaları için sıkılarsanız sevinirim. Hele en büyük kusuru olan yalancılığına karşı tetikte bulunsunlar. Jane, bunu senin yüzüne karşı söylüyorum ki Mr. Brocklehurst’ü de aldatmaya falan kalkışma.”

Tevekkeli değil Mrs. Reed’den o kadar korkup nefret ediyordum! Beni ta canevimden vurmasını pek iyi biliyordu. Onun yanında hiçbir zaman rahat, mutlu olamıyordum. Ne kadar söz dinlesem, onu hoşnut bırakmak için ne kadar canla başla çabalasam gene de boşunaydı. Tek ödülüm bu tür sözler oluyordu. Hele şimdi bir yabancının önünde yapılan bu suçlama beni can evimden yaralamıştı. Hayal meyal algılıyordum ki yengem gideceğim yerdeki yeni yaşantımı da şimdiden zehir etmekteydi. Gerçi o anda duygularımı belirtecek durumda değildim, ama önümde uzanan yola onun şimdiden nefret ve zulüm tohumlarını serptiğini sezinleyebiliyordum. Mr. Brocklehurst’ün bakışları karşısında, sevimsiz, içten pazarlıklı bir çocuk olup çıktığımı görür gibiydim. Bana yapılan bu kötülüğü düzeltmek için elimden ne gelirdi ki?

“Hiçbir şey,” diye düşünerek hıçkırıklarımı bastırmaya çalıştım, duyduğum acının yararsız kanıtları olan bir-iki damla gözyaşını çarçabuk sildim.

Mr. Brocklehurst, “Bir çocuk için yalancılık gerçekten de üzücü bir kusurdur,” dedi. “O ateş dolu, kaynar katran dolu uçurumun içinde yalancıların özel bir yeri vardır. Ama, siz hiç merak etmeyin, Mrs. Reed, göz kulak oluruz biz ona. Müdiremiz Miss Temple ile de, öteki öğretmenlerle de ben konuşurum.”

Velinimetim, “Onun kendi düzeyine, geleceğine uygun bir şekilde yetiştirilmesini istiyorum,” dedi. “Yani işe yaramalı... Yani haddini bilmeli. Tatillere gelince, izin verirseniz bunları da Lowood’da geçirsin.”

Mr. Brocklehurst, “Kararlarınız çok yerinde, hanımefendi,” dedi “Haddini bilmek, alçakgönüllü olmak Hıristiyanlara yaraşır bir erdemdir, hele Lowood öğrencileri için özellikle uygundur. Onun için ben öğrencilerde bu erdemin geliştirilmesine herkesin büyük önem

vermesini söyler dururum. Öğrencilerimin dünyanın en büyük günahlarından biri olan gururlarını kırmanın en iyi yollarını bellemişimdir. Daha geçen gün öyle bir şey oldu ki bu alanda kazandığım başarıyı çok tatlı bir biçimde ispatladı. Ortanca kızım Augusta, annesiyle birlikte okulu ziyarete gelmişti. Döndüğü zaman, 'Ah, babacığım, Lowood'daki kızların nasıl da sessiz, sade bir halleri var!' dedi. 'Kulaklarının arkasına doğru taranmış saçları, o uzun önlükleri, entarilerinin önündeki ceplerle adeta fakir fukara çocuklarına benziyorlar!' dedi. Sonra da, 'Benimle annemin elbiselerine öyle bir bakışları vardı ki... Sanki ömürlerinde hiç ipekli görmemişler sanırdınız!' dedi."

Mrs. Reed, "Bu tutumunuzu çok beğendim," dedi. "Bütün İngiltere'yi arasam Jane Eyre gibi bir çocuğa sizinkinden daha uygun bir düzen bulamazdım. Ben tutarlı olmayı severim, sayın Mr. Brocklehurst... Yaşamın her yönü birbiriyle tutarlı olmalı. Bunu her zaman söylerim."

"Tutarlı olmak Hıristiyanlık ödevlerinden birincisidir, hanımefendi. Lowood Okulu'nda her şeyin birbiriyle tutarlı olmasına dikkat edilmiştir: Basit yemekler, sade kıyafetler, gösterişsiz bir döşeme, sağlam bir yaşayış. Okulun da, okuldakilerin de içinde bulundukları koşullar işte böyledir."

"Mükemmel, beyefendi. Öyleyse bu çocuğun öğrenci olarak Lowood'a alınacağına, orada kendi sınıfına, maddi durumuna uygun bir biçimde yetiştirileceğine kesin gözüyle bakabilir miyim?"

"Bakabilirsiniz, hanımefendi. Onu o seçkin çiçekler bahçesine yerleştireceğiz. Kendisine gösterdiğimiz bu büyük lütuftan ötürü bize minnettar kalır, umarım."

"Öyleyse kendisini ilk fırsatta gönderirim, Mr. Brocklehurst; çünkü, ne yalan söyleyeyim, çekemez hale geldiğim bu sorumluluktan bir an önce kurtulabilmeyi çok istiyorum."

"Kuşkusuz, hanımefendi, kuşkusuz. Şimdi artık izninizi isteyeceğim. Ben Brocklehurst Konağı'na ancak bir-iki hafta sonra döneceğim; çünkü sevgili dostum Başdiyakoz daha önce dünyada bırakmıyor beni. Ama, bu arada Miss Temple'a, 'Yeni öğrenci geliyor,' diye haber salarım ki bu kız gittiği zaman bir güçlük çekmesin. Hoşça kalın efendim."

“Güle güle, Mr. Brocklehurst. Hanımınıza, kızlarınız Augusta ile Theodora’ya ve Broughton Brocklehurst Beyefendi’ye çok selam söyleyin benden.”

“Baş üstüne efendim... Sana gelince, küçük kız, al sana ‘Çocuk Rehberi’ diye bir kitap. Dualar ederek oku bunu. Hele ‘Yalancılık huyuna dadanmış olan Martha G.nin müthiş ani ölümü’ diye bir bölümü var, bunu özellikle oku.”

Böyle diyerek Mr. Brocklehurst elime, kabı elde dikilmiş incecik bir kitap tutuşturdu, sonra koşar adımlarla arabasına binerek gitti.

Mrs. Reed’le baş başa kalmıştık. Sessizlik içinde birkaç dakika geçti. O dikiş dikiyor, ben de onu seyrediyordum. Bu sırada yengem otuz altı-otuz yedi yaşlarında olsa gerekti. Uzun boylu değildi ama, sağlam yapılı, geniş omuzlu, güçlüydü. Tıknazdı ama şişman değil. Büyükçe bir yüzü vardı. Elmacıkkemikleri çıkık, alnı biraz dar, çenesi de geniş, sivrice. Ağzı, burnu düzgün sayılırdı. Teni donuk esmer, saçıysa lepiskaya yakın sarıydı. Demir gibi sağlam bir bünyesi vardı, hastalık onun semtine hiç uğramazdı. Titiz, akıllı bir ev hanımıydı. Evinin, mülkünün yönetimini iyice eline almıştı. Ancak kendi çocukları zaman zaman onun otoritesine meydan okur, onu alaya alıp küçük düşürürlerdi. Mrs. Reed iyi giyinirdi; güzel giyimini gösterecek havası da vardı.

Onun koltuğundan beş-on adam ötede, alçak bir taburenin üzerinde oturduğum yerden yapısını süzüyor, yüz çizgilerini inceliyordum. Elimde Yalancının ani ölümünü anlatan kitapçık vardı. Bunu bir ders, gözdağı olsun diye okumamı salık vermişlerdi. Biraz önce olup bitenler, Mrs. Reed’in benim için Mr. Brocklehurst’e söyledikleri, aralarında geçen konuşmanın özü ve biçemi kafamda henüz, bütün acılığıyla capcanlıydı. Söylenilen her söz kulaklarıma nasıl çarpmışsa duygularımı da öyle etkilemişti, şu anda da içimde ateşli bir kin, bir öfke mayalanıp kabarmaktaydı.

Mrs. Reed gözlerini işinden kaldırdı, göz göze geldik; parmaklarının çevik devinimleri durdu.

“Dışarı çık, çocuk odasına dön!” diye buyurdu. Ya bakışlarım ya da başka bir şey sinirine dokunmuştu anlaşılan; çünkü baskı altında tutulmakla birlikte şiddetini belli eden bir can sıkıntısıyla konuşmuştu.

Ayağa kalktım, kapıya doğru yürüdüm. Sonra gene dönüp gelerek odayı geçtim, yengemin yakınında durdum.

Konuşmadan edemeyecektim. İyice ezmişlerdi beni. *Mutlaka* bir karşılık vermeliydim... Ama, nasıl? Hasmıma karşılıkta bulunabilecek ne cirmim vardı ki? Yine de bütün gücümü topladım, doğrudan doğruya saldırıya geçtim:

"Yalancı değilim ben. Olsam *sizi* sevdiğimi söylerdim, ama sevmiyorum işte. Dünyada en sevmediğim sizsiniz, bir de oğlunuz John Reed. Şu yalancılık kitabına gelince, kızınız Georgiana Reed'e verseniz daha iyi olur; çünkü yalan söyleyen odur, ben değilim."

Mrs. Reed'in elleri işinin üzerinde kıpırtısız duruyor, o buz gibi gözleri, kanımı dondururcasına, benim gözlerimin içine bakıyordu. Sonunda bir çocukla değil de, yetişkin bir hanımla konuşuyormuş gibi, "Başka bir diyeceğin var mı?" diye sordu.

O gözler, o ses içimdeki olanca kini ayağa kaldırmıştı. Baştan ayağa titreyerek, tutamadığım bir heyecanla ürpererek konuştum:

"İyi ki siz benim soyumdan gelme akraba değilsiniz. Ölünceye kadar yenge demeyeceğim size. Büyüdüğüm zaman da gelip görmeyeceğim sizi. Sizi sevip sevmediğimi soran olursa, bana nasıl davrandığınızı sorarlarsa anlatacağım. Sizin adınızı bile anmak istemediğimi söyleyeceğim. Bana etmediği taş yüreklilik kalmadı, diyeceğim."

"Böyle bir şeyi söylemeye nasıl cüret edebilirsin sen, Jane Eyre?"

"Nasıl mı cüret edebilecekmişim... Nasıl, ha? İşin *doğrusu* bu da ondan, Mrs. Reed! Siz sanıyorsunuz ki ben duygusuzum; hiç sevgisiz, güler yüzsüz yaşayabilirim sanıyorsunuz. Ama, yaşayamam. Sizde acımak diye bir şey de yok. Beni kırmızı odaya nasıl ittiniz... Nasıl hoyratça, kabaca ittiniz, beni oraya nasıl kapadınız! Dehşet içinde kıvrandığım halde, boğulacak gibi olarak, 'Acı bana, acı bana, yenge!' diye yalvardığım halde kilitlediniz beni... Bunu ölünceye kadar unutmayacağım. Hem de bu cezayı bana neden verdiniz? Çünkü o hain oğlunuz beni dövmüştü... Hiç yoktan. Bana soranlara olup bitenleri olduğu gibi anlatacağım. Herkes sizi iyi bir kadın sanıyor ama, kötü yüreklisiniz siz, taş yürekli. *Asıl yalancı* sizsiniz!"

Daha sözlerimi bitirmeden içim genişlemiş, o zamana değin bilmediğim bir tuhaf özgürlük, zafer duygusuyla hafifleyip coşmaya

başlamıştı. Gözle görünmez bir zincir kopmuştu sanki, çırpınmalarımın sonucu olarak ummadığım bir özgürlüğe kavuşmuştum. Bu duygum yersiz de sayılmazdı; Mrs. Reed ürkmüş gibi görünüyordu. Dikişi dizinden aşağı kaymış, ellerini havaya kaldırmış, oturduğu yerde öne, arkaya sallanıyordu; hatta yüzü ağlamaklı bir ifadeyle buruşmuştu.

"Jane... Yanlışın var. Ne oldu sana böyle? Neden öyle zangır zangır titriyorsun? Biraz su içmek ister misin?"

"Hayır, istemem, Mrs. Reed."

"Başka bir şey istemez misiniz, Jane? İnan bana... Ben senin iyiliğini istiyorum."

"Siz mi? Ne münasebet! Mr. Brocklehurst'e benim kötü yaradılışlı, yalancı olduğumu söylediniz. Ben de gittiğim yerde sizin nasıl bir insan olduğunuzu, bana neler yaptığınızı söyleyeceğim."

"Jane... Sen anlamazsın böyle şeyleri. Çocukların kusurlarını düzeltmek gerek."

Ben tiz, yabanıl bir sesle, "Ama ben yalancı değilim!" diye haykırdım.

"Ama, haşarısın, Jane... Bunu sen de kabul edersin. Hadi bakalım, şimdi odana git de cici kızlar gibi yat, dinlen biraz."

"Ben sizin cici kızınız falan değilim. Yatmak da istemiyorum. Çok rica ederim, Mrs. Reed, beni hemen okula gönderin; çünkü bu evden artık tiksiniyorum."

"Hemen göndereceğim okula," diye mırıldandı, sonra dikişini toplayarak çabucak dışarı çıktı.

Yalnız kalmıştım şimdi... Zafer bendeydi. Şimdiye kadar yapmış olduğum en çetin savaştı bu... Kazandığım da ilk zafer. Halının üzerinde, demin Mr. Brocklehurst'ün durmuş olduğu yerde bir süre durdum, fatihlere yaraşan şu yalnızlığımın tadını çıkardım. İlk önceleri kendi kendime gülümsüyor, sevinçten uçuyordum. Ama, bu ateşli kıvancın yürek vuruşlarımı hızlandırmasıyla sönmesi bir oldu. Bir çocuk büyükleriyle benim kavga ettiğim gibi kavga etsin, öfkesinin gemi azıya almasına izin versin de sonradan vicdan azabına, korkuya kapılmasın, olanaksız! Mrs. Reed'e karşı geldiğim sırada kapıldığım duyguları bir orman yangınına benzetebiliriz. Alevli, canlı, kavurup yutucu bir yangın. Ormanın yangından sonraki kapkara, mahvolmuş

hali de benim kavgadan sonraki duygularıma benzer. Yarım saatlik bir sessizlik ve düşünme bana, yaptığım işin çılgınlığını, nefret edip nefret bulduğum bu evdeki durumumun acıklı tablosunu göstermeye yaramıştı.

Ömrümde ilk olarak öç almanın tadını duyuyordum. Bu, ilk içildiği zaman kanı kaynatıp başı döndüren kokulu bir şaraba benziyordu. Sonradan ağzımda bıraktığı paslı, madenî, buruk lezzet bana zehirlenmişim gibi bir duygu verdi. Şimdi gidip Mrs. Reed'den seve seve özür dileyebilirdim. Ama, yarı deneyimlerim sayesinde, yarı içgüdülerimle biliyordum ki bu onun benden iki kat nefretle yüz çevirmesine yol açacak, böylece benim yaradılışımdaki bütün ateşli duygular da yeniden alevlenecekti.

Bağırıp çağırmaktan daha iyi bir iş yapmaya, üzgünlükten, öfkeden daha az kötü duygular duymaya ihtiyacım vardı. Bir kitap aldım elime. Birtakım Arap masalları. Oturdum, okumaya çalıştım ama okuduğumdan hiçbir şey anlayamıyordum ki! Her zaman severek okuduğum sayfalarla gözlerimin arasına şimdi düşüncelerim giriyordu. Kahvaltı odasının camlı kapısını açtım. Fidanlık pek kıpırtısızdı; eritecek ne güneş ne de rüzgâr olmadığı için o müthiş don hâlâ bahçeye egemendi. Elbisemin eteğini başıma, kollarıma örterek koruluğun kuytu yerlerinde şöyle bir yürüyüşe çıktım. Ama sessiz ağaçlar, yerlere dökülmüş kuru çam kozalakları, rüzgârlar zevk vermedi bana. Bir çit kapısına yaslanarak üzerinde artık koyunların gezinmediği, otları sararmış, kavrulmuş bomboş tarlalara baktım. Kurşun renkli bir gündü. Kar yağacağını belli eden puslu bir gök her şeyin üzerine tente gibi gerilmişti; durup durup kar serpeliyordu. Donmuş toprağın, bembeyaz kırağı kaplı çayırların üzerine konan kar taneleri erimeden kalıyordu. Ben de, kıyasıya dertli bir çocuk, orada durmuş, kendi kendime, "Ne yapacağım ben şimdi? Ne yapacağım?" diye fısıldıyordum.

Ansızın dupduru bir sesin, "Jane, nerelerdesin? Yemeğe gelsene," diye çağırdığını duydum.

Bessie'ydi bu. İyi biliyordum ama, yerimden kımıldamadım. Dadının çevik ayak sesleri koru yolunda hafifçe koşarak yaklaştı.

"Seni yaramaz seni! İnsan çağırılınca gelmez mi?"

Gerçi Bessie çoğu zaman olduğu gibi gene bana biraz kızgındı ama, benim aklıma sardırmış olduğum düşüncelerin yanında onun varlığı ne de olsa sevindirici kalıyordu. Daha doğrusu Mrs. Reed'le aramda geçen çatışmada kazandığım zaferden sonra, onun gelip geçici kızgınlığına aldırış edecek halim yoktu. İçimden onun gençliğiyle, neşesiyle avunmak geliyordu. Gidip boynuna sarıldım.

"Kuzum, Bessie'ciğim, n'olur azarlama beni!" dedim.

Bu onun şimdiye kadar benden hiç görmemiş olduğu bir korkusuzluk, açık yüreklilikti. Nedense hoşuna gitti. Yüzüme bakarak, "Sen tuhaf bir çocuksun, Jane," dedi. "Kimselere benzemeyen, yalnız bir yaratık. Nasıl, okula gidiyorsun değil mi?"

"Evet," gibilerden başımı eğdim.

"Zavallı Bessie'yi bırakıp giderken ağlamayacak mısın?"

"Bessie beni sevmiyor ki! Hep paylıyor beni."

"Acayip, ürkek, utangaç bir şeysin de ondan. Daha yürekli, daha atılgan ol."

"Ya! Daha çok dayak yemek için, değil mi?"

"Ne münasebet! Gerçi biraz gadre uğramıyor da değilsin ya! Annem geçen hafta beni görmeye geldiğinde söyledi. 'Bu kızın yerinde benim çocuklarımdan biri olsaydı dayanamazdım,' diye. Ama, hadi artık, gel içeri. Hem sana iyi bir haberim var."

"Hiç sanmıyorum, Bessie."

"Amma çocuk ha! O da ne demek? Neden öyle tasalı gözlerle bakıyorsun sen bana? Sahiden iyi haberim var işte. Hanımla çocukları bugün akşam çayına bir yere çağrılılar. Seninle ben baş başa çay içeceğiz. Aşçıya rica edeceğim, küçük bir pasta yapsın sana. Sonra birlikte senin çekmecelerini gözden geçireceğiz; çünkü senin bavullarını ben hazırlayacağım. Hanım senin birkaç güne kadar gitmeni kararlaştırmış. Hangi oyuncakları almak istiyorsan onları da seçersin."

"Bessie, söz ver. Ben gidinceye kadar azarlamaca yok!"

"Peki, söz veriyorum. Ama, sen de uslu duracaksın, benden de korkmayacaksın. Azıcık sert konuştum diye hemen ürkme. İnsanın tepesi atıyor."

"Senden bir daha hiç korkacağımı sanmıyorum Bessie; çünkü sana çok alıştım. Şimdi artık yeni gittiğim yerdeki insanlardan korkacağım."

“Onlardan korkarsan sevmezler seni.”

“Senin beni sevmediğin gibi, öyle mi, Bessie?”

“Ben seni sevmiyor değilim ki, Jane! Seni ötekilerin hepsinden çok severim belki de.”

“Seviyorsan bile hiç göstermiyorsun.”

“Ah, seni şeytan! Bugün senin konuşman bile değişmiş. Nerden geldi bu cüret, bu açıklık sana?”

“Nasıl olsa yakında ayrılıyorum senden. Hem zaten...”

Mrs. Reed’le aramda geçenlerden söz edecektim ama, düşününce bir şey söylememeyi daha doğru buldum.

“Demek benden ayrılacağına bu kadar seviniyorsun?”

“Hiç de sevinmiyorum, Bessie. Hele şu sırada basbayağı üzülüyorum.”

“Şu sıradaymış! Basbayağıymış! Küçükhanımcığım ne de serinkanlı konuşuyor! Şu sırada senden bir öpücük istesem vermezsin bana! ‘Şu sırada olmaz!’ dersin besbelli.”

“Hem de seve seve öperim seni. Eğsene başını.”

Bessie eğildi. Kucaklaşıp öpüştük. Sonra içim yatışmış olarak onun peşinden eve gittim. Öğleden sonrayı huzur içinde geçirdik. Akşam da Bessie bana en güzel masallarını anlattı, en tatlı şarkılarını söyledi.

Benim hayatımda bile, böyle, güneşin parladığı zamanlar oluyordu.

4. Brontë kardeşlerden dördünün gönderildiği Cowan Bridge Okulu model alınarak betimlenmiştir. Charlotte Brontë’nin Maria ve Elizabeth adlarındaki iki kardeşi o okulda hastalanmış ve eve döndükten sonra ölmüşlerdir. (Y.N.)

V

On dokuz ocak sabahı, saat beşi yeni vuruyordu, Bessie elinde bir mumla benim yattığım yüklüğe geldi, beni çoktan kalkıp giyinmiş durumda buldu. Ben daha o gelmeden yarım saat önce kalkmış, batan ayın dar pencereden içeri vuran ışığında giyinmiştim. Gateshead Konağı'ndan o sabah saat altıda bahçe kapısının önünden geçecek bir posta arabasıyla ayrılıyordum. Bu saatte Bessie'den başka kalkan olmamıştı. Bessie çocuk odasındaki şömineyi yakmıştı. Şimdi de benim için kahvaltı hazırlamaya başladı. Yol heyecanı içinde yemek yiyebilen çocuk pek azdır; ben de tıkanmıştım. Bessie bana hazırladığı sıcak sütle ekmekten biraz yemem için üstelediyse de boşuna! Sonunda bir kâğıda birkaç çörek sarıp çantama koydu. Bileklerime kadar inen uzun paltomla başlığımı giymeme yardım etti, kendisi de bir şala sarınarak benimle dışarıya çıktı. Mrs. Reed'in yatak odasının önünden geçerken Bessie, "Gidip hanımla vedalaşmaz mısın?" diye sordu.

"Yok, Bessie. Dün sen akşam yemeğine indiğin zaman yengem benim başucuma geldi. Bu sabah kendisini de, çocukları da rahatsız etmeme gerek olmadığını söyledi. Onun iyiliklerini hiç unutmamamı, yadsımayıp ömür boyu ona minnettar kalmamı tembih etti."

"Ya sen ne dedin, Jane?"

"Hiiiç! Yorganı yüzüme örttüm, ona sırtımı çevirip duvara döndüm."

"Ayıp etmişsin, Jane."

"Hiç de ayıp etmedim, Bessie. Senin hanımın bana iyilik değil, kötülük etti."

"Aman Jane! Deme böyle!"

Giriş holünden geçip sokak kapısından dışarı çıkarken, "Elveda, Gateshead!" diye bağırdım.

Ay batmıştı, ortalık zifirî karanlıktı. Bessie'nin elindeki fenerin ışığı ıslak merdiven basamaklarının, çamurlu yolun üzerinde oynuyordu. Kırağı çözülmüştü ama, kış sabahı ayaz mı ayaz, soğuk mu soğuktu. Araba yolunda hızlı hızlı ilerlerken dişlerim birbirine vuruyordu. Kapıcı evinde ışık vardı: Kapıcının karısı ocağını daha yeni yakmaktaydı. Dün gece getirilmiş olan sandığım, iple bağlı olarak kapıda duruyordu. Altıya birkaç dakika kalmıştı. Saat altıyı vurduktan az sonra, uzaktan uzağa tekerlek sesleri posta arabasının yaklaştığını bildirdi. Kapıya gittim, arabanın lambalarının, karanlıklar içinden hızla yaklaşmasını seyrettim.

Kapıcının karısı, "Kendi başına mı gidiyor?" diye sordu.

Bessie, "Evet," dedi.

"Ne kadar yol gidecek?"

"Yetmiş-seksen kilometre!"

"Pek de uzakmış! Mrs. Reed kızcağızı bu kadar uzun yola yalnız göndermekten nasıl oluyor da korkmuyor?"

Araba, kapının önünde durdu. Dört atı vardı, içi de yolcu doluydu. Arabacı da, muhafız da bana, "Çabuk ol!" diye bağırdılar. Sandığım alınıp yukarı çekildi. Bessie'ye sarılmış, öpüp duruyordum. Kollarımı onun boynundan çözdüler. Beni kaldırıp arabaya bindiren muhafıza Bessie:

"Aman ha, iyi bak kızımıza!" diye seslendi.

Muhafız, "Merak etme," dedi.

Kapı pat diye vurulup kapandı. Bir ses, "Tamam!" diye bağırdı; kalktık.

İşte böylece Bessie'den de Gateshead'den de beni ayırdılar, bilinmeyen bir yere doğru salıverdiler. Gittiğim yer gözümde uzak mı uzak ve çok da gizemliydi.

Yolculuktan aklımda pek az şey kaldı. Yalnız günün bir türlü bitmek bilmediğini, sanki yüzlerce kilometrelik yol gittiğimizi sanıyorum. Birçok kasabadan geçtik. Bunlardan birinde (çok büyük bir kasabaydı) araba durdu. Atları çözdüler, yolcular da öğle yemeği yemek için indiler. Muhafız, beni kucağında bir hana götürdü, yemek yedirmek istedi ama, hiç iştahım olmadığı için beni koskocaman bir salonda tek başıma bıraktı. Bu salonun iki ucunda birer şömine, tavanından aşağıya sarkan bir avize, yukarıda da kırmızı perdeli bir

balkon vardı. Salonda uzun zaman gezindim, durdum. İçimde sonsuz bir gariplik duyuyor, birileri gelip de beni kaçırıverecek diye müthiş korkuyordum. Çocuk kaçıran haydutların hünerleri Bessie'nin şömine başı masallarında sık sık geçtiği için onların varlığına iyice inanırdım. Sonunda muhafız gelip beni aldı. Gene arabaya bindirildim. Muhafız kendi yerine geçip o kof sesli borusunu öttürdü. L. kasabasının taş sokakları boyunca sarsılarak yola düzüldük.

Öğleden sonra yağmur başladı, bir de hafif sis bastırdı. Alacakaranlık inmeye başladığı zaman Gateshead' den artık iyice uzaklaşmıştık. Kasabalardan geçmiyorduk artık. Çevrenin manzarası değişmiş, ufuk boyunca kocaman, boz tepeler kümelenmişti. Hava iyice kararırken ormanlarla karanlıklaşmış bir vadiye geldik. Geceleyin, çevre görünmez olduktan çok sonralara kadar, ağaçlar arasında delice hırıldayan azgın rüzgârın sesini işittim durdum.

Bu ses ninni gibi gelmiş olsa gerek ki sonunda uyuyakalmışım. Ama, dalalı pek çok olmadan arabanın birden duruşuyla uyandım. Araba kapısı açılmış, hizmetçiye benzer biri belirmişti. Lambaların ışığında onun yüzünü, entarisini görebiliyordum.

"Burada Jane Eyre adında bir kız çocuğu var mı?" diye sordu.

"Evet," dedim.

O zaman beni kucaklayıp indirdiler. Sandığımı da yere bıraktılar. Araba hemen kalkıp uzaklaştı.

Uzun zaman oturmaktan her yanım tutulmuş, arabanın sarsıntısı, tangırtısı başımı sersem etmişti. Biraz kendimi toparlamaya çalışarak çevreme bakındım. Her yer yağmur, rüzgâr, karanlık içindeydi. Gene de, karşımda bir duvar ve açık bir kapı olduğunu hayal meyal seçebildim. Yeni kılavuzumla birlikte bu kapıdan girdim. Kadın kapıyı arkamızdan kapadı, kilitledi. Şimdi çok pencereli, pencerelerinin kimisi ışıklı bir ev ya da evler görünmüştü (çünkü yapı iyice uzun, yaygındı). Şakır şakır yağmur altında geniş, çakıllı bir yoldan ilerledik. Evin kapılarından biri açıldı, bizi içeri aldılar. Sonra hizmetçi kadın beni bir koridordan geçirerek şöminesi yanan bir odaya götürdü, burada beni tek başıma bırakıp gitti.

Ocak başına geçip uyuşmuş parmaklarımı ateşte ısıttım, sonra çevreme bakındım. Şamdan falan yoktu ama şöminedeki alevlerin ışığı kâğıt kaplı duvarları, halılarla perdeleri, pırıl pırıl maun eşyaları yer

yer aydınlatıyordu. Bir salondu burası. Gateshead'deki konağın salonu kadar geniş, şahane olmamakla birlikte rahat, oturaklı sayılırdı. Ben duvardaki bir tablonun konusunu çıkarmaya çalışıyordum ki kapı açıldı, eli şamdanlı birisi içeri girdi; peşinden de bir ikinci kişi.

Önden yürüyeni uzun boylu, kara saçlı, kara gözlü bir hanımdı; benzi soluk, alnı geniş. Ciddi bir yüzü, dimdik bir duruşu vardı. Omzundaki şal, vücudunu biraz gizliyordu. Elindeki şamdanı masanın üstüne bırakarak, "Çocuk daha pek küçükmüş; yalnız başına yolculuk edecek yaşta değilmiş," dedi.

Bir an beni dikkatle süzdü, sonra, "Hemen yatsa iyi olacak, pek yorgun görünüyor," diye ekledi. Elini omzuma koyarak:

"Yorgun musun?" diye sordu.

"Biraz, efendim."

"Karnın da açtır, besbelli. Miss Miller, yatırmadan önce yemek verin ona. Yavrucağım, annenden babandan bu ilk ayrılışın mı?"

Öksüz olduğumu anlattım ona. Annemle babamın ne zaman öldüklerini, yaşımı, adımı, okuma yazma, biraz da dikiş bilip bilmediğimi sordu. Sonra parmağıyla yavaşça yanağıma dokunarak, "Umarım uslu durursun," dedi, beni Miss Miller'le birlikte dışarı gönderdi.

Uzun boylu hanım yirmi dokuz-otuz yaşlarında görünüyordu. Miss Miller'se ondan birkaç yaş daha küçük gibiydi. Uzun boylu hanımın sesi, tutumu, kişiliği üzerimde iyi bir etki bırakmıştı. Miss Miller daha sıradan bir insandı. Yüzü didinmekten çökmüş gibi görünüyorsa da yanakları kırmızı kırmızıydı. Yapılacak bir sürü işi olan insanlar gibi telaşlı, aceleci bir hali vardı. Bir öğretmen yardımcısına benziyordu ki görevinin gerçekten bu olduğunu sonradan öğrendim.

O önde, ben arkada, girintili, çıkıntılı geniş bir yapının içinde odadan odaya, koridordan koridora geçtik. En sonunda yapının bu kesiminde hüküm süren mutlak, sıkıcı sessizlikten sıyrılarak, birçok sesin uğultusunu duyduk. Biraz sonra içinde dokuzdan yirmiye kadar her yaşta bir sürü kız bulunan geniş, uzun bir odaya girdik. Odanın her bir ucunda çam tahtasından kocaman ikişer masa vardı. Her birinin üzerinde bir çift mum yanmaktaydı, kızlar da bu masaların çevresindeki sıralara oturmuşlardı. Mumların ölgün ışığında bu kızlar sayılamayacak kadar kalabalık göründü gözüme; oysa, gerçekte

seksenden çok değillerdi. Hepsi de birbirine eş, garip biçimli, kahverengi kaba kumaştan entariler giymiş, önlerine upuzun önlükler bağlamışlardı. Ders çalışma saati olduğu için kızlar bir gün sonraki ödevlerini hazırlamakla uğraşıyorlardı. Biraz önce duyduğum uğultu onların hepsinin birden derslerini mırıldanarak yineleyişlerinden kaynaklanıyormuş.

Miss Miller bana kapı yanında bir sıraya oturmam için el etti. Sonra o uzun odanın baş köşesine ilerleyerek, “Sınıf başkanları, ders kitaplarını toplayın, kaldırın!” diye seslendi.

Dört ayrı masadan uzun boylu dört kız ayağa kalktılar, kitapları toplayarak kaldırdılar. Miss Miller gene buyruk verdi:

“Sınıf başkanları, yemek tepsilerini getirin!”

O uzun boylu kızlar dışarı çıktılar. Bir süre sonra, her birinin elinde bir tepsi, geldiler. Tepsilerde, içlerinde ne olduğunu anlayamadığım tabaklar, bir sürahi su, bir de bardak vardı. Tabaklar kızlara dağıtıldı. Susayanlar bardakları ortaklaşa kullanarak su içiyorlardı. Sıram gelince ben de içtim; çünkü susamıştım, ama yorgunluktan, heyecandan yiyecek halim kalmadığı için, yemeğe dokunmadım. Yalnız, şimdi bunun dilimlere ayrılmış ince bir yulaf çöreğinden ibaret olduğunu görebiliyordum.

Yemek bitince, Miss Miller dualar okudu, kızlar ikişer ikişer yukarı çıktılar. Artık yorgunluktan bitik durumda olduğum için, yatakhanenin nasıl bir yer olduğunu ayrımlamadım bile. Yalnız, aşağıdaki sınıf gibi, upuzun bir odaydı. O gecelik Miss Miller’in yatağını paylaşacakmışım. Soyunmama da yardım etti. Yattığım zaman, uzun bir sıra oluşturan yataklara baktım. Her yatağa çarçabuk iki kız girip yatıyordu. Odanın tek ışığı on dakika içinde söndürüldü. Sessizliğin, zifirî karanlığın içinde, uyuyakalmışım.

Gece çabuk geçti. Öyle yorgundum ki rüya bile görmedim. Yalnız bir kez uyandım, rüzgârın çılgın gibi estiğini, yağmurun sağanaklarla yağmakta olduğunu duydum. Miss Miller gelip yanıma yatmıştı. Gözlerimi bir daha açtığımda yüksek sesle bir çıngırak çalıyordu. Kızlar kalkmış, giyinmekteydiler. Şafak henüz sökmemiş olduğu için odayı bir-iki lambanın ışığı aydınlatmaktaydı. Ben de istemeye istemeye kalktım. Acı bir soğuk vardı, titremekten doğru dürüst giyinilemiyordu. Ama elimden geleni yaptım. Başıboş duran bir leğen,

ibrik bulunca da yıkandım. Bu pek çabuk olmadı; çünkü odanın ortasında sehpalar üzerinde duran leğen ve ibriklerden her altı kıza bir tane düşüyordu. Çıngırak gene çaldı. Herkes ikişer ikişer sıra oldu. Böyle, sıralarla merdivenlerden indik, ölgün mum ışığıyla aydınlatılmış soğuk dersliğe girdik. Burada Miss Miller gene dualar okudu, sonra, "Sınıflar yerlerine!" diye seslendi.

Derslikte birkaç dakika curcuna hüküm sürdü. Bu arada Miss Miller, durmadan, "Susun! Yavaş!" diye bağırıyordu.

Ortalık yatıştığı zaman bütün kızların, derslikteki dört masanın başına konmuş olan birer sandalyenin önünde, birer yarım daire oluşturmuş olduklarını gördüm. Her kızın elinde bir kitap vardı. Masaların üzerinde, henüz boş duran sandalyelerin önünde İncil'e benzer kocaman birer kitap duruyordu. Şimdi dersliğe kalabalığın yarattığı alçak, belirsiz bir mırıltıyla dolu bir sessizlik çökmüştü. Miss Miller bir sınıftan öbürüne giderek bu mırıltıyı susturmaya çalışıyordu.

Uzakta bir yerde bir çıngırak çaldı, bunun hemen ardından da içeriye üç hanım girdi. Her biri bir masanın başına geçerek sandalyeye oturdular. Dördüncü sandalyeye de Miss Miller geçti. Kapıya en yakın olan bu masanın başına çocukların en küçükleri toplanmıştı. Beni de bu ilk sınıfa çağırdılar, en arkaya oturttular.

Ders başladı. Günlük dua yinelendi, sonra İncil'den sureler, ayetler okundu ki bu bir saat sürdü. Bu iş bittiğinde şafak sökmüş bulunuyordu. O hiç yorulmak bilmeyen çıngırak bir dördüncü kez çaldı, sınıflar gene sıra sıra yemekhaneye götürülerek kahvaltı masalarına oturtuldular. Yemek yiyeceğimizi anlayınca öyle bir sevindim ki! Bir gün önce hemen hemen hiçbir şey yememiş olduğum için şimdi açlıktan hasta gibiydim.

Yemekhane basık tavanlı, karanlık, kocaman bir odaydı. İki uzun masanın üzerine dizilmiş taslardan sıcak bir şeylerin dumanı tütmekteydi. Yazık ki bu dumanların kokusu hiç de iştah açıcı değildi. Kokuyu her alanın hoşnutsuzlukla yüz buruşturduğunu gördüm. İlk önce oturan, en yüksek sınıfın öğrencisi uzun boylu kızlardan, "Rezalet! Çorbanın gene dibini tutturmuşlar!" diye fısıltılar yükselmeye başlamıştı.

Bir ses, "Susun!" diye bağırdı.

Bu Miss Miller değil de, asıl öğretmenlerden biriydi. Şık giyimli olmakla birlikte biraz somurtkan duran, ufacık, esmer bir hanımdı. Bu kadın masalardan birinin başına geçti. Öbür masanın başına da daha tombul bir hanım oturdu. Gece gördüğüm hanımı gözlerimle boş yere arıyordum; görünürlerde yoktu. Benim oturduğum masanın ayakucunda Miss Miller, öteki masanın ayak ucunda da garip, yabancı görünüşlü, yaşlıca bir kadın oturuyordu. (Bunun Fransızca öğretmeni olduğunu sonradan öğrendim.) Uzun bir dua okundu. İlahi söylendi, sonra bir hizmetçinin öğretmenler için çay getirmesiyle kahvaltıya başlandı.

Kurt gibi aç, açlıktan da artık yarı baygın durumda olduğum için, önümdeki çorbadan, tadına madına aldırış etmeksizin, birkaç kaşık içtim. Gelgelelim, ilk açlığım geçince, tabağımdaki şeyin iç bulandırıcı bir lapa olduğunu ayrımsadım. Dibi tutmuş çorba da yanık patates gibi berbat bir nesnedir; insan açlıktan ölse bile birkaç kaşık yedikten sonra kusacağı gelir. Kaşıklar ağır ağır kalkıp iniyordu. Kızların çorbayı tattıklarını, yutmaya çabaladıklarını görüyordum. Ama, her biri de bu çabadan hemen vazgeçti. Daha kimse kahvaltı etmeden, kahvaltı sona ermişti! Bize nasip olmayan nimetler için şükran duaları okunduktan sonra bir ilahi daha söylendi, yemekhaneden dersliğe aktarma yapıldı. Yemekhaneden en son çıkanlardan biri de bendim. Öğretmenlerden birinin çorba taslarından birini alıp tadına baktığını gördüm. Öğretmen hanım öteki öğretmenlere baktı. Hepsinin yüzünde hoşnutsuzluk okunuyordu. Sonra, içlerinden biri, o tombul olanı, “Berbat bir şey! Ne ayıp!” diye fısıldadı.

Ders çeyrek saat sonra başladı. Bu on beş dakika süresince derslikte şahane bir curcuna koptu. Anlaşılan, bu çeyrek saat boyunca yüksek sesle konuşup gülüşmeye izin vardı, kızlar da bu ayrıcalıktan yararlanıyorlardı. Bütün laf biraz önceki kahvaltı üzerineydi. Herkes çorbayı yerin dibine batırmakta birlik olmuş gibiydi. Zavallılar! Tek avuntuları buydu. Odada Miss Miller’den başka öğretmen yoktu. Büyük kızlardan birçoğu onun çevresini sarmış, ciddi, asık yüzle konuşuyorlardı. Laf arasında kaç kez “Mr. Brocklehurst” adı geçti. Miss Miller bunu duyunca paylar gibi başını sallıyordu ama, kızların yaygın öfkesine gem vurmaya pek kalkmıyordu: Besbelli, o da paylaşıyordu bu öfkeyi.

Ders odasındaki saat dokuzu vurunca, Miss Miller kızların yanından ayrıldı, odanın ortasına giderek, “Susun! Herkes yerli yerine!” diye bağırdı.

Disiplin kendini gösterdi. O hayhuy içindeki kalabalık beş dakikada düzene girdi. Babil Kulesi’ni andıran gevezelikler sessizliğe gömüldü. Öğretmenler de yerlerini almışlardı ama, gene de herkes bir şeyler bekler gibiydi. Odanın iki duvarı boyunca uzanan sıralara dizilmiş seksen kız, kımıldamadan, dimdik oturuyorlardı. Tuhaf, hatta gülünç bir görünüşü vardı bu topluluğun. Her kızın saçı arkaya doğru taranmıştı, kimsede tek bir lüle bile yoktu. Yüksek dar yakalıklı kahverengi elbiseler giymişler, önlerine de, iş torbası niyetine, torba cepler asmışlardı. Hepsinin de ayağında yün çorap, maden tokalı, köy işi kunduralar vardı. Bu kılığa bürünmüş seksen kızdan en az yirmisi yetişkin kızlardı. Bu kılık onların üzerinde hiç de iyi durmuyor, en güzellerine bile bir acayiplik veriyordu.

Bir yandan kızları seyrederken, ara sıra da öğretmenleri süzüyordum. Hiçbiri tam olarak hoşuma gitmemişti. Tombul olanı biraz kabaca, esmer olanı biraz sertçe, yabancıya benzeyeni soğuk, acayipti. Miss Miller’e gelince –zavallıcık– morarmış, çökmüş, bitkin bir görünümü vardı. Gözlerim, böyle yüzden yüze dolaşıp dururken, bütün kızlar, aynı zamanda yaylarına basılmış gibi, ayağa kalktılar.

Ne olmuştu? Bir buyruk falan verildiğini duymadığım için, şaşırmıştım. Ben daha ne olduğunu anlamadan, kızlar gene yerlerine oturmuşlardı bile. Ama, şimdi bütün gözler bir noktaya çevrilmiş olduğu için ben de o yana baktım ve o gece beni karşılamış olan kadını gördüm. Uzun odanın öbür ucundaki şöminenin önünde durmuş (odanın iki ucunda da birer şömine vardı çünkü), ciddi bakışlarla, sessiz, kızları süzüyordu. Miss Miller, ilerleyerek, ona bir şeyler sordu, aldığı karşılık üzerine gene yerine oturduktan sonra, “Üst sınıf başı, coğrafya kürelerini getir!” diye buyurdu.

Kız bu buyruğu yerine getiredursun, yeni gelmiş olan hanım yavaş yavaş odanın öbür başına doğru yürüdü. Onun bu gidişine takılan bakışlarımdaki tapınmaya benzer hayranlık hâlâ içimdedir! Şimdi, böyle, gündüz aydınlığında bakınca görmüştüm: Bu hanım uzun boylu, beyaz tenli, pek biçimli bir kadındı. Kalemle çizilmiş gibi ince, uzun kirpiklerle çevrili, iyilik dolu koyu ela gözleri o geniş alnının

beyazlığıyla çelişiyordu. Çok koyu kestane rengi saçları da, günün modasına göre, şakaklarının üzerinden yuvarlak lülelerle kıvrılmıştı (kırkmanın, lüleli perçemin modası yoktu o günlerde). Mor yünlüden yapılmış olan elbisesi de günün modasına uygun, İspanyol işi siyah kadife şeritlerle süslenmişti. Kuşağında altın bir cep saati parıldıyordu (bunlar o sıralarda şimdiki gibi ayağa düşmemişti). Okurlarım, tabloyu tamamlamak için, bunlara kibar, ince yüz çizgileri, biraz soluk ama pek duru bir ten, sultanlar gibi bir yürüyüş, bir eda eklerlerse Miss Temple'ın dış görünüşü konusunda, sözlerin verebileceği kadar doğru bir izlenim edinmiş olurlar. Sonradan, kiliseye giderken taşıyayım, diye bana verdiği dua kitabının iç sayfasındaki yazıdan onun tam adının Maria Temple olduğunu öğrenecektim.

Lowood Okulu'nun müdürü (evet, Miss Temple okulun müdürüydü), masalardan birinin üzerine konan iki kürenin başına geçerek, en üst sınıfı çevresine topladı, coğrafya dersi vermeye başladı. Öteki sınıflar da öğretmenlerinin çevresine toplandılar. Tarih, dilbilgisi falan bir saat kadar sürdü. Bundan sonra, yazı dersi, aritmetik dersi başladı. Miss Temple'la büyük kızlardan birkaçı da müzik dersi verdiler. Her dersin süresi saatle belirtilmişti. En sonunda saat on ikiyi çaldı. Müdire ayağa kalktı.

"Öğrencilere bir söyleyeceğim var," dedi. Ders sonu curcunası kopmaya başlamışken onun sesiyle duruldu. "Bu sabah size öyle bir kahvaltı verilmiş ki yiyememişsiniz," diyordu. "Karnınız aç olsa gerek. Hepinize peynir, ekmek dağıtılması için emir verdim."

Öğretmenler ona şaşkınlıkla bakar gibiydiler. Miss Temple onlara açıklama yapar gibi bir sesle, "Sorumluluğu kendi üzerime alıyorum," dedi, çıktı gitti.

Biraz sonra peynir, ekmekler getirilerek dağıtıldı, bütün okulun karnı doydu, yüzü güldü. Bu kez de, "Bahçeye!" diye buyruk verilince kızlar başlarına basma bağcıklı kaba saba birer hasır şapka giydiler, omuzlarına birer gri pelerin aldılar. Ben de öyle giyindim, onlarla birlikte açık havaya çıktım.

Bahçe dedikleri yer geniş bir avluydu. Her türlü manzarayı kapatan son derece yüksek duvarlarla çevriliydi. Bir yanında bir sundurma uzanıyordu; avlunun ortasında da birbirinden geniş yollarla ayrılmış küçük küçük bölmeler vardı. Bunlar, çiçek, bitki falan

yetiştirmeleri için öğrencilere verilmişti, her öğrencinin bir bölmesi vardı. Çiçeklerle doluşunca güzelleşecekleri belliydi ama, şimdi, ocak ayının son yarısında, her şey soğuktan kavrulmuş, yağışlardan çürümüş, boz bir yıkıntı halindeydi.

Orada durmuş, dört bir yanıma bakınırken ürperiyordum. Açık havaya çıkılacak gibi bir gün değildi. İyice yağışlı değilse de sapsarı, sis gibi inen, bir ahmakıslatan, havayı karartmıştı, yerler de hâlâ bir gün önceki sağanakların çamuruyla vıcık vıcıktı.

Kızların gürbüz olanları koşuşarak hareketli oyunlar oynuyorlardı; soluk benizli, zayıf olanları ise yağıştan, soğuktan korunmak için sundurmaya sığınmışlardı. Sis o titreyen vücutlarına işledikçe birçoğu da kof kof öksürüyordu.

O zamana kadar hiç kimseyle konuşmamıştım. Benimle ilgilenen de yoktu. Yapayalnız duruyordum bahçede. Ama, bu yalnızlığa alışıktım, pek ağırıma gitmiyordu. Sundurmanın direklerinden birine dayanıp gri pelerinime iyice sarındım; beni dışarıdan ısıran soğukla içeriden kemiren açlığı unutmaya çalışarak, kendimi çevreyi seyretmeye, bir yandan da düşünmeye verdim. Düşüncelerim çok belirsiz, bölük pörçük olduğu için yazmaya değmez. Nerede olduğumun bile pek farkında değildim henüz.

Gateshead de, geçmişteki yaşantım da ölçülemez uzaklıkların ardında kalmış gibiydi. Bugünüm belirsiz, yabancıydı, geleceğim üzerine de hiçbir bildiğim yoktu. Manastır avlusuna benzeyen bahçeye, sonra da okul yapısına baktım. Bu, yarısı gri ve eski, yarısı da epey yeni olan kocaman bir yapıydı. Yatakhaneyle dersliği kapsayan yeni bölümde kilisemsi bir hava yaratan kafesli, oymalı pencereler vardı. Kapının üzerindeki taş bir levhada şöyle yazıyordu:

> Lowood Kurumu – Bu bölüm MS ... yılında, bu ilde oturan Brocklehurst Konağı'ndan Naomi Hurst tarafından onarıldı.
>
> *Sizin ışığınız, insanların önünde öyle parlasın ki, iyi işlerinizi görerek göklerdeki Baba'nızı yüceltsinler.* (Kutsal Kitap, Yeni Ahit, Matta, 5:16)

Bu sözcükleri kaç kez üst üste okudum. Bir şeyler anlatmaları gerektiğini seziyordum ama, anlamlarını iyice kavrayamıyordum.

"Kurum" sözcüğünün ne anlama geldiğini çıkarmaya, ilk cümleyle, sonraki sure arasında bir bağlantı kurmaya çalışıyordum ki arkamda bir öksürük sesi duyarak başımı çevirdim. Yakınımdaki taş sıralardan birinde bir kızın oturduğunu gördüm. Başını eğmiş, okuduğu kitaba kendini iyice vermiş gibiydi. Durduğum yerden kitabın adını görebiliyordum: *Habeşistan Prensi Rasselas'ın Hikâyesi*.[5] Bu adı yadırgadım, bu yüzden de hoşuma gitti. Kız bir sayfayı çevirirken başını kaldırınca ben hemen, "Kitabın sürükleyici mi bari?" diye sordum. "Sen bitirince ben de okuyabilir miyim?" diye sormaya da niyetlenmiştim.

Kız, birkaç saniye duralayıp beni süzdükten sonra, "Ben beğendim," dedi

"Ne üstüne?" diye sordum.

Böyle, bir yabancıyla konuşmayı nasıl göze alabildiğimi pek anlayamıyorum; yaradılışıma, huylarıma aykırı bir şeydi bu. Ama, onun yaptığı işi kendime yakın bulmuştum galiba; çünkü ben de okumayı pek severdim. Yalnız, benim alışık olduğum kitaplar daha hafif, çocuksu şeylerdi. Ağır yapıtları daha ne anlayabiliyordum, ne de tadına varıyordum.

Kız kitabı bana uzatarak, "İstersen bakabilirsin," dedi.

Baktım. Şöyle bir karıştırınca bu kitabın hiç de adı kadar çekici olmadığına karar verdim. Benim çocuksu beğenime göre sıkıcıydı biraz. Periler, inler cinlerle ilgili bir şey yoktu içinde. Sık yazılarla kaplı olan sayfaları da göz alıcı resimlerden yoksundu. Kitabı geri verdim. Kız hiç sesini çıkarmadan aldı. Gene deminki gibi dalıp gitmeye niyetliydi besbelli.

Yeniden cesaretimi toplayarak, "Şu kapının üstündeki taş levhada yazılanların anlamı nedir, bana söyleyebilir misin?" diye sordum. "Lowood Kurumu nedir?"

"İçinde bulunduğun yer."

"Neden 'Kurum' diyorlar, öyleyse? Öteki okullardan bir başkalığı var mı?"

"Bir bakıma bir hayır yuvasıdır burası. Sen, ben, hepimiz bağışla geçinen çocuklarız. Sen de kimsesiz olsan gerek. Ya baban ya da anan ölmüş besbelli, öyle değil mi?"

"İkisi de ben çok küçükken ölmüşler."

"İşte böyle... Buradaki kızların hepsi anne babalarından ya birini ya da ikisini birden yitirmişler. Burası da, kimsesiz çocukların okuduğu bir yuva."

"Hiç para vermiyor muyuz? Parasız mı bakıyorlar bize?"

"Velilerimiz her birimiz için yılda on beş altın öderler."

"Öyleyse, neden bağışla geçiniyormuşuz?"

"Hem bakım, hem de okuma giderlerimiz için on beş altın yetmez de ondan. Geri kalanı bağış olarak toplanıyor."

"Kimlerden?"

"Bu dolaylardaki, Londra'daki birtakım iyiliksever hanımlarla beylerden."

"Naomi Brocklehurst kimmiş?"

"Levhada yazıyor ya. Binanın bu yeni bölümünü yaptıran hanım. Oğlu da okulu yönetiyor."

"Neden?"

"Okulun mutemedi, idare müdürü de ondan."

"Yani bu bina o uzun boylu hanımın... Hani kolunda saati vardı, bize peynir ekmek verilmesini söyledi, onun değil mi?"

"Miss Temple mı? Yok canım! Keşke onun olsaydı! O her yaptığı iş için Mr. Brocklehurst'e hesap vermek zorunda. Bütün yiyeceklerimizi, giyeceklerimizi Mr. Brocklehurst alır."

"Burada mı oturuyor o da?"

"Yok, üç kilometre kadar ötede... Geniş bir köşkleri var."

"İyi bir adam mı bari?"

"Kendisi papazmış, iyilik işlerini pek severmiş."

"O uzun boylu hanım... Miss Temple mı dedin?"

"Evet."

"Ya öteki öğretmenlerin adları ne?"

"Kırmızı yanaklısı, Miss Smith. Ev işi, biçki dikiş derslerine bakar. Biz bütün giydiklerimizi kendimiz dikeriz... Elbise, pelerin, her şey. O kara saçlı, ufak tefek olanı, Miss Scatcherd. Tarih ile dilbilgisi öğretir, ikinci sınıfın ezberlerini dinler. Omzuna şal saran, beline sarı bir kurdeleyle mendil bağlayan da Madam Pierrot'tur. Fransa'nın Lisle kentinden gelme, Fransızca öğretmeni."

"Sever misin öğretmenlerini?"

“Eh işte... Kötü sayılmazlar.”

“O ufarak esmer olanıyla o Madame... Şeyi seviyor musun? Adını söyleyemiyorum senin gibi.”

“Miss Scatcherd çabuk öfkelenir... Kızdırmamaya bak. Madam Pierrot da kötü insan değildir.”

“Ama, Miss Temple hepsinden iyi... Değil mi?”

“Çok iyidir... Çok da akıllı. Hepsinden üstündür o; çünkü onlardan çok daha bilgilidir.”

“Çoktandır burada mısın sen?”

“İki yıldır.”

“Kimsesiz misin sen de?”

“Anam yok.”

“Seviyor musun okulu?”

“Sen biraz fazla soru soruyorsun. Artık yetti. Şimdi kitabımı okumak istiyorum.”

Tam o sırada öğle yemeği çıngırağı çaldı. Herkes içeri girdi. Yemekhaneyi dolduran koku kahvaltı sırasında gönlümüzü bulandıran kokudan daha iştah açıcı değildi. Yemek iki tane kocaman, kalaylı kazanın içindeydi. Bu kazanlardan dışarıya yanık et yağı kokan, koyu buharlar fışkırıyordu. Yemeğin, bir arada pişirilmiş lezzetsiz patateslerle ne idüğü belirsiz, pas renkli et parçalarından ibaret olduğunu gördüm. Bu nesneden her kıza oldukça bol sayılabilecek bir öğün verildi. Yiyebildiğim kadarını yedim. İçimden de, “Acaba bütün yemekler böyle mi çıkacak?” diye geçiriyordum. Yemekten sonra hemen ders odasına geçtik. Ders saat beşe kadar sürdü.

Öğleden sonra dikkate değer bir tek şey oldu: Sundurmada konuşmuş olduğum kızı Miss Scatcherd tarih dersinden kovdu, ceza olarak da odanın orta yerinde ayakta tuttu. Bu ceza çok yüz kızartıcı gibi geldi bana. Hele böyle büyük bir kız için! Çünkü, on üç-on dört yaşlarında gösteriyordu zavallı. Üzüntüden, utançtan, kahroluyor sandım. Ama, şaşılacak şey, ne ağladı, ne de yüzü kızardı. Ciddi gene de sakin, gitti odanın en ortasında durdu; bütün gözler de onun üzerinde.

Kendi kendime, “Nasıl oluyor da bu kadar sakin, bu kadar dirençli dayanabiliyor bu duruma?” diyordum. “Onun yerinde ben olsaydım, yer yarılsa da içine geçsem, derdim yüzde yüz. Ama, onun, cezasından

çok daha başka bir şey düşünüyor gibi bir duruşu var; burada olmayan, gözle görülmeyen bir şey. Hani, gözü açık düş görmek derler ya... Şimdi o da böyle gözü açık düş mü görüyor yoksa? Gözlerini yere dikmiş ama, baktığı yeri görmediğine kalıbımı basarım. Gözleri kendi içine, kendi yüreğine çevrilmiş sanki... Şimdiki durumunu değil de geçmişten anımsadıklarını düşünüyor gibi. Nasıl bir kız acaba bu? Uslu mu, yoksa yaramaz mı?"

Saat beşi biraz geçe bir yemek daha verdiler bize. Küçük bir tas kahveyle yarım dilim de çavdar ekmeği. Ekmeği, kahveyi iştahla gövdeye indirdim ama, bir o kadar daha olsa gene yiyip içebilirdim... Karnım hâlâ açtı çünkü. Yarım saat oyundan sonra gene ders başladı. Sonra gene birer bardak suyla birer yulaf çöreği verdiler. Dualarımızı ettik, yattık.

Lowood'daki ilk günüm işte böyle geçti.

5. 1709-1784 yılları arasında yaşayan ve XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz edebiyatının en önemli yazarlarından olan Samuel Johnson'ın uzun öyküsü. (1759). (Y.N.)

VI

Ertesi gün gene aynı biçimde başladı: Lamba ışığında kalkıp giyindik. Yalnız, bu sabah yıkanma töreninden vazgeçmek zorundaydık; çünkü ibriklerdeki sular donmuştu. Gece hava dönmüş, pencere aralıklarından ıslık çalarak içeri giren keskin bir kuzeydoğu rüzgârı bizi yataklarımızda titrettiği gibi suları da buza çevirmişti.

Bir buçuk saat süren o uzun dua faslı, İncil faslı daha sona ermeden ben soğuktan öleyazmıştım! Neyse ki sonunda kahvaltı zamanı geldi. Bu sabah çorba dibini tutmamıştı, yenilebilecek durumdaydı ama gel gör ki pek azdı. Nasıl da azıcık geldi bana tabağımdaki çorba! Bir o kadar daha olmasını isterdim.

O sabah beni dördüncü (yani en küçük) sınıfa geçirdiler, öteki kızlara verdikleri işleri, görevleri bana da verdiler. Şimdiye değin bir seyirci olarak baktığım Lowood' daki yaşama artık ben de etkin olarak katılıyordum. Ezbere pek alışık olmadığım için dersler önce bana uzun, zor geldi. Sonra bir konudan öbürüne atlamak da kafamı karıştırıyordu. Öğleden sonra saat üç sularında Miss Smith elime bir dikiş verip sakin bir köşeye oturtunca sevindim. Elime iki-üç metre uzunluğunda bir kumaş, bir de iğneyle yüksük tutuşturdu; kumaşın ucunu bastırmamı söyledi.

Bu saatte kızların çoğu dikiş dikmekteydi. Yalnız, Miss Scatcherd'in sınıfı hâlâ ders görmekteydi. Ortalık sessiz olduğu için yaptıkları dersi, kızların söylediklerini, öğretmenin beğenen ya da azarlayan sözlerini duyabiliyorduk. Yapılan ders, İngiltere tarihiydi. Öğrencilerin arasında, bir gün önce sundurmada arkadaş olduğum kız da gözüme çarpmıştı. Dersin başlangıcında en önde oturduğu halde yaptığı bir yanlış ya da bir dikkatsizlik yüzünden en arkaya gönderilmişti. Ama, burada bile Miss Scatcherd'in durmadan gözüne batıyor, öğretmen hep ona şu yollu sözler söylüyordu:

“Burns!..” Bu okuldaki kızlar tıpkı erkek okullarındaki gibi soyadlarıyla çağırılıyorlardı. “Burns... Ayağını yan basmışsın, lütfen hemen ayağını içeri doğru çevir... Burns, çeneni ne çirkin kaldırıp duruyorsun öyle! İndir bakayım!.. Burns... Çok rica ederim kaldır şu kafanı. Böyle duramazsın benim karşımda.”

Bir konu iki kez okunduktan sonra kitaplar kapatılıyor, kızlara soru soruluyordu. Ders, Kral I. Charles’ın hükümdarlığının bir dönemiyle ilgiliydi. Gemilere, gemi ağırlıklarına, gemi vergilerine ilişkin birtakım bilgiler vardı ki kızlardan çoğu öğrenememiş gibiydiler. Ama, sıra Burns’e gelince bütün pürüzler ortadan kalkıyordu. Bu kız bütün dersi yutmuş gibi her sorunun karşılığını hemencecik veriyordu.

Ben bunları gördükçe Miss Scatcherd’in ona, dikkatinden ötürü, “Aferin!” diyeceğini umuyordum ama, öğretmen, tersine, birdenbire, “Seni pis kız, seni!” diye bağırdı. “Bu sabah tırnaklarını temizlememişsin!”

Burns buna karşılık vermedi, onun bu sessizliği beni şaşırttı. Kendi kendime, “Bu sabah tırnaklarını temizleyemediği gibi yüzünü bile yıkayamadığını; çünkü suların donmuş olduğunu neden söylemiyor?” diye düşündüm.

Bu sırada Miss Smith elime bir çile yün verdi. Kendisi yünü yumak yapıp sararken ara sıra benimle konuşuyor, daha önce okula gidip gitmediğimi, dikiş, örgü bilip bilmediğimi soruyordu. Onun için, Miss Scatcherd’in ne deyip ne yaptığını bir süre izleyemedim. Kendi yerime döndüğüm zaman da öğretmen, Burns denilen kıza benim duyamamış olduğum bir buyruk vermiş bulunuyordu. Burns hemen yerinden kalktı, dışarıda, içine kitap konulan bir yüklüğe gitti. Biraz sonra elinde küçük bir çalı süpürgesiyle döndü. Bu ürkünç görünüşlü aracı saygılı bir diz kırışıyla öğretmene uzattı; sonra, öğretmenin söylemesini beklemeden, hiç sesini çıkarmadan, yakasını açtı. Öğretmen de hemen onun ensesine, elindeki küçük çalı süpürgesiyle, sertçe bir vurdu. Burns’ün gözünde tek bir damla gözyaşı belirmedi. Ben bile bu görüntü karşısında boşuna umarsız bir öfkeyle ellerim titrediği için dikişimi bırakmıştım; oysa onun o dalgın yüzünün tek bir çizgisi olsun değişmiş değildi.

Miss Scatcherd, “Kaşarlanmış kız!” diye bağırdı. “Senin pasaklılığını düzeltmeye olanak yok! Kaldır şunu yerine!”

Burns bu buyruğa da boyun eğerek çalı süpürgesini gene dolaba götürdü. Geri dönüşünde dikkatle süzdüm onu. Mendilini tam o sırada cebine sokmaktaydı; solgun, zayıf yanağında gözyaşlarının izi ışıldıyordu.

Bence Lowood'daki günlerin en tatlı bölümü akşam üzerki oyun saatiydi. Saat beşte içilen kahveyle yenilen bir parça ekmek, açlığı gidermese bile insanın gücünü tazeliyordu. Uzun ders gününün üzerimizdeki baskısı gevşiyor, hatta ders odası bile sabahkinden daha sıcak oluyordu; çünkü henüz yanmamış olan mumların yerine ışık versin diye, şöminedeki ateşin biraz daha alevli yanmasına göz yumuluyordu. Bu kızıl ışıklı alacakaranlık, her kafadan bir ses yükselişi, böyle öğretmenlerin izniyle azabilmek insana pek tatlı bir özgürlük duygusu veriyordu.

Miss Scatcherd'in Burns adındaki öğrencisini çalı demetiyle dövdüğü günün akşamı ben gene sıraların, masaların, gülüp söyleyen küme küme kızların arasında dolaşıyordum. Arkadaşsızdım ama yalnızlık çekmiyordum. Pencere pervazlarının üstüne daha şimdiden kar birikmeye başlamıştı. Kulağımı cama dayayınca dışarıdaki fırtınanın üzgün iniltisini içeride kopan neşeli curcunadan ayırt edebiliyordum.

Sıcak bir yuva, sevecen bir anne babadan ayrılmış olsam, ayrılık acısı bana belki en çok bu saatte koyardı. Rüzgârın iniltisi içime üzgü verir, kızların gürültü patırtısı da başımı şişirirdi. Oysa şimdi ikisi de bir tuhaf heyecan veriyordu içime. Ateşli gibiydim, üzerimde de bir gözünü budaktan sakınmazlık vardı. İstiyordum ki rüzgâr daha çılgınca essin, karanlık büsbütün bassın, içeride de kıyamet kopsun.

Sıraların üstünden atlayıp masaların altından emekleyerek şöminelerden birinin yanına gittim. Orada, alevlerin önündeki yüksek tel siperin önüne diz çökmüş durumda, adı Burns olan kızı buldum. Sessiz, dalgın, kendini bütünüyle kitabına verip çevresini unutmuş olarak, ateşin donuk ışığında okuyup duruyordu.

Arkasından yaklaşarak, "Hâlâ *Habeşistan Prensi Rasselas'ın Hikâyesi* mi bu okuduğun?" diye sordum.

"Evet," dedi. "Bitirmek üzereyim."

Beş dakika sonra da kitabını kapadı. Sevindim buna. İçimden, "Şimdi belki onu konuşturabilirim," diyerek yere, onun yanı başına

oturdum.

"Adın ne senin... Burns'ten başka?"

"Helen."

"Uzaklardan mı geliyorsun?"

"Hayli kuzeye düşen bir yerden geliyorum. İskoçya sınırına yakın."

"Dönecek misin gene oraya?"

"Umarım; ama, geleceği hiç kimse kesinlikle bilemez ki!"

"Lowood'dan ayrılmak için can atıyorsundur, sanırım."

"Yo, neden? Beni Lowood'a öğrenim göreyim diye gönderdiler. Bunu elde etmeden ayrılırsam aptallık olur."

"Ama o öğretmen... Miss Scatcherd sana öyle kötü davranıyor ki!"

"Kötü mü? Hiç de değil. Serttir, titizdir o; benim kusurlarımı elbet hoş görmez."

"Senin yerinde olsam ben de onu hoş görmem. Karşı gelirim ona. O çalı demetiyle bana vursaydı, elinden kaptığım gibi yüzüne karşı çat! diye kırıverirdim."

"Bana öyle geliyor ki hiç de böyle bir şey yapmazdın. Ama, yapsaydın Mr. Brocklehurst seni okuldan kovardı. Bu da yakınların için büyük bir üzüntü olurdu. Yakınlarına, çevrendekilere zararı dokunacak bir düşüncesizlik yapmaktansa, senden başka kimseyi incitmeyecek bir cezaya katlanmak bin kere daha iyidir. Hem zaten İncil de bize kötülüğe iyilikle karşılık vermemizi söylüyor."

"Ama, dayak yemek, sonra kalabalık bir odanın orta yerine dikilip beklemek bana yüz kızartıcı bir şey gibi geliyor. Hem sen artık büyümüşsün de. Ben senden daha küçüğüm ama, gene de dayanamam."

"Dayanmak boynumun borcudur, mademki kaçınılmaz bir şey! Mademki alnımıza yazılmış, çekeceğiz. Yazgımız olan bir şeye çekemem demek saçmalık."

Dinledikçe şaşırıyordum. Bu "yazgıya boyun eğme" işini kafam almıyordu benim. Hele onun kendini ezen kişiyi temize çıkarmasını hiç anlayamıyor, hiç haklı görmüyordum. Bununla birlikte, Helen Burns'ün her şeye benim kavrayamadığım bir açıdan baktığını, onun haklı, benim haksız olabileceğimi de seziyordum. Yalnız, o sırada bunları incelemeye niyetim yoktu.

“Demin kusurlarını anlatıyordun, Helen, nedir bunlar? Bence sen çok iyi bir kızsın.”

“Öyleyse benden ders al, görünüşe göre yargı yürütme. Miss Scatcherd’in dediği gibi, ben pasaklının biriyim. Dikkatsizim, kuralları unutuveriyorum, ders çalışacağıma kitap okuyorum, düzenli değilim. Kimi zaman aşırı programlı bir yaşayışa dayanamayacakmışım gibi geliyor. Bütün bunlar da Miss Scatcherd’ın sinirine dokunuyor; çünkü kendisi her zaman tertipli, düzenli, dakik, titizdir.”

“Aynı zamanda huysuz, taş yürekli,” diye ekledim. Ama Helen Burns bana hak vermedi. Sessizce duruyordu, “Miss Temple da sana Miss Scatcherd kadar sert davranıyor mu?” diye sordum.

Miss Temple’ın adı geçince Helen’in o ciddi yüzünde yumuşak bir gülümseyiş belirdi.

“O iyilik simgesidir,” dedi. “Herhangi bir kıza, okulun en kötü öğrencisi bile olsa, sert davranmak ona acı verir. Benim kusurlarımı görür ama, incitmeden söyler bana. Beğenilecek bir şey yaptığım zaman da hak ettiğimden daha cömertçe över beni. Çok kusurlarım olduğunun bir kanıtı da şu ki Miss Temple’ın o mantıklı, o yumuşak sözleri bile beni düzeltemiyor, onun o kadar değer verdiğim övgü sözlerinin hatırı için bile daha dikkatli, daha titiz olamıyorum.”

“Tuhaf şey!” dedim. “Dikkatli olmak bence kolay bir şey.”

“Senin için kolay bir şey olduğuna hiç kuşkum yok. Seni bu sabah ders dinlerken gördüm, pek dikkatliydin. Miss Miller ders anlatırken senin dikkatinin dağıldığı hiç olmadı. Benim dikkatim her an dağılıveriyor. Miss Scatcherd’i dinleyip bütün söylediklerini içime sindireceğim yerde çok zaman sesini bile duymaz oluyorum. Bir düşe dalıyorum sanki. Kimileyin gene Northumberland’daymışım gibi geliyor. Deepden’de evimizin yakınından akan küçük derenin şırıltısını duyar gibi oluyorum. Sonra, derse kalkmak sırası bana gelince, beni neredeyse uykudan uyandırmaları gerekiyor. Söylenilenlerin hiçbirini duymamış olduğum için de öğretmenin sorduğuna karşılık veremiyorum, elbette.”

“Oysa bugün ne güzel karşılık veriyordun!”

“Rastlantı! Okuduğumuz konu bir rastlantı olarak ilgimi çekti de ondan. Deepden’i düşünüp düşler kuracağım yerde Kral I. Charles’ı düşünüyordum. Haktanır olmak isteyen bir adamın nasıl birçok

kereler o kadar haksız, düşüncesiz işler yapabildiğini merak ediyordum. 'Bütün dürüstlüğüne, vicdanlı oluşuna karşın, krallık ayrıcalıklarından ötesini görememesi ne yazık!' diyordum. Biraz uzağı görebileymiş, çağının gidişini kavrayabileymiş! Gene de seviyorum onu, sayıyorum; acıyorum ona... Bir cinayete kurban gidişine... Zavallı kral! Evet, evet, dünyanın en kötü düşmanıymış onunkiler. Hakları olmadan kan dökmüşler. Onu öldürmeleri ne cüret!"

Helen kendi kendine konuşuyordu şimdi. Benim onu anlayamayacağımı; çünkü bu konuyla ilgili pek az şey bildiğimi unutmuş gibiydi. Onu kendi düzeyime indirmek için:

"Miss Temple'ın dersinde de dikkatin dağılıyor mu?" diye sordum.

"Yo... Daha doğrusu, pek az; çünkü benim dikkatimi çekip düşlerimi dağıtacak şekilde konuşmasını biliyor. Onun dili bana son derece tatlı geliyor. Öğrettiği şeyler de, çoğu zaman tam benim öğrenmek istediğim şeyler."

"Yani, Miss Temple'ın dersinde iyi bir öğrencisin?"

"Evet... Kendiliğinden, hiç çaba göstermeden içimden geleni yapıyorum. Bu yolla iyi olmak bir hüner değil bence."

"Bence büyük hüner! Demek ki sana iyilik yapanlara karşı sen de iyisin. Ben de böyleyim. Acımasız, haksız olanlara da iyi davranır, boyun eğersek, kötülere fırsat vermiş oluruz. Bu kez kötüler hiçbir şeyden korkmadıkları için iyi olmaya çalışmazlar, gitgide daha kötü olurlar. Bize yok yere vuranlara biz de var gücümüzle vurmalıyız. İnanıyorum ben buna. Hem öyle yaman vurmalıyız ki o insana ders olsun da o işi bir daha yapmasın."

"Büyüdükçe düşünüşünü değiştirirsin umarım. Şimdilik, minicik, cahil bir kızsın."

"Ama, ben şöyle düşünüyorum, Helen: Yaranmak için elimden geleni yaptığım halde beni ille de sevmeyen kimseleri ben de sevmemeliyim. Beni haksız yere cezalandıranlara karşı gelmeliyim. Doğal bir şey bu; beni sevenleri sevmek kadar ya da hak ettiğim cezaya boyun eğmek kadar doğal."

"Bunlar tanrısız yabanıl kişilerin ilkeleridir. Hıristiyanlar, uygar uluslar benimsemezler bunu."

"Nasıl yani? Anlamıyorum."

“Nefreti yenebilmek için en iyi yol, nefret, öfke değildir. Nasıl ki öç almak da açılan yaraları sarmaz.”

“Öyleyse ne yapmalı?”

“İncil’i okuyup Hz. İsa’nın dediklerini, yaptıklarını anlamalı. Onun sözlerini yasa, davranışlarını örnek bellemeli.”

“Ne diyor o?”

“Düşmanlarını sev. Sana sövene sen hayırdua et; seni nefretle hor görene iyilik yap.”

“O zaman benim de Mrs. Reed’i sevmem gerekir ama, yapamam bunu. John Reed’e de hayırdua etmem gerekir ki bu da olanaksız!”

Bu kez de Helen benden açıklama yapmamı istedi. Ben de çektiğim acıların, güttüğüm kinlerin öyküsünü, dilimin döndüğünce anlatmaya başladım. Duygularım coşmuş, içimden geldiği gibi, acı dille konuşuyor, sözlerimi sakınmaya ya da yumuşatmaya hiç kalkışmıyordum.

Helen beni sonuna kadar sabırla dinledi. O zaman bir şeyler söyleyecek sandım ama, hiçbir şey demedi. Ben sabırsızlıkla, “Ee!.. Mrs. Reed taş yürekli, kötü yürekli bir kadın sayılmaz mı?” diye sordum.

“Sana karşı kötü davranmışsa kuşkusuz senin kişiliğini sevmediği içindir. Nasıl ki Miss Scatcherd de benim kişiliğimi hiç beğenmiyor. Ama, sen de onun sana her dediğini, her yaptığını, nasıl ince ince anımsıyorsun ya! Onun haksızlıkları senin duygularının üzerinde ne derin izler bırakmış! Oysa ben duygularımın üzerinde böyle bir iz taşımıyorum. Yengenin kötülüğünü, bunun sende uyandırdığı ateşli öfkeyi unutabilsen daha mutlu olmaz mısın? Bence yaşam çok kısa. Günlerimizi kin gütmekle, bize yapılan kötülüklerin çetelesini tutmakla geçirirsek çok yazık! Bu dünyada hepimizin, her birimizin bir sürü kusuru olduğu su götürmez. Ama, bir gün gelecek, umarım yakında bir gün, bu kusurları ölümlü bedenlerimizde bırakıp sıyrılacağız. Bu et yüküyle birlikte bütün günahlarımız, bayağılıklarımız üzerimizden düşecek. Geriye ruhun kıvılcımı kalacak yalnız... Elle tutulmayan yaşam özü; Tanrı’dan koptuğu zamanki kadar saf, gene geldiği yere dönecek. Belki de insandan daha yüksek bir varlığa ruh verecek bu kez. Belki basamak basamak yücelecek, bir zamanlar soluk insan ruhunu oluşturan bu öz, sonunda, meleklerin

parıl parıl ruhları olarak yükselecek. Bunun tersi olması, yani Tanrı'dan kopan yaşam özünün insan ruhundan canavar ruhuna inerek soysuzlaşması olamaz, değil mi? Yok, yok, inanmam ben buna. Benim bambaşka bir inancım var. Kimse öğretmedi bu inancı bana, ben de kimseciklere söylemem; ama, dört elle sarılırım ona... Onda huzur bulurum; çünkü her şeye umut kaynağıdır bu inanç. Ölümü bir boşluk, bir korku kaynağı olmaktan çıkarır, bir huzur kaynağı, yüce bir yuva yapıp çıkar. Hem sonra bu inanç sayesinde ben suçlu ile işlediği suçu öyle güzel ayırt edebilirim ki! İşlenen suçtan nefret bile etsem suçluyu yürekten bağışlayabilirim. Bu inanç sayesinde öç alma isteği duyup da tedirgin olmam. Kötülük bulmak pek o kadar ağırıma gitmez, haksızlığa uğramak beni içimden yıkmaz. Ben hep gözlerimi bu ömrün sonuna dikmiş olarak huzur içinde yaşarım."

Helen'in her zaman eğik duran başı bu cümleyi bitirirken biraz daha önüne doğru düşmüştü. Onun artık benimle konuşmak istemediğini, kendi düşüncelerine dalmak istediğini bakışından anladım. Ancak, düşünmesine pek fırsat bırakmadılar. Sınıf başkanlarından biri, iriyarı, kaba bir kız, çok geçmeden yanımıza geldi, sert bir Cumberland ağzıyla, "Helen Burns... Şu anda gidip çekmeceni düzelt, dikişini topla!" diye bağırdı "Yoksa Miss Scatcherd'i çağırıp gösteririm ha!"

Dalmış olduğu hayallerin uçup gitmesiyle Helen içini çekti, hemen yerinden kalkarak, karşılık vermeden, hiç geciktirmeden, verilen buyruğu yerine getirdi.

VII

Lowood'da geçirdiğim ilk mevsim koca bir çağ gibi geldi bana... Hem de altın çağı falan değil. Yeni kurallara, alışılmamış görevlere kendimi uydurabilmemin güçlükleriyle çarpışmaktan örülmüş sıkıntılı bir çağdı bu. Kurallara, görevlere uyamamak korkusu beni yeni yaşantımın nesnel güçlüklerinden daha bile çok hırpalıyorlardı. Oysa bu güçlükler de yabana atılacak cinsten değildi.

Ocak, şubat, mart aylarında dizboyu karlar, karlar eridikten sonra aşılmaz duruma gelen yollar, kiliseye gitmek dışında, bahçeye çıkmamızı engelliyordu. Gene de, her günün bir saatini bahçe içinde, açık havada geçirmek zorundaydık. Giyimimiz bizi bu karakış soğuğundan korumak için yeterli değildi. Çizmemiz falan olmadığı için karlar pabuçlarımızın içine girerek eriyordu. Eldivensiz ellerimiz de, ayaklarımız gibi, soğuktan donup uyuşuyor, çatlayıp yara oluyordu. Her akşam ayaklarımın morarıp şişmesiyle çektiğim acıyı ve sabahları bu şiş, acıyan, kaskatı kesilmiş ayakları pabuçlara sokmanın işkencesini çok iyi anımsarım.

Sonra, verdikleri yiyeceklerin azlığı da bir işkenceydi. Büyüme çağındaki çocukların iştahına sahip olduğumuz halde bize ancak en marazlı hastalara yetecek kadar yemek veriliyordu. Bu besin kıtlığından doğan bir kötü davranış da küçük öğrencilerin yaşantısını büsbütün güçleştirmeye yarıyordu. Açlıktan kuduran büyük kızlar fırsat buldukça küçük kızları ya kandırıp ya da korkutarak yemeklerini ellerinden almaya bakıyorlardı. Kaç kez çay saatinde dağıtılan o paha biçilmez yarım dilim çavdar ekmeğini iki iriyarı kız arasında bölüştürmek zorunda kaldım! Tasımın içindeki kahvenin yarısını da bir üçüncü kıza, ister istemez verdikten sonra, bana kalan birkaç yudumu, açlığın şiddetiyle gözlerimden fışkıran yaşlara katık ederek içiyordum.

Kış pazarları iç sıkıcı, iç karartıcı günlerdi. İki buçuk kilometre kadar yol yürüyerek, velinimetimizin papazlık ettiği Brocklebridge Kilisesi'ne gitmek zorundaydık. Üşümüş olarak yola çıkıyor, buz kesmiş olarak kiliseye varıyor, ayin sırasında soğuktan kımıldayamaz durumlara düşüyorduk. Yol uzun olduğu için öğle yemeğine okula dönmemize olanak yoktu. İki ayin arasında bizlere soğuk etle ekmek dağıtıyorlardı ki bunlar da okuldaki yemekler kadar kıttı.

İkindi ayininin sonunda rüzgâr tutan bir tepe yolundan okula dönüyorduk. Kuzeye bakan karlı tepelerin üzerinden esen keskin kış rüzgârı bıçak gibi, yüzlerimizin derilerini kesiyordu. Miss Temple'ın bizim büzülmüş, sürüklenen karaltılarımızın yanı başında hafif, çevik adımlarla yürüdüğünü görür gibiyim. Soğuk rüzgârın dalgalandırdığı damalı kumaştan pelerinine iyice sarınır, bize örnek olarak moralimizi güçlendirmeye çalışır, bizi –kendi deyimiyle– "yiğit askerler gibi" ilerlemeye özendirirdi. Öteki öğretmenler çoğu zaman kendileri perişan durumda oldukları için, zavallıcıklar, başkalarına yürek vermeyi akıl bile etmezlerdi.

Ah, okula dönerken şöminelerdeki ateşin ışığı, sıcaklığı nasıl da gözlerimizde tüterdi. Ama küçük kızlara bu da nasip olmazdı; çünkü şöminelerin ikisinin de çevresinde büyük kızlar hemencecik çifte sıralar oluştururlardı. Onların ardından da küçük çocuklar birbirlerine sokularak durur, açlıktan çırpı gibi zayıf olan kollarını önlüklerinin altına sokuşturarak ısınmaya çalışırlardı.

Pazar akşamları çay saatinde ufak bir avuntuya kavuşurduk: Yarım dilim yerine bütün bir dilim ekmek verilirdi, hem de üzerinde, ince nefis bir tereyağı tabakasıyla... Bu, bir Kutsal Pazar Günü'nden öbür Kutsal Pazar Günü'ne kadar dört gözle beklediğimiz cennet taamıydı! Bu cömertlik örneği dilimin yarısını kendime alıkoymayı çoğunlukla başarıyorsam da öbür yarısını mutlaka büyük kızlardan birine vermek zorunda kalıyordum.

Pazar akşamları İncil'den sayfalar ezberlemekle, bunları ezbere okumakla, Miss Miller'in okuduğu uzun vaazları dinlemekle geçiyordu. Miss Miller'in bastırmayı bir türlü başaramadığı esnemeler onun da yorgun olduğunu gösterirdi. Çoğu pazar akşamları beş-altı küçük kız İncil'den bölümler sahnelerler, uyku gözlerinden aktığı için çok zaman yarı baygın yere düşerlerdi. Bu durumda uygulanan

yöntem bu çocukları ceza olarak odanın orta yerine dikmekti. Arada dizleri tutmaz olduğu için hepsi de üst üste yere yıkılırlardı. O zaman sınıf başkanları onları kaldırır, kendi kullandıkları yüksek iskemlelere sırtlarını dayayarak dik durmaya zorlarlardı.

Mr. Brocklehurst'ün ziyaretlerine değinmedim henüz. Gerçekten de beyefendimiz benim Lowood'a gelişimden hemen hemen bir ay sonra yolculuğundan döndü. Belki de dostu Başdiyakoz'un yanındaki konukluğunu uzatmıştı... Bilmem. Bildiğim, onun yokluğu benim canıma minnetti. Onun gelmesini istemeyişimin özel nedenleri olduğunu söylememe gerek yok, sanırım. Ama, ne yazık ki sonunda geldi.

Bir gün öğleden sonra (ben, Lowood'a geleli üç hafta kadar oluyordu) elimde bir küçük taştahtayla, oturmuş, uzun bir bölme işleminin sonucunu çıkartmaya çalışırken, dalgınlıkla pencereye doğru kaldırdığım gözlerim tam o sırada dışarıdan geçmekte olan bir karaltıya takıldı. O uzun, kemikli biçimi, içgüdümle tanıdım sanki! İki saat sonra da bütün okul, öğretmenlerle birlikte ayağa kalkınca böyle saygıyla kimin karşılandığını anlamak için gözlerimi kaldırıp bakmak gereğini bile duymadım. Uzun adımlar dersliği ölçer gibi yürüdü. Bir dakika sonra, kendisi de ayağa kalkmış olan Miss Temple'ın yanında, bir zamanlar Gateshead Konağı'nın şöminesinin önünde dikilmiş duran o kapkara direk belirdi. Şimdi ben, cesaretimi toplayarak, bu mimari yapıtı yan gözle süzdüm. Evet, yanılmamıştım. Mr. Brocklehurst'tü bu. Uzun, dar paltosunun bütün düğmelerini iliklemiş, eskisinden daha zayıf, daha dik, sırık gibi duruyordu.

Bu görüntü karşısında çöküntüye uğramam için özel nedenler vardı. Mrs. Reed'in o gün benim kişiliğim üstüne haksızca söylediği sözler, Mr. Brocklehurst'ün de benim kötü huylarımı hem müdüre hem de öğretmenlere bildireceğine söz vermesi hâlâ belleğimdeydi. İlk andan beri onun bu sözünü yerine getirmesini korku içinde beklemiştim. Gözlerim yoldaydı hep. Bu adam gelecek, geçmişime ilişkin yanlış bilgilerle beni temelli bir "kötü çocuk" olarak damgalayacaktı. Nitekim çıkıp gelmişti işte! Miss Temple'ın yanında durmuş, kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Benim kötülüğümü açıkladığından hiç kuşkum yoktu. Ben de, işkence gibi bir kaygıyla Miss Temple'ın gözlerine bakıyor, her an bu koygun bakışların

tiksintiyle, horgörüşle benden yana dönmesini bekliyordum. Kulaklarım da kirişteydi. Oturduğum yer önde olduğu için çok dikkat edince adamın dediklerini duymaya başladım. Bu sayede de, hiç değilse bir süre için, kaygıdan kurtuldum.

"Lowton'dan aldığım iplik, işinizi görür sanıyorum, Miss Temple. Tam basma gömlek dikmeye uygun gibi geldi bana. İğneleri de ona göre seçtim. Miss Smith'e söyleyin, dikiş iğnesi için makbuz hazırlamayı unuttum ama, önümüzdeki hafta gönderirim. Sonra, kesinlikle, öğrenci başına birer iğneden öte dağıtmasın. Fazlasını verirseniz değer bilmez, yitiriverirler. Ha, hanımefendi, sırası gelmişken yün çoraplara da daha bir özen gösterilirse çok sevinirim. Son gelişimde mutfak bölümünün avlusuna çıktım, oradaki ipte kuruyan çamaşırları gözden geçirdim. Bir sürü siyah yün çorap vardı ki hiç elden geçmemişlerdi. Üzerlerindeki delikler çoktandır yama yüzü görmediklerini belli ediyordu."

Adam sustu.

Miss Temple, "Söyledikleriniz yerine getirilecektir, efendim," dedi.

"Ha, hanımefendi, çamaşırcı kadının söylediğine göre kızlardan kimilerine haftada iki kez temiz bluz veriliyormuş. Oysa gereği haftada ancak bir kezdir."

"Efendim, durumu size anlatabileceğimi sanıyorum. Agnes'le Catherine Johnstone geçen perşembe Lowton'daki bir arkadaşlarına çaya çağrılıydılar. Bu yüzden temiz bluz giymelerine izin verdim."

Mr. Brocklehurst, "peki" gibilerden başını salladı.

"Neyse... Bu seferlik üzerinde durmayacağım. Ama, bu gibi şeyler pek yinelenmesin lütfen. Sonra, beni şaşırtan başka bir şey daha var: Kâhya kadınla hesapları gözden geçirirken baktım... Son iki hafta içinde iki kez kızlara peynir ekmekten oluşan bir öğle yemeği verilmiş. Bu nasıl olur? Yönetmelik yönergesine bakınca öğle yemeği diye bir şey göremiyorum. Bu yeniliği kim çıkardı... Kimin izniyle?"

Miss Temple, "Ondan ben sorumluyum, efendim," dedi. "O gün çıkan kahvaltı o kadar kötüydü ki çocuklar yiyemediler. Ben de onların akşam yemeğine kadar aç gezmelerini doğru bulmadım."

"Hanımefendi, bir dakikanızı rica edeceğim. Biliyorsunuz ki bu kızların yetiştirilmesinde uyguladığım ilke onları lükse, rahata alıştırıp şımartmak değil, dayanıklı, sabırlı, azla yetinen kişiler yapmaktır.

Boğaz konusunda, herhangi bir yemeğin bozulması, çok ya da az pişmesi gibi ufak tefek kazalar olsa bile, bu kazayı kapatmak için kızlara her zamankinden daha nefis bir şeyler vermek gerekmez. Böyle yapılırsa öğrencilerin maddesel varlıkları şımartılmış, bu okulun amacı unutulmuş olur. Böyle bir kaza oldu mu bundan çocukların ruhunu yüceltmek amacıyla yararlanmalı, çocukları geçici yokluklara karşı dayanıklı olmaya alıştırmalıdır. Hatta böyle durumlarda kısa bir demeç vermek pek yerinde olur. Aklı başında bir öğretmen bu fırsatı nimet bilerek ilk Hıristiyanların çektiklerinden, azizlerin çilelerinden, Ulu Peygamberimizin peşinden gelenlere, 'Çarmıhlarınızı alın da peşimden gelin!' deyişinden, insanoğlunun salt ekmekle doymayıp Tanrı sözüne de aç olduğunu söylemesinden dem vurabilir. Peygamberimiz, 'Ne mutlu benim uğruma açlık, susuzluk çekeceklere!' demiş... Bu sözler öğrencilere söylenebilir. Siz bu sübyanların midesine dibini tutmuş lapa yerine peynir ekmek verdiğimiz zaman belki günahkâr, ölümlü bedenlerini besleyebilirsiniz... Ama, ölümsüz ruhlarını nasıl aç bıraktığınızı bir düşünsenize!"

Mr. Brocklehurst gene sustu. Epey duygulanmıştı besbelli. İlk zamanlar gözlerini yere indirmiş olan Miss Temple şimdi tam karşıya bakıyordu. Her zaman mermer gibi renksiz olan yüzü şimdi mermerin soğukluğuna, donukluğuna da bürünmüş gibiydi. Hele ağzını öyle bir sımsıkı kısmıştı ki açabilmek için bir taşçı malası gerekli sanırdınız. Alnı da, zamanla, çatık kaşlı bir yontunun alnına benzemişti.

Bu arada Mr. Brocklehurst şöminenin önünde, elleri arkasında, kurumlu bir edayla okulu gözden geçirmekteydi. Birden şöyle bir irkildi, gözlerini kırpıştırdı. Sanki gördüğü bir şey onu beyninden vurmuş ya da gözlerini kamaştırmıştı. Müdireye doğru dönerek o zamana kadar kullanmamış olduğu acele bir konuşmayla,"Miss Temple, Miss Temple, o... O kız ne öyle... O kıvırcık saçlı kız?" diye söylendi. "Kızıl saçlı, hem de kıvırcık... Hem de çepeçevre kıvırcık!"

Bastonunu uzatarak bu tüyler ürpertici görüntüyü işaret etti.

Miss Temple son derece yavaş, sakin, "Julia Severn," dedi.

"Julia Severn'se ne olmuş, efendim? Julia Severn'se saçı neden kıvırcık? Bu okulun bütün amaçlarını, ilkelerini neden hiçe sayıyor böyle? Burası dindarca yönetilen bir hayır yuvasıdır... Böyle kuzu gibi kıvır kıvır gezilir mi?"

Miss Temple biraz öncekinden daha yavaş, daha sakin bir sesle, "Julia'nın saçı kendinden kıvırcık," dedi.

"Kendinden demek! Ama, biz her şeyi kendi haline bırakacak değiliz sanırım. Ben bu kızların Tanrı'ya yakın olarak büyümelerini istiyorum. Hem nedir bu saçların uzunluğu böyle? Saçların başlara yapışık, dümdüz, yalın olmasını istiyorum, diye kaç kez söyledim. Miss Temple, bu kızın saçı iyice kısaltılmalı. Yarın bir berber gönderirim. Zaten saçları fazla uzun olan başka kızlar da görüyorum arada. Şu uzun boylu kız, lütfen söyleyin yüzünü duvara doğru dönsün. En üst sınıftaki bütün kızlara söyleyin... Hepsi yüzlerini duvara dönsünler."

Miss Temple, elinde olmadan gülümsediğini gizlemek ister gibi, mendilini dudaklarının üzerinden geçirdi. Ama, istenilen buyruğu verdi, en üst sınıftaki kızlar da kendilerinden istenilen şeyi kavrayabildikleri zaman ayağa kalkıp duvara doğru döndüler.

Oturduğum sıranın üzerine biraz arkaya doğru yaslanarak onların bakışlarını, yüz kıpırtılarını görebiliyordum. Bunları Mr. Brocklehurst, ne yazık ki göremiyordu. Görebilseydi o da algılardı ki bu kızların dış kalıplarına dilediği biçimi verebilmek için ne yaparsa yapsın, iç dünyalarının üzerindeki etkisi kendisinin sandığından çok daha azdı.

Mr. Brocklehurst şimdi bu canlı madalyonların ters yönlerini gözden geçirdi, sonra kararı bildirdi:

"Bütün bu topuzlar bozulacak!"

Miss Temple karşı gelir gibi bir kıpırdandı.

Adam, "Hanımefendi," diye konuşmasını sürdürdü. "Ben öyle bir Efendi'nin kuluyum ki O'nun egemen olduğu ülke bu dünyada değildir. Benim kutsal görevim bu kızların içindeki bütün dünyevi zayıflıkların, tutkuların başını ezmek, onlara terbiye öğretmektir; süslenip püslenmek değil! Oysa karşımızdaki bu genç kızlardan her birinin saçı örgülü! Bu saçları kibir ve gurur kendi elleriyle örmüş sanki! Tekrar ediyorum, bütün bunlar kesilecek! Bir düşünsenize bu ne kadar zamanı boşa harcamaktır, ne..."

Mr. Brocklehurst'ün konuşması burada kesildi; çünkü içeriye üç ziyaretçi hanım girmişti. Keşke biraz önce gelip de giyim kuşam konusundaki söylevi dinleselermiş! Çünkü üçü de kadifeler, ipekliler, kürkler içinde, şahane kılıklara bürünmüşlerdi. Bu üç hanımdan ikisi

(on altı-on yedi yaşlarında güzel güzel kızlar), o zaman pek moda olan, devekuşu tüyüyle süslü, gümüşi kürk şapkalar giymişlerdi. Bu şık şapkaların altından da özenle kıvrılmış, gür sarı bukleler taşmaktaydı. Daha büyük olan üçüncü hanım çevresi kürklü, ağır, pahalı bir kadife şala bürünmüş, alnına da, Fransa usulü, bukleli bir takma perçem düşürmüştü.

Miss Temple bu hanımları saygıyla karşıladı. Onlara seslenişinden, bunların, Mr. Brocklehurst'ün karısıyla kızları olduklarını anladık. Kendileri odanın baş köşesindeki onur koltuklarına oturtuldular. Meğer onlar da aile reisiyle birlikte gelmişler. Mr. Brocklehurst kâhya kadınla hesap görür, çamaşırcıyı sorguya çeker, müdüre nutuk atarken, karısı, kızları da yukarıdaki odalarla dolapları denetlemişler. Şimdi üçü birden yatakhanelerde dolaplardan sorumlu olan Miss Smith'e çeşitli düşüncelerini, kınamalarını bildirmeye başladılar. Ama, benim onları dinleyecek gücüm yoktu; çünkü dikkatimi bambaşka bir sorun çekip bağlamıştı.

Şu dakikaya kadar, Mr. Brocklehurst'le Miss Temple'ın konuşmalarına kulak verirken, bir yandan da kendi kişisel güvenliğimi sağlamak için önlemler almaktan geri kalmıyordum. Kendimi gözden gizlemeyi de bunun için tek çare sayıyordum. Bu amaçla iyice arkaya büzülmüş, bölme işlemleriyle uğraşıyormuş gibi yaparak küçük taştahtamı yüzümün önüne doğru tutmuştum. Böylece, sonuna kadar kimsenin gözüne çarpmamayı başarabilirdim... O hınzır taştahta elimden kaymasaydı! Tahtanın çatt diye yere düşmesiyle bütün gözler benim üzerime çevrildi. Artık her şeyin bitmiş olduğunu biliyordum. İkiye bölünen tahtamı almak üzere ayağa kalkarken kendimi en kötü olasılıklara hazırlıyordum. Nitekim korktuğum başıma geldi.

Mr. Brocklehurst, "Dikkatsiz bir kız!" dedi. Sonra da, "Ha, şu yeni öğrenciymiş," diye ekledi. Daha ben soluk bile almadan o, "Bu kıza ilişkin bir çift sözüm var, unutmayayım," diye mırıldandı. Sonra yüksek sesle (ah, ne yüksek geldi bu ses bana!) "Taştahtasını kıran çocuk buraya gelsin!" dedi.

Bana kalsa yerimden bile kımıldamazdım ama, büyük kızlardan ikisi beni tutup ayağa kaldırdılar; öne, korkunç yargıcıma doğru itelediler. Sonra Miss Temple beni yavaşça elimden tuttu, yargıcımın tam önüne kadar çekti. Bu sırada fısıltıyla,

"Korkma, Jane, kaza olduğunu ben gördüm. Ceza yemeyeceksin," dedi.

Bu şefkat dolu fısıltı yüreğime bir hançer gibi saplandı. İçimden, "Birkaç dakika sonra da beni yalancı sanarak kötü görecek," diyordum. Reed, Brocklehurst ve Ortakları'na karşı bir öfke ateşi damarlarımı tutuşturdu. Ben bir Helen Burns değildim!

Mr. Brocklehurst, sınıf başkanlarından birinin üzerinden kalkmış olduğu yüksek bir iskemleyi göstererek, "Getirin şu iskemleyi!" dedi. Getirdiler. "Şu çocuğu oturtun oraya."

Beni oraya oturttular. Kimler? Bilmiyorum. Ayrıntıları algılayacak durumda değildim. Ben şimdi yalnız Mr. Brocklehurst'ün burnuyla aynı düzeye yükseldiğimi, onunla aramda yarım metre kadar bir uzaklık kaldığını, aşağılarda ise turuncu, mor ipeklilerle gümüş renkli tüylerin dalgalandığını görebiliyordum. Mr. Brocklehurst şöyle bir öksürerek boğazını ayıkladı. Sonra ailesine döndü.

"Hanımlar," dedi, "Miss Temple, öğretmenler, çocuklar... Bu kızı hepiniz görüyor musunuz?"

Görmez olurlar mıydı hiç! Onların gözlerini, kavrulan tenimde, ateş yakmak için kullanılan büyüteçler gibi duyumsuyordum.

"Görüyorsunuz ya, daha yaşı pek küçük. Görünüş olarak da sıradan bir çocuk tipi var üzerinde. Ulu Tanrı ona da hepimize verdiği biçimi vermek lütfunda bulunmuş. Onun damgalı bir kişi olduğunu belirtecek bir tek kusuru, sakatlığı yok. Kimin aklına gelir ki Şeytan daha bu yaştan onu kendine kul olarak, yardımcı olarak seçmiş? Ama, üzülerek söylemek zorundayım ki, işin aslı ne yazık ki, böyle."

Bir duraklama. Ben bu arada kendimi tartıyor, artık olanın olduğunu, karşılaştığım güç durumdan kaçamayacağıma göre, başıma gelene dirençle dayanmam gerektiğini düşünüyordum. Siyah mermerden yontulmuşa benzeyen din adamı, duygulu bir dille konuşmasını sürdürdü:

"Sevgili yavrularım... Üzücü, içler acısı bir olay bu; çünkü sizlere şunu söylemekle görevliyim ki Tanrı'nın küçük kullarından birine benzeyen bu çocuk, aslında sürüden ayrılmış bir kuzudur. Ona karşı tetikte bulunmanız, ona benzememeye çalışmanız, gerekirse ondan kaçınmanız, onunla oynayıp konuşmaktan sakınmanız gerekir. Öğretmenler, ona dikkat ediniz; her hareketini gözaltında tutunuz, her

sözünü iyi tartınız, ruhunu kurtarabilmek için vücudunu hırpalayınız. Kurtarmak olası mıdır, bilmiyorum ya! Çünkü bu kız (söylemeye dilim varmıyor) bu çocuk, bir Hıristiyan ülkesinde yaşadığı halde, dinsizlerin çocuklarından, puta tapanlardan bin beter... Çünkü yalancı!"

Gene bir duralama oldu. Şimdi ben kendimi iyice toparlamış olduğum için, Brocklehurst Hanımların ceplerinden mendillerini çıkararak gözlerine götürdüklerini ve anneleri, "Vah vah!" diye öne arkaya sallanırken kızların, "Aman ne korkunç!" diye mırıldandıklarını duyabiliyordum. Brocklehurst konuşmasını sürdürdü:

"Onun yalancı olduğunu velinimetinin kendisinden, onu bir öksüz yavru olarak bağrına basan, kendi çocuğu gibi yetiştiren iyi yürekli insan, dinibütün hanımefendiden duydum. Bu sefil kız, yengesinden gördüğü iyiliklere, cömertliğe öyle korkunç, öyle müthiş bir nankörlükle karşılık vermiş ki velinimeti sonunda onu kendi çocuklarından ayırmak zorunda kalmış; çünkü bu hain kızın o masum yavrulara kötülük aşılayacağından korkmuş. İşte, böylece, bu kızı, yola gelsin, diye buraya gönderdi. Nasıl ki eski zamanlarda Yahudiler aralarındaki hastaları Bethesda Havuzları'nın çırpıntılı sularına gönderirlermiş. Sayın müdür, öğretmenler, yalvarırım size, bu kızın çevresindeki suların durulmasına izin vermeyiniz!"

Bu dokunaklı kapanış sözlerinden sonra Mr. Brocklehurst paltosunun en üst düğmesini düzelterek ailesine bir şeyler mırıldandı. Onlar da ayağa kalktılar, Miss Temple'ı eğilerek selamladılar, sonra yüksek ziyaretçilerimiz şahane bir edayla dışarı çıktılar. Yargıcım tam eşikte arkasına dönerek:

"Kız iskemlenin üstünde yarım saat daha kalsın," dedi. "Akşama kadar da kimse kendisiyle konuşmasın."

İşte böyle... O yüksek yerde kalakalmıştım. Ben ki ceza olarak odanın orta yerine dikilmeye dayanamayacağımı söylemiştim, şimdi bu utanç direğinin üzerinde dünyaya teşhir edilmekteydim. Duygularım sözle anlatılmaz! Ama, tam içimden kabaran bir dalga soluğumu keser, gırtlağıma düğümlenirken, öğrencilerden bir kız yerinden kalkarak yanımdan geçti, geçerken de gözlerini kaldırıp bana baktı. Ne garip bir ışık yanıyordu bu gözlerde. Sanki ölmek üzere olan bir kölenin önünden bir aziz, bir evliya geçmiş, kendi ruh gücünü zavallı köleye aşılamıştı. İçimden kabaran çılgın duyguları bastırdım,

başımı dimdik havaya kaldırdım. Helen Burns (evet, oydu), Miss Smith'e elindeki dikişle ilgili, sudan bir soru sordu, böyle hiç yoktan yerinden kalkıp soru sorduğu için azar yedi, gene yerine oturdu. Bu kez yanımdan geçerken gülümsedi bana. Ama, ne gülümseyiş! Şimdi bile görür gibi oluyorum. Biliyorum ki bu gülümseyiş yüce bir ruhun, gerçek bir yiğitliğin belirtisiydi, onun o ince yüzündeki güçlü çizgileri, o çukura batmış mavi gözlerini bir melek yüzü gibi aydınlatmıştı. Oysa o sırada Helen Burns kolunda "pasaklı" etiketini taşıyordu. Defterini kirlettiği için Miss Scatcherd'in onu kuru ekmekle sade suya mahkûm edişinin üzerinden daha bir saat ya geçmiş, ya geçmemişti. İnsan yaradılışı kusurludur. En parlak yıldızların bile üzerinde lekeler vardır. Miss Scatcherd'inki gibi gözler yıldızların parlaklığını görmezler de ancak bu ufak tefek lekeleri seçerler.

VIII

Daha benim yarım saatlik ceza sürem dolmadan saat beşi vurdu. Bütün okul çay içmek için yemekhaneye gitti. Ben de iskemlemden aşağı inmek gözü pekliğini gösterdim. Alacakaranlık iyiden iyiye bastırmıştı. Bir köşeye sinip yere oturdum. Şu saate kadar başımı dik tutmuş olan ruh gücü erimeye başlamıştı. Tepki kendini gösterdi, çok geçmeden öylesine karşı gelinmez bir üzgü beni pençesine aldı ki yüzükoyun yere kapandım, ağlamaya başladım. Helen Burns yanımda değildi artık. Tek başıma kalınca kapıp koyuverdim kendimi, gözyaşlarım tahtaları ıslatmaya başladı.

Oysa ben Lowood'a gelince o kadar iyi olmaya, öyle çok şey öğrenmeye karar vermiştim ki! Bir sürü arkadaş edinecek, herkesin saygısını, sevgisini kazanacaktım. Hatta gözle görülür ilerlemeler göstermiştim bile! Daha bu sabah sınıf birincisi olmuştum. Miss Miller beni candan övmüş, Miss Temple de hoşnutlukla gülümsemiş, ayrıca söz vermişti: Daha iki ay böyle ilerleme gösterirsem kendisi bana resim dersi verecek, Fransızca öğrenmeme de izin verecekti. Sonra, öğrenci arkadaşlarımla da aram iyiydi. Yaşıtlarım beni kendileriyle bir tutuyorlar, büyük kızlar da beni pek öyle eskisi gibi ezmiyorlardı. Gelgelelim, şu anda gene yıkılmış, ayaklar altında çiğnenmiştim. Bir daha ayağa kalkıp başımı kaldırabilecek miydim? "Hiçbir zaman!" diye düşünüyor, bütün varlığımla, "Ölsem!" diyordum.

Ben böyle yüksek sesle, kesik kesik "Ölsem!" diye ağlarken birisi içeri girerek bana doğru yaklaşmıştı. Silkinerek doğruldum. Gelen gene Helen Burns'dü. Sönmek üzere olan ateşin ışığında onu hayal meyal seçebiliyordum. Kahvemle ekmeğimi getirmişti.

"Hadi, ye biraz," dedi

Ben kahveyi de, ekmeği de ittim. Tek bir yudum, tek bir kırıntı bile boğazıma dizilecekmiş gibi geliyordu. Helen bana bakıyordu. Şaşıyordu belki de; çünkü ne yapsam yenemiyordum üzüntümü,

yüksek sesle ağlayıp duruyordum. Helen yanı başıma, yere oturarak kollarını dizlerine sarıp başını kollarına dayadı, hiç sesini çıkarmadı. İlk konuşan ben oldum.

"Helen... Herkesin yalancı bildiği bir kızın yanında niçin duruyorsun?"

"Herkes mi dedin, Jane? Ne münasebet! Sana yalancı denildiğini yalnızca seksen kişi duydu. Dünyada yüz milyonlarca insan var."

"Bana ne o milyonlardan! Benim tanıdığım seksen kişi beni küçük görüyor ya... Sen ona bak!"

"Jane, yanılıyorsun. Bu konuda seni küçük gören tek bir kişi bile yoktur, buna inanıyorum. Birçokları da sana acıyorlardır."

"Mr. Brocklehurst'ün o dediklerinden sonra nasıl acırlar?"

"Tanrı değil ya! Hatta beğenilen, büyük bir adam bile değil! Kimsecikler sevmez onu burada; kendini sevdirmek için hiçbir şey yapmaz ki! O seni özellikle övüp, göklere çıkarsaydı burada birçok kişi sana, (gizli ya da açık olarak) düşman kesilirdi. Şimdi kızların çoğu, göze alabilseler, gelip senin derdine ortak olurlar. Belki birkaç gün pek yanına sokulan olmaz ama, içlerinde sana karşı gizli bir yakınlık var. Her zamanki gibi iyi bir insan olmayı sürdürürsen onlar da bu duygularını yakında gene ortaya vururlar... Hem de bu kez eskisinden daha açık olarak. Hem Jane... Başka bir şey daha var..."

Helen duralamıştı. Elimi onun eline vererek, "O neymiş, Helen?" diye sordum.

Helen parmaklarımı ısıtmak için ağır ağır ovuşturarak, "Bütün dünya senden nefret edip seni kötü diye tanısa bile senin kendi vicdanın rahat, suçsuz olduğu sürece hiç arkadaşsız kalmazsın," dedi.

"Yok... Kendi vicdanım rahat," dedim. "Bunu biliyorum ama, yetmiyor bu bana. Başkaları da beni sevmezse ben ölmeyi yaşamaya yeğ tutarım. Sevilmemek... Yapayalnızlık... Bunlara dayanamam artık, Helen! İnan bana; senden, Miss Temple'dan, gerçekten sevdiğim kişilerden biraz sevgi bulabilmek için kolumun kırılmasına bile seve seve razı olurum... Azgın boğaların boynuzuna atarım kendimi. Çifte atan atların ayağı altına gider dururum... Nalları göğsümü paralasa gam yemem..."

"Sus, Jane! İnsan sevgisini çok büyütüyorsun gözünde. Aşırı ateşlisin. Kendini tutmasını bilemiyorsun. Şu vücudunu yaratıp içine

can koyan o yüce el senin için, kendi ölümlü varlığından ve senin gibi ölümlü olan öteki varlıklardan çok daha başka avuntular bağışlamıştır. Bu dünyanın, insanoğlunun dışında gözle görülmeyen bir dünya, bir de ruhlar tayfası var. Bu gizli dünya bizi dört bir yanımızdan kuşatmış durumdadır. O ruhlar da bizim başımızda nöbettedir; çünkü onlara bizleri koruma görevi verilmiştir. Bizler bu dünyada acıdan, utançtan ölsek bile, herkesin gözünden düşsek, lanetleri altında ezilsek bile, melekler bizim çektiklerimizi görür, masumsak bizim masumluğumuzu anlarlar. Örneğin, sen şimdi masumsun. Mr. Brocklehurst hiç düşünmeden, utanmadan çokbilmişlik etti. Mrs. Reed'den duymuş olduklarını söyleyiverdi. Oysa, senin duygulu bakışlarından, tertemiz alnından dürüstlük, içtenlik akıyor. Bu masumluğunun ödülünü göreceksin. Tanrı bizi iyice ödüllendirmek için ruhumuzun tenimizden ayrılmasını bekliyor. Öyleyse üzüntüye neden kaptıralım kendimizi, mademki ömür kısa, ölüm de mutluluğa giden bir yoldur?"

Buna karşılık vermedim. Helen beni yatıştırmıştı; gelgelelim bana verdiği huzurda anlatılmaz bir hüzün tortusu da vardı. O konuştukça içimi yas bürümüştü, ama bu yasın nedenini bilemiyordum. Konuşması bitince soluk soluğa kalmıştı. Kuru kuru öksürdü biraz. Bunu duyunca bir an için tasalarımı unutur gibi oldum, içimde ona karşı belirsiz bir kaygı duydum. Başımı onun omzuna yaslayarak kolumu beline sardım. O da beni kendine doğru çekti; böylece hiç konuşmadan durduk.

Biz böyle birbirimize sarılalı pek çok olmamıştı ki odaya bir başkası daha girdi.

Hızlanan rüzgârın kara bulutları itmesiyle ay ortaya çıkmış, pencereden içeri dolan ışığı bize de, yaklaşan karaltının üzerine de vurmuştu. Bunun Miss Temple olduğunu o saat tanıdık.

"Seni bulmaya geldim, Jane Eyre," dedi. "Odama gelmeni istiyorum. Madem Helen Burns de burada, o da gelsin."

Ayağa kalkıp dışarı çıktık. Müdirenin peşine düşerek kıvrımlı koridorlardan geçtik, bir de merdiven tırmanarak onun odasına vardık. Şömine harıl harıl ateş yanıyordu, odanın da iç açıcı bir görünümü vardı. Miss Temple, Helen Burns'ü şöminenin yanındaki alçak koltuğa

oturttu, kendisi öbürüne oturdu, beni de yanına çağırdı. Başını eğip yüzüme bakarak:

“Fırtına dindi mi artık?” diye sordu. “Ağlayarak derdini boşaltabildin mi?”

“Bunun olanağı var mı?”

“Neden?”

“Haksız yere suçlandım da ondan. Şimdi siz, başkaları herkes beni kötü bileceksiniz.”

“Davranışların nasılsa biz seni öyle bileceğiz, kızım. İyi bir çocuk olmayı sürdürürsen bizi hoşnut bırakırsın.”

“Sahi mi, Miss Temple?”

Miss Temple kolunu omzuma dolayarak, “Sahi ya!” dedi “Şimdi söyle bana, Mr. Brocklehurst’un velinimet dediği hanım kim?”

“Mrs. Reed, dayımın hanımı. Dayım ölünce, beni de ona emanet etmiş.”

“Demek kendiliğinden bağrına basmamış seni?”

“Hayır, efendim, istemeyerek yapmış bu işi. Hizmetçilerden kaç kez duydum: Dayım ölüm döşeğinde ona yemin ettirmiş bana ölünceye değin bakması için.”

“Jane, belki bilirsin; bilmiyorsan da ben sana söyleyeyim, bir insana herhangi bir suç yüklendiği zaman, savunmasına da izin verilir. Seni de yalan söylemekle suçladılar. Elinden geldiği kadar savun kendini, dinliyorum. Doğru olarak anımsadığın her şeyi anlat ama, kendinden hiçbir şey katmadığın gibi hiçbir şeyi de abartma.”

Kendi kendime yemin ettim. Son derece ölçülü konuşacak, her şeyi olduğu gibi anlatmaya çok dikkat edecektim. Söyleyeceklerimin birbirini tutması için bir an düşünüp kafamı toparladım, sonra çocukluğumun acıklı öyküsünü tümüyle anlattım. Heyecandan bitik olduğum için, bu hüzünlü konuyu işlerken ağzımdan sözler her zamankinden daha sakin çıkıyordu. Helen’in hınç, kin duyguları üstüne söylediklerini anımsıyor, öyküme her zamankinden daha az ateş, barut katıyordum. Böyle ölçülü, yalıtılmış olarak anlatılınca, başımdan geçenler daha akla yakın geliyordu Konuştukça Miss Temple’ın benim her sözüme inandığını seziyordum.

Bu arada geçirdiğim krizden sonra Mr. Lloyd’un beni görmeye gelişini de anlatmıştım; çünkü benim için hâlâ bir karabasan olan o

kırmızı oda olayını hiç unutamıyordum. Bunu anlatırken kendimi tutamayıp heyecana kapıldığım da gerçekti; çünkü Mrs. Reed o çılgın bağışlanma isteğimi reddederek, beni o karanlık, hortlaklı odaya ikinci kez kapadığı zaman içime dolan acının, korkunun anısı hiçbir şekilde yumuşamıyor, sönükleşmiyordu.

Anlatacaklarım bitmişti. Miss Temple beni uzun bir an ses çıkarmadan süzdü. Sonra, "Mr. Lloyd'un adını uzaktan uzağa duydum," dedi. "Ona mektup yazacağım. Vereceği karşılık senin anlattıklarını tutarsa, seni yalancılık damgasından herkesin önünde kurtaracağım. Ama, benim gözümde sen daha şimdiden temize çıkmış durumdasın, Jane."

Kolunu omzumdan çekmeyerek öptü beni. Böyle, ona sokulmuş oturmak ne güzeldi. Onun yüzüne, elbisesine, üzerindeki birkaç süs eşyasına, o beyaz alnının iki yanındaki parlak buklelerine, ışıl ışıl gülümseyen o koygun gözlerine bakmak, bana çocukça bir kıvanç veriyordu.

Miss Temple sonra da Helen Burns'e dönerek "Sen nasılsın bu akşam, Helen?" diye sordu "Çok öksürdün mü bugün?"

"Pek her günkü kadar öksürmedim sanıyorum, efendim."

"Ya göğsündeki acı?"

"Biraz daha iyi."

Miss Temple ayağa kalkarak Helen'in elini tutup nabzını yokladı. Yeniden yerine dönüp oturduğu zaman hafifçe içini çektiğini duydum. Bir an dalgın durdu, sonra gene kendini toparlayarak neşeyle konuştu:

"Siz ikiniz de benim konuğumsunuz bu akşam," dedi. "Size ikramda bulunmam gerek."

Çıngırağı çaldı, içeri giren hizmetçiye, "Ben daha çayımı içmedim, Barbara," dedi. "Lütfen tepsimi buraya getiriver. Bu iki küçükhanım için de tabak, bardak koy."

Çok geçmeden çay tepsisi içeri getirildi. O parlak çay ibriğiyle porselen fincanlar, tabaklar, şöminenin önündeki küçük, yuvarlak masanın üzerinde ne de güzel duruyordu! Çayla kızarmış ekmeğin kokusu nasıl da ağız sulandırıyordu! Ama, ne yazık ki (karnım acıkmaya başlamıştı) tabağın üzerinde çok az ekmek vardı. Bunu Miss Temple da anlamıştı.

“Biraz daha ekmekle tereyağı getiremez misin, Barbara?” dedi. “Üç kişiye yetmez bu.”

Barbara gitti, az sonra gene geldi.

“Efendim, Mrs. Harden diyor ki, gerektiği kadar göndermiş.”

Şunu belirtmem gerek ki kâhya Mrs. Harden tam Mr. Brocklehurst’ün gönlüne göre bir kadındı: Yarı demirden, yarı korse kemiğinden yapılmış!

Miss Temple, “Zararı yok, Barbara, ne yapalım, biz de bununla idare ederiz artık,” dedi. Barbara dışarı çıkınca da gülümseyerek, “İyi bir rastlantı olarak bugün elimde şu durumu kapatacak olanaklar var,” dedi.

Helen’le beni masaya oturtup önümüze birer bardak çayla ince ama, nefis birer parça kızarmış ekmek koydu. Sonra kalktı, kilitli duran bir çekmeceyi açtı, içinden kâğıda sarılı bir paket çıkardı. Biraz sonra gözlerimizin önünde oldukça büyük bir susamlı çörek duruyordu.

“Size gece için bundan birer parça verecektim ama, mademki ekmeğimiz yetmeyecek, biz de şimdi yeriz,” dedi.

Sonra çöreği cömertçe dilmeye başladı.

O akşam cennet taamı yedik, cennet nektarı içtik sanki! Cömertçe sunulan nefis yiyeceklerle açlığımızı giderirken ev sahibimizin yüzünde beliren tatlı gülümseyiş şölenimizin belki en tatlı yönüydü. Çay faslı bitip tepsi kalktıktan sonra gene şöminenin başına oturduk. Miss Temple, Helen’le benim aramdaydı. Helen’le konuşmaya başladı. Onların konuşmasını dinleyebilmek gerçek bir onurdu.

Miss Temple’ın davranışları hep öylesine dingin, hareketleri öylesine ağırbaşlı, konuşması öyle yalın ve inceydi ki onun yanında insanın heyecandan kendini unutması, coşması olanaksızdı. Onu seyredip dinleyenlerin duyduğu hayranlık her zaman çekingenlikle yoğrulur, gemlenirdi. Şu sırada benim de ona karşı olan tutumum böyleydi. Ne var ki, Helen Burns’ün karşısında afallayıp kalmıştım.

Cana can katan çayla çörek, şöminedeki parlak ateş, çok sevilen müdirenin varlığı Helen’in ruhundaki bütün cevherleri uyandırmıştı sanki. Şu akşama kadar hep kansız, soluk gördüğüm yanakları al al yanıyor, gözleri dalgın bir ışıkla parlıyordu. Ruhunun cevheri dışarı vurdukça Helen’in gözleri Miss Temple’ınkinden bile daha güzel olup

çıkıyor gibiydi. Ne gözlerinin renginde, ne kirpiklerinin uzunluğunda, ne kaşının çizgisindeydi bu güzellik... Salt anlam, bakış, ifade güzelliğiydi.

Sonra, Helen'in ruhu dudaklarından da dışarı taşar gibiydi şimdi. Öyle bir dil dökülüyordu ki bu dudaklardan, kaynağı neresidir, bilemiyordum. Böyle saf, böyle coşkun, böyle parlak bir pınarı içine sığdırmaya on dört yaşında bir kızın yüreği yeter miydi acaba? Benim için unutulmayacak olan o gecede, Helen'in konuşmasını dinledikçe içime doğdu ki bu kız, başkalarının uzun bir ömür boyunca yaşadıkları hayatı kısacık bir süreye sığdırmaya çalışmaktadır.

Miss Temple ile Helen hiç duymamış olduğum şeylerden konuşuyorlardı: Tarih olmuş çağlar, uluslar, uzak ülkeler, doğanın keşfedilmiş ya da edilmemiş gizleri. Kitaplar üzerine de konuşuyorlardı. Ne de çok kitap okumuşlardı! Kafalarının içinde ne büyük bilgi hazineleri vardı! Sonra, birçok Fransız ismi, yazarı da yakından tanıyorlardı! Hele iş Latinceye gelince duyduğum şaşkınlık, hayranlık doruğuna ulaştı. Miss Temple, Helen'e, "Ara sıra biraz zaman ayırıp da babandan öğrendiğin Latinceye çalışıyor musun?" diye sordu ve raftan bir kitap indirerek Helen'e Vergilius'tan bir sayfa okuyup İngilizceye çevirmesini söyledi. Helen de onun dediğini yaptı. Arkadaşımın okuduğu her ahenkli cümle üzerine gözlerim biraz daha fal taşı gibi açılıyordu! Helen sayfayı daha yeni bitirmişti ki yatma saatini bildiren çıngırak çaldı. Gecikmek olmazdı. Miss Temple ikimizi de kucaklayıp bağrına bastı.

"Tanrı'ya emanet olun, çocuklarım!"

Helen'i biraz daha fazla bastı bağrına; biraz daha isteksizlikle bıraktı. Bakışları kapıya kadar Helen'i izledi; Helen için bir kez daha göğüs geçirdi. Gözlerinden bir damla yaş aktıysa bu da Helen içindi.

Yatakhaneye ulaşınca Miss Scatcherd'in sesini duyduk. Çekmeceleri gözden geçiriyordu. Helen'i sert bir azarla karşıladı, onun güzel katlamamış olduğu eşyalardan üç-beş tanesini ertesi gün omzuna iğneleyeceğini söyledi.

Helen buna alçak sesle, "Eşyalarım gerçekten de çok dağınık," dedi. "Niyetim düzeltmekti ama, unuttum."

Ertesi sabah Miss Scatcherd bir karton parçasının üzerine iri harflerle "Pasaklı" diye yazdı. Helen'in o iyilikle, zekâyla ışıldayan

geniş alnına muska gibi sardı. Helen de bunu haklı, yerinde bir ceza sayarak akşama kadar sabırla hiç kızmadan taşıdı. Akşamüzeri Miss Scatcherd yatakhaneden çıkar çıkmaz Helen'in yanına koştum; alnındaki kâğıdı çekip kopararak ateşe attım. Helen'in duymadığı hınç, öfke bütün gün benim içimde yanıp tutuşmuş, kocaman, sıcak sıcak gözyaşları bütün gün yanaklarımı dağlamıştı; çünkü onun böyle yazgısına boyun eğişi benim içimi dayanılmaz bir acıyla dolduruyordu.

Yukarıda anlattığım olaylardan bir hafta kadar sonra Miss Temple, Mr. Lloyd'a yazmış olduğu mektubuna karşılık aldı. Eczacının yazdıkları da benim anlattıklarımı tutuyormuş! Miss Temple bütün okulu bir araya toplayarak Jane Eyre için ortaya atılan söylentileri incelettiğini, bunların tümüyle asılsız olduğunu bildirmekle mutluluk duyduğunu söyledi. O zaman öğretmenler elimi sıkıp beni öptüler, öğrenci arkadaşlarımın sıraları arasında da bir hoşnutluk mırıltısı dolaştı.

Böylece, bu ağır yükten kurtulmuş olarak yeni bir coşkuyla, her güçlüğü yenmek kararıyla çalışmalarıma sarıldım. Çok çalışıyor, çalıştığım ölçüde de başarı kazanıyordum. Belleğim yaradılıştan güçlü olmamakla birlikte, işlendikçe gelişti; çalışmak zekâmı da keskinleştirdi. Birkaç hafta sonra bir üst sınıfa geçmiş, iki aya varmadan da resim, Fransızca derslerime başlamış bulunuyordum. İlk resmimi çizmemle (bu bir köy eviydi, duvarları da, eğrilik bakımından Pisa Kulesi'yle yarışır gibiydi), Fransızca *etre*[6] fiilinin ilk iki çekimini öğrenmem aynı güne rastlar.

O gece yatağa girince, her zamanki eğlencemi, yani kafamda sıcak sıcak fırında patatesten, beyaz ekmekle taze sütten oluşmuş bir Barmecide şöleni[7] canlandırmayı unuttum. Bunun yerine, kafamda, bundan sonra çizeceğim resimleri canlandırarak eğlenmeye başladım. Karanlıkta bunları gözlerimle görür gibiydim. Hepsi elimin emeği olan, rahatlıkla çizilmiş evler, ağaçlar, resim gibi kayalar, yıkıntılar, tarlada Cuyp'unkiler gibi[8] inekler, henüz açmamış gül goncalarının üzerinde titreşen nazlı kelebekler, kırmızı kirazları gagalayan kuşlar, taze sarmaşık dalları arasında kuş yuvaları, yuvaların içlerindeki inci gibi yumurtalar. Sonra, kendi kendime, o gün Madam Pierrot'nun göndermiş olduğu küçük Fransızca bir öykü kitabını, acaba bir gün

gelip İngilizceye çevirebilecek miyim, diye de düşünüyordum. Daha bu sorunun karşılığını veremeden uykuya daldım.

Süleyman Peygamber ne güzel demiş:

> Sevgi dolu bir otamdaki sebze yemeği
>
> Nefret dolu bir ortamdaki besili danadan yeğdir.[9]

Şimdi artık bütün yoksunluklarına karşın Lowood Okulu'nu Gateshead Konağı'nın lüksüne, görkemine, dünyada değişmezdim.

6. Olmak. (Ç.N.)

7. *Binbir Gece Masalları*'nda Barmecide ailesinden bir prens, bir dilenciye ziyafet çeker ama dilencinin önüne koyduğu bütün tabaklar boştur. (Y.N.)

8. Albert Cuyp (1620-1691). Manzara resimlerinde ineklere sık sık yer veren Hollandalı ressam. (Y.N.)

9. Kutsal Kitap, Eski Ahit, Süleyman'n Özdeyişleri, 15:17. (Y.N.)

IX

Şu da var ki, Lowood'daki yoksunluklar, daha doğrusu güçlükler azalmaya başlamıştı; çünkü bahar geliyordu... Hatta gelmişti bile. Kışın kırağıları çözülmüş, karları erimiş, keskin rüzgârları yumuşamıştı. Ocak ayının keskin ayazında buz kesip şişen zavallı ayaklarım, nisanın tatlı soluklarıyla eski durumuna dönmüştü. Sabahlar, geceler kutupları andıran soğuklarıyla damarlarımızdaki kanı dondurmuyordu artık. Bahçedeki oyun saatine daha kolay dayanabiliyorduk, hatta kimi güneşli günlerde dışarı çıkmak kıvanç bile veriyor, içimizi açıyordu. O boz renkli çiçek tarhları üzerinde beliren, her geçen gün biraz daha artan yeşilliklere baktıkça insana öyle geliyordu ki geceleri Umut bu bahçede dolaşmakta, her gün biraz daha parlak izler bırakmaktadır. Yaprakların arasından çiçekler başlarını uzatmışlardı: kardelenler, çiğdemler, çuha çiçekleri, altın gözlü hercaimenekşeler. Perşembe günleri (öğleden sonraları tatil olduğumuz için), şimdi yürüyüşlere çıkıyor, yol boyundaki çitlerin arasında daha bile güzel çiçekler buluyorduk.

Sonra, okul bahçesinin yüksek dikenli duvarlarının ardında da, ancak ufukların sınırladığı büyük bir doyum, bir mutluluk kaynağı keşfetmiştim. Derin bir vadiyi çeviren soylu duruşlu, yeşillikli, gölgeli dağlar, cilalı kara taşlar üzerinden parıl parıl akan, duru bir dere. Kış mevsiminin kurşundan dökülmüşe benzeyen göğü altında, dondan katılaşmış, karlarla kefenlenmiş olarak gördüğüm zaman bu manzara gözüme nasıl bambaşka görünmüştü! O zaman bu mor tepeler arasında, gündoğusu rüzgârlarının dalgalandırdığı ölüm kadar soğuk sisler dolaşır, yamaçlardan aşağı yuvarlanarak sonunda derenin üzerindeki buzlu buğulara karışırdı. Dere de taşmış, kabarmış, kudurmuş gibi ormanı ikiye böler, gökyüzünü çağıltılı bir sesle doldururdu. Deli gibi yağan yağmurun, savrulan tipinin uğultusu da

çok zaman bu çağıltıya karışırdı. Ormansa, kışın sıra sıra iskeletlerden ibaret kalırdı.

Nisan ilerleyerek mayısa vardı... Parlak, dingin bir mayıs. Mavi gök, ılık güneş, batıdan, güneyden esen tatlı rüzgârlar ay sonuna kadar sürdü. Bitkiler iyiden iyiye fışkırmıştı şimdi. Lowood Koruluğu saçlarını çözüp saçmış gibi her şey çiçeklere, yeşilliğe boğuldu. Ulu karaağaçların, dışbudakların, meşelerin iskeletleri büyük bir görkemle can buldu. Her yerden fundalar, fidanlar fışkırdı, köşe bucaklar binbir çeşit yosunla kaplandı, yabani çuhaçiçekleri yerlerde acayip güneşler gibi açtı, yayıldı. Bu çiçeklerin soluk sarı yapraklarının, kuytu, gölge köşelerde ışık gibi yandığını görüyordum. Fırsat buldukça da doya doya içime sindiriyordum doğanın bu güzelliğini... Gözlerden uzak, özgür, yalnız... Çünkü okul yaşantısında görülmedik, alışılmadık bir şey olan bu özgürlüğün, sefanın bir nedeni vardı, ki şimdi sıra bunu anlatmaya geliyor.

Dere kıyısındaki bu ormanlık, tepelik vadiyi size anlattığım zaman hoşunuza gitti, değil mi? Güzel bir yerdi, buna kuşku yok... Ama, sağlığa uygun bir yer olup olmayışı ayrı bir sorun.

Lowood'un içinde kurulmuş olduğu ormanlık vadi çok zaman bir rutubet yatağıydı. Rutubetin doğurduğu bir sürü musibet, baharda havanın ısınmasıyla Kimsesizler Yuvası'na sızmaya başladı. Sislerin nemli soluğuyla içeri üflenen tifüs, tıklım tıklım dolu olan yatakhaneyle dersliği sarmış, daha mayıs ayı gelmeden okulun bir bölümünü hastane haline getirmişti.

Hep yarı aç gezmek, bakımsızlık, savsaklanmış soğuk algınlıkları Lowood öğrencilerinin çoğunu zayıf bırakarak mikrop kapmalarını kolaylaştırmıştı. Seksen kızdan kırk beşi aynı zamanda yatağa düştü. Böylece sınıflar parçalandı, disiplin gevşedi. Sağlık durumları iyi olan bir avuç kıza şimdi hemen hemen sınırsız bir özgürlük tanınmıştı; çünkü doktor açık havanın, sürekli hareketin çok gerekli olduğunda diretiyordu. Zaten çocuklarla ilgilenip meşgul olmaya kimsenin zamanı yoktu ki! Miss Temple kendini tümden hastalara vermişti. Koğuştan dışarıya ancak geceden geceye, birkaç saat dinlenebilmek için çıkıyordu. Kendilerini bu mikrop yuvasından çekip alabilecek akrabaları, yakınları bulunan talihli kızların eşyalarının hazırlanması da öğretmenlerin çoğu vaktini alıyordu. Birçok kız, hastalıkları iyice

ilerlemiş olduğu için evlerine ancak ölmek üzere gidiyorlardı. Birçokları okulda ölüyor, sessiz, sedasız, çabucak gömülüyorlardı. Çünkü tifüsten ölenleri bekletmeye gelmiyordu.

İşte böyle... Hastalık, felaket Lowood'un içine yerleşmiş, ölüm vefalı bir konuk olup çıkmıştı. Lowood'un çatısının altında karamsarlık, korku kol gezer, odalarda, koridorlarda hastane kokuları buram buram tüter, şuruplarla haplar ölümün amansız akışını yenmeye boş yere çalışırken, dışarıda, o göz alan dağlarla o güzelim ormanların üzerinde mayıs ayının bulutsuz güneşi parıl parıl parlıyordu. Lowood bahçesi de çiçeklerle ışıl ışıl yanıyordu. Hatmiler ağaç boyu yükselmiş, zambaklar, laleler, güller açmıştı. Öbeklerin çevreleri pembe, kırmızı yapraklı, katmerli papatyalarla şenlenmişti. Nesrin güllerinden sabah akşam havaya elma kokusu gibi, baharat kokusu gibi hoş bir koku yayılıyordu. Yazık ki bu tatlı kokulu, rengârenk güzellikler Lowood'dakilerden çoğunun işine yaramıyordu. Ara sıra, küçük bir tabutun üzerini süslemek üzere bir demet oluşturuyorlardı, o kadar.

Ama, ben de, sağlıklı olan arkadaşlarım da manzaranın, mevsimin bütün güzelliklerinin tadını doya doya çıkarıyorduk. Sabahtan akşama değin, salıveriyorlardı bizi dışarı. Çingeneler gibi başıboş, ormanda geziyorduk. Dilediğimizi yapıyor, gözümüzün baktığı her yere gidiyorduk.

Yaşam koşullarımız da düzelmişti. Mr. Brocklehurst' le ailesi artık Lowood'un semtine uğramadığı için hesaplar pek öyle ince ince gözden geçmiyordu. Hastalık korkusu o asık suratlı, sert kâhya kadını da uzaklaştırmıştı. Lowton Dispanseri'nin başhemşiresi onun yerine geçmiş, yaşantımıza daha bir bolluk getirmişti. Zaten doyurulacak insan sayısı da azalmıştı. Hastalar çok az yemek yediği için kahvaltı taslarımız artık hep dolu geliyordu. Çoğu zaman olduğu gibi, doğru dürüst yemek hazırlamaya vakit bulamayınca yeni kâhya bize ya büyük bir dilim börek ya da kalın bir dilim ekmekle peynir veriyordu. Biz de bunları alıp ormana gidiyorduk. Hepimizin en çok sevdiği köşelerimiz vardı, buralara çekiliyor, tıka basa karnımızı doyuruyorduk.

Benim en sevdiğim yer, derenin suları arasından bembeyaz, kupkuru yükselen düzgün, geniş bir kayaydı. Buraya ancak, yalınayak

suların içinden yürüyerek ulaşabiliyordum. Kaya tam benimle bir kişiyi daha rahatça oturtacak büyüklükteydi. O sırada benim en yakın arkadaşım, Mary Ann Wilson adında zeki, uyanık, keskin görüşlü bir kızdı. Değişik fikirli, esprili bir kız olduğu için, bir de yanında rahat ettiğim için onun arkadaşlığını seviyordum. Benden birkaç yaş büyük olduğu için bilgiliydi de; görüp geçirdiği şeyler üstüne anlattıklarını dinlemek hoşuma gidiyordu. Merak ettiğim birçok şeyi ona sorup öğreniyordum. O da benim kusurlarımı hoş görüyor, dilediğim gibi konuşmama izin veriyordu. O, öykü anlatmak konusunda doğuştan yetenekliydi, benim de her şeyi incelemek isteyen bir kafam vardı. O bildiklerini öğretmeyi seviyordu, ben de soru sormayı. Bu yüzden, pek güzel geçiniyor, konuşmalarımızdan büyük bir yarar sağlamasak bile büyük zevk alıyorduk.

Peki, bu arada Helen Burns nerelerdeydi? Bu tatlı özgürlük günlerini niçin onunla geçirmiyordum? Unutmuş muydum onu? Yoksa onun o saf, üstün arkadaşlığından usanç getirecek kadar basit bir kız mıydım? Öyle ya, demin sözünü ettiğim Mary Ann Wilson benim ilk arkadaşım kadar asil ruhlu değildi. O ancak eğlendirici öyküler anlatmasını, ilginç, bazen de açık saçık dedikodular etmesini biliyordu. Oysa Helen, kendisiyle konuşmak mutluluğuna eren kimselere çok daha soylu duygular, fikirler aşılayabilecek olan bir insandı.

Evet, sevgili okuyucum, ben bunları biliyor, sezinliyordum. Gerçi kusurları, noksanları çok, erdemleri az olan bir insandım ama, gene de Helen Burns'den usanç getirmiş, ona karşı ömrümün en derin, en güçlü, en candan sevgisini, saygısını beslemekten bir an bile vazgeçmiş değildim. Başka türlü olmasına olanak yoktu ki! Helen de bana karşı her zaman sessiz, uysal, vefalı bir dost olmuştu. Öyle bir dostluk ki bir kez bile herhangi bir huysuzlukla zedelenmiş, herhangi bir kavgayla sarsılmış değildi.

Ama, Helen hastaydı o sıralar. Haftalar var ki onu bizden uzaklaştırmış, yukarı katta, bilmediğim bir odaya kapamışlardı. Duyduğuma göre hummadan yatan kızların bulunduğu hastane bölüğünde değilmiş; çünkü onun derdi tifüs değil, veremmiş. Ben bilgisizliğimden veremi, zamanla, bakımla yüzde yüz geçen hafif bir hastalık sanıyordum.

Helen'in sıcak, güneşli günlerde birkaç kez Miss Temple'ın yanında aşağıya inip bahçeye çıkması benim bu inancımı doğrular gibiydi. Ama, bahçeye çıktığı zaman bile Helen'in yanına gitmeme izin vermediler. Onu ancak derslik penceresinden görebildim; o da yarım yamalak; çünkü kızcağız iyice sarıp sarmalanmış olarak uzakta, sundurmanın altında oturuyordu.

Haziran başlarında bir akşam Mary Ann'le ben ormanda geç saate kadar kaldık. Her zamanki gibi herkesten ayrılıp dolaşmıştık. O kadar uzağa gitmişiz ki yolumuzu şaşırdık. Tek başına bir köy evi vardı, orada domuz yetiştiren bir karıkoca yaşıyordu. Yolumuzu onlara sormak zorunda kaldık. Geri döndüğümüz zaman ay çıkmıştı. Bahçe kapısında bir kısrak duruyordu ki bunun doktorun kısrağı olduğunu anladık. Mary Ann, Mr. Bates akşamın bu saatinde çağrıldığına göre, hastalardan birinin çok ağırlaşmış olacağını ileri sürdü. O içeri girdi, ben birkaç dakika daha bahçede kalarak ormandan getirdiğim kökleri kendi çiçek öbeğime diktim. Sabaha bırakırsam solacaklarından korkuyordum. Bu iş bittikten sonra da biraz oyalandım bahçede. Çiy düştükçe çiçeklerden öyle tatlı bir koku yükseliyordu ki! Durgun, ılık, öyle güzel bir akşamdı ki! Batıda hâlâ yanan günbatımının kızıllığı yarın için de açık, güzel bir gün umduruyor, doğuda ay bütün görkemiyle yükseliyordu. Bütün bunları bir çocuk gözüyle görüyor, gördüklerimden kendimce zevk alıyordum ki aklıma birden, şimdiye kadar hiç düşünmediğim bir şey geldi:

"Böyle bir akşamda hasta döşeğinde yatmak, ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunmak ne hazin! Bu dünya öyle güzel ki! Buradan ayrılıp bilmediğimiz bambaşka bir dünyaya göçmek zorunda kalmak çok acı olsa gerek!"

İşte bunun üzerine kafam, içindeki Cennet'e, Cehennem'e ilişkin fikirleri kavramak uğruna ilk olarak ciddi bir atılım yaptı. Ve ilk olarak sersemleyip afallayarak duraladı. İlk olarak arkasına, önüne, yanlarına, yukarıya, aşağıya doğru bakıp; dipsiz, sonsuz bir boşlukla sarılı olduğunu algıladı. Tutunabileceği tek nokta o anda bulunduğu noktaydı: şimdiki zaman. Geri kalanın tümü, şekilsiz bulutlardan, dipsiz, uçsuz bucaksız boşluklardan ibaretti. Bu hiçliğin, bu boşluğun eşiğinde sendeleyerek düşmek düşüncesi karşısında içim ürperdi!

Bu yeni düşüncelere dalmış gitmişken sokak kapısının açıldığını duydum. Mr. Bates dışarı çıktı. Yanında da bir hastabakıcı vardı. Hastabakıcı doktoru geçirdikten sonra yeniden içeri girmek üzereydi ki hemen yanına koştum.

"Helen Burns nasıl?" diye sordum.

Hastabakıcı, "Durumu ağır," dedi.

"Mr. Bates onu yoklamaya mı geldi?"

"Evet."

"Peki, ne dedi?"

"Aramızda pek uzun zaman kalmayacak, dedi."

Bu cümleyi bir gün önce duysaydım 'Helen, Northumberland'daki evine gidecek' anlamına çekerdim, onun ölmek üzere olduğu aklımın köşesinden bile geçmezdi. Ama şimdi hemen anlamıştım. Açıkça kavradım ki Helen Burns bu dünyadaki en son günlerini yaşamaktadır, ruhlar dünyasına göçmek üzeredir... Böyle bir dünya varsa eğer! Önce beynimden yıldırımla vurulmuşa döndüm. Sonra derin bir acı bürüdü içimi, daha sonra da bir özlem... Onu mutlaka görmek için bir istek. Hangi odada yattığını sordum.

Hastabakıcı, "Miss Temple'ın odasında," dedi.

"Gidip görebilir miyim?"

"Yok, yavrum, olmaz. Hem zaten sen artık içeri gir. Çiy yağarken dışarıda kalınmaz... Hummaya yakalanırsın yoksa."

Hemşire ön kapıyı kapadı, ben de dersliğe giden yan kapıdan içeri girdim. Tam vaktinde girmişim: Saat dokuzdu, Miss Miller öğrencilere yatmalarını söylüyordu.

Belki iki saat sonra, on bir sularıydı, –beni hiç uyku tutmamıştı– yatakhanedeki sessizlikten, bütün arkadaşlarımın derin uykulara dalmış olduklarını kestirerek, usulca yerimden kalktım; geceliğimin üzerine entarimi giydim, yalınayak, sessizce dışarı süzülüp Miss Temple'ın odasına yollandım. Binanın ta öbür ucundaydı burası ama, yolunu biliyordum. Koridor pencerelerinden içeri vuran duru yaz mehtabının aydınlığı da odayı kolayca bulmama yardım etti. Sıcak sirke, kâfuru kokuları burnuma çarpınca hummalıların odasına yaklaştığımı anladım. Bütün gece nöbet tutan hemşire beni duyacak diye korkumdan kapının önünden çarçabuk geçtim. Ele geçip geri

gönderilmekten ödüm kopuyordu; çünkü Helen'i görmeli... Helen ölmeden önce onu kucaklayıp öpmeli, onunla konuşmalıydım.

Merdivenden aşağı inip alt katın bir bölümünü geçerek, hiç ses çıkarmadan birkaç kapıyı açıp kapadıktan sonra karşıma bir merdiven daha çıktı. Bunu tırmandım, tam karşımda Miss Temple'ın odasını buldum. Anahtar deliğinden, kapının altından dışarıya ışık sızıyordu. Ortalıkta derin bir sessizlik vardı. Yaklaşınca kapının aralık durduğunu gördüm. Sıcak hasta odasına biraz temiz hava girsin diye olsa gerek. Duraksayacak durumda değildim... İçimden sabırsızlık taşıyor, bütün duygularım, bütün varlığım işkence içinde kıvranıyordu. Kapıyı iterek başımı içeri uzattım. Helen'i arayan gözlerim ölümle karşılaşmaktan korkuyordu.

Miss Temple'ın karyolasının yanı başında, onun beyaz perdeleriyle yarı yarıya örtülmüş bir çocuk yatağı duruyordu. Bahçede benimle konuşmuş olan hastabakıcı da, bir koltuğa oturmuş, uyuyordu. Masanın üzerinde, dibine yaklaşmış bir mum çevreye ölgün bir ışık serpmekteydi. Miss Temple görünürlerde yoktu. Sonradan onun hastane bölümünde ateşten bayılan bir hastanın başına çağrılmış olduğunu öğrendim. İçeri girip ilerledim, yatağın yanında duraladım. Elimle perdeyi tutmuştum ama, açmadan önce konuşmayı yeğledim; çünkü içimde hâlâ bir ölüyle karşılaşmak korkusu vardı.

"Helen?" diye fısıldadım. "Uyuyor musun?"

Helen kımıldadı, perdeyi açtı, yüzünü gördüm: Solmuş, zayıflamıştı, gene de son derece sakindi, hatta eskisinden o kadar az farklı görünüyordu ki bütün korkum o saat yok oldu.

Helen o her zamanki yumuşak, tatlı sesiyle, "Sahi sen misin, Jane?" diye sordu.

İçimden, "Yok, hayır, Helen ölmeyecek," diyordum. "Yanılıyorlar. Yoksa böyle sakin durup konuşabilir miydi?"

Yatağın üzerine eğilip öptüm onu. Alnı buz gibiydi. Yanakları, elleri hem zayıf, hem de buz gibi soğuktu. Ama, gene eskisi gibi gülümsedi bana.

"Neden geldin, Jane? Saat on biri geçti. Biraz önce saat başını vuruyordu."

"Seni görmeye geldim. Çok hasta olduğunu duydum da, seninle konuşmadan uyku tutmadı."

"Benimle vedalaşmaya geldin anlaşılan. Tam da vaktinde geldin galiba."

"Bir yere mi gidiyorsun, Helen? Evine mi gidiyorsun?"

"Evet, uzaktaki evime. En son yuvama."

"Yok, Helen, hayır!"

İçim burkularak sustum. Ben gözyaşlarımı içime akıtmaya çabalarken Helen'i bir öksürük krizi tutmuştu. Neyse ki hastabakıcı uyanmadı.

Öksürüğü kesilince Helen birkaç dakika bitkin yattı. Sonra, "Jane, ayacıkların çıplak," diye fısıldadı. "Yat da benim yorganımı örtün."

Onun dediğini yaptım. Kolunu omzumun üstüne attı, ben de ona sokuldum. Uzun bir sessizlikten sonra, Helen, fısıldayarak, "Çok mutluyum, Jane," dedi. "Benim öldüğümü öğrenince sakın üzülme. Üzülecek bir şey yok çünkü. Nasıl olsa hepimiz öleceğiz. Beni öldüren hastalık da ağrılı, sancılı bir şey değil. Yumuşak, yavaş bir şey. İçim de rahat. Arkamda benim yokluğuma pek ağlayacak kimse bırakmıyorum. Bir tek babam var dünyada; o da geçenlerde evlendi... Pek aramaz beni. Böyle genç yaşımda ölmekle dünyada çok acı çekmekten kurtulmuş oluyorum. Zaten dünyada pek başarı kazanacak yetenekler yoktu bende; hep beceriksizlik yapıp duracaktım nasıl olsa."

"Ama nereye gidiyorsun, Helen? Görebiliyor musun gittiğin yeri? Biliyor musun?"

"İnanıyorum. İnancım var: Tanrıma gidiyorum."

"Tanrı nerdedir? Tanrı nedir?"

"Seni, beni yaratan, yarattığını da asla yok etmeyecek olan güçtür. Ben O'nun kudretine hiç koşulsuz inanıyor, iyiliğine sorgusuz sualsiz güveniyorum. Büyük an gelip çatsın da beni O'na kavuştursun, O'nu bana göstersin diye saatleri sayıyorum."

"Helen, Cennet diye bir yerin var olduğuna, ölünce ruhlarımızın oraya gideceğine inanıyorsun demek?"

"Bir başka dünya olduğuna inanıyorum. Tanrı'nın iyi olduğuna inanıyorum. Ruhumu hiç kaygısız teslim edebilirim ona. Tanrı benim babam; benim arkadaşım. Tanrı'yı seviyorum ben. O'nun da beni sevdiğine inanıyorum."

"Ben de ölünce sana yeniden kavuşacak mıyım yani, Helen?"

“Sen de benimle aynı mutlu ülkeye geleceksin. Evren’in Babası seni de karşılayacak; bundan hiç kuşkum yok, sevgili Jane.”

Ben hâlâ soru soruyordum ama şimdi içimden, kendi kendime, “Nerede bu ülke? Gerçekten var mı?” diye soruyordum.

Helen’e daha sıkı sarıldım. Bana her zamankinden daha yakındı sanki. Onu hiç bırakamayacakmışım gibi geliyordu. Yattığım yerden yüzümü onun omzuna gömmüştüm.

Biraz sonra Helen son derece tatlı bir sesle, “Ne kadar rahatım!” diye mırıldandı. “O son öksürük yordu beni biraz. Uykum geldi. Ama, sakın yanımdan gitme, Jane. Hoşuma gidiyor senin böyle yanımda olman.”

“Hep burada kalacağım, benim bir tane Helen’im. Kimse alamaz beni senin yanından.”

“Rahat mısın, canım?”

“Evet.”

“İyi uykular, Jane.”

“Sana da iyi uykular, Helen.”

Beni öptü. Sonra çok geçmeden, ikimiz de uyumuşuz. Uyandığım zaman sabah olmuştu. Alışık olmadığım bir kımıltı uyandırdı beni. Gözlerimi açıp baktım: Birisinin kucağındaydım. Hastabakıcı beni kollarına almış, yatakhaneye götürüyordu. Yatağımdan gizlice kaçtığım için azar yemedim. Herkes başka bir şeylerle uğraşıyordu. Sorduğum bir sürü soru karşılıksız kaldı. Birkaç gün sonra öğrendiğime göre Miss Temple, şafak sökerken odasına dönünce beni o küçük yatakta, yüzüm Helen’in omzuna gömülü, kollarım boynuna sarılı bulmuş. Ben uyuyormuşum, Helen’se ölmüş.

Helen’in mezarı, Brocklebridge Kilisesi’nin avlusundadır.

Ölümünden sonra tam on beş yıl bu mezar, üzerini ot bürümüş bir tümsekten ibaret kaldı. Şimdi başucunda gri mermerden bir taş yükseliyor. Taşın üzerinde Helen’in adı yazılı, bir de *Resurgam*[10] sözcüğü.

10. (Lat.) Dirileceğim. (Y.N.)

X

Şu önemsiz yaşantımın olaylarını şimdiye kadar pek uzun uzun anlattım. Ömrümün ilk on yılına hemen hemen on bölüm ayırdım. Oysa bu yazdığım, düzenli bir yaşamöyküsü olmayacak ki. Ancak ilgi çekeceğini bildiğim anıları canlandırmak niyetindeyim. Bundan dolayı, ömrümün sekiz yıllık bir süresini hemen hemen sessiz sedasız geçiştiriyorum. Zincirin halkalarını birbirine bağlamak için birkaç satır yeter de artar bile.

Tifüs salgını, Lowood'u kasıp kavurma görevini yerine getirdikten sonra yavaş yavaş çekilip gitti. Ne var ki gitmeden önce şiddetiyle, kurbanlarının çokluğuyla, herkesin dikkatini öksüzler yurdunun üzerine çekmişti. Felaketin nedenleri soruşturuldu, çorap söküğü gibi ortaya çıkan birtakım gerçekler de herkesi iyice kızdırdı. Okulun kurulduğu yerin sağlığa zararlı oluşu, çocuklara verilen yiyeceklerin kıtlığı, kötülüğü, yemeklerin hazırlanmasında kullanılan mikroplu, pis su, öğrencilerin giyecek ve yatak durumlarının sefilliği... Bütün bunlar ortaya döküldü. Bunların ortaya çıkması da, Mr. Brocklehurst için gurur kırıcı olmakla birlikte yuva için çok hayırlı sonuçlar verdi.

O ilde oturanlardan birçok zengin, iyiliksever kişi, daha iyi bir yerde, daha elverişli bir yapı kurulması için bağışlarda bulundu. Yeni yönetmelikler hazırlandı, yiyecek, giyecek konusunda düzeltimler yapılarak okulun geliri bir yönetim kuruluna verildi. Servet bakımından, aile yönünden çok güçlü olduğu için aradan atılamayan Mr. Brocklehurst kurumun mutemediydi, ama şimdi ona yardım eden daha geniş görüşlü, daha anlayışlı kişiler vardı. Mr. Brocklehurst müfettişlik görevini de artık sertlikle sağduyuyu, hesapla insanlığı, dürüstlükle sevgiyi bir arada yürütebilen kimselerin eşliğinde yapıyordu. Böylece çekidüzene sokulunca Lowood Okulu zamanla gerçekten yararlı, insanca bir kurum olup çıktı. Bundan sonra daha

sekiz yıl kaldım bu çatının altında. Altı yıl öğrenci, iki yıl da öğretmen olarak. İki bakımdan da okulun önemine, değerine tanıklık edebilirim.

Bu sekiz yıl boyunca yaşantım tekdüze geçti ama mutsuz değildim; çünkü dolu, hareketli bir yaşamdı bu. Önümde güzel bir öğrenim fırsatı vardı. Derslerimin birçoğunu seviyor, hepsinde parlamak istiyordum. Öğretmenlerimin, hele sevdiğim öğretmenlerin gözüne girmekten duyduğum büyük kıvanç da beni ileri doğru itiyordu. Önüme çıkan fırsatlardan iyice yararlanmasını bildim. Zamanla en üst sınıfın birincisi oldum, sonra da öğretmenlikle görevlendirildim. İki yıl istekle yaptım bu işi, ama sonra değişmeye başladım.

Bütün bu değişiklikler boyunca Miss Temple okulun müdürü olarak kalmıştı. Ben de kültürümün önemli bölümünü onun yol göstermesine borçluydum. Onun varlığı, dostluğu benim için her zaman bir avuntu kaynağı olmuştu. Anam, eğitimcim, daha sonra da arkadaşım olarak sevmiştim onu. Derken, evlendi. Böyle bir kadına hemen hemen layık sayılabilecek kadar üstün bir adam olan papaz kocasıyla uzak bir ile taşındı. Böylece ondan yoksun kaldım.

Miss Temple'ın gittiği günden sonra ben de eski Jane Eyre olmaktan çıktım. Bütün huzurum, Lowood'u bir dereceye kadar gözümde bir yuva yapıp çıkan her türlü tatlı bağ onunla birlikte silinip gitmişti. Onun kişiliğinden, huylarından çok şeyler kapmış, kafamı daha uyumlu, yüreğimi daha düzenli duygularla doldurmuştum. Ödev, disiplin ilkelerine adamıştım kendimi. Sessiz sedasızdım; hayatımdan hoşnut olduğuma inanıyordum. Herkesin gözünde, çoğu zaman da kendi gözümde ben kendine yeten, irade sahibi birisiydim.

Ama yazgı, Papaz Nasmyth kılığında benimle Miss Temple'm arasına girdi. Evlenme töreninden az sonra, müdiremizin sırtında yol kılığıyla posta arabasına bindiğini gördüm. Arabanın yokuşu tırmanıp tepenin öbür yanında gözden yitişini seyrettim, sonra kendi odama çekildim. Onun düğünü onuruna verilen yarım günlük tatilin büyük bölümünü orada, tek başıma geçirdim.

Dolaşıp duruyordum odamın içinde. Önce sandım ki yalnızca yitirdiğim arkadaşa yanıyorum, bu boşluğu gidermek için bir çare arıyordum. Düşüncelerimin sonunda çevreme bakıp da güneşin batmış, çoktan akşam olmuş olduğunu görünce bir şeyin daha farkına

vardım. Bu saatler arasında bende bir değişim olmuştu. Karakterimde Miss Temple'dan kapma olan ne varsa eriyip gitmişti. Daha doğrusu, yanındayken içime doldurduğum dingin havayı o alıp götürmüştü. Ben şimdi gene kendi doğal durumuma dönmüş, içimde eski ateşli duyguların kıpırdanışını hissetmeye başlamıştım. Dayandığım bir destek çekilivermiş gibi değil de, bana biçim veren bir amaç ortadan kalkmış gibiydi. Yitirdiğim şey huzur duyabilme yeteneği değildi. Bana huzur veren kaynak kurumuştu.

Kaç yıldır bütün dünyam Lowood'dan ibaret olmuş, bütün yaşantım Lowood'un kurallarıyla, düzeniyle sınırlanmıştı. Şimdi ise gerçek dünyanın çok geniş olduğunu anımsıyordum gene. Bu genişliğin içine atılmak, hayatın tehlikeleri arasında yaşamanın gerçek bilgisini aramak cesaretini gösteren kimseleri, çeşitli korkular, umutlar, serüvenler, heyecanlar bekliyordu.

Gidip penceremi açtım, dışarı baktım. İşte binanın iki kanadı, işte bahçe, işte Lowood yamaçları ve tepelerle çevrili ufuk. Bakışlarım bütün engelleri aşarak bu uzak, mavi tepelere takıldı. İçimi titreten şey, bunları aşmak isteğiydi işte! Onların kayalı, fundalıklı sınırları içinde kalan ne varsa zindanmış, sürgünmüş gibi geliyordu şimdi bana. Dağlardan birinin çevresinde kıvrılan, iki dağ arasındaki uçurumlu bir vadinin içinde gözden yiten beyaz yolun çizgisini bakışlarımla izledim. Bunu daha ötelere kadar görebilmek için nasıl can atıyordum! O yoldan bir araba içinde gelişimi, o bayırlardan aşağı alacakaranlıkta inişimi anımsıyordum. Lowood'a ilk geldiğim günden bu yana koca bir çağ geçmiş gibiydi. O gün bugündür de Lowood'dan ayrılmamıştım. Bütün tatillerim okulda geçmişti. Mrs. Reed beni bir kez bile Gateshead'e çağırmamış, ne o, ne de ev halkından başka biri, beni bir kez bile görmeye gelmemişti. Dış dünyadan ne mektupla, ne de ziyaretçiyle bir haber alabilmiştim. Okul kuralları, okul görevleri, okul alışkanlıkları, okul düşünüşleri, okul sesleri, okul yüzleri, okul sözleri, okul kılıkları, okul yaşamının sevgileri, nefretleri... Dünya konusunda benim bildiğim bundan ibaretti.

Şimdi ise artık bunlarla yetinemeyeceğimi hissediyordum. Sekiz yılın alışılagelmiş düzeninden yarım günde gına gelivermişti. Özgürlük istiyordum, soluğum kesilircesine! Özgürlüğüme kavuşmak için dudaklarımdan bir dua koptu, esen hafif rüzgârla dağılıp gitti. Bu kez

daha alçakgönüllü bir dilekte bulundum. Değişiklik, heyecan istedim. Bu dua da boşluğa karıştı. Yarı çılgınca, "Tanrım!" diye bağırdım, "öyleyse şimdikinden başka, yeni bir kölelik bağışla bana!"

Tam bu sırada akşam yemeği için çalan zil beni aşağıya çağırdı. Düşüncelerimin yarıda kopan zincirini örmeyi ancak yatakta sürdürebildim. Ama, burada bile yatak odamı paylaşan öğretmen arkadaş, sonu gelmeyen havadan sudan konuşmalarıyla beni, tazelemeye can attığım düşüncelerden uzak tuttu. Bir uyusa da çenesi kapansa diye dua ediyordum. Pencereden dışarı bakarken kafamı dolduran düşüncelere bir dönebilsem, bir esin gelip beni ferahlatacaktı sanki.

En sonunda Miss Gryce horlamaya başladı. İriyarı bir kadındı; şimdiye kadar onun genzinden çıkan ezgiler hep canımı sıkmıştı. Ama, bu gece horultunun ilk davudi notasını sevinçle karşıladım. Kurtulmuştum artık! Yarı unutulmak üzere olan düşüncem yeniden canlanıverdi.

"Yeni bir kölelik! Boş bir fikir değil bu!" dedim kendi kendime. (İçimden söylemiştim bunu; kendi kendime yüksek sesle konuşmak huyum yoktu çünkü.) "Boş bir fikir olmadığı belli; çünkü pek öyle sarmıyor insanı. Özgürlük, heyecan, sefa sürmek gibi sözlere benzemiyor. Bunlar gerçekten parlak sözler ama, benim için sözden ibaret kalmak zorundalar. Bundan dolayı da öylesine kof, geçici ki, kulak vermek bile boş. Ama, kölelik! İşte gerçek olan bu. Burada sekiz yıl hizmet ettim; şimdi bütün dileğim başka bir yerde hizmet etmek. Kendi irademle bu kadar bir şeyi başaramayacak mıyım? Akla yakın değil mi bu? Evet! Evet! Hiç de ulaşılmayacak bir erek değil. Bir de zekâm bu ereğe giden yolu bulacak kadar işlek olsa!"

Zekâmı işletebilmek için yatakta dikilip oturdum. Hava ayazdı. Omzuma bir şal aldım; gene var gücümle düşünmeye koyuldum:

"Ne istiyorum? Yeni bir yerde, yeni kimseler arasında, değişik koşullar altında yeni bir görev! Gözümü daha yükseklere dikmenin boşuna olduğunu bildiğim için istiyorum bunu... Ama, insan yeni bir iş nasıl bulur? Eşe, dosta başvurarak elbet. Benimse eşim, dostum yok. Ama, başlarının çaresine kendileri bakmak zorunda olan, kim bilir daha kaç eşsiz, dostsuz kimse vardır. Onlar ne yapıyorlar böyle bir durumda?"

Bilemiyordum. Karşılık bulamıyordum bu soruya. Bir çıkar yol bulsun, hem de çabuk tarafından, diye beynime buyruk verdim. Beynim fırıl fırıl işlemeye başladı. Şakaklarım, bütün kafam zonkluyordu ama, belki bir saat boşuna yoruldu beynim: Çabalarının hiçbir ürünü olmadı. Boşuna didinmek yüzünden ateşlenmişim gibi kalktım, odada dolaştım. Perdeyi açarak yıldızlara baktım; bir an sonra soğuktan titreyerek gene yatağıma sokuldum.

Bir iyilik perisi aradığım esini bu sırada yastığıma bırakıvermiş olsa gerek: Tam başımı yastığa koyarken, kendiliğinden, gayet doğal olarak geliverdi aklıma:

"İş arayanlar ilan verir. Sen de *Herald* gazetesine ilan ver."

"Ama nasıl? Hiçbir bilgim yok ki bu konuda."

Şimdi artık soruların yanıtları pürüzsüz, çabucak diziliyordu karşıma:

"İlanla, ilan parasını bir zarf içinde *Herald* gazetesinin müdürüne gönderirsin. İlk fırsatta Lowton'dan postalarsın bunu. Karşılığı Lowton Postanesi'nde J.E. adına postrestant göndermelerini söylersin. Mektubu attığından bir hafta kadar sonra da gider, karşılık geldi mi, diye sorarsın, artık ona göre davranırsın."

Kafamda bu tasarıyı iki-üç kez yineledim. Sonra kafama iyice sindirerek çok açık, işlek bir biçim verdim, rahatlamış olarak uykuya daldım.

Güneşle bir kalktım; okulu uyandıran zil çalıncaya kadar ben ilanımı hazırlayıp zarflamış, adresi de yazmış bulunuyordum. İlanda şöyle demiştim:

"Öğretmenlik deneyimi olan (öyle ya, iki yıldır öğretmen değil miydim?) genç bayan, çocukları on dört yaşından küçük ailenin yanında iş aramaktadır. (Ben ancak on sekizinde olduğuma göre kendi yaşıma yakın olan öğrencilerin eğitimini üzerime alamayacağımı düşünüyordum.) Kendisi öğrencilerine, İngiliz geleneklerine göre sağlam bir eğitim göstermekle birlikte Fransızca, resim, müzik dersleri de verebilir. (Sevgili okuyucu, şimdi pek yetersiz kaçan bu liste o çağda aranılan öğrenim konularını az çok içine alıyordu.) Lowton Postanesi'nde J.E. postrestant olarak yazınız."

Bu kâğıt bütün gün çekmecede kilitli kaldı. Çaydan sonra yeni müdürden gerek kendim, gerek öğretmen arkadaşlarım için görülecek

ufak tefek işlerim olduğunu söyleyerek, Lowton'a gitmek için izin istedim. İzin hemencecik verildi, yola çıktım. Üç kilometrelik bir yoldu bu; ayrıca yağışlı bir akşamdı ama, neyse ki günler oldukça uzundu. Birkaç dükkâna girdim çıktım, mektubu postaneye verdim, hızını artırmış olan yağmurun altında okula döndüm. Üstüm başım sırılsıklam ama içim rahattı.

Ondan sonraki hafta pek uzun geldi bana, gene de bütün dünyevi şeyler gibi bu da sona erdi. Tatlı bir güz gününün sonunda kendimi, yaya olarak, gene Lowton yolunda buldum. Sırası gelmişken söyleyeyim: Pek güzel bir yoldu bu; dere kıyısından, vadinin en tatlı kıvrımlarını izliyordu. Ama o gün ben manzaranın güzelliğinden çok gitmekte olduğum küçük köyde belki de beni beklemekte olan mektupları düşünüyordum. Gerçekten var mıydı acaba bana mektup?

Bu kez köye inmek için bulduğum bahane bir çift ayakkabı ısmarlamaktı. Onun için önce bu işi yapıp bitirdim. Sonra da o sakin, tertemiz sokakçığı geçerek postaneye yürüdüm. Postaneyi, gözünde bağa çerçeveli gözlük, ellerinde siyah eldiven, yaşlı bir hatun kişi işletirdi.

"J.E. adına gelmiş mektup var mı?" diye sordum

Kadın gözlüğünün üzerinden beni süzdü, sonra bir çekmece açarak içini karıştırmaya başladı. Öylesine uzun uzun karıştırdı ki benim de umutlarım sönmeye başladı. Sonunda, bir zarf bulup çıkardı, gözlüğüyle belki beş dakika inceledikten sonra tezgâhın üzerinden bana uzattı. Bu arada benden yana gene meraklı, kuşkulu bir bakış fırlatmaktan geri kalmadı. Zarfın üzeri "J.E.ye" diye yazılıydı.

"Yalnızca bir tane mi var?" diye sordum.

Hatun kişi, "Başka yok," dedi.

Mektubu cebime atarak okulun yolunu tuttum. Hemen açıp okumamın olanağı yoktu; çünkü saat sekize kadar okula dönmüş olmam gerekiyordu, şimdiyse saat yedi buçuktu.

Okulda da bir sürü iş beni beklemekteydi: Çalışma saatinde kızların başında nöbetçiydim. Ondan sonra dua okumak, yatmalarına bakmak da bana düşüyordu. Kızları yatırdıktan sonra öğretmenlerle bir arada yemeğe oturdum. Sıra bizim yatmamıza geldiği zaman bile Miss Gryce'tan kurtulmama olanak yoktu. Şamdanımızda azıcık bir mum kalmıştı; kadın bu mum eriyip sönünceye kadar konuşacak diye

ödüm kopuyordu. Neyse ki biraz önce yemiş olduğu okkalı yemek ona uyku ilacı gibi geldi de daha ben soyunmamı bitirmeden o horultuya başladı. Daha iki-üç santimlik mum vardı. Mektubumu çıkardım. Üzerine F harfi basılmış olan balmumu damgayı söküp açtım. Mektup kısaydı.

Geçen perşembe günü *Herald* gazetesine ilan veren J.E. söylediği deneyime gerçekten sahipse karakteriyle yeterliliği üstüne de tatmin edici referanslar gönderebilirse kendisine on yaşından küçük bir kız çocuğunun mürebbiyeliği, buna karşılık da yılda otuz sterlin verilebilir. J.E.nin referanslarını, adını, adresini, daha başka bilgileri aşağıdaki adrese göndermesi rica olunur: Mrs. Fairfax, Thornfield, ... ilinde, Millcote dolaylarında.

Mektubu uzun uzun gözden geçirdim: Yazı biraz eski stil, biraz da titrekçeydi... Yaşlı bir hanımın yazısı gibi. Bu sevindirdi beni; çünkü böyle, kimseye danışmadan bir işe atılmakla başımı derde sokabileceğimi düşünmüş, gizliden gizliye korkup durmuştum. Her şeyden önce bu, şöyle dürüst bir atılım için kötü bir başlangıç sayılmazdı. Mrs. Fairfax'ı gözümün önünde canlandırır gibi oluyordum: Başında dul bayanların giydiği bir büzgülü başlık, sırtında uzun siyah elbise; belki soğuk bir hanım ama, kaba hiç değil. İngiliz kibarlığının orta yaşlı bir örneği. Thornfield! Bu ad Mrs. Fairfax'in köşkünün adıydı besbelli! Gerçi aklımdan köşkün tam planını çizmenin yolu yoktu ama, derli toplu, pırıl pırıl bir yer olduğuna kalıbımı basabilirdim.

Millcote Kasabası'na gelince... İngiltere haritasını gözümde canlandırınca buldum. Burası Londra'ya, şimdi içinde bulunduğum ücra taşra köşesinden çok daha yakındı ki bu da hoşuma gitti. Hayat, hareket dolu bir yerlere gitmek için can atıyordum. Millcote büyükçe bir ırmağın kıyısında, dokumacılığıyla ün salmış, geniş bir kasabaydı. Civcivli bir yer olsa gerekti. Olsun, daha iyi! Hiç değilse tam bir değişiklik olurdu benim için. Uzun fabrika bacalarını, duman bulutlarını düşündükçe pek öyle kendimden geçmiyordum ama, "Thornfield, kasabadan hayli uzakta olsa gerek," diye avunuyordum.

Mumun son damlası da eridi... Fitil söndü.

Şimdi artık bundan sonraki adımları atmak gerekiyordu. Tasarılarımı artık yalnız kendime saklayamazdım; uygulayıp başarıya ulaştırabilmek için çevremdekilere açmam gerekiyordu. Öğle tatilinde müdürün karşısına çıktım; şimdi elime geçenin iki katı ücretle (Lowood'daki gelirim yılda on beş sterlindi) yeni bir iş önerisi aldığımı söyleyerek bu konuyu bir toplantı sırasında Mr. Brocklehurst'e açmasını, bana referans verip vermeyeceğini öğrenivermesini rica ettim. Müdür benim aracılığımı üzerine almak iyiliğini gösterdi. Ertesi gün durumu Mr. Brocklehurst'e açmış. O da, velim olması dolayısıyla, Mrs. Reed'e konuyu bildirmek gerektiğini söylemiş. Böylece yengeme bir mektup yazıldı. O da, "Jane Eyre dilediği gibi yapsın, ben onun işlerine karışmaktan yıllar önce vazgeçtim," diye karşılık gönderdi.

Bu mektup bütün kurul üyelerini dolaştı, bana son derece bunaltıcı gelen bir gecikmeden sonra, dilediğim işe girebilmem için resmen izin verildi. Ayrıca, Lowood'da hem öğrenci hem de öğretmen olarak her zaman iyi tanındığım için okul yöneticilerinin hem karakterimin dürüstlüğüne, hem de öğretmen olarak yeteneğime tanıklık eden bir tavsiye mektubu hazırlayacakları da bildirildi.

Tavsiye mektubunu hemen hemen bir ay sonra aldım, bir kopyasını hemen Mrs. Fairfax'e postaladım. Kadın da, buna karşılık gönderdiği mektupta, beni işe aldığını, Thornfield'deki mürebbiyelik görevime on beş gün sonra başlayabileceğimi bildirdi.

Artık hazırlıklara dalmıştım. Bu on beş gün çarçabuk geçti. Giyip çıkaracaklarım (ihtiyacımı karşılamakla birlikte) pek çok olmadığı için sandığımı (sekiz yıl önce Gateshead'den getirmiş olduğum sandık), son gün hazırladım.

Sandığım bağlanmış, adım yazılı kart başucuna çivilenmişti. Yarım saat sonra gelip Lowton'a götüreceklerdi. Ben de ertesi sabah erken bir saatte posta arabasına binmek üzere köye gidecektim. Siyah yünlü yol esvabımla, şapkamı, eldivenimi, manşonumu fırçalayıp hazırlamış, unutulan bir şey olmasın diye çekmecelerimi baştan aşağı gözden geçirmiştim. Sonra, yapacak başka iş kalmayınca oturdum, dinlenmeye çalıştım. Ama, bütün gün ayakta kalmış olduğum halde, dinlenmek olası mıydı ki! Heyecanım çok aşırıydı. Bu gece ömrümün bir sayfası kapanıyor, yarın bir yenisi açılıyordu. Bu arada uyumak da olası

değildi. Bir sayfadan öbürüne geçildiğini yanan gözlerimle izlemeliydim!

Ben, daha mezarında rahat edememiş bir hayalet gibi ortalarda dolaşıp dururken bir hizmetçi yanıma yaklaşarak, “Aşağıda sizi görmek isteyen biri var, efendim,” dedi.

“Hamal olsa gerek,” diye düşündüm. “Kim?” diye sormaksızın, hemen aşağı koştum. Öğretmenlerin oturma odası ya da arka salon denilen odanın önünden geçiyordum ki yarı aralık duran kapıdan dışarı biri fırladı.

“A! İşte o! Gerçekten ta kendisi!” diye bağırarak yolumu kesti, ellerime sarıldı.

Baktım: İyi bir yerin hizmetçisi gibi giyinmiş, genç bir kadın. Kara kaşları, kara gözleri, pembe yanaklarıyla pek de güzeldi. Bana bir yerden tanıdık olan bir sesle, gene tanıdık bir gülümseyişle, “E, kimim ben?” diye sordu. “Yoksa beni tanımadın mı, Miss Jane?”

O zaman, boynuna atıldım, deli gibi bir sevinçle onu öpmeye başladım. Yalnızca, “Bessie! Bessie! Bessie!” diyebiliyordum.

O da, hem ağlıyor, hem gülüyordu. İkimiz birlikte salona girdik. Şöminenin başında kareli gömlekle pantolon giymiş, üç yaşlarında bir oğlan çocuk durmaktaydı. Bessie hemen, “Benim oğlan,” dedi.

“Demek evlendin, Bessie?”

“Evet... Handiyse beş yıl oluyor. Arabacı Robert Leaven’la evlendim; Bobby’den başka bir de kızım var; adını Jane koydum.”

“Gateshead’de değil misin artık?”

“Kapıcı evinde oturuyoruz. Eski kapıcı gitti de.”

“Ee! Nasıllar bakalım? Uzun uzun anlat bana; ama, otur önce. Bobby, sen de gelip dizime oturmaz mısın?”

Bobby yan yan gelip anasına sokulmayı yeğledi.

Bessie, “Pek uzun boylu olmamışsın, iri de değilsin, Miss Jane,” dedi. “Burada iyi beslenmiyorsunuz, besbelli. Eliza senden bir baş daha uzun; Georgiana’ya gelince senin iki katın eder, doğrusu!”

“Georgiana çok güzel olmuştur değil mi, Bessie?”

“Bir içim su! Geçen kış annesiyle Londra’ya gitmişti, herkes bayılmış. Genç bir lord da âşık olmuş ona ama, ailesi bizim küçükhanımla evlenmesine razı gelmemişler. Bunun üzerine, ne olsa beğenirsin? Lordla Georgiana kaçmaya karar vermezler mi? Ama, iş

anlaşılınca kaçamadılar. Onları Eliza ele verdi. Kız kardeşini kıskandı besbelli. Şimdi ikisi evin içinde kedi köpek gibi, her an hır gür ediyorlar."

"Ee! Peki John Reed ne âlemde?"

"Doğrusu, o pek öyle annesinin dilediği gibi çıkmadı. Liseye gitti ama... Nasıl diyorlar ona... Hani... Belge aldı. Sonra hukuk çalışıp dava vekili olsun istediler. Gelgelelim, öyle haylaz, öyle başıboş bir genç ki bana kalırsa pek adam edemeyecekler onu."

"Görünüş bakımından nasıl?"

"İyice uzun boylu. Kimileri onu çok yakışıklı buluyorlar ama, dudakları köfte gibi."

"Ya Mrs. Reed?"

"Hanımefendi dıştan bakılınca iyi görünüyor, endamı da yerinde ama, bence, rahatı huzuru yok, John'un tutumlarına üzülüyor... Küçükbey su gibi para harcıyor."

"Seni buraya yengem mi gönderdi, Bessie?"

"Yok, canım, ne münasebet! Ne zamandır seni görmek istiyordum. Senden de haber geldi; uzak yerlere gidiyormuşsun, dediler. Ben de, bari ulaşamayacağımız yerlere gitmeden gidip bir göreyim, dedim."

Ben gülerek, "Ama, galiba seni düş kırıklığına uğrattım, Bessie," dedim; çünkü onun bakışlarında saygı vardı ama, hayranlık bulunmadığını ayrımsayabiliyordum.

"Yok, canım, hiç de değil! Pek kibarsın, neme gerek, hanımefendiler gibisin. Ben de zaten daha fazlasını ummamıştım ki... Çocukken de öyle ahım şahım güzel değildin."

Bessie'nin bu sözlerindeki açıklık karşısında gülümsemekten kendimi alamadım ama, üzülmedim dersem yalan. On sekiz yaşındayken herkes hoşa gitmek ister; hoşa gidecek bir görünüşü olmadığını düşünmek de insanı pek sevindirmez, sanırım.

Bessie avuntu niyetine, "Senin şimdi on parmağında on hüner vardır, Miss Jane," dedi. "Neler öğrendin bakalım? Piyano çalıyor musun?"

Salonda bir piyano vardı. Bessie gidip kapağını açtı, sonra benden oturup bir şeyler çalmamı istedi. Birkaç vals çaldım. Hayran kaldı. Coşarak, "Mrs. Reed'in kızları bunun yarısı kadar çalamıyorlar!" dedi.

"Ben hep derdim zaten, sen onlardan daha akıllı, daha bilgili olacaksın, diye. Resim de yapıyor musun?"

"Ocağın üzerinde asılı resmi ben yaptım işte, Bessie."

Suluboya bir manzara resmiydi bu. İşe girmemde yardım ettiği için, şükranımı belirtmek üzere müdüre armağan etmiştim; o da bunu çerçeveletip asmıştı.

"Gerçekten pek güzel, Miss Jane! Bizim küçükhanımların çizdiği resimler bunun yanına bile yaklaşamaz. Onların resim hocasının yaptığı resimler kadar güzel bu. Fransızca da öğrendin mi?"

"Öğrendim ya, Bessie... Okuyup yazmasını da, konuşmasını da."

"Nakış dikiş?"

"Elbette."

"Tam bir hanımefendi olup çıkmışsın, Miss Jane! Biliyordum ben zaten! Akrabaların sana yardım etseler de, etmeseler de hayatta ilerlersin sen. Ha, sana bir şey soracaktım. Babanın akrabalarından, yani Eyre'lerden hiç haber aldın mı?"

"Hiçbir haber almadım ömrümde."

"Hani, biliyor musun, bizim hanım hep onların çok yoksul, ayaktakımı kişiler olduklarını söylerdi. Yoksul olmasına yoksuldurlar belki ama, kibarlıkta bence Reed'lerden geri kalır yanları yok. Bundan yedi yıl kadar önceydi, konağa Mr. Eyre diye biri gelip seni sordu. Hanım da burada olmadığını söyleyince adam pek üzüldü; çünkü seni arayacak vakti yokmuş; yabancı bir ülkeye gidiyormuş, gemisi de bir-iki güne kadar kalkacakmış. Pek kibar bir hali vardı. Babanın kardeşiymiş, galiba."

"Hangi memlekete gidiyordu, Bessie?"

"Binlerce kilometre uzakta bir adaymış. Şarap yapıyorlarmış orada. Başuşak adını söylediydi ama..."

"Maderia olmasın?"

"Tamam, o işte. Ta kendisi."

"Gitti, demek?"

"Evet, birkaç dakika ya durdu, ya durmadı. Bizim hanım pek soğuk davrandı ona. Sonradan da, 'esnaf takımı' falan dedi. Benim Robert'e göre amcan şarap tüccarıymış."

"Olabilir ya da bir şarap tüccarının yanında çalışıyordur."

Bessie'yle ben belki bir saat daha oturup eski günleri andık. Sonra Bessie gitti. Onu ertesi sabah Lowton'da, ben arabayı beklerken gene gördüm birkaç dakika için. Sonra ayrıldık, her birimiz kendi yolumuza gittik: O, kendisini Gateshead'e götürecek olan arabaya yetişmek için vadiye doğru yürüdü, ben de beni Millcote dolaylarındaki yeni işime, yeni yaşantıma götürecek olan posta arabasına bindim.

XI

Bir romanın yeni bölümü, bir sahne oyununun yeni bir perdesine benzer. Sevgili okurum, bu kez perdeyi açtığım zaman kendinizi Millcote'taki George Hanı'nın bir odasında varsayacaksınız. Duvarlar, çoğu han duvarları gibi, iri iri çiçekli kâğıtlarla kaplı. Yerdeki halı, eşyalar, şöminenin rafındaki süsler, duvarlardaki resimler (örneğin Kral III. George ile Galler Prensi'nin portreleri, Wolfe'un ölümünü yansıtan bir tablo) hep, çoğu han odalarında görülen türden. Bütün bunları tavandan sarkan bir gaz lambası, şöminede harıl harıl yanan ateş aydınlatıyor. Ben de, ateşin başında, sırtımda pelerinim, başımda şapkam, oturmaktayım. Manşonumla şemsiyem masanın üzerinde duruyor, ben de tam on altı saat, bir kasım gününün ayazını yemiş olmak yüzünden iliklerime işleyen soğuğun acısını çıkarmaya, uyuşan ellerimi, ayaklarımı yeniden canlandırmaya çalışıyorum. Lowton'dan sabaha karşı saat dörtte ayrılmıştım. Millcote kasabasındaki alanın saati şu sırada akşamın sekizini vurmakta.

Değerli okurum, şu sırada gerçi rahatıma diyecek yok, ama içim hiç rahat değil. Posta arabası burada durduğu zaman, beni karşılamaya çıkmış birisini bulacağımı ummuştum. Uşağın benim için getirip kapıya dayadığı tahta merdivenden aşağı inerken kaygıyla dört bir yanıma bakınıyor, birisinin benim adımı çağırmasını, beni Thornfield'e götürecek bir araç görebilmeyi bekliyordum. Yoktu görünürlerde böyle bir şey. Bir garsona, "Jane Eyre'i arayan oldu mu?" diye sorduğum zaman da, "Hayır," dedi. Beni özel bir bekleme odasına götürmesini rica etmekten başka çare bulamadım. İşte şimdi de burada, kafamı karıştıran bir sürü kuşku, korku içinde bekliyordum.

Genç, gözü açılmadık biri için, dünyada her türlü bağlarını koparmış olarak yapayalnız kalmak; gideceği yere ulaşıp ulaşamayacağından emin olmadığı gibi, geldiği yere dönmesini engelleyen birçok koşullar bulunduğunu bilmek... Son derece garip bir

duygu. Serüven olasılığı bu duyguyu tatlılaştırır, gurur ateşi de ısıtır, ama sonunda korku ürpertisi tedirgin eder. Aradan yarım saat geçip de hâlâ bir arayan, soran çıkmayınca benim içimdeki korku da öteki duyguları bastırdı. Sonunda, çıngırağı çalmaya karar verdim.

Gelen garsona, "Bu yakınlarda Thornfield diye bir yer var mı?" diye sordum.

"Thornfield mi? Bilmiyorum, efendim. Gidip yazıhaneye sorayım."

Garson gitti, gitmesiyle geri gelmesi de bir oldu.

"Sizin adınız Eyre mi, efendim?"

"Evet."

"Sizi bir bekleyen varmış."

Hemen fırladım yerimden, manşonumla şemsiyemi kaptığım gibi hanın taşlığına koştum. Açık duran kapıda birisi bekliyordu. Sokaktaki havagazı lambasının ışığında tek atlı bir araba seçtim.

Kapıdaki adam beni görünce, bir yanda duran sandığımı işaret ederek kısaca, "Bu sizin olsa gerek," dedi.

"Evet."

Adam sandığı kaldırıp kendi arabasına koydu. Ben de bindim. Adam kapıyı kapamadan önce, "Thornfield buradan ne kadar uzaklıkta?" diye sordum.

"On kilometre kadar."

"Ne kadar zamanda varırız oraya?"

"Bir buçuk saat sürer."

Adam arabanın kapısını mandalladı, kendi yerine geçti, yola çıktık. Ağır ağır ilerliyorduk, ben de düşünmek için bol bol zaman buluyordum. Yolculuğumun sonuna bu kadar yaklaştığıma seviniyordum. Pek şık sayılamazsa da rahat olan arabada arkama yaslandım; artık kaygılarım da yatışmış olarak, kendimi düşüncelerime verdim:

"Arabayla uşağın gösterişsiz görünüşlerine bakılırsa Mrs. Fairfax pek şatafatlı bir hanımefendi olmasa gerek. Daha iyi. Ömrümde ancak bir kez şatafatlı kimselerin yanında yaşadım, bu benim için cehennem azabı oldu. Acaba küçük kızından başka kimsesi var mı? Geçimli, iyi bir kadın mı acaba? Öyleyse yüzde yüz hoşnut bırakırım onu, elimden gelen çabayı gösteririm. Ama ne yazık ki insanın elinden geleni

yapması her zaman derde derman olmuyor. Lowood'da buna azmettim, kararımda durdum, çevremi hoşnut bırakmayı başardım. Yalnız, anımsıyorum, Mrs. Reed'in evindeyken, ağzımla kuş tutsam yaranamazdım. Umarım Mrs. Fairfax bir ikinci Mrs. Reed değildir, ama öyleyse yanında kalmak zorunda değilim ya! Gene bir ilan verir, başka bir iş ararım. Acaba daha ne kadar yolumuz kaldı?"

Pencereyi indirip dışarı baktım. Millcote'u geride bırakmıştık. Işıkların bolluğuna bakılırsa, hatırı sayılır büyüklükte bir yer olsa gerekti... Lowton'dan çok daha büyüktü. Lowood'a hiç benzemeyen bir bölgede olduğumuzu görebiliyordum. Daha az güzel ama daha kalabalık; daha az romantik ama daha yaşam dolu, daha heyecan verici.

Yollar çamurlu, hava pusluydu. Arabacı atını rahvan yürütüyordu. Bir buçuk saat dediği yolculuk en aşağı iki saat sürdü, sanıyorum. Sonunda adam başını arkaya döndürerek, "Thornfield'de pek bir şey kalmadı, artık," dedi.

Gene dışarı baktım: Bir kilisenin önünden geçiyorduk. Kilisenin alçak, geniş kulesini gördüm, çanının çeyrek saati çaldığını duydum. Yamaçların dibinde de bir köyün yerini belirten bir küme ışık gözüme çarptı. On dakika sonra arabacı indi, iki kanatlı bir bahçe kapısını açtı. İçeri girdik. Kapı arkamızdan tangırdayarak kapandı. Şimdi bir araba yolunda, ağır ağır, yokuş tırmanmaya başlamıştık. Derken, bir evin upuzun cephesi göründü. Bir cumbanın perdeleri arasından dışarıya mum ışığı vuruyordu. Evin geri kalan her yanı karanlıktı. Araba dış kapının önünde durdu. Kapıyı bir hizmetçi kız açtı. Ben de arabadan indim, içeri girdim.

Kız, "Şöyle buyurmaz mısınız, hanımefendi," dedi, ben de onun peşine düşerek dört köşe bir taşlıktan geçtim. Dört bir yanda yüksek yüksek kapılar vardı.

Kız beni bir odaya aldı. Buradaki şamdanlarla ateşin ışığı, ilk önce, iki saattir karanlığa alışmış olan gözlerimi kamaştırdı. Bu kamaşma geçince karşımda son derece tatlı, şirin bir tablo gördüm.

Küçük, sevimli, yuva gibi bir oda; neşeyle yanan ateşin başında yuvarlak bir masa, yüksek arkalıklı, eski moda bir koltuk, bu koltukta oturan, ufak tefek, derli-toplu, yaşlı bir hanım; başında dul hanımların giydiği gibi fırfırlı bir başlık, üzerinde siyah ipekli elbise, kar gibi bir

patiska önlükle, tam benim gözümde canlandırdığım gibiydi Mrs. Fairfax; yalnız, çok daha sade, daha yumuşak görünüşlü. Elinde bir örgü vardı, ayaklarının dibine de iri bir kedi kıvrılıp yatmıştı. Kısacası, bu "rahat yuva" tablosunun hiçbir eksiği yoktu.

Yeni işe giren bir mürebbiyenin içini rahatlatmak için bundan daha iyisi olamazdı. Ne insanı ezecek bir tantana, ne çekingenlik verecek bir görkem ve gösteriş! Ben içeri girerken yaşlı hanım ayağa kalktı, son derece kibar, içten bir tutumla beni karşılamak üzere ilerledi.

"Nasılsınız kızım? Korkarım yollardan yorgun düştünüz. Bizim John da öyle ağır sürer ki arabayı! Üşümüşsünüzdür; şöyle, ateşin başına gelin."

Ben, "Mrs. Fairfax sizsiniz, değil mi?" diye sordum.

"Evet. Oturun, kızım!"

Beni kendi koltuğuna oturttu, sonra pelerinimi alıp şapkamın bağcığını çözmeye başladı. Bu kadar zahmete girişmesin diye rica ettim.

"Zahmet olur mu hiç! Sizin elleriniz soğuktan donmuştur. Leah, biraz baharlı, limonlu sıcak şarap yap. Birkaç tane de sandviç hazırlayıver. Al, kilerin anahtarlarını."

Mrs. Fairfax cebinden, tam hanım hanımcık ev kadınlarına yaraşır biçimde bir demet anahtar çıkararak hizmetçi kıza verdi. Sonra bana döndü.

"Haydi, canım, ateşe sokulun biraz. Sandığınızı yanınızda getirdiniz, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Gidip söyleyeyim de, odanıza taşısınlar."

Hızlı adımlarla dışarı çıktı. İçimden, "Beni konuk yerine koyuyor," diyordum. "Böyle ağırlanacağımı hiç ummamıştım doğrusu! Soğukluk, resmilik ummuştum yalnızca. Mürebbiyelerin hor tutulmaları konusunda işittiğim şeylere hiç uymuyor bu durum, ama sevinmeye başlamak için vakit daha pek erken."

Mrs. Fairfax geri geldi. Masanın üzerinde duran örgüsüyle birkaç kitabı kendi eliyle kaldırarak, Leah'nın getirdiği tepsiye yer açtı, yiyecekleri bana gene kendi eliyle uzattı. Şimdiye kadar kimseden görmemiş olduğum bu ilgi karşısında biraz utanmaktan kendimi

alamıyordum. Hele bu ilgiyi benim patronum, işverenim olan kişiden görmek! Ne var ki onun yaptığı işi yakışıksız saymadığı belliydi. Ben de bu kibarlığı doğal karşılamaya karar verdim.

Bana sunulanları yiyip içtikten sonra, "Kızınızı bu akşam görmek mutluluğuna erecek miyim?" diye sordum.

İyi yürekli hanım kulağını bana doğru yaklaştırarak:

"Ne dediniz, kuzum? Kulağım biraz ağır işitir de!" dedi. Soruyu daha yüksek sesle yineledim.

"Kızım mı? Ha, Adela Varens'ı demek istiyorsunuz. Sizin öğrenciniz Adela'dır."

"Sahi mi? Kızınız değil demek?"

"Yok canım! Çoluk çocuğum yok benim."

Bu kez de, Adela Varens'ın onun nesi olduğunu sormak istedim, ama çok soru sormanın ayıp sayıldığını anımsayarak sustum. Nasıl olsa öğrenirdim sırası gelince.

Mrs. Fairfax karşıma geçip oturdu, kediyi de kucağına alarak, "Geldiğinize öyle sevindim ki!" dedi. "Ne iyi... Artık evin içinde bir can yoldaşım olacak. İnsana can yoldaşı her zaman gerek. Gerçi Thornfield şahane bir konaktır; son zamanlarda biraz bakımsız kaldıysa da eski, şerefli bir yerdir, ama bilirsiniz, kış günlerinde, en güzel evde bile yalnız kalınca insanın içine bir gariplik çöker. Yalnız kalmaktan söz ediyorum. Leah çok iyi kızdır, o da, John da namuslu kimselerdir, ama ne de olsa hizmetçi, uşak... İnsan onlarla kafa dengi olamaz. Sonra, arada biraz pay bırakmak gerek, yoksa saymazlar insanı. Geçen kış pek sert geçti, hatırlarsınız. Kar yapmazsa, yağmur ya da fırtına yapıyordu. Ta kasımdan şubat sonuna kadar kapımızı postacıdan başka bir insan çalmadı desem yeri var. Her gece kukumavlar gibi bir başıma oturmaktan ruhuma karalar bastı. Arada Leah'yı çağırtıp kitap okutuyordum, ama zavallının bu işten hoşlandığını hiç sanmıyorum; sıkıcı buluyor bunu. Neyse, bahar, yaz geldi de biraz içimiz açıldı. Güneş çıkıp günler uzamaya başlayınca daha bir başka oluyor ne de olsa. Derken bu güz başında da Adela Varens'la dadısı çıkageldiler. Çocuk gelince evin içi şenleniveriyor doğrusu. Şimdi siz de geldiniz, artık keyfime diyecek yok!"

Konuşmalarını dinledikçe bu hanıma iyice kanım kaynamıştı. Sandalyemi biraz daha onun yakınına çektim: "Umarım arkadaşlığım

sizi düş kırıklığına uğratmaz," dedim.

"Sizi bu gece daha fazla tutmayayım," dedi. "Vakit gece yarısını buldu, siz de sabahtan beri yollardasınız; iyice yorgunsunuzdur. Ayaklarınız ısındıysa odanızı göstereyim size. Kendi odamın yanındakini sizin için hazırlattım. Küçük bir yer, ama öndeki o kocaman odalardan daha çok seveceğinizi düşündüm; büyük odalar güzel döşenmiş falan, ama öyle ıssız, sıkıcı havaları var ki, ben hiç sevmiyorum."

Bu kadar ince düşünceli olduğu için ona teşekkürler ettim. Uzun yolculuk beni gerçekten de bitkin düşürmüş olduğundan, odama çekilmeye hazır olduğumu söyledim. Mrs. Fairfax şamdanı alıp önüme düştü, dışarı çıktık. Kadın, önce gidip taşlık kapısı kapalı mı, diye baktı; sonra anahtarı kapının üzerinden alarak önüm sıra merdivenden yukarı çıktı. Basamaklar, tırabzanlar meşeden yapılmıştı. Merdivenin yanında da yüksek, kafesli pencereler vardı. Bu merdiven de, yukarıda yatak odalarının önünden geçen uzun çekme balkon da oraya evden çok bir kilise havası veriyordu. Merdivende, çekme balkonda bir mahzen ayazı duyuluyor, insanın içi bir yalnızlık, bir ıssızlık duygusuyla kararıyordu. Odama girip da burasının sade döşenmiş olduğunu görünce gerçekten sevindim.

Mrs. Fairfax bana tatlı bir sesle iyi geceler dileyip çekildikten sonra, kapımı kapadım, rahatça çevreme bakındım. Küçük odamın şirin, neşeli havası aşağıdaki o loş, geniş merdivenle dışarıdaki uzun, soğuk koridorun içimde uyandırmış olduğu ürpertiyi geçirmişti. Yorgunlukla, kaygıyla geçen uzun bir günün sonunda, sağ salim, güvenli bir sığınağa kavuşmuş olduğumu düşündüm, içimden bir minnet dalgası yükseldi. Yatağın yanına diz çökerek Tanrı'ya dua ettim. Dizlerimin üstünde doğrulmadan önce, bundan sonra da benden yardımını esirgememesi, bana hak etmediğim halde vermiş olduğu şu fırsata layık olabilmek kudretini bağışlamasını diledim. Hem yorgun, hem mutlu olduğum için, çok geçmeden derin bir uykuya dalmışım. Uyandığımda güneş doğmuştu.

Canlı mavi kreton perdelerin arasından süzülüp duvardaki kâğıtlarla yerdeki halıyı aydınlatan güneş ışığında, küçük odamın öylesine iç açıcı, Lowood'un çıplak tahta zeminli, kireç badanalı odalarından o kadar bambaşka bir görünüşü vardı ki baktıkça yüreğim

sevinçten coşuyordu. Dış görünüşler gençlerin üzerinde büyük etki bırakır. Bana da öyle geldi ki önümde artık daha güzel ve dikenleri, güçlükleri kadar gülleri, doyumları da bulunan yeni bir yol başlamaktadır. Yer değişikliği, önümde açılan umut kapısı bütün varlığımı uyandırmış, coşturmuş gibiydi. Tam olarak bilemediğim birtakım güzel şeyler gelecekti başıma sanki... Bugün, yarın, önümüzdeki hafta, gelecek ay olmasa bile, günlerden bir gün.

Kalktım, özenle giyindim. Bütün giyeceklerim son derece basit olduğu için sade giyinmek zorundaydım, ama gene de derli toplu giyinmeye dikkat ederdim. Kılık kıyafetime aldırış etmemek benim yaradılışımda yoktu; tersine, görünüşüme elimden geldiğince çekidüzen vermeye, güzel olmasam da hoşa gitmeye çalışırdım. Daha güzel olmadığıma yanardım arada; gül gibi yanaklara, kiraz dudaklara, çekme burunlara özenirdim. Uzun boylu, heykel yapılı, şahane bir kadın olmadığıma tasalanırdım. Böyle ufacık tefecik ve renksiz, yüzünün çizgileri düzensiz ve keskin olmak bir bahtsızlıkmış gibi gelirdi bana.

Bu isteklerim, üzüntülerim neden ileri geliyordu acaba? Kim bilir! Bunu tam olarak bilemiyordum, ama bir nedeni vardı elbet; hem de akla yatkın, pek doğal bir nedeni.

Her neyse, saçımı güzelce fırçaladım, siyah elbisemi giydim. Bu elbise okul forması gibi pek yalındı, ama hiç olmazsa vücuduma pek iyi oturuyordu. Tertemiz, bembeyaz yakalığımı da düzelttikten sonra, kılığımın Mrs. Fairfax'in karşısına çıkabilecek, yeni öğrencimi de kendimden kaçırmayacak kadar düzgün olduğuna inanç getirdim. Penceremi açtım, tuvalet masamın, her şeyin düzenli olup olmadığına baktıktan sonra, dışarı çıktım.

Yatak odalarının önünden geçen balkon biçimi uzun koridorun öbür ucuna varınca, meşe tahtasından yapılma o kaygan basamaklardan aşağı, taşlığa indim. Bir dakika duralayarak, duvardaki resimlere baktım. (Aklımda kaldığına göre, bunlardan biri derisi bakır rengi, sert, asık yüzlü bir adamın, öbürü de perukası pudralı, inci gerdanlıklı bir kadının resmiydi.) Tavandan tunç bir lamba sallanıyordu, bir yanda da kocaman sarkaçlı bir saat vardı. Saatin kutusu pek ince oymalı meşedendi; zamanla, ellene ellene, abanoz gibi

kapkara kesilmişti. Her şey pek görkemli geldi bana. Ama ben görkem denen şeye öyle yabancıydım ki!

Yarısı camlı olan sokak kapısı açık duruyordu. Dışarı çıktım. Güzel bir güz sabahı... Yeni doğmuş güneş sararmış ağaçların, hâlâ yemyeşil olan tarlaların üzerine taze ışıklarını serpmişti. Çimliğe doğru yürüyerek döndüm, konağın cephesine baktım. Üç katlı, öyle pek saray gibi olmasa da hatırı sayılır derecede büyük bir yapıydı bu. Bir soylu saraylının malikânesi değil de, kibar bir beyefendinin taşradaki evi olduğu belliydi. Tepesindeki mazgallı kuleler eve bir masal havası veriyordu.

Bu gri cephenin arka yanında kuşluklar görünüyordu; buralara yuva yapmış olan kargalar da gaklayarak uçuşuyordu. Sonra, çimliğin, korunun üzerinden uçarak, çitle ayrılmış geniş bir çayırlığa gidip kondular. Bu çayırlıkta bir sıra yaşlı, ulu dikenli ağaçlar, akasyalar yükselmekteydi. Meşe ağaçları kadar kalın, güçlü, boğum boğum. Bu ağaçlar, Thornfield[11] Malikânesi'nin adını nereden aldığını belli ediyordu.

Daha geride tepeler vardı. Lowood'un çevresindeki dağlar kadar yüksek, yalçın değildi bu tepeler; vadiyi dünyadan ayıran setlere benzemiyorlardı oradakiler gibi; gene de ıssız, ürpertici bir görünümleri vardı, Thornfield Malikânesi'ni Millcote gibi civcivli bir yerin bu denli yakınında, insanın ummadığı bir yalnızlığa, dinginliğe gömer gibiydiler. Evleri ağaçlar içine gömülü bir köyceğiz bu tepelerden birinin yamacına tırmanırcasına kurulmuştu. O dolayların kilisesi Thornfield'e daha yakındı. Bahçe kapısından yana bakılınca, yamaçlardan birinin ardından, eski yapılı çan kulesi görülebiliyordu.

Bu durgun manzarayla temiz, tatlı havayı içime sindirerek kargaların çığırışlarını zevkle dinliyor, konağın o geniş, gri cephesine bakarak, "Mrs. Fairfax gibi yalnız bir kadıncağız için ne de kocaman bir yer!" diye düşünüyordum ki bu yalnız kadıncağız kapıda belirdi.

"Ne! Kalkmışsınız bile!" dedi. "Erkencisiniz bakıyorum."

Ona doğru ilerledim. Beni yanağımdan öptü, elimi sıktı.

"Nasıl, Thornfield'i beğendiniz mi?" diye sordu.

Çok beğendiğimi söyledim.

"Evet, güzel yerdir, doğrusu," dedi. "Yalnız, zamanla harap düşmesinden korkuyorum. Mr. Rochester'ın aklına eser de gelip buraya temelli yerleşirse o başka... Ya da, hiç olmazsa daha sık gelip giderse. Böyle büyük mülklerin sahiplerinin başında olmaları gerekir."

"Mr. Rochester mı?" dediniz. "O da kim?"

Kadın gayet sakin, "Buranın sahibi," dedi. "Adının Rochester olduğunu bilmiyor muydunuz?"

Elbet bilmiyordum ya! Onun varlığından haberim bile yoktu. Yaşlı kadın onun varlığını herkesin içgüdüsüyle öğrendiği bir evrensel gerçek sayıyordu sanki.

"Burası sizin sanıyordum ben," dedim.

"Benim mi? Tanrı senin iyiliğini versin, çocuk! Amma fikir ha! Burası benimmiş! Kızım, ben buranın yalnızca kâhyasıyım; çekip çevireni. Hoş, Rochester'larla anne tarafından uzak akraba olurum ya! Daha doğrusu, kocam akrabasıydı onların. Kendisi şu arka yamaçtaki Hay köyünün papazıydı. Şu görünen kilise onun kilisesiydi. Mr. Rochester'ın annesi de Fairfax'lerdendi. Kocamın ikinci göbekten amca kızı olurdu; ama ben bu akrabalık yüzünden hiçbir zaman herhangi bir hak gütmemişimdir. Bunu düşünmem bile. Kendimi ancak bir kâhya olarak görürüm. Efendim çok naziktir; ben de bundan başka bir şey beklemem."

"Ya çocuk... Yani öğrencim?"

"Mr. Rochester'ın vasiliğine emanet edilmiş bir kız. Mr. Rochester da benden bir mürebbiye bulmamı istedi. Kızın burada yerleşmesini tasarlıyor besbelli. İşte geliyor kız... Yanında da *Bonne* dediği dadısı."

Bilmece böylece çözülmüş oluyordu. Bu iyi yürekli candan dul kadıncık yüksek bir hanımefendi değil, benim gibi, çalışan bir insanmış meğer. Onu benim gözümden düşürmedi bu; tersine, daha bile sevindim: Demek, aramızdaki eşitlik gerçekmiş... Onun alçakgönüllülüğünden doğma değil. Daha iyi ya! Durumum daha da rahatlamıştı.

Ben bunları düşünürken, yanında dadısıyla, bir küçük kız çimlerin üzerinden koşa koşa geldi. Öğrencime baktım, o beni daha görmemişti. Yaşı pek küçükmüş meğer. Yedi-sekiz yaşlarında ancak vardı. İnce yapılıydı. İnce çizgili ufacık bir yüzü, lüle lüle beline kadar inen gür saçları vardı.

Mrs. Fairfax, "Günaydın, Adela," dedi. "Gel seni mürebbiyen hanımla tanıştırayım. Kendisi senin akıllı, hünerli bir hanım olarak yetişmeni sağlayacak."

Kız dadısına döndü, beni göstererek, "*C'est là ma gouvernante?"*[12] diye sordu.

Dadısı, "*Mais oui, certainement,"*[13] dedi.

Ben onların Fransızca konuştuklarını duyunca, "Yabancı mı bunlar?" diye sordum.

"Dadı yabancı. Adela da Avrupa'da doğmuş, altı ay öncesine gelinceye kadar da oradan hiç ayrılmamış. Buraya ilk geldiğinde hiç İngilizce bilmiyordu, şimdi çat pat derdini anlatabiliyor. Ben pek anlayamıyorum çünkü sıkışınca Fransızca karıştırıveriyor. Ama sen onun ne dediğini kolayca anlarsın sanırım."

Neyse ki ben Fransızcayı bir Fransız kadınından öğrenmiştim. Madam Pierrot ile her fırsatta Fransızca konuşmaya bakmıştım, yedi yıldır da her gün kendi kendime Fransızca çalışıyordum. Öğretmenimin telaffuzuna elimden geldiği kadar öykünüyor, konuşmamı ilerletmeye uğraşıyordum. Bu yüzden Fransızcayı işlek ve düzgün olarak konuşabiliyor, Adela'yı anlamakta güçlük çekmeyeceğimi sanıyordum.

Kız, mürebbiyesi olacağımı öğrenince gelip elimi sıktı. Birlikte kahvaltı odasına doğru yürürken ona kendi diliyle birkaç şey söyledim. Bunlara önce kısa kısa karşılıklar verdi, ama masaya oturduktan ve beni o iri ela gözleriyle belki on dakika kadar inceledikten sonra birden açılarak gevezelik etmeye başladı:

"Ne iyi! Siz benim dilimi Mr. Rochester kadar güzel konuşuyorsunuz!" diye ünledi. "Onunla konuştuğum gibi konuşabileceğim sizinle. Sophie de konuşabilecek. Çok sevinecek buna. Burada onun dilinden hiç anlayan yok. Mrs. Fairfax İngiliz. Sophie benim dadım. Benimle birlikte deniz yoluyla geldi... Kocaman bir gemiyle. Geminin tüten bir bacası vardı. Aman, ne tütüyordu! Beni deniz tuttu, Sophie'yi de, Mr. Rochester'ı da. Mr. Rochester salon dedikleri güzel bir odada, kanepe üzerinde yatıyordu. Sophie'yle benim başka bir odada ufacık yataklarımız vardı. Ben bir seferinde az

daha düşüyordum yatağımdan, raf gibi bir şeydi çünkü. Şey, matmazel sizin adınız ne?"

"Eyre... Jane Eyre."

"*Eğr* mi? Öf! Söyleyemiyorum! Neyse, gemimiz sabahleyin, daha güneş doğmadan, büyük bir kentte demir attı... Kocaman bir kent! Kapkara evleri vardı, duman içindeydi. Benim geldiğim o güzel, temiz kente hiç benzemiyordu. Mr. Rochester beni geminin merdiveninden kucağında indirdi karaya. Sophie de peşimizden geldi. Hepimiz, bir arabaya bindiğimiz gibi, kocaman, çok güzel bir eve gittik, bundan daha güzel, daha büyük bir evdi. Otel diyorlardı. Nerdeyse bir hafta kaldık orada. Sophie ile ben her gün park denilen ağaç dolu, geniş bir yeşillik yerde gezmeye gidiyorduk. Orada benden başka daha bir dolu çocuk vardı. Sonra bir havuz da vardı. İçinde güzel güzel kuşlar yüzüyordu. Ben onlara ekmek kırıntısı atardım."

Mrs. Fairfax, "Böyle bıcır bıcır öttüğü zaman anlayabiliyor musun onu?" diye sordu.

Pek iyi anlıyordum; çünkü Madam Pierrot'nun hızlı, akıcı konuşmasına alışıktım.

Yaşlı hanımcağız, "Annesine, babasına ilişkin bir şeyler sorsana ona," dedi. "Onları hatırlıyor mu acaba?"

"Adela," diye sordum, "demin sözünü ettiğin o güzel, tertemiz kentteyken kimin yanında otururdun?"

"Çok eskiden annemle otururdum ama o Meryem Ana'nın yanına gitti. Annem bana dans edip şarkı söylemesini, şiirler okumasını öğretirdi. Bir sürü beyefendi, hanımefendi annemi görmeye gelirlerdi; ben de onların önünde dans ederdim ya da dizlerine oturup şarkı söylerdim. Çok severdim bunu. Size de bir şarkı söyleyeyim mi?"

Adela kahvaltısını bitirmişti, onun için bana hünerlerinden bir örnek göstermesine izin verdim. Yerinden kalkarak gelip dizime oturdu; sonra o minik ellerini hanım hanımcık bir edayla kucağında devşirip lüle lüle saçlarını arkaya attı, gözlerini tavana kaldırarak bir opera aryası söylemeye başladı. Terk edilmiş bir kadının şarkısıydı bu. Kadın sevgilisinin vefasızlığına yanıp yakıldıktan sonra gururunu imdada çağırır. Hizmetçisine, en parlak mücevherleriyle en şahane giysilerini getirmesini söyler. Niyeti o geceki baloda vefasız sevgilisinin

karşısına çıkmak, kendisini bırakmış olmasının umurunda bile olmadığına onu, şen, şuh davranışlarıyla inandırmaktır.

Bir çocuk şarkıcı için böyle bir konu seçilmiş olmasını yadırgadım, ama gösterinin amacı besbelli ki, ateşli aşk, kıskançlık ezgilerinin böyle çocuksu bir dille söylenmesindeki çelişkiydi. Büyük bir çiğlik gibi geldi bu bana.

Adela şarkıyı, neme gerek, iyi okuyordu, ifadesinde de yaşının bütün saflığı vardı. Bitirince dizimden yere atladı.

"Şimdi, size biraz şiir okuyacağım, matmazel," dedi. Şöyle bir çalım satarak, *La Ligue des Rats: Fable de La Fontaine*[14] diye okumaya başladı. Bu parçayı vurgulara, duraklamalara dikkat ederek, öyle akıcı bir sesle, öyle uygun hareketlerle söyledi ki yaşına göre gerçekten şaşırtıcıydı, büyük bir emekle, özenle yetiştirilmiş olduğunu gösteriyordu.

"Sana annen mi öğretmişti bu parçayı?" diye sordum.

"Evet," dedi. "Annem böyle söylerdi, '*Qu'avez-vous donc? Lui dit un de ces rats; parlez!*'[15] Elimi kaldırtırdı... Şöyle... Soru sorarken sesimi yükseltmeyi unutmayayım diye. Şimdi de dans edeyim mi size?"

"Yok, bu kadarı yeter artık... Peki, annen Meryem Ana'nın yanına gittikten sonra sen kimin yanında kaldın?"

"Madam Frederic'le kocasının yanında. Madam bana bakardı, ama akrabamız değildi. Belki de yoksuldu; çünkü evi annemin evi gibi şahane değildi. Çok kalmadım orada. Mr. Rochester gelip sordu, 'Benimle İngiltere'ye gelip orada oturmak ister misin?' diye. Ben de, 'Peki,' dedim; çünkü Mr. Rochester'ı daha önceden tanıyordum. Beni çok severdi. Hep güzel elbiseler, oyuncaklar falan armağan verirdi bana, ama görüyorsunuz ya, durmadı sözünde. Beni İngiltere'ye getirdi, ama kendisi çıktı gitti. Artık hiç görmüyorum onu."

Kahvaltıdan sonra Adela ile ben kitaplığa çekildik. Mr. Rochester burasının okul odası olarak kullanılmasını tembih etmiş. Kitaplardan çoğu camlı dolaplar içinde kilitliydi, ama dolaplardan biri açık bırakılmıştı; bunun içinde ilköğretim için gerekli her şey vardı. Ders kitaplarından başka birçok edebiyat, şiir, biyografi, gezi kitapları, birkaç tane de roman bırakılmıştı. Mr. Rochester bunları

mürebbiyenin okuma beğenisini karşılamak için yeterli bulmuştu, anlaşılan. Ne yalan söyleyeyim, şimdilik bunlar bana yeter de artardı bile. Lowood'da zorlukla ele geçirdiğim kırıntılarla ölçülünce bu kitaplık bir eğlence, bir bilgi hazinesi sayılırdı. Bu odaya aynı zamanda oldukça yeni, güzel sesli bir küçük piyano, resim çizmek için bir sehpa, bir çift de coğrafya küresi konulmuştu.

Öğrencim, çalışmaya pek meraklı değilse de söz dinleyen bir kızdı. Şimdiye kadar düzenli çalışmaya hiç alışık olmadığı için onu ilk baştan pek sıkmanın doğru olmayacağını düşündüm. Uzun uzun konuştum onunla; ufak tefek birkaç şey öğrettim, vakit öğleye yaklaşınca da dadısının yanına salıverdim. Sonra da yemek saatine kadar sehpa başına geçerek derste kullanılmak üzere küçük birkaç resim çizmeye karar verdim.

Resim defterimle kalemlerimi almak için yukarıya çıkarken Mrs. Fairfax bana seslendi:

"Sabah dersiniz bitti galiba!"

Geniş kapılı bir odadaydı. Kapı açık durduğu için, bana seslenince yanına gittim. Geniş, şahane bir salondu burası: Mor perdelerle koltuklar, yerde bir Türk halısı, ceviz kaplama duvarlar, bir yanda renkli camlardan yapılma kocaman, zengin vitraylı bir pencere, nefis oymalarla süslü, yüksek bir tavan. Mrs. Fairfax bir büfenin üzerinde duran, ince, morumtırak mermer vazoların tozunu almaktaydı.

Dört bir yanıma bakınarak, "Ne güzel oda!" diye hafifçe bağırdım. Ömrümde bunun yarısı kadar bile güzel bir yer görmemiştim!

"Evet, yemek salonu burası. Biraz güneş, hava girsin diye pencereleri açtım da! Kullanılmadıkça her yer küflenip gidiyor. Karşıdaki oturma salonuna girince mahzene girmiş gibi oluyor insan."

Mrs. Fairfax pencerenin tam karşısına düşen, koyu kırmızı perdelerle bezenmiş bir kemeri gösterdi. İki yassı basamak çıkarak kemerin gerisine baktım; bir periler ülkesini görmüş gibi oldum. Gördüğüm manzara toy gözlerimi öylesine kamaştırdı! Ama aslında iç içe duran son derece güzel iki salondan ibaretti burası. Yerlere parlak çiçek çelenkleriyle örneklenmiş, bembeyaz halılar serilmiş, kar gibi beyaz boyalı tavan da üzüm, asma dalı oymalarıyla süslenmişti. Kızıl kaplamalı koltuklar, kanepeler, örtülü sedirler bu beyazlıklarla şahane, ışıl ışıl bir çelişme yaratıyordu. Beyaz mermer şöminenin üzerindeki

süsler de kan kırmızı Bohemya kristalindendi. Pencerelerin arasındaki büyük aynalar bu kar, ateş karışımını yansıtıyordu.

"Bravo size, Mrs. Fairfax, salonlar ne kadar da bakımlı," dedim. "Ne bir damla toz, ne de eşyaların üzerinde örtü var. Havalar böyle ayaz, rutubetli olmasa insan bu salonların her gün kullanıldığını sanır."

"Eksik olma, Miss Eyre, ama Mr. Rochester buraya pek seyrek olmakla birlikte her zaman habersiz gelir. Her yeri örtülere gömülü bulmak, gelince bir de hazırlık telaşıyla karşılaşmak onun sinirine dokunur. Bunu anlayınca her yeri her zaman hazır tutmayı daha doğru buldum."

"Mr. Rochester sinirli, titiz bir adam mı?"

"Çok değil, ama ne de olsa yüksek tabakanın beğenileri onda da var. Her işin de bunlara uygun olarak çekilip çevrilmesini bekler."

"Sever misiniz onu? Sevilen bir insan mıdır?"

"A, elbet! Rochester ailesi oldum olası sevilmiş, sayılmıştır. Bu dolaylarda gözle görülebilen toprakların hemen hemen hepsi, hatırlanamayacak kadar eski dönemlerden beri, Rochesterlarındır."

"Ama toprak moprak bir yana, sever misiniz onu? Kendisini sevip beğenir misiniz?"

"Ben kendim severim, beğenirim onu. Topraklarını kiralayan köylüler de onu dürüst, hak sever, açık elli bir bey sayarlar. Yalnız aralarında hiçbir zaman çok kalmamıştır."

"Ama hiç bir vasfı yok mu? Yani yaradılış bakımından nasıl bir insan?"

"Yaradılışı kusursuz sanırım. Biraz huysuz sayılabilir belki... Herkese benzemeyen huyları vardır. Çok gezdi, dünyanın birçok yerlerini gördü. Çok da zeki, bilgili olduğunu sanıyorum. Ne var ki, onunla oturup uzun uzun konuştuğum da oldu diyemem."

"Nasıl huysuz?"

"Bilmem... Anlatmak kolay değil. Öyle göze batar bir yanı yok, ama insanla konuşunca ortaya çıkar. Örneğin sözleri şaka mı, yoksa ciddi mi; bir şeye sevindi mi, üzüldü mü bilemezsin. Kısacası, onu iyice anlamak olanaksız. Daha doğrusu, ben anlayamıyorum, ama ne çıkar... Bir işveren olarak olağanüstü iyidir."

Onun da, benim de işverenimiz olan adam hakkında Mrs. Fairfax'ten edindiğim bilgi bununla kaldı. Kimi insanlar karakter

incelemesini, karşılarındaki insanın, eşyanın can alıcı yönlerini görüp anlatmasını hiç bilemezler. Bu tatlı hatun kişi de bunlardandı besbelli. Sorduklarım onu şaşırtıyordu, ama bir sonuç elde edemiyordum. Mr. Rochester onun gözünde Mr. Rochester'dı işte: Kibar bir beyefendi, mülk, toprak sahibi bir adam, bir işveren... Hepsi bu kadar. Bundan daha fazlasını öğrenip bilmek de istemiyor, benim bu adamın kişiliği konusunda daha kesin fikirler edinmek isteyişime besbelli şaşıyordu.

Yemek salonundan çıkınca bana bütün evi gezdirmeyi önerdi. Ben de onun arkasından yukarılara çıktım, aşağılara indim. Bir yandan da hayranlığımı belirtip durdum; çünkü her yer gerçekten tertipli, zevkli, göz doldurucuydu. Öne bakan büyük odalar özellikle şahane geldi bana. Üçüncü kattaki odalardan kimileri de basık, loş olmakla birlikte, bir eski zaman havası taşıdıkları için ilgimi çekti. Bir vakitler alt kat odalarında duran döşemeler zaman zaman, modalar değiştikçe, en üst kata taşınmış. Şimdi bu odaların dar pencerelerinden içeri vuran solgun ışık belki yüz yıl önceden kalma yatakları, meşeden cevizden yapılma aynalı dolapları, sıra sıra dik arkalı, dar antika sandalyeleri aydınlatıyordu. Bunlardan daha bile antika olan, üzerlerindeki yarı silik nakışları işlemiş parmakların iki kuşak önce toprağa karıştığı iskemleler. Bütün bu andaçlar Thornfield'e eskiden kalma bir ev havası veriyordu, bir anılar tapınağı. Bu kuytu yerlerin gündüz gözüyle loşluğu, sessizliği, değişik dekorları pek güzeldi, ama geceleyin o geniş karyolalarda yatmak düşüncesi beni hiç sarmıyordu. Bu yataklardan kiminin meşeden yapılma kapıları vardı. Kimisi ağır işlemeli perdelerle çevriliydi. Bu nakışlarda son derece garip çiçekler, daha garip kuşlar, hepsinden daha garip insanlar sergilenmişti. Ayın solgun ışığında bunlar kim bilir daha ne kadar garip görünürdü!

"Bu odalarda hizmetçiler, uşaklar mı oturuyor?" diye sordum.

"Hayır. Onların arkada, daha küçük odaları var. Buralarda kimse oturmuyor. Thornfield perili bir köşk olsaydı, hayaletler işte bu odalarda dolaşırdı, diyesi geliyor insanın."

"Gerçekten de öyle, ama hayalet mayalet yok burada demek."

Mrs. Fairfax gülümseyerek, "Benim bildiğim kadarıyla yok," dedi.

"Eskilerden kalma hayalet, hortlak öyküleri de yok mu? Hiç olmamış mı?"

"Olmamış sanırım. Oysa Rochesterlar'ın bir zamanlar oldukça ateşli, hareketli bir aile olduğunu söylerler, ama belki de bu yüzden, şimdi mezarlarında rahat yatıyorlardır."

"Evet," diye mırıldandım, "Shakespeare ne demiş: 'Hayatın ateşli sıtmasından sonra rahat uykularda...'[16] Şimdi nereye gidiyorsunuz, Mrs. Fairfax?" Çünkü Mrs. Fairfax yeniden yürümeye başlamıştı.

"Çatıya. Gelip manzaraya bakmak ister misin?"

Gene onun peşinden daracık bir merdiven tırmanarak tavan arasına, oradan da bir duvar merdiveni ve tavan deliği yoluyla çatıya çıktım. Şimdi artık kargalarla aynı düzeydeydim. Onların yuvalarını görebiliyordum. Kule mazgallarının üzerinden eğilip ta aşağılara bakınca, malikânenin topraklarını harita gibi görebiliyordum: Yeşil kadife çimlik, konağın gri duvarlarının çevresine serilmiş; park kadar geniş olan tarla yüzyıllık ağaçlarıyla noktalanmış; şimdi çıplak, boz duran koruluk bakımsız bir yolla ikiye ayrılmış, yeşil yosunlu bahçe kapısının yakınındaki kilise, yol, o ıssız tepeler... Hepsi güz güneşinde dinlenir gibi. Ufuktan ufuğa uzanan, beyaz sedef bulutlarla damarlanmış, koyu mavi, dost bir gökyüzü. Manzaranın hiçbir olağanüstü yönü yoktu, ama her şeyiyle insanı sarıyordu. Geri dönüp de içeri girdiğim zaman çevremi göremedim sanki. O mavi hava kubbesinin parlaklığından sonra tavan arası mahzen gibi karanlık geldi.

Mrs. Fairfax tavan arası kapağını mandallamak için bir an geride kalmıştı. Ben el yordamıyla tavan arasının kapısını buldum, o dar merdivenden aşağı inmeye başladım. Bu merdiven, üçüncü katın ön bölümüyle arka bölümünü birbirinden ayıran dar, basık, loş bir koridora iniyordu. Bir an oyalandım burada. Karşı uçtaki tek küçük penceresiyle, iki yanındaki iki sıra, kapalı, küçük, kapkara kapılarıyla burası, Mavi Sakal'ın şatosundaki bir koridoru andırıyordu.

Usulca yürümeye başlamıştım ki bir ses –böyle tenha, ıssız bir yerden hiç umulmayacak bir ses– çarptı kulağıma: Birisi gülüyordu. Garip bir gülüştü bu. Keskin, ciddi, neşesiz. Durdum. Ses de kesildi ama bir an için. Sonra, bu kez daha yüksek olmak üzere, yeniden başladı. İlk seferinde pek açık, belirliyse de yavaş çıkmıştı. Şimdi ise tek bir yerden geldiği halde boş odaların hepsinde birden çınlar gibi

yankılanan tiz kahkahalarla yükselmişti. Bu sesin geldiği odayı elimle gösterebilirdim.

"Mrs. Fairfax!" diye seslendim (çünkü şimdi onun merdivenden indiğini duyuyordum). "İşittiniz mi o kahkahaları? Kimdir bu?"

Kadın, "Hizmetçilerden biri olsa gerek," dedi. "Belki de Grace Poole'dur."

Ben gene, "Ama işittiniz mi o gülüşü?" diye sordum.

"Evet. Açıkça. Çok zaman işitirim zaten. Grace Poole bu bölmede dikiş diker. Arada Leah ile bir araya gelirler. Baş başa olunca pek gürültü ederler."

Gülüş gene duyuldu... Yavaş, hece hece. Sonra, acayip bir mırıltıyla son buldu.

Mrs. Fairfax, "Grace!" diye bağırdı.

Gerçek bir Grace'in ortaya çıkacağını hiç ummuyordum doğrusu; çünkü ömrümde hiç duymadığım kadar acı, üzgün, yadırganır bir gülüştü bu duyduğum.

Vakit öğle vakti, her yer parlak güneşli olmasaydı birtakım korkulara kapılabilirdim, ama şaşkınlığa bile kapılmakla ne aptallık ettiğimi anlamakta gecikmedim.

Bana en yakın olan kapı açılarak dışarı bir hizmetçi çıktı. Otuzla kırk yaş arasında, tıknaz, küt yapılı, kızıl saçlı, kaba, sıradan yüzlü bir kadın. Bundan daha az romantik, daha az hayalete benzer bir kimse düşünülemezdi!

Mrs. Fairfax, "Fazla gürültü oluyor, Grace!" dedi. "Tembihleri unutma."

Grace, ses çıkarmadan, diz kırarak içeri çekildi.

Mrs. Fairfax, "Leah'ya dikişlerinde, ev işlerinde yardım etmesi için tutuyoruz onu," diye anlattı. "Ufak tefek kusurları varsa da iyi çalışıyor. Ha, sahi, yeni öğrencinden hoşnut kaldın mı bari bu sabah, hanım kızım?"

Laf böylece Adela'ya döndü ve aşağıdaki aydınlık, ferah bölüme varıncaya kadar da sürdü. Sofada Adela koşarak yanımıza geldi.

"*Mesdames, vous etes servies!*" diye bağırdı. "*J'ai bien faim, moi!*"[17]

Mrs. Fairfax'in odasında kurulmuş olan masada, öğle yemeğinin hazır, bizi beklediğini gördük.

11. (İng.) Diken tarlası. (Ç.N.)

12. (Fr.) Bu benim mürebbiyem mi? (Y.N.)

13. (Fr.) Evet ya, elbette. (Y.N.)

14. (Fr.) "Fareler Birliği" La Fontaine'in bir masalı. (Ç.N.)

15. (Fr.) "Nen var, yahu?" dedi ona farelerden biri. "Söyle!"(Y.N)

16. *Macbeth*, perde 3, sahne 2. (Y.N.)

17. (Fr.) Yemek hazır, bayanlar. Benim karnım çok acıktı. (Y.N.)

XII

Thornfield Malikânesi'ne ilk gelişimin sessiz sedasızlığı, sakinliği, burada rahata ereceğimi belli etmişti. Konağı da, konaktakileri de gitgide daha yakından tanımam bu belirtileri yalanlamadı. Mrs. Fairfax'in tıpkı ilk göründüğü gibi olduğunu anladım: Geniş yürekli; iyi huylu, oldukça okumuş, görgülü, orta düzeyde zekâsı olan bir hanımdı. Öğrencim de hayat dolu bir çocuktu. Bir hayli şımartılmış, başıboş bırakılmış olduğu için uçarılık ettiği oluyordu, ama olduğu gibi benim elime bırakılmıştı, onun öğrenimi için hazırladığım tasarılara bir karışan da yoktu. Bundan dolayı çok geçmeden çocuk ufak tefek heveslerini unuttu; söz dinleyen, laf anlayan bir öğrenci olup çıktı. Kendisini alışılmış çocuk ölçülerinden bir santim bile yukarıya çekecek herhangi bir olağanüstü yeteneği, ayırt edici bir özelliği, beğeni, duygu konularında üstün bir gelişimi yoktu, ama alışılmış çocuk ölçülerinin aşağısına düşürecek bir eksiği, kusurlu, kötü yönü de yoktu. Derslerinde orta bir ilerleme gösteriyor, bana karşı –pek derin olmasa da– canlı bir sevgi besliyordu. Onun şen gevezelikleri, beni hoşnut etmek için giriştiği çabalar, saflığı da beni ona bağlıyordu; böylece ikimiz de birbirimizden ve durumumuzdan hoşnuttuk.

Laf aramızda, bütün çocukları melek sayan, çocuk eğitimiyle uğraşanlardan da çocukluğu yarı kutsal tutmalarını bekleyen birtakım ciddi kişiler benim yukarıda kullandığım dili soğuk, duygusuz bulacaklardır. Ne var ki, ben bu kitabı ne anne baba bencilliğini okşamak, ne beylik lafları yansıtmak, ne de birtakım yapmacıkları ayakta tutmak için yazıyorum: Yalnız gerçeği söylüyorum ben. Adela'nın iyiliğiyle, öğrenimiyle candan ilgileniyor, kendisine karşı da yumuşak bir sevgi besliyordum. Mrs. Fairfax'e karşı da, bana gösterdiği iyilikten ötürü minnet duyuyor, onun bana karşı duyduğu ölçülü sevgi, saygı oranında, duygularının, zekâsının ortalama düzeyi oranında ben de onu seviyor, onunla birlikte olmaktan tat alıyordum...

Ara sıra, konak dolaylarında kendi başıma yürüyüş yaptığım sıralarda; bahçe kapısına gidip dışarıdaki yola baktığım sıralarda; kimileyin Adela dadısıyla oynar, Mrs. Fairfax de kilerde reçel yaparken üç kat merdiven çıkıp çatıya ulaşarak çevremdeki tarlalara, tepelere, ufka baktığım sıralarda; ufuk çizgisini delip geçecek ve duyup okuduğum halde hiç görmediğim hayat dolu yerlere, büyük kentlere erişebilecek bir görüm gücünün özlemini duyuyordum. Böyle zamanlarda şimdikinden daha hareketli bir yaşam sürmek, kendim gibi kimselerle daha çok haşır neşir olmak, burada bulduğumdan daha çeşitli tiplerle tanışmak istiyordum. Mrs. Fairfax'in, Adela'nın iyiliklerinin değerini bilmez değildim, ama dünyada daha başka, daha canlı birtakım iyiliklerin de var olduğuna inanıyor, varlığına inandığım şeyleri görmek için de can atıyordum.

Bunları duyunca beni birçok suçlayan çıkacaktır... Varsın suçlasınlar! Bana nankör bile diyeceklerdir belki, ama ne yapayım, elimde değildi bu. Huzursuzluk benim mayamda vardı, arada öylesine depreşiyordu ki acı veriyordu bana. Böyle zamanlarda tek avuntum üçüncü kat koridorunda, o sessizlik, tenhalık içinde, gözlerden ırak, bir aşağı, bir yukarı yürümek, hayalimde canlanan parlak düşleri başıboş bırakıvermekti. Bol, parlak, renk renkti düşlerim. Burada, bırakırdım yüreğimi –içimi tasayla burksa bile yaşamla genişleten– coşkun heyecanlarla çarpsın!.. En güzeli de, içimden bir sesin anlattığı sonu gelmez bir masalı dinlerdim. Hayalimin yarattığı, durmadan da anlattığı bir masal ki gündelik yaşantımda canım çektiği halde bulamadığım hareketle, heyecanla, ateş ve tutkuyla kaynaşırdı.

İnsanlar dinginlikle yetinmelidir, demek boşunadır; hareket ister onlar, bulamayınca da yaratırlar. Benimkinden daha durağan bir hayata yazgılı olan milyonlarca kişi vardır, hepsi de buna baş kaldırmış durumdadır. Yeryüzündeki insan kitlelerinin arasında, siyasal başkaldırılardan başka daha ne isyanların kaynaştığını ancak Tanrı bilir!

Hele kadınların çoğunlukla pek sakin olduklarına inanılır, ama kadınlar da tıpkı erkekler gibi duygu sahibidir. Erkekler gibi onlar da zekâlarını, yeteneklerini işletmek için bir uğraş, eylem alanına gereksinme duyarlar. Üzerlerindeki baskı pek ağır, sürdükleri yaşam pek durgun olursa acı duyarlar bundan, zarar görürler. Onlardan daha ayrıcalıklı olan erkeklerin, "Kadınlar yemek pişirip çorap örmekle,

piyano çalıp nakış işlemekle yetinsin," demeleri dar kafalılıktır! Bir kadın, geleneklerin kendisi için yeterli saydığı şeylerden daha fazlasını yapmak, öğrenmek isterse onu kınamak, alaya almak düşüncesizliktir.

Böyle, tek başıma üçüncü katta gezinirken Grace Poole'un gülüşünü duyduğum çok olurdu. Hep aynı gülüş... İlk duyduğum zaman tüylerimi ürpertmiş olan hep o yavaş, alçak "hah-hah-hah" sesleri. Sonra, bu gülüşlerinden daha da acayip olan anlaşılmaz mırıltılarını da duyuyordum onun. Kimi günler sessiz duruyordu, kimi günlerde ise öyle sesler çıkarıyordu ki hiçbir anlam veremiyordum. Kimi zaman da onu görüyordum: Elinde bir leğen, bir tabak ya da bir tepsiyle odasından çıkıp mutfağa iniyor, çok geçmeden dönüyordu. Çoğu zaman (ah, romantik okurlarım, gerçeği süslemeden söylediğim için beni bağışlayın), mutfaktan bir testi şarap getiriyordu. Çıkardığı o acayip seslerin uyandırdığı merakı Grace Poole'un görünüşü her seferinde bastırıyordu. Sert, kaba çizgileri, donuk tavırlarıyla, ilgiyi çekip mimlenebilecek hiçbir yönü yoktu. Onu konuşturabilmek için birkaç girişimde bulundum, ama az konuşan bir insana benziyordu; kısacık, tek sözlü yanıtlarla bütün çabalarımı yarıda bırakıyordu.

Evdeki öbür kişiler, yani John'la karısı Leah, Fransız dadı Sophie, namuslu, iyi kimselerdi, ama hiçbir özellikleri yoktu. Sophie'yle Fransızca konuşuyorduk. Ülkesiyle ilgili sorular soruyordum ona arada; ama bir şeyi anlatıp tanımlamakta hiç yetenekli değildi. Çoğunlukla öyle sudan, öyle karışık karşılıklar veriyordu ki insanı soru sorup soracağına pişman ediyordu.

Ekim, kasım, aralık geldi, geçti. Ocak ayında bir gün öğleden sonra Mrs. Fairfax, Adela adına bir tatil rica etti; çünkü çocuğun nezlesi vardı. Adela da bu ricayı öyle ateşli yalvarmalarla yineledi ki kendi çocukluğumda tatillerin ne kadar değerli olduğunu anımsayıp razı oldum. Bu konuda biraz esneklik göstermenin de iyi bir şey olduğunu düşünüyordum.

Çok soğuksa da güneşli, rüzgârsız bir gündü. Koca bir sabah kütüphanede kapalı oturmaktan ruhum sıkılmıştı. Mrs. Fairfax de o sabah bir mektup yazmış, gidip bir postaya atan olsa, diye bekliyordu. Böylece, pelerinimle başlığımı giydim, mektubu Hay Postanesi'ne götürmeyi önerdim. Bu üç kilometrelik yol kış günü için iyi bir yürüyüş olacaktı. Adela'yı Mrs. Fairfax'in ocağının başındaki küçük

koltuğa oturttum; en sevdiği taşbebeğini eline verdim (bunu çoğu zaman, parlak kâğıda sarılı olarak bir çekmeceye saklardım), bundan sıkılırsa diye bir de masal kitabı getirdim; onun, "*Revenez bientot, ma bonne amie, ma chère Mlle. Jeannette*"[18] tembihine bir öpücükle karşılık verdim, sonra yola düzüldüm.

Yerler tamtakır donuk, hava hiç kımıltısız, yolum bomboştu. Isınıncaya kadar hızlı hızlı yürüdüm, sonra adımlarımı ağırlaştırdım. Günün bu saatinde, böyle tek başıma yürümekten duyduğum zevki içime sindirmek istiyordum. Saat üçtü... Ben kulenin dibinden geçerken çan saat başını vurdu. Bu saatin güzelliği yaklaşan akşamda, ufka yaklaşmış; solgunlaşmış olan güneşin ışıklarındaydı. Şimdi Thornfield'den bir buçuk kilometre kadar uzaklaşmış, bir kır yoluna sapmıştım. Bu yol yazın yabangülleriyle, güzün fındıklarıyla, böğürtlenleriyle ünlüydü. Şimdi bile güllerin yapraksız tomurcukları mercan gibi ışıldıyordu, ama kışın bu yolun başlıca güzelliği büsbütün tenha oluşunda, çıplak dalların altında, tam bir dinginlik içinde uzanışındaydı. Rüzgâr esse bile buradan duyulmazdı; çünkü çevrede çırılçıplak dalları, yolun ortasına döşenmiş olan yıpranmış beyaz taşlar kadar durağandı. Bu keçiyolunun iki yanında, göz alabildiğine, yalnız bomboş tarlalar uzanıyor, ara sıra çalıların arasında kıpırdaşan küçücük, kahverengi kuşlar dökülmesini unutmuş tek tük kuru yaprakları andırıyordu.

Bu yol Hay'e kadar hep yokuş yukarı tırmanıyordu. Yarı yola gelince tarla kıyısındaki bir çit kapısının üzerine oturdum. Pelerinime iyice bürünüp ellerimi de manşonuma sokunca havadaki keskin, dondurucu ayazı hiç duymaz oldum. Yolun üzerini kaplayan ince buz tabakası soğuğun şiddetini gösteriyordu. Oturduğum yerden, şimdi aşağılarda kalmış olan Thornfield'i görebiliyordum. Gri duvarlı, surlu, hisarlı konak aşağıdaki vadinin en göze batan yeri, sanki merkeziydi. Koruları, kuşlukları batıya doğru uzanıyordu. Güneş ağaçların arasına sarktı, sonra dalların ardında kıpkızıl, dupduru battı. Batıncaya kadar bekledim, sonra doğudan yana döndüm.

Doğudaki tepenin üzerinden şimdi ay çıkıyordu. Henüz bir bulut çizgisi gibi solgundu, ama her an biraz daha parlaklaşıyordu. Hay koyunu seyreder gibiydi. Köyceğizin ağaçların arasına gömülü duran

bacalarından gökyüzüne mavimtırak dumanlar yükseliyordu. Henüz bir buçuk kilometre vardı aramızda, gene de akşamın mutlak sessizliğinde köyün hafif yaşam kımıltılarını işitebiliyordum. Kulağıma su çağıltıları da geliyordu... Hangi vadilerden, hangi çay yataklarından? Bilemiyordum, ama Hay köyünün gerisinde birçok tepe vardı, bunların aralarındaki vadileri iplik gibi işleyen birçok dere olsa gerekti. Akşam sessizliği içinde en yakındakiler kadar en uzaktaki suların da şırıltısı duyulabiliyordu.

Birden, haşin bir ses bu nazlı, bu incecik şıpırtılarla fısıltıları bastırdı. Hem çok uzaktan gelen hem de açıkça duyulan kesin, sürekli bir patırtıyla bir madensel şakırtı. Bir at geliyordu. Yolun kıvrımları onu henüz gözden gizlemekle birlikte gitgide yaklaşmaktaydı. Ben çit kapısından inip yoluma gitmek niyetindeydim, ama yol o kadar dardı ki yerimde kaldım, atın gelip geçmesini bekledim. Pek gençtim o günlerde, hayalim de pek güçlüydü. Çocukluk masallarından kalma, kimi renkli kimi karanlık birçok anı kafamı doldururdu. Bu anıların kimileri uyandıkları zaman çocuklukta bulunmayan bir canlılık ve açıklık kazanırlardı. Şimdi de gitgide yaklaşan nal seslerini dinler, alacakaranlıkta atın görünmesini beklerken, aklıma Bessie'nin anlattığı birtakım masallar geliyordu. Bu masallarda İngiltere'nin kuzey bölgesinde yaşayan *Gytrash*[19] diye bir ifritten söz edilirdi. Bu ifrit bir at, katır ya da kocaman bir köpek biçimde ıssız yollarda kol gezer, kimi zaman gecikmiş yolcuların karşısına çıkarmış. Nasıl ki bu at da şimdi benim karşıma çıkmak üzereydi!

İyice yaklaşmış olmakla birlikte henüz görünmemişti. Derken nal şakırtılarından başka bir çalı hışırtısı duydum... Fındık ağaçlarının dibinden koskoca bir köpek çıkageldi. Karalı beyazlı rengiyle ağaçların arasında hemen göze çarpıyordu. Bessie'nin *Gytrash*'ının girdiği kalıplardan birine tıpatıp uygundu. Uzun tüyleriyle, kocaman kafasıyla, aslan gibi bir yaratık. Neyse ki yanımdan hiç sesini çıkarmadan, başını bile kaldırmadan geçti, gitti. Oysa ben onun tuhaf, doğa dışı gözlerle yüzüme bakacağından korkmuştum!

Köpeğin peşinden de at göründü... Sırtında binicisiyle, iri bir küheylan. Bu binici, bu insan, büyüyü o saat bozdu; çünkü *Gytrash*'ın üzerine kimse binemezdi. Hep yalnız gezerdi o. Yok, yok, *Gytrash*

falan değil, Millcote'a kestirmeden giden bir yolcuydu bu. Önümden geçti gitti. Ben de öbür yana doğru yoluma gittim. Birkaç adım gitmiştim ki ayak kaymasını andıran bir hışırtı, "Tanrı belasını versin! Ne halt etmeli şimdi?" diye bir bağırış duyarak döndüm: At da, binicisi de yere yığılmışlardı. Taşları cilalayan buz tabakasının üzerinde kaymışlardı besbelli. Önden ilerlemiş olan köpek şimdi yaylanan adımlarla koşarak geldi, efendisiyle atı yerde görünce loş tepeleri çınlatarak havlamaya başladı. Sesi de boyuna bosuna uygun olarak kalın, gürdü. Atla biniciyi, çevrelerinde dolaşarak, kokladı, sonra koşarak benim yanıma geldi. Elinden tek gelen buydu; çünkü görünürde benden başka imdat isteyecek kimse yoktu. Onun çağrısına boyun eğerek yolcuya doğru yürüdüm. O şimdi kendini atının altından kurtarmaya çabalamaktaydı. Çabaları güçlü olduğu için pek fazla incinmediğini kestirdim; gene de, "Yaralı mısınız, efendim?" diye sordum.

Galiba sövüyordu ama bundan pek emin değildim. Bir şeyler mırıldandığı için sorduğumu doğrudan yanıtlamadı.

Ben gene, "Bir şey yapabilir miyim?" diye sordum.

Adam, "Şöyle bir yana çekilin," diyerek önce diz üstü doğruldu, sonra ayağa kalktı.

Ben de yana çekildim. Bundan sonra atı ayağa kaldırmak için bir asılma, çekelemedir başladı ki bunun yanı sıra yükselen patırtılarla, şakırtılarla birlikte kişnemeler, havlamalar da beni epey öteye uzaklaştırdı. Gene de oradan ayrılmadım. Sonunda at ayağa kaldırıldı, köpek de, "Sus, Kılavuz!" diye bir buyrukla susturuldu. Yolcu eğilerek bacağıyla ayağını, sağlam olup olmadıklarını anlamak ister gibi yokladı. Pek sağlam bulmamış olsa gerek ki topallayarak, biraz önce benim oturduğum çit kapısına doğru yürüdü, oturdu.

İçimden galiba ille bir işe yaramak geliyordu (belki de işgüzarlık!). Gene adamın yanına yaklaştım.

"Yaralıysanız, yardıma ihtiyacınız varsa ya Thornfield'den ya da Hay'den yardım getirebilirim efendim."

"Eksik olmayın. Yardımsız da gidebilirim. Kırık çıkık falan yok, yalnızca ayağım burkulmuş, sanıyorum."

Yolcu gene ayağa kalkıp yürümeye çalıştı, ama böyle yapmasıyla, elinde olmadan, "Ah!" diye inlemesi bir oldu.

Ortalık hâlâ biraz aydınlıktı, ay da gitgide parlamakta olduğu için onu açıkça görebiliyordum. Kürk yakalı, çelik kopçalı bir binici pelerinine bürünmüştü. Ayrıntılarını görememekle birlikte, onun orta boylu, geniş omuzlu olduğunu seçmiştim. Sert çizgili, çıkık alınlı, esmer bir yüzü vardı. Çatık kaşları, gözleri o anda öfkeli bir çaresizlik püskürmekteydi. İlk gençliğini geride bırakmışsa da orta yaşa varmamıştı henüz, otuz beş yaşlarında gösteriyordu. Ondan korkmuyordum; yalnız, yabancı olduğu için, çekiniyordum, utanıyordum biraz. Masal kahramanlarına benzeyen yakışıklı bir genç olsaydı böyle karşısına geçerek, bana yüz vermediği halde sorular sormaya, istemediği halde yardım önermeye dünyada cesaret edemezdim. Ömrümde yakışıklı bir genç erkekle ne görüşmüşlüğüm, ne de konuşmuşluğum vardı. Uzaktan uzağa, güzellik, zariflik, naziklik, çekicilik gibi niteliklere karşı ezbere bir hayranlık duyuyordum, ama bunları bir erkekte toplanmış olarak karşımda görsem, benim ruhuma hiçbir yönden tanıdık olmadıklarını içgüdümle sezer, onlardan kaçınırdım. Ateşten, yıldırımdan, yani parlak olmakla birlikte cana yakın olmayan şeylerden kaçar gibi kaçınırdım. Hatta bu yolcu bana güler yüzle, tatlı dille karşılık vermiş olsa, yardım önerimi süslü teşekkürlerle geri çevirmiş olsa, gene yoluma gider, önerilerimi yinelemek gereğini duymazdım, ama onun asık suratlı, kabalığa kaçan tutumları bana rahatlık veriyordu. Elini sallayarak gitmemi işaret ettiği zaman bile hiç yerimden kımıldamadım.

"Bu geç saatte, bu ıssız yerde sizi bırakıp gitmem olası değil, efendim. Atınıza binebilecek durumda olduğunuzu görmek istiyorum."

O zaman adam bana baktı. Ondan önce doğru dürüst bakmamıştı bile.

"Bana kalırsa sizin de evinizde olmanız gerekir bu saatte, buralarda bir yerde oturuyorsanız," dedi. "Nerede sizin eviniz?"

"Aşağıdaki vadide, uzak değil. Zaten ay ışığında gece geç vakit yalnız dolaşmaktan korkmam ben. Gerekirse size yardım çağırmak için seve seve koşarım Hay köyüne. Zaten oraya gidiyorum, postaneye mektup vereceğim."

"Aşağıdaki vadide mi oturuyorsunuz? Yani şu kuleli, mazgallı evde mi?"

Adam, Thornfield'i gösteriyordu. Ay şimdi konağın üzerine bembeyaz, buzlu bir aydınlık serpmekteydi. Batı ufkunun kızıllığı yanında, koca bir gölgeler yığınını andıran koruluğun önünde konak, solgun, apaçık göze çarpıyordu.

"Evet, efendim," dedim.

"Kimin evi bu?"

"Mr. Rochester'ın."

"Mr. Rochester'ı tanıyor musunuz siz?"

"Hayır, kendisini hiç görmedim."

"Burada oturmuyor demek?"

"Oturmuyor."

"Nerede olduğundan haberiniz var mı?"

"Yok."

"Konakta hizmetçi falan değilsiniz, elbet. Olsa olsa..." Adam duralayarak bakışlarını giysilerimde dolaştırdı. Her zamanki gibi sade giyinmiştim: Siyah yün pelerin, siyah kürk şapka. Adam benim ne olabileceğimi bilemez gibiydi.

Yardımına koşarak, "Mürebbiyeyim," dedim.

"Ha, mürebbiye! Tüh be, unutmuşum! Mürebbiye demek!" Adam kılık kıyafetimi gene şöyle bir süzdü. Bir-iki dakika sonra da çitten kalktı; ama ayağının üstüne bastığı zaman yüzü can acısıyla buruştu.

"Sizi yardım istemeye gönderemem; ama zahmet olmazsa siz kendiniz bana bir yardımda bulunabilirsiniz," dedi.

"Elbette, efendim."

"Baston gibi kullanılabilecek bir şemsiyeniz falan yok, değil mi?"

"Yok."

"Öyleyse, lütfen atımın yularından tutup buraya getirmeye çalışın. Korkmazsınız ya?"

Tek başıma olsam bir atın yanına sokulmaktan korkardım; ama bana söylenen şeyleri yapmayı da severdim. Manşonumu çitin üzerine bırakarak koca küheylana yaklaştım. Yularını tutmaya çalıştım. Huysuz bir hayvandı, yaklaştırmadı beni. Durmadan girişimler yapıyordum, ama boşuna! Hayvanın yeri eşeleyen ön ayaklarından da ödüm kopuyordu. Yolcu bir süre durup bizi seyretti, sonra güldü:

"Görüyorum, dağ Muhammed'e gitmeyecek," dedi. "Onun için, tek yapabileceğimiz şey Muhammed'in dağa gitmesine yardım etmek.

Buraya gelmenizi rica edeceğim."

Gittim.

"Kusuruma bakmayın," dedi. "İhtiyaç yüzünden, sizden yararlanmak zorundayım." Elini, bütün ağırlığıyla omzuma koydu, bana adamakıllı dayanarak, topallaya topallaya atına doğru yürüdü. Yuları tutar tutmaz hayvana egemen oldu, sıçrayarak eyere çıktı. Bu arada yükünü burkulan ayağına vermek zorunda kaldığı için yüzü acıdan buruşmuş, dişleri alt dudağına geçmişti. Eyere oturunca, "Şimdi de bana kırbacımı veriverin, lütfen," dedi. "Orada, çalıların altında duruyor."

Kırbacı arayıp buldum.

"Teşekkürler. Şimdi artık koşup o mektubu postalayın, sonra da elinizden geldiğince çabuk, evinize dönün."

Üzengisiyle şöyle bir dokununca at irkilip geriledi, sonra dörtnala ileri atıldı. Köpek de onun peşinden koştu, üçü birden gözden kayboldular...

Yabanda esen çılgın yellerde
Savruluşu gibi fundaların...[20]

Manşonumu bıraktığım yerden alarak kendi yoluma gittim. Ufak bir olay geçmiş, sonra da kapanıp sona ermişti. Ne önemli, ne romantik, ne de ilginç olmayan bir olaydı bu. Gene de, tekdüze geçen hayatımın tek bir saatine değişiklik getirmişti. Biri benim yardımımı gereksinmiş, yardımımı istemişti; ben de yardım etmiştim ona. Bir işe yarayabildiğim için seviniyordum. Yaptığım iş her ne kadar ufak, geçici de olsa bir hareket, "canlı" bir işti; ben ise "cansız" yaşamaktan bunalmış durumdaydım. Gördüğüm yeni yüz de anılarımın galerisine asılmış yeni bir tablo gibiydi; orada asılı olan öteki tabloların hepsinden başkaydı: Bir kez, tam bir erkek yüzü olduğu için; ikincisi, esmer, güçlü ve sert olduğu için.

Hay köyüne gidip de mektubu postaya atarken bu yüzü görür gibiydim. Dönüşte, yokuş aşağı eve doğru hızlı hızlı yürürken yolcunun yüzü hep gözlerimin önündeydi. O çit kapısına gelince bir an durdum, dört bir yanıma bakınarak, kulak kabarttım: Olur a, belki gene yolun taşları bir atın nal sesleriyle çınlar, pelerine bürünmüş bir

yolcuyla *Gytrash*'ı andıran bir köpek, gene önüme çıkardı. Ama bu kez yalnızca çalılarla çitleri, aya doğru dümdüz, kıpırtısız yükselen söğüt ağaçlarını görebiliyordum. Thornfield'in çevresindeki korulukta durup durup dolaşan rüzgârın hışırtısı hafiften hafife kulağıma geliyordu. Konaktan yana bakınca ön pencerelerin birinde ışık gördüm. Bu, geç kaldığımı ansıttı bana; aceleyle yürüdüm.

Yeniden içeri girmeyi hiç canım istemedi. Konağın eşiğinden girmek demek durgun yaşantıma dönmek demekti. O sessiz taşlıktan geçmek, loş merdiveni tırmanıp yalnız odama çıkmak, sonra da o sakin, serinkanlı Mrs. Fairfax'in yanına gitmek, onunla, yalnızca onunla baş başa kalmak demek, yürüyüş sırasında kapıldığım hafif heyecanı bütün bütün söndürmek demekti. Yaşam alanı arayan duygularımın, zekâmın üzerine, hiç değişmeyen, durağan bir yaşayışın zincirlerini vurmak demekti. Bu öyle bir yaşayıştı ki aslında bir ayrıcalık olan rahatının, güvenliğinin bile değerini bilemez olmaya başlamıştım; çünkü canım sıkılıyordu. Tam o sırada beni alsalar da yarını belirsiz, zor bir yaşamın içine atıverseler yeriydi, doğrusu. O anda bana batan rahat, çetin savaşımlar arasında, kim bilir nasıl burnumda tüterdi! Evet! Çok rahat bir koltukta oturmaktan usanmış bir adamın çıkıp kötü havada çok uzun yol yürümesi kadar zararlı bir şey olurdu bu. Ama o durumda o adamın yerinden kalkıp hareket etmek istemesi ne kadar doğalsa benim bir değişiklik özlemem de aynı derece doğaldı.

Sokak kapısında oyalandım, çimenlikte oyalandım, evin önündeki taşlıkta bir aşağı, bir yukarı dolaştım biraz. Camlı kapıların kapakları örtülmüştü, içerisini göremiyordum. Gözlerim bu karanlık, sıkıcı evden kaçarak önümde uçsuz bucaksız uzanan gökyüzüne doğru çevrildi. Üzerinde bir bulut lekesi bile bulunmayan uçsuz bucaksız bir koyu mavilik... Tepelerin üstünde yükselen ay sanki aşağısını seyrediyor, sonra gökyüzünün doruğunu hedef alıyordu... Sonsuz derinliklerin, ölçülmez uzaklıkların kapkaranlığıyla ışıldayan bir doruk... Ayın çevresinde titreşen yıldızlara gelince, benim yüreğim de titriyordu onlarla birlikte. Onlara baktıkça damarlarımdaki kan ateş kesiliyordu. En ufak şeyler düşlerimizi dağıtmaya yarar. İçerideki sofada saatin vurması bana yetti. Ayın, yıldızların yanından dönerek yan kapılardan birini açtım, içeri girdim.

Sofa karanlıktı, ama merdivenlerin dibine doğru pespembe bir aydınlık vurmuştu ki bu, o kocaman yemek salonunun açık duran çift kanatlı kapısından taşmaktaydı. Şöminede gür bir ateş yanıyor, mermerlerle pirinç korkuluklara, mor perdelerle cilalı eşyalara son derece tatlı bir aydınlık serpiyordu. Bu aydınlıkta ateşin başında birkaç kişinin oturduğu da görülmekteydi. Yalnız bunların kim olduğunu seçemedim. Neşeyle birbirlerine karışan sesler geldi kulağıma. Bunların arasında Adela'nın sesini ayırt eder gibi oldum yalnızca. Sonra kapı kapandı.

Hemen Mrs. Fairfax'in odasına koştum. Orada da ateş yanıyordu, ama ortalıkta ne bir şamdan vardı, ne de Mrs. Fairfax. Odadaki tek varlık, halının üzerinde dimdik oturmuş, ciddi ciddi şöminedeki ateşi seyreden uzun tüylü, kocaman, siyah beyaz bir köpekti. Tıpkı kır yolundaki *Gytrash*'a benziyordu. Öylesine bir benzeyiş ki, "Kılavuz!" diyerek ona doğru yaklaştım. Bu yaratık yerinden kalkıp geldi, beni şöyle bir kokladı. Başını okşadım. O da kocaman kuyruğunu salladı. Ama ne de olsa, onunla yalnız kalmak biraz ürkütüyordu beni. Buraya nasıl olup da geldiğini bilemiyordum. Çıngırağı çaldım. Bir şamdan istemek, bu ziyaretçi konusunda hesap sormak istiyordum. Leah içeri girdi.

"Kimin köpeği bu?" diye sordum.

"Beyefendi'yle birlikte geldi."

"Kiminle?"

"Beyefendi'yle. Yani Mr. Rochester. Biraz önce geldi de."

"Öyle mi? Mrs. Fairfax onun yanında demek?"

"Evet. Adela da orada. Yemek odasındalar. John da hekim çağırmaya gitti. Bey kaza geçirmiş. Atı düşünce kendisinin de ayak bileği incinmiş."

"Hay yolunda mı düşmüş atı?"

"Evet. Yokuş aşağı gelirken buzda ayağı kaymış."

"Öyle mi? Bana bir mum getirir misin, Leah?"

Leah, mumu getirdi. Onun arkasından Mrs. Fairfax de içeri girdi, haberi yineledi. Dr. Carter'ın da geldiğini, şimdi Mr. Rochester'ın yanında olduğunu söyledi. Sonra, çay hazırlanmasını söylemek için telaşla gene dışarı çıktı. Ben de soyunmak üzere kendi odama gittim.

18. (Fr.) Çabuk gelin, sevgili dostum Matmazel Jeannette. (Y.N.)

19. Kuzey İngiltere folklorunda hayvan kılığındaki hayalet. (Y.N.)

20. Thomas Moore'un *Sacred Songs* (Kutsal Şarkılar) eserinden alıntı. (Y.N.)

XIII

Mr. Rochester hekimin sözünü dinleyerek olsa gerek, o gece erken yatmış. Ertesi sabah da erken kalkmadı. Aşağıya ancak iş için indi. Vekilharcıyla kiracılarından birkaçı gelmişler; onunla konuşmak istiyorlarmış.

Adela ile bana kitaplıktan göçmek düşmüştü şimdi. Mr. Rochester konuklarını her gün burada kabul edecekmiş. Üst kattaki odalardan birinde ateş yakılmıştı. Kitaplarımızı oraya taşıdım, bu odayı derslik olarak hazırladım. O sabah Thornfield'in değişmiş, bambaşka bir yer haline gelmiş olduğunu görüp anlamakta gecikmedim. O kilise sessizliği artık yok olmuştu; konağın içi her saat kapı vuruşlarıyla, çıngırak sesleriyle çınlıyordu. Sofadan da sık sık adımlar yürüyüp geçiyor, yeni yeni, değişik değişik sesler duyuluyordu. Konağın içinde dış dünyadan bir rüzgâr esiyordu. Sahipli bir evdi şimdi burası. Ben kendim bu durumu eskisine yeğ tutuyordum.

O gün Adela'nın aklına ders sokmak kolay olmadı. Kafasını kitaplara veremiyordu bir türlü. Mr. Rochester'ı görebilmek umuduyla kapıya koşup, tırabzandan aşağı bakıp duruyordu. Sonra da, durmadan, aşağı kata inmek için bahaneler yaratıyordu. Ama ben onun niyetinin kitaplığa gitmek olduğunu anlayacak kadar kurnazdım elbet; onu orada istemediklerini biliyordum. Sonunda, biraz kızdım, yerinden kalkmasını yasakladım. Küçük kız bu kez de hiç aralıksız, *mon ami*[21] dediği Mösyö Edouard Fairfax de Rochester'dan söz etmeye, "Acaba ne gibi armağanlar getirdi?" diye tahminler yürütmeye başladı; çünkü gece Mr. Rochester, bavulları Millcote'tan geldiği zaman, eşyaların arasında bir küçük sandık çıkacağını, bu sandığın içindeki şeylerin Adela'yı ilgilendireceğini dokundurmuş! Adela şöyle diyordu:

"Et cela doit signifier qu'il y aura là-dedans un cadeau pour moi, et peut-être pour vous aussi, mademoiselle. Monsieur a parlé de vous: il m'a

demandé le nom de ma gouvernante, et si elle n'était pas une petite personne, assez mince et un peu pâle. J'ai dit qu'oui: car c'est vrai, n'est-ce pas, mademoiselle?"[22]

Öğrencimle, her zamanki gibi gene öğle yemeğimizi Mrs. Fairfax'in odasında yedik. Öğleden sonra fırtınayla karışık kar yağdığı için saatlerimizi derslikte geçirdik. Karanlık olunca Adela'nın derslerini bırakıp aşağı koşmasına izin verdim; çünkü aşağıya az çok bir sessizlik çökmüştü, kapı da artık çalınmadığı için Mr. Rochester'ın serbest olduğunu tahmin ediyordum. Yalnız başıma kalınca pencereye doğru yürüdüm. Dışarıda göz gözü görmüyordu. Alacakaranlık, kar her yeri sararak çimlikteki taflanları bile gözden gizlemişti. Perdeyi indirdim, gene ateş başına döndüm.

Parlak korlar arasında, bir resimde gördüğüm Ren kıyısındaki Heidelberg Şatosu'nun hayalini yaratmaya başlamış gibiydim ki Mrs. Fairfax içeri girerek benim yaratmakta olduğum ateşten mozaiği dağıttı. Bu yalnızlık dakikalarımı doldurmaya başlamış olan karamsar, tatsız düşüncelerimi de dağıttı.

"Mr. Rochester seni de, öğrencini de bu akşam salonda çaya çağırıyor," dedi. "Gidebilirsen çok memnun olacak. Bütün gün işleri başından aşkın olduğu için sizleri çağırtamadı."

"Onun çay saati ne zamandır?" diye sordum.

"Altıda. Buraya, kent dışına geldiği zamanlar erken yer, erken yatar. Hanım kızım, elbiseni değiştirsen iyi olacak. Ben de odana geleyim de sana yardım edeyim. Şu mumu da alalım."

"Elbisemi değiştirmek gerekir mi?"

"Evet, daha iyi olur. Mr. Rochester burada olduğu zamanlar ben akşamleyin daha resmî bir şeyler giyerim."

Bu tören biraz aşırı resmî gibi geldi bana. Gene de, odama gittim, Mrs. Fairfax'in yardımıyla siyah yün elbisemi çıkarıp siyah ipekli elbisemi giydim. Zaten giyebileceğim "daha resmî" tek elbisem buydu. Bir de lame bir giysim vardı; ama Lowood'dan edinme giyim kuşam ölçülerine göre bunu pek gösterişli buluyor, ancak balolara falan giyebileceğimi düşünüyordum!

Mrs. Fairfax, "Bir de iğne ister," dedi.

Miss Temple'in ayrılık armağanı olan tek bir küçük inci iğnem vardı. Bunu da taktım, aşağıya indik. Yabancılara alışık olmadığım için böyle resmî olarak Mr. Rochester'ın karşısına çağırılmak benim için kolay değildi. Mrs. Fairfax'in yemek odasına benim önümden girmesini sağladım. Mor perdeleri şimdi inik duran kemerin altından o güzel oturma salonuna geçerken de Mrs. Fairfax'in gölgesine sığındım.

Masanın üzerinde, şöminenin önünde birer çift mum yakılmıştı. Ocakta gürül gürül yanan ateşin önünde, ışığın, sıcağın sefasını sürercesine, Kılavuz uzanmıştı, Adela da onun yanında diz çökmüş duruyordu. Mr. Rochester kanepelerden birinin üzerine yarı uzanmış, ayağının altına bir şilte konmuştu. Adela ile köpeğe bakıyordu; şömine ateşi tam yüzüne vurmuştu. O kömür gibi, gür kaşlarından, düz kara saçlarının düşmesiyle büsbütün dört köşe görünen o çıkık alnından tanıdım yolcumu! Güzellikten çok ruh sağlamlığını belirten burnunu, sinirli, huysuz olduğunu gösteren geniş burun deliklerini, sert çizgili çenesini, avurtlarını tanımıştım... Evet, iyice sert çizgili, sert ifadeliydi bu yüz, bundan hiç kuşkunuz olmasın. Şimdi pelerinsiz gördüğüm yapısı da yüzünün dört köşe çizgilerine uyuyordu. "Pehlivan yapılı" dedikleri anlamda iyi bir beden sayılırdı bu: Boylu, ince olmamakla birlikte geniş omuzlu, dar kalçalıydı.

Mr. Rochester, Mrs. Fairfax'le benim içeri girdiğimizin farkındaydı besbelli, ama bizimle ilgilenmek içinden gelmiyor olsa gerekti; çünkü başını bile kaldırmak zahmetine katlanmadı.

Mrs. Fairfax, her zamanki serinkanlılığıyla, "Size Jane Eyre'i getirdim, efendim," dedi.

Mr. Rochester gözlerini çocukla köpekten ayırmaksızın şöyle bir başını eğdi, "Otursun," dedi.

Bu zoraki, resmî baş selamında, sesinin resmî olmakla birlikte sabırsızlık ifade eden tonunda, "Jane Eyre'i getirmişsen bana ne yani? Şu anda onunla görüşmek istemiyorum," der gibi bir şey vardı.

Hiç sıkılmadan geçip oturdum. Bir salon adamının nazikliğiyle karşılansam elim ayağım dolaşırdı sanırım; çünkü ben kendim, ince hareketlerle, çıtkırıldım sözlerle karşılık vermeyi beceremezdim. Oysa böyle sert bir tutum beni hiçbir yük altında bırakmıyordu; tersine, bu tuhaf tutumlar karşısında sakin, terbiyeli olmak bir çeşit üstünlük sağlıyordu bana. Sonra, bu karşılayıştaki tuhaflık merakımı da

uyandırıyordu. “Bakalım bu adam bundan sonra neler yapacak?” diye ilgiyle bekliyordum.

O ise heykel gibi davranmakta direndi. Ne kımıldıyor ne de konuşuyordu. Mrs. Fairfax birimizden birimizin söyleşiyi yürütmesini zorunlu sayar gibiydi. Onun için, kendisi konuşmaya başladı. Her zamanki gibi iyi, uslu, gene her zamanki gibi biraz beylik sözlerle efendisini bütün gün çok çalıştığı için avuttu, bir yandan ayağı acırken böyle işlerinin çok olmasının canını sıktığını söyledi; gösterdiği sabrı, metinliği övdü. Aldığı tek yanıt şu oldu!

“Hanımefendi, biraz çay istiyorum.”

Kadıncağız hemen çıngırağı çaldı, çay tepsisi getirildiği zaman da bardakları, kaşıkları, tabakları titizlikle çabuk çabuk düzenlemeye başladı. Ben de, Adela da masa başına gittik, ama efendimiz kanepesinden kalkmadı.

Mrs. Fairfax bana, “Mr. Rochester’a bardağını uzatır mısın?” dedi. “Adela belki çayı döker.”

Söylenileni yaptım. Mr. Rochester bardağı elimden alırken Adela benim adıma bir istekte bulunmak için zamanın uygun olduğunu düşünmüş olsa gerek ki hemen sordu:

“N’est-ce pas, monsieur, qu’il y a un cadeau pour Mademoiselle Eyre dans votre petite coffre?”[23]

Mr. Rochester sertçe, “*Cadeaux*’dan[24] söz eden kim?” diye sordu “Siz de bir armağan mı umuyordunuz, Miss Eyre? Armağan almaktan hoşlanır mısınız?”

O koygun, karanlık, keskin gözleriyle yüzümü süzdü.

“Bilmem ki, efendim,” dedim. “Armağan almak konusunda bildiğim pek az; ama genellikle armağan denen şey hoşa gider.”

“Genellikle mi? Ya sizin hoşunuza gider mi?”

“Buna sizin kabul edebileceğiniz bir karşılık verebilmem için biraz düşünmem gerekir, efendim. Armağan denilen şeyin birçok yönleri vardır... Öyle değil mi? Armağan konusunda bir görüş belirtmeden önce de bütün bu yönlerin hepsini hesaba katmak gerekmez mi?”

“Miss Eyre, siz Adela gibi tek yanlı düşünmüyorsunuz. O beni görür görmez hemen ‘Armağan!’ diye yaygarayı basıyor. Siz ise bin dereden su getiriyorsunuz.”

"Kendimi Adela gibi hak sahibi olarak görmüyorum da ondan. O aranızdaki yakınlığa, geleneklere güvenerek isteklerde bulunabilir; çünkü ona eskiden beri armağanlar vermek huyunda olduğunuzu söylüyor. Ben ise armağan istemek için bir neden arayacak olsam bulamam; çünkü size yabancıyım, armağanı hak edecek bir şey de yapmış değilim."

"Aşırı alçakgönüllülük taslamayın, kuzum! Adela'yı sınavdan geçirdim, ona çok emek vermiş olduğunuzu gördüm. Zeki bir kız değil, aşırı bir yeteneği de yok; ama kısa zamanda müthiş ilerlemiş."

"Efendim, işte şimdi armağanımı verdiniz bana. Çok teşekkür ederim. Öğretmenlerin en çok özledikleri armağandır bu: Öğrencilerinin övülmesi!"

Mr. Rochester, "Hımm," dedi. Sonra çayını hiç ses çıkarmadan içti.

Tepsi kaldırıldıktan sonra Mrs. Fairfax elinde örgüsüyle bir köşeye yerleşmişti. Adela da elimden tutmuş, beni odada dolaştırarak konsolların, dolapların üzerindeki güzel kitapları, süsleri gösteriyordu ki efendimiz bana seslendi:

"Ocak başına gelin!"

İster istemez ona boyun eğdik. Adela kucağıma çıkıp oturmak istedi, ama Kılavuz'la oynaması için buyruk aldı.

"Demek üç aydır evimde oturuyorsunuz?"

"Evet, efendim."

"Ondan önce neredeydiniz?"

"... ilindeki Lowood Okulu'nda, efendim."

"Ha! Bir hayır yuvası. Ne kadar kaldınız orda?"

"Sekiz yıl."

"Sekiz yıl ha! Hayata sımsıkı sarılmış olsanız gerek! Bana öyle gelir ki böyle bir yerde değil sekiz, dört yıl geçirmek bile en sağlam yapıların hesabını görmeye yeter! Tevekkeli değil! Böyle bir yüzü nasıl edinmiş olduğunuza şaştım ben de! Dün akşam Hay Yolu'nda karşıma çıkıverdiğiniz zaman aklıma peri masalları gelmişti nedense, nerdeyse, "Atımı büyülediniz mi?" diye soracaktım. Gene de kuşkulanıyorum ya! Neyse, anneniz babanız kim sizin?"

"Anam babam yok, efendim."

“Hiçbir zaman da yoktu, besbelli! Anımsayabiliyor musunuz onları?”

“Hayır.”

“Ben de öyle düşünmüştüm. Demek o çit kapısında oturmuş, gelmelerini bekliyordunuz?”

“Kimi, efendim?”

“Yeşiller giymiş perileri... Ay aydınlığı, tam onların gönlüne göre bir geceydi. Sizin toplantınızın içine mi girdim ki yolumun üzerine o Tanrı’nın belası buzu serdiniz?”

Başımı iki yana salladım. Ben de onun gibi pek ciddi konuşarak, “Yeşil periler, İngiltere’den ayrılalı belki yüz yıl var,” dedim. “Ne Hay Yolu’nda, ne de başka kır yollarında onların izine rastlanıyor artık. Ne yazın, ne güzün, ne de kışın, ay ne denli parlarsa parlasın, onların toplantılarını hiç aydınlatamayacak artık!”

Mrs. Fairfax örgüsünü bırakıp kaşlarını kaldırmış, “Bu da ne biçim konuşma?” diye şaşar gibiydi.

Mr. Rochester, “Ee, her ne kadar anne babanızı tanımasanız bile hısım, akrabanız vardır sanırım,” diye konuşmasını sürdürdü. “Amca, teyze falan gibi bir şeyler?”

“Varsa bile ben hiç görmedim.”

“Ya eviniz?”

“Yok.”

“Kardeşleriniz nerede oturuyor peki?”

“Kardeşim yok ki!”

“Buraya gelmenizi kim salık verdi?”

“İlan verdim. Mrs. Fairfax de ilanıma karşılık yazdı.”

Şimdi artık bu konuşmamıza akıl erdirebilen iyi yürekli Mrs. Fairfax, “Evet,” diye araya karıştı. “Şans eseri olarak böyle bir seçim yaptığım için de oturup kalkıp dua ediyorum. Miss Eyre benim için değer biçilmez bir arkadaş, Adela için de titiz, sevecen bir öğretmen oldu.”

Mr. Rochester, “Onu övmek için hiç zahmet etmeyin,” dedi. “Övüp göklere çıkarmalar benim aklımı çelemez. Kendi yargımı kendim veririm ben. Bu kız, işe benim atımı düşürmekle başladı.”

Mrs. Fairfax, “Efendim?” dedi.

“Bileğimin incinmesi onun yüzünden.”

Kadıncağızın afallamış gibi bir bakışı vardı.

"Miss Eyre, siz hiç kentte oturdunuz mu?"

"Hayır, efendim."

"Sosyal hayata hiç katıldınız mı?"

"Yalnızca Lowood'daki öğrencilerle, öğretmenlerle bir arada oldum... Bir de Thornfield'de oturanlarla."

"Çok kitap okudunuz mu?"

"Bulabildiklerimi okudum. Bunlar da çok değildi. Ağır kitaplar da sayılmazdı pek."

"Yani bir rahibe hayatı yaşamışsınız. Din konusunda bilginiz çok derindir, yüzde yüz. Sanırım Lowood'u yöneten Brocklehurst de papazdır; değil mi?"

"Evet, efendim."

"Siz Lowood kızları, ona tapardınız herhalde değil mi?"

"Ne münasebet!"

"Amma serinkanlısınız ha! Ne münasebetmiş! Nasıl olur? Bir çömez, ustası olana tapınmaz mı?"

"Ben Mr. Brocklehurst'ten nefret ederdim, bu duygularımda yalnız da değildim. Sert bir adamdır o. Kendini bir şey sanır; her işe burnunu sokar. Saçımızı kısacık kestirirdi. Tutumluluk olsun diye ucuz iplik, kötü iğne aldırtırdı. Bunlarla dikiş dikeceğiz, diye bizim de canımız çıkardı."

Konuşmanın akışını gene kavrayabilmiş olan Mrs. Fairfax, "Tutumluluk değil, aldatmacaymış o," diye görüşünü belirtti.

"Daha yönetim kurulu kurulmadan önce, yönetimi tek başına elinde bulundurduğu zamanlarda bizi açlıktan öldürürdü. Sonra haftada bir uzun uzun nutuk çekerek can sıkıntısından patlatırdı. Akşamları da kendi yazdığı kitapları okurdu bize. Tanrı'nın gazapları, kanlı ölümler üstüne olan bu okudukları öyle ödümüzü koparırdı ki, yatağımıza yatmaktan korkardık."

"Lowood'a gittiğinizde kaç yaşındaydınız?"

"On yaşlarında."

"Orada da sekiz yıl kaldığınıza göre şimdi on sekiz yaşınızdasınız, öyle mi?"

"Evet."

“Görüyorsunuz ya, hesap ne yararlı şey! Hesap olmasa yaşınızı taş çatlasa çıkaramazdım. Bir insanın yüzüyle yüz çizgileri, böyle sizinkiler gibi, birbirine iyice aykırı olunca yaşını kestirmek de güç oluyor... Eee, Lowood’da neler öğrendiniz bakalım? Piyano çalabiliyor musunuz?”

“Biraz.”

“Elbet. Basmakalıp bir karşılıktır bu. Şimdi kitaplığa gidin... Yani, lütfen, demek istiyorum. Böyle hep buyururcasına konuşmamı bağışlayın. Yap, dediğim şeyin yapılmasına alışığım. Tek bir yeni kimse için alışkanlıklarımdan vazgeçmem biraz güç. Evet, elinize bir mum alıp kitaplığa gidin. Kapıyı açık bırakın. Piyano başına oturun, bir şeyler çalın bana.”

Kitaplığa gittim, onun dediklerini yaptım. Birkaç dakika sonra, “Yeter!” diye seslendi. “Gerçekten de biraz çalabiliyorsunuz, herhangi bir okul kızı gibi. Belki çoğundan iyi ama gene de pek iyi değil.”

Piyanoyu kapatıp salona döndüm. Konuşmasını sürdürdü:

“Adela bana bu sabah birkaç resim gösterdi. Bunları sizin yaptığınızı söyledi. Kendi yapıtınız olup olmadığını bilmiyorum. Öğretmeniniz yardım etmiş olsa gerek.”

“Hiç de değil!” dedim hemen.

“Ha! Onurunuza dokundu bu! Peki, içindeki resimlerin kendi elinizin emeği olduğuna yemin edebilirseniz dosyanızı getirin bana. Ama boş yere yemin etmeyin; çünkü ben taklitleri ayırt edebilirim.”

“Öyleyse ben hiçbir şey demeyeyim de siz karar verin.” Resim dosyamı kitaplıktan alıp getirdim.

“Masaya yaklaşın,” dedi.

Dosyayı masaya götürdüm. Adela ile Mrs. Fairfax de resimlere bakmak için yaklaştılar.

Mr. Rochester, “Başıma doluşmayın böyle!” dedi. “Ben baktıktan sonra resimleri elimden alabilirsiniz, ama yüzlerinizi bana yaklaştırmayın.” Sonra resimleri inceden inceye gözden geçirmeye başladı. Üç tanesini bir yana ayırdı; öbürlerini, baktıktan sonra, eliyle itiverdi. “Mrs. Fairfax, bunları öbür masaya götürün de Adela ile bakın... Siz de Jane Eyre, gene yerinize oturun, sorduklarıma karşılık verin. Bu resimlerin tek bir elden çıkmış olduğu belli. Sizin eliniz mi bu?”

“Evet.”

“Ya bunları yapacak zamanı nereden buldunuz? Enikonu zaman, düşünce ürünü bunlar.”

“Lowood’da geçirdiğim iki tatil sırasında yapmıştım. Başka işim yoktu.”

“Nereden kopya çektiniz bunları?”

“Kendi kafamdan.”

“Şu sırada omuzlarınızın üstünde gördüğüm şu kafadan mı?”

“Evet, efendim.”

“Bu kafanın içinde daha bunlara benzer başka malzeme var mı?”

“Vardır, sanırım... Hatta umarım ki daha iyileri bile vardır.”

Resimleri önüne serdi, gene teker teker alıp gözden geçirdi. Bu arada, sevgili okurum, ben de size bu resimlerin ne üstüne olduğunu anlatayım. Söze başlarken bunların pek öyle parlak şeyler olmadığını belirteyim hemen. Konular kafamda çok açık olarak canlanmıştı. Onları çizgiye dökmeden önce, hayal gözüyle gördüğüm zaman, gerçekten olağanüstü çarpıcıydılar, ama elimin ustalığı düş gücüme erişemememiş, her seferinde, kafamda canlanan şeylerin ancak solgun birer portresini çizmiştim.

Suluboyaydı bu resimler: Birincisi azgın bir denizin üzerinde alçaktan uçuşan kızıl bulutları gösteriyordu. Uzaktaki her şey sisler içindeydi, önde de kara falan görünmüyordu. Bulutların arasından sızan bir ışık batık bir gemi direğine konmuş iri, siyah bir balıkçıl kuşunun üzerine vurmuştu. Kuşun kanatları köpüklerle beneklenmişti, gagasında da üstü mücevherli bir altın bilezik tutuyordu. Bu mücevherleri paletimdeki en parlak renklerle, elimden geldiğince göz alıcı bir biçimde çizmiştim. Boğulmuş bir kadının ölüsü direğin aşağısındaki yeşil suların içine gömülmekteydi. Ölünün açıkça görülen tek yeri, bembeyaz koluydu ki bilezik işte buradan kayıp düşmüş ya da koparılıp alınmıştı.

İkinci resmin ön planında yalnızca loş bir tepe görülüyordu. Üzerindeki çimenler, yapraklar, rüzgâr varmış gibi yan yatmıştı. Tepenin gerisinde, yukarılara doğru, alacakaranlığın koyu mavisine bürünmüş gökyüzü uzanmaktaydı. Bu göğe doğru da, elden geldiğince yumuşak, dumanlı renklerle çizilmiş bir kadın büstü yükseliyordu. Kadının solgun alnı bir yıldızla taçlanmıştı. Yüzünün çizgileri sanki bir

buğu tabakasının altından görünmekteydi. Gözleri yabanıl, koygundu; saçları fırtına bulutları gibi kapkara, perişan, omuzlarına dökülmüştü. Boynunda ay ışığını andıran soluk bir ışık çizgisi vardı. Akşam Yıldızı'nın bir simgesi olan bu kadın başının çevresindeki bulutların kıyısında da aynı hafif ışıltı göze çarpmaktaydı.

Üçüncü resim kutup göklerini delip geçen bir buzlu tepeyi gösteriyordu. Ufukta kutup ışıkları sık, soluk mızraklar gibi sıralanmıştı. En önde ise yerden, ufku büsbütün uzakmış gibi gösteren bir kafa, dev çapında bir kafa yükselmiş, buz tepesine doğru eğilip yaslanmıştı. Alında birleşen, kafayı destekleyen iki ince el, yüzün aşağı bölümünü kürkten bir peçeyle örtmekteydi. Kemik gibi bembeyaz, kansız bir alın, çukura batmış, donuk, bomboş bakan, umutsuzlukla camlaşmış olan bir çift göz, kafanın ortada kalan tek yüz çizgileriydi. Şakakların üzerinde, sarık biçimi sarılmış kara örtülerin bulut gibi dumanlı, uçucu kıvrımları arasında beyaz alevden bir halka ışıldıyor, sanki kızılımtırak ışıklarla kıvılcımlanıyordu. Bu soluk ay "bir kral tacının benzeri"ydi, tacın konduğu baş da, "biçimi olmayan biçim."[25]

Mr. Rochester az sonra, "Bu resimleri çizerken mutlu muydunuz?" diye sordu.

"Kendimi vermiştim bu resimlere. Evet, mutluydum da! Kısacası bunları çizmek benim için ömrümün en derin doyumlarından birine erişmek oldu."

"Bu pek bir şey söylemez; çünkü ömrünüzün doyum yönünden kısır olduğunu siz kendiniz söylediniz. Ama bu tuhaf renkleri karalarken sanatçıları barındıran bir düşler ülkesinde yaşadığınıza inanabilirim. Her gün uzun uzun oturuyor muydunuz bunların başında?"

"Yapacak işim yoktu; çünkü tatil zamanıydı. Sabahtan öğleye, öğleden akşama değin otururdum bunların başında."

"Bu ateşli çalışmalarınızın sonuçları hoşnut bırakır mıydı sizi?"

"Ne gezer! Kafamda canlandırdıklarımla elimden çıkanlar arasındaki benzemezlik kahrederdi beni. Aklımdan geçenleri çizgiye dönüştürmeyi dünyada beceremezdim."

"Pek o kadar da değil. Hayallerinizi tam olarak gerçekleştiremeseniz bile bir yere dek çizmişsiniz. Tam olarak

canlandırmanıza yetecek teknik bilgileriniz, deneyiminiz yokmuş. Ama genç bir liseli kızdan hiç umulmayacak resimler bunlar. Konuları büyülü sanki. Bu Akşam Yıldızı'nın gözlerini düşte görmüş olacaksınız. Hem bu kadar duru, hem de böyle karanlık yapmasını nasıl becerebildiniz? O kapkara derinliklerdeki gizli anlam nedir öyle? Sonra size rüzgârın resmini çizmesini kim öğretti? Şu gökte, bu tepenin başında harıl harıl esen bir rüzgâr olduğu belli. Hele Latmos'u[26] nerede gördünüz? Çünkü bu da Latmos... Peki, kaldırın bunları."

Ben daha dosyanın iplerini tam olarak bağlamamıştım ki Mr. Rochester saatine bakarak, birden, "Dokuz olmuş!" dedi. "Adela'yı şimdiye kadar çoktan yatırmanız gerekmez miydi, Miss Eyre? Haydi, götürün de yatırın."

Adela gidip onu öptü. Mr. Rochester buna engel olmadı ama kızcağız Kılavuz'u öpmüş olsaydı, köpek de ancak bu kadar sevinirdi; belki daha bile çok!

Efendimiz, "Şimdi hepinize iyi geceler dilerim!" diyerek eliyle kapıya doğru, bizden usandığını, gitmemizi istediğini belirten bir işaret yaptı. Mrs. Fairfax örgüsünü topladı, ben dosyamı aldım. Efendiyi diz kırıp selamladık, karşılığında buz gibi bir baş selamı aldık, böylece huzurdan çekildik.

Adela'yı yatırdıktan sonra Mrs. Fairfax'in odasına gittiğim zaman, "Mr. Rochester'ın olağanüstü huysuz olmadığını söylemiştiniz Mrs. Fairfax," dedim.

"Yani, huysuz mu?"

"Bence öyle. Dakikası dakikasına uymuyor, her şeyi de pat diye söyleyiveriyor!"

"Doğru. Bir yabancının gözlerine belki öyle görünür, ama ben onun davranışlarına alışığım, üzerinde bile durmam. Sonra, biraz sinirli, huysuz olsa da hoş görürüm."

"Neden?"

"Bir kere, onun yaradılışı bu. Kimsenin elinde değildir yaradılışı. Sonra da, adamcağızın canını sıkan, sinirlerini bozan bir sürü derdi vardır, elbet."

"Ne derdi?"

"Bir kez aile sorunları."

"Kimsesi yoktu hani?"

"Şimdi yok, ama eskiden vardı. Ağabeyini birkaç yıl önce yitirdi; yani kendisi mülkün başına geçeli pek çok olmuyor. Topu topu dokuz yıl."

"Dokuz yıl az zaman değil. Ağabeyine bu kadar düşkün müydü ki hâlâ arkasından yas tutuyor?"

"Yo! Onu demek istemedim. Anladığıma göre ağabeyiyle arasında bir anlaşmazlık varmış, Mr. Rowland Rochester bizim Mr. Edward Rochester'a karşı pek hakça davranmamış. Galiba babasını da kendinden yana çekmiş. İhtiyar Mr. Rochester pek paragözmüş, ailenin mülkünü bölmek istememiş, ama gene de Mr. Edward'ın da ailenin şanına yaraşır bir serveti olsun istiyormuş. Onun için, Mr. Edward Rochester daha çok gençken başına birtakım çoraplar örülmüş, bir sürü işler açılmış. Yani ihtiyar Mr. Rochester'la büyük oğlu Mr. Rowland, ille servet sahibi edeceğiz diye Mr. Edward'ı çok üzüntülü işlere sokmuşlar. İşin girdisini çıktısını ben bilmiyorum elbette ama adamcağız çok çekmiş, sonunda artık dayanamamış. Uysal, hoş görür bir insan da değildir. Babasına, ağabeyine küserek yıllar yılı köksüz bir ömür sürdü. Ağabeyi vasiyetname bırakmadan ölünce Thornfield Malikânesi'nin başına Mr. Edward geçti, ama hiçbir gelişinde on beş günden çok kaldığını sanmıyorum. Doğrusu, böyle bucak bucak kaçmasına da hiç şaşılmaz ya."

"Neden kaçsınmış?"

"Belki de ruhunu sıkıyordur bu ev."

Benim sorduğuma üstünkörü bir karşılıktı bu. Daha açık, daha kesin bir karşılık beklerdim. Mrs. Fairfax, efendisinin dertlerinin gerçek nedenleri üstüne daha ayrıntılı bilgi vermeyi ya istemiyordu ya da bilgi verecek durumda değildi. Kendisinin de pek bir şey bilmediğini, sözlerinin çoğunun salt tahmin olduğunu ileri sürdü. Besbelli benim bu konuyu kapatmamı istiyordu. Ben de kapadım.

21. (Fr.) Dostum. (Ç.N.)

22. (Fr.) Demek ki orada benim için bir armağan var; belki sizin için de vardır, matmazel. Beyefendi sizden de söz etti: Mürebbiyemizin adını sordu bana, Ufak tefek, oldukça ince yapılı, biraz saz benizli bir kız, değil mi, diye sordu. Ben de, evet, dedim; çünkü, doğrusu bu, öyle değil mi, matmazel? (Y.N.)

23. (Fr.) O sizin küçük sandıkta Matmazel Eyre için de bir armağan var, değil mi, efendim? (Y.N.)

24. (Fr.) Armağan. (Y.N.)

25. John Milton'ın, *Kayıp Cennet* adlı ünlü eserinden "ölüm" tasviri. (Y.N.)

26. Batı Anadolu'da bugünkü Beşparmak Dağı. Mitolojiye göre Av Tanrıçası Diana sevgilisi Ay'la buluşmaya oraya gelirdi. (Ç.N.)

XIV

Ondan sonraki günlerde Mr. Rochester'ı pek az gördüm. Sabahları işleri çok oluyordu. Öğleden sonraları da ya Millcote'tan ya da yakınlardan, birçok beyler onu görmeye geliyor, kimi zaman yemeğe kalıyorlardı. Ayak bileği at binebilecek kadar düzelince Mr. Rochester sık sık at gezintilerine çıkmaya başladı. Belki de kendine yapılan ziyaretlere karşılık veriyor, gece geç saatlere değin de dönmüyordu.

O günlerde Adela'yı bile pek az çağırttı yanına. Benimle olan yakınlığıysa taşlıkta, merdivende ya da çekme balkonda ara sıra bir karşılaşmaktan ibaret kalmıştı. O zamanlar da, yanımdan pek soğuk, gururlu bir tavırla geçerek beni bir yabancı gibi, belli belirsiz bir baş eğişiyle, gülmez bir bakışla selamlıyordu; arada da kibar bir candanlıkla gülümseyip eğiliyordu. Onun ruhsal durumundaki bu değişimler beni gücendirmiyordu; çünkü bu değişimlerin benimle hiç ilgisi olmadığını biliyordum. Duygularındaki kabarışlar, çekilişler onun yalnızca kendisinin bildiği nedenlerden ileri geliyordu.

Bir gün yemeğe konuğu vardı; benim resim dosyamı istetti. Resimlerimi konuklarına gösterecekti anlaşılan. Beyler Millcote'taki bir toplantıya katılmaya gitmişler, ama (bunu Mrs. Fairfax söyledi) hava yağışlı, soğuk olduğu için Mr. Rochester onlarla birlikte gitmek istememiş. Beylerin gidişinden sonra efendi çıngırağı çaldı. Adela ile beni aşağıya istediğini bildiren bir haber geldi. Adela'nın saçlarını fırçaladım, kılığına çekidüzen verdim. Ben de zaten her zamanki gibi öyle derli toplu, öyle sadeydim ki, örgülü saçlarıma kadar hiçbir şeyimi yeniden düzeltmeme gerek yoktu. Aşağıya inerken Adela *petit coffre*'unun[27] gelip gelmediğini merak ediyordu; çünkü bir yanlışlık sonucu sandık henüz gelmemişti. Adela' nın umutları boşa gitmedi. Yemek odasına girince masanın üzerinde gördük onu: Küçük, mukavva bir kutu. Adela bunu içgüdüsüyle tanımış gibiydi. Masaya doğru koşarak,

"Ma boîte! Ma boîte!"[28] diye bağırdı.

Mr. Rochester'ın o kalın, alaycı sesi, şöminenin yanındaki koltuğun derinliklerinden, "Evet, işte *boîte*'ın geldi, ey Paris'in öz kızı... Al şunu da bir köşeye çekil! Kutunun karnını deş, içini dışarı çıkar, bir güzel sefasını sür artık!" diye yükseldi. "Yalnız sakın ha, bu anatomik işlemin ayrıntılarıyla canımı sıkma benim! Kutunun iç organlarına ilişkin görüş falan belirtme. Ameliyatlarını sessizlik içinde yürüt. *Tiens-toi tranquille, enfant; comprends-tu?"*[29]

Adela'ya böyle bir uyarıda bulunmanın pek gereği yok gibiydi; çünkü çocuk gömüsünü almış, bir kanepeye çekilmişti bile. Kutunun ipini çözmekteydi. Bu engeli ortadan kaldırıp birkaç tabaka gümüş rengi ipek kâğıdı da açtıktan sonra yalnızca, *"Oh Ciel! Que c'est beau!"*[30] diye bağırdı, sonra kutuyu kendinden geçercesine seyre daldı.

Efendimiz bu kez, "Miss Eyre orada mı?" diyerek oturduğu yerde yarı döndü, kapıya doğru baktı. Ben hâlâ eşikte duruyordum. "Ha, orada mısınız? Yaklaşın şöyle... Şuraya oturun." Kendi koltuğuna yakın bir sandalye çekerek, "Çocukların masum gevezeliklerinden tat almam ben," dedi. "Yaşlı bir bekâr olduğum için onların bıcırdamaları hiçbir tatlı anı uyandırmaz bende. Bütün bir akşamı bir veletle baş başa geçirecek olsam, dayanamam, çıldırırım. Geriye almayın o sandalyeyi, Miss Eyre. Tam benim koyduğum yerde dursun... Yani lütfen, demek istiyorum. Şu nazik lafların Tanrı belasını versin! Her zaman unutuyorum. Her neyse, çocuklarla birlikte olmaktan hoşlanmadığım gibi temiz yürekli, basit ihtiyar hanımcıklara da pek bir düşkünlüğüm yoktur... Dedim de aklıma geldi. Oncağızı ihmal etmeye gelmez. Ne de olsa Fairfax'tir, evlenme yoluyla bile olsa. Kan da kanı çeker derler."

Çıngırağı çalarak Mrs. Fairfax'i çağırttı. O da çok geçmeden elinde örgüsüyle çıkageldi.

"İyi akşamlar, hanımefendi. Sizi bir hayır işi için çağırdım: Adela'nın armağanları konusunda benimle konuşmasını yasakladım. O da, konuşmazsa çatlayacak. Ne olur, onunla konuşmak, onu dinlemek lütfunda bulunun. Bu, hayatınızda işlediğiniz en büyük sevap olacaktır."

Nitekim Adela, Mrs. Fairfax'i görür görmez hemen yanına çağırdı; onun kucağını *boîte*'ından çıkan porselenden, fildişinden, mumdan

yapılma hazinelerle doldurdu. Bir yandan da, o yarım yamalak İngilizcesiyle açıklamalarda bulunuyor, coşkun sevincini belirtiyordu.

Mr. Rochester, "Artık iyi bir ev sahibine düşen ödevimi yerine getirdim," dedi. "Konuklarımı bir araya getirerek birbirlerini eğlendirmelerini sağladım. Şimdi de kendi keyfimi düşünmeye hak kazandım sayılır. Miss Eyre, sandalyenizi biraz daha öne çekin. Hâlâ çok gerilerdesiniz. Sizi görebilmem için şu koltuktaki yerimi değiştirmem gerek ki benim de buna hiç niyetim yok."

Denileni yaptım. Daha gölgede kalmayı yeğlerdim ya, Mr. Rochester'ın öyle bir doğrudan doğruya buyuruşu vardı ki, ona boyun eğmek pek doğalmış gibi geliyordu insana.

Dediğim gibi, yemek salonundaydık. Yemek sırasında yakılan lamba odayı şenlikli bir aydınlığa boğmuştu; şöminedeki yüksek alevler dupduru, kıpkırmızı yanıyor, o şahane pencerelerdeki, pencerelerden daha şahane olan kemerdeki mor perdeler ağır kıvrımlarla yerlere iniyordu. Adela'nın alçak sesle konuşması dışında, (haddine mi düşmüş yüksek sesle konuşsun!) her şey sessizdi; kış yağmurunun camlara çarptığı duyuluyordu.

Damasko kaplı koltukta kurulmuş oturan Mr. Rochester eski haline hiç benzemiyordu. Şimdi daha az sert görünüyordu; yüzü daha az asıktı. Dudaklarında bir gülümseyiş vardı, gözleri de parlıyordu. Bunda şarabın etkisi olup olmadığını bilemiyordum, ama olabilirdi. Kısacası, "akşamlık" hali üzerindeydi. Sabahki soğuk, donuk tavırlarından çok daha rahat, daha candan, kendini daha bir bırakmış. Ama her şeye karşın gene sert, gene haşindi, işte! O iri, haşmetli başını koltuğun kabarık arkasına yaslamış, ateşin ışığı o kayadan oyulma yüzüne, o iri koygun gözlerine vurmuş... Gerçekten de kocaman, koygun gözleri vardı; gizli anlamlı, güzel gözler. Derinliklerinde ara sıra bir değişim oluyordu ki bu pek bir yumuşama sayılmazsa bile gene de insanın aklına yumuşaklığı getiriyordu.

Belki iki dakikadır o ateşi seyrediyor, ben de onu süzüyordum ki birden başını çevirdi, gözlerimi yüzünde yakaladı.

"Beni inceliyorsunuz, Miss Eyre," dedi. "Nasıl, yakışıklı buluyor musunuz beni?"

Düşünecek zamanım olsaydı bu soruya daha alışılmış biçimde incelikli, terbiyeli, lastikli bir karşılık verirdim sanıyorum. Ne var ki,

düşünmeye vakit kalmadan nasılsa ağzımdan kaçıverdi:

"Hayır, efendim."

"Bak hele! Vay canına be! Ne tuhaf şeysiniz siz! Sizde bir *nonnette*[31] havası var. Kendi halinde hanım kızcağızlar gibi ağırbaşlı, ciddi, sade; ellerinizi kucağınızda devşiriyor, gözlerinizi yere dikip oturuyorsunuz (yani delip geçercesine insanın yüzüne bakmadığınız zamanlar). Sessiz sedasız, kendi dünyanızda. Ama birisi size soru sorduğu zaman ya da karşılık verilmesi gereken bir şey söylediği zaman, şıp diye konduruveriyorsunuz karşılığını. Apaçık, dobra dobra! Bu nasıl iş böyle?"

"Efendim, düşünmeden konuştum. Özür dilerim. Diyecektim ki insanların görünüşleri konusunda ayaküstü fikir yürütmek kolay değildir. Beğeniler çok değişir; güzellik önemli değildir; bu yollu bir şeyler söylemem gerekirdi."

"Hiç de gerekmezdi işte! Güzellik önemli değilmiş! Küçükhanımın yediği naneye bak! İlk hareketini yumuşatmak, beni sözüm ona yatıştırmak adına bir iğne daha batırıyor bana. Hadi, hadi, söyleyin bakalım, neymiş bende bulduğunuz kusur? Elim, ayağım, ağzım, burnum yerinde değil mi?"

"Mr. Rochester, ilk söylediğimi geri almama izin verin. Kasıtlı konuşmak istemedim. Sadece bir dil sürçmesi oldu."

"Olduysa cezasını çekin bakalım. Hadi, kötüleyin beni. Sözgelişi, alnım hoşunuza gitmiyor mu?"

Alnının üzerine yan olarak düşen o kapkara saçlarını kaldırdı. Alnının, zekâ belirtisi olduğu söylenen genişliği, çıkıklığı yerindeydi. Ama sevgi, iyilik belirtisi olduğuna inanılan alın yüksekliği pek fazla değildi.

"Söyleyin bakalım, hanımefendi, aptal mıymışım?"

"Aptal olmaktan çok uzaksınız, efendim. Ama kusura bakmazsanız ben de size bir şey soracağım. İnsanları sever misiniz?"

"Al sana! Sırtımı okşamak numarasıyla bir hançer daha. 'Çocuklarla yaşlı hanımların sohbetinden hoşlanmıyorum,' dedim diye! Yok, küçükhanım, öyle aman aman iyiliksever bir insan değilimdir ama vicdan sahibiyimdir."

Şakaklarındaki vicdan belirtisi olduğu söylenen çıkıntıları gösterdi. Gerçekten de bu çıkıntılar onda adamakıllı belirliydi, kafasının üst kısmına gözle görünür bir genişlik veriyordu. "Zaten bir zamanlar iyi yürekliydim, ilkel bir biçimde de olsa. Sizin yaşınızdayken duygulu bir insandım. Kimsesizlere, savunmasızlara, bahtsızlara kol kanat olayım isterdim. Ama sonra felekten yemediğim sille, tokat kalmadı; hatta, 'Felek beni yumruklayarak yoğurdu,' bile diyebilirim. Böylece, ben de şimdi sert, dayanıklı olmakla övünüyorum. Ama ne de olsa benliğimin özünde hâlâ yumuşak kalmış bir şey var. Sert kabuğumdaki birkaç çatlağın içinden de bu öz hâlâ dışarı vuruyor. Nasıl, benim için umut var mı dersiniz?"

"Ne umudu, efendim?" diye sordum.

"Sert kauçuktan yeniden ve kesin olarak yumuşak ete dönüşebilme umudu."

İçimden, "Gerçekten de şarabı çok kaçırmış galiba," diye düşünüyor, bu tuhaf soruya nasıl karşılık vereceğimi bilemiyordum. Onun değişebilmek yeteneğinde olup olmadığını ben nereden bilebilirdim?

"Çok şaşırmış gibi bir ifadeniz var Miss Eyre. Ben nasıl yakışıklı değilsem, siz de hiç güzel değilsiniz, ama bu şaşkın hal yaraşıyor size. Ayrıca işe de yarıyor; çünkü o keskin gözlerinizi yüzümde dolaştırmanıza engel olup bakışlarınızı halının üzerindeki çiçeklere saplıyor. Onun için, siz şaşırmaya devam edin! Bu gece içimden açıksözlü olmak, birileriyle konuşmak geliyor genç bayan."

Böyle diyerek yerinden kalktı, kolunu şöminenin mermerine dayayıp durdu. Bu duruşu yüzü gibi yapısını da açıkça ortaya vuruyordu. Göğsü o derece genişti ki bacakları kısa kalıyordu sanki. Kuşkusuz, birçokları onu çirkin bir adam sayardı. Yalnız, duruşunda öyle doğal bir gurur, davranışlarında öyle bir rahatlık, kendi dış görünüşüne karşı öyle bir umursamazlık, herhangi bir dış çirkinliği giderecek başka erdemleri, kudretleri olduğuna ilişkin öyle güvenli, adeta küstah bir inanç okunuyordu ki ona bakan, onunla birlikte olan insan da ister istemez onun bu umursamazlığını paylaşıyor, onun güvenciyle inancına ortak oluyordu.

"Açıksözlü olmak, birileriyle konuşmak geliyor içimden bu gece. Sizi onun için çağırttım. Ateşle avizenin arkadaşlığı yetmedi bana.

Kılavuz da yetmezdi; çünkü bunların hiçbirini konuşamaz. Adela bunlardan iyiyse de gene istenilen düzeyin çok aşağısında kalır. Mrs. Fairfax de öyle. Ama inanıyorum ki siz isterseniz bana uyabilirsiniz. Sizi buraya çağırttığım ilk gece beni şaşırtmıştınız. Ondan sonra sizi unutur gibi oldum. Başka işler sizi aklımdan sildi. Ama bu gece rahatıma bakmak niyetindeyim. Gerekli, ivedi işleri kafamdan silip yalnız hoşuma giden şeylerle vakit geçireceğim. Sizi konuşturmak, size ilişkin daha çok şey öğrenmek de hoşuma gidecek. Onun için, hadi bakalım, konuşun!"

Konuşacağım yerde gülümsedim. Hem de pek öyle uysal, yumuşak bir gülüş değildi bu.

"Konuşun!" diye üsteledi.

"Ne hakkında, efendim?"

"Ne isterseniz! Konuyu seçmeyi de, işlemeyi de size bırakıyorum."

Ben de oturduğum yerden, hiç sesimi çıkarmadım. "Benim salt konuşmak, gösteriş yapmak üzere bir şeyler söyleyeceğimi sanıyorsa, yanlış insan seçtiğini anlayacak," diye düşünüyordum.

"Susuyorsunuz, Miss Eyre."

Gene de susuyordum. Başını bana doğru eğdi, tek bir şimşek gibi bakışla gözlerimin derinlerine daldı, sanki.

"İnat mı bu?" diye mırıldandı. "Hem de sinirlenmiş galiba. Ama pek doğal değil mi? İstediğimi gülünç, adeta küstah bir biçimde ortaya vurdum. Miss Eyre, özür dilerim sizden. İşin aslı şu ki... Bir çırpıda söyleyip kurtulayım. Size benden aşağıymışsınız gibi davranmak istemiyorum. Daha doğrusu, ancak sizden yaşça yirmi yıl, deneyim bakımından da yüz yıl büyük olduğum için kendimde bir üstünlük hakkı görüyorum. Bu da yasaldır. Adela olsa, *"Et j'y tiens,"*[32] derdi. Şimdi de işte yalnızca, tek bu üstünlüğüme, bu hakkıma sığınarak sizden rica ediyorum. Benimle biraz çene çalmak iyiliğinde bulunun. Hep bir noktaya çakılı kalmaktan çivi gibi paslanan, zehirlenen düşüncelerimi dağıtın biraz."

Bir açıklamada bulunmuş, adeta özür dilemişti benden. Bu alçakgönüllülüğünün değerini bilmez değildim. Bildiğimi de kendisinden gizlemeyecektim.

“Elimden geldiği kadar sizi eğlendirmeye hazırım, efendim,” dedim. “Canıgönülden hazırım. Ama konuyu ben bulamam; çünkü sizi neyin ilgilendireceğini ben nerden bileyim? Siz bana sorular sorun, ben de karşılığını vereyim, elimden geldiğince.”

“Peki öyleyse. Birincisi şu: Demin saydığım nedenler yüzünden size karşı biraz dediği dedik, biraz buyurgan, biraz hoyrat olmaya hakkım olduğunu kabul ediyor musunuz?.. Yani, sizin babanız olacak yaşta olduğum için? Kırk çeşit milletten bir sürü adamla çeşitli deneyimler edindiğim, dünyanın yarısını gezdiğim halde siz tek bir evde, hiç değişmeyen insanlar arasında, durgun bir yaşam sürmüş olduğunuz için.”

“Siz nasıl isterseniz öyle olsun, efendim.”

“Sorduğumun karşılığı değil bu. Daha doğrusu çok kaçamak olduğu için insanın sinirini oynatan bir karşılık! Daha açık konuşun.”

“Salt benden daha büyük olduğunuz, benden çok yer gördüğünüz için bana buyurmaya, söz geçirmeye hakkınız olduğuna inanmıyorum, efendim. Üstünlük savınızda haklı olup olmayışınız, yaşınızdan, deneyimlerinizden yararlanabilme derecenize bağlıdır.”

“Hımm!.. Kesin konuşuyor! Ama bu savı kabul edemem; çünkü ben yaşımdan da deneyimlerimden de pek az yararlanmış, daha doğrusu, bunları kötüye kullanmış bir insanım. Her neyse, üstünlük sorununu bir yana bırakalım. Ama her şeye karşın benim ara sıra size buyurganlık etmemi gücenmeden, kırılmadan, kızmadan kabul etmeniz gerekiyor. Razı oluyor musunuz?”

Gülümsedim. “Mr. Rochester, gerçekten garip bir insan,” diye düşündüm. “Buyruğunun altına gireyim diye bana yılda tıkır tıkır 30 sterlin saydığını unutuyor.”

O benim yüzümden uçup giden ifadeyi hemen yakalayarak, “Gülümsemek iyi, hoş,” dedi. “Ama sorduğuma da karşılık verin.”

“Efendim, iş gördürmek için parayla tuttukları kimselerin buyruk alınca kırılıp gücenme olasılıklarını düşünmek zahmetine katlanacak pek az işveren vardır, diyordum içimden.”

“Parayla tutulmuş kimseler ha! Demek siz benim parayla tutulmuş adamımsınız, öyle mi? Ha, öyle ya, maaş sorununu unutmuştum. Peki, böyle parasal açıdan olsun, size biraz despotluk etmeme izin var mı?”

“Hayır, efendim, o açıdan değil. Ama bu durumu unuttuğunuz için, sizin elinize bakan birinin onuruna değer verdiğiniz için yürekten izin veriyorum despotluk etmenize.”

“Bir sürü kuru, beylik, resmî lafları, lakırdıları söylemeden geçersem bunun terbiyesizlikten ileri gelmediğine inanabilecek misiniz?”

“Doğallığı, candanlığı hiçbir zaman terbiyesizlik saymayacağımı sanıyorum, efendim. Bunlardan ilk ikisini (doğallığı, içtenliği) severim ben. Öbürüne ise, özgür doğmuş olan hiçbir yaratık baş eğmez, hatta bir maaş uğruna bile!”

“Boş laf! Özgür doğanların çoğu bir maaş uğruna her şeye baş eğerler! Onun için siz kendi adınıza konuşun! Koyu cahil olduğunuz konularda fikir yürütmeye kalkışmayın. Yalnız bu sözünüzden ötürü (yanlış bir söz olmakla birlikte), kutlarım sizi. Sözün özü kadar söylenişini de kutlarım. Açık yürekli, candan bir ifadeniz vardı; böyle bir ifadeye insan pek az rastlıyor. Tersine insan ne zaman açık konuşsa sahtecilik, soğukluk buluyor ya da kalın kafalı, kötü niyetli kişiler insanın içtenliğini hemen yanlış anlıyor. Okuldan yeni çıkmış üç bin mürebbiye kızın arasında bana sizin deminki sözlerinizi söyleyebilecek üç tane bile bulunamazdı. Yok, yok, niyetim sizi pohpohlamak değil. Çoğunluktan ayrı bir kalıba dökülmüşseniz bu sizin hüneriniz değil ki! Doğa yapmış bu işi. Hem zaten ben galiba sonuç çıkarmakta çok acele ediyorum. Öyle ya, belki sizin de ötekilerden geri kalır yanınız yoktur; belki şu birkaç olumlu yönünüze karşılık çekilmez kusurlarınız vardır... Şu dakikada nereden bilebilirim?”

İçimden, “Belki senin de çekilmez kusurların vardır,” diye geçirdim. Tam ben böyle düşünürken bakışlarımız karşılaştı. Aklımdan geçeni okudu sanki; düşüncemi sözle belirtmişim gibi karşılığını verdi:

“Elbet, elbet haklısınız. Benim de bir dolu kusurum var. Biliyorum bunu... Hafifletmek niyetinde olmadığıma da inanın. Tanrı bilir, başkalarının kusurlarına karşı aşırı titiz davranmaya hiç hakkım yok. Geçmişimde öyle olaylar vardı ki, öyle davranışlar, öyle yaşantı... Düşününce komşumu hor göreceğim yerde kendi kendimi yerin dibine batırmak gerekir. Yirmi bir yaşındayken kötü yola saptım ben. Daha doğrusu, yanlış yöne itildim. Çünkü kötü iş yapan çoğu insan gibi ben de suçun yarısını şanssızlığa, ters rastlantılara yorarım. O gün

bugündür henüz doğru yolu bulabilmiş de değilim. Oysa bambaşka bir insan olabilirdim ben. Sizin kadar iyi, lekesiz, çok daha olgun bir insan olabilirdim. Sizin gönül huzurunuza, rahat vicdanınıza, tertemiz anılarınıza öyle imreniyorum ki! Ah, küçük kız, lekesiz, saf anılar ne paha biçilmez bir hazine... Nasıl dupduru bir doyum kaynağıdır, öyle değil mi?"

"Peki... Siz on sekiz yaşındayken anılarınız nasıldı, efendim?"

"İyiydi o zaman... Duruydu, temizdi. Kirli akıntılar karışarak anılarımı bulanık, bataklık bir göle dönüştürmemişti daha. On sekizimdeyken sizin eşinizdim bu yönden... İyice eşit. Doğa beni iyi bir insan olayım diye yaratmış, Miss Eyre. Hem de oldukça iyi bir insan. Ama görüyorsunuz ya, pek de iyi bir insan değilim. 'Görmüyorum,' diyeceksiniz. Gözlerinizde böyle diyen bir bakış okuyorum. (Sırası gelmişken kulağınızı bükeyim: Gözlerinizdeki ifadeye dikkat edin; çünkü ben bakışların anlamını şıp diye kavrayıveririm.) Her neyse, kötü, hain bir insan da değilim. Kötülük konusunda sivrildiğimi sanmayın. Yalnızca bayağı, beylik bir günah kuluyum ben. İşi gücü olmayan, ciğeri beş para etmeyen bütün zenginlerin dünyadan pay alabilmek için denedikleri her türlü bayağı, zavallı sefahat çeşitlerinde kaşarlanmışım... Bütün bunları size itiraf edişime şaşıyor musunuz? Öyleyse şunu bilin ki gelecekte siz bütün dostlarınızın, isteseniz de, istemeseniz de sır ortağı olacaksınız. Sizin, kendi derdinizi dökmekten çok, dert dinlemeyi sevdiğinizi herkes sezecek. Sonra sizin onları kusur bulmak, işledikleri yanılgılarla alay etmek için değil de, içten gelme bir anlayışla, sevgiyle dinlediğinizi de sezecekler. Bu anlayış, sevgi, gösterişten uzak olduğu gibi son derece avutucu gelecek onlara."

"Nereden biliyorsunuz, bütün bunları nasıl kestirebiliyorsunuz efendim?"

"Çok iyi biliyorum. Onun için de düşüncelerimi bir günceye yazar gibi rahatlıkla konuşabiliyorum sizin yanınızda... Bana, 'Yaşam koşullarını, kötü rastlantıları yenmesini bilseydin,' diyeceksiniz. Gerçekten de yenebilmeliydim, ama görüyorsunuz ki yenemedim. Feleğin sillesini yiyince serinkanlı kalabilecek kadar olgun davranamadım. Çaresizliğe kapıldım, sonra da yozlaştım. Öyle ki şimdi dangalak bir serseri çıkıp da ipe sapa gelmez, pis laflarla

gönlümü bulandıracak olsa, 'Ben onun gibi değilim,' diye övünmek, kendimde üstünlük görmek artık elimde değil. Onunla bir düzeyde olduğumu itiraf etmek zorunda kalıyorum. Keşke daha azimli olabilseymişim! Tanrı bilir ne kadar pişman olduğumu! Şeytana uymak isterseniz, sonra çekeceğiniz vicdan azabından korkun, Miss Eyre. Vicdan azabı bir zehirdir."

"Pişmanlık getirip tövbe etmenin de bunun panzehiri olduğunu söylüyorlar, efendim."

"Ama değil. Belki yola gelmek, düzelmektir panzehir, ki ben de düzelebilirim. Buna yetecek kadar gücüm iradem de var. Ama bunları düşünmek neye yarar, insan benim gibi iki kolu bağlı, sırtı kambur, başı belalı olduktan sonra... Hem zaten gerçek mutluluk bana temelli haram olduğuna göre dünyanın keyfini çıkarmaya hakkım var sayılır. Çıkaracağım da zaten; ne pahasına olursa olsun."

"O zaman daha da yozlaşmış olacaksınız, efendim."

"Olabilir, ama belki de olmam; taze, saf bir doyum kaynağı bulabilirsem! İşte ben de bunu bulacağım... Arıların kırlardan topladığı bal kadar taze, tatlı, tertemiz bir mutluluk kaynağı."

"Ne olsa ağzınızı burar, efendim. Acı gelir size."

"Nereden biliyorsunuz? Hiç denediniz mi ki? Ne kadar ciddi, ne kadar ağırbaşlı bir haliniz var! Oysa bu konuda işte şu kadın başı biblo kadar cahilsiniz."

Ocağın üzerindeki bibloyu eline almıştı. "Bana vaaz vermeye hakkınız yok, toy küçükhanım," dedi. "Daha yaşamın kapısından içeri girmemişsiniz, içerideki gizemlerden haberiniz bile yok!"

"Ben size yalnız kendi sözlerinizi yineledim, efendim. Hata işlenince vicdan azabı çekildiğini, bunun da bir zehir olduğunu söylediniz ya."

"Peki, ama şimdi hata işlemekten söz eden kim? Bir an için aklımdan geçen şeyin bir hata olduğunu hiç sanmıyorum. Bence şeytan dürtmesi değil de gökten inme bir esin bu... İç açıcı, avutucu bir düşünce. Bunu çok iyi biliyorum. Şeytan değil bana bu düşünceyi veren; ya da şeytansa, melek kılığı giymiş. Gönlüme girmek isteyen konuk böylesi dilber olursa, kapıyı açmak gerek gibi geliyor bana."

"Güvenmeyin, efendim; gerçek bir melek değildir."

"Gene soruyorum: Nereden biliyorsunuz? Karanlıklardan gelen bir haberci ile 'Sonsuz Işık'ın bir temsilcisini hangi içgüdüyle ayırt edebilirsiniz siz? Baştan çıkartanla doğru yolu göstereni nasıl ayrımlayabilirsiniz?"

"Yüzünüzden bildim, efendim. Aklınıza gelen düşünceden söz ederken yüzünüz allak bullaktı. Buna kapılırsanız büsbütün mutsuz olacağınızdan korkarım."

"Hiç de değil! Dünyanın en tatlı, en dost düşüncesidir bu aklıma gelen. Zaten siz benim vicdanımın bekçisi olmadığınıza göre canınızı hiç üzmeyin benim için... Buyur, gel, güzel yolcum, gir içeri!"

Bu son sözleri ancak kendisinin gördüğü bir hayalle konuşur gibi söylemişti. Sonra kollarını uzattı, bu gözle görülmeyen varlığı bağrına basar gibi yaptı.

Gene bana dönerek, "İşte yolcuyu aldım içeri!" dedi. "Onun kılık değiştirmiş bir tanrı olduğuna inanıyorum. Daha şimdiden iyiliği dokundu bana. Şimdiye dek bir tür yangın yeri olan gönlüm bundan böyle bir tapınak olup çıkacak."

"Ne yalan söyleyeyim, sizi hiç anlayamıyorum şimdi. Ne karşılık vereceğimi bilemiyorum; çünkü ipin ucunu kaçırdım. Bildiğim tek bir şey var: Demin dilediğiniz kadar iyi bir insan olmadığınızı, buna acındığınızı söylediniz bana. Anlayabildiğim bir şey daha var: Acı anılarınızın dünyayı size zehir ettiğini ileri sürdünüz. Bana öyle geliyor ki çalışırsanız zamanla kendi gönlünüze göre bir iyi insan olabilirsiniz. Düşüncelerinizi davranışlarınızı düzeltmek için kesin karar verirseniz çok geçmeden yeni, tertemiz bir anılar dağarcığınız olur; bunları vicdan azabı duymaksızın rahatça anabilirsiniz."

"Haklı bir düşünce, doğru bir laf, Miss Eyre. Ben de şu dakikadan başlayarak var gücümle cehennemin yolunu döşemeye başlıyorum."[33]

"Efendim?"

"Yani, taş kadar dayanıklı olduğuna inandığım iyi niyet temelleri atıyorum. Bundan sonra bambaşka dostluklar kuracağım, bambaşka işlerle uğraşacağım."

"Ve daha iyi öyle mi?"

"Evet, daha iyi... Çok daha iyi. Bana inanmaz gibisiniz, ama ben kendi kendime inanıyorum. Amacımın ne olduğunu, buna niçin

ulaşmak istediğimi biliyorum. Şu anda, hem ereğimin, hem de amaçlarımın doğru olduğuna dair bir yasa çıkarıyorum. Eski Medlerle Perslerinki kadar değişmez bir yasa."

"Ama olamaz, efendim. Mademki yasal kılmak için yeni yasa çıkartmak gerekiyor öyleyse ereğiniz, amaçlarınız doğru olamaz."

"Ama doğru onlar, Miss Eyre. Mutlaka yeni bir yasa gerektirmelerine karşın hepsi de doğru. Olağanüstü, alışılmadık durumlar için olağanüstü, alışılmadık kurallar gerekir."

"Tehlikeli bir ilkeye benziyor bu, efendim; çünkü insan bu ilkenin kötüye kullanılabileceğini hemen görüyor."

"Anlamlı konuşan bilge! Gerçekten öyledir, ama ben yeni çıkardığım yasayı kötüye kullanmayacağıma. Ev tanrılarımın üzerine yemin ediyorum."

"Ne de olsa insansınız, yanılabilirsiniz."

"Siz de öyle değil mi? Ne çıkar yani bundan?"

"Sizin dediğiniz türden yasaları yaratmak kudreti ancak kusursuz olan Tanrı'ya emanet edilebilir. İnsan olan, yanılabileceğini bilen kişiler böyle bir kudreti benimsemeye yeltenmemelidirler; yani denenmemiş, yepyeni bir davranış için, 'Doğrudur!' deyip de sonra doğru saymaya hakları yoktur."

"*Doğrudur!* Tam istediğim sözcükler. Bilmiş gibi söylediniz."

"Doğru olur umarım," diyerek ayağa kalktım.

Beni tümüyle karanlıkta bırakan böyle bir tartışmayı sürdürmek yararsız geliyordu bana. Zaten karşımdaki adamın kişiliğine, hiç olmazsa şimdilik, akıl erdiremediğimin farkındaydım. Bu tür cahilliklerin verdiği belli belirsiz bir güvensizlik duygusuna da kapılmıştım.

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Adela'yı yatırmaya. Uyku saati geçti."

"Benden korkuyorsunuz; çünkü sfenks gibi konuşuyorum."

"Bilmece gibi konuştuğunuz bir gerçek, efendim. Ne var ki, şaşalamakla birlikte hiç de korkmuyorum."

"Korkuyorsunuz işte. Bencilliğiniz pot kırmaktan korkuyor."

"Pot kırmaktan korktuğum doğrudur. Saçma sapan konuşmaya hiç niyetim yok."

"Saçma sapan konuşsanız bile bunu öyle ciddi, öyle ağırbaşlı yaparsınız ki ben de yanılır, sizin çok akıllıca laflar ettiğinizi sanırım. Kuzum, Miss Eyre, siz hiç gülmez misiniz? Karşılık vermek zahmetine katlanmayın: Güldüğünüzü pek seyrek görüyorum, ama sırasında pek de şen şatır gülmesini biliyorsunuz. İnanın bana, yaradılıştan asık yüzlü, donuk değilsiniz, nasıl ki ben de yaradılıştan hain, kötü değilim. Lowood'un baskısı, üzerinizde hâlâ az çok seziliyor. Yüzünüzü gülmezleştiriyor, sesinizi alçaltıyor, hareketlerinizi yavaşlatıyor. Ağabeyiniz, hatta babanız yerindeki bir erkeğin yanında aşırı neşeyle gülmekten, aşırı serbest konuşmaktan, aşırı rahat davranmaktan çekiniyorsunuz. Ama öyle sanıyorum ki zamanla benim yanımda rahat olmasını öğreneceksiniz; nasıl ki ben sizin yanınızda kurallara bağlı, resmî davranmasını başaramıyorsam. Zamanla sizin de ifadeniz, sözleriniz, davranışlarınız şimdi göze alamadığınız oranda canlı, çeşitli olacak. Zaman zaman bir kafesin sık demir parmaklıkları arasından bir garip kuş görür gibiyim: Canlı, huzursuz, kararlı, tutsak bir kuş var içeride. Bir özgür kalabilse hemen havalanacak! Hâlâ niyetiniz gitmek mi?"

"Saat dokuzu vurdu, efendim."

"Boş verin, canım. Bekleyin bir dakika. Adela'nın uykusu yok daha. Böyle sırtım ateşe, yüzüm odaya dönük otururken gözlemcilik rahat oluyor. Sizinle konuşurken ben Adela'yı da izlemekten geri kalmadım. Onu merakla incelememin kendimce nedenleri var. Bunları bir gün size belki –hayır, mutlaka– söylerim. Her neyse, on dakika önce Adela sandığından küçük, pembe bir elbise çıkardı. Elbiseyi açarken yüzü, başı dönmüş gibi aydınlandı. Züppelik kanında var onun; kafasına, iliklerine kadar işlemiş. *"Il faut que je l'essaie!"* diye haykırdı, *"et à l'instant même!"*[34] Odadan dışarı fırladı. Şimdi Sophie ile birlikte elbisesini değiştirmekte. Birkaç dakika sonra içeriye girecek. O zaman göreceğim manzarayı şimdiden biliyorum. Bir zamanlar perde açılınca karşımda gördüğüm Céline Varens'ın küçük bir kopyası! Her neyse, şimdi içeri girecek, beni en yumuşak duygularımın en yumuşak yerinden vuracak. İçime doğuyor bu. Bekleyin bakalım... İçime doğan şey doğru çıkacak mı?"

Çok geçmeden taşlıkta Adela'nın o küçücük ayaklarının sekerek koştuğu duyuldu. Çocuk, tıpkı vasisinin kestirmiş olduğu gibi bambaşka bir kılığa bürünmüş olarak içeri girdi. Biraz önce sırtında olan kahverengi elbise gitmiş, yerine gül rengi satenden bir elbise gelmişti. Bunun eteği pek kısa, olabildiği kadar da genişti. Kızın alnını goncalardan yapılma bir çelenk süslüyordu; ayaklarında ipek çoraplarla minicik, beyaz saten sandaletler vardı.

Adela öne doğru ilerleyerek, *"Est-ce que ma robe va bien? Et mes souliers? Et mes bas? Tenez, je vais danser!"*[35] diye haykırdı.

Sonra eteklerini açarak kayar gibi adımlarla bize doğru geldi. Mr. Rochester'ın çevresinde, ayak parmaklarının ucuna basarak hafifçe bir daire çizdi, sonra onun ayaklarının dibinde tek dizinin üstüne çökerek, *"Monsieur, je vous re mercie mile fois de votre bonté,"* dedi. Ayağa kalkarak, *"C'est comme cela que maman faisait, n'est-ce pas, monsieur?"*[36] diye sordu.

Mr. Rochester buna karşılık vererek, "Hem de tıpatıp," dedi. "O da *comme cela*[37] diye diye, benim sapasağlam İngiliz işi pantolonumun cebinden sapasağlam İngiliz altıncıklarını deve yapardı. Ah, Miss Eyre... Benim de başımdan geçti toyluk. Bir zamanlar toylukta ben sizin şu halinizden hiç geri kalmazdım, inanın. Neyse, ömrümün baharı geçti, ama elimde şu Fransız çiçeği kaldı yadigâr. Kimi zaman içimden onu koparıp atmak da gelmiyor değil; çünkü artık ona can veren kökün ancak altın tozuyla gübrelenebilecek, değersiz bir kök olduğunu anladım. Bu kökten doğan goncayı da tam olarak sevemiyorum bu yüzden... Hele bu akşamki gibi tam bir yapma çiçeğe benzediği zamanlar! Katolikler tek bir hayır işleyerek büyük, küçük birçok günahlarının borcunu ödemek huyundadırlar. Ben de bu çiçeği böyle bir amaçla büyütüyorum işte. Günlerden bir gün bunların hepsini anlatırım size. İyi geceler!"

27. (Fr.) Küçük sandık. (Y.N.)

28. (Fr.) Kutum! Kutum! (Y.N.)

29. (Fr.) Sesin çıkmasın, çocuk. Anlıyor musun? (Y.N.)

30. (Fr.) Aman Tanrım! Ne güzel şey! (Y.N.)

31. (Fr.) Küçük rahibe. (Y.N.)

32. (Fr.) Bunda da ayak diriyorum. (Y.N.)

33. "Cehennem'in yolu, iyi niyetlerle döşenmiştir," deyişine bir gönderme. (Ç.N.)

34. (Fr.) Şunu bir giyip deneyeyim! Hem de şimdi! (Y.N.)

35. (Fr.) Elbisem yakışmış mı? Ayakkabılarım? Çoraplarım? Bakın, şimdi dans edeceğim! (Y.N.)

36. (Fr.) Yaptığınız iyilikten dolayı size bin kez teşekkür ederim, efendim. Annem böyle yapardı, değil mi, efendim? (Y.N.)

37. (Fr.) Böyle. (Y.N.)

XV

Gerçekten de Mr. Rochester bir gün bu olayı bana anlattı. Bir öğleden sonra Adela ile bahçede dolaşırken ona rastladık. Adela Kılavuz'la oynamaya başladı. Mr. Rochester da bana, onları görebileceğimiz yerde, iki yanı kayın ağaçlı uzun bir yolda dolaşmamızı önerdi.

Sonra bana Adela'nın Céline Varens adında bir Fransız operet dansözünün kızı olduğunu söyledi. Bir zamanlar bu kadını *grande passion*[38] diye tanımladığı bir aşkla sevmiş. Céline de bu ateşli aşka daha bile büyük bir ateşle karşılık verir gibiymiş. Mr. Rochester, onun kendisine, çirkinliğine karşın, tapındığına inanıyormuş. Kendi *taille d'athlète*'ini[39] en zarif Apollon heykellerine bile yeğ tuttuğunu sanıyormuş.

"Evet, Miss Eyre, bu Fransız perisinin benim gibi bir İngiliz canavarını sevmesi gururumu öyle bir okşamıştı ki onu bir otel dairesine yerleştirdim. Zengin, rahat, parlak bir düzen kurdum onun için... Uşakları, arabaları, kürkleri, dantelleri, elmaslarıyla. Kısacası bütün aptal âşıklar gibi ben de, alışılmış olan yollardan kendimi uçuruma sürüklemeye başladım. Rezilliğe, sefilliğe giden yeni bir yol çizecek kadar da aklım yokmuş meğer! Sersem bir sadakatle herkesin geçtiği yoldan geçmişim, sayısız ayak izlerinin aşındırdığı izden bir parmak bile ayrılmamışım. Gün geldi bütün öteki budala âşıkların sonucuna uğradım elbet. Bunu hak etmiştim. "Bir akşam Céline'e habersiz olarak uğramıştım. Dışarıdaymış. Sıcak bir geceydi, ben de Paris sokaklarında dolaşmaktan usanmıştım. Onun için, giyinme odasında oturup onu beklemeye koyuldum. Onun varlığıyla kutsallaşmış olan havayı içime sindirmek bana mutluluk veriyordu. Yok... İşi büyütüyorum. Onun ortamında hiçbir zaman kutsal diyebilecek bir hava bulmuş değilimdir. Ama misk, amber karışımı bir koku taşardı varlığından... Bu koku ile, bir de limonluk çiçeklerinin

kokularıyla neredeyse boğulmak üzereydim ki balkon kapısını açıp dışarı çıkmayı akıl ettim. Ay vardı, sokaklardaki gaz lambaları da yanmıştı... Her şey durgun, sessiz. Balkonda birkaç koltuk vardı. Bunlardan birine oturdum, bir sarma sigarası çıkardım... İzin verirseniz şimdi de yakayım bir tane."

Burada bir duralama oldu: Sigara çıkarılıp yakıldı. Mr. Rochester sigarayı dudaklarına götürdükten, güneşsiz, buz gibi havaya Havana tütününden bir tutam duman üfledikten sonra anlatmasını sürdürdü:

"O günlerde ben şeker, şekerleme gibi şeyleri de pek severdim Miss Eyre. Böylece, bir yandan *croquant*[40] tıkınırken bir yandan da aşağıdaki şık caddelerden operaya doğru giden arabaları seyrediyordum ki kent gecesinin ışıltısı içinde hemen göze çarpan kapalı bir araba gözüme ilişti. Bir çift nefis İngiliz atının çektiği bu arabayı Céline'e ben armağan etmiştim. Gezmekten dönüyordu. Yaslandığım demir parmaklıkların ardında yüreğim sabırsızlıkla çarpmaya başlamıştı, elbet... Araba otel kapısında durdu, içinden sevdiğim kadın indi. Gerçi geniş bir pelerine bürünmüştü, ama (böyle sıcak bir haziran gecesinde pelerine ne gerek vardı, bilmem ya), arabadan aşağı atlarken eteğinin altından çıkan o minicik ayağı onu tanımam için yetti de arttı bile. Balkondan eğilerek, ancak aşkın kulağının duyabileceği bir sesle, *"Mon ange"*[41] diye mırıldanmak üzereydim ki arabadan biri daha indi. Bu da pelerinlere bürünmüştü, ama bu kez kaldırıma basan ayak bir mahmuz şıkırtısıyla ötmüştü, otelin *porte cochére*'nin[42] altından geçen başta, bir subay şapkası vardı...

"Siz ömrünüzde hiç kıskançlık duymadınız, değil mi, Miss Eyre? Duymadınız elbette; sormama bile gerek yok, âşık olmadınız ki! Bu iki duyguyu da bundan sonra tanıyacaksınız. Ruhunuz uyuyor daha. Onu uyandıracak sarsıntı olmamış. Sanıyorsunuz ki bütün yaşam şimdiye kadar gençlik yıllarınızın geçip gittiği gibi sakin sakin akıp geçecek. Gözleriniz, kulaklarınız tıkalı olarak kendinizi akıntıya bırakmışsınız; ne sulardan yükselen kayaları görüyorsunuz ne de bu kayaların dibinde kaynayan buruntuları duyabiliyorsunuz. Ama elbet siz de –mim koyun bu sözlerime– bir gün ırmağın kayalık bir geçidine geleceksiniz. Burada yaşantınızın tüm akışı altüst olacak, köpükler,

uğultular içinde keşmekeşe boğulacak. Ya yaşantınızın sivri uçlarına çarpılarak paramparça olacaksınız ya da yüksek bir dalga sizi yukarıdan aşırarak durgun sulara ulaştıracak... Benim şimdiki durumum gibi...

“Seviyorum böyle günleri; bu çelik gökyüzünü seviyorum, çevrenin şu don tutmuş halindeki sertliği, yalınlığı, hareketsizliği seviyorum. Thornfield’i seviyorum. Eski tarihçesiyle, ücralığıyla, şu ihtiyar dikenağaçları, gri boyalı yüzü, sarı sarı pencereleriyle. Oysa yıllar var ki bu evi düşünmekten bile tiksinti getirmiştim; kocaman bir mikrop yuvasıymış gibi bucak bucak kaçardım buradan. Hâlâ da bir bakıma öyle bir...”

Dişlerini gıcırdatıp sıkarak sustu. Yürümekten de vazgeçmiş, çizmesiyle donuk toprağa vurmaya başlamıştı. Sanki korkunç bir düşünce onu kavramış, öyle kıskıvrak tutmuştu ki yerinden bile kımıldayamıyordu.

Böyle duraladığı sırada, yolun ucuna gitmiş, geri dönmekteydik; konak tam karşımızdaydı. Gözlerini evin kulelerine doğru kaldırdı, ömrümde ne o zamana kadar, ne de ondan sonra görmediğim dik bir bakış fırlattı. O kapkara kaşlarının altında iri iri açılmış duran gözlerinde bir an acı, utanç, öfke, sabırsızlık, tiksinti, nefret birbirine girer gibi oldu. “Bakalım hangimiz üstün çıkacak?” diye yapılan bu çarpışma korkunçtu. Derken, biraz sonra bambaşka bir duygu yükseldi, hepsinden üstün geldi: Sert, alaycı, umursamaz bir ifade; iradeli, azimli bir bakış deminki kaynaşmayı yatıştırdı, karşımdaki yüzü bir heykel yüzüne benzetti.

“Demin sustuğum sırada alın yazımla bir pazarlık yapıyordum Miss Eyre. Şu kayın ağacının dibinde durmuştu işte... Bozkırlarda Macbeth’in karşısına çıkan cadı karılar gibi bir acuze. Parmağını sallayarak, ‘Thornfield’i seviyorsun ha!’ dedi; sonra kıpkızıl harflerle havaya bir şeyler yazdı: Evin ön cephesine, en üst katla daha aşağıdaki kat pencerelerinin arasındaki duvara, ateşten hiyerogliflerle, ‘Elindeyse sev! Haddine düşmüşse sev!’ diye yazdı.

Ben de, ‘Seveceğim işte!’ diye karşılık verdim. ‘Haddime düşmüş sevmek!’ dedim ona.” Mr. Rochester burada düşünceyle, tasayla duraladı: “Sözümde de duracağım. Eyub’daki Levyatan gibi,[43]

mutluluk, iyilik (evet, iyilik) bulmak uğruna, önüme çıkan bütün engelleri yıkacağım. Bundan öncesinden de, şimdi olduğundan da daha iyi bir insan olmak istiyorum."

Tam bu sırada Adela, elinde topuyla, ona doğru koştu.Mr. Rochester sertçe, "Koş git be çocuk, uzak dur benden!" diye bağırdı. "Ya da git, Sophie'yi bul."

Sonra sessizlik içinde gene yürümeye başlayınca ona yarıda kesilmiş olan konuyu anımsatmaya cesaret ettim:

"Efendim, Céline Varens içeri girdiği zaman siz de balkondan ayrıldınız mı?"

Pek sırasız kaçan bu sorumdan ötürü efendimin beni paylayacağından korkuyordum; ama tersine, o asık yüzlü dalgınlığından uyanarak gözlerini bana çevirdi, yüzündeki gölge dağılır gibi oldu...

"Ha, Céline'i unutmuştum! Neyse, öykümüzü anlatmaya bakalım. Büyüleyici sevgilimin, yanında böyle kavalyeyle döndüğünü görünce bir hışırtı, hafif bir ıslık sesi duyar gibi oldum. Kıskançlığın yeşil yılanı ay ışığında kıvrım kıvrım çözülüp başını kaldırarak yeleğimden içeri girdi, iki dakika içinde yüreğime erişip başladı kemirmeye!"

Efendim öyküsünü gene yarıda keserek, "Tuhaf!" diye söylendi. "Bütün bunları anlatmak için dert ortağı olarak sizi seçmem pek tuhaf, küçükhanım. Hele sizin beni böyle istifinizi bozmadan dinlemeniz: Benim gibi bir erkeğin sizin gibi saf, gözü açılmamış bir kıza operada dansöz olan sevgilisinin serüvenlerini anlatması dünyanın en olağan şeyiymiş gibi dinlemeniz tuhaftan da tuhaf bir şey. Ama bu son tuhaflık ilk tuhaflığı açıklamaya yarıyor. Size bundan önce de söylemiştim bir kez: Ciddiliğinizle, sessizliğinizle, anlayışınızla, yakınlığınızla siz herkesin sır ortağı olmak üzere yaratılmışsınız. Hem zaten karşımdaki kafayı, ruhu yakından tanıyorum. Anlattıklarımdan mikrop kapmayacak kadar sağlam bir ruh bu... Kimselere benzemeyen, eşsiz bir ruh. Zaten benim niyetim de ona kötülük etmek değil. Ama böyle bir niyetim olsa bile başaramazdım... Sizinle ben ne kadar çok konuşursak o kadar iyi. Ben sizi çökertemem, oysa siz benim ruhumu tazeleyebilirsiniz."

Efendim böylece konudan ayrıldıktan sonra gene öyküsüne döndü, "Balkondan ayrılmadım. Besbelli ki onun giyinme odasına

gelecekler; pusu kurayım onlara, diye düşünüyordum. Böylece, elimi kapının içine sokup perdeyi örttüm; yalnız içerisini gözetlememe yetecek bir aralık bıraktım. Sonra kapıyı da çektim, ama âşıkların ateşli sözlerini işitebilecek kadar araladım. Tam o sırada bizimkiler geldiler! Gözlerimi perde aralığına uydurmakta gecikmedim. Céline'in oda hizmetçisi içeri girip bir lamba yakarak masanın üstüne bıraktı, sonra dışarı çıktı. Böylece odadaki çifti artık açıkça görebiliyordum. İkisi de pelerinlerini çıkarmıştı. La Varens satenler, elmaslar içinde göz alıyordu (bunların hepsi benim armağanımdı elbet), kavalyesinin sırtında da subay üniforması vardı. Tanıyordum onu. Kont unvanını taşıyan genç serserinin tekiydi. Kibarlar çevresinde ara sıra karşılaşırdık. Beyinsizin, ahlaksızın biri. Onu o derece hor görürdüm ki nefret falan etmek aklımın ucundan bile geçmezdi. Kıskançlık yılanının zehir akıtan dişi, onu tanıdığım dakikada kırıldı; çünkü aynı dakikada Céline'e karşı duyduğum aşk da püf diye sönüvermişti. Beni böyle bir rakiple aldatabilecek olan kadın sevilmeye layık değil demekti. Yalnızca küçümsenmeye layıktı. Beri yandan ona kanmış, aldanmış olan benim gibi birini daha bile fazla küçümsemek gerekti!

"Konuşmaya başladılar. Konuşmaları beni büsbütün rahatlattı: Uçarı, saçma sapan, duygusuz bir konuşma. Hep paradan, çıkardan dem vuruyorlar, insanı kızdıracakları yerde bezdiriyorlardı. Masanın üzerinde kartvizitim duruyordu. Bunu görünce, bu kez de beni ele aldılar. Beni gerçekten yerin dibine batıracak zekâdan, nükteden ikisi de yoksundular, ama o bayağı dilleriyle, kaba sözlerle beni bir hayli yerdiler. Hele Céline benim çirkin yönlerimi anlatırken pek coştu! Oysa, benim *beauté mâle*[44] dediği tipimi ateşli hayranlık sözleriyle övüp göklere çıkarmak onun huyuydu. Bu bakımdan sizden geceyle gündüz kadar farklıydı. Daha ikinci konuşmamızda siz bana, pat diye beni yakışıklı bulmadığınızı söylediniz. Bu zıtlık o zaman benim gözüme çarpmıştı."

Adela gene koşarak yanımıza geldi:

"John geldi, efendim. Diyor ki vekilharcınız gelmiş, sizinle görüşmek istiyormuş."

"Ya? Öyleyse kısa kesmem gerekiyor... Şöyle ki, balkon kapısını açarak bastırdım onları. Céline'e artık kanadımın altında olmadığını,

otelden ayrılmasını söyledim. Harcamalarını karşılamak için bir kese para verdim ona, çığlıklarını, ayılıp bayılmalarını, yeminlerini, çırpınmalarını hiç dikkate almayarak Kont'la Bolonya Ormanları'nda buluşmayı kararlaştırdım. Ertesi sabah onunla düello etmek onuruna erdim. Civciv kanadı gibi güçsüz olan o zavallı, bembeyaz cılız kollarının birinde bir kurşun bıraktım, artık hepsinden kurtulmuş olduğumu düşünerek sevindim. Ama şansa bakın ki La Varens altı ay önce dünyaya Adela'yı getirmişti. Onun benim kızım olduğunu söylüyordu. Belki de öyledir, ama onun yüzünde benim gibi haşin bir babanın hiçbir izini göremiyorum doğrusu. Kılavuz bana daha çok benziyor ondan. Neyse, ayrılmamızdan birkaç yıl sonra Céline kızını neredeyse sokağa bırakarak İtalya'ya kaçtı, bir şarkıcıyla mı, çalgıcıyla mı ne! Ben Adela'nın bakımını boynuma borç bilmedim. Şimdi de bilmem; çünkü babası falan değilim. Ama zavallı küçük şeyin süründüğünü duyunca dayanamayıp yanıma aldım. Onu Paris sokaklarının çamurundan, lağımlarından kurtararak getirip buraya, bir İngiliz bahçesine diktim, temiz ve sağlam yetişsin diye. Mrs. Fairfax de onun eğitimi için sizi tuttu. Ama şimdi onun bir Fransız şarkıcının nikâh dışı çocuğu olduğunu öğrenince belki ona başka gözle bakarsınız. Bugünlerden bir gün karşıma çıkıp kendinize başka bir yer bulduğunuzu söyleyeceksiniz, 'Sen de kendine yeni mürebbiye ara,' diyeceksiniz belki de. Ha?"

"Yok... Ne annesinin, ne de sizin suçlarınızdan Adela sorumlu tutulamaz. Ben seviyorum onu. Şimdi de onun bir bakıma kimsesiz olduğunu öğrenmiş bulunuyorum. Annesi bırakıp gitmiş, babası belirsiz! Artık ona büsbütün dört elle sarılırım ben. Zengin bir ailenin şımarık çocuğunu nasıl yeğleyebilirim? Mürebbiyesini baş belası sayar öylesi. Oysa, böyle küçük bir öksüz, mürebbiyesine arkadaş olarak bağlanır."

"Ya? Demek bu açıdan görüyorsunuz konuyu? Her neyse benim artık içeri girmem gerek. Siz de girin, hava kararıyor."

Ben Adela'yla ve Kılavuz'la birlikte bahçede biraz daha oyalandım. Çocukla koşup yarıştım, top oynadım. İçeriye girip üstümüzdekileri başımızdakileri çıkarınca onu dizime oturttum; belki bir saat böyle, dilediği gibi gevezelik etmesine izin verdim. Çocukçağız biraz fazla üzerine düşülünce hemen şımarıveriyor, besbelli

annesinden aldığı, İngiliz terbiyesine uymayan hafifliği ortaya vuruyordu. Ama bu akşam bunları bile hoş gördüm. Çok iyi yönleri de vardı, bu gece de içimden hep onun iyiliklerini görmek geliyordu. Yüzünde... Bakışlarında Mr. Rochester'a benzeyen bir şeyler aradım, bulamadım. Ne çizgi, ne ifade, ne de tavır ve davranış bakımından hiçbir yakınlık belirtisi yoktu. Yazık! Mr. Rochester onu kendine benzetebilseydi daha çok değer verirdi!

Ancak o gece, uyumak için kendi odama çekilince Mr. Rochester'ın anlattığı öyküyü rahatça düşünebilecek fırsatı bulabildim. Belki de, onun dediği gibi, öykünün konusunda olağanüstü bir yön yoktu. Zengin bir İngiliz gencinin bir Fransız artistine olan aşkı, ondan gördüğü ihanet, sosyete çevresinde gündelik şeyler olsa gerekti. Gene de efendimin artık huzura kavuştuğunu, evinde yeni bir doyum bulduğunu anlatırken kapıldığı aşırı heyecan hiç kuşkusuz pek tuhaftı. Bu olayı kafamda merakla epey evirdim, çevirdim, hiçbir anlam veremediğim için biraz sonra bıraktım. Bu kez, efendimin bana karşı olan tutumunu düşünmeye başladım. Beni dert ve sır ortağı olarak görmesi sessizliğime, ağzımın sıkılığına karşı bir övgüydü. Ben bunu böyle görüyor, bu anlamda benimsiyordum. Şu son haftalarda bana karşı davranışları, ilk günlerdekine göre daha tutarlıydı. Beni artık hiçbir zaman bir selamla geçiştirmiyor, insanın kanını donduran o kibirli havalara bürünmüyordu. Karşısına çıktığım zaman bu rastlantıdan hoşlanmış gibi davranıyor, illa bir çift söz ediyor, dahası, arada gülümsüyordu bile. Resmî olarak huzuruna çağırıldığım zaman da beni öyle candan karşılıyordu ki gerçekten bende onu oyalayıp eğlendirmek yeteneği bulunduğuna, bu akşam görüşmelerini bana karşı incelik olsun diye değil de, kendi istediği için düzenlediğine enikonu inanıyordum.

Gerçeği ararsanız ben pek konuşmuyordum, ama onun anlattıklarını keyifle, zevkle dinliyordum. Pek konuşkandı. Önüme serdiği yeni düşünceleri, yeni tabloları ben de sevinçle benimsiyor, önümde açtığı yepyeni ufuklarda onu yürekten izliyordum. Davranışlarındaki rahatlık benim de çekingenliğimi gideriyordu. Ölçülü, kibar olduğu kadar candan olan o dostça açık sözlülüğü, açık yürekliliği beni ona bağlıyordu. Bazen, efendim değilmiş de akrabammış falan gibi geliyordu bana. Hâlâ buyurgan, sert tavırlıydı,

ama ağırıma gitmiyordu bu benim. Bunun bir alışkanlıktan ibaret olduğunu biliyordum. Yaşantıma eklenen bu yenilik, bu değişiklik beni öyle sevindiriyor, öyle mutlu kılıyordu ki kendi yaşımda, kendi kafamda başka dostlar özlemekten vazgeçmiştim. Yaşam yeni doğmuş bir ayken dolunay olmaya başlamıştı sanki. Yaşantımdaki boşluklar dolmuştu. Sağlık durumum bile düzelmişti; daha toplamış, daha güçlenmiştim.

Ya Mr. Rochester'ı çirkin buluyor muydum? Hayır, sevgili okuyucum! Ona karşı duyduğum gönül borcumun, birlikte geçirdiğimiz birçok tatlı dakikaların sonucu olarak, şimdi onun yüzünü görmek en çok hoşlandığım bir şey oluvermişti. Onun bir odadaki varlığı şöminedeki ateşten daha çok can katıyordu canıma. Gene de kusurlarını unutmuş değildim; unutamazdım ki! Çok zaman gözümün önüne seriyordu bunları. Gururlu, alaycı, bencildi; her türlü düzeysiz davranışa karşı da pek acımasızdı. Kafamın derinlerindeki bir düşünceyle biliyordum ki bana karşı gösterdiği büyük yumuşaklık başkalarına gösterdiği haksız sertliklerle denge kuruyordu. Sonra, pek de huysuzdu, neden ileri geldiği anlaşılamayacak kadar huysuz. Kendisine yüksek sesle kitap okumam için beni çağırttığı zamanlar çok kez onu kitaplıkta başını kollarına yaslamış tek başına oturur bulurdum. Başını kaldırınca da suratını asmış, sanki uğursuz bir somurtuşla yüzünün kapkara kesilmiş olduğunu görürdüm. Yalnız, onun bu asık yüzünün, hoyratlığının, eskiden yaptığı serseriliklerin hepsinin zalim bir şanssızlıktan ileri geldiğine inanıyordum. (Eskiden diyorum çünkü şimdi durulup oturmuşa benziyordu.) Onun yaradılış bakımından daha iyi eğilimli, daha yüksek ruhlu, daha ince beğenili bir insan olduğuna, sonradan yaşam koşullarının, eğitim tarzının, alın yazısının onu kötü yollara ittiğine inanıyordum. Şu sırada biraz karışık, bozuk durumda bile olsa ruh mayasının çok üst düzeyde olduğuna inanıyordum. Onun bilmediği derdiyle ben de dertleniyordum; bu derde derman olabilmek için nice özverilere katlanabilirdim. Bunu açıkça söyleyebilirim.

Artık şamdanımı söndürüp yatağıma yatmıştım, ama uyuyamıyordum ki! Ağaçlı yolda durup da, yazgısının, ona, "Haddin varsa Thornfield'de mutlu ol!" deyişini anlatırken yüzünde belirmiş olan ifade gözlerimin önünden gitmiyordu bir türlü. Kendi kendime,

"Neden mutlu olamayacakmış?" diyordum. "Onu bu evden soğutan nedir? Yakında gene ayrılacak mı buradan? Mrs. Fairfax onun her gelişinde on beş günden çok kalmadığını söylemişti. Bu kez iki aydır burada. Giderse evin ruhu söner, gerçekten. Düşün: Baharda, yazın, güzün o burada yok! Güzel havalar, güneş bile ne kadar sönük gelir kim bilir!"

Bu düşüncelerden sonra uykuya daldım mı, dalmadım mı, bilmiyorum. Yalnız, tam tepemdeymiş gibi gelen garip, ağlamaklı bir mırıltı üzerine, sıçrayarak uyandım. Mumu söndürdüğüme pişman olmuştum: İyice zifirî karanlık, iç karartıcı bir geceydi, benim de keyifsizliğim üzerimdeydi. Yatakta doğrulup oturarak kulak kabarttım: Ses kesilmişti! Yeniden uyumaya çalıştım, ama yüreğim kaygıyla atıyordu; rahatım kaçmıştı. Sofanın ta öbür ucundan saat sabahın ikisini vurdu. Tam o sırada oda kapısına dokunulur gibi oldu. Sanki dışarıdaki karanlık koridorda el yordamıyla ilerlemeye çalışan birinin parmakları kapıya sürünüp geçmişti.

"Kim o?" diye seslendim. Karşılık gelmedi. Korkudan buz kesildim.

Sonra birden aklıma geldi: "Kılavuz olabilirdi bu. Kimi kez mutfak kapısı açık kalınca köpek yukarı çıkar, sahibinin kapı eşiğine yatardı. Kaç sabah onun orada yattığını görmüştüm. Bu düşünceyle az çok yatışarak gene yattım. Sessizlik sinirleri sakinleştirir. Şimdi de bütün ev derin bir sessizliğe bürünmüş olduğu için, çok geçmeden gene uykum gelmeye başladı, ama o gece bana uyku nasip değilmiş. Tatlı bir düş tam kulağımın dibine kadar sokulmuşken, ilikleri donduran bir olayla ödü patlayarak kaçtı.

Şeytansı bir gülme sesi duyulmuştu... Alçak, boğuk, derin bir gülüş, sanki oda kapımın tam anahtar deliğinde! Karyolamın başucu kapıya doğruydu; onun için, bu gülen ifrit yatağımın dibindeymiş, hatta yastığımın yanı başına kadar sokulmuş gibi geldi bana. Kalktım, bakındım, bir şey göremedim. Ben daha bakınırken, o ilikleri donduran ses yeniden duyuldu. Kapının öbür yanından geldiğine artık emindim. İlk işim kalkıp kapıyı içeriden sürgülemek oldu. Sonra gene, "Kim o?" diye bağırdım.

Gurultu gibi, inilti gibi bir ses duyuldu. Çok geçmeden de, koridor boyunca, üçüncü kat merdivenlerine doğru giden ayak sesleri

duydum. Geçenlerde bu merdiven ağzına kapı yaptırmışlardı. Bu kapının açılıp kapandığını duydum; sonra gene ortalığı bir sessizlik sardı.

"Grace Poole muydu bu? Bu kadın, cinlere perilere mi karışmış yoksa?" diye düşündüm. Taş çatlasa tek başıma kalamayacaktım artık. Mrs. Fairfax'in yanına gitmek istiyordum. Acele giyinip şalıma büründüm, ellerim titreye titreye sürmeyi çektim, kapıyı açtım. Dışarıda, koridordaki yolluğun üzerinde yanan bir şamdan duruyordu. Şaşalattı bu beni ama asıl, ortalığın, sis içindeymiş gibi, dumanla kaplı oluşuna şaştım. Bu mavimtırak duman halkalarının nereden çıktığını anlamak için sağa sola bakınırken burnuma da keskin bir yanık kokusu geldi.

Bir gıcırtı: Aralık bırakılmış bir kapıdan geliyordu. Bu kapı Mr. Rochester'ın oda kapısıydı; dumanlar da, bulut gibi, oradan dışarı taşmaktaydı. Mrs. Fairfax de, Grace Pool da, o gülme sesi de aklımdan siliniverdi. Bir anda odadan içeri dalmıştım bile! Yatağın çevresinde alevden diller oynaşıyordu. Karyolanın perdeleri tutuşmuştu; bu ateşle dumanların ortasında da Mr. Rochester, derin uykulara dalmış kımıldamadan yatmaktaydı.

"Uyanın! Uyanın!" diye haykırdım. Onu da sarstım. Ama o, bir şeyler mırıldanarak, öbür yanına döndü. Dumandan sersemlemiş, yarı baygın durumdaydı. Yitirilecek bir tek dakika bile yoktu; çünkü şimdi yatak çarşafları da alev almıştı. Hemen leğen ibriğin durduğu yere koştum. Neyse ki leğen geniş, ibrik büyüktü, ikisi de su doluydu. Bunları zorlukla kaldırıp getirdim, yatakla içinde yatanın üzerine boca ettim. Sonra odama koşup sürahimi de getirdim, onu da yatağın üzerine boşalttım. Böylece, şilteye bile işlemiş olan alevleri söndürmeyi, Tanrı'nın da yardımıyla başardım.

Sönen ateşin cızırtısı, boşalınca elimden atıverdiğim için kırılan sürahinin şangırtısı, her şeyden çok da, üzerine hızla bol bol döktüğüm sular en sonunda Mr. Rochester'ı kendine getirmişti. Oda kapkaranlıktı, ama onun uyandığını anladım: Kendisini göl gibi suyun içinde bulunca şimdiye değin hiç duymadığım sövgü sözleri savurmaya başlamıştı.

"Sel mi bastı evi?" diye haykırdı.

“Hayır, efendim. Yangın çıktı,” dedim. “Kalkın artık, kalkın! Yanıyorsunuz, söndürdüm sizi. Gideyim size şamdan getireyim.”

“Dünyadaki bütün İyi Saatte Olsunlar adına... Jane Eyre mi bu?” diye söyledi. “Ne yaptın sen bana büyücü cadı kız? Odada kim var senden başka? Beni suyla boğmaya mı kalktın yoksa?”

“Gideyim size şamdan getireyim, efendim. Siz de, ne olur, kalkın artık. Biri bir şeyler yapmaya kalkmış, ama kimdir, nedir, bunu ne kadar çabuk bulursanız o kadar iyi olur.”

“Tamam! Kalktım işte. Tehlikeli ama hemen şimdi şamdan getirsen... Bence iki dakika bekle de sırtımdaki ıslak şeyleri değiştireyim... Kuru bir şey kaldıysa! Neyse, hırkam ıslanmamış. Şimdi, koş!”

Koştum, balkonlu koridorda yanmakta olan şamdanı getirdim. Efendim, şamdanı elimden alıp yukarı doğru tuttu, baştan başa yanıp kömür olmuş yatağı, sırsıklam olmuş çarşafları, yerde su içinde yüzen halıları gözden geçirdi.

“Nedir bu? Kimin işi bu?” diye sordu.

Olup biteni kısaca anlattım: Koridordan gelen o acayip gülüş, üçüncü kata doğru çıkan ayak sesleri, beni bu odaya çeken dumanlarla o yanık kokusu, içeri girdiğimde odanın durumu, elime geçirdiğim sularla yatağı tufana boğuşum. O büyük bir ciddiyetle beni dinliyor, ben anlattıkça da yüzünde şaşkınlıktan çok kaygı beliriyordu. Ben sustuktan sonra bir süre o da konuşmadı.

“Mrs. Fairfax’i çağırayım mı?” dedim.

“Mrs. Fairfax mi? Yok, yok... Ne diye çağıracakmışsın onu? Ne yararı olabilir ki? Bırak, bozma uykusunu.”

“Öyleyse, Leah’yı çağırayım, John’la karısını da uyandırayım.”

“Yok, yok! Dur durduğun yerde. Omzunda şalın var, üşürsen şu benim pelerini de alırsın. Otur şu koltuğa... Hah, şöyle! Pelerini ben sarayım omzuna. Şimdi ayaklarını da şu iskemleye daya ki suların içinde ıslanmasın. Ben birkaç dakika için seni burada bırakıp gidiyorum; şamdanı da alacağım. Ben dönünceye kadar kımıldama yerinden. Çıt çıkarmayacaksın. Üçüncü kata bir gitmem gerek. Unutma: Bir yere kımıldamak, kimseyi de çağırmak yok!”

Gitti. Uzaklaşan ışığın arkasından baktım: Balkonlu koridordan usul usul geçti, merdiven kapısını elinden geldiği kadar sessizce açtı,

arkasından kapadı, ışık görünmez oldu. Zifirî karanlıktaydım şimdi. Kulağım kirişteydi ama bir şey duymuyordum. Aradan çok uzun bir zaman geçti. Bekleye bekleye bıktım. Üzerimde pelerin de vardı, ama hâlâ üşüyordum. Zaten, orada kalmamda bir yarar görmüyordum çünkü nasıl olsa evi ayağa kaldırmamak yönergesini almıştım. Mr. Rochester'ı kızdırmayı göze alarak ayağa kalkmak üzereydim ki koridorun duvarına gene hafif bir ışık vurdu, sonra kilim üzerinde onun çıplak ayaklarının sesi duyuldu. İçimden, "Umarım odur, daha kötü bir şey değildir!" diyordum.

İçeri girdi. Benzi atmıştı, yüzü de asık mı asık! Şamdanı el yıkama yerinin üzerine koyarken, "Durumu anladım," dedi. "Sandığım gibiymiş."

"Neymiş, efendim?"

Mr. Rochester buna karşılık vermedi. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, gözlerini yere dikmiş, öyle duruyordu. Birkaç dakika sonra, biraz tuhaf bir sesle, "Yatak odanın kapısını açıp dışarı bakınca bir şey gördün müydü?" diye sordu. "Belki söyledindi, ama unuttum."

"Hayır, efendim. Yalnız, yerdeki şamdanı gördüm."

"Ama tuhaf bir gülme işittin, öyle değil mi? Bu gülüşü ya da ona benzerini daha önce de duymuştun besbelli, ha?"

"Evet, efendim. Konağın dikişlerini diken bir kadın var. Grace Poole diye... O gülüyor öyle. Pek garip bir insan."

"Tam üstüne bastın! Grace Poole... İyi buldun. Dediğin gibi de, pek garip bir insandır o... Hem de fazlasıyla. Her neyse, gereğini düşüneceğim ben bu işin. Bu arada bir şeye seviniyorum: Bu gece olup bitenleri senden, benden başka bilen yok. Sen de sersem kafalı bir boşboğaz olmadığına göre, kimseye bir şey söylemezsin. Yatağın bu durumuna ben bir kulp uydururum. Sen artık kendi odana dön. Ben sabaha kadar kitaplıktaki kanepede yatacağım. Nasıl olsa hizmetçiler, uşaklar iki saate kadar uyanırlar."

Kapıya doğru yürüyerek, "İyi geceler, efendim," dedim.

Mr. Rochester şaşırmış gibiydi. Neden şaşırdığını anlayamamıştım; çünkü daha şimdi gitmemi söylemişti bana.

"Ne?" diye haykırdı. "Hemen şimdi mi gidiyorsun, hem de bu biçimde?"

"Gidebileceğimi söylediniz ya, efendim?"

"Evet, ama doğru dürüst vedalaşmadan değil... Teşekkür yollu biriki çift laf etmeden değil... Kısacası, böyle kupkuru gidilmez elbette. Sen benim canımı kurtardın, yahu... Korkunç, acı bir ölümden kurtardın beni! Şimdi de, iki yabancıymışız gibi, çekip gitmeye kalkıyorsun. Elini ver bana hiç değilse!"

Elini uzatmıştı. Ben de elimi verdim. Önce bir eliyle, sonra iki eliyle birden kavradı elimi.

"Canımı kurtardın, Jane. Sana karşı bu kadar büyük bir borç altında olmak benim için mutluluktur. Daha başka bir şey diyemem. Yeryüzünde senden başka hiçbir canlıya karşı böyle bir borç altında olmaya dayanamazdım. Sen başka. Sana karşı borçlu olmak bir yük gibi gelmiyor bana, Jane."

Duraladı, bana baktı. Dudaklarında gözle görülürcesine sözler titreşiyor gibiydi: Gelgelelim sesi çıkmıyordu.

"Gene iyi geceler dilerim, efendim," dedim. "Ortada ne borç var, ne de yük."

"Biliyordum zaten bir gün, herhangi bir yoldan bana bir iyilik edeceğini," dedi. "Seni daha ilk gördüğümde gözlerinden anlamıştım bunu. Gözlerinde o gece gördüğüm o bakış, o gülüş..." Gene duraladı. Sonra sözünün arkasını çabuk çabuk getirdi: "O gece gözlerinde gördüğüm bakışın, gülüşün içimi sevinçle doldurması boşuna değilmiş meğer! Koruyucu melekler diye bir şey kulağıma çalındıydı. En uydurma masallarda bile bir gerçek payı vardır. Yüzüne bakmaya kıyamadığım iyilik perim benim... İyi geceler!"

Sesinde garip bir güç, bakışında bir garip ateş vardı.

"İyi ki uyumuyordum, buna şükrediyorum," dedim; gidiyordum.

"Ne? Gerçekten gidiyor musun?"

"Üşüdüm, efendim."

"Üşüdün mü? Öyle ya. Ayakların da su birikintisi içinde. Peki, git öylese. Jane... Git hadi!"

Ama elimi hâlâ elinde tutuyordu; ben de çekip alamıyordum. Bir hile düşündüm.

"Mrs. Fairfax geliyor galiba, efendim," dedim.

"Peki, git bakalım," dedi. Elimi bıraktı, ben de kaçtım.

Yeniden yatağıma yattım, ama uyumak aklımdan bile geçmedi. Sabaha dek, kaygı dalgalarıyla sevinç dalgalarının birbirini kovaladığı

coşkun, huzursuz bir denizin içinde çırpınıp durdum. Kimi zaman bu çılgın dalgaların arasından cennet kadar güzel bir kıyı görür gibi oluyordum. Ara sıra palazlanan umut rüzgârı ruhumu bir hayhuy içinde bu kıyıya doğru sürüklüyordu. Ne var ki, düşlerimde bile erişemiyordum bu kıyıya. Karadan, ters yönden esen bir rüzgâr beni her seferinde geri itiyordu. Us her zaman duygu hummasına karşı direniyor, sağduyu her zaman tutkunun kulağını büküyordu. Yerimde yatamayacak kadar huzursuz olduğum için gün ağarır ağarmaz ayağa kalktım.

38. (Fr.) Büyük tutku. (Y.N.)

39. (Fr.) Atletik yapısını. (Y.N.)

40. (Fr.) Krokan, gofret. (Y.N.)

41. (Fr.) Meleğim. (Y.N.)

42. (Fr.) Araba kapısı. (Y.N.)

43. Kutsal Kitap, Eski Ahit, Eyub Kitabı'nda Levyatan, bir deniz canavarı ve Tanrı'nın yaratma gücünün simgesidir. (Y.N.)

44. (Fr.) Erkek güzeli. (Y.N.)

XVI

Bu uykusuz gecenin ertesi gününde Mr. Rochester'ı hem görmek istiyor, hem de göreceğim diye korkuyordum. Onun sesini duymak istiyordum gene, ama onunla göz göze gelmekten korkuyordum. Sabah saatlerinde, her an onun yoluna baktım. Ders odasına sık sık gelmek huyunda değilse de, arada birkaç dakika için uğradığı olurdu. Bana da bu sabah mutlaka uğrarmış gibi geliyordu.

Sabah saatleri her zamanki gibi geçti. Adela'nın derslerinin dinginliğini bozacak hiçbir şey olmadı. Yalnız, kahvaltıdan biraz sonra Mr. Rochester'ın odasından yana birtakım gelip gitmeler, Mrs. Fairfax'le Leah'nın, aşçı kadının (yani John'un karısının), John'un seslerini duydum: "Tanrı korumuş da Bey diri diri yanmamış!"; "Uyurken mumu yanar bırakmak tehlikelidir!"; "Sürahiyi akıl edebilmesi ne iyi olmuş!"; "Ama kimseyi uyandırmayışına şaşıyorum!"; "Umarım kütüphanede yatmaktan soğuk almamıştır!" gibi konuşmalar kulağıma çarpıyordu.

Bu şaşkınlık, heyecan dolu konuşmalara temizlik, çalışma gürültüleri de ekleniyordu. Öğle yemeği için aşağıya inerken odanın önünden geçtim; açık duran kapıdan içerisinin yeniden düzene kavuşmuş olduğunu gördüm. Yalnız karyolanın perdeleri, örtüleri alınmıştı. Leah pencere başında, dumandan kararmış camları ovuşturmaktaydı. Ona, ne olup bittiğine ilişkin bir şeyler sormak üzereydim ki biraz ilerleyince odada birinin daha bulunduğunu gördüm: Yatağın başucunda oturmuş, yeni perdelere halkalar diken bir kadın. Bu kadın Grace Poole'dan başkası değildi. Her zamanki gibi, kendi halinde, yüzü gülmez; kahverengi elbisesi, damalı önlüğü, boynundaki beyaz mendili, başındaki büzgülü başlığıyla, orada oturuyordu. Kendini işine vermiş, düşüncelere dalmış gibi bir hali vardı. Sert görünüşlü alnında, yüzünün gösterişsiz çizgilerinde, bir gece önce adam öldürmeye kalkışmış olan birinden umulabilecek

herhangi bir çılgınlık, solgunluk ya da öfkeye benzer hiçbir şey yoktu. Hem de öldürmeye kalkıştığı kişi onu izleyerek ininde kıstırmış ve besbelli de, cinayet tasarlamakla suçlamıştı. Afallayıp kaldım onu görünce... Küçükdilimi yuttum sanki! Gözlerim hâlâ üzerindeyken o da başını kaldırdı. Ne irkildi, ne de solup sarararak ya da kızararak bir heyecan, suçluluk ya da korku belirtti. Her zamanki donuk, durgun tavrıyla,

"Günaydın, Küçükhanım," dedi; yeni bir halkayla biraz daha şerit alarak dikişine döndü. İçimden, "Onu bir sınava çeksem," dedim. "Bu derece büyük bir soğukkanlılığı insanın kafası almıyor doğrusu!"

"Günaydın, Grace," dedim. "Bir şeyler mi olmuş burada? Demin hizmetçilerin bir şeyler konuştuklarını duydum da!"

"Beyefendi dün gece yatakta kitap okuyormuş. Mumunu söndürmeden uyuyakalmış. Perdeler tutuşmuş. Şükürler olsun, ateş tahtalara geçmeden uyanmış da ibriğindeki suyla yangını söndürebilmiş."

Ben alçak sesle, "Tuhaf bir olay!" dedim. Sonra gözlerimi onun yüzüne dikerek, "Mr. Rochester kimseyi uyandırmamış mı?" diye sordum. "Kıpırtılarını hiç duyan olmamış mı?"

Grace gene başını kaldırıp bana baktı. Hem bu kez gözlerinde bir anlayış, bir bilgiçlik var gibiydi. Beni sanki sakınganlıkla süzdü bir an. Sonra, "Biliyorsunuz, hizmetçilerin yattığı bölük öyle uzakta ki pek bir şey duyamazlardı," dedi. "Mr. Rochester'a en yakın olan Mrs. Fairfax'le sizin odanız. Mrs. Fairfax, 'Bir şey duymadım,' diyor. İnsanlar yaşlanınca çoğu kere uykuları da ağırlaşıyor." Grace Poole durakladı, sonra yapmacık bir ilgisizlikle, gene de kasıtlı, anlamlı bir sesle, "Ama siz gençsiniz, Küçükhanım," dedi. "Uykunuz pek öyle derin olmasa gerek. Acaba siz hiçbir gürültü falan duymadınız mı?"

Leah hâlâ pencere camlarını siliyordu. O işitmesin diye sesimi alçaltarak, "Duydum," dedim. "Önce Kılavuz sandım ama köpek gülemez ki! Bense bir kahkaha duymuştum, eminim buna; hem de garip bir kahkaha!"

Grace Poole bir sap iplik alıp balmumuyla dikleştirdi, titremeyen bir elle ipliği iğneye geçirdi, sonra da kılı kıpırdamadan, "Beyefendinin böyle bir tehlike içindeyken kahkaha atabileceğini hiç de aklım kesmiyor, Küçükhanım," dedi. "Belki düş görmüşsünüzdür."

Biraz hırslanarak, “Düş falan görmedim!” dedim. Kadının böyle yüzsüzce soğukkanlı davranışı tepemi attırmıştı.

Grace Poole bana baktı gene. Gözlerinde de o deminki sakıngan, bilgiç, ölçüp biçen bakış vardı. “Bir kahkaha sesi duyduğunuzu beyefendiye söylediniz mi?” diye sordu.

“Bu sabah henüz onunla konuşacak fırsat olmadı.”

“Dün gece kapınızı açıp dışarı bakmayı düşünmediniz mi?”

Grace Poole beni sorguya çeker, ağzımdan laf almaya çalışır gibiydi. Birden düşündüm ki kendisinin marifetlerini bildiğimi ya da ondan kuşkulandığımı anlarsa korkunç oyunlarından birini de bana oynamaya kalkışabilirdi. Dikkatli, tetik davranmayı, doğru bularak, “Bakmadım, üstelik kapımı içerden kilitledim,” dedim.

“Her gece yatarken kapınızı kilitlemek huyunda değil misiniz yani?”

İçimden, “Canavar!” diyordum. “İblis! Huyumu suyumu öğrenmeye çalışıyor ki ona göre plan yapsın!” Öfkem gene sağduyumdan baskın çıktı; sertçe bir karşılık verdim:

“Şimdiye kadar sürgüyü ihmal etmiştim. Gerek görmüyordum buna. Thornfield Malikânesi’nde tehlike olabileceğini ya da rahatsız edilebileceğimi aklıma bile getirmemiştim. Ama bundan sonra (bu kelimeleri üzerlerine basarak söylemiştim) kapımı iyice kilitlemeden yatıp uyumayı göze alamayacağım.”

Grace Poole, “İsabet edersiniz,” dedi. “Gerçi bu dolaylar son derece güvenliklidir. Konağın da kuruldu kurulalı hırsız yüzü gördüğünü hiç duymadım. Oysa, gümüş dolabında binlerce lira değerinde gümüş eşya olduğunu herkes bilir. Sonra, büyük bir yer olmasına karşın, Beyefendi pek uzun kalmadığı için, hizmetçi uşak sayısı oldukça azdır. Beyefendi geldiği zaman bile, bekâr olduğu için, pek fazla hizmet gerektirmez. Ama ben şuna inanırım ki korkulu düş görmektense uyanık yatmak hayırlıdır. Kapıyı kilitlemek atla deve değil ya! İnsanın sürgüyü çekip herhangi bir kötülüğe karşı güvende yatması iyidir. Birçok kimse canlarını mallarını Tanrı’ya emanet ederler, ama bence insan önce önlemini almalı, sonra Tanrı’ya güvenmeli.”

Grace Poole, onun için pek uzun sayılabilecek olan konuşmasını burada kesti. Son derece sakin, hanım hanımcık bir ifadeyle

konuşmuştu. Ben onun bu olağanüstü soğukkanlılığının, ikiyüzlülüğünün karşısında dilim tutulmuş gibi kalakalmıştım ki aşçı kadın içeri girdi.

"Hizmetçilerin yemeği hazırlanıyor, Mrs. Poole, geliyor musunuz?" diye sordu.

"Yok. Benim şarabımla biraz da turta veriverin; tepsime alıp götürürüm."

"Et istemez misiniz?"

"Bir lokma. Bir tadımlık da peynir olsun, yeter."

"Ya nişasta peltesi?"

"Şimdilik zahmet etme. Çay saatinden önce gene geleceğim. O zaman kendim hazırlarım."

Aşçıbaşı bu kez bana dönerek Mrs. Fairfax'in beni beklediğini söyledi; ben de oradan ayrıldım.

Yemekte Grace Poole'un kişiliğiyle, Thornfield'deki yerinin bilmecesiyle kafam öylesine doluydu ki, Mrs. Fairfax'in perde yangını konusunda söyledikleri kulağıma pek girmedi bile. "Grace o sabah neden hemen polise teslim edilmedi, hiç olmazsa neden işinden kovulmadı?" diye kendi kendime sorup duruyordum. Dün gece Mr. Rochester onun suçluluğunu kabul etmiş gibiydi. Bunu açığa vurmasını önleyen hangi gizemli nedenler vardı acaba? Neden bana da, "Kimseye bir şey söyleme," demişti? Tuhaf şeydi doğrusu! Cesur, gözüpek, gururlu, haşin bir beyefendi, kapısında çalışanların en önemsizlerinden birinin elinde nedense oyuncak gibiydi. Öylesine bir oyuncak ki bu insan onu öldürmeye kalkınca bile beyefendi onu, cezalandırmak şöyle dursun, açıkça suçlayamıyordu!

Grace genç, alımlı bir kadın olsaydı Mr. Rochester'ın ona karşı zayıf davranmasında başka nedenler arayabilirdim. Ama yaşını başını almış haliyle, o sert, donuk yüzüyle insan ona böyle bir şey kondurmayı düşünmüyordu bile. "Yalnız bir zamanlar o da gençti elbet," diye düşündüm. "Efendisiyle aşağı yukarı yaşıt olsa gerek. Mrs. Fairfax bir keresinde bana onun yıllardan beri konakta bulunduğunu söylememiş miydi? Sanmam ki gençken de güzel olsun, ama belki güzelliği aratmayacak bir kişiliği, zekâsı vardı. Mr. Rochester değişik şeyleri seven bir adam. Grace'in de en azından değişik bir kişiliği olduğu ortada! Mr. Rochester gibi kendi başına buyruk, ateşli

kimselerin türlü esintileri olur. Ya bir gençlik hevesi yüzünden yakasını Grace'in eline kaptırmışsa? O gün, bugündür de Grace'e karşı gelmeyi göze alamıyorsa?"

Düşüncelerimin bu noktasına gelince Grace'in o düz, tıkız yapısı, o alımsız, yavan, hatta kaba saba yüzü gözümün önünde öyle açıkça canlandı ki, "Yok, olamaz!" diye düşündüm. "Bu kuşkularımın aslı olamaz!" Ama içimizde bizimle konuşan o gizli ses bu kez de, "*Sen de* güzel değilsin ama Mr. Rochester'ın seni beğendiğini umuyorsun," diye fısıldadı. "Çok zaman onun seni beğendiğini sezer gibi oluyorsun. Hele dün gece... Anımsasana onun o sözlerini! O bakışını, o sesini anımsa, hadi!"

Hepsini de pek iyi anımsıyordum. O sözler, o bakış, o ses şimdi gene bütün açıklığıyla kafamda canlanmış gibiydi. Bu sırada ders odasına dönmüş bulunuyordum. Adela resim çiziyordu. Eğilip kalemine yön verdim. Çocuk irkilerek başını kaldırıp bana baktı.

"Qu'avez-vous, mademoiselle?"[45] dedi. *"Vos doigts tremblent comme la feuille, et vos foues sont rouges; mais comme des cerises!"*[46]

"Eğilince ateş bastı besbelli," dedim.

O resim çizmeyi sürdürdü, ben de düşünmeyi. İlk işim Grace Poole konusundaki kötü varsayımı kafamdan kovmak oldu. İğrendirmişti beni. Kendimi onunla ölçüyor, birbirimizden farklı olduğumuzu görüyordum. Bessie Leaven benim tam bir hanımefendi olduğumu söylemişti; bu sözleri pek de doğruydu: Hanımefendiydim ben. Hele şimdi Bessie ile görüştüğümüz zamankinden daha da güzelleşmiştim; çünkü yaşantıma zevk, umut katılmış olduğu için yüzüme de renk gelmiş, vücudum dolmuştu. Yaşam dolu, canlı, neşeli bir kız oluvermiştim.

Pencereden dışarıya bakarak, "Akşam oluyor," diye düşündüm. "Bugün evin içinde Mr. Rochester'ı ne gördüm, ne de duydum. Ama akşam olmadan görüşürüz sanırım. Bu sabah onunla karşılaşmaktan korkuyordum, ama şimdi bunu istiyorum; çünkü bunca saattir bekleyişimin boşa çıkması sonunda sabrımı tüketti."

Hele alacakaranlık iyice basıp da Adela, Sophie'yle oynamaya gidince, isteğim, sabırsızlığım büsbütün arttı. Aşağıdaki çıngırak çalınacak diye kulağım kirişteydi. Arada Mr. Rochester'ın ayak sesini

bile duyar gibi oluyor, onun içeri girivermesini bekleyerek kapıya doğru dönüyordum, ama kapı açılmıyordu bir türlü; pencereden de yalnız karanlıklar görülüyordu. Ne var ki, iş işten geçmiş sayılmazdı henüz. Efendim çoğu kez beni saat yedilerde, sekizlerde çağırtırdı; şimdi saat altı bile olmamıştı. Bu gece, ona söyleyecek bir sürü şeyim olduğu şu sırada, onu görme umutlarım boşa çıkacak değildi ya! Grace Poole'un lafını açmak istiyordum gene. Bakalım ne diyecekti! Ona açıkça sormak istiyordum. "Dün geceki korkunç olayın Grace'in başının altından çıktığına inanıyor musunuz? İnanıyorsanız onun hainliğini neden gizli tutuyorsunuz?" Bu merakım sinirine dokunacakmış... Varsın dokunsun! Onu önce sinirlendirip sonra yumuşatmanın tadını almıştım ben. En büyük zevklerimden biriydi bu, yanılmaz bir içgüdü de çoğu kez, beni aşırı ileri gitmekten korurdu. Bir sınır vardı ki bundan öteye hiçbir zaman geçmezdim, ama tam bu sınırın üzerinde ustalığımı denemek çok hoşuma giderdi. Sırada saygıda en ufak bir kusur işlememekle birlikte hiçbir korkuya, çekinmeye de kapılmaksızın, onunla fikir tartışmalarına girişir, bir eşit olarak çatışabilirdim. Bundan o da, ben de hoşnuttuk. Derken merdivenler bir ayak sesiyle gıcırdadı, Leah göründü; ne var ki, Mrs. Fairfax'in beni çaya çağırdığını bildirdi yalnızca. Ben de Mrs. Fairfax'in odasına yollandım. Aşağıya inmekle Mr. Rochester'a hiç olmazsa biraz daha yaklaşacağımı düşünerek seviniyordum.

Yanına vardığım zaman iyi yürekli, Mrs. Fairfax, "Karnın acıkmıştır, hanım kızım," dedi. "Öğle yemeğinde o kadar az yedin ki! Bugün biraz hastasın galiba. Yüzün kızarmış, ateşli gibi bir halin var."

"Yok, iyiyim. Turp gibiyim, Tanrı'ya şükür."

"Öyleyse iştahlı yiyerek kanıtla bunu. Çaydanlığı doldurur musun, zahmet olmazsa? Ben şu şişimdeki sırayı bitirip çıkarıvereyim."

Şişini çıkarınca yerinden kalkarak perdeyi indirdi. Perdeyi şimdiye değin indirmeyişi gündüz ışığından elden geldiğince yararlanmak için olsa gerekti; oysa alacakaranlık şimdi yerini koyu bir karanlığa bırakmaktaydı. Camdan dışarı bakarak, "Bu gece yıldızlar pek parlak değil, ama hava açık," dedi. "Mr. Rochester yolculuk için iyi bir gün seçmiş."

"Yolculuk mu? Bir yere mi gitti Mr. Rochester? Hiç bilmiyordum."

“Kahvaltıdan kalkar kalkmaz yola çıktı. Leas’e gitti, Mr. Eshton’un malikânesine. Millcote’tan on beş kilometre kadar ötede. Anladığıma göre orada kalabalık bir arkadaş toplantısı varmış: Lord Ingram, Sir George Lynne, Albay Dent, filan falan.”

“Efendimiz bu gece döner mi?”

“Yok, ne bu gece, ne de yarın gece dönmez artık. Bence en aşağı bir hafta, belki de daha çok kalır. Bu kibar kişiler bir araya gelince şıklıklarına, neşelerine, sefalarına, eğlencelerine, lükslerine son yoktur. Onun için birbirlerinden ayrılmakta hiç acele etmezler. Böyle toplantılarda özellikle beyler daha el üstündedir. Hele Mr. Rochester topluluk içinde öyle neşeli, öyle canlıdır ki herkesin gözbebeğidir. Hele hanımlar bayılırlar ona! Tipine bakılınca, hanımların gözdesi olabileceği belki pek umulmaz, ama üstünlüğü ve zarifliği, belki de parası, soyu sopu biraz çirkince olduğunu unutturuyor olsa gerek.”

“Leas’de hanımlar da var mı?”

“Birincisi, Mrs. Eshton’la üç kızı var... Hem üçü de zarif mi zarif! Sonra Ingram’ların kızları Blanche’la Mary var: Son derece güzel kızlardır doğrusu. Blanche’ı bundan altı-yedi yıl önce görmüştüm. On sekizindeydi o zaman. Buraya, Mr. Rochester’ın verdiği bir Noel balosuna gelmişti. Yemek salonunu o gece görmeliydin! Öyle şahane süslenmiş, öyle şıkır şıkır aydınlatılmıştı ki! Elli kadar çağrılı vardı sanıyorum... Hepsi de ilimizin en ileri gelen ailelerinden. Blanche Ingram da gecenin kraliçesiydi sanki.”

“Onu gördüm dediniz, Mrs. Fairfax. Nasıl bir hanım?”

“Evet, gördüm onu. Yemek salonunun kapıları ardına kadar açılmıştı. Noel günü olduğu için hizmetçilerin, uşakların sofada durup, hanımlarla beylerin söylediği şarkıları dinlemelerine izin verilmişti. Mr. Rochester benim salona girmemi özellikle istedi. Ben de kuytu bir köşeye oturup onları seyrettim. Ömrümde böyle şahane bir manzara görmemiştim. Hanımların kılıkları harikaydı. Çoğu –hele genç olanlar– güzel, alımlıydılar ama Blanche Ingram gecenin kraliçesiydi... Orası su götürmez!”

“Nasıldı?”

“Uzun boylu... Nefis bir göğsü, geniş yuvarlak omuzları vardı. Uzun, kuğu gibi bir boyun, duru esmer bir ten. Soylu yüz çizgileri, biraz Mr. Rochester’ınkiler gibi, iri, kapkara gözleri vardı. Gözleri

takındığı elmaslar kadar parlaktı. Sonra saçları da öyle nefisti ki... Kuzgun siyahı. Pek de güzel bir biçim vermişti: Kalın örgüler taç gibi toplanmış, sonra yanlardan aşağı lüleler sarkıtılmış... Öylesine uzun, öylesine parıl parıl lüleler ben ömrümde görmemiştim! Tepeden tırnağa beyazlar içindeydi. Omzuna kehribar rengi bir şal sarıp göğsünün altından bağlamış, püsküllü uçlarını ta dizlerine doğru salıvermişti. Başında da gene o renk bir çiçek vardı; o kapkara bukleler arasında hemen göze çarpıyordu."

"Herkes ona hayrandı besbelli, öyle değil mi?"

"Elbette! Hem de yalnız güzelliği için değil. Hünerliydi de. Şarkı söyleyen hanımlardan biri de oydu. Beylerden biri piyanoda eşlik etti ona. Sonra Mr. Rochester'la birlikte bir de düet yaptılar."

"Mr. Rochester mı? Onun sesinin güzel olduğunu bilmiyordum."

"Sahi mi? Efendimizin pek güzel bir bas sesi vardır, müzik konusunda da çok ince zevklidir."

"Ya Blanche Ingram? Onun sesi nasıldı?"

"Zengin, duru bir ses. Çok güzel şarkı söylüyordu. Onu dinlemek zevkti doğrusu. Sonradan piyano da çaldı. Ben müzikten anlamam ama Mr. Rochester anlar. Onun da Blanche Ingram'ın piyano çalışını çok beğendiğini duydum."

"Bu kadar güzel, hünerli, görgülü olan bu hanımefendi... Henüz evli değil demek?"

"Öyle görünüyor. Anladığıma göre ne onun, ne de kız kardeşinin fazla bir servetleri yokmuş; İhtiyar Lord Ingram her şeyi büyük oğluna bırakmış."

"Ama servet sahibi bir beyefendinin çıkıp da ona âşık olmayışına şaşarım. Mr. Rochester sözgelimi. Zengin değil mi?"

"Çok zengin hem de. Ama Blanche Ingram'la aralarında epey yaş farkı var. Mr. Rochester kırk yaşına merdiven dayadı, Blanche Ingram daha yirmi beşinde."

"Ne çıkar yani? Aralarında daha bile büyük yaş farkı olan çiftlere her gün rastlanıyor."

"Doğru ama Mr. Rochester'ın aklından böyle bir şey geçirdiğini hiç sanmıyorum... Ama sen hiçbir şey yemiyorsun ya... Daha boğazından tek bir lokma geçmedi."

“O kadar susamıştım ki tıkandım adeta. Bir bardak çay daha verir misiniz?”

Ben gene de Mr. Rochester’la dilber Blanche’ın evlenmeleri olasılığına değinecektim ki Adela içeriye girdi; söz başka konulara geçti. Yeniden yalnız kaldığım zaman, öğrendiğim şeyleri gözden geçirdim, gönlümün içine bakarak duygularımı, düşüncelerimi inceledim. Sonra bunların arasından, hayallerin sınırsız, yolsuz izsiz boşluklarına doğru kaçmış olanlarını disiplinin eliyle tutmaya, sağduyunun güvenilir yuvasına kapatmaya çalıştım. Kendi kurduğum mahkemede önce bellek ifade verdi; o geceden beri beslemekte olduğum umutları, dilekleri, duyguları hatta son iki haftadır içinde bulunduğum ruh durumumu açıkladı. Sonra mantık ortaya çıktı; her zamanki serinkanlılığıyla, süslenmemiş, düpedüz bir öykü anlattı: Benim gerçeklere sırt çevirip düşlere kendimi kaptırmış olduğumu da belirtti. Sonunda ben, kendi kendimin yargıcı olarak, şöyle hüküm verdim: Yeryüzünde Jane Eyre’den daha büyük bir sersem yaşamamış, kendini tatlı yalanlarla kandırıp şerbetmiş gibi ağu yutan bu derece şahane bir budala görülmemiştir!

“Sen mi?” dedim kendi kendime. “Mr. Rochester’ın gözdesi *sen* olacaksın ha? Sen onun hoşuna gideceksin? *Sen* onun için önemlisin ha? Defol! Sersemliğin beni tiksindiriyor! Onun ara sıra ettiği iltifatlar, gösterdiği yakınlıklar karşısında keyiften dört köşe oldun. Oysa, bunlar yüksek aileden gelme bir salon adamının yanında çalışan birine, bir toy gence karşı gösterdiği sıradan bir alçakgönüllülükten ibaretti. Hangi cesaretle kapıldın bu umuda? Zavallı ahmak sersem! Hiç değilse kendi iyiliğin için bilemedin mi kafanı işletmesini? Bu sabah kendi kendine dün geceki sahneyi yineleyip durdun. Ört yüzünü de utan bari! O senin gözlerini öven bir şey söylemişti, değil mi? Aptal çocuk! Gözlerinin o çipil kapaklarını aç; aç da kendi yere batası sersemliğini olduğu gibi gör. Senden her bakıma çok yüksek olan, seninle evlenmeyi aklının ucundan bile geçirmesine olanak bulunmayan bir erkeğin pohpohlamaları senin ne işine yarar? Bir kadının, içinde gizli, yasak bir aşkın alevlenmesine göz yumması da çılgınlıktır; çünkü böyle bir aşk ortaya çıkmazsa, karşılık görmezse kendisini besleyen yüreği yiyip bitirir; ortaya çıkar da karşılık görürse insanı vahşi bataklıklara sürükler ki bunlardan da kurtuluş yoktur.

“Şimdi de çarpıldığın cezayı dinle, ey Jane Eyre! Yarın aynayı karşına alıp tebeşirle kendi resmini olduğu gibi çizeceksin... Hiçbir kusuru yumuşatmadan, hiçbir sert çizgiyi atlamadan, hiçbir eğriliği düzeltmeden. Altına da, ‘Kimsesiz, Alımsız, Parasız Pulsuz Bir Mürebbiyenin Portresi’ diye yazacaksın. Sonra da yontulmuş bir fildişi parçası alacaksın (resim kutunda hazır var bir tane); paletinde en taze, en ince, en duru renkleri karıştıracaksın, en duyarlı, devetüyü fırçalarından birini seçeceksin, hayalinde canlandırabileceğin en güzel yüzü büyük bir dikkatle çizeceksin. En yumuşak gölgelerle, en tatlı renklerle dolduracaksın bunu; Blanche Ingram’ın Mrs. Fairfax’ten duyduğun tanımına uyarak, kapkara bukleleriyle, şark tipi gözleriyle falan. Ağlamak, sızlamak, duygularına kapılmak, yüreği yanmak gibi şeyler istemem ha! Sana anlatılan şahane, uyumlu çizgileri düşün: Eski Yunan heykellerini andıran o boyun, o göğüs, o yuvarlak kollar, o biçimli eller. Elmas yüzüklerle altın bilezikleri de unutma! Giyimini de aslına uygun olarak çiz: Bürümcük gibi danteller, ışıl ışıl satenler, şık bir şal, başında da bir gül. Bu portreye de ‘Blanche: İyi Yetişmiş, Soylu Bir Hanımefendi’ adını ver, ileride Mr. Rochester’ın seni beğendiğini sanacak olursan bu iki resmi çıkarır, karşılaştırırsın. Kendi kendine de şöyle dersin: “Mr. Rochester istese bu soylu hanımefendinin gönlünü kazanabilir. Öyleyse böyle adı sanı belirsiz, beş parasız bir kızı ciddi olarak beğenmesi olası mı?”

Kendi kendime, “Peki, yapacağım!” diye azmettim, bu kararı verince de rahatlayarak uyuyakaldım. Sonra da sözümde durdum. Mum boyayla kendi portremi çizmeme bir-iki saat yetti. Düş ürünü Blance Ingram’ın fildişi minyatürünü de on-on beş günde bitirdim. Gerçekten nefis bir yüz oldu. Kendi resmimle bu resim arasındaki zıtlık da irademi bütün bütün pekiştirmeye yetecek kadar büyüktü. Çok yararı dokundu bu işin bana. Hem elimle kafamı oyaladı, hem de gönlüme silinmeyecek bir biçimde damgalamak istediğim duygulara daha bir güç, bir kalıcılık kazandırdı.

Duygularımı zorla baskısı altına koyduğum bu sağlam disiplin çok geçmeden meyvelerini vermeye başladı. Bu sayededir ki ondan sonraki olayları onurlu bir dinginlikle karşılayabildim. Oysa bu olaylarla kendimi hazırlamadan karşılaşmış olsaydım, değil dingin olmasını, dingin görünmesini bile beceremezdim.

45. (Fr.) Neniz var, matmazel? (Y.N.)

46. (Fr.) Parmaklarınız yaprak gibi titriyor, yanaklarınız da kıpkırmızı, ama kiraz gibi kırmızı! (Y.N.)

XVII

Aradan bir hafta geçti; Mr. Rochester'dan hiç haber yoktu. On gün oldu, hâlâ gelmedi. Mrs. Fairfax, "Leas' den doğrudan doğruya Londra'ya, oradan da Avrupa'ya gider, bir yıl görünmezse hiç şaşmam," diyordu. Kaç kez böyle birdenbire beklenmedik bir şekilde çıkıp gittiği olmuş. Bunu duyunca içime bir garip ürperti, bir eziklik doldu. Düpedüz düş kırıklığına uğramaktan kendimi alamadım. Ama sonunda aklımı başıma devşirip, verdiğim kararları anımsayarak duygularımı hemen hizaya getirdim, bu geçici zayıflığı yendim. Mr. Rochester'ın yapıp ettikleri beni zerrece ilgilendirmezmiş gibi, merak duymaya paydos ettim. Bu arada aşağılık bir köle zihniyetiyle kendimi hor gördüğümü sanmayın. Yalnız şöyle düşündüm: "Senin Thornfield'in efendisiyle tek ilişkin yaptığın göreve karşılık maaşını almaktan, sana gösterdiği saygıyı, yakınlığı öpüp başına koymaktan ibarettir. Onun da, ikinizin arasında bundan daha başka bir ilişki düşünmediğine kalıbını basabilirsin. Bu yüzden sen sen ol da onu ince duygularının ereği yapma. Ne mutluluk, ne de acı duy onun uğruna. Sana göre değil o. Sen kendine göre kişiler ara bul. Gönlünün, canının bütün gücüyle hissettiği bir aşkı böyle bir armağanı istemeyen, değerini bilmeyecek olan birine verme... Onurlu ol."

Gündelik işlerimi sakin sakin sürdürüyordum, gene de durup aklımdan kimi şeyler geçiyordu. Thornfield'den ayrılmam için nedenler olduğunu düşünüyor, elimde olmadan ilanlar tasarlıyor, bulabileceğim yeni yerler üstüne tahminler yürütüyordum. Bu düşüncelere gem vurmak için hiçbir neden görmedim. İsterlerse filiz sürüp meyve verebilirlerdi.

Mr. Rochester'ın gidişinden iki hafta sonraydı; postacı Mrs. Fairfax'e bir mektup getirdi. Hanımcağız zarfın üstüne bakınca, "Efendimizden!" dedi. "Dönüp dönmeyeceğini şimdi öğreneceğiz."

O, zarftaki balmumunu açıp mektubu okuya dursun, ben de kahvemden bir yudum aldım (kahvaltıdaydık çünkü), kahve sıcaktı, yüzümü birden basan ateş dalgasını buna yordum. Ama elim neden titriyordu, kahvenin yarısını neden tabağa döktüm... Orasını düşünmek artık pek işime gelmedi.

Mrs. Fairfax, mektubu hâlâ gözlüğünün önünde tutarak, “Arada yaşantımızın pek durgun oluşundan yakınırım, ama işte civcivli bir yaşam sürmek fırsatına kavuşuyoruz,” dedi. “Hiç olmazsa bir süre için.”

Dudaklarımdan bir soru çıkmasına izin vermeden önce Adela’nın çözük duran önlüğünü bağladım, tabağına bir çörek daha koyup kupasını yeniden doldurdum, ancak ondan sonra hiç oralı değilmişim gibi, “Mr. Rochester bu yakınlarda dönmüyor ya?” dedim.

“Hem de pek yakında dönüyor. Üç güne kadar dediğine göre önümüzdeki perşembe. Hem de yalnız gelmiyor. Leas’deki kibar takımının çoğunu yanında getiriyormuş. En güzel yatak odalarının hazırlanmasını, kütüphaneyle salonların düzeltilmesini söylüyor. Millcote’taki George Hanı’ndan, daha başka bulabildiğim yerlerden mutfak için yedek yamaklar alacakmışım. Hanım konuklar kendi oda hizmetçilerini, beyler de uşaklarını getireceklerine göre, evimiz dolup taşacak demektir.”

Kahvaltısını acele bitirerek, işe başlamak üzere apar topar gitti.

Bu üç gün, Mrs. Fairfax’in dediği gibi, iyice civcivli geçti. Ben Thornfield’deki bütün odaların gıcır gıcır temiz, mum gibi derli toplu olduğunu sanırdım; yanılmışım! Temizlik için üç kadın tutuldu. Böylesine yer fırçalama, duvar silme, halı dövme, ayna, lamba cilalama... Böylesine çarşaf, kuştüyü yorgan havalandırma ben ömrümde o zamana değin görmemiştim... Ondan sonra da görmedim! Bütün bu telaş arasında Adela deliye dönmüştü. Yapılan hazırlıkları, gelecek olan konukları düşünmek onu sevinçten, heyecandan sarhoşa çevirmiş gibiydi. İlle “tuvalet”lerini (elbiselerine böyle diyordu), gözden geçirsin, modası geçmiş olanları yenilesin, giyebileceklerini havalandırsın diye Sophie’nin başının etini yiyordu. Ama kendisi odalarda cirit atıp yatakların üzerinde sıçramaktan, şöminelerde gürül gürül yanan ateşlerin önünde havalansın diye serilen şiltelerin, yastıkların üzerinde yatıp yuvarlanmaktan başka bir iş yapmıyordu.

Okul ödevlerinden kurtulmuştu; çünkü Mrs. Fairfax beni de askere almış durumdaydı. Bütün gün kilerde aşçı kadınla ona yardım ediyor (ya da ayak bağı oluyor); börek, çörek, pasta yapmasını, hindileri, av kuşlarını doldurup dikmesini, tatlı tabaklarının üstünü süslemesini öğreniyordum.

Kafile perşembe günü akşamüzeri, saat altıda masaya oturmak üzere bekleniyordu. Bu arada korkulu düş görmeye vakit bulamadım. Adela'dan başka herkes kadar neşeli, çalışkan olduğuma inanıyordum, ama gene de ara sıra neşemin söndüğü oluyordu; kuşku, kuruntu, ürküntü dolu havalara kapılmaktan kendimi alamıyordum. Hele üçüncü kat merdivenin önündeki kapının (bu kapı son zamanlar hep kilitli duruyordu), yavaş yavaş açıldığını, Grace Poole'un dışarı çıktığını görünce! Hanım, hanımcık başlığı, beyaz önlüğü, boynunda mendiliyle koridor boyunca sessizce ilerliyor, arı kovanı gibi işleyen, altı üstüne gelmiş yatak odalarından birine kafasını uzatarak işçi kadınlara, örneğin ocak ızgaralarını ovmak, mermer temizlemek, duvar üzerindeki lekeleri silmekle ilgili biraz öğüt veriyor, sonra gene geçip gidiyordu. Böylece, günde bir kez mutfağa inip yemeğini yiyor, ateş başında ufak bir pipo tüttürüyor, sonra eline şarap sürahisini alarak, o iç karartıcı üçüncü katta başını dinlemeye gidiyordu. Yirmi dört saatin yalnız bir saatini aşağıda arkadaşlarının arasında geçiriyordu. Ömrünün bütün geri kalan saatleri üçüncü kattaki basık tavanlı, meşe atkılı bir odada, dikişinin başında geçiyordu... Zindanda bir mahpus kadar yapayalnız! İşin en acayip yönü şuydu ki evde onun gidiş gelişlerini merak edip yadırgayan benden başka kimse yok gibiydi. Onun evdeki yerini, işini konuşan, tek başına kapanık yaşamasına acıyan kimse yoktu. Yalnız bir kez Leah ile temizlikçi kadınlardan birinin Grace üstüne konuştuklarını duydum. Leah benim anlamadığım bir şey söylemişti. Temizlikçi kadın da, "Ama dolgun maaş alıyordur, değil mi?" diye sordu.

Leah, "Evet," dedi. "Keşke benim maaşım da o kadar dolgun olsaydı! Yüksünlük getirmiyorum ha... Thornfield'de cimrilik yoktur ama benim aldığım, Grace'in aldığının beşte biri etmez. O aldığının bir bölümünü de biriktiriyor. Her dört ayda bir Millcote'taki bankaya gidiyor. Daha şimdiden, işten ayrılsa ömrünün sonuna kadar bakımını sağlayacak parası olmuştur sanıyorum. Ama işine alışmış olsa gerek.

Daha yaşı da kırk bile yok. Gücü kuvveti yerinde, doğrusu. İşinden ayrılmaz daha."

Kadın, "İyi çalışıyor, sanırım," dedi.

Leah anlaşılmaz bir ifadeyle, "Ne yapması gerektiğini biliyor... Ondan daha iyisi bulunamaz doğrusu," dedi. "O paraya bile, onun yerini dolduracak insan kolay kolay bulunmaz."

"Ha şunu bileydin! Benim şaştığım şey, Beyefendi nasıl oluyor da..."

Temizlikçi kadın sözünü sürdürecekti ya, tam o sırada Leah dönüp beni gördü, hemen kadını dürttü.

Kadının, "Bunun haberi yok mu?" diye fısıldadığını duydum. Leah, "hayır" gibilerden başını salladı, laf da burada kesildi. Bütün bunlardan benim çıkarabildiğim tek sonuç şu oldu: Thornfield Malikânesi'nde bir sır vardı, benim bu sırrı öğrenmeme de bile bile engel olunuyordu.

Perşembe günü geldi çattı. Bütün işler bir akşam önceden bitmişti. Halılar serilmiş, yatak perdeleri açılmış, kar gibi beyaz çarşaflar serilip tuvalet masaları hazırlanmış, eşyalar cilalanmış, vazolara yığın yığın çiçekler konmuştu. Yatak odaları da, salonlar da insan elinden gelebileceği kadar iç açıcı ve renkli bir duruma sokulmuştu. Sofa gıcır gıcır temizlenmişti. Merdivenin tırabzanıyla basamakları, o koca saat, ayna parlaklığında cilalanmıştı. Yemek odasındaki büfe, bardakların, tabakların ışıltısıyla parıl parıldı. Salonların her köşesinde sıcak ülkelerde yetişen çiçeklerle yüklü vazolar göz alıyordu.

Öğleden sonra oldu: Mrs. Fairfax bayramlık siyah ipeklilerini, eldivenini giydi, altın saatini taktı. Konukları buyur edip hanımlara odalarını göstermek falan ona düşüyordu çünkü. Adela da ille giyinip kuşanmak sevdasındaydı. Ben onun hemen o gün konuklarla tanışmaya fırsat bulabileceğini ummuyordum, gene de gönlü hoş olsun diye Sophie'nin ona o kısa bol etekli elbiselerinden birini giydirmesine izin verdim. Bana gelince, sırtımı değiştirmeye gerek yoktu; çünkü ders odasından ayrılmama gerek olmayacaktı. Bu oda şimdi benim için gerçek bir sığınak olmuştu. Ilık, dingin bir bahar günüydü.... Mart sonunda ya da nisan başında, yazın habercisi gibi parıl parıl yükselen o az bulunur günlerden biri. Şimdi gün sona

ermekteydi ama hava hâlâ ılıktı, ben de ders odasında, pencereler açık olarak çalışıyordum.

Mrs. Fairfax, etekleri hışırdayarak içeri girdi. "Geç oldu," dedi. "İyi ki yemeği Mr. Rochester'ın dediğinden bir saat sonrası için tasarlamıştım. Saat şimdi altıyı geçiyor. John'u bahçe kapısına gönderdim, bakalım yoldan bir gelen var mı? Oradan Millcote yolunun büyük bir bölümü görülebiliyor." Pencereye giderek, "Hah, işte John!" dedi. Sonra dışarı eğilerek sordu: "E, John, ne haber?"

John, "Geliyorlar, efendim," dedi. "On dakikaya kadar burada olurlar."

Adela hemen pencereye koştu. Ben de onun yanına gittim, ama yanda, perdeyi siper alarak, görünmeden görebilecek bir şekilde durmaya dikkat ettim. John'un dediği on dakika pek uzun geldi bize. Sonunda tekerlek sesleri duyuldu; araba yolunda dört atlı belirdi, onların ardından da iki açık araba. Arabalardan uçuşan tüller, dalgalanan uzun şapka tüyleri taşıyordu. Atlılardan ikisi genç, yakışıklı, parlak görünüşlü erkeklerdi. Üçüncüsü, Mesrur adındaki siyah atının üzerinde Mr. Rochester'dı. Kılavuz onun önünden koşup duruyordu. Yanında da gene at üstünde bir kadın vardı. İkisi en öndeydiler. Kadının mor binici giysisinin eteği yerleri süpürür gibiydi. Şapkasının tülü rüzgârda upuzun dalgalanıyordu; tülün kıvrımlarına karışarak aradan ışıl ışıl taşan gür, kuzguni siyah saçları vardı. Mrs. Fairfax, "Blanche Ingram!" diye mırıldandı, sonra aşağıya, onları karşılamaya koştu.

Kafile araba yolunun dönemecini dolanarak çok geçmeden köşeyi döndü, gözden yitti. Adela aşağıya inmek için yalvarmaya başlamıştı, ama ben onu dizime oturttum; ne şimdi, ne de başka bir zaman konukların yanına gitmeyi aklına getirmemesini, çağrılmadan giderse Mr. Rochester'ın çok kızacağını anlattım. Biraz ağlayıp sızlanmaktan geri kalmadı ne var ki, benim kaşlarımı iyice çattığımı görünce gözlerini silmeye razı oldu. Şimdi sofadan neşeli gidip gelme sesleri taşmaya başlamıştı. Beylerin kalın sesleriyle hanımların billur sesleri büyük bir uyumla birbirine karışıyor, Thornfield Malikânesi'nin efendisinin, kibar ve güzel konuklarına hoş geldiniz diyen o derin sesi, yüksek çıkmamakla birlikte bütün öteki seslerin arasından ayırt edilebiliyordu. Derken, hafifçecik ayak sesleri merdiveni çıktı,

balkonlu koridorda çevik adımlarla yürüdü, alçak sesle neşeli gülüşmeler duyuldu. Kapılar açıldı, kapandı, sonra bir süre için, sessizlik. Kulak kesilerek bütün kımıltıları izlemiş olan Adela, "*Elles changent de toilettes,*"[47] diye görüşünü belirtti, şöyle bir göğüs geçirdi: *"Chez maman, quand il y avait du monde, je les suivais partout au salon et à leurs chambres; souvent je regardais les femmes de chambre coiffer et habiller les dames, et c'était si amusant: Comme cela on apprend."*[48]

"Karnın acıkmadı mı, Adela?"

"Mais oui, mademoiselle. Voilà cinq ou six heueres que nous n'avons pas mangé."[49]

"Şimdi herkes odasındayken ben bir koşu aşağıya inip yiyecek bir şeyler alabilirim."

Sığınağımdan sakına sakına dışarı çıktım, dosdoğru mutfağa inen bir arka merdiven seçtim. Mutfak dünyasında her şey ateşten, telaştan oluşmaydı. Çorbayla balık hemen hemen hazır durumdaydı; tencerelerinin başında dört dönen aşçı kadın da ha patladı, ha patlayacak gibiydi! Hizmetçilerin odasındaki ocağın başında iki arabacıyla üç uşak vardı. Oda hizmetçileri yukarıda hanımların yanında olsalar gerekti. Millcote'tan tutulmuş olan yeni hizmetçiler de, çevrede dört dönüyorlardı. Bu karmaşanın arasında kendime bir yol açarak sonunda kilere vardım. Buradan bir söğüş piliç, bir francala, birkaç pasta, tabak, çatal, bıçak aldım. Bu ganimetlerle çarçabuk geri döndüm. Tam yukarıdaki balkonlu koridora varmış, arka merdivenin kapısını kapamak üzereydim ki gitgide yükselen bir mırıltı bana hanım konukların odalarından çıktıklarını bildirdi. Dersliğe ulaşabilmem için mutlaka onların kapılarının önünden geçip, elimde yiyeceklerle yakalanmam kaçınılmazdı. Bu yüzden, merdiven başında duraladım. Penceresiz olduğu için loştu burası... Hele güneş battığı, alacakaranlık basmaya başladığı için adamakıllı loştu. Şimdi odalar, içlerindeki güzel varlıkları birer birer dışarı vermeye başlamışlardı. Hepsi de alacakaranlıkta ışıl ışıl yanıp sönen elbiseleriyle uçar gibi, şen şakrak dışarı çıktılar. Bir an neşeli, tatlı, alçak seslerle konuşarak koridorun başında, hep bir arada durdular. Sonra, hemen hemen bir dağ yamacından aşağı kayan pırıltılı bir sis kadar sessiz, merdivenden indiler. Onları böyle hep bir arada görünce, ömrümde ilk kez

gözümün önünde, soyluluk, zariflik dünyasına bakan bir pencere açılmış gibi oldu.

Adela'yı aralık bıraktığı derslik kapısından dışarısını gözetlerken buldum. İngilizce olarak, "Ne güzel hanımlar!" diye bağırdı. "Ah, onların yanma gidebilsem! Acaba Mr. Rochester yemekten sonra bizi çağırtır mı dersiniz?"

"Çağırtacağını hiç sanmıyorum. Mr. Rochester'ın şimdi bizi düşünecek zamanı yok. Bu gece konuk hanımları unut sen artık. Belki yarın görebilirsin. Şimdi yemeğini ye."

Karnı çok acıkmıştı. Piliçle pastalar bir süre onun dikkatini kendi üzerlerine topladılar. İyi ki mutfağa inip bu yağmayı yapmışım, yoksa Adela da, ben de, yemeğimizi paylaşan Sophie de aç kalacakmışız; çünkü aşağıdakiler o kadar meşguldüler ki bizi unutmuşlardı! Beylerle hanımların tatlılarına ancak saat dokuzdan sonra sıra geldi. Saat onda bile uşaklar hâlâ tepsilerle, kahve fincanlarıyla koşuşup duruyorlardı. Adela'nın her zamandan daha geç saate kadar oturmasına izin verdim; çünkü aşağıda kapılar açılıp kapanır, koşuşmalar, girip çıkmalar olurken gözüne uyku girmeyeceğini söylüyordu. Hem sonra, tam o soyunmuşken Mr. Rochester'dan çağrı gelmesi olasılığını da unutmuyor, *"Et alors quel donimage!"*[50] diyordu.

Sabrı tükeninceye kadar masal anlattım ona. Sonra, bir değişiklik olsun diye, koridora çıkardım. Sofadaki avize yakılmıştı, tırabzandan aşağı sarkarak uşakların gelip geçmesini seyretmek onu pek eğlendiriyordu. Geç saatte salondan müzik sesi taşmaya başladı. (Piyanomuz salona götürülmüştü.) Şarkıları dinlemek için merdivenin en üst basamağına oturduk. Biraz sonra çalgının zengin notalarına bir şarkı sesi karıştı. Şarkıyı söyleyen bir hanımdı, sesi de pek güzeldi. Bu solodan sonra bir düet başladı; sonra da salondakiler hep bir ağızdan neşeli bir şarkı söylediler. Şarkıların arasını gülüşlü konuşmalar dolduruyordu. Uzun zaman dinledim bu şarkıları, sonra birden algıladım ki aklım, fikrim salondan taşan sesleri incelemekte, bu karmakarışık ezgilerin arasından Mr. Rochester'ın sesini seçip çıkarmaktaydı. Bunu başardığım zaman da, uzaktan uzağa, onun söylediği heceleri birbirine ekleyerek sözlerini anlamaya çalışıyordum. Saat on biri vurdu. Başını omzuma dayamış oturan Adela'ya baktım:

Gözkapakları ağırlaşmıştı. Bunun üzerine, onu kucağıma aldım, götürüp yatırdım... Konuklar yatak odalarına çekildikleri zaman saat bire geliyordu.

Ertesi gün de hava güzeldi; konuklar o dolaylardaki güzel manzaralı bir yere gezmeye gittiler. Kimi atla, kimi arabayla, öğleden hemen sonra yola çıktılar. Onların hem gidişini, hem dönüşünü seyrettim. Blanche Ingram gene at binmiş tek kadındı; Mr. Rochester da atını gene onun yanında sürüyordu. Bu ikisi ötekilerden biraz ayrı gidiyorlardı. Bu durumu, benimle birlikte pencereden bakmakta olan Mrs. Fairfax'e gösterdim.

"Mr. Rochester'ın onunla evlenmeyi düşünmediğini söylemiştiniz," dedim. "Ama görüyorsunuz ya, onu öteki hanımlardan ayırdığı gün gibi ortada."

"Öyle olsa gerek. Blanche'ı çok beğendiği kuşku götürmez."

"O da onu beğeniyor besbelli," dedim. "Bakın, nasıl başını ona yaklaştırıyor, gizli gizli bir şeyler konuşur gibi. Ah, bir de yüzünü görebilseydim! Görmek nasip olmadı daha."

Mrs. Fairfax, "Bu gece görebileceksin," dedi. "Adela' nın hanımlarla tanıştırılmayı ne kadar dilediğini Mr. Rochester'a, laf arasında söylemiştim. 'Yemekten sonra salona gelsin öyleyse; Jane Eyre de onun yanında bulunsun,' dedi."

"Nezaket olsun, diye söylemiştir. Benim gitmeme gerek yok sanırım."

"Ben senin kalabalığa pek alışık olmadığını, bir sürü yabancı içine çıkmayı belki de istemeyeceğini belirttim, ama o, her zamanki kesinliğiyle, hemen, 'Saçma! İtiraz ederse benim bunu özellikle istediğimi söylersiniz. Daha da direnirse benim gelip onu zorla getireceğimi bildirin!' dedi."

"Onu bu derece zahmete sokmam," diye gülümsedim. "Başka çare yoksa giderim ama hiç canım istemiyor. Siz orada bulunacak mısınız, Mrs. Fairfax?"

"Yok, ben gelmeyeyim diye rica ettim: Beyefendi de ricamı kabul etti. Bence bu işin en tatsız yönü o kadar insanın gözü önünde içeriye girmektir; ben sana bundan nasıl kaçınabileceğini öğreteyim. Salona daha boşken, konuklar masadayken girersin. Şöyle ayakaltı olmayan, kuytu bir köşe seçersin kendine. Beyler şaraplarını bitirip hanımların

yanına geldikten sonra pek kalmasan da olur... Canın istemiyorsa. Mr. Rochester senin orada olduğunu görsün, sonra usulca kaçar gidersin. Kimsecikler farkına varmaz."

"Bu insanlar burada uzun zaman kalacaklar mı dersiniz?"

"Bilemedin iki-üç hafta. Daha uzun kalmazlar. Sir George Lynn geçenlerde Millcote'ta milletvekili seçildi. Paskalya tatilinden sonra parlamentoya gidecek. Mr. Rochester da onunla gider, sanırım. Zaten bu kez böylesi uzun kalışına şaşıyorum."

Öğrencimle birlikte salona gideceğimiz saat yaklaştıkça biraz heyecana kapılmaktan kendimi alamıyordum. O akşam konuk hanımlarla tanışacağını öğrendikten sonra Adela bütün gün sevincinden uçmuştu; ancak giyinme töreni başlayınca duruldu. Bu işin önemi onu hemen ağırlaştırdı. Lüleleri yapılıp pembe saten elbisesinin kuşağı bağlandığı, parmaksız dantel eldivenleri eline geçirildiği zaman artık küçükhanımın ciddilikten yanına varılmıyordu. Ona, "Elbiseni bozma!" diye uyarıda bulunmaya gerek mi var? Hazırlanma bitince, eteği buruşmasın diye elbisesini kaldırarak sandalyesinin üzerine dikkatle tünedi, ben hazırlanıncaya değin de yerinden kımıldamayacağını bildirdi. Benim hazırlanmam da işten bile değildi! Miss Temple'ın düğünü için yapmış olduğum, sonra hiç giymediğim lame elbisemi sırtıma geçirerek tek süs eşyam olan inci iğnemi takmak çok kısa sürdü. Sonra aşağı indik.

Neyse ki salona giden tek yol yemek odasından geçmiyordu; yan kapıdan girdik. Salonu bomboş bulduk. Mermerli şöminede alevli bir ateş sessiz sessiz yanmakta, masaları süsleyen nefis çiçeklerin yanı sıra şamdanlar yapayalnız bir görkemle parlamaktaydı. Kemerin perdeleri indirilmişti. Gerçi bu incecik bir duvar oluşturuyordu, gene de masa başındakiler öyle usul seslerle konuşuyorlardı ki sözleri ayırt edilemiyor, ancak huzur verici bir mırıltı kulağa çarpıyordu. Hâlâ ciddiliğinden hiçbir şey yitirmemiş olan Adela, gösterdiğim iskemleye hiç ses çıkarmadan oturdu. Ben de masalardan birinin üzerinden bir kitap alarak pencerenin içine gidip oturdum. Kitabı okumaya çalıştım. Adela iskemlesini alıp geldi, ayağımın dibine oturdu. Çok geçmeden dizimi dürttüğünü duydum.

"Ne var, Adela?"

“Est-ce que je ne puis pas prendre une seule de ces fleurs magnifiques mademoiselle? Seulement pour compléter ma toilette.”[51]

“Adela, tuvaletini pek fazla önemsiyorsun sen. Ama bu seferlik izin var. Bir çiçek alabilirsin.”

Vazoların birinden kendi elimle bir gül alarak kuşağına iliştirdim. Küçük kız sonsuz bir mutlulukla içini çekti. Sanki en büyük muradına ermişti artık! Gülümsemekten kendimi alamadım, bunu ona göstermemek için de başımı çevirdim. Bu küçük Parislinin giyim kuşama karşı doğuştan gelen derin düşkünlüğünde hem gülünç, hem de iç sızlatıcı bir şey vardı.

O sırada kulağımıza birtakım yumuşak hışırtılar, patırtılar geldi. Kemerin perdeleri sıyrıldı, yemek salonu göründü. Billur avize uzun yemek masasının üzerindeki şahane tatlı takımının gümüşleriyle billurları üzerine ışığını serpmekteydi. Hanımlar kafilesi kemere doğru ilerleyip salona geçti. Perde onların arkasından kapandı. Topu topu sekiz kişiydiler ama topluca içeri girerlerken nedense sayıları daha çokmuş gibi geldi. Kimileri iyice boyluydu; çoğu beyazlar giymişti, hepsinin de sırtındakiler öyle bol, uzun, kat kattı ki onları daha boylu poslu gösteriyordu. Sisler arasından bakılınca ayın daha büyük görünmesi gibi. Ayağa kalkıp diz kırarak selamladım onları. Birkaçı başlarını eğerek karşılık verdiler, ötekiler yalnızca yüzüme baktılar.

Salonun dört bir köşesine dağılıverdiler. Hareketlerindeki uçucu hafiflikle, uyumu görünce aklıma uzun tüylü beyaz kuşlar geldi. Kimi kanepelerin, pufların üzerine yarı uzanırcasına bıraktılar kendilerini; kimi masaların üzerine eğilerek çiçekleri, kitapları gözden geçirmeye başladılar. Birkaçı şöminenin etrafında toplandı. Hepsi de duru, açık ama alçak seslerle konuşuyorlardı ki bu onların huyu gibiydi. Adlarını sonradan öğrendim; ama sizlere onların hepsini birden ilk baştan tanıştırmam daha iyi olur.

Önce Mrs. Eshton’la iki kızı... Mrs. Esthon besbelli bir zamanlar pek güzel bir kadınmış. Yaşına göre hâlâ da güzeldi. Kızlarının büyüğü Amy ufarakçaydı. Gerek yüz, gerek davranış yönünden saf, çocuksu bir hali, şipşirin bir yapısı vardı. Beyaz gece elbisesiyle mavi kuşağı doğrusu pek yakışmıştı. Kardeşi Louisa daha uzun, daha zarif

yapılıydı. Fransızların *minois-chiffonné*[52] dedikleri türden pek güzel bir yüzü vardı. Kardeşlerin ikisi de zambak gibi beyaz tenli, sarışındılar.

Lady Lynn kırk yaşlarında, irikıyım, tıknaz bir hatun kişiydi. Sopa yutmuş gibi dimdik, iyice kibirli duruyordu; yanardöner atlastan çok şatafatlı bir gece elbisesi giymişti. Değerli taşlarla, mavi tüylerle süslü bir tacın altında siyah saçları parıl parıldı. Albay Dent'in hanımı daha az gösterişliydi, ama daha kibar buldum onu. Dal gibi bir yapısı, renksiz, tatlı bir yüzü, sarı saçları vardı. Siyah atlas esvabıyla şahane dantel şalı, inci süsleri benim zevkimi Lady Hazretleri'nin gökkuşağını andırır şatafatından daha çok okşadı. Ama aralarında en çok göze çarpan üçü (belki de en uzun boylu oldukları için), Anne Lady Ingram'la kızları –Blanche ve Mary– idi. Üçü de kadın için pek uzun sayılacak oranda boyluydular. Anne kırk-elli yaş arasında gösteriyordu. Endamı hâlâ kıvrak, saçları (hiç olmazsa mum ışığında) hâlâ siyahtı. Dişlerinin de hâlâ çok düzgün olduğu görülüyordu. Yaşına göre şahane bir kadın olduğu su götürmezdi... Yani görünüş bakımından; ama tavırlarından ve yüzünden, dayanılmaz bir kibir ve küstahlık akıyordu. Eski Romalıları andıran yüz çizgileri, sütun gibi uzun, düzgün bir boynu vardı. Yalnız, bana öyle geldi ki ifadesindeki kendini beğenmişlik yüzünün çizgilerini bile bozmuş, rengini karartmış, çirkinleştirmişti. Bu aşırı kibir yüzünden çenesi de hep havada, boynu dimdikti. Gözleri keskin, sert bakıyordu: Mrs. Reed'in gözlerini anımsattı bana. Konuşurken ağzını, dudaklarını iddialı bir şekilde ezip büzüyordu. Sesi kalın, konuşması pek tumturaklı, pek ukalacaydı. Kısacası, çekilmez bir kadın! Kızıl kadife bir elbise giymiş, başına da altın sırma işlemeli bir Hint kumaşından türban sarınca, gerçek bir kraliçe debdebesine büründüğüne inanmıştı besbelli!

Blanche'la Mary aynı boydaydılar... Servi gibi uzun, kıvrak. Mary boyuna göre zayıftı, ama Blanche'ın yapısı Diana heykellerini andırıyordu. Onu özel bir ilgiyle süzdüğümü kestirebilirsiniz. Önce görünüşünün Mrs. Fairfax'in tanımına uyup uymadığını, sonra da benim yaptığım minyatüre benzeyip benzemediğini görmek istiyordum. Üçüncü olarak da –söylemeden edemeyeceğim– onun Mr. Rochester'ın gönlüne uygun bir kadın olup olmadığını çıkartmaya çalışıyordum. Dış görünüş bakımından hem benim çizdiğim resme,

hem de Mrs. Fairfax'in tanımına tıpatıp uyuyordu. O şahane göğüs, o yuvarlak omuzlar, o kuğu boyun, o kara gözlerle kapkara, lüle lüle saçlar yerindeydi. Ama yüzü? Yüzü annesininkine benziyordu; onun daha genç, daha çizgisiz bir kopyası: aynı daracık alın, aynı çekme burun, aynı kibirli ifade. Yalnız, annesininki kadar azametli, donuk bir kibir değildi bu. Blanche durmadan gülüyordu. Gülüşü alaycıydı; o dolgun, kıvrımlı, küstah dudaklarının bükülüşü de öyle!

Aşırı zekâlı kimselerin kendilerini beğenmiş olduğunu söylerler. Blance Ingram aşırı zekâlı mıydı bilmem, ama kendini beğenmişti, hem de son derece, orası yüzde yüz. Yumuşak başlı Mrs. Dent'le bitkiler üzerinde tartışmaya tutuştu bir ara. Mrs. Dent bu konuyu incelememiş; ancak çiçekleri, "hele kır çiçeklerini" çok sevdiğini söylüyordu. Blanche'ın ise bitkiler konusunda geniş bilgisi varmış. Çiçeklerin, bitkilerin bilimsel adlarını fiyakalı bir tutumla sayıp dökmeye başladı. Çok geçmeden (amiyane deyimle) Mrs. Dent'i "işlettiğini", yani onun bilgisizliğini alaya aldığını ayrımsadım. Belki bu "işletme"yi pek zekice yapıyordu, ama bunun bir nezaket, iyi huy belirtisi olmadığı ortadaydı. Sonra Blanche Ingram piyano çaldı; çalışı şahaneydi. Şarkı söyledi; sesi enfesti. Annesiyle Fransızca konuştu; düzgün bir şiveyle doğru, akıcı olarak konuşuyordu. Mary'nin ifadesi ablasınınkinden daha dingin, daha açıktı. Çizgileri de daha yumuşak, teninin rengi daha beyazdı. (Blanche bir İspanyol kadar esmerdi). Ama Mary ablası kadar canlı değildi. Yüz ifadelerinde değişkenlik, gözlerinde bir parlaklık yoktu. Ağzını açıp bir şey söylemiyordu. Bir kez bir yer bulup oturdu mu rafa konmuş heykel gibi kalıyordu. Ingram kardeşlerin ikisi de lekesiz beyazlar giymişlerdi.

Ee, Blance Ingram'ın Mr. Rochester'ın seçebileceği tipte bir kız olduğuna inanç getirmiş miydim? Henüz karar veremiyordum: Efendimizin kadın güzelliği konusundaki zevkini bilmiyordum ki! Azametli, şahane tipleri seviyorsa Blanche tam ona göreydi; ayrıca iyi yetişmiş, hünerli ve yaşam doluydu da. Hemen hemen her erkeğin ona hayran olabileceğini düşünüyordum. Efendimin de ona hayran olduğuna hemen hemen emindim. En son kuşku kalıntılarını da ortadan kaldırmak için onların ikisini bir arada görmek gerekiyordu.

Sevgili okuyucularım, bu arada Adela'nın uslu uslu ayaklarımın dibinde oturup durduğunu sanmayın ha! Ne münasebet! Hanımlar

içeriye girdiği zaman o da hemen kalkıp onları karşılamış, son derece resmi bir reverans yapmış, büyük bir ciddilikle, *"Bonjour, mesdames,"*[53] demişti.

Blanche Ingram da ona alaycı bir edayla bakmış, "A! Kukla sanki!" demişti.

Lady Lynn, "Mr. Rochester'ın korumasındaki çocuk olsa gerek bu," demişti. "Hani bize anlattığı şu küçük Fransız kızı."

Mrs. Dent sevecenlikle çocuğun elinden tutmuş, yanağına bir öpücük kondurmuştu. Amy ile Louisa Eshton aynı anda, "Ah, ne şirin şey!" diye bağırmışlar, kızı bir kanepeye alıp ortalarına oturtmuşlardı. Adela da şimdi orada, ikisinin arasında, Fransızca ya da o yarım İngilizcesiyle cıvıldayıp duruyor, yalnızca Eshton kız kardeşleri değil, Lady Lynn'le Mrs. Eshton'u da oyalayarak tam gönlünün dilediğince şımartılıyordu.

Derken, kahveler geliyor, yemek odasında şarap içmekte olan beyler salona çağırılıyor. Ben loş bir köşede (bu gündüz gibi aydınlanmış odada loşluk diye bir şey yok ya!), perdenin kıvrımlarıyla yarı gizlenmiş olarak oturmaktayım. Kemerin perdeleri gene açılıyor: Beyler göründü. Hanımlar gibi beylerin de böyle toplu manzarası insanı bir hoş ediyor doğrusu. Hepsi de siyahlar giyinmiş. Çoğu uzun boylu, hayli genç. Henry ile Frederick Lynn gerçekten de parlak, filinta gibi delikanlılar; Albay Dent de göz dolduran asker tavırlı, mert bir erkek. Bölge Yargıcı Mr. Eshton tam bir beyefendi. Saçları bembeyaz, ama kaşları, bıyıkları hâlâ simsiyah. Bu da ona tiyatrolarda olgun soylu rollerine çıkan oyuncuların havasını veriyor. Genç Lord Ingram da kız kardeşleri gibi servi yapılı, onlar gibi yakışıklı; ne var ki Mary gibi cansız, uyuşuk, ilgisiz bir genç.

Ya efendim nerede? İşte, en arkadan geliyor. Kemerden yana bakıyor değilim, ama gene de görüyorum içeri girdiğini. Dikkatimi elimdeki tığlara, ördüğüm ağ çantaya vermek için çabalıyorum. İstiyorum ki salt elimdeki işi düşüneyim. Kucağımdaki gümüşi boncuklarla ipek ipliklerden başka bir şey görmesin gözüm. Neyleyim ki yalnız, apaçık onu görüyorum; ister istemez onunla son görüşmemiz aklıma geliyor. Ona çok değer verdiği bir hizmette bulunmuştum, o da elimi elinin içinde hapsederek gönlünün dolmuş,

taşmak üzere olduğunu belli eden gözlerle yüzüme bakmıştı, yüreğini dolduran duygularda benim de payım olduğunu sezdirtmişti. O anda ona ne kadar yakındım. Bu arada durumlarımızı değiştirecek ne olmuştu ki şimdi böylesine uzak, böylesine yabancıydık birbirimize? O kadar yabancı ki şu sırada onun gelip benimle konuşmasını beklemiyordum bile! Benden yana bir kez bile bakmadan karşı köşeye oturmasını, oradaki hanımlarla konuşmaya başlamasını da hiç yadırgamadım. Dikkatini o hanımlara verdiğini, baksam da farkına varmayacağını anlar anlamaz, gözlerim, elimde olmadan, onun yüzüne gitti. Gözlerimi yönetemez oldum. Kirpiklerim ille kalkmakta, gözbebeklerim karşıdan ona saplanmakta direniyordu. Bakıyor, bakmaktan da derin bir kıvanç duyuyordum. Keskin gene de içimi buran bir duyguydu bu. Bir altın ki ucu sipsivri çelik. Öyle bir zevk ki susuzluktan ölmek üzere olan bir adamın son gücüyle ulaştığı kuyunun ağulu olduğunu bile bile gene de suyundan doyasıya, minnetle içmesi gibi bir şey.

Tevekkeli değil, "Gönül kimi severse güzel odur," dememişler! Efendimin o soluk, esmer rengi, dört köşe, çıkık alnı, gür kara kaşları, derinden bakan gözleri, kayadan yontulmuşu andırır çizgileri, o sert, gülmez dudakları –salt azim, karar, irade gücü belirten bu yüz– güzellik kurallarına göre hiç de güzel sayılmazdı, ama benim gözümde güzelden de üstündü. Beni tümüyle sarıp egemenliği altına alan bir etkisi, bir büyüsü vardı ki duygularımı irademin elinden alıyor, kendi kudretine tutsak ediyordu. Hiç istememiştim onu sevmeyi; yüreğimdeki aşk tohumlarını görür görmez söküp atmak için çok çalışmıştım... Okurum bunu biliyor. Ama şimdi, onu yeniden gördüğüm şu ilk anda gönlümdeki tohumlar canlanıvermiş, yemyeşil, dipdiri filiz sürmüştü. Efendim, yüzüme bile bakmadan kendisini sevmeye zorluyordu beni.

Onu konuklarıyla ölçmeye başladım. Tam birer salon adamı olan Lynn'lerin neşesi, kibarlığı, Lord Ingram'ın ruhsuz zarifliği, hatta Albay Dent'in seçkin asker mertliği kaç para ederdi efendimin Tanrı vergisi bir kudret, canlılık, özgürlük yansıtan tavırları yanında? Salondaki öteki erkeklerin tipleri, ifadeleri, tavırları bana hiçbir şey söylemiyordu. Oysa çoğunluğun onları yakışıklı, çekici, kerli ferli kişiler olarak göreceği, Mr. Rochester'ı da haşin, yüzü gülmez bulacağı

belliydi. Öteki erkeklerin gülümsediğini, kahkahalarla güldüğünü görüyordum. Bir hiçti bu benim gözümde! Bir mumun ışığında bile onların gülüşünden daha çok ruh bulunabilirdi. Bir çıngırak sesi onların kahkahalarından daha anlamlıydı. Ama efendimin güldüğünü bir görmeyeyim: Yüzünün o sert çizgileri yumuşak, gözleri hem parlak, hem derin, bakışları hem keskin, hem tatlı olup çıkıyordu. Şu anda Louisa ve Amy ile konuşmaktaydı. Benim ruhumu delip geçen o bakışları onların böyle serinkanlılıkla karşılamalarına şaştım. Ben onların bu bakışlar karşısında kızarıp bozaracaklarını, gözlerini yere indireceklerini sanırdım. Öte yandan, onların böyle hiç etkilenmeyişlerine seviniyordum da. "Benim gözümle görmüyorlar onu," diye düşünüyordum. "Onlardan biri değil o, bana benziyor, bundan eminim. Ona ruhça yakın, tanıdık buluyorum kendimi. Yüzünün, davranışının dilinden ben anlıyorum. Aile, servet durumlarımız bizi birbirimizden dünyalar kadar ayırıyorsa da, benim gönlümde, kafamda, kanımda, sinirlerimin özünde beni onunla kaynaştıran bir şeyler var. Birkaç gün önce, aramızdaki tek bağlantının ondan aldığım maaş olduğunu düşünen ben miydim? Onu ancak işverenim olarak görmekten başka bir düşünceyi kendi kendime ben mi yasakladım? Doğayı yadsımak sayılır bu! İçimde ne kadar iyi, has, güçlü duygu varsa kendiliğinden onun çevresinde toplanıyor. Biliyorum, duygularımı gizlemem zorunlu; umutlarımı kırmak, onun beni önemsemeyeceğini mimlemek zorundayım; çünkü "ona benziyorum" dediysem bu, bende de onun gibi etkileyici kudret, büyüleyici kişilik var, anlamına gelmez. Yalnız, "Onunla ortaklaşa kimi değer ölçülerimiz ve duygularımız var," demek istiyorum. Kısacası, onunla ömür boyu ayrı kalmak zorunda olduğumuzu, kendi kendime durmadan yinelemeliyim. Ama soluk aldığım, düşünüp hissettiğim sürece onu sevmemek de elimde değil.

Kahveler dağıtılıyor... Beyler salona gireli beri hanımlar tarlakuşu gibi şakraklaştılar. Konuşmalar neşeli, hızlı gidiyor. Albay Dent'le Mr. Eshton siyasetten konuşurlarken eşleri onlara kulak veriyor. Burnu havada iki soylu hanım –Lady Lynn'le Lady Ingram– baş başa hoşbeş etmekteler. Sir George (sahi onu anlatmayı unutmuşum) iriyarı, çok dinç görünen bir taşra soylusu. Elinde kahve fincanı, bu iki hanımın önünde, ayakta duruyor, arada bir laflarına karışıyor. Frederick Lynn,

Mary Ingram'ın yanına oturmuş, nefis bir kitaptaki resimleri gösteriyor. Mary resimlere bakıp arada gülümsüyor, ama hemen hemen hiç konuşmuyor. Uzun boylu, durgun tavırlı Lord Ingram kollarını kavuşturarak o ufacık tefecik, cıvıl cıvıl Amy Eshton'un oturduğu koltuğun arkasına yaslanmış. Amy başını kaldırıp kaldırıp ona bakıyor, serçe gibi şakıyıp duruyor. Onun da Lord Ingram'ı Mr. Rochester'dan daha çok beğendiği belli. Henry Lynn, Louisa'nın ayakları dibindeki bir pufa çöreklenmiş. Adela da onun yanında. Henry Adela'yla Fransızca konuşmaya çabalıyor, Louisa da onun yanlışlarıyla alay ediyor. Acaba Blanche'a kim kavalyelik edecek? O bir masa başında tek başına, pek zarif bir duruşla bir resim albümünün üzerine eğilmiş. Peşinden gelinsin diye bekler gibi bir hali var, ama pek fazla da beklemeye sabrı yok. Kendi eşini kendisi seçiyor. Mr. Rochester, Eshton'ların yanından ayrıldı, şöminenin başında, tıpkı Blanche gibi tek başına durmakta. Blanche şöminenin öbür yanına yaslanarak onun karşısına geçiyor.

"Mr. Rochester, benim bildiğim siz çocuk sevmezdiniz?"

"Sevmem ya!"

"Öyleyse şu küçük kuklayı," Adela'yı gösterdi, "kanadınızın altına almak nerden aklınıza geldi? Nereden buldunuz onu, kuzum?"

"Ben bulmadım... Başıma kaldı."

"Yatılı okula gönderseydiniz bari."

"Bütçem elvermiyor. Yatılı okullar ateş pahası."

"Haydi canım... Sanki mürebbiye tutmadınız mı ona? Demin yanında öyle birisi vardı... Gitti mi? Yo, işte orada hâlâ... Perdenin arkasında. Ona maaş veriyorsunuz elbet. Bence bu daha pahalıya gelir; çünkü üstelik yemeleri, içmeleri, barınmaları da sizin üzerinizde."

Böylece benim lafım edilince efendimin bana bakacağından ürkmüştüm (yoksa bunu ummuş muydum?); elimde olmayarak gölgelere biraz daha sığındım, ama o benden yana bakmadı bile. Gözlerini tam karşısına dikmiş, umursamazlıkla, "Üzerinde hiç düşünmedim," diyordu.

"Elbette! Siz erkekler işin tutumluluk, akıl yanını ne zaman düşünürsünüz ki! Mürebbiye konusunda annem konuşsun da dinleyin. Mary ile ben küçüklüğümüzde belki on-on iki mürebbiye eskittik.

Yarısı iğrenç, obur, yarısı gülünç, topu da baş belası asalaklardı. Öyle değil mi, anne?"

"Bir şey mi dedin, canımın içi?"

Lady Ingram'ın gözünün nuru demin söylediklerini yineledi.

"Biriciğim, mürebbiye adını anma bana! Lafı bile sinirime dokunuyor, inan! Onların yetersizliği, kaprisleri yüzünden ömrüm çürüdü, nerdeyse! Tanrıya şükür, onlarla bir işim kalmadı artık."

Mrs. Dent onun kulağına eğilip bir şeyler fısıldadı. Onun lanetlediği cinsten birinin salonda bulunduğunu belirtmiş olacak ki Lady Hazretleri, *"Tant pis!"*[54] dedi. "Ders olsun ona!" Sonra daha yavaş olarak gene de benim duyabileceğim bir sesle ekledi: "Gördüm onu: Ben insan sarrafıyımdır. Onun yüzünde de o takımın bütün kusurları okunuyor."

Efendim yüksek sesle, "Neymiş bu kusurlar, hanımefendi?" diye sordu.

Lady Ingram türbanını üç kez, kâhinler gibi gizemle sallayarak, "Bunu size sonra gizli olarak söylerim," dedi.

"O zamana kadar benim merakım geçmiş olur. Şimdi yanıt istiyor merakım."

"Blanche'a sorun. O size daha yakın."

"Aman, bu işi bana yükleme, anne! Mürebbiye takımı için söylenecek tek bir sözüm var: Hepsi Tanrı'nın cezası! Ama, sakın sanmayın ki ben onların elinden çok çektim. Daha ilk baştan beri, onlara soluk aldırtmamaya çalışmışımdır. Bizim, Theodore'la Miss Wilson'lara, Grey' lere, Madam Joubert'lere oynamadığımız oyun mu kalmıştı? Mary oldum olası çok tembel olduğu için bu oyunların tadını çıkarıp hakkını veremezdi. En eğlencelisi Madam Joubert'ti. Miss Wilson zavallı, marazlı bir şeydi; sulu gözlü ödleğin biri; yani, kısacası, onunla didişip yenmeye bile değmezdi. Mrs. Grey'se kaba ve ruhsuzdu; ne yapsa etkinlemez! Ama, zavallı Madam Joubert'in, onu çılgına çevirdiğimiz zaman nasıl kıyametleri kopardığı hâlâ gözlerimin önündedir. Çayımızı döker, tereyağlı ekmeğimizi ufalar, kitaplarımızı tavana fırlatırdık. Cetvellerimizi sıralara çarparak, maşayı şömine demirlerinin üstünde tangırdatarak çalgı çalardık. Theodore, o eğlenceli günlerimizi anımsar mısın?"

Lord Ingram ağır ağır konuşup, sözlerini çekip uzatarak, "Elbetteee anımsıyorum," dedi "Zavallı çalı süpürgesi! 'Ah sizler, kötü çocuklar,' diye haykırırdı. O zaman biz de ona, 'Sen kara cahilliğinle bizim gibi zekâ küplerine ders öğretmeye nasıl cüret edebiliyorsun,' diye konferans geçerdik."

"Hem de nasıl! Sonra, Tedo, anımsıyor musun, hani senin Mr. Vining diye irin suratlı bir özel öğretmenin vardı... Şu papaz bozuntusu dediğimiz, Miss Wilson'la o maskara, hadlerini bilmeden, âşık olmuşlardı birbirlerine. Daha doğrusu bize öyle geldiydi; çünkü göz süzüp bakışmalarını, iç çekmelerini falan aşk olarak yorumluyorduk. Bunu tüm dünyaya yaymaktan da geri kalmadık. Bu konuyu bir manivela gibi kullanarak evin içinde bize ağırlık veren o iki yükü alaşağı ediverdik. Anneciğimiz durumu sezer sezmez uygunsuz olarak nitelendirdi. Öyle değil mi, validem?"

"Elbet öyle, en güzelim! Yerden göğe kadar da haklıydım; bunu bilesin. İyi yönetilen bir evde mürebbiyelerle özel erkek öğretmenler arasında bir anlaşma olmasına dünyada olanak sağlanamaz. Bunun yüzlerce nedeni vardır. Birinci..."

"Güzel anneciğim, bize acı da sayıp dökme bu nedenleri, inanın hepimiz ezbere biliyoruz: Masum çocuklara örnek olur; akılların dağılıp görevlerin savsaklanmasına yol açar; anlaşma olarak başlayan şey karşılıklı dayanışmaya dönüşürse burunlar büyür, işverene karşı küstahlık doğar; işin ucu kazan kaldırmaya, kıyametler kopmasına kadar dayanır. Ingram Park Baronesi Ingram, doğru söyledim mi?"

"Zambağım benim, senin yanlış söylediğin görülmüş müdür zaten?"

"Öyleyse başka söze gerek yok. Yeni konulara geçelim."

Amy Eshton bu sözleri ya duymadığı ya da umursamadığı için o yumuşak, çocuksu sesiyle lafa karıştı: "Louisa'yla ben de mürebbiyemizle şakalaşırdık, ama öyle iyi bir insandı ki her şeyi hoş görürdü. Hiçbir türlü sinirlendiremezdik onu. Bize hiç kızmazdı. Öyle değil mi, Louisa?"

"Hiçbir zaman. Biz de dilediğimizi yapardık. Masasını, iş sepetini, çekmecelerini karıştırır, altüst ederdik. Öyle iyi huyluydu ki ne istesek verirdi bize."

Blance Ingram alaycı bir küstahlıkla dudak bükerek,

“Şimdi artık gelmiş geçmiş, bütün mürebbiyelerin anıları, öyküleri anlatılacak demektir,” dedi. “Böyle bir felaketi önlemek için ben gene konuyu değiştirmemizi öneriyorum. Mr. Rochester, benim bu önerimi destekliyor musunuz?”

“Destekliyorum, hanımefendi; sizin her önerinizi desteklediğim gibi.”

“Öyleyse, sorumluluğu üzerime alıyorum. Signior Eduardo, bu gece sesiniz kıvamında mı?”

“Donna Bianca, siz emredin kıvama gelsin.”

“Öyleyse, signior size hükümdarlık emrini bildiriyorum. Ciğerlerinizi körükleyip, gırtlağınızı yağlayın, ses tellerinizi ayarlayın; çünkü sizi göreve çağıracağım!”

“Böyle ilahî bir Mary’nin karşısında Rizzio olmayı kim dilemez?”

“Rizzio’nun canı cehenneme!” Blanche Ingram o gür saçlı başını şöyle bir arkaya atarak piyanoya doğru yürüdü. “Benim kanımca kemancı David uyuşuk, miskin herifin biriymiş; kara Bothwell’i daha çok beğeniyorum ben. Bence biraz şeytanlık, iblislik erkeğin tuzu biberidir, başka türlüsü bir işe yaramaz. Tarihçiler de James Hepburn konusunda ne yargıda bulunurlarsa bulunsunlar, bana öyle geliyor ki tam benim gönlüme göre vahşi, hoyrat, ateşli bir efeymiş o! Karşıma çıksa seve seve ‘evet’ diyebileceğim bir erkek.”[55]

Mr. Rochester, “Beyler, işittiniz!” diye bağırdı. “İçinizden hanginiz en çok Bothwell’e benziyor, dersiniz?”

Albay Dent, “Bir benzeyenimiz varsa o da sensin,” dedi.

Mr. Rochester, “Aman efendim, iltifatınız,” diye karşılık verdi.

Bu arada o kar beyaz eteklerini şahane bir edayla yayarak gururlu bir zariflikle piyano başına geçmiş olan Blanche Ingram, büyük bir ustalıkla bir prelüt çalmaya başlamıştı. Bir yandan da konuşuyordu. Bütün çalımı üstünde gibiydi bu gece. Hem sözleriyle, hem de davranışlarıyla çevredekilerin hayranlığını kazanmakla kalmayıp afallatarak başlarını da döndürmek niyetinde olduğu belliydi. Zekâsı, nükteleri, cüretiyle göz kamaştırmaya karar vermişti. Bir yandan piyanosunu çalarken bir yandan da, “Ah, bugünün delikanlılarından öyle bezdim ki!” diyordu. “Zavallı pısırık şeyler! Bey babalarının bahçe kapısından dışarı bir adım atacak halleri yok; hatta hanım analarından

izin almadan, anneciklerinin elinden tutmadan bahçe kapısına kadar bile gidemezler. Akılları, fikirleri yüzlerinin güzelliğini, ellerinin beyazlığını, ayaklarının zarifliğini korumakta. Sanki erkeklerin güzellikle bir ilişkisi varmış gibi! Sanki güzellik yalnız kadının özel hakkı, kadının yasal mirası, mülkü değilmiş gibi! Çirkin bir kadının doğanın yüz karası olduğunu kabul ederim, ama erkeklere gelince... Onlar lütfen yalnız güçlü, yiğit olmakla yetinsinler. Onların ideali şu olsun: Avlan, at bin, dövüş! Gerisi incir çekirdeğini doldurmaz. Ben erkek olsaydım böyle düşünürdüm." Bir duralama oldu. Kimseden ses çıkmadığını görünce, Blanche, "Ne zaman aklıma eser de evlenirsem," diye sözlerini sürdürdü, "süslenip, kırıtmakta bana rakip olacak bir koca seçmeye hiç niyetim yok. Kocam, benim zıttım olarak tamamlayacak beni. Tahtım dolaylarında rakip yaşatmam ben. Kayıtsız şartsız, ancak bana tapınılmalı. Kocam aynadaki kendi yansımasına değil de, bana hayran olmalı... Mr. Rochester, şimdi şarkı söyleyin artık. Ben de sizin için piyano çalacağım."

Efendim, "Buyruğunuzu bekliyorum," dedi.

"İşte bir korsan şarkısı. Benim korsanlara bayıldığımı bilin de ona göre *con spirito*[56] söyleyin."

"Miss Blanche Ingram'ın dudaklarından dökülen buyruklar bir sürahi sulu süte bile ruh katar."

"Dikkatli olun ama... Beni hoşnut bırakmazsanız böyle şeylerin nasıl söyleneceğini göstererek rezil ederim sizi!"

"İnsanı kötü şarkı söylemeye kışkırtıyorsunuz! Şimdi artık sizi hoşnut bırakmamaya çalışacağım."

"*Gardez-vous-en bien!*[57] Kasıtlı olarak kötü söylerseniz ona göre bir cezaya çarptırırım sizi."

"Yalvarırım yumuşak yürekli olun; çünkü siz öyle bir ceza verebilirsiniz ki buna hiçbir insanoğlu dayanamaz."

Genç hanım, "Ah-ha! O da neymiş?" diye sordu. "Açıklayın."

"Özür dilerim, hanımefendi; açıklamaya ne gerek var? Sizin bir kaş çatmanız idam cezasıyla birdir... Bunu anlayacak kadar zekisiniz."

Blanche gene, "Şarkı söyleyin!" diye buyurdu, piyanonun tuşlarına dokunarak büyük bir canlılıkla şarkıya çalgıyla eşlik etmeye başladı.

Ben, "Sıvışıp gitmenin tam sırası," diye düşündüm. Ama o sırada yükselen ezgiler benim yerimden kalkmamı engelledi. Mrs. Fairfax, efendimizin güzel sesli olduğunu söylemişti. Öyleymiş: Kadife gibi, gene de güçlü bir bas sesi vardı, buna kendi duygularını, kişilik gücünü de katıyor, kulaktan yüreğe bir yol bularak insanı tuhaf heyecanlara boğuyordu. Derin, çınlayıcı ezgilerin en sonuncusu da duyulmaz oluncaya, şarkı süresince kesilmiş olan konuşma sesleri yeniden yükselinceye kadar bekledim. Sonra kuytu köşeciğimden ayrıldım, bereket versin çok yakında olan yan kapıdan dışarı süzüldüm. Burası dar bir geçit sofaya çıkıyordu. Bu geçitteyken sandaletimin bağının çözülmüş olduğunu gördüm. Bağlamak için merdiven dibinde durdum. Tam o sırada yemek salonunun kapısı açılıp kapandı. Beylerden biri çıktı. Çarçabuk doğrularak döndüm... Onunla yüz yüze geldim. Efendimdi bu!

"Nasılsın Jane!" diye sordu.

"Çok iyiyim, efendim."

"Demin yanıma gelip neden konuşmadın benimle?" Bu soruyu ona asıl benim sormam gerektiğini düşündüm, ama ona karşı bu teklifsizliği göstermekten çekindim. "Sizi rahatsız etmek istemedim, efendim," dedim. "Çok meşguldünüz."

"Benim yokluğumda neler yaptın bakalım?"

"Hep aynı şeyler. Adela'ya ders çalıştırdım her zamanki gibi."

"Bir yandan da iyice sararıp solmuşsun. Seni görür görmez fark ettim bunu. Neyin var bakalım?"

"Hiçbir şeyim yok, efendim."

"Beni boğmana ramak kaldığı gece soğuk mu aldın yoksa?"

"Hiç de değil."

"Haydi, salona dön öyleyse. Çok erken gidiyorsun."

"Yorgunum, efendim."

Rochester bir an yüzüme baktı: "Biraz da üzgünsün. Derdin nedir? Söyle bana."

"Hiç. Hiçbir derdim yok, efendim. Üzgün falan da değilim."

"Ben de diyorum ki üzgünsün; hem öylesine ki dokunsam gözlerinden yaş gelecek... İşte, geldi bile! Kirpiklerinin arasında ışıldıyor. Bir tanesi de aşağıya doğru kaydı. Vaktim olsaydı, bir de uşaklardan biri görüp de laf edecek diye ödüm kopmasaydı, ben bu

işin içyüzünü mutlaka öğrenirdim. Her neyse, bu gecelik erkenden çekilmene izin veriyorum. Yalnız şunu bil ki konuklarım kaldığı sürece her akşam salona inmeni bekliyorum. Benim isteğim bu... Göz ardı edeyim deme. Hadi, şimdi git de Sophie'yi yolla, Adela'yı alsın. İyi geceler, benim..." Dudağını ısırarak sustu, sonra birden dönerek yanımdan ayrıldı.

47. (Fr.) Elbise değiştiriyorlar. (Y.N.)

48. (Fr.) Annemin yanındayken, konuk gelince onların peşinden giderdim, salona, odalarına kadar; çoğu zaman hizmetçilerin hanımları giydirmelerini seyrederdim. Öyle hoştu ki! İnsan böyle öğreniyor. (Y.N.)

49. (Fr.) Acıktı, matmazel! Beş-altı saat var ki yemek yemedik. (Y.N.)

50. (Fr.) O zaman ne yazık olur! (Y.N.)

51. (Fr.) Bu güzel çiçeklerden bir tane alamaz mıyım, matmazel? Sırf tuvaletimi süslemek için. (Y.N.)

52. (Fr.) Nazik, küçük yüz. (Y.N.)

53. (Fr.) İyi günler, hanımlar. (Y.N.)

54. (Fr.) Daha iyi ya! (Y.N.)

55. Rizzio, Hepburn: David Rizzio, İskoçya Kraliçesi Mary'nin sekreteri ve büyük olasılıkla âşığıydı. Kraliçe'nin ikinci kocası Lord Darnley onu öldürttü. Ama Darnley de, sonradan Mary'nin üçüncü kocası olacak olan Bothwell Lordu James Hepburn'un emriyle öldürüldü. (Y.N.)

56. (İt.) Canlı, ruhlu. (Y.N.)

57. (Fr.) Sakın ha! (Y.N.)

XVIII

Thornfield Malikânesi'nde yaşam şimdi pek neşeli geçiyordu, hem de son derece hareketli. Çatısının altında geçirdiğim dinginlik, tekdüzelik, tenhalık dolu o ilk üç aydan nasıl da bambaşkaydı şimdi! Artık evin havasında hiçbir üzüntü, sıkıntı kalmamıştı; sabahtan akşama değin her yer cıvıl cıvıl yaşam kaynıyordu. Bir zamanlar çıt çıkmayan balkonlu koridordan, içlerinde in cin top oynayan ön odalardan ne zaman geçseniz mutlaka şık oda hizmetçileriyle ya da iki dirhem bir çekirdek uşaklarla karşılaşıyordunuz.

Mutfak, kiler, hizmetçilerin bölüğü, sofalar da öyle, yaşam ve hareket doluydu. Ancak güzel bahar günlerinin mavi gökleri, tatlı güneşi içeridekileri bahçeye çektiği zaman salonlar bomboş kalıyordu. Hava bozup da birkaç gün sürekli yağmur yağınca bile evin içindeki neşe bulutlanmadı. Açık hava eğlencelerinin sona ermesine karşılık ev içinde düzenlenen eğlentiler daha canlandı, çeşidi daha bollandı.

İlk akşam, yeni bir eğlence önerildiğinde, ne yapacaklarını merak ettim. "Sessiz oyun" oynamaktan konuşuyorlardı, ama ben bunun ne olduğunu bilmiyordum. Uşaklar çağrılıp yemek masaları yanlara çekildi, kemerin karşısına bir yarım çember yaparak dizildi. Mr. Rochester'la öteki beyler bu işe göz kulak olurken hanımlar da yukarı kata çıkıp iniyor, hizmetçilerini çağırıyorlardı. Mrs. Fairfax'i de çağırdılar; evde şal, tuvalet, örtü gibi neler bulunabileceğini sordular. Üçüncü kattaki kimi eski dolaplar karıştırıldı, içlerindeki eskiden kalma kasnaklı, simli içetek, saten yelek, dantel yaka gibi şeyler, oda hizmetçilerinin kucağında, yığın yığın aşağıya taşındı. Sonra bunlardan işe yarayacak olanlar seçilerek büyük salona alındı. Bu sırada efendimiz hanımları yanına toplamış, kendi takımından olacakları seçiyordu.

Miss Ingram, "Benim, elbette," dedi, sonra Eshton'ların kızlarıyla seçti. Bir de benden yana baktı. Bir rastlantıyla yakınındaydım; çünkü

Mrs. Dent'in bileziğinin açılmış olan klipsini kapatıyordum. "Sen de oynar mısın?" diye sordu. "Hayır" der gibi başımı salladım. O da üstelemedi. Tutturacak diye pek korkmuştum ama her zamanki köşeme çekilmeme izin verdi.

Efendimle takımı perdenin arkasına geçtiler. Albay Dent'in başkanlığındaki öbür takım da hilal biçimi dizilmiş olan sandalyelere geçip oturdular. Mr. Eshton bu arada beni görmüştü. Sanırım beni de aralarına almalarını önerdi; ama Lady Ingram hemen buna karşı geldi. "Yok, yok, pek aptal bir hali var; aklı ermez bu oyuna," dediğini duydum.

Çok geçmeden bir çıngırak çalındı, perde kalktı. Kemerin altında Sir George Lynn'in iri yarı yapısı beyaz bir çarşafa bürünmüş olarak duruyordu. Önündeki masada açık bir kitap vardı, yanında da, Mr. Rochester'ın pelerinine bürünmüş, eli kitaplı, Amy Eshton görülüyordu. Dışarıdan birisi çıngırağı neşeyle şıngırdattı, vasisinin takımına katılmak için direnmiş olan Adela, kolundaki sepetin içinden dört bir yana çiçekler saçarak ilerledi. Onun arkasından da Blanche Ingram'ın beyazlar giymiş şahane endamı göründü: Başında uzun bir duvak, alnında gülden bir çelenk. Yanında da Mr. Rochester geliyordu. Masaya yanaştılar. Yere diz çöktüler. Beyazlar giymiş olan Mrs. Dent'le Louisa Eshton da onların arkasında yerlerini aldılar. Dilsiz oyunu gibi bir tören yapıldı ki bunun bir nikâh pantomimi olduğunu anlamak pek kolaydı.

Sonunda Albay Dent'le takımı bir-iki dakika fısıldayarak görüştüler. Albay, "Gelin bu!" diye bağırdı.

Rochester eğilerek onu selamladı, perde indi. Yeniden açılıncaya kadar epey zaman geçti.

Bu kez geçen seferkinden daha ayrıntılı hazırlanmış bir sahne ortaya çıktı. Daha önce de söylediğim gibi, oturma salonuna yemek odasından iki basamakla çıkılıyordu. Şimdi ikinci basamağın üzerinde, biraz geride kocaman bir mermer tekne gözüme çarptı. Bunun limonluktan getirildiğini anladım; çünkü hep orada, yabancı bitkiler arasında durur, içinde mercan balıkları yüzerdi. Getirilmesi çok zahmetli olmuş olsa gerekti; çünkü hem kocaman, hem de pek ağırdı. Bu teknenin yanı başında, bir halının üzerine oturmuş olarak, Mr. Rochester görülüyordu; şallara bürünmüş, başı türbanlı, o koygun

gözleri, esmer teni, bir Pagan'ı andıran yüz çizgileri, bu kostüme bütünüyle uymuştu. Tam bir Arap sultanını andırıyordu. Derken, ortaya Miss Ingram çıktı. O da Şark stilinde giyinmişti: belinde kırmızı kuşak, başında işlemeli örtü. O güzel, dökme kolları çıplaktı. Bir kolunu başında zariflikle taşıdığı testiyi tutmak için kaldırmıştı. Yapısı, yüzü, rengi, edasıyla Tevrat'ta adı geçen İsrailoğulları prenseslerini andırıyordu; canlandırdığı kişi de bunlardan biri olsa gerekti. Tekneye gidip eğilerek testisini dolduruyormuş gibi yaptı, sonra gene başının üzerine koydu. Kuyu başındaki adam şimdi onun karşısına dikilmiş bir şeyler ister gibiydi. Kadın testisini indirerek ona biraz su verdi.[58] Adam da bunun üzerine maşlahının koynundan bir kutu çıkarıp açtı, içindeki nefis bileziklerle küpeleri göz önüne serdi. Kadın şaşkınlık, hayranlık belirtti. Adam yere diz çökerek bu takıları onun ayakları dibine serdi. Kadının yüzü, davranışları inanmazlıkla sevinç yansıtıyordu. Adam bilezikleri onun kollarına, küpeleri kulaklarına geçirdi. Bu Eliyezer'le Rebeka'nın canlandırılmasıydı. Sahneyi tamamlamak için bir develer eksikti! Karşı takım gene baş başa verdi. Besbelli bu sahnenin simgelediği sözcük ya da hecenin ne olduğunda bir anlaşmaya varamamışlardı. Temsilcileri olarak Albay Dent "tabloyu bütünü"yle rica etti, bunun üzerine perde gene indi.

Perdenin üçüncü açılışında salonun ancak bir bölümü göründü, geri kalan yerler koyu renkli, kaba dokulu perdelerle örtülmüştü. Mermer havuz görünürlerde yoktu. Onun yerinde tahta bir masayla bir iskemle duruyordu. Bütün şamdanlar söndürülmüş, eşyaları yalnızca ölgün bir fener ışığı aydınlatmaktaydı. Bu sefil manzaranın orta yerinde, yumruklarını dizine dayamış, gözlerini yere dikmiş, bir adam oturuyordu. Kir pas içindeki yüzüne, kavgada paralanmışa benzeyen yırtık pırtık kılığıyla yüzündeki korkunç ifadeye, başındaki kaba kıllı, fırça gibi perukaya karşın efendimi tanıdım. Yerinden kımıldayınca bir zincir şakırdadı. Elleri kelepçeliydi.

Albay Dent, "Bridewell!"[59] diye bağırdı; bilmece de çözülmüş oldu.

Oyuncular kostümlerini çıkarıp kendi kılıklarına büründükten sonra yemek salonuna döndüler. Mr. Rochester'la Blanche Ingram yan yanaydılar. Blanche onun rol yapma yeteneğini övüyordu: "Biliyor

musunuz... Yarattığınız üç rolden en çok sonuncusunda beğendim sizi. Ah, daha önceki çağlarda dünyaya gelmiş olaymışsınız ne harika bir kibar haydut olurmuşsunuz, kim bilir!"

Efendim yüzünü Blanche'a doğru dönerek, "Yüzümdeki bütün isler çıkmış mı?" diye sordu.

"Ne yazık ki evet! Pek de yazık olmuş! Eşkıyalık size pek yaraşmıştı doğrusu!"

"Demek yol kesen haydutlara karşı sempatiniz var sizin?"

"Bir İtalyan haydut bulamazsam İngiliz kahramana razı olurum. Ama Doğulu bir korsanı hepsine yeğ tutarım, doğrusu!"

"Ben ne olursam olayım, siz benim karım olduğunuzu aklınızdan çıkarmayın. Daha bir saat önce, bütün bu tanıkların huzurunda nikâh kıyıldı." Blanche kıpkırmızı kesildi; kıkır kıkır bir güldü.

Mr. Rochester, "Şimdi Dent, sıra sizde," dedi. Albay Dent'in takımı, perde arkasına çekilirken Mr. Rochester'ın takımı da boşalan sandalyelere yerleşti. Blanche başkanın sağına geçti, ötekiler de iki yana dizildiler. Ben oyuncuları seyretmiyordum artık; perde açılsın diye sabırsızlanmıyordum. Dikkatim seyircilere takılmıştı şimdi. Deminden beri perdelerden ayrılmayan gözlerimi şimdi de sandalyelerden yana dikmiştim. Albay Dent'le takımı ne gibi sahneler canlandırdılar, hangi sözcükleri seçtiler... Unuttum gitti. Yalnız, her sahneden sonraki görüşmeler hâlâ belleğimde: Mr. Rochester'ın Bianche'tan, onun da Mr. Rochester'dan yana döndüğünü, Blanche'ın başının da Mr. Rochester'dan yana iyice eğildiğini görür gibi oluyorum. Öyle ki saçları onun omzuna, hatta yanaklarına değiyordu! Fısıldaşmaları kulağımda, bakışmaları hâlâ aklımdadır; bu görüntünün içimde uyandırdığı duyguları bile hâlâ anımsarım.

Söylemiştim size, efendimi elimde olmadan sevmeye başladığımı. Sevmekten vazgeçmek elimde değildi artık. İstediği kadar o benim varlığımı bile unutmuş olsun; saatler saati aynı odada bulunduğumuz halde bana bir kez bile bakmasın. İstediği kadar bana eteğinin ucuyla bile dokunmaktan kaçınan, beni şöyle bir görse pis bir şey görmüşçesine hemen başını çeviren anlı şanlı bir hanımefendiye kendini kaptırmış olsun... Onu sevmekten vazgeçmek elimde değildi. İstediğim kadar onun bu hanımefendiyle yakında evleneceğinden emin olayım; istediğim kadar bundan o hanımefendinin de her gün biraz

daha emin olduğunu, iyice gururlandığını bileyim; istediğim kadar efendimin günün her saatinde bu kadına kur yaptığını göreyim... Evet, alışılmış yollu bir kur yapmak değildi bu; çünkü efendim umursamaz davranıyor, kendisi kızın üstüne düşeceğine, üstüne düşülmesini bekliyordu. Ne var ki onun bu umursamazlığı, bu kendine güveni Blanche'ı büsbütün sarar, büyüler gibiydi.

Bu durumda üzüntü, umutsuzluk yaratacak çok şey vardı, ama sevgiyi azaltıp söndürecek hiçbir şey yoktu. Düşünürseniz kıskançlık yaratacak çok şeyler de vardı bu durumda... Yani, benim konumumda bir kız Blanche gibi bir kadını kıskanmak küstahlığını gösterebilirse! Ama ben kıskanmıyordum onu; daha doğrusu, pek seyrek kıskanıyordum. Çektiğim acının adına kıskançlık denemezdi; çünkü Blanche'ı kıskanmaya değmezdi. Benim kıskançlığımı uyandırabilecek düzeyde değildi o. Sözlerimin birbirini tutmayışını bağışlayın, ama dediklerim içtendir. Blanche göz alıcı bir şeydi, ama "has" değildi. Görünüş bakımından güzeldi, birçok parlak yetenekleri vardı; gene de ruhu yoksul, gönlü yaradılıştan çoraktı. Gönlünün toprağında kendiliğinden bitmiş hiçbir çiçek açmıyor, hiçbir dal zorlamadan meyve vermiyordu. İyi yürekli olmadığı gibi gerçekten zeki de değildi; kitaplarda okuduğu ağdalı cümleleri yineliyordu, hiçbir konuda kendiliğinden bir görüşü yoktu. Çok duygulu olduğunu ileri sürüyor, aslında anlayış, acıma nedir bilmiyordu. Sevecenlik, dürüstlük, bağlılık diye bir şey yoktu onda. Zavallı Adela'ya nedense hiç kanı kaynamamıştı, onu yok yere itelemekle duygusuzluğunu, taş yürekliliğini çok zaman ortaya vuruyordu. Kızcağız ona sokulacak olsa Blanche hemen kırıcı bir sözle onu itiyor, kimi kez odadan kovuyor, ona karşı hep soğuk ve hoyrat davranıyordu. Onun kişiliğinin bu belirtilerini benim gibi izleyen, hem de dikkatle, amansızca, hiçbir şeyi kaçırmadan izleyen başka gözler de vardı. Evet, damat adayı Mr. Rochester, evlenmek niyetinde olduğu kadını sürekli göz hapsinde tutuyordu. İşte beni dinmez işkencelere boğan acı da onun bu dikkatli, tetikte tutumundan, Blanche'ın bütün kusurlarının bilincinde oluşundan, ona karşı en ufak bir ateşli duygu duymayışından kaynaklanıyordu.

Görüyordum ki efendim onunla aile, mevki uğruna, belki de unvanının hatırı için evlenecekti. Onun Blanche'a gönlünü kaptırmış

olmadığından, Blanche'ta da bu paha biçilmez hazineyi kazanabilecek erdemler bulunmadığından emindim. İşte buydu işin püf noktası... İnsanın kafasında düğümlenen, burgu gibi beyni oyan sorun, gitgide yükselerek benliği saran humma ateşi buydu: *Blanche Ingram, Mr. Rochester'ı büyüleme gücünden yoksundu!*

Zaferi hemen kazanmış olsaydı, Mr. Rochester hemen vurulup bütün varlığıyla ona bağlansaydı, ben de bahtıma küser, karalar bağlar, onları aklımdan silmeye bakardım. Blanche Ingram iyi, yüksek ruhlu, kişilik sahibi, duygulu, sevecen, aklı başında bir kadın olsaydı, iki yırtıcı kaplanla aynı zamanda müthiş bir boğuşmaya tutuşmak zorunda kalırdım: kıskançlık kaplanı ile umutsuzluk kaplanı. Ama sonra, yüreğim parça parça olup tükenmiş bir durumda, bu kadına karşı saygı, hayranlık beslemekten kendimi alamazdım. Onun üstünlüğünü, efendime layık olduğunu kabul eder, ömrümün sonuna kadar huzura kavuşurdum. O, Mr. Rochester'a ne kadar layık olursa benim huzurum da o derece derin, saygım o derece büyük olurdu. Şimdi ise durum bambaşkaydı.

Blanche Ingram'ın efendimi büyülemek için giriştiği çabaları, bu çabaların nasıl her kez boşa gittiğini görüyordum. Kendisi ise boşuna uğraştığının farkında bile olmadan attığı her okun ereğe isabet ettiğini sanıyor, bu başarısından ötürü kurumundan yanına varılmıyordu. Onun bu kibirli kendini beğenmişliği, gözünü kamaştırmak istediği kişiyi gitgide soğutmakta, uzaklaştırmaktaydı. İşte bütün bunları gördükçe, hem sürekli bir heyecan içinde, hem de amansız bir baskı altında kalıyordum. Çünkü ben yalnız Blanche Ingram'ın başarısızlığa uğrayışını görmekle kalmıyor, onun başarıya ulaşmak için ne yapması gerektiğini de biliyordum. Efendime isabet etmeden hep ayakları dibine düşen, bir işe yaramayan oklar, biliyordum ki, daha usta bir elle atılmış olsa, o gururlu yüreğin tam ortasına saplanabilir, o sert bakışlı gözlerinde sevda, o haşin, alaylı yüzünde bir yumuşama yaratabilirdi; hatta, daha bile güzeli, silah falan kullanmaksızın, sessiz sedasız bir ele geçirme seferberliği başarıyla sonuçlanabilirdi.

"Bu kadın ona bu derece yaklaşmak mutluluğuna sahip olduğu halde, neden daha çok etkilemiyor onu?" diye kendi kendime soruyordum. "Onu gerçekten sevmiyor da ondan! Duyguları gerçek bir aşk değil! Onu gerçekten sevse böyle durmadan gülümsemek,

anlamlı bakışlar fırlatmak, bu derece özentili nazlar, böyle hesaplı cilveler yaratmak gereğini duymaz. Bana öyle geliyor ki bu kadın salt onun yanında sessizce oturup daha az işve yapmakla onun gönlüne daha çok girebilirdi. Bütün parlaklığıyla onu büyülemeye çalıştıkça onun yüzü donuyor, sertleşiyor... Bense onun yüzünde ne bambaşka ifadeler görmüşümdür! Ne var ki bu ifadeler kendiliğinden doğmuştu; yapmacıklarla, hesaplı oyunlarla yaratılmış değil! Onun sorduklarına doğal karşılıklar verdikçe, yerinde, sırasında, yapmacıksız konuştukça yüzündeki ifade tatlılaşır, daha yumuşar, neşelenir, bir güneş gibi insanın içini ısıtırdı... Bu kadın ya evlendikten sonra onu hoşnut etmesini nasıl becerecek? Onların bu işi yürütebileceklerini hiç sanmıyorum. Oysa bana kalırsa bu iş pek güzel başarılabilir, efendimle evlenen kadın da yeryüzünün en mutlu kadını olabilir. Bütün varlığımla inanıyorum buna..."

Bu arada Mr. Rochester'ın kazanç, unvan hatırı için evlenmek tasarısını yerecek anlamda bir şey söylemiş değilim henüz. Onun böyle bir niyet beslediğini ilk sezdiğim zaman şaşaladım. Kendine eş seçerken böylesine bayağı amaçlar beslemeyecek bir erkek sanırdım ben onu. Ama durumu, iki tarafın konum, eğitim, öğrenim, çevre seviyelerini düşündükçe kendimi gitgide daha haksız bulur oldum. Mr. Rochester da, Blanche Ingram da, ta çocukluklarından beri ruhlarına işlemiş olan düşünüş yöntemlerine, geleneklere, inançlara uygun davranıyorlardı besbelli; bu yüzden de ben onları kınayamazdım. Bütün yüksek tabakada aynı inançlar geçerliydi, onların bu türlü düşünüşlerinde benim akıl erdiremediğim birtakım nedenler olsa gerekti. Gene de, bana öyle geliyordu ki ben Mr. Rochester gibi bir beyefendi olsam, ancak sevebileceğim bir kadını kendime eş olarak alırdım. Böyle bir evliliğin bir erkeğe vereceği mutluluk öylesine gün gibi ortadaydı ki, çaresiz, "Benim hiç bilmediğim birtakım sakıncaları da olsa gerek," diye düşünüyordum. Sakıncaları olmasa dünya âlem benim düşündüğüm gibi davranırdı. Şu da var ki son zamanlarda efendime karşı, salt bu konuda değil, bütün konularda büyük bir hoşgörü duymaya başlamıştım. Onun bir zamanlar hiç gözümden kaçmayan kusurlarını unutur olmuştum şimdi. Önceden onun kişiliğinin bütün yönlerini incelemeye, iyi yönleri kadar kötü yönlerini de görmeye, ikisini hakça tartarak dengeli bir yargıya varmaya

çabalardım. Şimdiyse hiçbir kötü yön görmüyordum onda. Eskiden sinirime dokunan alaycılığıyla beni irkilten haşinliği şimdi bana yalnızca nefis bir yemeğe çeşni katan baharat gibi geliyordu: Varlıkları çok belirgin olarak duyulmuyordu, ama ortadan kalksalar arkada bir yavanlık bırakırlardı.

Sonra başka bir şey daha vardı: Dikkatli birisi Mr. Rochester'ın gözlerinde ara sıra anlaşılmaz, bilmeceli bir ifadenin belirdiğini ayrımsardı, ama yarı açılan bu ürkütücü uçurum, daha insan derinliğini ölçecek vakit bulamadan, kapanıverirdi. Düşmanca bir bakış mıydı bu, yoksa acı mı belirtiyordu? Bir içten pazarlığın mı, yoksa umutsuzluğun mu ifadesiydi? Eskiden bu bakış karşısında titrerdim... Yanardağlar arasında dolaşırken birdenbire yerin sarsıldığını duymuş, yarıldığını görmüşçesine. Bu gizemli ifadeyi efendimin gözlerinde hâlâ gördüğüm oluyordu. Her görüşümde de yüreğim çarpıyordu, ama korkuyla değil! Şimdi, çekinip kaçmak şöyle dursun, cesaretimi toplamak, uçurumun derinliklerini keşfetmek için can atıyordum. "Ne mutlu Blanche'a!" diye düşünüyordum. "Çünkü o ileride bu uçurumu rahat rahat görüp tanımak, gizlerini keşfetmek, bilmecesini çözmek fırsatını bulacak!"

Bu arada, ben yalnız efendimle ileride karısı olacak kadını görüp düşünür, yalnız onların konuşmasına kulak verir, yalnızca onların davranışlarını önemserken, topluluğun öteki kişileri kendi eylemlerini ve eğlencelerini sürdürmekteydiler. Lady Lynn ile Lady Ingram ciddi konuşmalar yapmayı sürdürüyorlardı. İki kocaman kukla gibi o türbanlı başlarını sallayıp duruyor, yüzüklü ellerini, yaptıkları dedikodunun cinsine göre, karşılıklı şaşkınlık, öfke ya da dehşet anlatımlarıyla kaldırıp açıyorlardı. O sakin Mrs. Dent, iyi huylu Mrs. Eshton'la arkadaşlık ediyordu ve bu iki hanımın ara sıra bana nazik bir gülüş, tatlı birkaç söz bağışladıkları da oluyordu. Sir George Lynn, Albay Dent, Mr. Eshton bir araya gelince, politika, memleket sorunları ya da yönetim işleri üstüne konuşuyorlardı. Lord Ingram, Amy Eshton'la flört ediyor, Louisa, Lynn Beyefendilerin biriyle şarkı söyler ya da piyano çalarken Mary Ingram da Lynn Beyefendilerden öbürünün nazik konuşmalarına baygın bir edayla kulak veriyordu. Arada hepsinin, sözleşmişler gibi, kendi yaptıkları işi bırakarak, başaktörle aktrisi dinleyip seyretmeye başladıkları da oluyordu; çünkü,

ne de olsa, topluluğa ruh, can katan Mr. Rochester'dı, bir de, onunla yakın ilişkisi yüzünden, Blanche Ingram. Mr. Rochester salondan bir saat ayrı kalsın, konukların üzerine gözle görülür bir durgunluk çöker gibi oluyor, sonra o içeriye girer girmez konuşma yeni baştan canlanıyordu.

Onun iş için Millcote'a gittiği, geç saatlere değin de dönmeyeceği bir gün, topluluğa can katan, neşe veren varlığının eksikliği özellikle duyulmaya başlamıştı. Hava yağışlıydı. Hal köyünün ötesindeki bir alana geçenlerde çadır kurmuş olan çingeneleri gidip görmek için sabahtan verilmiş olan karar bu yüzden suya düşmüştü. Beylerden kimisi ahırlara, atlara bakmaya gitmişlerdi. Delikanlılarla genç kızların kimisi de bilardo oynamaktaydılar. Lady Ingram ve Lady Lynn avunma yolunu kâğıt oynamakta bulmuşlardı. Mrs. Dent'le Mrs. Eshton'un hoşbeş etme çabalarını kaba, kısa karşılıklarla yarıda kesen Blanche Ingram önce piyanoda kendi kendine, alçak sesle birkaç romantik şarkı çalıp söylemiş, sonra da kitaplıktan bir roman alıp gelerek gururlu bir bezginlikle kendini bir kanepeye bırakarak ayrılığın bitip tükenmez saatlerini bu yolda geçirmeye hazırlanmıştı. Salon, hatta bütün ev sessizlik içindeydi. Yalnız ara sıra, yukarıdan bilardo oyuncularının şakrak sesleri geliyordu.

Alacakaranlık basmaya başlamış, akşam yemeği için hazırlanmak zamanının geldiğini saat haber vermişti ki salonun penceresinde, benim yanı başımda oturmakta olan küçük Adela birden; "*Voilà Monsieur Rochester, qui revient!*"[60] diye bağırdı. Ben başımı çevirdim, Blanche Ingram ok gibi yerinden fırladı, herkes başını önündeki işten kaldırdı. Araba yolunun ıslak çakılları üzerinde tekerlek gıcırtıları, nal şakırtıları duyulmuştu. Bir araba yaklaşmaktaydı.

Blanche, "Eve arabayla dönmesinin sebebi ne ola ki?" diye söylendi. "Giderken Mesrur'a (yağız at) binmiş değil miydi? Kılavuz da yanındaydı. Onları ne yaptı acaba?" O uzun boyu, kat kat etekleriyle pencereye öyle yaklaşmıştı ki ben belkemiğim kırılacakmışçasına arkaya doğru kaykılmak zorunda kalmıştım. Blanche o heyecanla beni görmemişti bile. Beni ayrımsadığı zaman şöyle bir dudak büktü; başka bir pencereye geçti.

Araba durdu, sürücüsü kapıyı çaldı, uzun yoldan geldiği kılığından anlaşılan bir erkek arabadan indi. Mr. Rochester değildi bu... Uzun boylu, şık giyimli bir adamdı, bir yabancı.

Blanche, "Aman, ne kadar sıkıcı!" diye söylendi. Sonra Adela'ya dönerek, "Maymun çocuk sen de!" diye çocukçağızı payladı. "El âleme yanlış bilgi veresin diye mi oturttular seni pencereye!" Suçluymuşum gibi benden yana da öfkeli bir bakış fırlattı.

Taşlıktan konuşma sesleri geliyordu. Çok geçmeden o uzun boylu yolcu salondan içeri girdi. Hanımların en yaşlısı olması dolayısıyla Lady Ingram'ı selamladı.

"Biraz vakitsiz gelmişim galiba, hanımefendi," dedi. "Dostum Mr. Rochester evde değilmiş. Yalnız, çok uzak yoldan geliyorum. Mr. Rochester'ın çok eski, yakın arkadaşı olmama da güvenerek, izin verirseniz, onun gelmesini burada bekleyeceğim."

Tavırları kibardı; yalnız konuşması biraz yabancı gibi geldi bana. Yabancı ağzıyla konuşmuyordu, ama yüzde yüz İngiliz gibi de konuşmuyordu. Mr. Rochester'la yaşıt gibi görünüyordu: Otuz beş-kırk yaşlarında. Benzi pek soluktu, ama çok yakışıklı bir erkek sayılırdı... Hele ilk bakışta. Daha yakından inceleyince, insan onun yüzünde sevimsiz... Hayır, sevimsiz değil, ama gene de pek hoşa gitmeyen bir şeyler buluyordu. Yüz çizgileri düzgünse de aşırı gevşekti; gözleri iri, biçimliydi, ama ruhsuz, boş bir bakışı vardı... Daha doğrusu, bana öyle geldi.

Akşam yemeği için giyinme saatinin geldiğini bildiren çıngırak salondakileri dağıttı. Yabancıyı bundan sonra masada gördüm. Rahat bir hali vardı; yalnız yüzü şimdi daha çok sinirime dokunuyordu. Hem kararsız, hem cansız bir ifadesi vardı. Bakışları çevrede dolaşıp duruyordu, ama herhangi bir amaçla değil. Bu da ona şimdiye kadar kimsede görmediğim garip bir hava veriyordu. Yakışıklı bir adamdı, sevimsiz de değildi; öyleyken, gene de, nedense, müthiş bir tiksinti veriyordu bana. O derisi düzgün, yumurta biçimi yüzde, o çekme burunda, o al dudaklı ufacık ağızda hiçbir güç, azim ifadesi, o boş kestane rengi gözlerde de hiçbir etkileyici kişilik belirtisi yoktu.

Her zamanki köşemde, oturduğum yerden seyrediyorum onu. Şömine başındaki bir koltuğa oturmuştu, üşüyormuş gibi de koltuğu boyuna ateşe yaklaştırıp duruyordu. Şöminenin rafındaki lambaların

ışığı da tam yüzüne vurmuştu. Elimde olmadan, Mr. Rochester'la karşılaştırıyordum onu. Bu iki erkeğin arasında yırtıcı bir atmacayla besili bir kaz kadar büyük bir zıtlık görüyordum. Adam Mr. Rochester'ın eski bir dostu olduğunu söylemişti. Garip bir arkadaşlık olsa gerekti bu... Tevekkeli değil, eskiler, "Zıt kutuplar birbirini çeker," demişler!

Beylerden bir ikisi de yabancının yakınında oturuyordu. Konuşmalar ara sıra kulağıma çarpıyordu. Duyduklarımı önceleri anlayamadım; çünkü daha yakınımda oturan Louisa Eshton'la Mary Ingram'ın gevezelikleri kulağıma çarpan bölük pörçük cümlelerin anlaşılmasına engel oluyordu. İkisi de onun "erkek güzeli" olduğuna karar vermişlerdi. Louisa yabancının "pek tonton" olduğunu, ona "bayıldığını" söylüyordu; Mary de onun "hokka gibi ağzıyla cici burnunu" tam kendi güzellik ölçüsüne uygun bulduğunu bildiriyordu.

Louisa, "Ya şu alnındaki soyluluğa, yüceliğe bak!" diye mırıldandı. "Ne de düzgün! Ben de, çatık alınları hiç sevmem zaten. Bu beyin bakışlarıyla gülüşleri de tatlı mı tatlı!"

Neyse ki o sırada Mr. Henry Lynn, çingenelerin konak yerine kadar yapılacak yürüyüş için bir karar vermek üzere, kızları salonun öbür ucuna çağırdı da ben de rahatladım. Dikkatimi şömine başında konuşulanlara verebilirdim artık. Çok geçmeden, yabancının soyadının Mason olduğunu, İngiltere'ye yeni ayak bastığını öğrendim. Sıcak bir ülkeden geliyormuş. Yüzünün solukluğu, ateşe sokuluşu, evin içinde bile paltosunu çıkarmayışı bundandı besbelli. Bir süre sonra kulağıma çalınan Jamaika, Kingston, Spanish Town gibi adlardan da onun Antiller'den geldiğini anladım. Mr. Rochester'la ilk kez Jamaika'da tanışıp dost olduklarını öğrenince de şaşırıp kaldım. Mr. Mason arkadaşının o ülkedeki cehennem sıcaklarını, kasırgalarını, yağmurlarını hiç sevmediğini anlatıyordu. Rochester'ın çok yer gezmiş olduğunu biliyordum. Mrs. Fairfax'ten duymuştum bunu. Yalnız, ben onun ancak Avrupa'da dolaştığını sanmıştım, kendisi de bana daha uzak yerleri gezip gördüğüne ilişkin hiçbir şey söylemiş değildi.

Bu sırada garip, beklenmedik bir olay düşüncelerimi dağıttı: Mr. Mason, birinin kapıyı açması üzerine titremeye başlamış, ocağa biraz daha kömür atılmasını istemişti. Kömürü getiren uşak, dışarı çıkarken,

Mr. Eshton'ın yanında duraladı, alçak sesle bir şeyler söyledi. Ben yalnız "ihtiyar kadın", "belalı bir şey," sözlerini seçebildim.

Yargıç, "Söyle ona, basıp gitmezse hapse atarım!" diyordu.

Albay Dent, "Yok, yok, dur... Sakın kovma!" diye araya karıştı. "Belki bizi biraz eğlendirir, be Eshton! Önce hanımlara danışalım bakalım." Sesini yükseltti: "Hanımlar, çingene obasını görmeye gitmeyi tasarlıyordunuz. Obanın kocakarılarından biri gelmiş, şu sırada hizmetçilerin bölüğündeymiş, 'kibar takımının' yanına gelip fal bakmak için ayak diriyormuş. Ne dersiniz, görmek ister misiniz onu?"

Lady Ingram, "Çok yaşayın Albayım!" diye söylendi. "Böyle adi bir dolandırıcıyı buraya getirmeyi düşünmezsiniz sanırım. Hemen kovun, gitsin!"

Uşak Sam, "Ama, bir türlü başımızdan savamıyoruz ki Lady Hazretleri," dedi. "Kimseyi dinlemiyor. Şimdi Mrs. Fairfax onun yanında. Gitmesi için yalvarıp duruyor, ama kocakarı şöminenin kenarına bir sandalye atıp kurulmuş, buraya gelmesine izin çıkmadan, şuradan şuraya kımıldamayacağını söylüyor."

Mrs. Eshton, "Neymiş istediği?" diye sordu.

"Beylerle hanımların falına bakmak, efendim. Taş çatlasa bunu yapacağına yemin ediyor."

Eshton kız kardeşler bir ağızdan sordular, "Nasıl bir şey?"

"Çirkin mi çirkin, efendim. Kömürcü çırağı gibi de kapkara!"

Frederick Lynn, "Gerçek bir büyücü karı olsa gerek!" diye söylendi. "Hemen gelsin buraya!"

Erkek kardeşi de, "Elbette!" diye onun düşüncesine katıldı. "Böyle bir eğlence kaçırılır mı hiç!"

Mrs. Lynn, "Aklınızı mı kaçırdınız siz, evlatlarım!" diye haykırdı.

Lady Ingram Hazretleri de, "Ben böyle hokkabazlıklara hiç gelemem!" diye lafa karıştı.

Tam bu sırada Blanche Ingram'ın o küstah sesi, piyanonun başından, "Öyle bir gelirsiniz ki!" diye yükseldi. Blanche o dakikaya kadar piyano başında nota kitaplarını gözden geçiriyormuş gibi sessiz oturuyordu. İskemlesini döndürdü. "Falıma baktırmak geliyor içimden. Sam, söyle o acuzeye, gelsin!"

"Sevgili Blanche, bir düşünsene..."

“Evet, evet, düşünüyorum, ama gene de dediğim dedik! Sam, çabuk ol!”

Kız, erkek bütün gençler, “Evet, evet, gelsin... Çok eğleniriz!” diye bağırıştılar.

Uşak hâlâ duralıyordu, “Pek yaban bir görünümü var da,” diye mırıldandı.

Blanche, “Git!” diye emretti; adam da gitti.

Şimdi herkesi bir heyecandır almış, yaylım ateşi gibi şakalaşmalar, gülüşmeler her yanı sarmıştı ki Sam döndü geldi.

“Çingene karısı şimdi de gelmiyor,” diye bildirdi. “Avam tabakasının ayağına gitmek ona düşmezmiş. Tek başına bir odaya alacakmışım da danışmak isteyenler birer birer onun yanına gideceklermiş.”

Lady Ingram, “İşte gördün ya prensesim Blanche!” diye söylendi. “Haddini bilmeyen bir kocakarı besbelli. N’olur söz dinle, benim melek kızım! Yoksa...”

Melek kız, anasının sözünü keserek, Sam’e, “Kütüphaneye al onu!” diye emir verdi. “Onun söylediklerini avam tabakasının önünde dinlemek de bana düşmez. Kendisiyle baş başa kalmak istiyorum. Kütüphanede şömine yanıyor mu?”

“Yanıyor, efendim. Yalnız, bu kadın... Öyle kılıksız ki.”

“Kes sesini, kalın kafalı! Benim dediğimi yap sen!”

Sam gene çekildi. Merak, heyecan, neşe dalgaları da salonu yeniden sardı. Uşak birkaç dakika sonra döndü geldi.

“Kadın sizleri bekliyor,” diye bildirdi. “Kendisini görmeye ilk önce kimin gideceğini de bilmek istiyor.”

Albay Dent, “Hanımlardan biri girmeden önce şuna ben bir baksam iyi olacak,” dedi. “Sen git o kocakarıya söyle, bir bey geliyor, de.”

Sam gitti, gene geldi, “Efendim, çingene karısı beyleri istemiyormuş. ‘Hiç boşuna yorulup karşıma çıkmasınlar, diyor.’ Uşak burada gülmemek için kendini zor tuttu. “Genç, bekâr hanımlardan başkasını da istemiyor.”

Henry Lynn, “Vay canına! Ağzının tadını biliyormuş!” diye güldü.

Blanche, ağır ağır ayağa kalktı: “Önce ben gidiyorum.”

Sesini duyan onu bir avuç asker önünde umutsuz bir savaşa atılan bir önder sanırdı!

Annesi, "Bir tanem, güzelim, dur biraz, düşün!" diye bağırdıysa da kız, şahane bir sessizlik içinde onun yanından süzülüp geçti, Albay Dent'in açtığı kapıdan kitaplığa girdi. Salon şimdi daha bir sessizleşmişti. Lady Ingram, *le cas*'ya[61] uygun bir davranış olduğuna karar vermiş gibi, ellerini ovuşturup duruyordu. Mary o çingene kadının yanına çıkmaya dünyada cesaret edemeyeceğini söylüyor, Amy ile Louisa Eshton usulca kıkır kıkır gülüşüyorlardı, ama ürkmüş gibi de bir halleri vardı.

Dakikalar pek yavaş geçiyordu. Tam on beş dakika sonra kitaplık kapısı yeniden açıldı; Blanche Ingram, kemerin altından geçerek yanımıza geldi.

Gülecek miydi acaba? İşi alaya mı vuracaktı? Bütün gözler heyecanlı bir merakla ona çevrilmişti. Blanche bütün bakışları soğuk, yüz vermez bir tavırla karşıladı. Ne heyecanlı görünüyordu, ne de neşeli. Dimdik, donuk, ilerledi, hiç sesini çıkarmadan, eski yerine geçip oturdu.

Lord Ingram, "Peki, Blanche?" dedi.

Mary, "Kadın ne dedi?" diye sordu.

Eshton kardeşler de, "Nasıldı? Bildi mi? Sahiden falcı mı?" diye soruyorlardı.

Blanche Ingram bütün bunlara, "Sakin olun, dostlarım, üstüme varmayın öyle!" diye karşılık verdi. "Çok meraklı, çok saf kişilermişsiniz doğrusu! Annem başta, hepiniz bu işe öyle bir önem veriyorsunuz ki bu kadının şeytanla işbirliği yapan gerçek bir büyücü olduğuna inanmış gibisiniz. Bense bu çingene karısıyla görüştüm. Çingenelerin beylik yöntemiyle, el falına baktı, bu türlü fallarda söylenen beylik şeyleri söyledi. Ben de hevesimi almış oldum. Artık Mr. Eshton bu kocakarıyı yarın sabah gerçekten hapse atsa iyi olur bence."

Bunları söyledikten sonra eline bir kitap alıp arkasına yaslandı, başka hiçbir şey söylemedi. Yarım saat kadar göz hapsinde tuttum onu. Kitabının tek bir yaprağını çevirmediği gibi, yüzü de karardıkça kararıyor, ifadesine daha bir hoşnutsuzluk, düş kırıklığına benzer bir

asıklık geliyordu. Falcıdan işine gelir şeyler duymadığı belliydi. Uzun süren bu sessizliğinden, keyifsizliğinden anlaşıldığına göre de, herkese karşı inanmazlık, ilgisizlik belirtmesine karşın, falcının söylediklerine gereğinden çok önem vermekteydi.

Bu arada, Mary Ingram'la Amy ve Louisa Eshton tek başlarına gidemeyeceklerini söylüyorlar, ama ille de gitmek istiyorlardı. Arada elçilik yapan Sam yoluyla bir görüşmeye girişildi. Zavallı Sam salonla kitaplık arasında o kadar çok gidip geldi ki bacakları ağrımış olsa gerekti. Neyse, en sonunda, o da büyük güçlüklerle, içerideki titiz falcıdan üç kızın bir arada gelmelerine izin çıktı! Onların ziyareti Blanche'ınki kadar sessiz geçmedi: İçeriden durup durup, küçük çığlıklar geliyordu. Yirmi dakika sonra, kızlar kapıyı olanca hızlarıyla açıp dışarı fırladılar, korkudan akılları başlarından gitmiş gibi koşarak yanımıza geldiler.

Hepsi birden birbirinin sözünü keserek, "Bu kadın cinlere karışmış gerçekten!" diye anlatmaya başladılar. "Öyle şeyler söyledi ki! Her şeyimizi biliyor!"

Beylerin telaşla çektikleri koltuklara soluk soluğa kendilerini bırakıverdiler. Daha çok bilgi istenmesi üzerine de, falcının onlara ta çocukluklarında neler yapıp ettiklerini anlattığını, evlerindeki kitapları, süsleri, hısım akrabadan, eş dosttan aldıkları armağanları bile bildiğini söylediler. Falcı kadın onların düşüncelerini bile okumuş! Her birinin kulağına dünyada en çok sevdiği kişinin adını fısıldamış, en büyük muratlarının ne olduğunu da söylemiş! Bu kez beyler bu son iki konu üzerinde biraz daha fazla aydınlanmak için direttiler, ama kızlar onların bu yalvarmalarına kıkır kıkır gülerek, kırıtıp çığlıklar atarak karşılık verdiler. Anneler kızlarının heyecanlarını yatıştırmak için yelpazelerini uzatır, uyarılara kulak asmadıkları için yeniden azarlara girişirlerken babalar gülüşüyor, genç beyler de her buyruğa hazır olduklarını yineleyip duruyorlardı. Bu kargaşanın orta yerinde, gözlerimle kulaklarımın tam karşımdaki manzaraya dikilmiş olduğu bir sırada, yanı başımda, "Öhem!" diye hafif bir öksürme duydum, dönüp bakınca Sam'i gördüm.

"Kusura bakmayın, Küçükhanım, çingene karısı salonda bekâr bir hanım daha bulunduğunu söylüyor, onunla da görüşmeden

gitmeyeceğine yemin ediyor. Bence bu söylediği siz olsanız gerek, başkası kalmadı çünkü. Ne diyeyim ona?"

"A, giderim!" dedim. İyice depreşen merakımı gidermek için karşıma çıkan bu beklenmedik fırsat beni çok sevindirmişti doğrusu. Kimsenin dikkatini çekmeden (herkes falcının yanından en son çıkan o üç kızın başına toplanmıştı çünkü), içeri girdim, kapıyı da arkamdan usulca kapadım.

Sam, "İsterseniz sizi sofada bekleyeyim, Küçükhanım," diyordu. "Korkarsanız, seslenirsiniz, ben hemen gelirim."

"Yok, Sam, sen mutfağa git. Korkmam ben." Gerçekten de, hiç korkmuyordum; yalnız, son derece büyük bir merak ve heyecan içindeydim.

58. Kutsal Kitap, Eski Ahit, Yaratılış, 24:18 (Rebeka, "İç efendim," diyerek hemen testisini indirdi, içmesi için ona uzattı.) (Y.N.)

59. Adı "Gelinkuyusu Zindanı" anlamına gelen Eski Londra'da bir hapishane (Y.N.)

60. (Fr.) İşte Mr. Rochester geliyor! (Y.N.)

61. (Fr.) Durum. (Y.N.)

XIX

İçeri girdiğimde kitaplık sessiz, dingindi; *Sibylla*[62] –gerçek bir *Sibylla*'ysa yani– şöminenin kenarındaki bir koltuğa keyfince kurulmuş oturuyordu. Sırtında kırmızı bir pelerin, başında da siyah bir şapka vardı... Yollu bir mendille çenesinin altından bağlanmış, geniş kenarlı bir çingene şapkası. Masa üzerinde sönük bir şamdan duruyordu. Kadın ateşe doğru eğilmiş, elindeki dua kitabına benzer ufak bir kitabı alevlerin ışığında okur gibiydi; çoğu yaşlı kadınlar gibi de okurken mırıldanıyordu. Ben girince okumasını kesmedi: Bitirecek bir yeri vardı anlaşılan.

Ocağın önündeki halının üzerinde durdum; ellerimi ateşe tuttum. Salonda şömineden uzakta oturduğum için üşümüştüm biraz. Çok soğukkanlıydım; zaten çingenenin görünüşünde hiç de insanı telaşa verecek bir şey yoktu. Şapkasının kenarı yüzünü yarı yarıya gölgede bırakıyordu, ama gene de bunun garip bir yüz olduğu belliydi. Yağlı, kara bir derisi vardı; şapkanın altından da cadı saçına benzer karmakarışık perçemler taşmaktaydı. Gözlerini cüretle, dik bir bakışla gözlerimin ta içine dikti. Sonra, bakışı kadar keskin, yüzünün çizgileri kadar kaba bir sesle, "Ey, gel bakalım," dedi. "Demek fal baktırmak istersin ha?"

"Bence hava hoş, teyze," dedim. "Sen istersen bak falıma. Ama önceden söyleyeyim: Öyle şeylere inanmam ben."

"Tam senden umulacak bir küstahlık bu. Bekliyordum zaten ben bunu. Kapıdan içeri girdiğinde ayak sesinden anladım."

"Öyle mi? Kulakların keskinmiş, öyleyse."

"Keskindir ya! Gözlerim de keskindir, beynim de."

"Bu meslekte hepsi gerek sana."

"Elbet... Hele senin gibi müşterilerle baş edebilmek için! Kız, sen neden tiril tiril titremiyorsun karşımda?"

"Üşümüyorum da ondan."

“Neden benzin kül gibi olmuyor?”
“Hasta değilim de ondan.”
“Neden fal baktırmıyorsun bana?”
“Aptal değilim de ondan.”
Kocakarı başını eğerek, “Keh keh!” diye bir güldü. Sonra, kısacık, kapkara bir pipo çıkarıp yaktı, tüttürmeye başladı. Bir süre bunun keyfini sürdükten sonra, iki büklüm duran sırtını doğrulttu; piposunu ağzından çekti, gözlerini ateşe dikerek tane tane konuştu:
“Üşüyorsun, hastasın, aptalsın!”
“Kanıtla!” diye çıkıştım.
“Birkaç sözcük yeter buna: Üşüyorsun; çünkü yalnızsın, içinde gömülü duran ateşi hiçbir insanın yakınlığı alevlendirmiyor. Hastasın; çünkü duyguların en güzeli, insanoğluna bağışlanan en tatlı, en yüce duygu senden uzak duruyor. Aptalsın; çünkü onca acı çekerken gene de mutluluğu yanına çağırmaktan kaçınıyorsun; onun seni beklediği yere doğru bir adım atmaya bile yanaşmıyorsun.”
Kocakarı gene o kısa, kara piposunu ağzına götürdü, fosur fosur tüttürmeye başladı.
“Benim bu konakta çalışarak ekmeğimi kazandığımı biliyorsun,” dedim. “Senin söylediklerin bu koşullar altında yaşayan herhangi birine uyabilir.”
“Bu koşullar altında, diyorsun. Güzel, ama tıpkı tıpkısına bu koşullar altında yaşayan başka birini daha bul bakalım.”
“İstersen binlerce kişi bulabilirsin kolayca.”
“Bir tane daha bulamazsın. Senin haberin yok ama sen kimselere benzemeyen bir durumdasın. Mutluluğun çok yakınındasın... Evet, elini uzatsan yetişebilecek kadar yakın. Bütün hammaddeler hazır... İş bunları birbirine katmak için bir adım atmana bakıyor yalnızca. Yazgı bu hammaddeleri birbirinden uzak tutmuş biraz; ama bir kez birleştirdin mi artık mutluluğun sonu yok.”
“Bilmeceli şeyleri anlayamam ben. Ömrümde tek bir bilmece çözmüş değilim.”
“Daha açık konuşmamı istiyorsan avucunu göster bana.”
“Para da istersin elbette, değil mi?”
“Elbette ya!”

Bir şilin verdim; cebinden çıkardığı bir çorabın içine koydu, çorabın ağzına bir düğüm çalıp gene cebine sokuşturdu. Sonra bana elimi uzatmamı buyurdu. Suratını avucuma doğru eğdi, elimi tutmadan, avucumu gözleriyle incelemeye başladı.

"Çizgilerin çok ince," diye söyledi. "Böyle avuçtan hiçbir şey çıkaramam ben. Zaten avuç dediğin nedir ki! İnsanın yazgısı avucunda yazılı değildir."

"Ben de o fikirdeyim," dedim.

"İnsanın yazgısı yüzünde yazılıdır. Alnında, gözlerinin uçlarında, gözlerin içinde, ağız çizgilerinde. Diz çök de başını bana doğru kaldır."

"Şimdi gerçeğe yaklaşmaya başladık!" dedim. "Bu gidişle çok geçmeden sana inanmaya başlayacağım."

Birkaç adım ötesinde diz çöktüm. Kadın ateşi eşeledi, korlardan bir ışıl pırıltısı yükseldi. O geride olduğu için yüzü büsbütün karanlıkta kalmış, benim yüzümse aydınlanmıştı. Yüzümü bir süre süzdükten sonra, "Bana bu akşam ne gibi duygularla geldiğini bilmek isterdim," dedi. "İçerideki salonda, kibar takımından kişiler, kukla perdesinin üzerindeki görüntüler gibi çevrende kıpırdarken, saatler saati neler düşünür, neler hissedersin, bilmek isterdim. O kişiler gerçekten insan değil de hayal olsalar, senden ancak bu kadar uzak kalabilirler!"

"Salonda otururken çoğu zaman yoruluyorum; arada uykum geliyor; ama hiçbir zaman üzüntü duymuyorum."

"Öyleyse seni ayakta tutan, geleceğe ilişkin kulağına tatlı şeyler fısıldayan gizli bir umudun var demek."

"Hiç de değil! Benim en parlak umudum para biriktirip günün birinde küçük bir kira evinde bir okul açmak."

"Bir ruhu beslemeye yetecek besin değil bu! O pencerenin içinde otururken... Görüyorsun ya, senin huylarını bile, biliyorum..."

"Hizmetçilerden öğrenmişsinizdir."

"Hah! Kendini kurnaz sanıyorsun! Kim bilir, belki de hizmetçilerden öğrenmişimdir. Doğruyu söylemek gerekirse bir tanesiyle dostluğum vardır: Grace Poole."

Bu adı duyunca irkildim. "Ya!.. Öyle demek?" diye düşündüm. "Bu işin içinde gerçekten de bir şeytanlık var, desene!"

Karşımdaki tuhaf yaratık, “Telaşa kapılma,” dedi. “Grace Poole’a güvenilebilir... Ağzı sıkı, sessiz sedasız kendi halinde. Kim olsa güvenebilir ona. Ama dediğim gibi: O pencerenin içinde oturduğun sırada, açacağın okuldan başka hiçbir şey düşünmez misin? Çevreni dolduran kişilerden hiçbirisiyle ilgilendiğin olmaz mı? İncelediğin tek bir yüz yok mu?.. Davranışlarını hiç olmazsa merakla izlediğin tek bir insan?”

“Bütün yüzleri, bütün davranışları incelemekten hoşlanırım ben.”

“Herhangi birini ötekilerden ayırt ettiğin olmaz mı hiç? Bir ya da iki kişi?”

“Olur elbet! İki kişinin davranışları, bakışları bir öykü anlatır gibiyse bunu seyretmeye bayılırım.”

“Hangi öyküye bayılırsın en çok?”

“Öykülerin çeşidi pek bol değildir ki!” diye güldüm. “Hep aynı konu üzerine kurulur bunlar: Kur yapmalar, umutlar, verilen sözler, sonunda hep aynı felaket: Yani, evlenme.”

“Bu tekdüze konu hoşuna gitmiyor galiba?”

“Hiç ilgilendirmiyor beni. Hiçbir şey söylemiyor bana.”

“Hiçbir şey söylemiyor mu? Tut ki bir hanımefendi var... Genç, yaşam dolu, kanlı canlı, çekici, güzel, soy sop sahibi, zengin. Bu hanım kız da bir beyefendinin gözlerinin içine bakıyor. Tut ki sen de bu beyi...”

“Evet, ben de bu beyi...”

“Tanıyor, belki de... Beğeniyorsun.”

“Ben buradaki beyleri tanımıyorum. Hiçbiriyle aramda tek bir konuşma geçmedi gibi bir şey. Onları beğenmeye gelince... Hepsi de ya efendi, kalantor beyler ya da genç, cerbezeli, yakışıklı, şen. Ama onların gözlerinin içine kim isterse bakabilir. Bu bakışlar beni zerrece ilgilendirmez.”

“Buradaki beyleri tanımıyorsun ha? Hiçbiriyle aranda hiç konuşma geçmedi ha? Ya bu evin efendisi?”

“Kendisi şimdi burada değil ki?”

“Deryalar gibi bir söz! Kurnazca bir kaçamak! Evin efendisi bu sabah Millcote’a gitti. Bu gece ya da yarın dönecek. Demek evden çıkar çıkmaz senin tanıdıklarının listesinden de çıkıyor... Handiyse yeryüzünden siliniyor, öyle mi?”

"Yok, ama senin açtığın konunun Mr. Rochester'la ne ilgisi var, anlayamıyorum."

"Beylerin gözünün içine bakan hanımları konuşmuyor muyduk? Şu son zamanlarda da Mr. Rochester'ın gözlerinin içine o kadar çok bakılıyor ki zavallı gözler dolmuş, taşıyor sanki! Hiç ayrımsamadın mı bunu?"

"Konuklarından yakınlık, iltifat görmek Mr. Rochester'ın hakkıdır."

"Hakkı olduğu hiç kuşkusuz! Ama, hiç dikkat etmedin mi, bu konaktaki son günlerde söylenen aşk, evlilik masallarından en canlısı, en hareketlisi Mr. Rochester üstünedir?"

"Dinleyenin merakı anlatanın diline hız verir," dedim. Kendi kendime konuşur gibi söylemiştim bunu. Çingene kadının tuhaf konuşmaları, o acayip sesi, davranışı beni bir düş dünyasına daldırmış gibiydi. Kadının dudaklarından dökülen her cümle beni bir öncekinden daha çok şaşırtıyordu. Öyle ki sonunda bir gizem ağıyla sarılmış gibi oldum. Haftalardan beri gönlümün başucunda oturan bir görünmez ruh bütün duygularımı izlemiş de bir yana yazmıştı sanki.

Çingene kadın, "Dinleyenin merakı!" diye benim sözlerimi yineledi. "Evet, Mr. Rochester saatler saati oturuyor, o nefis dudakların anlattığını merakla, hevesle dinliyor. O dudakların da böyle bir dinleyiciye birçok şeyler anlatmaktan büyük zevk duyduğu belli oluyor. Mr. Rochester kendisini böyle her gün oyalayıp eğlendirdiği için o hanıma çok minnettar görünüyor. Hiç ayrımsamadın mı sen bunu?"

"Minnettar mı? Ben onun yüzünde minnet ifadesi gördüğümü anımsamıyorum."

"Demek ki bakıyor, inceliyorsun! Peki, minnet ifadesi görmedinse ne ifadesi gördün bakalım?"

Sesimi çıkarmadım.

"Aşk ifadesi gördün, değil mi? Geleceği düşününce onun evlendiğini, aldığı kızın çok mutlu olduğunu gördün."

"Hıh! O kadar da uzun boylu değil! Senin büyücülüğün her zaman sökmüyor demek!"

"Ne gördün bakalım öyleyse?"

“Seni ilgilendirmez. Ben buraya soru sormaya geldim, sorguya çekilmeye değil. Mr. Rochester’ın evleneceği kesin mi yani?”

“Evet. Dilber Blanche Ingram’la.”

“Yakın zamanda mı?”

“Görünüşe bakılırsa böyle bir sonuç çıkarılabilir. Son derece mutlu olacaklarından da hiç kuşkum yok. Sen bundan kuşku duyuyorsun, ama bu küstahlığından ötürü sana ceza vermek gerek. Böyle alımlı, akıllı, hünerli bir hanımı sevmemek Mr. Rochester’ın elinde olamaz. Hanım da onu seviyordur. Onun kendisini sevmese de kesesini sevdiği belli. Rochester’ların servetini, mülkünü düşündükçe ağzının suyu akıyor, bunu biliyorum. Ama (Tanrı günahımı bağışlasın), biraz önce hanım kıza bu konuda öyle bir şey söyledim ki bütün keyfi kaçtı. Suratından düşen bin parça olacak neredeyse! Mr. Rochester’ın kulağını bükmek isterim: Dikkatli olsun. Kızımızın karşısına daha zengin, daha varlıklı bir isteyen çıkarsa beyimizin pabucu dama atıldı demektir!”

“Ama, teyzeciğim... Buraya Mr. Rochester’ın falını dinlemeye gelmedim ben. Kendi falıma baktırmaya geldim oysa sen bana hiçbir şey söylemiyorsun.”

“Senin falın daha oturmamış. Yüzüne baktım da... Bir çizgi öbürünün zıddını söylüyor. Alın yazın sana bir ölçü mutluluk bağışlamış... Bu kadarını biliyorum. Ama bunu bu akşam buraya gelmeden de biliyordum. Yazgın, senin mutluluğunu dikkatle ayırmış bir köşeye. Elini uzatıp da bunu kavramak sana bakıyor. Bunu yapacak mısın? Benim incelediğim sorun işte bu! Gene diz çök bakayım şu halının üstüne.”

“Uzun etme, ama! Ateş yakıyor beni.”

Dizüstü çöktüm. Çingene kadın bana doğru eğilmedi. Arkasına yaslanarak süzdü yüzümü. Bir yandan da mırıldanıyordu:

“Alev yanıp sönüyor gözlerinde. Çiy taneleri gibi ışıldıyor, bakışların ifadesi durmadan değişiyor. Gülmediği yerde üzgün. Gözkapakları belirsiz bir uykuyla ağırlaşmış ki, bu yalnızlığın verdiği hüznü belirtir. Şimdi de kaçıyor bu gözler benden. Pek incelenmeye gelemiyorlar. Bu sonuçların doğruluğunu alaylı bir bakışla yadsımaya yelteniyor; duygulu, üzgün olduğunu üstlenmeye yanaşmıyor. Ama bu onur, bu çekingenlik benim düşüncelerimi kesinleştirmeye yarıyor.

Beğendim bu gözleri. Dudaklara gelince; arada gülmekten hoşlanıyor. Beynindeki düşünceleri ortaya vurmaktan hiç korkmuyor, ama gönülle ilgili deneyimler konusunda sessiz kalacağını sanırım. Biçimli, ifadeli, anlamlı bir ağız bu. Yalnızlık için yaratılmış değil! Çok konuşup çok gülmesi gereken bir ağız. Başlıca konusunun da insan sevgisi olması gerek... Bu ağız da iyi.

Yüz çizgilerinde açık bir şansı önleyecek tek şey olarak yalnızca şu alnı görüyorum. Bu alın sanki: 'Yaşam koşulları ve onurum gerektirse ben yalnız da yaşayabilirim. Mutluluk alabilmek için ruhumu satmama gerek yok!' diyor. 'Bütün dış nimetler benden uzak tutulsa ya da karşılığında benim veremeyeceğim bir fiyat istense bile, içimde Tanrı vergisi öyle bir zenginlik var ki beni yaşatmaya yeter,' diyor. Evet, bu alın diyor ki: 'Benim içimdeki us sımsıkı durur, dizginleri de elinde tutar. Duyguların gemi azıya alarak korkunç uçurumlara doğru sürüklenmesine olanak vermez. Tutkular aslında çılgındır; bırakırsan tozu dumana katarlar. İstekler de kendi hallerine kalsa, bir sürü boş hayallere, kof umutlara kapılırlar. Ama benim içimdeki us her tartışmada en son sözü söyler. Kasırga, deprem, yangın gelip geçebilir başımdan... Ama ben vicdanın buyruklarını yorumlayan o yavaş, serin sesin gösterdiği yoldan ayrılmam.' İşte böyle diyor senin alnın... Aferin sana, alın! Senin düşüncelerine saygı göstereceğim. Ben tasarılarımı kurdum. Bence haklıdır, doğrudur bu tasarımlar; çünkü kurarken vicdanın buyruklarına, usun öğütlerine kulak verdim. Sunulan mutluluk kadehinde tek bir utanç tortusu, tek bir pişmanlık tadı bulunursa ruhlar nasıl söner, renkler nasıl hemen solar, biliyorum. Özveri, acı duygular, uygunsuz işler... Bana göre değil! Mutluluk vermek istiyorum, kanlı gözyaşlarının akmasına yol açmak değil. Mutluluk ekip gülücük, sevgi, tatlı söz biçmek istiyorum...

Ama yeter! Bir tür mutluluk cinneti geçirdim de sayıklıyorum galiba. Şimdi, şu dakikayı *ad infinitum*[63] uzatabilmeyi ne kadar isterdim! Ama cesaretim yok! Şu âna kadar kendimi pek iyi çekip çevirdim. Kendi kendime verdiğim sözlere uygun davrandım. Daha ileri gidersem iradetmin dışına çıkabilirim. Ayağa kalk, Jane Eyre... Yanımdan git artık. Oyun bitti, perde kapanıyor!"

Neredeydim? Uyanık mıydım, yoksa uyuyor muydum? Düş mü görmüştüm? Hâlâ düş mü görüyordum? Kocakarının sesi değişivermişti. Konuşması, davranışı, her şeyi o anda bana aynada gördüğüm kendi yüzüm kadar, kendi sesim, konuşmam kadar tanıdıktı. Ayağa kalktım, ama gitmedim. Ondan yana baktım. Ateşi karıştırıp alevlendirdim, gene baktım. O, mendiliyle şapkasını yüzüne yaklaştırıp örttü, eliyle çıkıp gitmemi imledi. Şöminede parlayan ateş, uzanan elini aydınlatmıştı. Şimdi dikkat kesilmiş, gözlerimi, bir şeyler keşfedebilmek için dört açmış olduğumdan, bu eli o saat ayrımsadım. Acuze eli falan değildi bu! Kalın, güçlü parmaklarıyla dinç bir eldi; serçeparmağında geniş bir yüzük ışıldıyordu. Öne doğru eğilerek baktım; şimdiye kadar belki yüzlerce kez görmüş olduğum taşı tanıdım. Kadının yüzüne baktım gene. O, şimdi başını öte yana çevirmek şöyle dursun, tersine, şapkasını, mendilini de çıkarıp atmış, yüzünü ileri uzatmıştı.

O tanıdık ses, "Peki, Jane, tanıyabildin mi beni?" diye sordu.

"Bir de şu kırmızı pelerini çıkarırsanız, efendim..."

"Bağı düğüm olmuş da... Yardım et bana."

"Koparın, gitsin."

"Peki öyleyse... 'Açıl, kilit açıl!'[64]"

Efendim, çingene kılığından sıyrılarak ortaya çıkıverdi. "Kusura bakmayın ama efendim... Bu ne tuhaf iş böyle!"

"Ama iyi başardım değil mi? Doğru söyle?"

"Öteki hanımlara karşı durumu iyi kıvırdınız sanırım."

"Sana karşı kıvıramadım, öyle mi?"

"Bana karşı bir çingene kadın gibi davranmadınız ki!"

"Ne gibi davrandım öyleyse? Kendim gibi mi?"

"O da değil... Anlaşılmaz bir tutum takındınız. Kısacası, yanılmıyorsam benim ağzımdan laf almaya çalışıyordunuz, efendim. Saçma sapan şeyler söylüyordunuz ki ben ileri geri konuşayım diye. Hiç de dürüst bir davranış değil bu, efendim."

"Beni bağışlıyor musun, Jane?"

"Bir düşünüp taşınmadan söyleyemem. Kendimi pek gülünç bir duruma sokmamışsam sizi hoş görmeye çalışırım. Ama doğru değildi bu yaptığınız."

“Hiç merak etme, Jane... Pek usturuplu konuştun... Dikkatli, suya sabuna dokunmadan, sağduyulu laflar ettin.”

Konuşmamızı aklımdan geçirince ben de bu sonuca vardım. Avutucu bir düşünceydi bu. Yalnız ne var ki, görüşmemizin ta başlangıcından beri tetikteydim, işin içinde bir oyun sezer gibi olmuştum. Çingenelerin, falcıların bu sözde kocakarı gibi konuşmadıklarını biliyordum. Sonra, onun sesini değiştirmeye, yüzünü saklamaya çalışması da gözümden kaçmış değildi. Ancak, Grace Poole’dan kuşkulanmıştım ben... O canlı bilmece, o gizlerin gizi! Mr. Rochester aklımın ucundan bile geçmemişti doğrusu.

“E, neler düşünüyorsun böyle, arpacı kumrusu gibi?” diye sordu. “O ciddi gülümseyiş ne anlama geliyor?”

“Şaşkınlık, efendim. Size şaşıyorum, daha çok da, aldanmadığım için kendi kendimi kutluyorum... Artık gidebilirim, değil mi?”

“Yok, kal bir dakika. Şu salondakiler neler yapıyor, anlat.”

“Çingene kadını konuşuyorlardır, sanırım.”

“Otur biraz. Neler dediklerini bilmek isterim.”

“Pek kalmasam iyi olur, efendim. Saat on bire geliyor olsa gerek. Ha... Bakın, şimdi aklıma geldi... Bugün siz gittikten sonra Thornfield’e bir yabancı konuk geldi. Haberiniz var mı bundan?”

“Yabancı mı? Yo... Kim acaba? Benim hiçbir beklediğim yoktu. Gitti mi sonra?”

“Hayır, efendim. Sizin çok eski dostunuz olduğunu, bu yakınlığınıza güvenerek siz gelinceye kadar bekleyeceğini söyledi.”

“Bak hele! Peki, kimmiş, söyledi mi?”

“Mr. Mason’muş, efendim. Antil Adaları’ndan geliyormuş. Jamaika’daki Spanish Town’dan, yanılmıyorsam.”

Efendim yanı başımda duruyordu bu sıra. Beni bir sandalyeye oturtmak isteyerek elimi tutmuştu. Ben gelen yabancının adını söyler söylemez parmakları bir kasıntıyla bileğime sımsıkı yapıştı, dudaklarındaki gülümseyiş dondu, soluğu birden kesilir gibi oldu.

“Hasta mısınız, efendim?” diye sordum.

“Jane, beynimden vuruldum ben... Beynimden vuruldum, Jane!” dedi. Sendeliyordu.

“Bana yaslansanız,” dedim.

“Bir kez daha dayanmıştım senin omzuna, Jane. Bırak gene dayanayım.”

“Elbet, efendim. Koluma da girin, isterseniz.” Oturdu, beni de yanına oturttu. Elimi iki eli arasına almış, ovuşturuyor, son derece dertli, tasalı bir ifadeyle yüzüme bakıyordu, “Küçük arkadaşım benim!” dedi. “Issız bir adada seninle baş başa olmak isterdim. Dertlerimden, öfkelerimden, korkunç, iğrenç anılarımdan sıyrılabilmek isterdim.”

“Size bir yardımda bulunabilir miyim, efendim? Size hizmet edebilmek için ömrümü feda ederim.”

“Jane... Yardım gerekiyorsa bunu senden dileyeceğim. Buna inanabilirsin.”

“Teşekkür ederdim efendim. Ne yapılacağını söyleyin bana. Elimden geldiğince başarmaya çalışırım.”

“Öyleyse, bana yemek salonundan bir kadeh şarap getiriver. Herkes masaya oturmuş olsa gerek şimdi. Bak bakalım, Mason da onlarla mı, neler yapıyor, gel bana anlat.”

Yemek salonuna gittim, onun dediği gibi herkesi yemekte buldum; yalnız, masa başında değildiler. Yemek açık büfe olarak hazırlanmıştı; herkes tabakları, bardakları ellerinde, küme küme dağılmıştı. Herkesin keyfi iyice yerinde görünüyordu, gülüşüp konuşmalar yolundaydı. Mr. Mason da şöminenin yanında Albay Dent ve karısıyla konuşmaktaydı; onun da herkes gibi şen şakrak bir hali vardı. Bir bardağa şarap doldurdum (Blanche Ingram’ın beni çatık kaşla süzdüğünü gördüm; haddime düşmeyen bir iş yaptığımı sanıyordu anlaşılan!) gene kitaplığa döndüm. Efendimin o deminki korkunç solgunluğu geçmiş, eski sert, azimli hali geri gelmişti. Bardağı elimden alarak, “Senin sağlığına içiyorum, İyilik Perisi!” dedi. “Jane, ne yapıyor içerdekiler?”

“Gülüşüp konuşuyorlar.”

“Tuhaf bir haber almış gibi ciddi, meraklı, şaşkın bir durumları yok mu?”

“Hiç yok, efendim. Şakalaşmalar, kahkahalar gırla gidiyor.”

“Ya Mason?”

“O da neşeliydi.”

"Bütün o salondakiler tek vücut olarak gelip benim yüzüme tükürseler sen ne yapardın, Jane?"

"Elimden gelse onları kapı dışarı ederdim, efendim."

Mr. Rochester şöyle bir gülümsedi: "Ya da ben şimdi salona girsem, onlar bana soğuk soğuk baksalar, aralarında alaylı bir şeyler söyleseler, sonra birer birer beni bırakıp gitseler... O zaman ne yapardın? Sen de onlarla gider miydin?"

"Ne münasebet, efendim! Öyle bir durumda sizin yanınızda kalmak belki daha hoşuma giderdi."

"Beni avutmak için mi?"

"Evet, efendim, sizi avutmak için... Elimden geldiğince."

"Ya seni benim yanımda kalmaktan alıkoyan bir yasak çıkarsalar?"

"Böyle bir yasaktan benim haberim bile olmaz. Olsa da vız gelir bana!"

"Demek, herkesin seni kınamasına benim uğruma göğüs gererdin, öyle mi?"

"Bağlılığımı hak eden herhangi bir dostum için yapardım bunu, efendim."

"Şimdi gene salona dön. Usulca Mason'ın yanına sokul. Benim geldiğimi, onu görmek istediğimi kulağına fısılda. Al, buraya getir onu. Ondan sonra gidebilirsin."

"Peki, efendim."

Onun dediğini yaptım. Salondakilerin şaşkın bakışları arasında, aralarından geçerek Mason'ın yanına gittim; diyeceğimi dedim, sonra onun önünden yürüyüp dışarı çıktım. Ona kitaplığı gösterdim, ben yukarı çıktım. Geç bir saatte (ben yatalı epey oluyordu), konukların yatak odalarına çekildiklerini duydum. Efendimin sesini tanıdım. "Şuradan, Mason, işte senin yatak odan," diyordu. Neşeli konuşmuştu. Onun bu şen sesi içimi rahatlattı, çok geçmeden uykuya daldım.

62. Yahudi ve Hıristiyan inanışında kabul gören, yakın geçmişte yaşanmış olayları bilerek güven kazanan; sonra da geleceğe ilişkin kehanetlerde bulunan mitolojik kahraman, kâhin. (Y.N.)

63. (Lat.) Sonsuza değin. (Y.N.)

64. Shakespeare'in *Kral Lear* oyunundan bir replik. (Y.N.)

XX

Her zaman hem perdeleri, hem de güneşliği örter, öyle yatarım, o gece unutmuşum. Dolunay bütün parlaklığıyla yükselip (güzel, açık bir geceydi), penceremin karşısına gelince, o şahane bakışları beni uyandırdı. Gecenin bugeç saatinde uyanıp gözlerimi açınca ayın billur gibi duru, gümüşi beyaz tekerleğini gördüm karşımda. Güzeldi, ama yabancı bir dünyanın ayı gibiydi. Yatağımda yarı doğruldum, güneşliği indirmek için elimi uzattım.

Tanrım! O ne haykırıştı öyle!

Thornfield Malikânesi'ni bir boydan bir boya dolaşan yabanıl, keskin, tiz bir bağırış gecenin bütün sessizliğini, durgunluğunu ikiye böldü sanki.

Nabzım durmuş, yüreğim atmaz olmuş, uzanan kolum tutularak havada kalakalmıştı. Çığlık duyulmaz oldu, sonra sessizlik... Zaten bu korkunç çığlığı atan yaratığın iki kez üst üste haykırmasına olanak yoktu: En ıssız dağ başındaki en müthiş canavarın boğazından bile böyle bir haykırış arka arkaya iki kez kopamazdı! Bu biçim bağıran yaratığın, bir daha bağırabilmek için bir süre dinlenmesi gerekirdi!

Üçüncü kattan yükselmişti bu çığlık... Yukarıdan gelmişti. Orada –evet, benim odamın hemen üzerinde– şimdi bir boğuşma olduğunu duyuyordum. Çıkan seslere bakılırsa kıyasıya bir boğuşmaydı bu. Yarı boğuk bir ses, çabuk çabuk, "İmdat! İmdat! İmdat!" diye bağırdı.

"Gelen yok mu?" Tavandan gelen patırtılar bu arada boğuşmanın bütün korkunçluğuyla sürüp gittiğini belli ediyordu: "Rochester! Rochester! Tanrı aşkına gel!"

Bir oda kapısı açıldı. Koridorda ayak sesleri koşuştu... Daha doğrusu uçtu. Yukarıdaki patırtılara bir üçüncü kişinin ayak sesi eklendi. Bir şey düştü yere, sonra bir sessizlik. Dehşetten elim ayağım titrerken, gene de bir şeyler geçirdim sırtıma, dışarı çıktım. Herkes uyanmış, her odadan korku, şaşkınlık sesleri geliyordu. Kapılar birer

birer açılmaya, kafalar dışarı uzanmaya başladı. Sonra koridor ürkmüş, meraklanmış konuklarla doldu. Beyler gibi hanımlar da yataklarından çıkıp dışarı uğramışlardı. Dört bir yandan: "Ah, neydi o?.. Kim yaralandı?.. Ne oldu?.. Bir ışık yaksanıza!.. Yangın mı var?.. Eşkıya mı bastı?.. Nereye kaçsak?.." çığlıkları birbirine karışıyordu. Ay ışığı olmasa zifirî karanlıkta kalacaktık. Herkes ne yaptığını bilmeden öteye beriye koşuyordu. Kimisi de birbirine sokuluyordu. Sendeleyenler, ağlayanlar... Bir ana baba günü!..

Bir ara Albay Dent, "Rochester hangi cehennemde?" diye bağırdı. "Yatağında bulamıyorum."

Buna karşılık efendimin, "Geliyorum! Geliyorum!" diyen sesi duyuldu. "Sakin olun. Durun biraz!"

Balkonlu koridorun kapısı açılarak, içeriye elinde bir şamdanla Mr. Rochester girdi. Yukarı kattan geliyordu. Hanımlardan biri koşarak onun koluna sarıldı. Miss Ingram'dı bu.

"Çok feci bir şey oldu, sanırım," diyordu. "Ama ne? Söyleyin bize! Kötü de olsa anlatın."

Mr. Rochester, "İyi, ama beni çekiştirip boğmamanız koşuluyla!" dedi. Eshton kız kardeşler şimdi ona sarılmışlardı, iki anne Lady de, geniş sabahlıkları içinde, pupa yelken iki gemi, ona doğru yaklaşmaktaydılar.

Mr. Rochester, "Hiçbir şey yok! Hiç!" diye bağırdı. "*Kuru Gürültü*[65] oyununun provasını yapıyoruz. Hanımlar, uzak durun benden, yoksa karışmam ha!"

Gerçekten de tehlikeli bir hal gelmişti üzerine; o kara gözleri ateş püskürüyordu. Belirli bir çabayla sakinleşerek, "Hizmetçilerden biri kâbus görmüş... Durum bundan ibaret!" diye anlattı. "Sinirli, kuruntulu bir kadındır. Rüyasını gerçek sanıp hortlak falan gördüğünü sanmış olacak ki korkudan krizler geçirmiş... Şimdi, çok rica ediyorum, hepiniz odalarınıza çekilip yatın; çünkü ortalık yatışmadıkça kadıncağızla meşgul olmamıza olanak yok. Beyler, bir zahmet, siz örnek olun hanımlara. Blanche Ingram, yersiz korkulara kapılmayacak kadar yiğit olduğunuzu herkese göstermekten çekinmezsiniz sanırım. Amy, Lousia, çifte kumrularım benim, hadi

yuvanıza dönün artık. Hanımefendiler, sizler de bu soğuk yerde biraz daha oyalanırsanız üşütüp hasta olursunuz."

İşte böyle, hem rica, hem de buyrukla, efendim, konuklarının odalarına dönmelerini sağladı. Bense buyruk beklememiş, nasıl kimseden habersiz dışarı çıkmışsam, gene öyle kimseye görünmeden odama girmiştim. Ama yatmadım. Yeni baştan, dikkatle giyindim. O çığlıktan sonraki boğuşma patırtılarını, imdat seslerini benden başka duyan olmamıştı besbelli; çünkü gürültü tam benim üstümdeki odadan gelmişti. Onun için, ben konağa dehşet salan olayın, bir hizmetçinin gördüğü kâbustan ibaret olmadığından, efendimin bunu salt konuklarını yatıştırmak için uydurduğundan emindim. Böylece, herhangi bir ivedi durumda hazır bulunabilmek üzere giyindim. Sonra, uzun zaman pencere başında oturarak sessiz sessiz bahçeyi, ayın gümüşlediği tarlaları seyrettim. Bir şeyler bekliyordum, ama ne? Bunu ben de bilmiyordum. O garip çığlığı, o boğuşmaları, imdat çağırışlarını mutlaka bir ikinci olay izleyecekmiş gibi geliyordu içime. Ama yok... Evin içini yeni baştan sessizlik, sakinlik kapladı. Bütün mırıltılar, kıpırtılar yavaş yavaş dindi, bir saat içinde Thornfield Malikânesi'ne gene bir çöl sessizliği çöktü. Bu arada ay ufka doğru sarkmış, batmak üzereydi. Soğukta, karanlıkta oturmaktan bıkmıştım artık. Öylece, giysilerimle yatağın üzerine uzanıp yatmaya karar verdim. Pencere başından ayrılıp usulca karyolama doğru yürüdüm. Tam ayakkabılarımı çıkarmak üzere eğilmiştim ki bir el, sakınarak, usulca, kapıyı tıklattı.

"Beni mi istediniz?" diye yavaşça sordum.

Beklemekte olduğum ses, yani efendimin sesi, "Uyanık mısın?" diye sordu.

"Evet, efendim."

"Giyinik misin?"

"Evet."

"Öyleyse, sessizce gel."

Sessizce dışarı çıktım. Mr. Rochester, elinde bir şamdanla koridordaydı. "Sana ihtiyacım var," dedi. "Şöyle gel. Yavaş yürü, telaş etme ki ses çıkmasın."

Pabuçlarımın altı inceydi. Yol kiliminin üzerinde bir kedi sessizliğiyle ilerledim. Efendim koridor boyunca sessizce süzülerek

merdiveni tırmandı, o uğursuz üçüncü katın basık, karanlık koridorunda durdu. Ben de onun yanı başında durdum.

"Odanda sünger var mı?" diye fısıldayarak sordu. "Var, efendim."

"Naneruhu falan da var mı... Baygınlığa karşı?"

"Var."

"Git, ikisini al, gel."

Dönüp lavabodan süngeri, çekmecelerin birinden naneruhunu el yordamıyla buldum, gene yukarı kata çıktım. Mr. Rochester koridorda beklemekteydi. Elinde tuttuğu anahtarla o ufak, koyu renk kapılardan birine yürüdü, anahtarı deliğe geçirdi, durup bana doğru döndü: "Kan görmek fenalık verir mi sana?"

"Pek sanmıyorum. Şimdiye kadar hiç görmedim ama." İçim ürpermişti bunu söylerken; ama fenalık gelmemişti üzerime.

"Sen ver bana elini," dedi. "Bir de senin bayılmanı göze alamam." Elimi eline verdim. "Sıcacık, titremeyen bir el," dedi. Anahtarı çevirdi, kapıyı açtı.

Bu odayı daha önceden de, Mrs. Fairfax'in bana evi gezdirdiği gün gördüğümü anımsıyorum. Duvarlarında nakışlı perdeler vardı. Perdelerden biri şimdi açılmış, arkada gizli duran bir kapı ortaya çıkmıştı. Bu kapı açıktı, iç odadan dışarı bir ışık vuruyordu, köpek kavgasını andıran hırıltılı, homurtulu bir ses de geliyordu. Mr. Rochester elindeki şamdanı bırakarak bana, "Bir dakika bekle," dedi, odaya geçti.

Onun girişini bir kahkaha karşıladı. Önce yüksek başlayan bu kahkaha gitgide alçalarak Grace Poole'un o ünlü, şeytansı "hah-hah"ıyla son buldu. İçeride o vardı demek! Birinin alçak sesle bir şeyler söylediğini duydum. Sonra Mr. Rochester çıktı, ara kapıyı ardından kapadı: "Gel, Jane."

Kapalı perdelerle odanın önemli bölümünü gözden gizleyen kocaman karyolanın öbür yanına dolandım. Karyolanın başucundaki koltukta bir adam oturuyordu. Giyinikti, ama ceketsizdi, hiç kımıldamıyordu. Mr. Rochester şamdanı onun yüzüne doğru kaldırdı, bu cansız gibi görünen soluk yüzde, o gün gelmiş olan yabancıyı, yani Mr. Mason'ı tanıdım. Kollarından birinin yeninin de kana bulanmış olduğunu gördüm.

Mr. Rochester, “Şamdanı tutuver,” dedi. Ben şamdanı elime alınca o gidip lavabodan bir leğen su getirdi. “Şamdanı bırak, leğeni tut.”

Dediğini yaptım. Efendim, süngeri alıp suya batırarak o ölü yüzüne benzeyen yüzü ıslattı. Naneruhunu istedi, yabancının burun deliklerine doğru tuttu. Çok geçmeden Mr. Mason gözlerini açtı, yavaşça inledi. Mr. Rochester onun gömleğini açtı; yabancının kolu, omzu sargı içindeydi, sargıların arasından da durmadan kanlar sızıyordu. Efendim bunları sildi.

Mason mırıltıyla, “Tehlike var mı?” diye sordu.

“Yok canım! Küçük bir sıyrık. Kendini böyle bırakıverme, oğlum! Dayan biraz. Şimdi kendim gidip doktor getireceğim sana. Yarın sabaha kadar buradan gidebilecek duruma geleceğini umuyorum... Jane!”

“Efendim!”

“Seni bir, belki de iki saat için bu beyin başında bırakacağım. Kan geldikçe böyle silersin süngerle. Baygınlık geçirecek olursa, şu sehpanın üzerindeki bardağı dudaklarına dayar, naneruhunu da koklatırsın. Her ne olursa olsun onunla konuşmayacaksın... Sen de, Richard, konuşmaya kalkarsan hayatınla oynamış olursun. Hele bir ağzını aç... Kendini yor, heyecanlan... Başına geleceklere ben karışmam.”

Zavallı yaralı genç inledi. Konuşmak şöyle dursun, yerinden kımıldayacak gücü yok gibiydi. Ölüm korkusu ya da başka bir korku onu felce uğratmıştı sanki. Efendim, şimdi kanlanmış olan süngeri elime verdi, ben de sargılardan sızan kanları silmeye başladım. Efendim bir an süzdü beni. Sonra, “Unutma! Konuşmak yok!” diyerek dışarı çıktı

Anahtarın kilitte döndüğünü işitince, onun ayak sesleri de uzaklaşarak duyulmaz olunca içim bir tuhaf oldu. Böylece, kendimi üçüncü katta, bu katın gizemli odalarının birinde hapis olarak buldum. Önümde solgun, kanlı bir görüntü vardı; canavar bir katilden beni bir tek kapı ayırmaktaydı. İşte bu kan dondurucuydu! Başka her şeye katlanabilirdim, ama Grace Poole’un kapıyı kırıp üstüme atıldığını düşündükçe tüylerim diken diken oluyordu.

Çaresiz, nöbeti tutacaktım. Karşımdaki bu adamı –bu ölü yüzünü, konuşması yasak olan bu masmavi, kıpırtısız dudakları– bir kapanıp

bir açılan, kimi kez çevrede dolaşıp kimi kez benim üzerime saplanan bu korkuyla camlaşmış gözleri, çaresiz seyredecektim. Elimi leğendeki kanlı suya batırıp çıkararak, durmadan sızan kanları, çaresiz, silecektim. Gitgide eriyen mumun ışığının sönükleştiğini, işlemeli, antika perdelerin üzerindeki gölgelerin uzayışını, o kocaman, eski karyolanın perdeleri arasında, karşımdaki dev boylu dolabın kapıları üzerinde garip karaltıların titreyişini, çaresiz, görecektim.

Dolabın üzerine İsa'nın on iki Havarisinin portreleri donuk renklerle, asık yüzlerle çizilmişti, üzerlerinde de siyah bir çarmıha gerilmiş Hz. İsa yükselmekteydi. Durmadan değişen ışık gölge oyununa göre bir an sakallı hekim Luka kaşlarını çatar, derken Yuhanna'nın uzun saçları ürperir, sonra hain Yahuda'nın şeytana benzer yüzü canlanır gibi oluyordu.

Bütün bunların arasında, kulaklarım da kirişteydi. İç odadaki yaratığın (canavar mıydı, yoksa ifrit mi?) kıpırtılarına durmadan kulak kabartıyordum. Mr. Rochester'ın girip çıkmasından sonra ortalık yatışmış gibiydi. O gece yalnızca, uzun aralıklarla, üç ses duydum: keskin bir gıcırtı, o köpek homurtusuna benzer hırıltının kısa bir yinelenmesi, derin bir insan iniltisi.

Sonra, kendi düşüncelerim de rahat vermiyordu bana. Bu ücra malikânede yaşayan bu ne biçim bir canavardı ki onu evin efendisi bile çıkarıp atamıyordu? Bu ne biçim bir esrardı ki gecenin en ıssız saatlerinde kimi zaman ateş, kimi zaman da kan halinde patlak veriyordu? Sıradan bir kadının yüzünü, gövdesini taşıyan bu ne biçim yaratıktı ki bazen alaycı bir ifritin, bazen azgın bir köpeğin, bazen de leş yiyen yırtıcı bir kuşun seslerini çıkarıyordu? Şimdi üzerine eğilmiş olduğum bu adam –bu basmakalıp, kendi halinde yabancı kişi– bu dehşet ağına nasıl olmuş da düşmüştü? O kudurgan yaratık ona neden saldırmıştı? Sonra, bu adam, aşağıda odasında mışıl mışıl uyuması gerekirken gecenin bu saatinde evin bu bölümünde ne arıyordu? Mr. Rochester'ın ona aşağıda bir oda verdiğini duymuştum... Öyleyken, neden çıkmıştı bu kata? Şimdi de uğradığı müthiş saldırıya karşın neden hiç öfkelenmiyordu? Efendimin bu işi örtbas etme çabasına neden böyle ses çıkarmadan boyun eğiyordu? Efendimin bu işi örtbas etmeye çalışması neden ileri geliyordu? Bir konuğu saldırıya uğramış, daha önce de kendi canına kastedilmişti; o ise bu saldırıların ikisini de

gizli tutmak, unutturmak sevdasındaydı. Sonra yabancının sanki Mr. Rochester'ın buyruğu altında olduğunu da görüyordum. Efendimin üstün iradesi konuğunun gevşekliğini tümüyle çekip çeviriyordu. Aralarında geçen birkaç sözcük benim bunu anlamama yetmişti. Eskiden beri Mason'ın sessiz yaradılışının, Mr. Rochester'ın etkisi altında kaldığı belli bir şeydi. Öyleyse, Mason'ın geldiğini duyunca efendimin kapıldığı telaş, üzüntü nedendi? Bir sözüyle çocuk gibi çekip çevirebildiği "başına vur, ağzından lokmasını al" yaradılışlı adamın yalnızca adını duymak bile acaba bundan birkaç saat önce onu neden yıldırımla vurulmuşa döndürmüştü? "Jane, beynimden vuruldum ben! Beynimden vuruldum, Jane!" derkenki hali, o kül gibi benzi hiç gözümün önünden gitmiyordu. Omzuma yaslanan kolunun nasıl titrediğini unutamıyordum bir türlü. Efendimin azimli ruhunu, güçlü gövdesini bu derece sarsan, sudan bir şey olamazdı!

Gece saatleri uzadıkça uzuyor, durmadan kan yitiren hastam inleyerek ayılıp bayılıyor, ne sabah olmak biliyor, ne de bir imdat geliyordu. İçimden, "Ne zaman?" diye sorup duruyordum. Bardağı kaç kez Mason'ın o bembeyaz dudaklarına dayadım, naneruhunu kaç kez koklattım. Çabalarım boşa gider gibiydi. Ya bedensel, ya ruhsal, ya kan yitimi ya da her üçü birden, adamcağızı hızla bitkin düşürmekteydi. Öyle inim inim inliyordu ki, öyle de bitkin, perişan, kendinden geçmiş bir hali vardı ki ölmek üzere olmasından korkuyordum. Onunla konuşmam da yasaktı!

Derken mum tamamen eriyip söndü. O zaman, pencere perdelerinin kıyısında solgun ışık çizgileri gördüm: Şafak sökmek üzereydi! Az sonra ta aşağıdan, avludaki kulübesinden, Kılavuz'un havladığını duydum, umutlarım yeniden canlandı. Boşuna da değil! Beş dakika sonra kapıda anahtarın döndüğünü duydum; uzun nöbetimin sona erdiğini anladım. Bu nöbet iki saatten çok sürmüş olamazdı, ama bana haftalar kadar uzun gelmişti!

Mr. Rochester içeri girdi. Yanında da alıp getirmeye gittiği doktor vardı. "Bana bak, Carter, elini çabuk tutacaksın," dedi. "Yarayı sarıp sarmalamak, hastayı aşağı indirmek falan için sana topu topu yarım saat veriyorum."

Doktor, "Ama hasta yerinden kaldırılabilecek durumda mı?" diye sordu.

“Hiç kuşkun olmasın. Ciddi bir şey değil. Yalnız sinirleri zayıf. Moral vermek gerek ona. Hadi bakalım, iş başına.” Mr. Rochester pencerenin perdelerini, kalın güneşlikleri açarak içeriye ışık dolmasını sağladı. Sabahın ne derece yakın olduğunu görünce hem sevindim, hem şaşırdım. Pespembe ışınlar gündoğusunu nura boğmaya başlamıştı. Efendim pencereyi açtıktan sonra Mason'la doktorun yanına yaklaştı, arkadaşına, “Ey, arkadaş, nasılsın bakalım?” diye sordu.

Mason ölgün bir sesle, “Dişi şeytan... Bitirdi beni!” dedi.

“Yok canım! Sık dişini! İki hafta sonra izi bile kalmaz! Şimdi biraz kan yitirdin de ondan. Carter, söyle şuna durumunda bir tehlike olmadığını.”

Dr. Carter sargıları çözmüştü. “Bunu rahat bir vicdanla söyleyebilirim,” dedi. “Yalnız, keşke buraya daha önce gelebilmiş olsaydım. O zaman bu kadar kan yitirmezdi. Ama... Bu da nesi? Omuzda bıçak yarasından başka izler de var... Diş izleri var!”

Mason, “Isırdı beni!” diye söylendi. “Rochester bıçağı onun elinden alınca, dişi şeytan... Sırtlan gibi paraladı beni.”

Mr. Rochester, “Fırsat vermeyecektin,” dedi. “O saat alaşağı edecektin onu.”

Mason, “Ama bu durumda nasıl yapabilirdim böyle bir şeyi?” dedi. Sonra ürpererek, “Of... Çok korkunçtu!” diye inledi. “Hiç de ummamıştım. Başlangıçta öyle sakin duruyordu ki!”

“Ben sana söyledim! Yanına gittiğin zaman tetikte bulun, dedim sana. Hem sonra sabaha kadar bekleyip benimle gidebilirdin. Geceleyin, hem de tek başına onunla görüşmeye kalkmak aptallıktan başka bir şey değil!”

“Belki bir yararım dokunur, diye düşünmüştüm.”

“Düşündün ha! Bunları dinlemek bile tepemi attırıyor. Benim sözümü dinlememenin cezasını çekiyorsun, besbelli daha da çekeceksin. Onun için, başkaca bir şey söylemeyeceğim. Carter, gözünü seveyim, elini çabuk tut biraz! Güneş handiyse doğacak. Buradan uzaklaştırmalıyız bu adamı!”

“Şimdi, beyefendi şimdi! Omzunu sardım bile. Kolundaki şu yaraya da bakmam gerek. Kadın dişlerini buraya da geçirmiş olmalı.”

Mason, “Kanımı içti!” diye söyledi. “Yüreğimin kanını emip kurutacağını söylüyordu.”

Efendimin ürperdiğini sezdim. Pek belirli bir tiksinti, dehşet, nefret ifadesi yüzünün çizgilerini sanki allak bullak etti: "Sus, Richard, sus; aldırma sen onun deli saçmalarını yineleyip durma."

"Keşke unutabilsem!"

"Buradan uzaklaşır uzaklaşmaz unutursun. Spanish Town'a döndüğün zaman onu ölmüş bile varsayabilirsin. Daha iyisi hiç aklına getirmezsin, olur biter."

"Bu geceyi unutabilmek olasız!"

"Hiç de değil! Azıcık canlan be adam! İki saat önce hayatından umudu kesmiştin. Bak şimdi turp gibisin, inan olsun. Bıcır bıcır da konuşuyorsun. Bak, Carter yaralarını güzelce sardı. Ben de seni bir dakikada giydirir, kuşatırım. Jane…" Efendim buraya döndüğünden beri ilk kez bana baktı. "Şu anahtarı alıp benim yatak odama git, dosdoğru giyinme odama geç. Elbise dolabımın üst çekmecesini aç. Temiz bir gömlekle bir de boyunbağı çıkar, buraya getir. Ama çabuk tarafından!"

Gidip onun dediklerini buldum, yukarıya götürdüm. "Şimdi de yatak perdesinin arkasına git ki ben bu adamı giydireyim," dedi. "Yalnız dışarı çıkma. Sana ihtiyacım olabilir." Onun bu dediğini de yaptım. "Jane, aşağıya indiğinde hiçbir kimse gördün mü, duydun mu?" diye sordu.

"Hayır, efendim. Çıt bile yoktu ortalıkta."

"Richard, seni gizlice çıkaracağız buradan. En iyisi bu... Hem senin için, hem de şuracıktaki bahtsız yaratık için! Onun sırrını ele vermeyeyim diye yıllardır savaşıyorum. Bu yüzden her şeyin ortaya çıkmasını istemem... Carter, yardım et de yeleğini giydirelim şunun. Kürklü pelerinini nerede bıraktın? Bu Tanrı'nın cezası soğuk memlekette kürksüz dışarı çıkarsan donarsın sen. Odanda mı dedin? Jane, koş Mr. Mason'ın odasına... Benim odamın yanındaki oda... Orada bir pelerin göreceksin. Al getir."

Gene koştum; içi, kenarları kürk olan kocaman pelerini alarak yukarıya getirdim. Mr. Rochester yorulmak bilmiyordu.

"Senin yapacağın başka bir iş daha var, Jane," dedi. "Gene benim odaya koşacaksın. Ayağında kadife terlik oluşu ne iyi! Bu sırada tüy gibi sessiz bir ulak gerek bana! Tuvalet masamın orta çekmecesini açıp oradaki küçük cam tüple kadehi getireceksin. Ama çabuk!"

Ben gene koştum, gene istenilenleri alıp getirdim. "Güzel! Şimdi, doktor bey, izin verirseniz her türlü sorumluluğu üzerime alarak, hastaya kendi ilacımdan vereceğim. Bu kalp ilacını bana Roma'da, bir İtalyan şarlatan satmıştı. Öyle rastgele kullanılacak bir şey değil, ama yerinde, zamanında birebirdir. Örneğin şimdi. Jane... Biraz su, lütfen."

Kadehi bana uzattı; ben de yarı yarıya su doldurdum. "Tamam. Şimdi de tüpün ağzını ıslat." Islattım. Tüpün içindeki kızıl renkli sıvıdan kadehe on iki damla damlattı, sonra kadehi Mason'a uzattı. "İç bakalım, Richard. Bu iksir sana birkaç saat için yürek verecek ki bu da sende olmayan bir şey!"

"Ama zararlı bir şey olmasın? Tahriş falan etmesin sakın?"

"İç be adam! İç şunu! İç!"

Mason buyruğa boyun eğdi; çünkü karşı gelmenin boş olduğu belliydi. Adamcağız artık giyinmişti. Benzi hâlâ kül gibiyse de kan revan içinde değildi artık. Mr. Rochester onun ilacı içtikten sonra üç dakika kadar oturmasına izin verdi. Sonra koluna girdi: "Şimdi artık ayağa kalkabileceğine kalıbımı basarım. Bir dene bakalım." Yaralı adam ayağa kalktı. "Carter, öbür koluna da sen gir şunun. Kalbini ferah tut, Richard. Moralini bozma. Yürü bakayım... Aferin sana!"

Mason, "Sahiden daha iyiceyim," dedi.

"Ben dedim sana. Şimdi, Jane, sen bizim önümüzden şöyle bir arka merdivene doğru seyirt, bakayım. Yan sofanın kapısını aç. Avluda bir fayton göreceksin. Belki de avlunun hemen dışında bekliyordur; çünkü sessiz gelmesini söylemiştim. Bu faytonun sürücüsüne söyle, hazır olsun, geliyoruz. Ha, Jane, ortalıkta birileri varsa merdiven başına gel, şöyle bir öksür."

Bu arada saat beşe gelmişti; güneş doğmak üzereydi. Ama mutfak hâlâ sessiz, karanlıktı. Yan sofanın kapısı sürmelenmişti, elimden geldiği kadar sessizce açtım. Avlu da sessizlik içindeydi, ama kapılar ardına kadar açık duruyordu; kapı önünde de, atlarıyla, sürücüsüyle hazır bekleyen bir araba vardı. Gidip arabacıya beylerin gelmek üzere olduğunu söyledim. "Peki" gibilerden baş salladı. Dört bir yanı dikkatle gözden geçirdim, dinledim. Her tarafta sabah saatinin sessiz dinginliği mışıl mışıldı. Hizmetçi bölümünün pencerelerindeki perdeler daha açılmamıştı. Çiçeklerle bembeyaz kesilmiş meyve ağaçlarının avlu duvarından sarkan çelenk çelenk dalları arasında minicik kuşlar yeni

yeni cıvıldaşmaya başlıyorlardı. Ahırdan arada bir atların yeri teptikleri duyuluyordu. Başkaca ses seda yoktu. Şimdi beyler de görünmüştü. Bir koluna Mr. Rochester'ın, öbür koluna da doktorun girmiş olduğu Mason oldukça rahat yürür gibiydi. Onların yardımıyla arabaya bindi, Carter da arkasından.

Mr. Rochester doktora, "İyi bak hastamıza," diye sıkıladı. "Tam iyileşinceye kadar evinde alıkoy. Birkaç güne kadar gelir yoklarım onu. Richard, nasılsın bakalım?"

"Temiz hava beni canlandırdı sanki."

"Carter, şu pencereyi açık bırak. Nasıl olsa rüzgâr falan yok. Haydi bakalım, güle güle, Richard."

"Rochester..."

"Evet? Ne istiyorsun?"

"Ona iyi bak, Rochester. Kimse incitmesin onu. Sakın..." Mason burada hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

"Elimden geleni yapıyorum ben. Hep yaptım, bundan sonra da yapacağım!" Mr. Rochester böyle diyerek kapıyı kapadı, araba kalktı. Efendim avlu kapısını kapayıp demirlerken, "Yapacağım, ama Tanrı acısa da bu işe bir son verse!" diye söylendi. Kapıyı kapadıktan sonra, dalgın bir tavırla, yavaş yavaş, meyve bahçesinin duvarındaki bir kapıya doğru yürüdü. Ben de artık işim bitti sanarak eve doğru dönmüştüm ki onun bana seslendiğini duydum:

"Jane!" Kapıyı açıp durmuş, beni bekliyordu. "Gel birkaç dakika şu tazeliğin tadını çıkaralım," dedi. "Ev bir zindandan farksız. Öyle gelmiyor mu sana da?"

"Bana saray gibi geliyor, efendim."

"Gözlerinde hâlâ toyluğun büyüsü var da ondan," dedi. "Bu büyü gözlerini kamaştırıyor. Yaldızların aslında çirkef, atlas örtülerin de örümcek ağı olduğunu seçemiyorsun. Senin mermer sandığın şeyler adi birer kaya parçası, cilalı maun gördüklerin keresteden ibaret." Şimdi girmiş olduğumuz küçük bahçeyi gösterdi. "Ama burada her şey sahici, her şey temiz ve güzel!"

İki yanı taflanlı dar bir yola saptı. Yolun bir yanında elma, armut, kiraz ağaçları, öbür yanında da her türlü bahçe çiçeği vardı: Hatmiler, hüsnüyusuflar, papatyalar, hercailer, kadifeçiçekleri, çeşitli, tatlı kokulu fundalarla bir aradaydı. Hepsi de geçirdiğimiz nisan

yağmurlarından, güneşli günlerden sonra bu nefis bahar sabahında, taptaze, pırıl pırıl, kıyasıya güzeldiler. Güneş, bulut benekli doğu ufkunda yeni doğmuş, ışıkları çiyli, çiçekli meyve dallarının arasından, sessiz, dingin bahçe yollarına vurmuştu.

"Jane, bir çiçek alır mısın?"

Efendim yarı açılmış bir gonca gül kopararak bana uzatmıştı.

"Teşekkür ederim, efendim," dedim.

"Şu günün doğuşu hoşuna gidiyor mu, Jane? Yüksek, ışıklı bulutlarıyla şu gökyüzü? Şu durgun, tatlı hava?"

"Hem de çok hoşuma gidiyor, efendim."

"Çok acayip bir gece geçirdin, Jane."

"Evet, efendim."

"Sapsarı kesildin bu yüzden. Seni Mason'la baş başa bırakıp gittiğim zaman korktun mu?"

"İç odadan biri çıkacak diye korktum."

"Kilitledim ben orasını. Anahtarı da cebimde. Ben bu evin çobanı olduğuma göre, kuzularımdan birini, hem de gözbebeğimi, o kurt ininin önünde, öylece bırakıp gidemezdim. Yok, Jane, güvenlik önlemlerini almıştım."

"Grace gene burada mı oturacak, efendim?" diye sordum.

"Ne yazık ki evet. Ama sen üzme tatlı canını bunun için. Çıkar aklından."

"O burada kaldıkça sizin hayatınız tehlikede sayılır da!"

"Korkma sen. Ben kendimi korumasını bilirim."

"Dün akşam sizi ürküten tehlike de artık geçti mi, efendim?"

"Mason buradan gitmedikçe kesinlikle bilemem; hatta o zaman bile. Ah, Jane, benim için yaşamak, bir yanardağ ağzında durmak demek. Her an yer yarılıp alevler fışkırabilir."

"Mr. Mason sizin her sözünüzü dinleyen bir insana benziyor, efendim. Ona sözünüzün geçtiği besbelli. Size, dünyada karşı gelemez, bile bile zarar veremez."

"Yok, Mason sözümden çıkmaz benim; bile bile de dünyada zarar vermez. Ama bilmeden, iyi niyetle, günün birinde ağzından kaçırdığı sırasız, yersiz bir sözle beni... Mutlu olmak fırsatından ömür boyu yoksun bırakabilir."

“Söyleyin ona, dikkatli davransın. Korkunuzu kendisine açın, tehlikenin nasıl önlenebileceğini de öğretin.”

Mr. Rochester acı acı güldü. Elimi kavradı birden, sonra gene birdenbire bıraktı. “Ah! Küçük budala! Bu senin dediklerini yapabilsem zaten tehlike kalmaz ki! O anda yok olur. Mason’la ilk tanıştığımızdan beri, ‘Şunu yap!’ dedim mi hemencecik yapar. Ama tek bir sorun var ki o konuda buyruk veremem ona! ‘Richard, bana zarar vermekten kaçın!’ diyemem; çünkü o bana zarar verebileceğini bilmemelidir. Bu zorunlu... Şaşkına döndüğün belli. Şimdi, daha da şaşalatacağım seni. Sen benim küçük arkadaşımsın, değil mi?”

“Size yardımcı olmak, yerinde bulduğum her dilediğinizi yerine getirmek benim için bir mutluluk, efendim.”

“Tamam. Biliyorum zaten. Bana yardım ettiğin, benim işimi kolaylaştırdığın zaman, benim için, benimle birlikte çalıştığın zamanlar senin gözlerinde, yüzünde, hatta yürüyüşünde, duruşunda katıksız bir hoşnutluk buluyorum. Ama bak ne diyorsun... ki bu tam senden beklenilen bir söz. ‘Yerinde bulduğum her dileğiniz,’ diyorsun; çünkü sana doğru bulmadığın bir şey buyursam keklik gibi seyirtmezsin öyle, hamarat hanımlar gibi yardım etmezsin bana. Gözlerin öyle parlamaz, yanakların pembeleşmez. Şimdi benim dostum olan sen, sapsarı kesilerek yavaşça, ‘Yok, efendim, olanaksız bu,’ dersin. ‘Yapamam bu dediğinizi; çünkü yanlış bir şey,’ dersin. Durağan bir yıldız gibi çakılıp kalırsın yerinde... Kımıldatabilene aşk olsun! Bir şey söyleyeyim mi sana: Senin de beni incitebilme, bana zarar verebilme gücün var elinde. Ama zayıf yönümü sana gösteremiyorum; çünkü vefalı dost olmakla birlikte tek bir hareketinle beni yıkabileceğinden korkuyorum.”

“Mr. Mason’ın sizi yıkma olasılığı benim sizi yıkma olasılığımla birse hiç korkunuz olmasın, efendim! Tehlike yok demektir.”

“Umarım böyle olsun! Jane, gel şu köşeye oturalım.” Köşe dediği yer duvarın, içi sarmaşık kaplı, kemerli bir oyuntusuydu. Buraya tahtadan bir sıra konmuştu. Efendim sıraya oturdu, bana da yer bıraktı, ama ben geçip karşısında, ayakta durmayı yeğledim. “Otur!” dedi. “Sırada ikimize de yer var. Yoksa benim yanımda yer almaktan kaçınıyor musun?” Buna karşılık gidip hemen onun yanına oturdum. Duralamanın yanlış kaçacağını sezmiştim. “Şimdi, küçük dostum...

Güneş, çiy tanelerini içer; bu eski bahçedeki çiçekler birer birer uyanıp açılır, kuşlar mısır tarlalarından yavrularının kahvaltısı için yem toplar, erkenci arılar sabah telaşına girişirken... Sana bir örnek vereceğim. Anlatacağım durumu kendi başına gelmiş sayacaksın. Yalnız, önce yüzüme bak, söyle bana, rahat mısın? Seni alıkoyduğum... Benim yanımda kaldığın için tedirgin falan değilsin ya?"

"Yok, efendim, çok rahatım."

"Öyleyse, Jane, düş gücünü yardıma çağır, kendini iyi terbiye almış bir hanım kız değil de küçüklüğünden beri alabildiğine şımartılmış, atak bir delikanlı say. Sonra, yabancı bir ülkeye gittiğini, o gurbet elde büyük bir hata işlediğini düşün. Bu hatanın türü, neden işlendiği üzerinde durma; yalnız, yaptığın işin sonuçlarının seni ömrünün sonuna kadar izleyeceğini, hiç yakanı bırakmayarak hayatını zindan edeceğini düşün. Bak... Suç işlemekten söz etmiyorum ha! Kan dökmek ya da insanı yasalar karşısında hesap vermeye zorlayabilecek bir suç değil benim söylediğim. Hata, diyorum yalnızca... Her neyse, bu hatanın sonucu olarak çektiğin sıkıntılara zamanla, taş çatlasa, dayanamaz oluyorsun. Biraz ferahlayabilmek, rahat bir soluk almak için birtakım yollara başvuruyorsun. Bu yaptığın işler pek sıradan işler değilse de yasa gözünde suç sayılamayacak, tümüyle yasal işlerdir. Ama hâlâ mutsuzsun; çünkü hayatın daha eşiğindeyken umudun sönmüş durumda. Daha öğle olmadan senin güneşin batmış; sana öyle geliyor ki bir daha da hiç doğmayacak. Layık olmadığın, tat bulmadığın birtakım ilişkilerle oyalanıyor, oradan oraya gezerek sürgünde huzur, eğlencede mutluluk arıyorsun... Zekâyı körleten, duyguları söndüren ruhsuz, bedensel eğlenceleri demek istiyorum.

"Yıllar süren, kendi isteğinle atıldığın bir sürgünden sonra, ömrün çürümüş, ruhun çökmüş olarak yurduna, yuvana dönüyorsun. Yepyeni birisiyle tanışıyorsun... Ama nerede, nasıl... Boş ver! Bu yabancıda yirmi yıldır arayıp da bir türlü bulamadığın temiz, aydınlık ruhu buluyorsun... Lekesiz, tortusuz, tertemiz, taptaze, sapsağlam bir ruh. Bu ilişki canına can katıyor, yeniden hayat veriyor sana. Gene, çok eskisi gibi, daha iyi bir insan olmaya başladığını hissediyorsun. Duyguların saflaşmaya, isteklerin yücelmeye başlıyor. Yaşamaya yeniden başlamak, ömrünün geri kalan yıllarını, insanlığa daha yaraşır

bir biçimde geçirmek istiyorsun. İşte buna ulaşabilmen için önünde bir engel var. Ne vicdanın, ne de aklın kabul etmediği, salt geleneksel anlamda bir engel. Bence sen demin, anlattığım amacına ulaşabilmek için bu engeli atlayıp geçmekte haklı mısın, değil misin?"

Vereceğim karşılığı bekleyerek sustu. Ne diyebilirdim ki! O anda bir iyilik perisi gelse de kulağıma doğru, işe yarar bir söz fısıldasa! Ne gezer! Yalnızca sarmaşıkların arasındaki rüzgâr fısıldıyordu. Ağaç tepelerinde de kuşlar ötüşüyordu, ama bu ötüşler, ne kadar tatlı olursa olsun bana hiçbir şey söylemiyordu.

Efendim sorusunu yineledi: "Yersiz yurtsuz dolaşarak bir sürü günahlar işlemiş olan bu adam şimdi pişmanlık getirmiş, huzur arıyor. Bu huzura kavuşup yaşama yeniden doğabilmek için de bu iyi, temiz, güler yüzlü yabancıya dört elle sarılmak istiyor. Bu uğurda kendini çevresinin yergilerine açık bırakmakta haklı mı, değil mi?"

En sonunda, "Efendim," dedim, "bir sürgünün huzuru, bir günahkârın tövbe getirmesi hiçbir zaman başka bir insana bağlı olmamalıdır; çünkü insan denilen şey ölümlüdür. Sonra, filozofların bile yanlış düşündüğü, dindarların bile kötülük yaptığı da görülmüştür. Bir insan, ruhunun dirliği için hiçbir zaman başka bir insanoğluna güvenmemelidir. Dünyada hata işleyip acı çekenler doğru yola dönmek için güç, acılarını giderebilmek için şifa arıyorlarsa gözlerini daha yükseklere çevirmelidir."

"Ama Tanrı'nın bu iş için kullandığı bir araç gerekmez mi, Jane? Artık bu bilmeceli konuşmayı bırakalım. Bunca yıldır sefahat, huzursuzluk içinde, bedensel zevkler peşinde koşan ben, en sonunda beni iyi edebilecek şifayı bulduğuma inanıyorum. Tanrı bana bir insan kılığında gönderdi bu şifayı. Bu insan da..."

Sustu. Kuşlar hâlâ ötmekte, yapraklar hafif hafif hışırdamaktaydı. Mr. Rochester'ın söyleyeceği adı duyabilmek için onlar da susup duracaklar gibi geldi bana. Susmayışlarına şaştım, ama sussalar çok beklemek zorunda kalacaklarmış; çünkü efendimin sessizliği dakikalarca sürdü. Sonunda, lafının sonunu neden getirmiyor diye merak edip başımı kaldırdım. O da heyecanla bana bakıyordu.

"Küçük dostum," dedi. Sesi değişivermişti. Yüzü de baştan başa değişerek yumuşaklığını, ciddiliğini yitirmiş, hoyrat, alaycı bir ifadeye bürünmüştü. "Benim Blanche Ingram'a olan düşkünlüğümü

görmüşsündür. Onunla evlensem beni gıcır gıcır, yepyeni bir insan yapar çıkar mı dersin?" Ayağa kalktı, benden karşılık beklemeden yolun sonuna kadar yürüdü. Yeniden yanıma döndüğünde bir şarkı mırıldanmaktaydı. Tam karşımda durarak, "Jane," dedi. "Jane, sabahlara kadar nöbet tuttun... Solgunsun. Uykusuz bıraktığım için lanet okumuyor musun bana?"

"Lanet okumak mı, efendim?"

"Öyleyse ver elini! Ne soğuk parmakların! Dün gece daha sıcaktılar! Jane, gerekirse gene nöbet tutar mısın benimle?"

"Ne zaman ihtiyacınız olursa, efendim."

"Örneğin, düğünümden önceki gece, biliyorum, hiç uyku girmeyecek gözüme. O gece benimle sabaha kadar oturup bana can yoldaşı olmaya söz verebilir misin? Sana sabaha kadar dilber nişanlımı anlatırım. Onu artık sen de gördün, tanıyorsun."

"Evet, efendim."

"Eşsiz bir kız o, öyle değil mi, Jane?"

"Evet, efendim."

"Küheylan gibi kız, Jane! Boylu boslu, yapılı, kanlı canlı bir esmer güzeli! Saçları da ne gür! Eski Kartaca kadınlarının da saçları böyleydi herhalde... Vay canına! Bak, Dent'le Lynn kalkmışlar da ahırlara doğru gidiyorlar! Haydi sen şu çit kapısından fidanlığa git, Jane."

Ben bir yana gittim, efendim öbür yana. Onun avluya girdiği zaman neşeyle, "Mason hepinizden erkenci davrandı bu sabah," dediğini duydum. "Gün doğmadan yola çıktı. Onu geçirmek için saat dörtte kalktım."

65. Shakespeare'in bir komedisi. (Y.N.)

XXI

Kimi olayların daha önceden insanın içine doğması ne tuhaf şeydir! Gaipten gelen belirtiler, önseziler gibi şeyler de öyle. Hele bu üçünün bir araya gelişi, insanoğlunun henüz çözemediği bir gizdir. "Malum oluş"larla ömrümde alay etmemişimdir; çünkü bu tür son derece garip şeyler benim başıma da gelmiştir. İnsan usuna durgunluk veren önsezi olaylarının sahiciliğine inanırım; gaipten gelen belirtiler de, kim bilir, belki doğanın insanoğluna verdiği ipuçlarıdır.

Henüz altı yaşında bir çocukken bir gece Bessie Leaven'ın Martha Abbot'a, "Rüyamda küçük bir çocuk gördüm," dediğini duymuştum. "Rüyada çocuk görmek sıkıntıya işarettir... İnsanın ya kendisine ya da yakınlarına." Bu sözleri unutur giderdim, ama ertesi günkü bir olay onları bir daha silinmemecesine belleğime kazıdı: Ertesi gün Bessie'yi evine, küçük kız kardeşinin ölüm döşeğinin başına çağırdılar. Şu son zamanlarda bu olayı, Bessie'nin o sözlerini sık sık ansıyordum çünkü bir hafta var ki hemen her gecenin uykusu bana beraberinde bir çocuklu rüya getiriyordu. Küçük bir çocuk bazen çimenlikte papatyalar arasında oynuyor, bazen dere kıyısında elleriyle suları çırpıştırıyordu. Bir gece ağlayan bir çocuk görüyordum, öbür gece gülen bir çocuk. Çocuk bir bana sokuluyor, bir benden kaçıyordu. Ama nasıl olursa olsun, ne olursa olsun, yedi gecedir, düşler ülkesine her girişimde bir küçük çocuk beni karşılamaktan geri kalmıyordu. Böyle tek bir düşüncenin, tek bir imgenin tuhaf bir biçimde yinelenişi hiç hoşuma gitmiyordu; öyle ki, yatma zamanı geldiği zaman, gene o çocuk bana görünecek diye enikonu ürker olmuştum. O ay aydınlığı gecede, Mason'ın kopardığı çığlık da beni bu hayalet çocukla uğraştığım bir rüyadan uyandırmıştı.

Ertesi gün öğleden sonra, beni Mrs. Fairfax'in odasında birisinin beklediğini söyleyerek aşağıya çağırdılar. İndiğimde, beni bekleyenin bir erkek olduğunu gördüm. Giyiminden, zengin bir yerin uşağı

olduğu anlaşılıyordu. Yas belirtisi olarak tepeden tırnağa karalar giymişti; elinde tuttuğu şapkasının çevresine de siyah bir şerit geçirilmişti.

Adam, ben içeri girince ayağa kalkarak, "Siz beni hatırlamazsınız, Küçükhanım," dedi. "Robert Leaven'ım ben. Bundan sekiz-dokuz yıl önce, siz Gateshead Konağı'ndayken ben de Mrs. Reed'in arabacısıydım. Hâlâ orada çalışıyorum."

"O! Robert, hoş geldin, nasılsın? Seni hatırlamaz olur muyum hiç! Arada beni Georgiana'nın al kısrağında gezdirirdin. Ya Bessie ne âlemde bakalım? Bessie'yle evlendin sen, değil mi?"

"Evet, efendim. Teşekkür ederim, eşim çok iyi. İki ay kadar önce bana bir bebek daha verdi. Üç çocuğumuz oldu şimdi. Anaları da, çocuklar da çok iyi, şükürler olsun."

"Ya konaktakiler? Onlar da iyidirler ya umarım, Robert?"

"Ne yazık ki iyi değiller Küçükhanım. Şu sırada büyük bir yas içindeler hepsi de!"

Ben Robert'in sırtındaki siyah giysiye bakarak, "Umarım ölen falan yoktur?" dedim.

O da şapkasının çevresindeki siyah şeride bakarak, "Mr. John sizlere ömür," dedi. "Dün haftasıydı. Londra'daki evinde ölmüş."

"John mu?"

"Evet."

"Annesi ne yapıyor peki?"

"Ne desem, Miss Eyre... Sıradan bir ölüm olmadı bu. Mr. John pek başıboş yaşıyordu. Hele şu son üç yıldır pek tuhaf bir gidiş tutturmuştu. Ölümü de pek acı oldu doğrusu."

"Onun pek iyi çıkmadığını Bessie söylediydi."

"İyi çıkmamak da laf mı! Bundan kötü çıkamazdı ki! Sağlığını, servetini de en berbat arkadaşlar, en adi kadınlar arasında harcayıp tüketti. Borca battı, hapse girdi. Annesi iki kez kefil olup hapisten kurtardı onu. Ama Mr. John çıkar çıkmaz gene eski yaşayışına, o serseri arkadaşlarının arasına dönüyordu. Zekâsı da pek parlak değildi zavallının. Aralarına katıldığı o bıçkınlar onu öyle bir dolandırmışlar ki anlatamam. Üç hafta kadar önce Gateshead'e geldi. Hanımefendinin her şeyi onun üstüne yapmasını istiyordu. Hanımefendi yapmadı bunu. Zaten Mr. John'un yüzünden zavallı hanımın geliri pek

azalmıştı. Böylece Mr. John Londra'ya eli boş döndü. Derken ölüm haberi geldi. Nasıl öldüğünü Tanrı bilir artık. Kimi diyor ki kendi canına kıymış!"

Sesimi çıkaramadım. Bu ne kötü haberdi! Robert Leaven anlatmasını sürdürdü: "Hanımefendinin zaten uzun zamandır sağlık durumu bozuktu. Şişmanlamıştı, ama güçsüz, kof bir şişmanlıktı bu. Para kayıpları, büsbütün yoksul kalmak kaygısı onu mahvediyordu. Oğlunun bu biçim ölüm haberi pek beklenmedik bir sırada geldi... Hanımcağıza inme indi. Üç gün konuşmadan yattı. Geçen salı biraz iyiliğe döndü. Bir şeyler söylemek ister gibi bir hali vardı. Bessie'ye işaretler yapıp, mırıldanıp duruyordu. Bessie onun, sizin adınızı söylediğini ancak dün sabah çıkartabildi. 'Jane'i getir... Jane Eyre'i getir. Onunla konuşmak istiyorum,' diyormuş. Bessie onun aklının başında olup olmadığından emin değil. Belki hiçbir anlamı yoktu bu sözlerin. Ama gene de Bessie durumu Miss Eliza'yla Miss Georgiana'ya söylemiş, sizi çağırtmalarını salık vermiş. Küçükhanımlar önce bunun üzerinde durmamışlar, ama anneleri öyle huzursuzmuş, 'Jane! Jane!' diye öyle durmadan sayıklıyormuş ki sonunda Bessie'nin sözünü tutmuşlar. Ben Gateshead'den dün ayrıldım. Hazır olabilirseniz yarın sabah erkenden yola çıkalım, Küçükhanım."

"Elbet hazır olurum, Robert. Yengemin yanına gitmem şart gibi geliyor bana."

"Bana da öyle geliyor, efendim. Bessie de sizin bizi boş çevirmeyeceğinizden emindi zaten. Ama benimle gelebilmek için izin almanız gerekecek, değil mi?"

"Evet. Hemen gidip yapayım bu işi."

Robert Leaven'ı hizmetçilerin bölümüne götürüp John'la karısına emanet ettim, sonra Mr. Rochester'ı aramaya çıktım. İlk kattaki salonların hiçbirinde yoktu. Avluda, ahırda, bahçede de bulamadım. Mrs. Fairfax'e onu görüp görmediğini sordum. Gördüğünü, galiba Blanche Ingram'la bilardo oynamakta olduğunu söyledi. Ben de hemen bilardo odasına koştum. İçeriden topların tıkırtısı, konuşma sesleri geliyordu. Efendimle Blanche Ingram, Eshton kız kardeşler, kavalyeleri oyuna dalmışlardı. Böyle bir kalabalığın içine girmek yürek isteyen bir şeydi doğrusu; ama benim işim de savsaklanmayacak kadar

önemliydi. Bilardo odasına girdim, Blanche Ingram'ın yanında duran efendime doğru yürüdüm.

Tam o sırada Blanche döndü, kibirli bir tavırla bana baktı. Gözleri "Bu sefil sürüngen ne arıyor burada?" diye sorar gibiydi. Ben alçak sesle, "Mr. Rochester," dedim.

Blanche içinden beni kovmak geliyormuş gibi bir hareket yaptı. O andaki hali hep gözümün önündedir: Pek zarif, pek göz alıcıydı. Gök mavisi ipekliden bir sabah elbisesi vardı sırtında, saçlarının arasına da ince bir mavi örtü dolamıştı. Oyun başında pek neşeli olan o gururlu yüzünde şimdi sinirli bir can sıkıntısı okunuyordu. Efendime dönerek, "Şu kişi sizi mi çağırıyor?" diye sordu.

Efendim bu "kişi"nin kim olduğunu görmek için döndü. Beni görünce yüzünü tuhaf bir biçimde, o garip, anlaşılmaz ifadelerinden biriyle buruşturdu; sopasını elinden attı, benim peşim sıra dışarı çıktı. Ders odasına girdik. Mr. Rochester arkamızdan kapıyı kapayıp sırtını dayayarak, "Ey, ne var, Jane?" diye sordu.

"Özür dilerim, efendim... Bir-iki haftalık bir izin istiyorum."

"Ne için? Nereye gideceksin?"

"Hasta bir hanımın yanına gideceğim... Beni çağırtmış."

"Hasta bir hanım mı? Nerde bu hanım?"

"Gateshead'de, efendim … ilinde."

"Ne? Ama yüz kilometrelik yol orası! Bu kadar uzak yoldan insan çağırtan bu hanım kim ola ki?"

"Mrs. Reed, efendim."

"Gateshead'li Reed'lerden mi? Oranın yargıcı olan bir Mr. Reed vardı."

"Bu hanım işte o Mr. Reed'in hanımı, efendim."

"Peki, senin neyin oluyor? Nerden biliyorsun onu?"

"Mr. Reed benim dayımdı, efendim. Annemin ağabeyi."

"Bak sen hele! Hiç söylemedin sen bunu bana! Hep kimsesiz olmaktan dem vururdun."

"Bana sahip çıkacak kimsem yok da onun için, efendim. Reed dayım çoktan öldü; karısı da beni evinden attı."

"Neden?"

"Yoksuldum; onun üzerine yük oluyordum da ondan. Zaten, beni hiç sevmezdi."

"Dayının çocukları vardı, ama değil mi? Kuzenlerin olmalı senin. Sir George Lynn daha dün Gateshead'li bir Reed'den söz ediyordu. Londra'nın bir numara serserilerinden biriymiş, geçenlerde ölmüş. Lord Ingram da gene Gateshead'li bir Georgiana Reed tanıyormuş. Birkaç mevsim önce Londra'nın en beğenilen kızlarından biriymiş."

"Sir Lynn'ın dediği gibi, John Reed ölmüş, efendim. Kendini mahvettiği gibi ailesini de borca batırmış. Kendini öldürdüğü söyleniyormuş. Bu acı haber, annesini öyle sarsmış ki kadıncağıza inme inmiş."

"Çok yazık ama ona senin ne yararın dokunabilir ki, Jane? Saçma bir fikir bu! Ben olsam ihtiyar bir kadını görmek için yüz-yüz elli kilometrelik yol gitmem. Belki sen gidinceye kadar kadıncağız ölür bile. Hem zaten seni evinden atmış bir zamanlar."

"Evet, ama o çok eskidendi, efendim. O zaman durumlar bambaşkaydı. Şimdi, bu durumda onun son isteğine karşı gelirsem içim rahat etmez ki!"

"Ne kadar kalacaksın, orada?"

"Olabildiğince az, efendim."

"Yalnızca bir hafta kalacağına söz ver."

"Söz vermesem daha iyi; belki sözümü yerine getiremem."

"Ama ne olursa olsun geleceksin, orada temelli kalman kesinlikle söz konusu değil... Öyle değil mi?"

"Yok, mutlaka döneceğim, efendim."

"Peki, senin yanında kim gidecek? O kadar yolu yalnız başına gidemezsin."

"Hayır. Yengem arabacısını göndermiş."

"Güvenilir bir adam mı bu?"

"Evet, efendim. Ailenin çok eski bir emektarı."

Efendim düşündü. Sonra, "Ne zaman gitmek istiyorsun?" diye sordu.

"Yarın sabah erkenden."

"Peki, ama para istersin. Parasız yola çıkamazsın ki! Elinde de pek bir para olduğunu sanmıyorum. Daha aylığını vermedim çünkü." Gülümsedi. "Şu anda kaç paran var, Jane?"

Çantamı çıkardım; pek cılız bir şeydi bu. "Beş şilinim var, efendim."

Efendim, para çantamı alıp avucuna boşalttı, paranın azlığı karşısında güldü. Sonra cüzdanını çıkardı, bana bir kâğıt para uzatarak, "Al," dedi.

Bu bir elli sterlindi. Onunsa bana ancak on beş sterlin borcu vardı. Bozuk param olmadığı için üstünü veremeyeceğimi söyledim.

"Paranın üstünü istemiyorum senden; bunu sen de biliyorsun," dedi. "Senin hakkın bu."

Aylığımdan fazlasını alamayacağımı söyledim. Önce surat astı; sonra, aklına bir şey gelmiş gibi, "Doğru, pek doğru!" dedi. "Şu sırada eline fazla para vermemem daha iyi. Elinde elli sterlinin olursa belki üç ay kalırsın. Al sana bir onluk. Çok para değil mi bu?"

"Evet, efendim. Şimdi siz bana beş sterlin borçlusunuz."

"Dönünce alırsın. Ben şimdi senin bankan sayılırım. Senin de bankada kırk sterlinin var."

"Mr. Rochester, hazır elime fırsat geçmişken size bir başka iş konusundan da söz etmek istiyorum."

"İş konusu mu? Merak ettim... Anlat."

"Efendim, bana yakında evlenmek üzere olduğunuzu az çok kesin olarak bildirdiniz. Değil mi?"

"Evet. Ne olmuş?"

"Siz evlenince Adela yatılı okula gitmeli, efendim. Bunun gerekli olduğunu siz de görüyorsunuzdur."

"Yani Adela, karımın ayağına dolaşmamalı, yoksa karım onu çiğneyip geçer... Öyle değil mi? Mantıklı bir fikir. Hiç kuşkusuz, Adela yatılı okula gitmeli, sen de... Cehennemin dibine, öyle mi?"

"Hiç sanmam, efendim. Ama kendime başka bir iş aramam şart."

Efendim hem garip, hem de gülünç bir tavırla, "Elbet!" dedi. Uzun uzun yüzüme baktı. Sonra, "Mrs. Reed' le kızlarından sana yeni bir yer bulmalarını rica edeceksin, öyle mi?" diye sordu.

"Hayır, efendim. Akrabalarımla aramda bu derece bir yakınlık yok ki onlardan böyle bir ricada bulunabileyim. Gazeteye ilan veririm."

O, "Halt edersin!" diye homurdandı. "Hele böyle bir şey yapmaya kalkış, gösteririm ben sana! Tüh, on sterlin yerine tek bir altın verseymişim keşke senin eline! Kuzum, Jane, dokuz sterlini geri ver bana. İhtiyacım var bu paraya."

“Benim de öyle!” diyerek ellerimle para çantamı arkama sakladım. “Dünyada geri veremem paranızı.”

“Cimri seni! Üç kuruşu benden üstün tutuyorsun. Hiç olmazsa beş sterlinimi geri ver.”

“Beş sterlin değil, beş şilin bile vermem. Beş sent bile vermem.”

“Öyleyse parayı uzat bir göreyim.”

“Yok efendim, güvenemem size.”

“Jane!”

“Efendim.”

“Bir tek söz ver bana.”

“Tutabileceğim her sözü vermeye hazırım, efendim.”

“İlan vermeyeceğine, yeni bir iş bulmak sorununu bana bırakacağına söz ver. Zamanı gelince ben sana yeni bir iş bulurum.”

“Seve seve söz veriyorum, efendim. Yalnız siz de bana söz verin: Gelin hanım bu eve girmeden ben de, Adela da buradan uzaklaşmış olacağız.”

“Peki, peki! Söz veriyorum... Şimdi, sen yarın gidiyorsun, öyle mi?”

“Evet, efendim, erkenden.”

“Akşam yemeğinden sonra salona gelecek misin?”

“Hayır, efendim. Yol hazırlığı yapacağım.”

“Öyleyse şimdi vedalaşıyoruz, öyle değil mi?”

“Öyle olsa gerek.”

“İnsanlar birbirleriyle nasıl vedalaşır, Jane? Nasıl yapılır bu tören? Öğret bana. Pek bilmem çünkü.”

“Birbirlerine, hoşça kal, güle güle, derler, efendim... Ya da beğendikleri başka bir veda sözcüğü seçerler.”

“Söyle, öyleyse.”

“Şimdilik hoşça kalın, Mr. Rochester.”

“Peki, ben ne diyorum?”

“Güle güle diyorsunuz, efendim.”

“Şimdilik güle güle, Miss Eyre... Bu kadarcık mı?”

“Evet.”

“Bana göre pek soğuk, pek kuru, pek resmî böyle vedalaşmak. Ben daha başka bir şeyler arıyorum. Bu törene daha bir şeyler katmak.

Sözgelimi tokalaşsak... Ama bu da yetmez. Jane, yani sen, hoşça kal, demekle yetiniyorsun, öyle mi?"

"Bence bu yeter, efendim. Yürekten gelen tek bir sözcükle de insan birçok söz söylemiş kadar dostluk belirtebilir."

"Olabilir. Ama pek bomboş, soğuk bir laf... Hoşça kal!"

İçimden, "Daha kaç zaman duracak, böyle, sırtını o kapıya dayamış olarak? Ben gidip bavulumu hazırlamak istiyorum," diyordum ki akşam yemeğini haber veren çıngırak çaldı, o da birden, tek bir söz söylemeden döndü, gitti. O gece onu bir daha görmedim; ertesi sabah da o daha kalkmadan biz yola çıktık.

Gateshead Konağı'nın müştemilatına, mayısın ilk gününde, ikindi üzeri saat beşte ulaştım. Önce oraya girdim. İçerisi mum gibi düzenli, tertemizdi. Pencerelere beyaz perdeler asılmıştı. Yerler lekesizdi; ocağın önündeki demir ızgara, uzun maşa pırıl pırıl cilalıydı; ocakta da dumansız, gür bir ateş yanıyordu. Bessie ocak başına oturmuş, en küçük yavrusunu emzirmekteydi. Küçük Robert'la küçük Jane de bir köşede sessizce oynamaktaydılar.

Ben içeri girince Bessie, "Tanrı senden razı olsun!" dedi. "Geleceğini biliyordum zaten."

Onu öperek, "Elbet, Bessie," dedim. "Çok geç kalmadık ya? Mrs. Reed nasıl? Umarım sağdır?"

"Evet, sağ. Aklı da biraz daha başında, şükürler olsun. Doktor onun daha bir-iki hafta dayanabileceğini söylüyor ama sonunda kurtulabileceğinden hiç umudu yok."

"Bugünlerde hiç benden söz etti mi?"

"Daha bu sabah seni anıyor, 'Gelse,' deyip duruyordu. Şimdi uyuyor... Daha doğrusu on dakika önce, ben konaktayken uykudaydı. Çoğu günler öğleden sonraları üzerine bir uyuşukluk geliyor; ancak altıda, yedide uyanıyor. İstersen biraz dinlen burada, Küçükhanım. Sonra gideriz."

Robert gelmişti. Bessie uyuyan çocuğunu beşiğe yatırarak gidip kocasını karşıladı. Sonra ille orada kalıp çay içeyim diye üsteledi. Solgun, bitkin göründüğümü söylüyordu. Onun önerisini sevinerek kabul ettim; beni çocukken soyduğu gibi şimdi de pelerinimi, şapkamı almasına hiç sesimi çıkarmadım. Onun hamarat hamarat ortalıkta dolaşmasını seyrettikçe eski günler aklıma geliyordu. Çay masasını en

iyi porselen takımıyla kuruyor, ekmek dilimleyip kızartıyor, arada da, çocuklarını eskiden bana yaptığı gibi, hafifçe tokatlayıp iterek yola getiriyordu. Belli ki Bessie'nin tez canlılığıyla güzelliği kadar o çabucak parlayan öfkesi de hâlâ yerli yerindeydi!

Çay hazırlanınca kalkıp masa başına geçmek istedim. Bessie hep o eski dadı haliyle beni, "Otur oturduğun yerde!" diye payladı. Çayımı ocak başında içecekmişim! Önüme yuvarlak bir sehpa üzerinde çayımla kızarmış ekmeğimi verdi. Tıpkı eski günlerde, çocuk odasında beni mutfaktan çalınmış çörek börekle beslediği gibi! Ben de gülümsedim ve gene tıpkı eski günlerdeki gibi ona boyun eğdim. Bessie, Thornfield'de mutlu olup olmadığımı, evin hanımının nasıl bir insan olduğunu sordu. Evde yalnız beyefendi bulunduğunu söylediğim zaman da, "İyi bir bey mi bu adam? Kendisinden hoşnut musun?" diye öğrenmek istedi. Ben de evin beyinin, hayli çirkinse de, tam bir beyefendi olduğunu, bana karşı nazik davrandığını, yaşantımdan hoşnut olduğumu anlattım. Sonra ona son günlerde konakta kalmakta olan kibar konukları, aralarında düzenledikleri eğlenceleri anlatmaya başladım. Bunları Bessie merakla dinliyordu, tam onun zevkine göre şeylerdi.

Bu konuşmalar arasında bir saat geçip gitmişti. Bessie bana pelerinimi, şapkamı yeniden giydirdi, birlikte dışarı çıkıp konağa doğru yürüdük. Ondan hemen hemen dokuz yıl önce, şimdi çıktığımız şu yokuşu indiğim zaman da Bessie ile birlikte olduğumu anımsıyordum. Karanlık, sisli, soğuk bir ocak sabahı, beni barındırmak istemeyen bu evden, yüreğim acı, kin dolu, sürgüne gider gibi ayrılmıştım. Ta uzaklardaki, bilmediğim bir yere, Lowood'un soğuk koynuna atılmıştım... İşte şu anda, karşımda gene o beni istemeyen evin çatısı yükseliyordu, burada nasıl karşılanacağım henüz belirsizdi, içim hâlâ acı duygularla doluydu. Kendimi hâlâ yeryüzünde yersiz yurtsuz hissediyordum. Yalnız, bütün bunlara karşın, şimdi kendime olan güvenim çok daha gelişmişti, herhangi bir düşmanlıkla karşılaşmak olasılığı beni artık içimden yıkmıyordu. Uğradığım haksızlıkların açtığı o kanayan yaralar da kapanmış, içimden fışkıran öfke, hınç alevleri sönmüştü.

Bessie önüme düşüp konağa girerken, "Önce sabah salonuna gideceksin, Miss Jane," dedi. "Küçükhanımlar orada olacaklar."

Biraz sonra kendimi salonda buldum. Her şey, bütün eşyalar, Mr. Brocklehurst'ün ilk karşısına çıktığım zamanki gibiydi. Şöminenin önünde bile hâlâ aynı halı serili duruyordu. Kitap raflarına doğru bakınca Bewick'in *History of British Birds* adlı iki ciltlik kitabının üçüncü raftaki eski yerinde durduğunu, *Gulliver'in Seyahatleri* ile *Binbir Gece Masalları*'nın da hemen onun üstünde olduğunu seçer gibi oldum. Cansız şeyler olduğu gibi duruyordu; yalnız canlılar tanınmayacak kadar değişmişti.

Karşımda iki genç hanım vardı şimdi. Bunlardan biri uzun boyluydu... Hemen hemen Blanch Ingram'ın boyunda vardı, ama iyice de zayıftı; soluk benizli, sert, soğuk tavırlı. Bir rahibe havası seziliyordu üzerinde. Düz, dar etekli, kolalanmış beyaz yakalı elbisesinin aşırı yalınlığı, sımsıkı arkaya taranmış olan saçlarının düzlüğü, göğsüne astığı ucu haçlı, kara boncuk kolyenin dinsel görüntüsü bu havayı daha da vurguluyordu. Gerçi bu upuzun, kara kuru kadınla eskiden tanıdığım çocuk arasında hiçbir benzerlik yoktu; ama bunun Eliza olduğunda karar kıldım. Ötekinin de Georgiana olduğu kuşku kaldırmazdı; ne var ki, benim aklımda kalan Georgiana... On bir yaşındaki o tüy gibi, peri gibi kız çocuğu değil! Bu, sonuna kadar açmış iri gülleri andıran, etine dolgun bir tazeydi! Yapma bebekler gibi sarışın, güzel çizgili, baygın mavi gözlü, sarı bukleli. Onun sırtındaki elbisenin rengi de siyahtı, yalnız tarzı ablasınınkinden öyle değişik, öylesine yumuşak, daha biçimliydi ki, ablasını rahibeye benzeten karalar ona tam bir salon kadını havası veriyordu. Kız kardeşlerin ikisinde de analarından almış oldukları taraflar vardı. Kara kuru Eliza'da annesinin bal rengi gözleri; yuvarlak yapılı pembe-beyaz Georgiana'da da annesinin çenesi, avurt çizgileri. Annesininkine göre belki biraz daha yumuşaktı onun çenesi, gene de o yuvarlacık, yumuşacık yüzüne anlatılmaz bir katılık veriyordu.

Ben içeriye girince hanımların ikisi de kalktılar, beni "Miss Eyre" olarak karşıladılar. Eliza hiç gülümsemeden sert bir sesle, "Hoş geldiniz," dedi, sonra gene yerine oturarak gözlerini ateşe dikti. Beni unutmuş gibiydi. Georgiana ise, "Hoş geldiniz" sözlerine, yolculuğuma, havalara ilişkin birtakım basmakalıp sözler ekledi. Yayvan yayvan, ağır ağır konuşuyor, bir yandan da gözünün ucuyla beni süzerek tepeden tırnağa ölçüp biçiyordu. Bakışları şimdi eski yün

pelerinimin soluk kıvrımlarında, sonra şapkamın düz kurdelesinde oyalanıyordu. Genç hanımlar, ağızlarını hiç açmadan, insana "rüküş" demesini iyi bilirler! Şöyle bir tepeden bakış, soğukça bir tavır, umursamaz bir ses, onların bu konudaki duygularını, ne sözle, ne de hareketle kabalık etmeye gerek kalmadan, açıkça ortaya vurur. Ne var ki, ister açık, ister kapalı olsun, hiçbir alay beni eskisi gibi ezemezdi artık. İki dayı kızının arasında otururken kendi kendime şaşıyordum: Birisinin tüm umursamazlığı, öbürünün yarı alaylı halleri karşısında öylesine rahat ve sakindim ki! Ne Eliza'nın aldırmazlığı beni kahrediyor ne de Georgiana'nın tepeden bakışı elimi ayağıma dolaştırıyordu. Aslında, benim aklım fikrim bambaşka şeylerdeydi. Şu son aylarda içimde, onların uyandırabileceğinden çok daha şiddetli duygular uyanmıştı. Onların hiçbir zaman uyandıramayacağı kadar derin, keskin acılar, mutluluklar tatmıştım ben. Şimdi artık bana karşı nasıl davranırlarsa davransınlar, vız gelirdi!

Biraz sonra, serinkanlılıkla Georgiana'ya bakarak, "Mrs. Reed nasıl?" diye sordum.

Böyle doğrudan doğruya soru sormak benim haddime düşmezmiş gibi Georgiana şöyle bir tafralı tutum takındı:

"Mrs. Reed mi? Ha, anneciğimi soruyorsun! Çok hasta, yazık! Kendisini bu gece görebileceğini hiç sanmıyorum."

"Gidip ona benim geldiğimi söyleyiverirsen çok sevinirim," dedim. Georgiana bir irkiliş irkildi, sonra o mavi gözlerini öfkeyle iri iri açtı. "Kendisi beni görmeyi pek istemiş, biliyorum," dedim. "Onun dileğini hiç geciktirmeden yerine getirmek isterdim."

Eliza, "Annem akşamleyin rahatsız edilmekten hoşlanmaz," dedi.

Ben de ayağa kalktım, şapkamla eldivenlerimi çıkardım; gidip Bessie'yi bularak Mrs. Reed'in beni bu gece kabul edip etmeyeceğini sordurtacağımı söyledim. Dışarı çıktım. Bessie'yi bulup yengeme gönderdikten sonra başka gerekli işlere giriştim. Eskiden ben kendi başıma buyruk davranmaktan çekinirdim. Bir yıl önce konağa dönsem de bu biçim karşılansam hemen ertesi sabah çıkıp gitmeye karar verirdim. Şu anda böyle bir aptallık yapmaya hiç niyetim yoktu. Yengemi görmek için bunca yoldan gelmiştim. Onun yanında kalmam şarttı... İyi oluncaya ya da ölünceye kadar. Kızlarının kibirine, sersemliğine gelince, bunları unutmalı, hiç oralı olmamalıydım. Kâhya

kadını bulup bir oda istedim. Bir-iki hafta kalacağımı söyledim. Bavulumu yukarı taşıttım; kendim de odama çıkarken sahanlıkta Bessie'yle karşılaştım.

"Hanımefendi uyanık," dedi. "Senin geldiğini bildirdim. Gel, bakalım seni tanıyacak mı?"

O çok iyi bildiğim odaya gidebilmem için bir yol gösterene gerek yoktu! Eskiden kaç kez azar işitmek ya da ceza yemek için çağırılırdım bu odaya! Bessie'nin önü sıra çabucak yürüdüm. Usulca açtım kapıyı. Masanın üzerinde gölgelikli bir lamba yakılmıştı; çünkü ortalık kararmaya başlıyordu. İşte kehribar renkli perdeleriyle gene o eski, dört sütunlu, koca karyola! İşte tuvalet masası, koltuk, işlemediğim suçlar için af dilemem gerektiği zaman üstüne diz çöktüğüm iskemle! Gözlerim koltuğun bir köşesine kaydı. Orada, bir zamanlar ödümü koparan değneğin o incecik karaltısını görecek gibi oldum. Karyolaya yaklaştım. Perdeleri araladım, üst üste yığılmış duran yastıklara doğru eğildim.

Mrs. Reed'i hiç unutmamıştım. Çok iyi tanıdığım yüzüne şimdi heyecanla baktım. İyi ki insanın öç alma istekleri, öfkeleri, hıncı, nefreti zamanla sönüyor, unutuluyor. Ben bu kadından hınçla, nefretle dopdolu olarak ayrılmıştım. Şimdi yanına döndüğüm sırada duyduğum tek şey, onun çektiği büyük acılara karşı bir tür acıma, bütün kırgınlıkları unutup bağışlamak, barışıp dostça karşılanmak için büyük bir özlemdi.

Ezbere bildiğim o yüz işte karşımdaydı; her zamanki gibi sert, inatçı; gözlerdeki o hiçbir şeyin eritemediği buz, o despotça, buyurganlıkla biraz kalkmış duran kaşlar! Bu yüz benim üzerime kaç kez korku, nefret yağdırmıştı. O haşin çizgileri gördükçe çocukluktaki korkularımın, üzüntülerimin anısı nasıl da yeni baştan canlanıyordu! Gene de eğilip öptüm onu. O da bana baktı.

"Jane Eyre mi bu?'

"Evet. Nasılsınız?'

Bir zamanlar onun adını bir daha ağzıma almayacağıma yemin etmiştim. Şimdi bu yemini bozmayı günah saymıyordum. Parmaklarım elini kavramıştı. O da benim elimi sevgiyle sıksa nasıl sevinecektim! Ama, katı huylar öyle kolay kolay yumuşamaz. Köklü soğuklukların giderilmesi de pek öyle kolay değildir. Elini elimden

çekti, yüzünü biraz yana doğru çevirerek havanın pek ılık olduğunu söyledi. Sonra o buz gibi bakışlarını üzerime dikti. Onun bana ilişkin düşüncelerinin, duygularının hiç değişmediğini, hiçbir zaman da değişmeyeceğini o saat anladım. Sevginin parlatamadığı, gözyaşlarının yumuşatamadığı o mermer gözlerin bakışından anlıyordum ki, yengem beni hep kötü bir insan olarak görmeye kararlıydı. İyi olduğuma inanmak, ona yüce bir kıvanç vermezdi ki! Yanılmış olmak onu ancak küçük düşürür, ağırına giderdi!

Önce içim burkuldu. Sonra öfkelendim. Sonra da bu kadını yola getirmek, onu kişiliğine, iradesine karşın egemenliğimin altına almak için bir azim duydum. Gözlerim yaş dolmuştu... Tıpkı çocukkenki gibi. Kaynaklarına geri dönsünler diye buyurdum onlara. Yatağın başucuna bir sandalye çektim, oturdum; hasta kadına doğru eğildim, "Beni çağırmışsınız," dedim. "Ben de geldim. Sizin durumunuzu iyice anlayıncaya kadar da başınızda kalmaya niyetim var."

"A, elbet!" dedi. "Kızlarımla görüştün mü?"

"Görüştüm."

"Söyle onlara; aklımda birkaç şey var... Bunları seninle konuşuncaya kadar burada kalmanı istiyorum. Bu gece çok geç. Sana söyleyeceklerim aklıma gelmiyor. Ama bir şey vardı... Dur bakayım..." Dalgın bakışları, peltek konuşması, bir zamanlar o kadar gürbüz olan yapısının şimdi nasıl yıkıntıya döndüğünü belli ediyordu. Hafifçe kımıldayarak, yorganını üzerine çekmeye çalıştı. Dirseğim yorganın bir köşesini bastırmıştı. Sinirlendi. "Doğru otur!" diye beni payladı. "Bırak yorganı da canımı sıkma benim! Jane Eyre misin sen?"

"Jane Eyre'im."

"O çocuğun bana verdiği sıkıntılara kimseler inanmaz. Başıma kaldı benim... Öyle bir yük! Her gün, her saat kızdırırdı beni... O anlaşılmaz huyları, birden taşıp köpürmeleri, herkesi durmadan gözetlemesiyle. Büyümüş de küçülmüş gibi halleri vardı. İnan olsun, bir keresinde deli gibi, ifrit gibi çıkıştı bana. Ben ömrümde böyle konuşan, böyle davranan çocuk görmedimdi! Onu başımdan savınca sevindim, doğrusu. Lowood'da nasıl idare ettiler onu acaba? Humma görülmüştü orada... Öğrencilerin birçoğu ölmüşlerdi. Jane ölmedi ama ben öldü dedim. İstedim onun ölmesini."

“Çok garip bir istek, Mrs. Reed. Neden bu kadar nefret ediyorsunuz bu kızdan?”

“Onun annesinden de nefret etmiştim, oldum olası; çünkü kocamın tek kız kardeşiydi, gözünün bebeği. Yoksul bir papazla evlenince bütün aile o kadını dışladı, ama benim kocam onlara karşı geldi. O kadının ölüm haberi geldiği zaman da kocam deliler gibi ağladı. İlle çocuğu yanımıza aldırtalım, diye direndi. Oysa ben, çocuğu bir sütninenin evine ver, parasını gönder, diye yalvarmıştım. İlk gördüğüm an sevmedim onu... Marazlı, zırıltılı bir şeydi. Başka çocuklar gibi bağırıp ağlamaz, beşiğinde sabaha kadar zırlar dururdu. Kocam pek acırdı ona. Kucaklar, pışpışlardı, kendi çocuğu gibi. Kendi çocuklarıyla o kadar küçüklüklerinde hiç meşgul olmamıştı ya... O da başka! İlle, bizim kendi çocuklarımız da bu sığıntıya sokulsun, güler yüz göstersin ister, yırtınırdı. Benim yavrularımsa o veledi görmeye bile dayanamıyorlardı. Bunu ne zaman ortaya vursalar babaları küplere biniyordu... Son hastalığında durup durup o sığıntıyı istetti, yanından ayırmadı. Ölümünden hemen bir saat önce, bana yemin bile ettirtti... O pis şeyi evimden hiç ayırmayacağım diye! Yoksullar yuvasından bir piç getirip elime vereydi daha iyiydi bence!.. Ama kocam zayıf karakterli bir adamdı, yaradılıştan zayıf. John’um hiç babasına çekmemiş... Çok seviniyorum buna. John bana ya da dayılarına çekmiş... Sapına kadar Gibson!.. Ah, o para mektuplarıyla başımın etini yemekten bir vazgeçse!.. Ona verecek param kalmadı artık. Yoksul olup çıkacağız bu gidişle. Zaten şimdi bile hizmetçilerin yarısına yol verip evin bir bölümünü kapamam gerek; ya da kiraya vermeli. Buna dünyada katlanamam; ama başka türlü nasıl geçineceğiz? Gelirimin üçte ikisi ipotek ödemelerine gidiyor. John da öyle çok kumar oynuyor ki... Hep de kaybediyor, zavallı oğlum benim! Dolandırıcıların, hilebazların elinde kaldı! Battı, mahvoldu, rezil oldu John... Kendi de öyle feci çöktü, değişti ki gördüğüm zaman onun adına utanıyorum, inan olsun!”

Yengem aşırı heyecanlanmıştı. Karyolanın öbür yanında duran Bessie’ye dönerek, “Ben artık gitsem iyi olacak,” dedim.

“Öyle, Küçükhanım. Çoğu akşamlar böyle konuşuyor. Sabahları daha sakin oluyor.”

Ayağa kalktım. Yengem, "Dur!" diye bağırdı. "Bir diyeceğim daha var. John korkutuyor beni... 'Kendimi öldürürüm, seni öldürürüm!' deyip duruyor hep. Arada rüyalarıma giriyor: Boğazı kesilmiş ya da suratı şişmiş, morarmış. Öyle bir çıkmazdayım ki! Dertlerim öyle yüklü ki! Ne yapmalı? Nereden para bulmalı?"

Bessie ona yatıştırıcı bir ilaç vermeye çalıştı; bunu zorlukla yapabildi. Mrs. Reed biraz duruldu, uyuklamaya başladı. Yanından ayrıldım. Onunla bir daha ancak on günü aşkın bir zaman sonra görüşebildim. Hep uyuşuk bir halde yatıyor, sayıklıyordu. Doktor, heyecanlanma, demişti. Ben de, Georgiana ve Eliza ile elimden geldiğince iyi geçinmeye çalışıyordum. Başlangıçta buz gibi soğuk davrandılar bana. Eliza koca bir gün, ne bana, ne kız kardeşine tek bir söz söylemeden oturup dikiş dikiyor, kitap okuyup yazı yazıyordu. Georgiana saatler saati kanarya ile gevezelik ediyor, ben orada değilmişim gibi davranıyordu. Ben ise onlara karşı canım sıkılmış ya da yapacak işim yokmuş gibi görünmemeye kararlıydım. Resim araç gereçlerimi yanımda getirmiştim, bundan yararlanıyordum. Yanıma kalem kutumla kâğıt alarak kız kardeşlerden ayrı bir köşede, pencere başına oturuyor, hayalimin döner aynasında durmadan değişen görüntülerin resimlerini çiziyordum: iki kaya arasından görünen deniz; ufuktan yükselen ay, ayın tekerleği önünde bir gemi karaltısı; göl suları üzerinde sazlar, bunların arasında saçları nilüfer çiçekleriyle taçlanmış bir su perisinin başı; bir çalılıktaki serçe yuvasında oturan bir orman cini...

Bir sabah karakalemle bir yüz çizmeye başladım... Nasıl bir yüz olacağını kestiremiyordum, pek de umursadığım yoktu. Yumuşak bir karakalem alıp ucunu kalınlaştırdım, koyuldum çalışmaya. Çok geçmeden kâğıt üzerine geniş, çıkık bir alınla dört köşe bir avurt çizgisi geçirmiş bulunuyordum. Hoşuma gitti bu. Dış çizgilerin içini ayrıntılarla doldurmaya başladım. O alnın altına gür, düz, kalın kaşlar yaraşırdı. Bundan sonra da sert çizgili, geniş delikli, düzgün bir burun gelecekti elbet. Sonra, etlice dudaklı, ifadesi anlaşılmaz bir ağız, orta yerinde belirli bir çukuru olan, azimli bir çene. Alnın üstünde dalgalanan kömür karası saçlar da isterdi elbet. Şimdi sıra gelmişti gözlere. En çok dikkati onlar gerektirdiği için en sona bırakmıştım

gözleri. İri iri çizdim, güzel bir biçim verdim. Kirpikleri uzun, gür tuttum; gözbebeklerini de iri, parlak.

Çizdiklerimi gözden geçirince, "İyi! Ama gene de tam değil! Etki vermek, ateş vermek gerek bu gözlere!" diye düşündüm. Böylece, ışıklar daha parlak dursun diye gölgeleri daha koyu düşürdüm. Yerinde kullandığım birkaç çizgi başarılı oldu. İşte ben şimdi bir dostla göz gözeydim. Karşımdaki genç bayanlar benden yüz çevirse de ne önemi vardı artık! Önümdeki resme baktım. Canlı gibi duran bu portreye gülümsedim. Kendimi kaptırmış, mutluydum!

Eliza, "Tanıdığın birinin portresi mi bu?" diye sordu.

Sessizce gelip arkamda durmuştu. Bu portreyi kafadan çizmiş olduğumu söyledim, hemen öteki kâğıdın altına sokuşturdum. Yalan söylüyordum elbette. Mr. Rochester'ın, aslına pek uygun bir portresiydi bu. Ama, bundan Eliza'ya, başkalarına neydi? Bu ancak beni ilgilendirirdi. Şimdi Georgiana da resimlere bakmak için yanımıza gelmişti. Öteki resimler pek hoşuna gitti, ama portre için, "Çirkin bir adam," dedi. O da, ablası da benim resim çizmekteki hünerime şaşmış gibiydiler. Onların portrelerini çizmeyi önerdim. İkisi de sırayla modellik ettiler bana, karakalemle resimlerini çizdim. Sonra Georgiana kendi resim albümünü çıkardı. Ona bir suluboya resim armağan edeceğime söz verdim. Georgiana bunu duyar duymaz neşelendi, parkta bir gezinti önerdi.

Sokağa çıkalı daha iki saat olmadan Georgiana bana sırlarını anlatmaya dalmıştı. İki yıl önce Londra'da geçirdiği parlak kış günlerini, çevresinde uyandırdığı hayranlığın öyküsünü, hatta unvan sahibi bir soylunun gönlünü fethetmiş oluşunu dinledim. Akşamüzeri, geceleyin bir arada olduğumuz sürece Georgiana daha da açıldı: Hayranlarıyla kendi arasında geçen birçok romantik konuşmaları, duygusal sahneleri anlattı. Kısacası, o gün, kibar kişilerin yaşantısı üzerine bir romandan bir bölüm okumuş gibi oldum. Bu açılıp sır vermeler her gün yinelendi. İşlenen konu hep aynıydı: Georgiana'nın kendisi, aşkları, tasaları. Tuhaftır, ne ağabeyinin ölümüne, ne annesinin hastalığına, ne de ailenin para durumunun şu sıradaki bozukluğuna bir kez bile değinmiyordu. Aklı fikri geçmişteki eğlencelerin anılarıyla, gelecekteki eğlence âlemlerinin hayalindeydi sanki. Annesinin hasta yattığı odada her gün beş dakika geçiriyordu... Daha çok değil.

Eliza hâlâ pek az konuşuyordu. Besbelli konuşacak zamanı yoktu. Ömrümde ondan daha meşgul bir insan görmemiştim, diyebilirim. Gelgelelim, nelerle meşgul olduğunu kestirebilmek, daha doğrusu bu hamaratlığının meyvelerini görmek güçtü. Hizmetçisini, kendisini sabahleyin erken kaldırması için sıkılamıştı. Kahvaltıdan önce neler yaptığını bilemiyordum, ama kahvaltıdan sonraki günü kesin bölümlere ayırmıştı, her bölüme de ayrı bir iş düşüyordu: Günde üç kez küçük bir kitap çıkarıp gözden geçiriyordu ki elime alıp bakınca bunun bir dua kitabı olduğunu gördüm. Sonra her günün üç saatini, hemen hemen halı büyüklüğündeki bir dört köşe kırmızı kumaşın kenarlarını simli ipekle işlemeye veriyordu. Bu örtüyü ne yapacağını sorunca Gateshead dolaylarında yeni kurulan bir kilisenin sunak örtüsü olacağını söyledi. İki saat defterlerine anılarını yazıyor, iki saat sebze bahçesinde kendi başına çalışıyor, bir saat de bütçe ile hesap defterini denkleştirmeye ayırıyordu. Söyleşiye, konuşmaya hiç ihtiyaç duymaz gibiydi. Kendince mutlu olduğu kanısındayım. Bu program ona yetiyordu; en çok sinirine dokunan şey de bu şaşmaz düzeni bozacak bir olay çıkmasıydı.

Bir akşam, her zamankinden daha içten olduğu bir sırada, John'un tutumunun, bu yüzden ailenin bu hallere düşmesinin ona önceleri çok büyük üzüntü, utanç vermiş olduğunu anlattı. Ne var ki artık bir karara varmış ve bu konuda içi rahata ermiş. Aile servetinin kendine düşen payını ayırmış. Annesi ölünce (çok serinkanlılıkla, onun bir daha iyileşmeyeceğini, günlerinin de sayılı olduğunu söylüyordu) kendisi çoktandır dilediği bir düşü gerçekleştirecek, sakin bir yere gidip başını dinleyecekmiş. Orada, şu boş dünyayla kendi arasına aşılmaz engeller koyarak, hiçbir pürüzün altüst edemeyeceği bir düzen içinde yaşayacakmış. Georgiana'nın da onunla gelip gelmeyeceğini sordum. Ne münasebet! Georgiana ile Eliza'nın hiçbir ortak yönleri yokmuş ki... Eskiden beri de olamamış. Eliza'ya dünyayı verseniz kız kardeşinin yükünü çekemezmiş. Georgiana kendi yoluna gidecekmiş, Eliza kendi yoluna!

Georgiana bana içini dökmediği zamanlar saatlerinin çoğunu kanepede uzanıp ev yaşantısının durgunluğundan yakınarak geçiriyordu. Boyuna da, "Ah, Gibson teyzem beni bir Londra'ya

çağırsa!" diye dilekte bulunuyordu. "Şöyle, bir-iki ay için, her şey olup bitinceye kadar, buralardan uzaklaşsam çok daha iyi olur!"

Onun "her şey olup bitinceye kadar"la ne demek istediğini sormadım, ama annesinin beklenen ölümünü, bunu izleyecek olan iç karartıcı cenaze törenini demek istiyordu besbelli. Eliza çoğu zaman kız kardeşinin aylaklığıyla yakınmaları karşısında hiç oralı olmuyor, karşısında böyle gerinip sürünen, ah vah eden bir varlık yokmuş gibi davranıyordu. Yalnız bir gün, bütçe defterini kaldırıp nakışını açtığı bir sırada, birden kız kardeşini paylamaya başladı.

"Georgiana, senden daha işe yaramaz, daha gülünç bir yaratığın yeryüzüne yük olduğu herhalde görülmemiştir. Bu dünyaya gelmeye hakkın yokmuş. Yaşaman hiçbir işe yaramıyor! Akıl sahibi bir yaratık gibi kendi kendine güvenerek, kendi kendinle barışık bir halde yaşayacağına, sen yalnız kendi zayıflığını başkalarının gücüne sülük gibi yapıştırmaya bakıyorsun. Böyle şişko, güçsüz, yararsız, kof bir nesnenin yüküne katlanacak birini bulamayınca da kendini haksızlığa uğramış, ihmal edilmiş, mutsuz sayarak zırlamaya başlıyorsun...

Sonra, senin için yaşamın sürekli bir değişiklik, heyecanlar âlemi olması gerek; yoksa, dünya başına zindan kesiliyor. İlle çevrende pervane gibi dönülecek, sana kurlar yapılacak, iltifatlar edilecek, çalınacak, oynanacak, eğlence âlemleri yaşanacak; yoksa, sararıp soluyor, ölüp gidiyorsun. Mutlu olmak için ille başkalarının eline bakmaktan seni kurtaracak, kendi kendine güvenmenin çaresine bakacak bir düzen kuramaz mısın? Bir günü al, parçalara böl, hatta bir on dakika, beş dakika bile boş bırakma. Her dakikaya bir iş düşsün, her işi düzenle, şaşmaz bir titizlikle yap. Bak göreceksin, daha sen günün başladığını anlamadan akşam oluverecek; sen de, dakikalarının geçmesi için bir kimseye borçlu kalmayacaksın, vakit geçirebilmek için hiçbir kimsenin dostluğuna, anlayışına, sabrına, söyleşisine el açmış olmayacaksın. Kısacası, bağımsız bir varlığa yaraşır biçimde yaşamaya başlayacaksın.

Bu benim sana verdiğim ilk ve son öğüttür, can kulağıyla dinle. Dinlersen, başına ne gelirse gelsin, kimseye muhtaç olmazsın. Bu öğüdümü dinlemezsen, gene eskisi gibi, durmadan sızlanan, başkalarından yardım bekleyen, tembel bir insan olmakta direnirsen, aptallığının cezasını kendin çekersin. Seninle açık konuşuyorum, sen

de kulak ver; çünkü bir daha bu konuyu açmayacağım gibi, söyleyeceklerimin hepsini de harfi harfine yapacağım: Annemin ölümünden sonra ben seninle olan bütün iplerimi koparacağım. Annemizin tabutu Gateshead Kilisesi'nin mahzenine yerleştirilir yerleştirilmez seninle ben, birbirimizi hiç tanımıyormuşuz gibi, apayrı iki insan olacağız. Bir rastlantı sonucu aynı ana babadan olduk diye benim üzerimde en ufacık bir hak iddia edebileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Sana şu kadarını söyleyeyim ki bütün insan soyu dünya yüzünden silinse de seninle ben baş başa kalsak, ben, gözümü kırpmadan seni eski dünyada bırakır, kendim yenisine giderim." Eliza, bunları söyledikten sonra, dudaklarını sımsıkı kapadı.

Georgiana, "Böyle, nutuk atacağım diye boşuna zahmet ettin," dedi. "Dünyanın en bencil, en taşyürekli yaratığı olduğunu herkes biliyor senin. Bana olan hıncını, kinini de ben biliyorum. Lord Edwin Vere olayında bana oynadığın oyun bunun en birinci kanıtıdır. Benim senden daha yüksek bir mertebeye erişip unvan sahibi olmama, senin girmeye çekindiğin çevrelere kabul edilmeme dayanamadın. Onun için, casusluk yapıp gammazladın beni. Geleceğimi mahvettin."

Georgiana mendilini çıkarıp burnuna götürdü, belki bir saat hıçkırıp durdu. Eliza buz gibi donuk, duygusuz oturuyor, durmadan elindeki işi yapıyordu. Evet, birçok kişiler insanlık, sevgi, ruh yüceliği gibi duyguları önemsemezler; bunu bilirim: İşte, karşımda bu duyguları eksik olan iki benlik vardı. Bu eksiklik yüzünden birisi dayanılmayacak kadar buruk, öbürü de tiksindirici bir şekilde tatsız olup çıkmıştı. Akılsız salt duygu gerçi pek lezzetsiz bir şerbete benzer, ama duygunun yumuşatamadığı salt akıl da insanın boğazından geçmeyecek kadar acı, kekre bir ağudur.

Yağışlı, esintili bir günün öğleden sonrasıydı. Georgiana kanepenin üzerinde roman okurken uyuyakalmıştı. Eliza da yeni kilisede bir evliyanın ruhu için düzenlenen ayine gitmişti. Dinsel konularda da pek katı bir disiplin sahibiydi çünkü. Hava şartları ne olursa olsun, boynuna borç bildiği görevlerini yerine getirmekten geri kalmazdı. Hava ister güzel olsun, ister kötü, her pazar tam üç kez kiliseye gider, haftanın öbür günlerinde de kaç tane ayin varsa hepsinde bulunurdu.

Ben de yukarı kata çıkarak ölüm döşeğindeki kadıncağızı yoklamayı düşündüm. Oncağızı herkes unutmuş gibiydi. Hizmetçiler

onunla ancak akıllarına esince ilgileniyorlardı. Özel olarak tutulan hastabakıcı da, kendi hizmeti doğru dürüst görülmediği için, her fırsatta hasta odasından dışarı kaçıyordu. Bessie vefalıydı, ama onun da kendi çoluğu çocuğu eline baktığından konağa pek sık gelemiyordu. Hasta odasını tahmin ettiğim gibi yalnız buldum. Hemşire görünürlerde yoktu. Hasta kımıldamadan, uyuşuk, uzanmış yatıyordu. Yüzü yastıklara gömülüydü. Şöminedeki ateşi, sönmek üzere olduğunu görerek tazeledim. Yatağın örtülerini düzelttim. Bir süre, o anda benden habersiz yatan kadının yüzüne baktım, sonra pencere başına yürüdüm. Yağmur camlara hızla vuruyor, çılgın bir fırtına esiyordu. "Şimdi şurada uzanan kadın yakında, dünyadaki çarpışmaların erişemediği yerlere göçecek," diye düşünüyordum. "Şimdi et kafesinden kurtulmak için çırpınan bu ruh, sonunda özgürlüğüne kavuşunca, nerelere uçacak acaba?"

Bu büyük bilmecenin üzerinde kafa yorarken aklıma Helen Burns geldi. Onun son sözlerini, inancını, ruhların eşitliği üstüne düşüncelerini ansıdım. Onun hiç unutamadığım o sesini gene duyar, huzur dolu ölüm döşeğinde, bitkin, solgun yatarken gözlerinde beliren o Tanrısal ışığı, yüzündeki o göksel ifadeyi gene görür gibiydim. Helen'in, gökyüzündeki babasına kavuşmak için duyduğu özlemi belirten fısıltısı gene kulaklarımda çınlıyordu ki arkamdaki karyoladan cılız bir ses yükseldi: "Kim o?"

Mrs. Reed'in günlerden beri konuşmadığını biliyordum: İyileşiyor muydu acaba? Yanına giderek, "Benim, yenge," dedim.

"Sen kimsin?" diyerek bana şaşkın şaşkın, biraz da telaşla baktı, ama gene de aklı başında gibi bir hali vardı. "Seni tanımıyorum ben. Bessie nerede?"

"Evinde yengeciğim."

"Yengeciğim mi? Bana yengeciğim diyorsun. Gözüm ısırıyor seni... Bu yüz, bu sözler, bu alın çok tanıdık geliyor bana. Sen tıpkı... Sen tıpkı Jane Eyre'e benziyorsun." Sesimi çıkarmadım. Kimliğimi ortaya vurursam onun bir sarsıntı geçirmesinden korkuyordum. "Ama, bir yanlışım olsa gerek," dedi. "Hayal görüyorum besbelli. Jane Eyre'i görmek istiyordum ya, bu yüzden, şimdi böyle bir benzerlik uyduruyorum. Hem zaten sekiz yıl içinde kim bilir nasıl değişmiştir!"

Bunun üzerine ben de tatlı bir sesle onun görmek istediği insan olduğumu söyledim. Baktım beni anlıyordu, aklı da gerçekten başındaydı. Bessie'nin nasıl, Thornfield'e kocasını gönderip beni aldırttığını anlattım.

Yengem az sonra, "Çok hasta olduğumu biliyorum," dedi. "Birkaç dakika önce dönmeye çalıştım, ne kolumu kıpırdatabildim, ne budumu. Ölmeden içimi boşaltmam yerinde olur. Sağlıkta üzerinde bile durmadığımız şeyler böyle zamanlarda bize yük olup çıkıyor. Hastabakıcı da burada mı? Yoksa seninle yalnız mıyız odada?" Yalnız olduğumuzu söyledim. "Söyleyeyim öyleyse," dedi. "Sana iki kez kötülük ettim ben... Şimdi pişmanlık duyuyorum. Birincisi, seni kendi evladım gibi yetiştireceğim, diye kocama verdiğim sözden dönmek. İkincisi de..." Sustu. Sonra kendi kendine, "Kim bilir, belki de önemsiz bir şeydir," diye mırıldandı. "Sonra belki de iyi olur kalkarım. Onun önünde kendimi böyle alçaltmak doğrusu çok acı."

Biraz durumunu değiştirmeye çabaladı, beceremedi. Yüzü değişti. İçinden bir şey kopmuş gibiydi; belki de en son acının bir habercisi gelmişti. "Öbür dünya ile karşı karşıyayım. Ona her şeyi söylesem çok iyi olacak. Jane... Git tuvalet masamı aç... Orada bir mektup göreceksin. Al onu." Yengemin dediğini yaptım. "Oku," dedi.

Mektup kısaydı, şöyle diyordu:

Madam,

Bana yeğenim Jane Eyre'in adresini göndermek, sağlığından haber vermek iyiliğinde bulunur musunuz? Ona bir mektup yazmak, kendisini Madeira'ya çağırmak niyetindeyim. Tanrı'nın yardımıyla çok iyi bir duruma gelmiş bulunuyorum. Bekâr olduğum, çocuksuz bulunduğum için yeğenimi dünya gözüyle evlat edinmek, mirasımı da kendisine bırakmak isteğindeyim. Saygılarımla.

John Eyre, Madeira

Mektubun tarihi üç yıl öncesini gösteriyordu.

"Bundan benim niçin bir haberim olmadı?" diye sordum.

"Sana karşı beslediğim kin öyle köklüydü ki senin zengin olmanı düşünmeye bile dayanamıyordum, hele buna yardımcı olmaya hiç niyetim yoktu. Senin bana karşı olan tutumunu hiç unutamıyordum

Jane. Bir keresinde nasıl hışımla saldırmıştın üzerime! Benim, dünyanın en kötü insanı olduğumu söylemiştin. Benden nefret ettiğini, benim sana çok zalim davrandığımı söylerken öyle bir halin vardı ki... Sesin, yüzün hiç de çocuk gibi değildi! Sen böyle karşıma dikilip de içindeki zehri boşaltmaya başlayınca beni de bir korku almıştı: Dövdüğüm, itelediğim bir küçük hayvan, bana birden insan yüzüyle bakıp insan sesiyle lanet okumuş gibi, ödüm kopmuştu... Biraz su getir bana. Çabuk!"

Ona suyunu içirtirken, "Sevgili yengeciğim, düşünme artık bunları... Unut, gitsin," dedim. "O zamanki öfkemi de bağışla. Ne de olsa on yaşında bir çocuktum. Aradan sekiz dokuz yıl geçti."

Yengem beni dinlemiyordu bile. Suyunu içip derin bir soluk alınca, "Diyorum ya, unutamıyordum senin o hallerini!" diye konuştu. "Böylece senden öç aldım işte! Amcanın seni evlat edinmesini, refaha ermeni çekemezdim. Ona karşılık yazdım. Umut kırıklığına uğrayacağı için üzüldüğümü; çünkü Jane Eyre'in sağ olmadığını, Lowood'daki tifüs salgını sırasında öldüğünü yazdım... Şimdi artık sen dilediğini yap. Yalanımı hemen ortaya vurabilirsin. Sen zaten beni kahretmek için gelmişsin dünyaya. Son demimde bile bana işkence çektiriyorsun; çünkü o yaptığım işlerin anısı bütün huzurumu kaçırıyor. Ama karşımdaki sen olmasaydın öyle davranmazdım ben."

"Artık bu konuyu unutsan, beni bağışlayıp başka türlü..."

O, "Senin yaradılışın kötü!" diye sözümü kesti. "Bugüne dek anlayamadım gitti seni. Dokuz yıl her şeye boyun eğ, hiç sesini çıkarma da onuncu yıl birden öyle patlayarak ateş püskür... Hiç aklım almıyor bunu."

"Yaradılışım pek öyle senin sandığın kadar kötü değildir, yenge. Çocukken seni sevebilmek için içim giderdi; ama bırakmazdın ki sana sokulayım! Şimdi de seninle barışmayı yürekten istiyorum. Beni bir kere öp, ne olur!"

Yanağımı dudaklarına yaklaştırdım. O beni gene öpmedi. Yatağının üzerine doğru eğilmekle ruhunu sıktığımı söyledi, gene su istedi. Yerine yatırdığım zaman (suyu içirtebilmek için onu kolumun üzerinde kaldırıp doğrultmuştum), o buz gibi, nemli elini elimle örttüm. Cansız parmakları benim dokunuşumdan kaçmak ister gibi kasıldı... O camlaşmış gözler benim bakışlarımdan kaçınıyordu.

Sonunda, “Nasıl istersen, yenge,” dedim. “Beni ister sev, ister sevme. Ben seni tamamen yürekten bağışlıyorum. Sen de Tanrı’dan af dile, huzura kavuş!”

Zavallı, bahtsız kadın! Artık ruhunu, düşünüşünü değiştirebilmesi için vakit çok geçti. Yaşarken benden nefret etmişti, benden nefret ederek ölecekti!

O sırada hastabakıcı, peşinde Bessie ile içeri girdi. Ben de yarım saat kadar oyalandım orada, yengemden bir yakınlık görmeyi umarak; ama böyle bir şey olmadı. Kendinden geçmek üzereydi. Aklı bir daha başına gelmedi, o gece yarısı hayata gözlerini yumdu. Son nefesini verirken ben başında değildim. Kızları da yanında yoktu. Ertesi sabah bize her şeyin sona erdiğini bildirdiler. Bu arada ölüyü yıkayıp yatağa yatırmışlardı. Eliza ile ben onu görmeye gittik. Georgiana haberi duyunca bağıra bağıra ağlamıştı; korktuğunu söyledi, içeri girmedi.

Yatakta Sarah Reed’in bir zamanlar pek gürbüz, pek canlı olan bedeni uzanmış yatıyordu... Kaskatı, hareketsiz, o buz bakışlı keskin gözler soğumuş gözkapaklarıyla örtülüydü; kaşlarında, yüzünün sert çizgilerinde o amansız ruhunun damgası vardı daha. Çok acı, karışık duygulara kapıldım bu ölünün karşısında. İçim kararıyordu ona baktıkça. Hiçbir acıma, hiçbir özlem, hiçbir iç yanması duymuyordum. Onun çok acı çektiğini düşündükçe fena oluyordum, ama kendim herhangi bir şey yitirmiş değildim, gözlerim yaşsızdı.

Elizal, annesini serinkanlılıkla süzdü. Birkaç dakika süren bir sessizlikten sonra, “Yapısı sağlamdı... Daha çok yıllar yaşaması gerekirdi; onun ömrünü dert kısalttı,” diye fikir yürüttü.

Bir an dudakları titrer gibi oldu. Sonra bu da geçti ve Eliza dönüp odadan dışarı çıktı. Ben de dışarı çıktım. Hiçbirimiz tek bir damla gözyaşı dökmemiştik...

XXII

Mr. Rochester bana yalnızca bir hafta için izin vermişti; ama ben Gateshead'den bir ayda ancak ayrılabildim. Cenaze töreninden sonra hemen gitmek istiyordum.

Georgiana, "Ben Londra'ya gidinceye kadar kal," diye yalvardı. Dayısı Mr. Gibson kız kardeşinin cenazesinde bulunmak, işlerini düzene koymak için konağa geldiğinde, yeğenini, en sonunda, Londra'ya çağırmıştı. Georgiana, Eliza'yla baş başa kalmaktan ödü koptuğunu söylüyordu; ablasından ne anlayış ne avuntu ne de destek ve yardım buluyordu çünkü. Çaresiz, ben de onun budalaca sızlanmalarına, bencil yakınmalarına katlandım; dikişlerinin dikilip bavullarının hazırlanmasında ona elimden geldiğince yardımcı oldum. Ben iş yaparken o boş oturuyordu. İçimden, "Ah benim kuzenim, her zaman birlikte oturacak olsaydık durumumuz daha başka olurdu!" diyordum. "Böyle sessiz sedasız boyun eğmezdim sana. Yapacağın işleri sana bir bir gösterir, sonra tepene vura vura yaptırırdım. Sen yapmazsan ben de elimi sürmezdim. Sonra, bu sonu gelmez sızlanmalarını da zorla sustururdum. Yalnızca yakında ayrılacağımız için, şu sırada ne de olsa ananı yitirmiş olduğun içindir ki ben şimdi sana karşı böyle uysal davranıyorum."

Sonunda, Georgiana'yı Londra'ya yolcu ettik; ama bu kez de Eliza bir hafta daha kalmam için yalvardı. Bütün günü hazırlık işleriyle geçiyormuş; çünkü çok yakında uzak bir yere gitmek üzere yola çıkacakmış. Gerçekten de bütün gün, kapısı içeriden sürmelenmiş olarak odasına kapanıyor, çekmecelerini boşaltıp sandıklarını dolduruyor, birtakım kâğıtlar yakıyor, hiç kimseyle konuşmuyordu. Benden, kendi hazırlıkları bitinceye kadar evi çevirmemi, gelenlerle görüşüp başsağlığı mektuplarına karşılık vermemi rica etti. Bir sabah da bana artık özgür olduğumu bildirdi;

“Değerli yardımların, hele sessiz sedasız davranışların için sana teşekkür ederim,” dedi. “Senin gibi biriyle aynı evde oturmak Georgiana’yla oturmaktan bambaşkaymış meğer. Sen üzerine aldığın işi sessizce yapıyor, kimseye yük olmuyorsun... Yakında ben Avrupa’ya gidiyorum. Fransa’da, Lisle dolaylarındaki bir manastıra yerleşeceğim; başımı dinleyip huzura kavuşacağım. Bir süre, Katolik mezhebinin inançlarını inceleyeceğim. Bu mezhebin, az çok umduğum gibi, kişinin yaşantısına düzgünlük, düzenlik sağlayan bir yol olduğunu görürsem Katolik olacağım. Belki rahibe de olurum.”

Onun bu kararına şaşmadığım gibi caydırmaya falan da kalkışmadım. İçimden, “Rahibelik tam sana göre bir şey... Hayırlı olsun!” diyordum. Ayrılacağımız zaman,

“Tanrı’ya emanet ol halamın kızı... Yolun açık olsun,” dedi. “Aklı başında bir kızsın sen.”

“Sen de aklı başında bir kızsın, dayımın kızı Eliza,” dedim. “Ama, bir yıla kalmayacak, aklın da, başın da bir Fransız manastırının duvarları arasına kapanıp kalacak... Neyse, beni ilgilendiren bir iş değil bu. Canın öyle istiyor madem... Bana ne!”

Eliza, “Çok doğru söyledin,” dedi, bu sözlerle ayrıldık.

Bundan sonra Reed kardeşlerden hiçbirinin lafını açmama neden olmayacağına göre şimdiden söyleyeyim: Georgiana yaşlıca bir salon züppesiyle çıkar üzerine kurulu bir evlilik yaptı; Eliza da gerçekten rahibe oldu. Katolik mezhebini incelemek için kapandığı manastıra bütün servetini bağışladı. Bugün kendisi o manastırın başrahibesidir...

İnsanlar, uzun, kısa ayrılıklardan sonra evlerine dönerken ne gibi duygulara kapılır, bilmiyordum; başımdan hiç geçmemiş olan bir şeydi bu. Çocukken, uzun yürüyüşlerden sonra Gateshead Konağı’na dönüşlerimi anımsıyordum, yüzde yüz azar işitirdim, üşüdüğüm için, yüzüm gülmediği için. Sonradan da pazar günleri kiliseden Lowood’a dönüşümüzü ansıyordum... Sıcak bir oda, bol yiyecek özlemiyle dolu olup da hiçbirini bulamayışımızın acısını! Kısacası, bu dönüşlerin hiçbiri tatlı şeyler, istenilen şeyler değildi. Hiçbir zaman herhangi bir yere dönmek için can atmamış, gözle görünmez bir gücün beni oraya

doğru çektiğini duymamıştım. Thornfield'e dönüş yepyeni bir deneyim olacaktı.

Yolculuk uzun, sıkıcı geldi bana, pek bunaltıcı. İlk gün yetmiş kilometre kadar yol giderek bir handa geceledim; ertesi gün de bir o kadar yol gittim. İlk on iki saat boyunca hep yengemin son demlerini düşünüyordum; o çarpılmış, morarmış yüzünü, boğuklaşmış sesini, cenaze törenini, tabut, araba, karalar giymiş yaslılar şeridi (çoğu ölen kadının kiracısı, uşaklarıydı; akrabalarından pek azı vardı), o karanlık mahzen, kilisenin sessizliği, okunan dualar. Sonra Eliza'yla Georgiana'yı düşünüyor, birini bir manastır hücresinde, öbürünü de bir baloda görür gibi oluyor, kişiliklerindeki zıtlıkları irdeliyordum. Geceleyin arabanın büyük ... şehrine varmasıyla bu düşünceler dağıldı, sonra bambaşka bir yola girdi. Han odasındaki yatağıma yatınca geçmişi bir yana bıraktım, gelecekle uğraşmaya başladım.

Thornfield'e dönüyordum ama orada ne kadar kalabilecektim? Çok değil... Buna emindim. Bir süre önce Mrs. Fairfax'ten mektup almıştım: Konaktaki konukların dağıldığını, efendimizin üç hafta önce Londra'ya gittiğini, iki hafta sonra da döneceğini yazıyordu: Onun tahminine göre efendimiz düğün hazırlığı yapmak üzere gitmiş Londra'ya, yeni bir fayton almak niyetindeymiş. Mrs. Fairfax onun Blanche Ingram'la evlenmesi düşüncesini hâlâ yadırgadığını, ama herkesin söylediğine, kendisinin de izlenimlerine göre, düğünün çok geçmeden yapılacağına artık inanmaya başladığını söylüyordu. Ben de bunu okuyunca, "Artık inanmazsan pek tuhaf kaçar!" diye düşünmüştüm, "çünkü benim hiç kuşkum yok." Bu düşünceleri hep aynı soru izliyordu: "Peki, ben nereye gideceğim?" Her gece sabahlara kadar Blanche Ingram rüyalarıma giriyordu. Bir gece sabaha karşı gördüğüm çok canlı bir rüyada o, Thornfield'in bahçe kapılarını yüzüme karşı kapadı, eliyle başka bir yola gitmemi işaret etti. Mr. Rochester da kollarını kavuşturmuş, yüzünde alaycı, buruk bir gülüşle, bizleri seyrediyordu...

Dönüş gününü Mrs. Fairfax'e tam olarak bildirmemiştim; çünkü beni karşılamak için Millcote'a araba göndermelerini istemiyordum. Niyetim, habersizce, yürüyerek dönmekti. Nitekim bavulumu, George Hanı'nın seyisine emanet ettikten sonra sessiz sedasız yola düzüldüm, o haziran akşamının saat altısında, Thornfield'e giden eski yola saptım.

Bu, büyük bölümü tarlaların arasından geçen, şimdi artık pek kullanılmayan bir yoldu. Parlak ya da şahane bir haziran akşamı sayılmazdı ama hava açık, yumuşaktı. Yol boyunca bütün tarlalarda harman savrulmaktaydı. Gökyüzü bulutsuz değilse de gelecek için güzel günler umduruyordu: Maviliği tatlı, duru, bulutları yüksekte, ince inceydi. Günbatısı bir yangın yeriydi. Mermer damarlarını andıran bulut aralıklarından dışarıya altınla karışık bir kızıl parıltı vurmuştu.

Önümüzdeki yol kısaldıkça sevinmeye başlamıştım. O kadar seviniyordum ki bir ara durdum da bu sevincin ne anlama geldiğini sordum kendi kendime; gittiğim yerin kendi evim, hatta sürekli olarak kalabileceğim bir barınak bile olmadığını kendime anımsattım. Yolumu gözleyen, gelişimi iple çeken yakınlarım yoktu gittiğim yerde. "Mrs. Fairfax sana, sakin bir gülümseyişle, hoş geldin, diyecek; küçük Adela da seni görünce el çırpıp sıçrayacak," diye düşündüm. "Ama bal gibi biliyorsun ki senin aklın onlarda değil, başka birinde... O ise seni hiç düşünmüyor." Gelgelelim şu dünyada gençlik kadar dik kafalı olan ne vardır ki; toyluk kadar da kör? Gençlik, toyluk bana, "Onunla bir arada olmak ayrıcalığının sana vereceği mutluluk yeter de artar bile! O seni ister düşünsün, ister düşünmesin!" diyordu. Sonra, "Çabuk ol! Acele et!" diye ekliyordu. "Elinde fırsat varken birlikte ol onunla. Birkaç gün, bilemedin, birkaç hafta sonra ondan ömür boyu ayrılacaksın!" Bunu düşününce yepyeni bir işkenceyle boğulacak gibi oldum; koşmaya başladım.

Thornfield topraklarındaki tarlalarda da saman savuruyorlardı. Daha doğrusu, köylülerin tam işlerini bırakıp tırmıklarını omuzlarına vurarak evlerine döndükleri saatti bu. Önümde topu topu birkaç tarla uzanıyordu şimdi. Sonra yolun karşısına geçip bahçe kapısına ulaşacağım. Çitlerdeki yaban gülleri nasıl da bol. Ama gül sevecek zamanım yok şimdi benim. Bir an önce eve varmak istiyorum. Çiçekli dallarını yolun üzerine doğru uzatmış bir çalının önünden geçiyorum. Önündeki taş basamaklarla çit kapısını görüyorum, sonra da... Efendimin orada oturmakta olduğunu görüyorum... Kalem-kâğıt var elinde, bir şeyler yazıyor. Hayalet görmüş değilim gerçi, gene de bütün sinirlerim boşanıveriyor. Bir an kendimi tutamıyorum. Ne anlama geliyor bu? Onu yeniden görünce böyle titreyeceğimi, onun karşısında

böyle dilimi yutup taş kesileceğimi sanmamıştım. Dizlerim gene tutup da yürüyebilecek duruma geldiğim zaman hemen yüz geri edip kaçacağım. Kendimi ona karşı böyle rezil etmenin gereği yok. Başka bir yoldan giderim eve... Ama, hepsi boş... Çünkü o beni gördü bile.

"Hey, merhaba!" diyerek elindeki kalem kâğıdı sallıyordu. "Hoş geldin! Yaklaş beriye lütfen!" Yaklaşıyorum besbelli... Ancak ne yaptığımın pek farkında değilim. Tek düşüncem serinkanlı, doğal görünmek, özellikle de yüzümün kaslarına söz geçirerek duygularımı yansıtmalarını önlemek; çünkü benim gizlemeye çalıştığım şeyleri onlar ille ortaya vurmakta direniyorlar. Neyse ki şapkamın tülü var yüzümün önünde. Birkaç dakika durumumu idare ederek kendimi toparlayabilirim. "Gerçekten Jane Eyre mi bu? Millcote'tan mı geliyorsun... Hem de yaya olarak? Evet, evet, tam senden umulacak bir maymunluk bu! Araba çağırtarak, doğru yoldan, insan gibi döneceğin yerde, alacakaranlıkta, kır yollarından habersizce süzülmek, evine doğru... Bir düş gibi, hayalet gibi... Ee, bunca zamandır buradan uzaklarda ne haltlar karıştırdın bakalım?"

"Ölen yengemle birlikteydim, efendim."

"Vay canına! Tam Jane Eyre'lik bir söz bu! İyilik melekleri, siz beni koruyun! Öbür dünyadan... Ölmüşlerin dünyasından geliyor bu kız! Alacakaranlıkta, yapayalnızken karşıma çıkarak bunu açıkça da söylüyor bana. Cesaretim olsa dokunurdum sana... Bakalım etten, kemikten misin, yoksa gölgeden misin... Seni ecinni! Ama, bataklıklarda tüten mavi *ignis fatuus*[66] ışığına dokunurum da, sana dokunamam!" Bir an durakladı, sonra, "Ah seni vefasız, seni hayırsız!" diye söylendi. "Bir ay uzak kaldın benden. Beni unutup gitmişsindir... Kalıbımı basarım!"

Efendime kavuşmanın sevinçli olacağını biliyordum. Onun yakında benden uzaklaşacağını, onun gözünde benim bir hiç olduğumu bildiğim halde, mutluluk duyacağımı biliyordum bu karşılaşmadan; çünkü, ondaki çevresine mutluluk dağıtma gücü öyle büyüktü ki benim gibi yuvasız kuşlara saçtığı kırıntıları gagalamak bile dört başı mamur bir şölende karın doyurmak gibiydi. Son söylediği sözler ayrılığın bütün zehrini alan şifalı bir panzehirdi. Benim onu unutup unutmayışıma önem verdiğini ima ediyordu sanki. Ah, keşke

böyle olsaydı. Mr. Rochester çit kapısından ayrılmıyordu; ben de yürüyüp geçemiyordum. Londra'ya gidip gitmediğini sordum.

"Gidip döndüm," dedi. "Bunu nerden bildin? Malum oldu, besbelli."

"Mrs. Fairfax mektubunda yazdı."

"Ne için gittiğimi de yazdı mı sana?"

"Elbet, efendim. Herkesin bildiği bir şey bu."

"Yeni aldığım arabayı gör bakalım, Jane. Tam Mrs. Rochester'a layık bulmazsan bana söyle. O mor yastıklara yaslandığı zamanlar Amazonlar Kraliçesi'ne benzeyecek! Ah, Jane, tip bakımından ona biraz daha denk olabilmeyi isterdim. Sen mademki İyi-Saatte-Olsunlar'ın kızısın, söyle bana; beni yakışıklı yapabilecek bir büyü, bir şerbet, muska falan yok mu?"

Gülerek, "O derece etkili büyü dünyada bulunamaz, efendim," dedim. İçimden de, "Gereken tek büyü sana bakan gözlerin sevda dolu olmasıdır," diyordum, "çünkü seven gözler için sen yeter derecede yakışıklısın. Daha doğrusu, senin sert çizgilerinde güzellikleri üstün bir çekicilik var."

Kimi zaman benim içimden geçen düşünceleri, aklımın ermediği bir ustalıkla okumasını bilirdi. Şimdi de benim kabalığa kaçan sözlerime hiç aldırış etmedi. Sessizce söylediklerimi duymuş gibi kendine özgü, okunmaz bir ifadeyle gülümsedi bana. Her zaman bu biçim gülümsemezdi: Sıradan şeyler için harcamaya kıyamazmış gibi çok seyrek kullanırdı bu gülümseyişi. Bu, tam güneş gibi bir gülüştü. İşte, şimdi, efendim benim üzerime bu güneşin ışıklarını serpmişti!..

Benim çit kapısından geçebilmem için yol açarak, "Geç, Janet!" dedi. "Evine dön; o minik, yorgun ayaklarını bir dost çatısının altında dinlendir."

Şimdi benim yapacağım tek şey hiç ses çıkarmadan onun dediğini yerine getirmekti. Bir daha ağzımı açmama gerek yoktu. Çit kapısından geçtim. Niyetim soğukkanlılıkla oradan uzaklaşmaktı, ama birden bir şey dürttü sanki; görünmez bir güç geri çevirdi beni...

Ben, daha doğrusu, içimden bir şey bana karşın konuşarak, "Eksik olmayın, Mr. Rochester, çok iyisiniz," dedim. "Sizin yanınıza döndüğüm için tuhaf bir mutluluk içindeyim. Benim evim sizin yanınızdır. Bundan başka yuvam olmadı benim!"

Sonra öyle bir hızla yolumda yürüdüm ki o istese bile, bana yetişemezdi! Küçük Adela beni görünce sevinçten adeta deli gibi oldu.

Mrs. Fairfax de her zamanki yapmacıksız sevecenliğiyle karşıladı beni. Leah gülümsüyordu. Sophie bile sevinçle, *"Bon soir,"*[67] dedi. Çok tatlıydı bu! İnsanın çevresindekilerce sevilmesi, aranılan bir kimse olduğunu sezmesi kadar büyük bir mutluluk olamaz!

O gece gözlerimi bile bile geleceğe yumdum; kulağıma durmadan ayrılık, üzgünlük sözleri fısıldayan o sesi duymazlıktan geldim. Çay sona ermiş, Mrs. Fairfax eline örgüsünü almıştı. Ben onun yakınında bir iskemleye oturdum, Adela da yanı başıma, halının üzerine oturup bana sokuldu. Karşılıklı bir sevgi havası bizi altın bir halka gibi sarmıştı sanki. İçimden sessiz bir dua koptu: "Tanrım, bizi birbirimizden pek çabuk ayırma; pek de uzaklara atma!" Sonra, biz böyle otururken efendim, hiç habersiz içeri girdi, bizim yarattığımız bu sevgi tablosunu zevkle seyrederek, "Mrs. Fairfax manevi kızına kavuştu ya, artık keyfi yerinde!" dedi. Sonra da, Adela'nın *"prete à croquer sa petite maman Anglaise"*[68] olduğunu söyledi. Onun böyle konuştuğunu duyunca ben de umutlanmak cüretini buldum: Belki efendimiz evlendikten sonra da bizi birbirimizden, kendi varlığının güneşinden bütün bütün ayırmaz, hepimizi bir arada bir yerde, gene kendi kanadının altında barındırırdı.

Thornfield'e dönüşümün üzerinden görünüşte dingin iki hafta geçti. Efendimin evlenmesine ilişkin ortada ne bir laf vardı, ne de hazırlık. Hemen her gün, kesin bir şey duydu mu, diye Mrs. Fairfax'e soruyordum. O da hep "hayır" diyordu; hatta anlattığına göre, bir keresinde bu soruyu efendisine doğrudan doğruya sormuş, "Gelin hanım ne zaman gelecek?" diye. O sudan bir şakayla, o garip ifadelerinden biriyle karşılık vermiş. Mrs. Fairfax bunu neye yoracağını bilememiş!

Beni özellikle şaşırtan bir şey vardı ki o da şuydu: Ingram Park'la Thornfield arasında hiçbir geliş gidiş olmuyordu. Evet, gerçi Ingram Park otuz kilometre kadar ötede, başka bir ilin sınırındaydı, ama ateşli bir âşık için bu uzaklık nedir ki... Hele Mr. Rochester gibi usta, yorulmaz bir binici için birkaç saatlik bir at gezintisi sayılırdı. Günler geçtikçe hiç hakkım olmayan birtakım umutlar beslemeye başladım.

Belki de düğünden vazgeçilmişti; söylentilerin aslı astarı yoktu belki; ikisinden biri ya da her ikisi caymış olabilirdi. Bakalım üzgün mü, diye efendimin yüzüne bakıyordum her görüşümde. Ama, onun yüzünü bu kadar uzun zaman, sürekli olarak bulutsuz, rahat gördüğümü hiç bilmiyordum. Öğrencimle birlikte onun yanında bulunduğumuz sıralarda ben arada elimde olmayarak keyifsizleşir, tasalı bir hal alırsam, efendim sanki tersine, neşeleniyordu. Beni hiç bu kadar sık yanına çağırdığı ve yanındayken böyle tatlı davrandığı olmamıştı... Ben de, ne yazık ki, onu hiç böylesine sevmemiştim.

66. (Lat.) Deli ateş. Bu deyim, geceleri bataklıklar üzerinde görülen, metan gazının yanmasından ileri gelen parıltılar için kullanılır. (Y.N.)

67. (Fr.) İyi akşamlar. (Y.N.)

68. (Fr.) İngiliz annesini çiğ çiğ yemeye hazır. (Y.N.)

XXIII

Şahane bir yaz ortası İngiltere'yi nura boğmuştu. Uzun bir süre boyunca peş peşe gelen güzel günlerin gökleri öyle saf, güneşleri öylesine parlaktı ki bizim denizlerle çevrili ülkemizde bu tür günlerin teker teker göründüğü bile azdır! Sanki günlerden beri, kafilelerle İtalyan günleri gelmiş de parlak tüylü göçmen kuşlar gibi Albion[69] tepelerine konmuşlardı. Harmanlar kalkmış; Thornfield Malikânesi çevresindeki tarlalar yolunmuş; yollar sıcaktan çatlamış, bembeyaz; ağaçlar en olgun yeşilliklerine bürünmüş. Çitlerin, koruların bol yapraklı, koygun yeşilleri, aradaki çıplak tarlaların güneş rengiyle güzel bir çelişki yaratıyordu.

Yaz gecesi. Ta öğleden beri Hay yolunda yaban çileği toplamaktan yorgun düşen Adela güneşle bir yatmıştı. Onun uykuya dalışını seyrettim, sonra yanından ayrıldım, bahçeye indim.

Günün en tatlı saatindeydik: "Gündüzün hummalı ateşi geçmiş", soluğu kesilen ovalarla, kavrulmuş tepelere çiy taneleri serin serin dökülmeye başlamıştı. Günbatısında bulutların debdebesi yoktu. Güneş tepelerin ardında doğrudan doğruya batmıştı. Şimdi battığı yerde yakut kızılıyla, alev renkleriyle menevişlenen ağır bir mor, gitgide yumuşayarak, gökyüzünün hemen hemen yarısına yayılmaktaydı. Gündoğusunun da, duru, koyu, derin maviler içinde kendince bir güzelliği ve tek bir yıldız biçiminde bir de pırlantası vardı. Yakında ayın doğuşuyla da övünebilecekti, ama ay henüz ufkun ardındaydı.

Bir süre taşlarla kaplı yolda gezindim. Çok iyi tanıdığım, hafif bir koku: Bir sarma sigara kokusu kim bilir hangi pencereden taşarak, burnuma geldi. Kitaplık penceresinin biraz aralık durduğunu gördüm, bakan olursa beni görebileceğini bildiğim için meyve bahçesine geçtim. Thornfield topraklarında bundan daha kuytu, Cennet Bağı'na bundan daha çok benzer bir köşe bulamazdınız: Bir yanda yüksek bir

duvar, meyve bahçesini konağın avlusundan ayırıyor, öbür yanda iki sıra kayın ağacı çimlikle arasına perde gibi giriyordu. Karşı köşede bir parmaklık bu bahçeyi ıssız tarlalardan ayıran tek siperdi. Yanları taflanlı, kıvrım kıvrım bir yol bu parmaklığın tam önünde yükselen dev bir atkestanesinin çevresini dolanarak parmaklıkta son buluyordu. Ağacın çevresinde yuvarlak bir tahta sıra vardı. Bu dar yolda, insan kimsenin gözüne görünmeden gezinebilirdi. Bal gibi tatlı çiy taneleri düşer, derin bir sessizlik her yanı sarar, alacakaranlık da gitgide koyulaşırken, bu gölgeli köşede sonsuzluğa dek oyalanabileceğimi hissediyordum. Sonra, doğan ayın ışığını görerek, biraz daha yukarıdaki açıklığa doğru ilerlerken birden, olduğum yerde duraladım. Bir şey görmüş ya da duymuş olduğum için değil; gene bir koku bana bir başkasının varlığını haber vermişti. Yabangülü, karapelin, yasemin, karanfil, gül ve akşam ayini için çoktan buhurdanlarını tüttürmeye başlamışlardı. Gelgelelim bu yeni koku ne çiçek kokusuydu, ne funda; çok iyi bildiğim bu koku, efendimin sarma sigarasıydı.

Çevreme bakınıp kulak kabartıyorum: Meyve yüklü ağaçları görüyorum, yarım kilometre kadar uzaktaki bir koruda çileyen bir bülbülün dem çekişini duyuyorum. Görünürlerde ne bir karaltı var, ne de kulağıma bir ayak sesi geliyor. Yalnız, tütün kokusu gittikçe yoğunlaşmakta. Kaçmam gerek. Fidanlığa açılan çit kapısına doğru gidiyorum, Mr. Rochester'ın oradan içeri girdiğini görüyorum. Sarmaşıklı kemerin altına sokuluyor. Burada nasıl olsa fazla kalmaz, geldiği yere döner; ben de hiç sesimi çıkarmadan şuracıkta beklesem, benim varlığımdan haberi bile olmaz. Hayır... Akşam saati, bu eski bahçe, benim kadar onun da hoşuna gitmiş olsa gerek ki gezintisini uzatıyor. Şimdi bir dal tutup üzerindeki meyveleri gözden geçiriyor, derken olgun bir kiraz tanesi koparıyor, ara sıra da çiçek öbeklerine doğru eğilerek kokularını içine sindiriyor ya da yaprakların üzerindeki çiyden incileri hayran hayran seyrediyor. Kocaman bir pervane vızıldayarak yanımdan geçiyor, Mr. Rochester'ın ayağı dibindeki bir bitkinin üzerine konuyor. Efendim bunu görüyor, yakından bakmak için eğiliyor. "Hah!.. İşte bana arkası döndü; pervaneyle de meşgul... Çok usul yürürsem belki gizlice kaçabilirim," diye düşünüyorum...

Çakıltaşların şıkırtısı beni ele vermesin, diye kıyıdaki otların üzerine basarak yürüdüm. Mr. Rochester benden birkaç metre ötede,

çiçek tarhlarının arasında duruyordu, pervaneye iyice dalmış bir hali vardı. "İyi, kaçabileceğim," diye düşünerek ilerledim. Tam onun, daha iyice yükselmemiş olan ay ışığında uzayan gölgesinin üzerinden geçiyordum ki, başını çevirmeden yavaşça "Jane, gel bak şu herife,'" dedi. Çıt çıkarmamıştım, onun da arkasında gözü yoktu ya! Yoksa, gölgesinin mi duygu yeteneği vardı da ayağımı basınca hissetmişti? Eni konu irkildim, sonra onun yanına doğru yaklaştım. "Kanatlarına bak şunun," dedi. "Bana Antil Adaları'ndaki böcekleri anımsatıyor. İngiltere'de bu kadar büyük, renkli gece böceklerine az rastlanır. A! Uçtu!" Pervane uzaklaşmıştı. Ben de bön bön dönüp yürüdüm. Mr. Rochester peşimden geldi, çite vardığımız zaman, "Geri dön, Jane," dedi. "Böyle güzel bir geceyi evin içinde geçirmek günahtır! Hele böyle güneşin batmasıyla ayın doğması kucaklaşırken hiç kimse gidip yatmak istemez, öyle değil mi?"

Benim kusurlarımdan biridir: Kimi zaman pek hazırcevap olan dilim kimi zaman da bahane bulmakta güçlük çeker. Bu da hep ivedi durumlarda, kıvrak bir sözle, akla yakın bir özürle sıkıcı, üzücü köşelerden kurtulmak istediğim zamanlara rastlar. Şimdi de, bu akşam saatinde, gölgeli meyve bahçesinde Mr. Rochester'la baş başa gezinmek istemiyordum, ama oradan gitmek için uygun bir özür de bulamıyordum ki! Sürüklenen adımlarla peşinden yürürken kafam hep, yakamı kurtarabilmek için yollar aramaktaydı. Ne var ki, Mr. Rochester öyle sakin, ciddiydi ki bu derece sıkıldığım için kendi kendimden utanmaya başladım. Ortada bir sakınca varsa benim hayalimin ürünü olsa gerekti; çünkü o hiçbir şeyden habersiz, rahattı.

Yeniden o taflanlı dar yola sapıp da atkestanesine doğru ağır ağır yürümeye başladığımız zaman, "Jane, yazın Thornfield pek güzel bir yer oluyor, değil mi?" diye sordu.

"Öyle, efendim."

"Bir dereceye kadar bağlanmışsındır artık buraya. Doğal güzelliklere meraklı olduğun kadar sevdiğin şeylere bağlanmak özelliği de var sende."

"Evet, bağlandım, efendim."

"Benim aklım almıyor, ama sen o Adela olacak boş kafalı çocukla, Mrs. Fairfax denilen kendi halinde hatun kişiye de bağlandın, öyle değil mi?"

"Doğru, efendim. İkisini de seviyorum kendimce."
"Üzülür müsün onlardan ayrılırsan?"
"Elbette!"
"Yazık!" diyerek içini çekti. Az sonra, "Bu dünyanın işleri böyledir zaten," dedi. "Tam kendine şöyle rahat, sefalı bir köşe bulduğun sırada bir ses yükselir, dinlenme saatinin sona erdiğini bildirerek kalkıp başka yere gitmeni buyurur."
"Yani benim de kalkıp başka bir yere gitmem mi gerekiyor, efendim?" diye sordum. "Thornfield'den ayrılacak mıyım?"
"Yazık ki ayrılacaksın, Jane. Ben de üzülüyorum, Janet, ama bu ayrılık kaçınılmaz gibi geliyor bana."
Bir darbeydi bu; gene de beni yere yıkmasına fırsat vermedim. "Ne yapalım, efendim, kalkıp gitmek için buyruk çıktığı zaman giderim ben de!" dedim.
"Buyruk çıktı artık, Janet. Bu gece bildirmek zorundayım."
"Demek gerçekten evleniyorsunuz ha?"
"Tam da üstüne bastın! Her zamanki keskin sezişinle tam isabet ettin hedefe."
"Yakın mı, efendim?"
"Çok yakın, benim... Yani Jane Eyre... Sana bir şey anımsatmak istiyorum: Hani bir süre önce benim şu kaşarlanmış bekâr boynuma evliliğin kutsal boyunduruğunu geçireceğime ilişkin bir söylenti çıkmıştı ya –yoksa ben mi dokundurmuştum– Blanche Ingram'ı bağrıma basacağıma ilişkin? (Hani Blanche Ingram da tam bağra basılacak parça ya! İnsanın hem gözünü, hem kolunu koltuğunu dolduracak cinsten ama fazla mal göz çıkarmaz!) Her neyse, dediğim gibi... İyi dinle beni, Jane! Neden çeviriyorsun öyle başını... Gene pervane aramak için mi? Sana şunu anımsatmak isterim ki, Blanche Ingram'la evlendiğim zaman seni de, Adela'yı de çarçabuk başka yere göndermem gerektiğini ortaya ilk atan sen olmuştun. Tam benim evimdeki gösterişsiz mevkiinden umulacak bir sözdü o! Senin o hayran olduğum ileri görüşünün, sağduyunun, alçakgönüllülüğünün bir belirtisi! Aslında bu söz benim sevgilimin karakterine sürülen bir lekedir, ama bunun üzerinde durmuyorum; sen buralardan uzaklaştığın zaman da unutmaya çalışacağım, Janet; yalnızca öğüdünün ne kadar yerinde olduğunu anımsayacağım. Zaten öğüdünü

bu kadar yerinde bulduğum içindir ki kendime yasa olarak benimsedim: Adela yatılı okula gitmeli, sen de, Sayın Miss Jane Eyre, kendine yeni bir iş aramalısın."

"Elbet, efendim. Hemen bir ilan veririm. Bu arada da..." Niyetim, "Yeni bir sığınak bulup gidinceye kadar burada kalabilirim," demekti, ama uzun bir cümle söylemeyi göze alamayarak sustum; çünkü sesime pek güvenemiyordum.

"Bir aya varmadan dünya evine gireceğimi umuyorum," dedi. "Bu arada da seni kendi elimle yeni bir işe, yeni bir yere yerleştireceğim."

"Eksik olmayın, efendim. Size çok zahmet..."

"Yo, özür dilemeye gerek yok! Bence bir işçi görevini senin kadar iyi başarırsa, işverenin ufak tefek yardımlarına hak kazanmış, olur; hatta, bu arada, gelecekteki eşimin annesi yoluyla senin için yeni bir yer aradım, sana uygun olacağını sandığım bir aile buldum. İrlanda'nın Connaught kentinde, Bitternutt Lodge malikânesinin sahibesi Mrs. Dionysius O'Gall, beş kızının öğrenimini üzerine alacak birini arıyormuş. İrlanda'yı seveceğini sanıyorum. Dediklerine göre öyle sıcak kanlıymış ki oradaki ahali!"

"O kadar uzak ki, efendim!"

"Varsın uzak olsun... Senin gibi aklı başında bir kız yolculuktan da, yolun uzaklığından da yılmaz!"

"Yolculuk değil de yolun uzaklığı yıldırıyor beni. Sonra, deniz de ayıracak beni..."

"Neden ayıracak seni?"

"İngiltere'den, Thornfield'den, sonra..."

"Sonra?"

"Sizden, efendim." Bunu istemeyerek söylemiştim; gene hiç istemezken, gözlerimden yaşlar boşanıvermişti. Ama sesli olarak ağlamıyor, hıçkırmıyordum. Bitternutt Lodge'lu Mrs. O'Gall'ı düşündükçe kanım donuyordu nedense. Hâlâ o anda yanımda yürüyen efendimle benim arama girecek olan köpüklü dalgaların düşüncesi kanımı büsbütün donduruyordu. Ama, en acısı, sevdiğim erkekle benim arama girecek olan asıl okyanusun, yani varlık, sınıf, mevki ayrımından oluşan uçurumun düşüncesiydi. Gene, "O kadar uzak ki!" diye mırıldandım.

“Uzak ki ne uzak! Sen İrlanda’nın Connaught kentindeki Bitternutt Lodge’a gidince birbirimizi bir daha hiç görmeyeceğiz artık. Burası kesin, Jane. Ben hiç gitmem İrlanda’ya; çünkü benim gönlümü okşayan bir yer değildir. Ama, şunca zaman iyi arkadaşlık ettik seninle, öyle değil mi, Jane?”

“Öyle, efendim.”

“Arkadaşlar da, ayrılmak üzereyken ellerinde kalan üç-beş günü birlikte geçirmek isterler. Gel, yıldızlar gökteki pırıltılı yaşamlarına başlarken şöyle yarım saat kadar oturalım da, ayrılıktan, yolculuktan konuşalım usul usul. İşte, atkestanesi ile yaşlı köklerinin arasına kurulmuş olan sıra. Gel, burada bir daha oturmamız nasip değilse bile bu gece oturabiliriz.” Sıraya oturdu, beni de oturttu. “İrlanda’nın yolu gerçekten uzak, Janet!” dedi. “Küçük dostumu böyle yad ellere salıvermek benim de içime sinmiyor ama... Elimden daha iyisi gelmiyorsa, ne yapabiliriz ki! Jane, söyle bana, ne dersin: Benimle bir akrabalığın falan var mı acaba?” Konuşacak durumda değildim artık; yüreğim durmuştu sanki. Efendim, “Çünkü arada sana ilişkin tuhaf duygulara kapılıyorum,” diye sözünü sürdürdü. “Hele böyle, şimdiki gibi, yakınımda olduğun zamanlar. Sanki sol kaburgamın altında bir yerde bir ip varmış da bu ip senin sol kaburgana sımsıkı bir kördüğümle bağlanmış. Öyle sanıyorum ki aramıza dağlar, denizler girerse bizi birbirimize bağlayan bu ip kopacak. O zaman da için için kanlarım akacakmış gibi bir kuruntuya kapılıyorum. Sana gelince... Sen hemen unutursun beni!”

“Ben sizi dünyada unutamam, efendim; biliyorsunuz...” Burada kaldım. Ötesini söylemek olanaksız!

“Jane, korulukta öten bülbülü duyuyor musun? Bak, dinle.”

Bülbülü dinlerken sarsılarak hıçkırmaya başladım; çünkü çektiğim acıyı daha fazla bastıramıyordum. Kendimi tutamayarak tepeden tırnağa en derin bir ıstırapla titriyordum. En sonunda konuşabildiğim zaman, “Keşke hiç doğmasaymışım! Keşke Thornfield’e gelmeseymişim!” diye inledim.

“Ayrılacağına üzüldüğün için mi?”

İçimdeki sevginin, acının köpürttüğü şiddetli heyecan benliğimi bütün bütün sarıp kendi benliğini dile getirmek için çırpınıyordu.

“Thornfield’den ayrılacağıma üzülüyorum. Çünkü Thornfield’i seviyorum. Thornfield’i seviyorum; çünkü çatısının altında mutlu, dopdolu bir yaşam sürdüm; çünkü kimse beni ezmedi burada. Duygularımı içime gömüp taşlaşmak zorunda kalmadım. Dünyada en çok saydığım, en çok mutluluk bulduğum şeyle... Karakter sahibi, zeki, düşünür, kimselere benzemez bir insanla karşı karşıya geldim. Burada sizi tanıdım, efendim. Sizden temelli ayrılmamın kaçınılmaz olduğunu düşündükçe dehşet ve azap içinde kıvranıyorum. Sizden ayrılmamın kaçınılmaz olduğunu görebiliyorum; ama ölümün kaçınılmaz olduğunu düşünmek gibi bir şey bu.”

Efendim, “Kaçınılmazlığı nereden çıkarıyorsun?” diye birden sordu.

“Nereden mi? Bunu benim önüme seren sizsiniz, efendim.”

“Nasıl?”

“Güzel, soylu bir genç kadın biçiminde... Yani, Blanche Ingram... Yani karınız.”

“Karım mı? O da nesi? Karım falan yok benim.”

“Yok ama olacak.”

Dişlerinin arasından, “Evet! Evet! Olacak!” diye söylendi.

“Öyleyse benim de gitmem gerek... Siz kendiniz söylediniz bunu.”

“Hayır... Kalacaksın! Ant içiyorum buna. Andımı da yerine getireceğim.”

Bu kez ben öfkeye benzer bir hırsa kapılarak, “Gideceğim diyorum size!” diye bağırdım. “Burada, bir hiç olarak kalmaya dayanabilir miyim, sanıyorsunuz? Mekanik bir şekilde yaşayabilir miyim? Duygusuz bir makine olup çıkabilir miyim sanıyorsunuz? Bana can veren ekmekle suyun elimden alınmasına dayanabilir miyim? Yoksulum, kimsesiz, ufak tefek, gösterişsizim, diye duygusuz, ruhsuz muyum sanıyorsunuz? Öyleyse, yanılıyorsunuz. Benim de en azından sizinki kadar duygulu bir yüreğim, ruhum var. Tanrı bana güzellik, zenginlik de bağışlasaydı... Benden ayrılmak size de güç gelirdi... Sizden ayrılmanın bana güç geldiği kadar! Şimdi sizinle konuşurken gelenekleri, alışkanlıkları, hatta şu ölümlü benliğimi bile hiçe sayıyorum. İkimiz de bu dünyadan göçmüşçesine... Benim ruhum sizin ruhunuza sesleniyor; ikimiz de Tanrı’nın huzuruna çıkmışız, eşitmişiz gibi – ki elbet eşitiz aslında.”

O, “Elbet eşitiz!” diye benim sözlerimi yineledi. Sonra, “İşte böyle!” diyerek beni kollarının arasına alıp bağrına bastı, dudaklarını dudaklarıma bastırdı. “İşte böyle, Jane.”

Ben de, “Evet, efendim, işte böyle!” dedim. “Yalnız, gene de böyle değil... Siz evli bir adamsınız... Yani, evli sayılırsınız. Hem de kişilik yönünden kendinizden daha aşağı düzeyde, değer vermediğiniz, eminim aslında sevmediğiniz bir kadınla sözlüsünüz. Sizin onu alaya aldığınızı gördüm, duydum. Sizin yerinizde ben olsam böyle bir evlenmeyi gururuma yediremezdim: Demek ki ben sizden üstünüm. Bırakın beni gideyim!”

“Nereye, Jane! İrlanda’ya mı?”

“Evet, İrlanda’ya. İçimi boşalttım artık... Nereye olsa giderim.”

“Jane, rahat dur, kuzum! Çırpınma öyle! Çırpınırken kendi tüylerini yolan küçücük, vahşi bir kuş gibisin.”

“Kuş değilim ben. Kafesim de yok. Bağımsız, irade sahibi, özgür bir insanım, şu anda da irademi sizden ayrılmak üzere kullanıyorum.” Bir çırpınışla kendimi kurtardım, onun karşısında dikilip durdum.

“İradenle yazgını da saptayacaksın!” dedi. “Sana gönlümü, adımı, bütün servetimin bir bölümünü sunuyorum.”

“Siz bir komedi oynuyorsunuz, ben de buna gülüp geçiyorum.”

“Senden ömrünü benim yanımda geçirmeni, benim ikinci benliğim, iki dünyada eşim olmanı diliyorum.”

“Siz bu eşi daha önceden seçmiş bulunuyorsunuz. Onda karar kılmanız gerek.”

“Jane... Dur biraz. Fazla heyecanlısın. Konuşmayalım.”

Defneli yoldan doğru bir soluk rüzgâr esip geldi, atkestanesinin yaprakları arasında ürperdi. Sonra uzaklara... ta uzaklara doğru süzülerek silinip gitti. Şimdi duyulan tek ses bülbülün şakımasıydı. Onu dinlerken ben gene ağlamaya başladım.

Efendim sessiz, kımıldamadan oturuyor, yumuşak, ciddi bakışlarla beni süzüyordu. Bir süre hiç konuşmadı. Sonra, “Gel yanıma, Jane!” dedi. “Gel, derdimizi anlatalım, anlaşalım.”

“Bir daha sizin yanınıza gelmem ben. Koparıp attınız beni artık; bir daha geri dönemem.”

“Jane... Ama seni karım olarak çağırıyorum yanıma. Benim evlenmek istediğim tek sensin.” Sesimi çıkarmadım. Benimle alay

ediyor sanıyordum. “Gel, Jane... Gel buraya,” dedi.

“Aramızda sevdiğiniz, evleneceğiniz kız var,” dedim.

Kalktı, uzun bir adımla bana ulaştı. Beni gene kendine doğru çekerek, “Benim sevdiğim, evleneceğim kız burada!” dedi. “Çünkü eşitim, benzerim burada. Jane, evlenir misin benimle?” Ben hâlâ buna karşılık vermiyor, onun kollarından kurtulmaya çalışıyordum. Çünkü duyduklarıma hâlâ inanmıyordum. “Benden kuşkun mu var, Jane?”

“Tamamen.”

“Bana güvenin yok demek?”

“Zerrece yok.”

“Bana yalancı gözüyle mi bakıyorsun yani?” diye hırsla sordu. Sonra, “Küçük kuşkucu, inandıracağım seni!” dedi. “Blanche Ingram’ı seviyor muyum ben? Hiç sevmiyorum, bunu sen de biliyorsun. O beni seviyor mu? Sevmiyor. Bunu kanıtlamak için epey zahmetlere girdim. Servetimin gerçekte söylenenin üçte biri kadar bile olmadığına ilişkin bir söylenti çıkardım; bu söylentinin onların kulağına varmasını sağladım. Sonra da sonucu görebilmek için evlerine gittim. O da, annesi de buz gibi soğuk davrandılar bana. Blanche’la evlenmem ben... Evlenemem! Sen... Tuhaf şey. Seni kendi etimden bir parça gibi seviyorum. Yoksul, ufak tefek, kimsesiz, gösterişsiz bir kızsın ama gene de yalvarıyorum sana: Beni kocan olarak kabul et!”

“Ne? Ben mi?” diye bağırdım. Bütün bu içtenliği, hele kabalığı karşısında artık ona inanmaya başlıyordum. “Ben mi? Benim dünyada tek dostum yok, sizden başka... Siz benim gerçekten dostumsanız, yani... Sizin bana verdiğiniz aylık dışında tek kuruşum yok dünya yüzünde!”

“Evet, sen, Jane, sen... Sen benim olmalısın, tepeden tırnağa benim! Olacak mısın? Evet de, çabucak.”

“Mr. Rochester... Yüzünüze bakmak istiyorum... Lütfen ay ışığına doğru döner misiniz?”

“Neden?”

“Yüzünüzü okumak istiyorum da ondan. Dönün şöyle.”

“Döndüm işte! Ama yırtık, çizik, buruşuk bir sayfayı okumakla birdir benim yüzümü okumak... Oku, okuyabildiğin kadar. Tek, çabuk ol; çünkü işkence içindeyim.” Yüzü gerçekten heyecandan buruşmuştu, gözleri de tuhaf ışıltılarla yanıyordu. “Ah, Jane, işkence

bu bana!" diye inledi. "O vefalı, o soylu gözlerinle süzerken eziyet ediyorsun bana!"

"Ben size nasıl eziyet edebilirim! Doğru söylüyorsanız, isteğiniz gerçekten ciddiyse ben size ancak minnet, bağlılık duyabilirim. Bu duygular da eziyet vermez size!"

"Minnet mi?" diye bağırdı. Sonra çılgınca, "Jane, çabuk, evet de bana!" diye yalvardı. "Hem de, adımla konuş. De ki... Edward seninle evleneceğim, de!"

"Ciddi misiniz? Gerçekten seviyor musunuz beni? Karınız olmamı yürekten diliyor musunuz?"

"Evet. Gerekirse yemin bile ederim."

"Öyleyse sizinle evlenirim, efendim."

"Edward de... Karıcığım benim!"

"Sevgili Edward."

"Gel bana... Tamamen gel artık," dedi. Sonra, yanağını yanağıma dayadı, en derin sesiyle, "Beni mutlu kıl, ben de seni mutlu edeceğim," diye fısıldadı. Biraz sonra da, "Tanrı beni bağışlasın, kullar da işime karışmasın!" diye mırıldandı. "O benimdir... Bir daha bırakmam artık."

"Sizin işinize kim karışabilir ki, efendim? Bana da karışacak kimse yok."

"Öylesi daha iyi zaten."

Onu daha az sevseydim sesindeki, yüzündeki coşkun sevinci pek aşırı bulurdum belki; ama şimdi onun yanında, ayrılık karabasanından uyanmış, beraberlik cennetinin eşiğinde, ben ancak bana böyle bol bol sunulan mutluluğu düşünüyordum. O, boyuna, "Mutlu musun, Jane?" diye soruyordu, ben, hep, "Evet," diyordum. O da, "Günah yazılmaz elbet; sevabı da var bunun," diye mırıldanıyordu. "Onu kimsesiz, avuntusuz, yapayalnız bulmadım mı? Ona kol kanat germek, avuntu vermek, onu bağrıma basmak yanlış mı? Tanrı'nın kurduğu mahkemede bunlar hafifletici sebep sayılacaktır. Yaradan, benim davranışımı doğru buluyor, biliyorum bunu. Toplumun yargısına gelince, elimi eteğimi çekiyorum bundan. İnsanların düşüncesi ise, bana vız gelir."

Ama havaya ne olmuştu bu arada? Ay daha batmamıştı, ama karanlıklar içindeydi. Yanı başında olduğum halde onun yüzünü göremez olmuştum. Ya atkestanesinin nesi vardı? İnim inim inleyerek

çırpınıyordu. Taflanlı yol üzerinde de bize doğru harıl harıl bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Efendim,

"İçeri girsek iyi olacak," dedi. "Hava bozuyor. Seninle böyle sabaha kadar oturabilirdim, Jane."

İçimden, "Ben de seninle oturabilirdim sabaha kadar," diyordum. Belki bunu yüksek sesle de söyleyecektim; ama tam o sırada bakmakta olduğum bir buluttan müthiş bir ateş fışkırdı, gitgide yaklaşarak şiddetlenen bir çatırtı koptu. O anda, yalnızca, kamaşan gözlerimi efendimin omzuna saklayabildim.

Yağmur boşanmıştı. Koşarak avluya, oradan eve girdik. Daha eşiğe ulaşmadan iliklerimize kadar ıslanmıştık. Taşlıkta, Mr. Rochester omzumdaki şalı alıp, çözülmüş olan saçlarımdaki suları silkelerken Mrs. Fairfax odasından çıktı. Önce görmedim onu, Mr. Rochester da görmedi. Lamba yanıyordu, saat de on ikiyi vurmak üzereydi.

Mr. Rochester, "Çabuk koş, sırtındaki ıslak şeyleri çıkar," dedi. "Ama önce... İyi uykular... Tanrı rahatlık versin, sevgilim."

Beni tekrar tekrar öptü. Kollarından sıyrılıp başımı kaldırdığımda kâhya kadının yüzünü gördüm... Sapsarı kesilmiş, ciddi, şaşkın. Ona yalnızca gülümsemekle yetindim, koşarak yukarı çıktım. "Başka zaman anlatırım," diye düşünüyordum. Ama onun, geçici de olsa, bu durumu yanlış yorumlayacağını düşündükçe içim cız etti. Neyse ki sevincim çok geçmeden başka bütün duyguları bastırdı. Rüzgâr uğuldayarak esiyor, gök gürültüsü çok yakınlardan gümbürdüyor, şimşekler durmadan çakıyor, yağmur da sel gibi yağıyordu, ama iki saat süren bu fırtına boyunca hiç korku duymadım. Fırtına sırasında efendim üç kez kapıma gelerek korkup korkmadığımı sordu. Bunun verdiği güçle, avuntuyla her şeye göğüs gerebilirdim.

Ertesi sabah daha ben yataktan kalkmadan Adela koşarak odama geldi, meyve bahçesinin dibindeki o koca atkestanesi ağacına geceleyin yıldırım düştüğünü, ağacı yarıdan böldüğünü haber verdi.

69. Kayalıkların uzaktan bembeyaz görünmesinden dolayı, eskiler Büyük Britanya adasına bu adı vermişlerdi; bu ad Latince *albus* (beyaz) sözcüğünden gelir. (Y.N.)

XXIV

Kalkıp giyinirken, gece olup bitenleri düşünüyor, düş mü, değil mi, bilemiyordum. Mr. Rochester'ı gene görüp de o sevgi bildiren, mutluluk umduran sözlerini yeniden duymadıkça gerçeğe inanamayacaktım. Saçlarımı yaparken aynada yüzüme baktım. Yüzüm artık alımsız, gösterişsiz değilmiş gibi geldi bana. Yüzümün ifadesi umut, rengi yaşam doluydu. Gözlerim de yaşam kaynağını görmüş, o ışıklı suların parlaklığını kapmış gibiydi. Çoğu kereler efendimin yüzüne bakmakta isteksizlik göstermiştim; çünkü onun benim yüzümü beğenmeyeceğinden korkmuştum. Şimdi ise onun sevgisini soğutmak korkusu olmaksızın yüzüne bakabileceğimi seziyordum. Çekmecemden sade, temiz, hafif bir yazlık elbise çıkartıp giydim. Sanki şimdiye kadar hiçbir giysi bana bu derece yaraşmamıştı! Şimdiye kadar hiçbir giysiyi bu derece coşkun bir mutlulukla giymemiştim ki!

Merdivenlerden koşarak aşağı indiğimde, geceki kasırganın yerini pırıl pırıl bir haziran sabahının almış olduğunu görünce, açık camlı kapıdan içeri dolan güzel kokulu, taptaze rüzgârın soluğunu duyunca hiç şaşmadım! Ben böyle mutluyken doğa da şenlik yapacaktı elbet. Araba yolundan bir dilenci kadınla küçük oğlu yaklaşmaktaydılar, ikisi de soluk benizli, pırtık şeylerdi. Hemen koştum, kesemde kaç para varsa hepsini onlara verdim; üç-dört şilin bir şeydi, ama karınca kararınca benim bayramımdan onlar da nasiplenmeliydiler! Kargalar gaklıyor, daha neşeli olan kuşlar cıvıldaşıyorlardı. Gene de hiçbir şey benim sevinçli gönlüm kadar şen şakrak olamazdı!

Mrs. Fairfax üzgün bir yüzle pencereden bakıp son derece ciddi, "Miss Eyre, kahvaltıya buyurur musunuz?" diyerek beni şaşırttı. Kahvaltı sırasında da kadıncağız sessiz, soğuk durdu bana karşı. Onun kapıldığı yanlış kanıyı düzeltmek elimde değildi ki. O da, ben de, efendimizin açıklama yapmasını bekleyecektik. Zorla bir şeyler yedim,

hemen yukarı koştum. Ders odasının kapısında Adela'ya rastladım, dışarı çıkıyordu.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordum. "Ders saatin şimdi."

"Mr. Rochester beni çocuk odasına gönderdi."

"Kendisi nerede?"

Adela dershaneyi göstererek, "Orada," dedi.

İçeri girdim, onu gördüm. Efendim, "Gel, bana günaydın de," diye buyurdu. Canıma minnetti bu benim. Bu sabah, merhabalaşmamız yalnızca resmî birkaç sözden, tokalaşmaktan ibaret kalmadı: Kucaklaştık, öpüştük. Efendim tarafından böyle sevilip okşanmak pek doğal geldi bana. "Jane... Yüzünde güller açmış bu sabah. Güler yüzlü, güzelsin, gerçekten güzel. Nerede benim o solgun benizli küçük ecinnim? Nerede benim arpacı kumrum? Bu yanağı gamzeli, gül dudaklı, güneş yüzlü küçük kız, ipek gibi kumral saçları, ışıklı yeşil ela gözleriyle bu kız, o mu?"

"O efendim; Jane Eyre."

"Yakında Jane Rochester olacak. Dört hafta sonra Janet. Dört haftayı bir gün bile geçmeyecek. Duydun mu?" Duymuştum, ama tam olarak kavrayamamıştım. Başım dönüyordu. Bu sözlerin içimde uyandırdığı duygu, sevinç heyecanından daha yoğun bir şeydi... Sarsıcı, sersemletici bir şey; korkuydu neredeyse. "Önce kızardın... Şimdi de bembeyaz kesildin. Neden Jane?"

"Bana yeni bir ad verdiniz de ondan, Jane Rochester. Öyle garibime gitti ki!"

"Evet, Mrs. Rochester," dedi "Genç Mrs. Rochester. Fairfax Rochester'ın çocuk yaştaki karısı."

"Olmayacak bir şey bu, efendim. Olanaksız bir şey. Bu dünyada tam mutluluk hiçbir insana nasip olmaz. Benim alın yazım da öteki insan kardeşleriminkinden daha başka olacak değil ya! Başıma böyle bir şey gelmesi bir masala benziyor... Bir düş!"

"Bu düşü gerçekleştirmek benim elimde. Gerçekleştireceğim de! Bugünden başlıyorum bu işe. Bu sabah Londra'daki bankama yazdım, kasalarımdaki mücevherleri bana göndersinler, diye. Bunlar Thornfield'in bir hanımından öbürüne geçen aile andaçlarıdır. Birkaç gün sonra hepsini kucağına boşaltacağım senin. Unvan sahibi bir adamın kızını alıyormuşum gibi davranacağım sana karşı."

“Sakın ha, efendim, bırakın siz mücevherleri! Lafından bile hoşlanmıyorum. Jane Eyre için mücevher düşüncesi garip, yadırganır bir şey gibi geliyor bana. Hiç vermeyin, daha iyi.”

“Elmas dizisini boynuna, elmaslı tacı alnına kendi elimle takacağım. Çok da yaraşacak; çünkü. Yaradan senin alnına soyluluk damgası vurmuş, Jane. Bu çıt kırıldım bileklere bilezikler geçireceğim; bu tüy gibi parmakları yüzüklerle donatacağım.”

“Yok, efendim, hayır! Başka şeyler düşünün, başka şeyler konuşun. Başka türlü konuşun benimle... Güzel bir kadınmışım gibi değil! Çünkü ben hep sizin okullu kızlar gibi sade olan mürebbiyenizim.”

“Benim gözümde sen güzeller güzelisin. Tam benim gönlüme göre bir güzelliğin var: İnce, hayal gibi.”

“Yani cılız, silik, demek istiyorsunuz. Siz galiba düş görüyorsunuz, efendim. Yoksa, alay mı ediyorsunuz benimle? Tanrı aşkına, alaycı olmayın böyle!”

O, “Senin güzelliğini, dünya âleme de kabul ettireceğim!” dedi. Onun bu türlü konuşması beni gerçekten tedirgin etmeye başlıyordu; çünkü ya kendi kendini ya da beni aldatmaya çalıştığını sanıyordum. “Jane’imi atlaslar, danteller içinde gezdireceğim. Saçına güller takacak, yüzüne paha biçilmez tüller örtecek.”

“O zaman da siz beni tanıyamayacaksınız, efendim. Artık sizin Jane’iniz olmaktan çıkacağım, hokkabaz hırkası giymiş maymunlara, tavus tüyü takınmış serçelere döneceğim. Sizin tutup da oyuncular gibi giyinmeniz neyse benim de saraylı hanımlar gibi giyinmem odur. Bakın, ben size yakışıklısınız, güzelsiniz, diyor muyum?.. Sizi bütün varlığımla sevdiğim halde? Ama zaten sizi pek çok sevdiğim için iltifat edemiyorum. Ne olur, siz de bana öyle iltifatlar etmeyin!”

O benim ne derece huzursuz olduğumu anlamadan gene konuştu: “Hemen her gün seni faytonla Millcote’a götüreceğim. Orada kendin için elbiseler seçeceksin. Dört hafta içinde evleneceğimizi söyledim sana. Nikâhımız şu aşağıdaki kilisede sessiz sedasız kıyılacak. Sonra seni Londra’ya götüreceğim. Orada biraz kaldıktan sonra da güneşe daha yakın diyarlara kaçıracağım seni: Fransız bağlarına, İtalyan ovalarına. Eski Dünya’nın da, Yeni Dünya’nın da en ünlü yerlerini görecek benimtatlım. Sonra büyük kentlerin yaşantısını da tadacak. Başkalarıyla ölçerek kendi kendine değer vermesini öğrenecek.”

“Geziye çıkacağım ha? Hem de sizinle?”

“Paris’i, Roma’yı, Napoli’yi görüp gezeceksin... Floransa, Venedik, Viyana. Benim gezdiğim her yeri sen de gezeceksin. Benim kaba ayaklarımla çiğnediğim yerlerin üzerinden sen bir tüy gibi uçup geçeceksin. Bundan on yıl önce ben, yarı deli durumlarda dolaştım Avrupa’yı. Yanımda yol arkadaşı olarak nefret, öfke, tiksinti vardı. Şimdi ruhum şifa bulmuş, arınmış olarak döneceğim Avrupa’ya... Yanımda beni avutacak bir melek!”

Onun bu sözlerine karşı gülerek, “Ben melek falan değilim!” dedim. “Ölmeden de melek olamam... Ben kendimim, Mr. Rochester, benden öyle ilahî bir şeyler ne bekleyin, ne de isteyin; çünkü elde edemezsiniz; nasıl ki ben de sizden melek falan gibi davranmanızı hiç beklemediğim gibi.”

“Ne bekliyorsunuz peki benden?”

“Kısa bir süre için belki de şimdi olduğunuz gibi olacaksınız... Çok kısa bir süre. Derken ateşiniz soğumaya başlayacak. Sonra daha kaprisli, daha da sert olup çıkacaksınız. Sizi hoşnut bırakabilmek için akla karayı seçeceğim. Yalnız, zamanla, bana alıştıkça benden gene hoşlanmaya başlayacağınızı umuyorum. Ama bakın... Hoşlanmak diyorum, âşık olmak değil. Aşkınız altı ayda, belki de daha önce uçup gidecek... Erkeklerin yazdığı kitaplara bakılırsa, yeni evli bir adamın aşkı bu kadar sürermiş. Ama sonradan, bir arkadaş, bir dert ortağı olarak, sevgili efendime hiç usanç vermeyeceğimi umuyorum.”

“Usanç vermekmiş! Hoşlanmakmış! Bak göreceksin, sadece hoşlanmakla kalmayıp seni gerçekten, ateşle, vefayla sevdiğimi sen bile kabul edeceksin.”

“Evet, ama siz ne de olsa kaprisli bir insansınız, efendim, öyle değil mi?”

“Beni salt yüzlerinin güzelliğiyle çeken kadınlara karşı evet! Onların duygusuz, ruhsuz olduklarını keşfedince, sığ, basmakalıp, inceliksiz, huysuz, sıradan, belki de aptal olduklarını öğrenince iblis kesilirim ben! Ama bir kadın ki derindir, içtendir, dürüsttür, konuşmasını bilir; bir ruh ki ateşten yapılmıştır; bir karakter ki eğilir, ama bükülüp kırılmaz... Hem esnek, hem dimdik, hem uysal, hem de prensip sahibidir... İşte böyle bir kadına karşı ben her zaman vefalı, her zaman sevecenimdir.”

“Şimdiye kadar hiç böyle bir kadın tanıdınız mı, efendim? Hiç böyle birini sevdiniz mi?”

“Şimdi seviyorum.”

“Benden önce demek istedim. Hoş, ben sizin ileri sürdüğünüz çetin ölçülere uyabileceğimi hiç sanmıyorum ya...”

“Ben şimdiye kadar senin bir eşine daha rastlamadım, Jane. Beni hem hoşnut ediyorsun, hem de egemen oluyorsun bana. Boyun eğer gibi davranıyorsun. Bayılıyorum senin bu uysallığına... Parmağıma yumuşacık bir ibrişim dolar gibi. Ben bu ipek iplikle oynarken ta yüreğime doğru bir titreşim yayılıyor. Etkilenmişim, yenilmişim, elden gitmişim meğer! Yalnız, bu anlatamayacağım kadar tatlı bir duygu. Bu yenilgide kazanacağım her türlü zaferden çok daha güçlü bir büyü var... Neden gülüyorsun öyle, Jane? Yüzündeki şu anlaşılmaz, şeytanca ifade ne anlama geliyor ki?”

“Kusura bakmayın, efendim, elimde olmadan aklıma bir şey geldi de... Hercules’i, Samson’u düşünüyordum... Onları büyüleyen kadınları...”

“Ya, demek bunları düşünüyorsun, öyle mi, seni küçük şeytan seni!”

“Yeter, canım efendim; şu sırada neler dediğinizi pek bilmeyen bir haliniz var... Hercules’le Samson’un bir zamanlar ne yaptıklarını pek bilmedikleri gibi! Yalnız, onlar da kendilerini büyüleyen kadınlara nikâh kıysaydılar koca olarak gösterdikleri sertlik, önce gösterdikleri gevşekliği kapatırdı besbelli. Sizinle de durumumuzun böyle olacağından korkuyorum. Sonra, çok da merak ediyorum: Bundan bir yıl sonra sizden, gönlünüzün istemediği ya da işinize gelmeyen bir dilekte bulunsam, bunu nasıl karşılarsınız acaba?”

“Benden şimdi bir şey istesene, Janet. Ne olursa olsun. Benden bir şeyler dilemeni istiyorum.”

“Hemen efendim. Dilekçem zaten hazır.”

“Söyle! Ama böyle gülümseyerek yüzüme bakarsan daha dileğinin ne olduğunu anlamadan peki diyeceğim, bu yüzden de aptal durumuna düşeceğim.”

“Hiç de değil, efendim. Benim tek dileğim şu: Londra’daki mücevherleri getirtmeyin, benim başıma güller falan takmaya

kalkışmayın. Şu sade mendilinizin çevresine simli bir zıh geçmekle bir olur bu."

"Has altına yaldız sürmek de, daha iyi! Biliyorum. Dilekçen kabul edildi, Janet... Ama şimdilik. Bankaya yazdığım talimatı geri alacağım. Yalnız, benden henüz bir şey istemiş değilsin, yalnızca vereceğim bir armağanı vermekten vazgeçmemi diledin. Hadi, bir şey iste."

"Peki öyleyse, efendim. Merakımı son derece kabartan bir nokta var. Bu merakımı gidermek iyiliğinde bulunun bari."

Birden kaygılandı. Telaşla, "Neymiş bu? Ne?" diye sordu. "Merak tehlikeli şeydir. Neyse ki senin her isteğini yerine getireceğim diye yemin falan etmedim."

"Bu isteğimi yerine getirmekte hiçbir tehlike olamaz, efendim."

"Söyle, Jane. Ama keşke benim bir sırrımı sormak yerine, örneğin mülkümün yarısını isteyeydin benden."

"Aman, 'Kral Asuerus Hazretleri!'[70] Ne yapayım ben sizin mülkünüzün yarısını? Beni parasını mülke yatırma peşinde olan bir tefeci falan mı sandınız siz? Mülkünüzün yarısı yerine inancınızın tümünü verin, bence daha iyi. Bana gönlünüzü veriyorsunuz, güveninizi vermekten kaçınmazsınız elbet, değil mi?"

"Güvenimin sana layık olan kadarını seve seve veririm. Ama yalvarırım sana, Jane, gereksiz bir yük altına sokma kendini. Zehir isteme benden. Havva Anamız gibi, yasak bilgiler dileme."

"Neden, efendim? Daha demin söylüyordunuz yenilginin size nasıl tatlı geldiğini, etki altında kalmaktan ne kadar hoşlandığınızı. Bu itiraftan hemen yararlansam da salt elimdeki gücü göstermek için size yalvarıp nazlanmaya, gerekirse ağlayıp somurtmaya başlasam yerinde olmaz mı?"

"Haddin varsa dene bakalım böyle bir şey! Benim sevgimi kötüye kullanmaya kalk, bana buyurmaya yelten... Her şey bitti demektir!"

"Öyle mi, efendim? Çabuk pes ediyorsunuz görüyorum. Ne de sert bir bakışınız var şu anda! Kaşlarınız parmak gibi kalınlaştı. Bir zamanlar bir şiirde "mavi siyah bir küme gök gürültüsü" diye bir benzetiş okumuştum. Alnınız da tıpkı buna benziyor. Bu sizin evlilik yüzünüz olsa gerek, değil mi, efendim?"

“Senin evlilik yüzün de şu şimdiki gibi olacaksa ben bu işten vazgeçtim. Dini bütün bir Hıristiyan olarak bir ecinni kızıyla ya da bir semenderle birlikte yaşlanamam! Ama senin benden bir soracağın vardı, semendercik... Hadi sor!”

“Güzel! İşte artık kabalaştınız. Ben de sizin kabalığınızı iltifatlarınızdan daha çok seviyorum. Sizden sormak istediğim şu: Blanche Ingram’la evleneceğinize beni inandırmak için neden onca zahmete katladınız?”

“Bu kadarcık mı? Tanrı’ya şükür daha aşırı bir şey değilmiş!” O kapkara çatık duran kaşları düzeldi. Bir tehlike atlattığı için sevinmiş gibi yüzüme bakıp gülümseyerek saçlarımı okşamaya başladı “İtiraf edebilirim, sanıyorum. Seni biraz kızdıracağım –kızdığın zaman da nasıl cadılaştığını gördüm– ama... Dün gece kadere karşı isyan ederken, benim eşitim olduğunu ileri sürerken o serin ay ışığında alev alev tutuşmuştun sanki. Ha, sırası gelmişken... İlk öneriyi bana sen yaptın aslında, Janet.”

“Elbette! Ama konuya dönelim lütfen... Blanche Ingram?”

“İşte, ona kur yapar gibi davrandım; çünkü sana deli gibi âşıktım, seni de kendime deli gibi âşık etmek istiyordum. Buna ulaşmak için en kestirme yolun da seni kıskandırmak olduğunu biliyordum.”

“Güzel! Şimdi gözümde küçüldünüz işte! Küçük parmağımın tırnağı kadarsınız şu sırada. O biçim davranmanız doğrusu çok ayıp... Rezalet! Blanche Ingram’ın duygularını hiç hesaba katmadınız mı, efendim?”

“Onun bütün duyguları tek bir şeyde toplanmış: kibir. Böylelerinin burnunu sürtmek gerek. Kıskandın mıydı onu, Jane?”

“Bu sizin üstünüze görev değil, Mr. Rochester, sizi zerrece de ilgilendirmez. Şimdi bana gene doğru olarak karşılık verin: Blanche Ingram acı çekmedi mi? Şimdi aldatılmış, bırakılmış bir kız durumuna düşmeyecek mi?”

“Hiç de değil. Sana söyledim ya, asıl o beni bıraktı diye! Benim zengin olmadığıma inanınca duyduğu ateş bir anda sönükleşti... Daha doğrusu, temelli söndü.”

“Tuhaf, dolambaçlı bir düşünüş yönteminiz var, Mr. Rochester; hatta kimi prensiplerinizin yazık ki, acayip olduğu bile söylenebilir.”

“Prensiplerimi hiç iyi yetiştirmemişimdir, Jane. Bakımsızlıktan belki biraz eğri büğrü olmuşlardır.”

“Ciddi olarak soruyorum, efendim: Bana bağışlanan büyük mutluluğu içim rahat olarak tatmak isterim. Bir süre önce çektiğim zehir gibi acıları şimdi benim yüzümden bir başkasının çekmesini istemem. Ortada böyle bir şey yok, değil mi?”

“Bundan emin olabilirsin, benim iyi yürekli kızcağızım! Yeryüzünde bana böyle tertemiz bir sevgiyle bağlı olan tek varlık sensin. Ruhumdaki yaraları bu güzel merhemle sarıyorum ben,[f71] Jane: Senin sevgine inanıyorum.”

Omzumda duran ele dudaklarımı bastırdım. Çok seviyordum onu; o kadar ki ortaya vurmaktan çekiniyordum; o kadar ki bunu belirtecek sözcük bulamazdım zaten.

Biraz sonra, “Bir şey daha dile benden,” dedi. “Senin dilediğini yerine getirmek bana kıvanç verecek.”

Dilekçem gene hazırdı: “Niyetlerinizi Mrs. Fairfax’e anlatın, efendim. Dün gece bizi taşlıkta gördü, çok fena oldu. Ben onunla yeniden görüşmeden siz durumu anlatın ona. Öyle iyi yürekli bir hanımın bana kötü gözle baktığını bilmek üzüyor beni.”

“Odana git, şapkanı giy,” dedi. “Birazdan benimle birlikte Millcote’a gelmeni istiyorum. Sen hazırlanırken ben de o hatunu aydınlatırım. Ne düşündü dersin, Janet? Senin aşk uğruna her şeyi feda ettiğini mi sandı acaba?”

“Mevkimi unuttuğumu sandı bence. Sizin mevkinizi de.”

“Mevki! Mevki! Senin mevkin benim gönlümdür. Bundan böyle seni hor görmeye kalkışanların vay haline! Haydi, şimdi yukarı!”

Çabucak hazırlandım. Onun Mrs. Fairfax’in odasından çıktığını duyar duymaz ben de oraya koştum. Kadıncağız her sabahki gibi İncil’den bir sayfa okumaktaymış besbelli: İncil’i önünde, gözlüğü de kitabın üzerinde duruyordu. Mr. Rochester’ın gelmesi üzerine okumasını falan unutmuş gibi bir hali vardı. Karşısında boş duvara dikili duran gözlerinde, hiç beklemediği bir haberle aklının karışmış olduğunu belli eden bir şaşkınlık okunuyordu.

Beni görünce kendini toparladı. Gülümsemek için şöyle bir davrandı, birkaç kutlama sözü söyledi. Yalnız, gülüş çok geçmeden

sönüp gitti, başladığı cümle de yarım kaldı. Gözlüğünü kaldırıp İncil'ini kapattı, sandalyesini masa başından geriye doğru itti.

"Öyle şaşkına döndüm ki," diye söze başladı. "Sana ne diyeceğimi inan ki bilemiyorum, Jane Eyre. Düş falan görmüş değilim ya? Kimi zaman tek başıma otururken uyku bastırıyor; yarı düş görür gibi olmayacak şeyler aklıma geliyor. Kaç kez böyle kestirirken, on beş yıl önce ölen sevgili kocam içeri girip yanıma oturmuş gibi gelir; beni eskisi gibi 'Alice,' diye, adımla çağırdığını bile duymuşumdur. Sen de şimdi söyle bana: Mr. Rochester'ın sana evlenme önerdiği sahi mi? Gülme bana. Daha beş dakika önce yanıma geldi, seninle evlenmek istediğini söyledi gibi geliyor."

"Bana da aynı şeyleri söyledi," dedim.

"Öyle mi? İnanıyor musun ona? Kabul ettin mi önerisini?"

"Evet."

Kadıncağız şaşkın şaşkın yüzüme baktı: "Aklımdan geçmezdi. Gururludur efendimiz. Bütün Rochester'lar gururlu olagelmişlerdir. Babası paraya düşkündü, kendisinin de hesaplı olduğu söylenir. Demek niyeti seninle evlenmek, ha?"

"Bana öyle diyor."

Mrs. Fairfax beni tepeden tırnağa süzdü. Bende bu bilmeceyi çözmeye yarayacak bir güzellik bulamadığını gözlerinden okudum. "Doğrusu aklım ermiyor!" dedi. "Sen de söylediğine göre doğru olsa gerek. Ama sonu nasıl çıkar, bilemem... Gerçekten bilemem. Böyle durumlarda mevki, servet eşitliği çok zaman aranır. Hem sizin aranızda yirmi yıl yaş farkı da var. Mr. Rochester neredeyse senin baban olacak yaşta."

Ben sinirlenerek, "Hiç de değil!" diye karşılık verdim. "Babam olacak yaşta falan sayılmaz! Bizi yan yana görenler böyle bir şeyi akıllarına bile getirmezler. Mr. Rochester yaşını hiç göstermiyor. Zaten ruhu da, yirmi beşinde gibi genç."

Mrs. Fairfax, "Seninle gerçekten sevda uğruna mı evleniyor şimdi?" diye sordu. Onun bu soğuk, kuşkucu tutumu öyle gönlümü kırmıştı ki gözlerime yaşlar doldu.

Kâhya kadın, "Seni üzmek istemem, ama öyle gençsin ki!" diyordu. "Erkekler konusunda da öyle toysun ki, biraz kulağını bükmek isterdim. Eski bir söz vardır, 'Her ışıldayan, altın değildir,'

derler. Bu işin altından da senin, benim ummadığımız bir pürüz çıkacak diye korkarım."

"Neden? Ucube falan mıyım ben? Mr. Rochester'ın bana karşı candan bir sevgi duyması olanaksız mı yani?"

"Yo, sen pekâlâ hoş bir kızsın. Son zamanlarda geliştin de. Mr. Rochester'ın seni sevdiğinden de kuşkum yok. İlk baştan beri seni el üstünde tuttuğu gözüme çarpmıştır. Arada onun böyle seni belirli olarak ayırt etmesinden senin hesabına kaygılandığım oldu, kulağını bükmek istedim; ama aklıma hiçbir kötülük getirmek de işime gelmedi. Böyle bir dokundurmanın seni üzeceğini, belki de gücendireceğini biliyordum. Sen kendin de öyle usturuplu, öyle aklı başında, öyle kendi halinde bir kızsın ki senin kendi kendini bütün tehlikelerden koruyabileceğine inandım... Derken, dün gece bütün evi arayıp da ne seni, ne de beyefendiyi hiçbir yerde bulamayınca neler çektim, anlatamam sana. Derken, saat on ikide ikinizin birlikte eve döndüğünüzü gördüm..."

"Her neyse yararı yok artık," diye sabırsızlıkla onun sözünü kestim. "Kötü bir şey yapmadığımı öğrendiniz ya, yeter."

"Dilerim sonu da iyi çıkar, kızım... Ama inan bana, ayağını ne kadar denk alsan yeridir. Mr. Rochester'ı kendinden uzak tutmaya çalış. Ne ona güven ne de kendine. O mevkideki beylerin, evlerindeki mürebbiyelerle evlenmek âdetleri değildir."

Artık tepem atmaya başlıyordu. Neyse ki tam o sırada Adela koşarak içeri girdi. "N'olur, ben de geleyim! Yalvarırım, ben de geleyim Millcote'a!" diye sızlandı "Mr. Rochester bırakmıyor. Oysa yeni faytonda dünya kadar yer var. N'olur matmazel, siz yalvarın ona, beni de alsın."

"Peki söylerim, Adela," diyerek hemen onu alıp oradan uzaklaştım. Kötümser akıl hocamdan uzaklaştığıma seviniyordum, doğrusu!

Fayton hazırlanmış; evin ön kapısına getireceklermiş. Mr. Rochester bir aşağı, bir yukarı gezinip duruyor, Kılavuz da onu adım adım izliyordu.

"Adela da bizimle gelebilir, değil mi, efendim?" diye sordum.

"Gelemezsin, dedim ben ona. Piç kurusu istemiyorum bugün yanımda, yalnız seni istiyorum."

"N'olur gelsin, efendim! Daha iyi olur."

"Hiç de değil. Can sıkıntısı olur yalnızca."

Sesi de, tavrı da bir hayli sertti. Zaten Mrs. Fairfax'in uyarıları, kuşkuları da neşemi kırmış, içimi ürpertmişti. İçimdeki umutların yerini bir güvensizlik, bir kuşku almıştı. Ona olan inancımı da yarı yitirmiş gibiydim. Pek üstelemeden ona boyun eğmek üzereydim; arabaya binmeme yardım ederken yüzüme baktı:

"Ne var?" diye sordu. "Güneş batıverdi sanki. Bıcırığın ille bizimle gelmesini mi istiyorsun? Onu burada bırakırsak keyfin mi kaçacak?"

"Gelirse daha çok sevinirim, efendim."

Efendim, "Öyleyse, bıcırık, koş hemen şapkanı giy, yıldırım gibi dön!" diye Adela'ya seslendi, o da, bacaklarının bütün gücüyle bir koşu kopardı. Beyefendi, "Ne yapalım, birkaç saatliğine katlanacağız artık," diyordu "Nasıl olsa yakında sana... Düşüncelerinle, konuşmalarınla, bütün zamanınla tüm varlığına, ölünceye kadar el koyacağım."

Adela arabaya binince, aracılığımdan ötürü gönül borcunu ödemek için beni öpmeye başladı. Mr. Rochester onu hemen alıp öbür köşeye oturttu. Bu kez çocukçağız onun arkasından başını uzatıp bana bakmaya başladı. O köşede oturmanın onca hiçbir tadı yoktu; çünkü Mr. Rochester'la, hele şu halinde, konuşup fısıldaşamaz, soru falan soramazdı.

"Bırakın, benim yanıma gelsin çocuk," dedim "Sizi belki rahatsız eder. Benim yanımda çok yer var."

Mr. Rochester çocuğu, bir köpek yavrusu gibi kaldırıp benim yanıma verdi. "Bak görürsün, yatılı okula göndermezsem!" dedi, ama şimdi gülümsüyordu.

Adela duydu, okula *sans modemoiselle*[72] mi gideceğini sordu.

Vasisi, "Evet," dedi. "Elbet *sans modemoiselle!* Çünkü ben senin matmazelini alıp aya götüreceğim, oradaki yanardağların arasında bembeyaz vadilerin birinde bir mağara bulacağım. Matmazel orada benimle oturacak. Benden başka kimsenin yüzünü görmeyecek."

Adela, "Ama matmazel orada yiyecek bulamaz," diye görüşünü belirtti. "Açlıktan öldürürsünüz sonra onu."

"Ona sabah akşam cennet meyvesi toplarım ben. Ayın yamaçlarıyla ovaları cennet meyvesiyle kaplıdır, Adela."

"Ama matmazel üşür orada. Nasıl ısınacak?"

"Ayın dağlarından hep ateş fışkırır, kızcağızım. Matmazel üşüyünce ben onu kucağımda tepeye çıkarır, yanardağ ağızlarından birinin başına koyarım."

"Oh, qu'elle y sera mal... Peu confortable![73] Peki, ya giysileri? Sırtındaki eskiyince yenilerini nerden bulacak?"

Mr. Rochester şaşırmış gibi yaptı. Sonra, "Ehem!" diye hafifçe öksürdü. "Sen olsan ne yapardın, Adela? İşlet kafanı biraz. Şöyle pembe beyazlı bir bulut alıp giydirsen nasıl olur dersin? Sonra, gökkuşağının ucundan keserek güzel bir atkı yapabiliriz."

Adela bir süre düşündükten sonra, "Bu hali daha iyi," sonucuna vardı. "Zaten ayda salt sizinle baş başa oturmaktan bıkar o. Ben matmazelin yerinde olsam, sizinle gitmeye razı olmazdım."

"O razı oldu: Söz verdi bile."

"Ama siz onu aya çıkaramazsınız ki! Ayın yolu yok. Hep hava. Ne siz, ne de matmazel uçacak değilsiniz ya!"

"Adela, şu tarlaya baksana!" Şimdi Thornfield'in bahçe kapısını geride bırakmış, Millcote'a giden düzgün yolda hafifçe kaymaktaydık. Geceki kasırga tozları bastırmış, yolun iki yanındaki alçak çalılarla yüce ağaçlar yağmurda yıkanmış olmanın verdiği taze bir yeşille pırıl pırıldı. "Adela, işte ben bundan iki hafta kadar önce bir akşamüzeri şu tarladan geçerken –hani o gün seninle harman savurmuştuk, işte o günün akşamı– orak biçmekten yorgun düştüğüm için bir çitin üzerine oturdum. Cebimden küçük bir defterle bir kalem çıkardım. Çok eskiden başıma gelen bir felakete, artık bunu unutup mutlu olmak istediğime ilişkin bir şeyler yazmaya başladım. Güneş batmıştı ama ben hâlâ harıl harıl yazıyordum ki şu yoldan bir şey geldi, benim biraz ötemde durdu. Baktım: Yüzünü bürümcükten bir peçeyle örtmüş, minnacık bir şeydi. Yanıma gelmesi için elimle işaret ettim. Geldi, dizimin dibinde durdu. Hiçbir şey demedim, o da bana bir şey demedi; yalnız, ben onun gözlerini okudum, o da benimkileri. Böylece, sözsüz konuştuk. Bu şey, periler ülkesinden gelme bir küçük periymiş. Bu dünyaya beni mutlu kılmak için gelmiş. Ama onunla

birlikte gene bu dünyadan uzaklaşıp ıssız, uzak bir yerlere gidecekmişiz... Örneğin ay gibi. Peri kızı, başıyla, o sırada Hay tepesinden yükselmekte olan ayı gösterdi. Orada oturacağımız gümüşi vadi ile fildişi mağaradan söz etti bana. Ben de dedim ki 'Seve seve giderim,' dedim. Yalnız, tıpkı senin gibi ben de ona uçacak kanadım olmadığını belirttim. Bunun üzerine peri kızı bana, 'Hiç önemi yok bunun,' dedi, her türlü güçlüğü ortadan kaldıracak bir tılsım verdi bana. Güzel bir altın yüzüktü bu. Peri kızı: 'Bunu sol elinin yüzükparmağına takarsan ben senin olurum, sen de benim olursun. Birlikte dünyadan uzaklaşır, oraya yerleşiriz,' dedi. Gene başıyla ayı gösterdi. İşte, Adela, o tılsım şimdi altın bir para biçiminde benim cebimde duruyor. Onu yeni baştan yüzüğe dönüştüreceğim."

"Ama bizim matmazelin ne ilişkisi var bununla? Peri kızı vız gelir bana... Siz hani matmazeli götürüyordunuz Ay'a?"

Mr. Rochester sır söyler gibi bir fısıltıyla, "Peri kızı matmazelmiş," dedi.

Ben de Adela'ya onun bu şakalarına kulak asmamasını söyledim. Zaten küçük kız tam bir Fransız gerçekçiliğiyle vasisinin *un vrai menteur*[74] olduğunu söyledi; onun *contes de fée*'sine[75] hiç inanmadığını bildirdi, *du reste, il n'y avait pas de fées, et quand même il y en avait,*[76] ileri sürdü; perilerin Mr. Rochester'a asla görünmeyeceğinden, ona yüzükler verip Ay'da oturmaya çağırmayacaklarından emindi... Millcote'ta geçirdiğimiz saat benim için çok sıkıntılı oldu. Mr. Rochester beni zorla bir kumaşçı dükkânına sokarak altı tane ipekli seçmemi buyurdu. Hiç bana göre bir iş değildi bu... Gelmiyordu içimden. "Başka zamana bırakalım," diye yalvardım ama yok... İlle şimdi yapılacakmış! Neyse, ateşli fısıltılarla yalvarıp yakararak, altı parça kumaşı ikiye indirebildim! Ama efendim bunları kendi seçeceğine yemin etti. Onun gözlerini renk renk toplar üzerinde dolaştırmasını kaygıyla izledim. Sonunda çok parlak bir leylak rengiyle şahane bir pembe ipeklide karar kıldı. Ben yeniden fısıldaşmaya başlayarak bunları almakla dore bir tuvalet, gümüş lame bir şapka almanın bir kapıya çıkacağını; çünkü bu kumaşları taş çatlasa sırtıma giymeyeceğimi bildirdim. Deveye hendek atlatır gibi bir güçlükle (çünkü efendim keçi gibi inatçıydı), onu kandırarak, seçtiği kumaşları

kuzgun siyahı bir saten, bir de sedef rengi bir ipekliyle değiştokuş ettirdim.

Efendim, "Şimdilik bunlar idare etsin bakalım," dedi. "Ama ben senin çiçek bahçesi gibi renkler bezendiğini de göreceğim elbet!"

Onu dükkândan çıkarınca derin bir soluk aldım. Kuyumcudan çıkardığım zaman da öyle. O bana öteberi aldığı ölçüde benim içimi utançtan, sinirden ateşler basıyordu. Gene faytona bindik. Alı al, moru mor, bitkin bir durumda arkama yaslandığım zaman aklıma birden, birbirini izleyen acı, tatlı olayların telaşından unutmuş olduğum bir şey geldi: Amcam John Eyre'in Mrs. Reed'e beni kendine evlat, mirasçı edinmek niyetini bildiren mektubu! "Kendime ait ufak bir gelirim olsa gerçekten ferahlarım," diye düşündüm. "Doğrusu, kocamın beni taşbebekler gibi giydirip kuşatmasına ya da Danae[77] gibi her gün altın yağmuru gibi üstüme yağmasına doğrusu dayanamam! Eve gider gitmez oturup bir mektup yazarım Madeira'ya, John amcama Mr. Rochester'la evlenmek üzere olduğumu bildiririm. Günün birinde biraz gelir sahibi olacağımı bilirsem bu arada bütün bütün onun eline bakmayı biraz daha kolay içime sindirebilirim belki."

Bu kararla az çok rahatlamış olarak (gerçekten de eve gider gitmez yerine getirdim bu kararı) sevdiğim, kendisi de beni seven adamın yüzüne bir daha bakabilmek cesaretini buldum. Deminden beri ben başımı çevirdikçe o ısrarla benim gözlerimi arayıp duruyordu. Şimdi bana gülümsedi. Bana öyle geldi ki bu bir sultanın, bir mutluluk, tutkunluk ânında, armağanlara, ziynetlere boğduğu bir cariyesine gülümseyişiydi. Durmadan elimi arayan elini tutup öfkeyle sıktım sıkabildiğimce, sonra bıraktım.

"Böyle bakmayın bana!" dedim. "Bakarsanız emin olun Lowood'dan getirdiklerimden başka hiçbir çöp giymem, bu eflatun poplinle gelin olurum. Aldığımız sedef rengi ipekliyi siz sabahlık yaparsınız, siyah satenden de sayısız yelek çıkar size."

İçin için gülerek ellerini ovuşturdu: "İnanın doyamıyorum bu kızı ne görmeye, ne de dinlemeye! Nasıl da hiç kimselere benzemeyen, insanı iğneleyen halleri var! Osmanlı Sultanı'nın haremindeki bütün o ahu gözlü, huri vücutlu kızları verseler şu bir tek minicik İngiliz kızını değişmem, inan olsun!"

Bu benzetişle damarıma basmıştı gene. “Size haremlik etmeye zerrece niyetim yok!” dedim. “O düşünceleri aklınızdan silin. Gönlünüzden o türlü şeyler geçiyorsa, hiç gecikmeden, dosdoğru İstanbul’a yollanın. Zaten buralarda paranızı nereye harcayacağınızı bilemez gibi bir haliniz var... Oradan bir sürü cariye alın da bir harem kurun kendinize.”

“Peki, ben şu kadar kilo et, şu kadar düzine ahu göz için pazarlık ederken sen ne yapacaksın, Janet?”

“Ben de misyoner olacağım; gidip bütün kölelere özgürlük aşkı aşılayacağım. Bu arada sizin hareminizdekileri de unutmayacağım elbet. Hele bir gireyim oraya... Bakın nasıl bir isyan çıkaracağım! Üç sorguçlu paşa olsanız boşuna... Bir anda, bu kez biz sizi tutsak yapacak, kölelerinizi azat eden bir ferman çıkarıncaya kadar da sizi salıvermeyeceğiz.”

“Ben de senin merhametine sığınmakla yetinirim, Jane.”

“Böyle bakmakta inat ederseniz ben de merhamet bilmem! Böyle baktığınız sürece şurası belli ki, bizim zorumuzla bütün koşullara bile razı olsanız, serbest kalır kalmaz anlaşmamıza ihanet edeceksiniz.”

“Peki, ama Jane, ne yapayım istiyorsun? Korkarım benimle evlenmek için çok özel koşullar öne süreceksin. Nedir bunlar?”

“Ben yalnız iç rahatlığı istiyorum. Yük altında kalmamak istiyorum. Céline Varens’dan konuşurken... Ona verdiğiniz kürkleri, elmasları anlatırken neler dediğinizi unuttunuz mu? Sizin İngiltere’deki Céline Varens’ınız olmaya hiç niyetim yok! Ben Adela’nın mürebbiyesi olmayı sürdüreceğim. Böylece, ekmek paramı, ek olarak da yılda otuz sterlin harçlığımı çıkarır, kendi giyim kuşamımı bu paradan düzerim. Sizin bana vereceğiniz tek şey...”

“E, neymiş bu tek şey?”

“Saygınız, sevginiz olacak. Ben de buna karşılık size saygımı, sevgimi vereceğime göre ödeşmiş oluruz.”

“Vay canına, küstahlıktan, burun büyüklüğünden yana kimse seninle aşık atamaz doğrusu! Anandan böyle doğmuşsun sen!”

Bu sırada Thornfield’e yaklaşmaktaydık. Bahçe kapısından içeri girerken, “Bugün öğle yemeğini benimle yemek lütfunda bulunur musunuz?” diye sordu.

“Yok, efendim, teşekkür ederim ama olmaz.”

“Neden olmazmış, sorabilir miyim?”

“Şimdiye kadar sizinle hiç öğle yemeği yemedim, efendim. Şimdi yemem için bir neden yok. Ancak...”

“Ancak ne? Sözlerini yarıda kesmekten zevk alıyorsun.”

“Ancak zorda kalınca yerim, efendim.”

“Acaba benim bir hayvan gibi mi yemek yediğimi sanıyorsun da masama gelmeye çekiniyorsun?”

“Bu konuda hiçbir bilgim yok, efendim. Yalnız, eski gidişatı daha bir ay sürdürmek istiyorum da!”

“Ne münasebet! Böyle köleler gibi mürebbiyelik etmeyi hemen bırakacaksın!”

“Özür dilerim, efendim... Bırakamayacağım. Her zamanki gibi çalışmamı sürdüreceğim. Alışageldiğim gibi, sizden uzak duracağım bütün gün. Akşamları canınız beni görmek isterse çağırtabilirsiniz; ben de gelirim. Başka zaman olmaz.”

“Ah, Jane, biraz tütün gerek bana... Ya da bir tutam enfiye... Avunmam için. Adela olsa, *pour me donner une contenance*[78] derdi bana. Yazık ki ne tabakam, ne de enfiye kutum var yanımda. Ama iyi dinle beni, bak ne diyeceğim: Küçük diktatör, şimdi sıra sendeyse de yakında bana gelecek elbet. Bir kez seni temelli ele geçireyim hele... Bak görürsün şöyle bir zincire vurmazsam, sözgelişi!” Bunu söylerken saat zincirini gösteriyordu. “Evet, miniciğim benim, seni yelek cebimde taşıyacağım böyle... Yitirmemek için.”

Bu arada benim arabadan inmeme yardım ediyordu. Sonra o Adela’yı indirirken ben hemen yukarı kata kaçtım.

Akşam olunca beni huzuruna çağırdı. Bu arada ben ona bir angarya hazırlamıştım; çünkü bütün vaktimizi burun buruna konuşmakla geçirmeye hiç niyetim yoktu. Onun sesinin çok güzel olduğunu, çoğu güzel sesliler gibi de şarkı söylemekten hoşlandığını anımsamıştım. Benim sesim yoktu, onun titiz beğenisine göre, piyano çalışım da iyi sayılmazdı; ama güzel çalıp söyleyenleri dinlemeye bayılırdım. O akşam da alacakaranlık, o şiirsel saatte pencereye yıldızlı mavi perdesini çekmeye başlar başlamaz, ben yerimden kalkıp piyanoyu açtım. Mr. Rochester’dan, Tanrı aşkına bana bir şarkı söylemesini rica ettim. Benim dakikası dakikasına uymayan bir cadı

olduğumdan, şarkıyı başka zaman söyleyeceğinden dem vurdu, ama ben, "Bugünkü iş yarına kalmasın!" dedim.

"Sesimi beğeniyor musun?" diye sordu.

"Çok!" dedim. Zaten enikonu kendini beğenmiş bir adam olduğu için, onu pohpohlamaktan hoşlanmazdım, ama o anda gururunu okşamak işime geliyordu.

"Öyleyse sen de piyanoda eşlik edeceksin, Jane."

"Peki efendim, çalışırım."

Çalıştım da! Ama çok geçmeden "küçük beceriksiz" diye damga yiyerek iskemleden aşağı itildim. Beni apar topar bir yana iterek (zaten benim istediğim de buydu), yerime geçti, hem çalıp hem söylemeye başladı; çünkü şarkı söylemek kadar piyano çalmakta da ustaydı. Ben de gene pencerenin içine sokulup oturdum; dışarıdaki kımıltısız ağaçlarla gölgeli çimliği seyrederken derin, yumuşak bir sesin söylediği şu tatlı şarkıyı dinledim:

Dünya sevdalarının
En gerçek, en derini
Sarmıştı varlığımın
Bütün köşelerini.

O gelince gülümser,
O gidince ağlardım.
Bir dakika gecikse
Karaları bağlardım.

En büyük mutluluktu
Onun beni sevmesi,
Delice ve yürekten
Onu sevdiğim gibi.

Gel gör ki aramızda
Aşılmaz uzaklıklar,
Sıradağlardan çetin
Yaman engeller vardı.

Eşkiyalar gibi
Düşmanlar tutmuş yolu.
Etraf hep dikenlerle,
Tehlikelerle dolu.

Sonunda göze aldım
Bütün tehlikeleri,
Engelleri aşarak,
Atıldım ta ileri.

Talihin gökkuşağı
Oldu yol gösterenim.
Atıldım, uçar gibi
İnanç dolu yüreğim.

Gam yemem şimdi artık
Talih düşman olsa da!
Tehlikeler, engeller
Yollarımı tutsa da!

Uçurumlar açılsa
"Neden açıldı?" demem.
Kopsa da kasırgalar
Bir an bile gam yemem.

Mutluyum çünkü en son
Hep dilediğim gibi,
O da beni seviyor
Onu sevdiğim gibi.

Elimde tutuyorum
Sevdiğimin elini.
"Senin olurum," dedi
Gönlümün tek gelini.

Yeminim var: Sevdiğim
Benimle evlenecek.

Benimle yaşayacak,
Benimle de ölecek!

Kalktı, bana doğru geldi. Yüzünün parladığını, gözlerinin atmaca gözü gibi ışıldadığını, yüzünün her çizgisinden sevgi, tutku taştığını gördüm. Bir an içim korkuyla ürperdi, sonra kendimi toparladım. Böyle romantik sahnelere, cüretli gösterilere meydan vermemeye kararlıydım, oysa o anda, işte bu tehlikelerle yüz yüzeydim. Bir savunma silahı hazırlamak gerekiyordu: Ben de dilimi biledim. Tam benim yanıma sokulduğu sırada ona son derece soğuk, dik bir sesle, "Bu kez kiminle evleniyorsunuz?" diye sordum.

"Ne tuhaf soru bu! Hiç de Janet'ciğimin soracağı bir şey değil!"

"Neden olmasın! Bence pek yerinde, doğal bir soru; çünkü evleneceğiniz kızın sizinle birlikte öleceğinden dem vurdunuz demin. Kâfirlere yaraşır bir düşünce bu. Ne demek istiyorsunuz yani? Şu kadarını iyi bilin ki benim sizinle ölmeye hiç niyetim yok!"

"Ama benim bütün dileğim, bütün duam senin benimle yaşamandır. Zaten ölüm düşüncesini sana yakıştıramam ki ben."

"Neden yakıştırmayacakmışsınız? Ecelim gelince ölmek elbet herkes gibi benim de hakkım. Ama ecelim gelinceye kadar beklemek niyetindeyim. Hindu kadınları gibi davranmaya hiç niyetim yok."

"Peki, bu bencil düşüncemden ötürü beni bağışlar, bağışladığını da beni öperek gösterir misin?"

"Kusura bakmayın... Yapmasam daha iyi." Bunun üzerine, "taş yürekli bir bacaksız" olarak tanımlandım, başka hangi kadın olsa, "şerefine böyle şarkılar söylendiğini duyunca" eriyip biteceğini öğrendim. Benim yaradılıştan taş yürekli, kaya gibi bir kadın olduğumu, çok geçmeden de onun bunu iyice öğreneceğini, önümüzdeki dört hafta bitmeden ona yaradılışımın çeşitli çetin yönlerini göstereceğimi söyledim. Dertsiz başına ne türlü bir iş açtığını henüz yol yakınken, geriye dönüş olanağı varken öğrenmeliydi!

"Sus da biraz doğru dürüst konuşalım."

"İsterseniz susarım. Adam gibi konuşmaya gelince, ben şu anda doğru dürüst konuştuğumu sanıyorum."

Bu tutum karşısında oflayıp puflamaya, homur homur homurdanmaya başladı. İçimden, "Hah şöyle!" diyordum. "Dilediğin

kadar köpür, ateş püskür! Sana karşı kullanabileceğim en iyi siyaset bu... Eminim buna. Seni anlatamayacağım kadar çok seviyorum; ama romantik bir bataklığa saplanıp kalmayacağım, dilimin iğnesi sayesinde seni de bataklığın kıyısından uzak tutacağım. Böylece, aramızda ikimiz için de gerekli bir uzaklığı sağlamış olacağım."

Hafiften başlayıp gitgide azıtarak onu epey sinirlendirdim. Suratını asarak gidip karşı köşeye oturunca ben de ayağa kalktım, her zamanki rahat, saygılı halimle, "Size iyi geceler dilerim, efendim," diyerek yan kapıdan dışarı süzüldüğüm gibi oradan uzaklaştım.

O akşam uygulamaya başladığım bu yöntemi bütün bekleyiş dönemimizde sürdürdüm, hem de son derece başarılı olarak. Bu yüzden o kimi kez huysuzlaşıyor, kaşlarını çatıyordu ama çoğunlukla pek eğlenceli bir vakit geçirdiğini görüyordum. Kuzu gibi bir uysallık, çifte kumrular gibi muhabbet onun ruhundaki despotluğu büsbütün artırabilirdi; ama aklını, kafasını, hatta zevkini pek o kadar doyurmazdı sanıyorum. Başkalarının yanında ona karşı her zamanki gibi saygılı, sessizdim; çünkü başka türlü olmama gerek yoktu. Ancak akşamları baş başa kalınca onu böyle üzüyor, hırpalıyordum. Saat yediyi vurur vurmaz gene beni çağırtıyordu; yalnız, artık beni görünce, "sevgilim", "bir tanem" falan gibi ballı sözler dökülmüyordu dudaklarından. Şimdi ondan duyduğum en büyük övgü, "hınzır şeytan", "ifrit kız", "ecinni" gibi şeylerdi. Artık okşayışların yerini de yüz buruşturmalar almıştı. Elimi sıkacağı yerde koluma çimdik atıyor, beni öpeceği yerde kulağımı çekiyordu.

İşler yolundaydı. Şimdilik böyle buruk davranışları daha tatlı, sıcak davranışlara yeğlemek zorundaydım. Mrs. Fairfax'in de bu tutumlarımı beğendiğini görüyordum. Benimle ilgili kaygıları yok olmuştu, bunu bilmek de beni doğru yolu tutmuş olduğuma inandırıyordu. Mr. Rochester ise kendisini iğne ipliğe çevirdiğimi ileri sürüyor, yakın gelecekte benden korkunç öçler alacağına yemin ediyordu. Onun bu esip yağmaları karşısında ben kıs kıs gülüyor, içimden, "Seni şimdi az çok idare edebildiğime göre bundan sonra da idare edebileceğimden hiç kuşkum yok," diyordum. "Şimdi kullandığım yöntem işe yaramaz olursa bir yenisini icat ederim elbet."

Ama ne de olsa kolay değildi üzerime aldığım bu iş. Çok zaman onun yanında diken değil de gül olmak geliyordu içimden.

Evleneceğim adam yavaş yavaş benim bütün dünyam olup çıkıyordu; hatta dünyamdan da ileri bir şey... Cennet umudumdu o benim sanki. Onun yüzünden bütün dinsel düşüncelerden uzaklaşmıştım o günlerde. Güneş tutulması gibi bir şey olmuş, bir kul yüzünden Tanrı'yı göremez durumlara düşmüştüm... Mr. Rochester'ı putlaştırıp çıkmıştım çünkü.

70. Yoksul Yahudi kızı Esther'le evlenen ve servetinin yarısını ona veren Pers Kralı. Büyük Kserkses olarak bilinir. (Y.N.)

71. *Hamlet*'den bir replik. (Y.N.)

72. (Fr.) Matmazelsiz. (Y.N.)

73. (Fr.) Ah, orada ne keder! Hiç keyifli olmayacak. (Y.N.)

74. (Fr.) Tam bir yalancı. (Y.N.)

75. (Fr.) Peri masalları. (Y.N.)

76. Zaten peri falan diye bir şey olmadığını, öyleyken, gene de peri diye bir şey olduğunu. (Ç.N.)

77. Mitolojide Tanrı Zeus, bir altın yağmuru biçimine girerek, sevgilisi Danae'yi kapalı bulunduğu kulede görmeye gelirmiş. (Y.N.)

78. (Fr.) Kendimi toparlamam için. (Y.N.)

XXV

Nişanlılık ayımız sona ermişti, artık son saatleri sayılıydı. Yaklaşan günü –düğün gününü– geri çevirmeye olanak yoktu; bugünü karşılamak için yapılan bütün hazırlıklar da tamamlanmıştı. Benim kendi işlerimden yapılacak hiçbiri kalmamıştı. Bütün bavullarım hazırlanıp kilitlenmiş, bağlanmış, küçücük odamın bir duvarı boyunca dizilmiş duruyordu. Ertesi sabah bu saatte de Londra yolunu çoktan tutmuş olacaklardı. Tanrı isterse, ben de öyle. Daha doğrusu, ben değil de, Jane Rochester adında biri... Daha tanımadığım bir kadın. Yalnızca ad ve adres kartlarının bavullara takılması kalmıştı. Etiketler –dört tane ufak dört köşe kart– çekmecede duruyordu. Bunların üzerlerini Mr. Rochester kendi eliyle yazmıştı: "Mrs. Rochester, ... Oteli, Londra. Bu etiketleri bavullara yapıştırmaya elim varmıyordu bir türlü. Mrs. Rochester ha? Öyle biri daha ortada yoktu. Ancak yarın sabah saat sekizden sonra dünyaya gelecekti. Ben de, bütün eşyayı onun üzerine yapmadan önce, sağ salim dünyaya gelmesini bekleyecektim. Masamın karşısında Mrs. Rochester'ın olduğu söylenen giyeceklerin, benim Lowood'dan getirdiğim elbiselerle şapkaların yerini alması yetişmiyor muydu? Şu düğün kılığı, yani sedef rengi gelinlikle sis gibi incecik ipekli duvak elbet bana, Jane Eyre'e ait olamazdı. Bu hayal gibi giysileri gözden gizlemek için gardırobun kapısını kapadım. Akşamın bu geç vaktinde (saat dokuz olmuştu) odanın gölgeleri arasında bu gelinlik ortalığa bir garip, hayaletimsi ışık serper gibiydi. "Seni kendi başına bırakayım, ey beyaz düş!" dedim "Ateşim var benim. Dışarıda esen rüzgârın sesini duyuyorum. Çıkıp rüzgârda gezineyim biraz."

Beni böyle ateşler içinde bırakan şey yalnızca hazırlık telaşı değildi. Ertesi sabah başlayacak olan yeni yaşantımı düşünmenin verdiği heyecandan da ibaret değildi. Beni bu geç saatte karanlık bahçeye sürükleyen huzursuz, heyecanlı ruh halinde her ikisinin de payı bulunuyordu, ama kafamı onlardan daha çok kurcalayan bir şey

daha vardı. İçimde bir tuhaf kaygı gizliydi o anda. Aklımın ermediği bir şey gelmişti başıma. Bunu benden başka gören, bilen de yoktu. Geceleyin olmuştu bu. Mr. Rochester evde yoktu; bir gün önce iş için buradan kırk beş-elli kilometre ötedeki, iki-üç çiftlikten oluşan ufak bir mülkünün başına gitmişti. İngiltere'den ayrılmadan önce, kendisinin yapması gereken bir işmiş bu. Ben de şimdi, içimi boşaltmak, kafamı karıştıran bilmeceye bir çözüm bulmak için sabırsız, onun dönmesini bekliyordum.

Rüzgârın şiddetinden kaçınmak için meyve bahçesinin kuytuluğunu aradım. Rüzgâr bütün gün tam güneyden dolu dolu esmişti, ama bir damla bile yağmur getirmemişti. Gece yaklaştıkça da, yatışacağı yerde azıtmış, kükreyişini hızlandırmıştı. Ağaçlar, hiç çırpınmadan, hep bir yana eğilmiş duruyorlardı. Güneyden gelip onları kuzeye doğru yatıran baskı o kadar güçlü, o kadar sürekliydi. Bulutlar gökyüzünün bir ucundan öbür ucuna birbirlerini hızla kovalıyorlardı. Yığın yığın, art arda. O gün, temmuzda olduğumuz halde, gökyüzünde bir an için bile mavilik görememiştik.

Rüzgârın önü sıra koşarken çılgın bir zevke de kapılmıyor değildim. Kafamdaki dert yükünü, boşluklarda harıldayan bu taşkın hava akımına boşaltır gibiydim. Patikadan aşağı doğru yürüyünce karşıma atkestanesi ağacının yıkıntısı çıktı. Karşımda duruyordu işte, kapkara, yıkık, ikiye bölünmüş olan gövdesinin içi korkunç bir kovuk. Gövdenin iki parçası birbirinden iyice kopmuş değildi; aşağıdaki sağlam kütük, güçlü kökler, onları bir arada tutuyordu. Yalnız, içlerinden yaşam özü akmayacaktı artık. İki yandan sarkan o ulu dallar ölmüştü. Önümüzdeki kışın kasırgalarıyla bu ağacın yarısı ya da bütünü yere devrilecekti besbelli, ama şimdilik ne de olsa gene tek bir ağaç sayılırdı... Belki bir yıkıntı, ama bir bütün yıkıntı. Bu dev ağaç sanki canlıymış da beni duyabilirmiş gibi, "Birbirinizden kopmamakla iyi etmişsiniz," dedim. "Yangından çıkmış gibi bir haliniz var –kavrulmuş, kararmış– gene de vefalı, sağlam köklerinizden gelme bir yaşam duygusu olsa gerek sizde. Bir daha yeşil yapraklarla bezenmeyeceksiniz, dallarınızda kuşların yuva kurup şakıdığını göremeyeceksiniz; zevk ve sevda çağınız kapandı artık sizin... Böyleyken, gene de yapayalnız değilsiniz... Bu çöküntü sırasında birbirinizle dert ortaklığı edebilirsiniz."

Başımı kaldırmış, ağaca bakıyordum, tam gövdenin ikiye ayrıldığı yerde, bir an için, Ay göründü... Puslu, kan kırmızı. Benden yana şöyle şaşkın şaşkın, bezgin bir bakışla baktı sanki; sonra gene bir küme derin bulutun içine gömüldü. Rüzgâr Thornfield'in çevresinde bir ara kesilir gibi olduysa da, uzaklarda, ağaçlar, tepeler üzerinde korkunç, üzgün bir inilti çıkarmayı sürdürüyordu... İnsanın içini karartan bir ses. Yeniden koşmaya başladım. Meyve bahçesine gelince, oradan oraya dolaşarak, ağaçların altına serili duran elmaları topladım; olmuşları olmamışlardan ayırarak oyalandım. Ayırdıklarımı eve getirip kilere koydum. Sonra, bakalım şömineyi yakmışlar mı, diye kitaplığa gittim.

Mevsim yazdı, ama Mr. Rochester'ın böyle kapalı bir gecede eve gelince, şöminede gürül gürül bir ateş görmek isteyeceğini biliyordum. Evet, şömineyi yakmışlardı, ateş de pek hoş yanıyordu. Onun koltuğunu şöminenin yanına çektim, ufak masayı da yanına yerleştirdim, şamdanları, kendisi gelir gelmez yakılmak üzere, içeri getirdim. Bu hazırlıklar huzurumu büsbütün kaçırdı. Yerimde duramıyordum. Ev beni boğuyordu sanki. Odadaki küçük saatle sofadaki büyük saat aynı anda onu vurmaya başladılar. "Ne kadar da geç oldu!" diye düşündüm. "Kapıya kadar bir gideyim bari. Arada bir Ay çıkıyor, yol ta uzaklara kadar görülüyor. Belki geliyordur. Onu kapıdan karşılarım; böylece burada dakikalarca eli kolu bağlı beklemekten kurtulmuş olurum."

Bahçe kapısının iki yanında yükselen ulu ağaçlarda rüzgâr uğul uğuldu. Yolun görebildiğim kadarı bomboş, ıssızdı. Ay görününce bulutların gölgeleri bir uçtan bir uca gidiyor, bundan başka yolda ne gelen vardı ne de giden... Yol beneksiz, uzun, beyaz bir çizgi gibiydi. Çocukça gözyaşları gözlerimi perdeledi... Sabırsızlığın, umut kırıklığının yaşları... Utanarak gözlerimi sildim. Ne var ki kapıdan bir türlü ayrılamıyordum. Ay şimdi evine iyiden kapanarak o kalın bulut perdesini sımsıkı örtmüştü; gece zifirî karanlığa boğulmuş, esintiyle birlikte bir de yağmur başlamıştı. Kendimi bir felaket duygusuna kaptırarak, "Gel artık, efendim, gel!" diye bağırdım. Çay saatinden önce geyeceğini ummuştum. Şimdi ise karanlık basmıştı. Nerede kalmıştı acaba? Başına bir kaza mı gelmişti?

Bir gece önceki olay gene aklıma, geldi. Şimdi bu bir felaket işareti gibi görünüyordu bana. Anlaşılan, umutlarım,

gerçekleşemeyecek kadar parlaktı. Son zamanlarda o kadar mutlu olmuştum ki, şansım doruğa ulaşıp sönmeye yüz tutmuştu besbelli. “Ne olursa olsun, eve dönemem artık!” diye düşünüyordum. “Bu fırtınada, o dışarıdayken ben ateş başında oturamam. Sinirlerimi hırpalamaktansa vücudumu yorayım daha iyi: Gidip onu uzaklardan karşılayayım.”

Yola düzüldüm. Hızlı hızlı yürüyordum ama pek uzağa gitmeme gerek kalmadı. Bir nal sesi duydum, derken bir atlı göründü... Dörtnala geliyordu. Atın yanı sıra da bir köpek koşuyordu. Felaket duyguları, kuruntular, savulun! Oydu gelen... Ta kendisi! Mesrur’a binmiş, yanında da Kılavuz! O da beni gördü; çünkü tam o sırada Ay gökte mavi bir pencere açmış, bu boşlukta şıkır şıkır yüzüyordu.

Efendim şapkasını çıkardı, havaya kaldırıp döndürerek salladı. Ben de ona doğru koştum.

Atın üzerinden eğilerek elini uzattı. “Gel bakalım!” diye bağırdı. “Bensiz yapamadığın belli! Çizmemin ucuna bas... Ver iki elini de bana. Şimdi hopla!”

Dediklerini yaptım. Sevinç beni çevikleştirmişti. Sıçrayıp onun önüne oturdum. Beni yürekten öptü, onsuz edemediğim için de epey böbürlendi. O sırada ben onun bu zafer kazanmış haline, kendini beğenmiş sözlerine sesimi çıkarmamak zorundaydım. Sonra, efendim böbürlenmesini yarıda keserek, “Bir şey mi oldu, Janet?” diye sordu. “Beni bu saatte karşılamaya çıktığına göre... Bir şey mi var?”

“Yoo!.. Ama hiç gelmeyecekmişsiniz sandım da... Sizi evde beklemeye dayanamadım. Hele bu yağmurda, fırtınada.”

“Ya, hem de ne yağmur ne fırtına! Deniz perileri gibi sırsıklamsın. Şu pelerinime bürün... Yalnız, senin ateşin var galiba, Jane! Yüzün de, ellerin de cayır cayır yanıyor. Doğru söyle bana, bir şey mi var ortada?”

“Siz geldiniz ya... Hiçbir şey yok artık. Korkum da, tasam da kalmadı.”

“Biraz önce korkun, tasan vardı demek?”

“Biraz. Size de anlatırım bunu, efendim... Ama benimle alay edersiniz sanırım.”

“Ancak yarın sabahı atlattıktan sonra alay edeceğim ben seninle! Ondan önce göze alamam; çünkü daha emin değilim senden. Yalnız, bu sen misin gerçekten? Haftalardan beri kirpi gibi diken diken olan

sen? Elimi uzatsam diken batıyordu. Şimdi ise yolunu şaşırmış bir kuzu var kucağımda. Sürüden ayrıldın da çobanını aramaya çıktın, değil mi, kuzucuğum?"

"Sizi çok aradım, orası doğru, ama böbürlenmeyin böyle. İşte konağa geldik. Lütfen indirin beni artık."

Yere indirdi, atını John'a teslim ettikten sonra arkamdan içeri girerken de, hemen sırtımı değişmemi, kitaplığa gelmemi sıkıladı, merdiven başında beni durdurarak, geç kalmayacağıma söz aldı. Gerçekten de, çabuk hazırlandım, beş dakika sonra kitaplıktaydım. Onu masa başında buldum.

"Otur da bana arkadaşlık et, Jane. Tanrı'nın izniyle, yarın sabah kahvaltısından sonra artık uzun bir süre Thornfield'in çatısı altında birlikte yemek yemeyeceğiz." Yanına oturdum ama bir şey yiyemeyeceğimi söyledim. "Uzun yola gideceğin için mi, Jane? Ta Londra'lara gitmek düşüncesi mi iştahını kapadı?"

"Bu gece ileriyi açıkça göremiyorum, efendim; hatta, kafamdaki düşünceleri bile seçemiyorum. Her şey asılsız gibi görünüyor."

"Benden başka her şey. Ben sahiciyim... Bak, dokun bana hele."

"Siz, efendim, hepsinden daha asılsızsınız. Bir düşten ibaretsiniz siz."

Gülerek elini uzattı. "Düş mü bu?" diye sorarak elini gözlerimin önüne getirdi.

Kolu uzun ve kaslı, eli yaşam, güç doluydu. Bu eli tutup indirerek, "Evet, dokunduğum halde, gene de düş," dedim. "Yemeğinizi bitirdiniz mi, efendim?"

Çıngırağı aldım, hepsinin kaldırılmasını söyledim. Yeniden yalnız kaldığımız zaman ateşi karıştırdım, sonra ufak bir iskemle çekerek efendimin dizinin dibine oturdum. "Saat gece yarısına geliyor," dedim.

"Evet, Jane. Yalnız, unutma ki düğünümden önceki gece uyumayıp benimle oturacağına söz vermiştin."

"Evet. Sözümde duracağım da. Hiç olmazsa bir-iki saat için. Yatıp uyumak benim de içimden gelmiyor."

"Bütün hazırlıkların tamam mı?"

"Hepsi tamam."

"Benim de öyle. Bütün işlerimi yoluna koydum. Yarın kiliseden döndükten yarım saat sonra buradan ayrılabiliriz."

“Peki, efendim.”

“Bunu ne tuhaf bir gülümseyişle söyledin, Jane! Elmacıkkemiklerinin üzerinde ne parlak bir kırmızılık var! Gözlerin de ne garip parlıyor! Hasta değilsin ya?”

“Değilim herhalde.”

“Herhalde mi? Ne var? Anlat bana... Nasılsın şu sırada?”

“Anlatamam ki, efendim... Şu sırada nasıl olduğum sözle anlatılamaz. Geçirmekte olduğumuz şu saat hiç sona ermesin istiyorum. Bundan sonraki saatin nasıl bir yazgıyla yüklü olduğunu kim bilebilir ki?”

“Kuruntu bu, Jane! Aşırı heyecandan... Aşırı yorgunluktan.”

“Ya, siz, efendim? Sakin misiniz, mutlu musunuz?”

“Sakin değilim, ama mutluyum... İliklerime kadar.” Mutluluğunu görebilmek için yüzüne baktım... Yüzü kızarmıştı, heyecanlaydı. “İçini dök bana, Jane,” dedi. “Kafanı kurcalayan ne varsa benimle paylaşarak boşalt. Nedir seni korkutan? Benim iyi bir koca olamayacağımdan mı kaygılanıyorsun?”

“Aklımın ucundan bile geçmiyor bu.”

“Girmek üzere olduğun yeni çevreler... Başlayan yeni hayat mı ürkütüyor seni yoksa?”

“Yo!”

“Beni şaşırtıyorsun, Jane. Senin şu üzgünlüğünü anlayamıyorum... Ben de üzülüyorum. Anlat her şeyi bana.”

“Öyleyse, dinleyin, efendim. Dün gece siz evde yoktunuz ya?”

“Yoktum, biliyorum bunu. Biraz önce de benim yokluğumda bir şeyler olduğunu çıtlatır gibi yaptın. Önemli bir şey olmasına pek yol yok, ama kısacası... Tedirgin etmiş seni. Anlat bakalım... Mrs. Fairfax bir şeyler dedi galiba... Yoksa, hizmetçilerin bir lafı falan mı kulağına geldi? Gururun mu zedelendi?”

“Hayır, efendim,” dedim. Bu sırada saat on ikiyi vuruyordu. Odadaki saatin gümüş sesiyle sarkaçlı saatin o boğuk, yankılı sesi kesilinceye kadar bekledim, sonra anlatmaya koyuldum: “Dün bütün gün işim başımdan aşkındı. Canla başla, ferah gönülle çalışıyor, bu sonsuz telaştan büyük zevk alıyordum. Sizin dediğiniz gibi, gireceğim yeni çevrenin bana ürküntü falan verdiği yoktu; tersine, ömrümü sizinle birlikte geçirebilme fırsatı bence harikulade bir şeydi; çünkü

sizi seviyorum... Hayır, efendim, dokunmayın şimdi bana, bırakın anlatayım... Dün geleceğe güvenim vardı, olayların sizin için de, benim için de iyi bir yönde geliştiğine inanıyordum.

"Hatırlarsınız, hava güzeldi. Ne yağmur, ne de rüzgâr olmadığı için, sizin yolculuğunuz rahat geçmeyecek diye bir kaygım da yoktu. Çaydan sonra, biraz evin önünde dolaştım, sizi düşündüm. Hayalimde bana o kadar yakındınız ki gerçek varlığınızı pek aramıyordum bile. Beni bekleyen yaşantının şimdiye kadar sürdüğümden daha coşkulu, daha geniş ufuklu olacağını düşünüyordum... Çünkü bu sizin yaşantınızdı, efendim; bunun yanında benim yaşayışım denize akan bir dere gibi kalıyordu. Sonra, birtakım düşünürlerin nasıl olup da bu dünyayı ıssız bir çöle benzettiklerine şaştım. Benim için dünya gül bahçesi gibi donanmıştı.

"Gün batarken gökyüzü bulutlandı, serinlik çıktı, ben de içeri girdim. Sophie terziden yeni gelmiş olan gelinliğimi göstermek için yukarı çağırdı beni. Kutuda, elbisenin altında da armağanınızı buldum: Tam bir sultan savurganlığıyla, Londra'dan ısmarlayıp getirttiğiniz duvak. Mücevher istemedim, diye beni mücevher kadar pahalı bir şeyi kabul etmek zorunda bırakmaya karar vermiş olsanız gerek. Duvağı açarken kendi kendime gülümsüyor, bu ekâbir zevkinizle, halktan aldığınız gelini sultanlar kılığına sokmak için harcadığınız çabalarla nasıl alay edeceğimi kuruyordum. Şu soylu olmayan kafama örtmek için kendi hazırladığım nakışsız, sade tül örtüyü size getirecektim, kocasına ne çeyiz, ne servet, ne mevki, ne de güzellik getirmeyen bir gelin için bu duvağın yetip yetmeyeceğini soracaktım. Yüzünüzde belirecek ifadeyi görür, vereceğiniz alçakgönüllü karşılıkları duyar gibiydim. Sonra, burnunuz bir karış havada, 'Benim paraya, mevkiye ihtiyacım yok ki para kesesiyle, bir unvan armasıyla evleneyim!' diyecektiniz."

"Beni ne de iyi tanımışsın, büyücü seni!" diye efendim lafımı kesti. "Yalnız, duvakta ne kusur buldun, işlemeli olmasından başka? İçinden bıçak mı, zehir falan mı çıktı ki suratın böyle asık?"

"Hayır... Hayır, efendim... Tülün inceliğinden, şahaneliğinden başka yalnızca Mr. Rochester'ın gururunu buldum, ki bu da beni korkutmadı; çünkü alışkınım ne de olsa. Her neyse, karanlık bastıkça rüzgâr hızlanıyordu. Dün gece böyle, bu geceki gibi korkunç, hırıltılı

değil de, ozanın dediği gibi 'somurtkan bir inilti'yle esiyordu. Daha tüyler ürpertici bir sesi vardı. Ben de sizin yokluğunuzu iyice duymaya başlamıştım. Buraya geldim, boş koltuğunuzu, ateşi küllenmiş şömineyi görünce içim ürperdi. Yattıktan sonra da bir süre uyuyamadım. Hızını gittikçe artıran fırtına arasında birtakım boğuk, acı sesler kulağıma gelir gibiydi. Evden mi, dışarıdan mı geldiğini bilemiyordum. Rüzgâr ne zaman aralık verse bu ne olduğu belirsiz acı ses yeniden duyuluyordu. En sonunda, bunun uzaktan uzağa uluyan bir köpek olduğunda karar kıldım. Derken ses kesildi, sevindim.

"Uykuya dalınca rüyalarımda da karanlık, fırtınalı geceler gördüm. Uykumun arasında bile sizinle olmak istiyor, aramızda bizi ayıran bir engel varmış gibi tuhaf bir üzüntü duyuyordum. İlk uykum sırasında bilmediğim bir yolun dolambaçlarında dolaştım durdum. Kopkoyu bir karanlık içinde, şakır şakır bir yağmur altındaydım, kucağımda da bana emanet edilmiş küçük bir çocuk vardı. Daha yürüyemeyen ufacık, zayıf bir şey. Benim buz kesmiş kollarımda o da titriyor, acı acı ağlıyordu. İçimde sanki siz benim çok önümden yola çıkmışsınız da bu yolda çok ilerideymişsiniz gibi bir duygu vardı. Size yetişebilmek için içim içimi yiyordu. Seslenmeye, 'Beni bekle!' diye yalvararak bağırmaya çabalıyordum, ama ne ilerleyebiliyordum ne de sesim çıkıyordu. Bu ara da, bana öyle geliyordu ki siz benden her an biraz daha uzaklaşıyordunuz."

"Ama Jane, şimdi ben senin yanındayken bile bu rüyalar sana ürküntü mü veriyor? Ne ürkek şeysin sen! Kuruntuları bırak da mutlu gerçekleri düşün yalnız. Beni sevdiğini söyledin, Janet. Evet, hiç unutmayacağım bunu; sen de yadsıyamazsın artık. Rüyanda sesin çıkmıyordu belki, ama demin o sözleri söylerken pek güzel çıktı: 'Ömrümü sizinle birlikte geçirebilme fırsatı harikulade bir şey; çünkü sizi seviyorum...' Açıkça işittim bunu; belki biraz fazla ciddi, ama şarkılar kadar tatlı, güzel bir söz. Sen de yadsıyamazsın artık. Beni seviyor musun, Jane? Bunu bir daha söyle bana."

"Seviyorum, efendim... Seviyorum, bütün varlığımla."

Bir ara sessiz durduktan sonra, "Pek tuhaf!" diye söylendi. "O sözlerin bıçak gibi saplanmıştı bağrıma. Neden acaba? Söylerken takındığın o ciddi, içten, adeta dindar ifade yüzünden olsa gerek. Şimdi de bana doğru çevrilmiş olan bakışlarında inanç, vefa, sevginin

özü okunuyor. Yanı başımda bir ruhun varlığını duyuyorum sanki. Hadi, Jane, hınzırca bak biraz bana. Pek ustasındır bunda. O vahşi, utangaç, kışkırtıcı gülümseyişlerden birini yarat, benden nefret ettiğini söyle. Alaya al beni, iğnele, kızdır. Ne yaparsan yap, ama böyle duygulandırma beni. Şu sırada hüzünlere boğulmaktansa öfkeleneyim daha iyi."

"Şu anlatacağımı anlatıp bitirdikten sonra sizi istediğiniz kadar iğneler, kızdırırım. Şimdi beni dinleyin siz."

"Her şeyi anlattın bitirdin sanıyordum, Jane. Sıkıntılı, üzgün oluşunu rüyalarına bağladığını sanıyordum." Başımı "hayır" dercesine salladım "Ne, dahası da mı var? Ama önemli bir şey olduğuna taş çatlasa inanmam! İnanmayacağımı sana önceden bildiriyorum. Şimdi anlat bakalım!"

Onun üzerine gelmiş olan huzursuzluk, tutumundaki biraz ürküntülü sabırsızlık beni şaşırtıyordu gene de, anlatmamı sürdürdüm: "Bir rüya daha gördüm, efendim. Thornfield Malikânesi korkunç bir yıkıntı, baykuş yuvası, yarasa yatağı olmuş. Şu heybetli cepheden yalnızca kabuk gibi bir duvar kalmış... İyice yüksek, sanki üflesen yıkılacak. Ay aydınlığı bir gecede, duvarın içinde, üzerini ot bürümüş yerlerde dolaşıyorum. Şurada bir şöminenin mermer yıkıntısı, burada bir korniş parçası ayağıma takılıyor. Kucağımda, şallara sarılmış, gene o tanımadığım çocuk... Onun ağırlığı bana engel oluyor, ama kucağımdan bırakamıyorum. Derken, uzaklarda, dolu dizgin koşmaya başlayan bir atın nal şakırtısını duydum. Bunun siz olduğunuzdan, yıllarca kalmak üzere, uzak bir yerlere gittiğinizden emindim. Sizi görebilmek isteğiyle, başladım o yüksek, havaleli duvara tırmanmaya. Acelemden yüreğim çarpıyor, ayaklarım birbirine dolaşıyordu. Çok geçmeden bastığım taşlar kayıp yuvarlanmaya başladı. Tutunduğum sarmaşıklar elimde kalıyordu. Çocuk da korkusundan sımsıkı sarılmıştı boynuma... Neredeyse boğuyordu beni. Sonunda, tepeye vardım. Beyaz yolda sizi, her an küçülen bir benek gibi gördüm. Rüzgâr öyle yaman esiyordu ki ayakta duramıyordum. Daracık yere oturdum, kucağımda korkudan bağıran yavruyu susturdum. O sırada siz yolun bir dönemecini dönmek üzereydiniz. Son bir kez size bakmak üzere öne doğru eğilince duvar parçalanıp sallanmaya başladı. Ben sarsılınca çocuk kucağımdan düştü; ben de dengemi yitirip düşerken uyandım."

"Demek hepsi bundan ibaret, Jane?"

"Önsöz bundan ibaret, efendim. Asıl öykü daha başlamadı... Uyandığımda gözüme bir ışık çaptı. 'Şükür, gün ışımış,' diye düşündüm. Yanılmışım. Mum ışığıydı bu. 'Sophie geldi, anlaşılan,' diye düşündüm. Tuvalet masamın üzerinde bir şamdan yanıyordu. Yatmadan önce gelinliğimle duvağımı asmış olduğum gömme dolabın kapısı da açık duruyordu. Bir hışırtı duydum dolabın içinden. 'Sophie, ne yapıyorsun orada?' diye sordum. Ses veren olmadı ama dolaptan bir karaltı çıktı. Şamdanı alıp yukarıya kaldırdı, portmantoda asılı duran giyecekleri gözden geçirdi. 'Sophie! Sophie!' diye bağırdım ben gene. O hâlâ susuyordu. Yatakta doğrulmuştum. Öne doğru eğilip baktım. Önce şaşkınlık içindeyken şimdi iyice sersemlemiştim. Sonra, damarlarımdaki kan buz kesildi. Efendim... Sophie değildi bu, Leah değil, Mrs. Fairfax değildi... Hatta –buna emindim, hâlâ da eminim– Grace Poole denilen o acayip kadın da değildi."

"Birinden biriydi kesinkes."

"Yok, efendim, size yemin ederim ki hiçbiri değildi. O anda gözlerimin önünde duran kişiyi Thornfield'de hiç görmüşlüğüm yoktu. Boyu bosu, biçimi, yapısı bana yüzde yüz yabancıydı."

"Tanımla, Jane."

"Uzun boylu, irikıyım bir kadına benziyordu, efendim. Arkasından ta aşağılara kadar sarkan gür, kara saçları vardı. Ne giymişti, seçemedim. Düz, beyaz bir şeydi ama elbise mi, gecelik mi, kefen mi, bilemeyeceğim."

"Yüzünü gördün mü, Jane?"

"Önce görmedim. Biraz sonra kadın duvağımı asılı bulunduğu yerden aldı, yukarıya kaldırıp uzun uzun süzdü, sonra kendi başına koyarak dönüp aynaya baktı. İşte o zaman dikdörtgen biçimi aynamda onun yüzünü gördüm."

"Nasıl bir şeydi?"

"Bence korkunç, feciydi! Ah, efendim, ömrümde böyle bir yüz görmedim ben! Morarmış, yabanıl bir yüz. Gözleri kan çanağı gibi, yuvalarından fırlamış. Bütün yüz şişmiş, kararmış... Unutabilsem bunları!"

"Hortlaklar çoğunlukla solgun yüzlü olurlar, Jane."

“Bunun yüzü morarmış, kararmış bir şeydi, efendim. Dudakları da şişkin, mosmor. Alnında derin çizgiler vardı. Kaşları o kıpkızıl gözlerinin üzerinde yüksek kemerler çiziyordu. Bu yüz bana neyi andırdı, söyleyeyim mi?”

“Söyleyebilirsin.”

“Alman masallarındaki o iğrenç canavarları... Yani, vampirleri.”

“Öf! Peki, ne yaptı bu hayalet?”

“Efendim, duvağımı başından çıkardı, yırtıp ikiye ayırdı, iki parçayı da yere atıp çiğnedi.”

“Sonra?”

“Perdeyi aralayıp dışarı baktı. Şafağın sökmek üzere olduğunu mu gördü, nedir, şamdanı eline alarak kapıya yollandı. Tam benim yatağın yanından geçerken durdu. O kanlı gözlerle bel bel baktı bana. Mumu ta burnumun ucuna kadar uzatıp püf diye söndürüverdi. O korkunç, mor yüzün üzerime doğru eğildiğini biliyorum. Sonra kendimi kaybetmişim. Ömrümde ikinci kez, korkudan bayılmışım.”

“Kendine geldiğin zaman kim vardı yanında?”

“Kimsecikler yoktu, efendim. Çoktan doğmuş olan güneşin ışığı vardı yalnız odamda. Kalktım, yüzümü yıkadım, başımı ıslattım, kana kana soğuk su içtim. Bitkin düşmüşsem de hasta değildim. Bu gördüklerimi sizden başka kimseye söylememeye karar verdim. İşte hepsi bu. Şimdi siz söyleyin bakalım. Kimdi bu kadın?”

“Aşırı heyecana kapılmış olan bir beynin yaratısı. Besbelli seni iyice el üstünde tutup gözünün içine bakmam gerekecek, bir tanem. Böyle duyarlıklı sinirler hiç hırpalanmaya gelmez.”

“Efendim, emin olun, sinirlerimin payı yok bu işte. Görüntü sahiciydi. Gördüklerimin hepsi gerçekten oldu.”

“Ya önceki rüyaların, onlar da sahici miydi? Thornfield yıkıntı mı şimdi? Beni senden ayıran aşılmaz engeller mi var? Seni tek söz söylemeden, tek gözyaşı dökmeden, son bir kez öpmeden bırakıp gidiyor muyum?”

“Şimdilik hayır, ama...”

“Sonradan mı gideceğim yani? Bak, yavrum, bizi sonsuza dek birbirimize bağlayacak olan gün başladı bile. Bir kez birleştik mi, senin bu korkulu düşlerin bir daha geri gelmeyecek. Ben söz veriyorum buna.”

“Korkulu düş mü, efendim? Keşke ben de inanabilsem düşten ibaret olduğuna! Bunu şimdi eskisinden de çok istiyorum; çünkü o korkunç yaratığın gizini siz bile çözemediniz.”

“Ben bile çözemediğime göre, demek ki aslı yokmuş, Jane.”

“Ama efendim, bu sabah kalkınca ben de aynı şeyi söyledim kendi kendime. Avuntu, yürek bulmak için, parlak güneş ışığında dört bir yanıma bakındım. Orada, halının üzerinde, düş varsayımını yalanlayan bir şey duruyordu. Bir uçtan öbür uca kadar yırtılıp ikiye ayrılmış duvağım!”

Mr. Rochester’ın irkilip ürperdiğini gördüm. Kollarını telaşla bana sardı, “Tanrı’ya şükür!” diye söylendi. “Dün gece odana habis bir şey girmişse Tanrı’ya şükür ki duvağını yırtmakla yetinmiş. Bir düşün... Daha başka neler yapabilirdi!” Soluğu kesilerek beni bağrına bastı, öyle sıktı ki soluk alamadım adeta. Birkaç dakika sessizlik oldu. Sonra neşeli bir sesle, “Şimdi ben sana her şeyi anlatayım, Jane!” dedi. “Olup bitenler yarı düşe, yarı gerçeğe benziyor. Besbelli odana gerçekten bir giren olmuş. Bu da Grace Poole olsa gerek. Başkası olamaz çünkü. Onun acayip bir şey olduğunu sen kendin söyledin. Bunu söylemekte haklısın; çünkü onunla ilgili birkaç şey biliyorsun. Bana, Mason’a neler yaptı değil mi? Sen de yarı uykunda, yarı uyanık olduğun bir sırada onun girişini, yaptıklarını gördün. Ama heyecandan ateşli gibiydin, pek de kendinde sayılmazdın. Uykulu durumda onu şeytana benzettin. O uzun, dağınık saçlar, şişkin kara surat, iri yapı, senin hayalinin yarattığı şeylerdi, gördüğün karabasanların sonucu. Duvağın haince yırtılışıysa bir gerçek! Hem de tam o kadından umulacak bir şey. Gözlerinin bakışından anlıyorum, Jane... Böyle bir kadını evimde niçin barındırdığımı sormak istiyorsun. Evlilik yıldönümümüzden bir gün sonra bunun nedenini söyleyeceğim sana. Şimdi olmaz... Her neyse, benim bu kadarcık açıklamamı kabul ediyor musun, Jane? İçin rahatladı mı biraz?”

Düşündüm: Gerçekten de olabilecek bir şeydi söyledikleri. İçim rahat etmemişti, ama onu hoşnut kılmak için rahatlamış gibi görünmeye çalıştım. Ne de olsa biraz hafiflemiştim. Böylece ona bakıp gülümsedim. Saat sabahın birini çoktan geçmişti, artık gidip yatmak üzere ayağa kalktım. Ben şamdanı yakarken o, “Sophie çocuk odasında yatıyor, değil mi?” diye sordu.

“Evet, efendim.”

“Adela’nın o küçük karyolasına sen de sığarsın elbet. Bu gece orada yatmalısın, Jane. Anlattığın olay sinirlerini bozmuş senin... Haklı olarak. Bu gece ben de senin yalnız yatmamanı isterim. Çocuk odasına gideceğine söz ver bana.”

“Seve seve giderim, efendim.”

“Kapıyı da sıkıca içeriden kilitle. Yukarı çıkınca So-phie’yi uyandır, yarın sabah seni erken kaldırsın; çünkü saat sekizden önce giyinip kahvaltı etmiş olman gerek. Hadi, şimdi artık kötü düşüncelere paydos! Üzüntüyü silk, at, Jane. Duymuyor musun, rüzgâr nasıl yavaşlamış, yumuşak bir fısıltı olmuş? Yağmur da camları dövmekten vazgeçmiş artık. Bak!” Perdeyi açtı. “Nefis bir gece var dışarıda.”

Gerçekten de öyleydi. Göğün yarısı açılmış, tertemizdi; şimdi batıdan esen rüzgârın önüne kattığı bulutlar yüksek, gümüşlü yığınlar halinde doğuya doğru göçüyordu. Ay sakin sakin parlamakta. Efendim merakla gözlerimin içine bakarak, “Peki, Janet’im şimdi nasıl bakalım?” diye sordu.

“Gece sakinleşmiş, efendim... Ben de öyle.”

“Bu gece ayrılık, keder düşleri görmek de yasak... Aşk, mutluluk, birleşme, beraberlik düşleri göreceksin.”

Onun düşüncesi yarı yarıya doğru çıktı: Kederli düşler görmedim gerçekten; yalnız, sevinçli düşler de görmedim; çünkü hiç uyumadım ki! Küçük Adela’ya kollarımı dolayıp onun o çocuk uykusunu seyrederek –öyle dalgın, dingin, öyle masum– sabah olmasını bekledim. Dipdiriydim, uyanıktım. Güneşle bir ben de kalktım. Aklımdadır, yanımdan ayrılırken Adela uykusunun arasında boynuma sarıldı. Onun küçücük kollarını boynumdan çözerken eğilip yanacıklarını öptüğümü, tuhaf bir acıyla ağlamaya başladığımı da anımsıyorum. Hıçkırıklarım çocuğun o dalgın uykusunu bozmasın, diye yanından ayrıldım. O benim geride kalan yaşantımın simgesiydi sanki. Şimdi karşısına çıkmak üzere giyinecek olduğum kişi de –hem ürktüğüm, hem de deli gibi sevdiğim insan– bilinmez geleceğimin simgesi.

XXVI

Sophie sabah yedide beni hazırlamaya geldi. İyice uzattı bu işi. O kadar ki, Mr. Rochester benim gecikmemden sabırsızlanmış olsa gerek, yukarıya haber gönderip neden inmediğimi sordurdu. Bu sırada Sophie duvağımı (o sade, dört köşe tüle kalmıştık gene sonunda), iğneyle saçlarıma tutturmaktaydı. Onun elinden kurtulur kurtulmaz kapıya seğirttim.

Sophie, Fransızca olarak, "Durun!" diye bağırdı. "Aynada kendinize bakın bir kez. Hiç bakmadınız."

Kapıdan, dönüp aynaya baktım: Uzun elbiseli, duvaklı bir hayal gördüm. Her zamanki bana öylesine benzemiyordu ki, bir yabancının hayaliydi sanki.

Aşağıdan, "Jane!" diye bir ses yükseldi, hemen koştum. Merdiven dibinde efendim duruyordu. "Nerelerdesin?" dedi. "Sabırsızlıktan bana ateşler basıyor, sen oyalandıkça oyalanıyorsun."

Beni yemek salonuna aldı, baştan ayağa o keskin bakışlarıyla süzerek "zambaklar gibi nefis" olduğumu, "yalnız gönlünün süruru değil, gözünün de nuru" olduğumu söyledi. Sonra bana kahvaltı için on dakika kadar vereceğini söyleyerek çıngırağı çaldı. Yeni tutmuş olduğu uşaklardan biri geldi.

"John arabayı hazır ediyor mu?"

"Evet, Beyefendi."

"Bavullar indirildi mi?"

"Şimdi indiriyorlar, Beyefendi."

"Sen, çabuk kiliseye git, bak bakalım Rahip Wood'la kâtip bey oradalar mı? Sonra gel, bana haber ver."

Kilise, okuyucumun da bildiği gibi, bahçe kapısından az ötedeydi. Uşağın gidip dönmesi uzun sürmedi.

"Papaz efendi cüppesini giyiyordu, efendim."

"Ya araba?"

"Atları koşuyorlar, Beyefendi."
"Kiliseye giderken arabayı istemiyoruz ama döndüğümüz anda hazır bulmalıyız. Bütün sandıklar, bavullar bağlanmış, arabacı da yerine geçmiş olmalı."
"Baş üstüne, Beyefendi."
"Jane, sen hazır mısın?"
Ayağa kalktım. Ayağımıza bağ olup bizi oyalayacak sağdıçlar, nedimeler, hısım akrabalar yoktu; yalnız Mr. Rochester'la ben. Salondan çıktığımızda Mrs. Fairfax sofada duruyordu. Onunla konuşmak için can attım, ama elimi demir bir pençe sıkmış, beni zor yetişebildiğim bir hızla sürükleyip götürüyordu. Mr. Rochester'ın yüzüne bakmak demek, bir saniyelik bir gecikmenin bile hiçbir surette bağışlanmayacağını bilmek demekti. Dünyada hiç böyle güvey görülmüş müdür acaba? Böyle inatçı, böyle sert azimli... Gür kaşlarının altında gözleri böyle alev alev parlayan... Hava açık mıydı, kapalı mı, bilmiyorum. Araba yolundan aşağı yürürken ne yere bakıyordum, ne göğe. Bütün canım gözlerime toplanmıştı sanki, gözlerim de efendimdeydi. Onun gözlerinde böyle müthiş şimşekler çaktıran şeyi görmek istiyordum. Göğüsleyip karşı geldiği gizli düşünceleri okumak istiyordum. Kilise avlusunun kapısında durdu. Soluk soluğa kalmış olduğunu gördüm.
"Sevda beni zalim mi yapıyor?" diye sordu. "Duralım bir an. Yaslan bana, Jane."
Şimdi bile, o anda karşımızda sessiz yükselen o kurşun renkli Tanrı evini, çan kulesinin çevresinde dönüp dolanan tek bir kargayı, geride uzanan pespembe sabah göklerini görür gibiyim. O yeşil mezar tümsekleri gene gözümün önünde belirir gibi oluyor. Bu tümseklerin arasında gezinerek yosunlu mezar taşlarını okuyan iki yabancı erkeği de unutmuş değilim. Onları hemen ayrımsamıştım; çünkü bizim gelişimizi görünce kilisenin arkasına doğru yürümüşlerdi. Yan kapıdan içeri girip töreni izlemek istediklerinden hiç kuşkum yoktu. Mr. Rochester onları görmedi; çünkü onun gözleri benim heyecandan, yorgunluktan bembeyaz kesilmiş yüzümdeydi. Alnımın ter içinde kaldığını, dudaklarımla yanaklarımın buz kestiğini duyumsuyordum. Çok geçmeden kendimi topladım, efendim de beni, bu kez yavaş yürüterek, kilisenin sundurmasına çıkardı.

O sessiz, alçakgönüllü tapınağa girdik. Basit sunakta papaz, cüppesini giymiş, beklemekteydi. Kâtibi de yanına almıştı. Her şey hareketsiz... Ancak uzak bir köşede kımıldayan iki gölge vardı. İyi tahmin etmişim: Avludaki yabancılar bizim önümüzden içeri girmişler, Rochester'ların, kilisenin yan duvarındaki eski aile kabirlerinin önünde duruyorlardı. Arkaları bize dönük olarak, parmaklıkların arasından mermer gömüte bakıyorlardı. Burada diz çökmüş bir melek heykeli, içsavaşlar sırasında savaş alanında öldürülen Damer De Rochester'la karısı Elizabeth'in naaşlarına bekçilik etmekteydi.

Sunak parmaklığının önündeki yerlerimizi aldık. Bu sırada arkada hafif bir ayak sesi duyarak dönüp baktım: O iki yabancıdan biri (kibar, beyefendi kılıklı biriydi), bize doğru yaklaşıyordu. Tören başladı. Papaz, evliliğin amaçlarını anlatan vaazını verdi, sonra bir adım öne gelip hafifçe efendime doğru eğilerek sözünü sürdürdü:

"O müthiş Kıyamet gününde size sorulan bütün sorulara karşılık vereceksiniz, bütün ruhların gizleri ortaya dökülecek. O gündeymişiz gibi ikinize de buyuruyorum: Karı koca olarak bir araya gelmenize bir engel varsa, bunu da biliyorsanız, şimdi açıkça söyleyin; çünkü şunu iyi bilin ki Tanrı sözüne aykırı olarak birleşenlerin birliğini Tanrı tanımaz, evlenmeleri yasal da sayılmaz."

Papaz buraya gelince, âdet olduğu üzere, duraladı. Bu sorunun ardından çöken bir anlık sessizliğin o soruya verilen bir karşılıkla dağıtıldığı ne zaman görülmüştür? Belki yüz yılda bir kez bile olmaz bu. Nitekim, papaz da gözlerini dua kitabından ayırmamıştı bile; yalnız, bir an için soluğunu tutmuştu. İşte tam törene devam etmek üzereydi... Elini Mr. Rochester'a doğru uzatmış, "Bu kadını eşin olarak kabul ediyor musun?" diye sormak üzere tam ağzını açmıştı ki yanı başımızdan tok bir ses yükseldi:

"Bu nikâh kıyılamaz! Bir engel bulunduğunu ihbar ediyorum."

Papaz başını kaldırdı, konuşmuş olan adama baktı. Sesini çıkarmadı. Kâtip de öyle. Efendim, ayağının altındaki yer oynamışçasına hafifçe bir kımıldadı, yere daha sağlam bastı, ne başını, ne de gözlerini çevirmeden, papaza, "Devam edin," dedi.

Derin, alçak bir sesle söylenen bu sözün üzerine kiliseye bir sessizlik çöktü. Neden sonra Papaz Wood, "Ortaya atılan bu iddia

konusunda bir soruşturma yapmadan, doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin belge elde etmeden törene devam edemem," dedi.

Arkamızdan yükselen ses, "Törene devam edilmeyecek!" diye araya karıştı. "İddiamı kanıtlayabilecek durumdayım. Bu nikâhın kıyılmasını önleyen aşılmaz bir engel vardır."

Efendim duyuyor, duymazlıktan geliyordu. İnatla, dimdik durmaktaydı. Yaptığı tek hareket benim elimi avucunun içine almak oldu. Eli ne kadar sıcaktı, nasıl da sımsıkı tutuyordu elimi! O solgun, sert, geniş, çıkık alnı şu anda nasıl da damarlı mermere benziyordu! Gözlerinin hem tetikte, hem vahşi, öyle bir parlayışı vardı ki!

Papaz Wood ne yapacağını bilemez durumlara düşmüştü. "Bu engelin aslı nedir?" diye sordu. "Belki ortadan kalkabilir ya da açıklanması yapılabilir."

Ses, "Pek değil," diye karşılık verdi. "Engelin aşılmaz olduğunu söyledim. Bilerek konuşuyorum." Konuşan adam ilerledi, parmaklığa yaslanarak sözünü sürdürdü. Her sözcüğü açıkça, tane tane, sakinlikle, kararla, bağırmadan söylüyordu: "Engel, bundan önce kıyılmış bir nikâhın yürürlükte olmasından ibarettir. Mr. Rochester'ın halen sağ olan bir eşi var."

Alçak sesle söylenen bu sözler benim sinirlerimi, hiçbir gök gürültüsünün ürpertemeyeceği kadar ürpertmişti. Bu sözlerdeki sinsi şiddet en keskin ayazdan, en alevli ateşten daha çok işlemişti kanıma. Ne var ki sakindim. Bayılmaktan falan korktuğum yoktu. Efendime doğru baktım, onu bana bakmaya zorladım. Bütün yüzü renksiz bir kayaydı; gözleri hem taş, hem kıvılcım. Konuşmadı, gülümsemedi. Bakışlarında benim insan olduğumu bile tanımaz gibi bir ifade vardı. Kolunu belime doladı, beni, kıskıvrak, kendine doğru çekti. Sonra yabancıya döndü:

"Siz kimsiniz?"

"Adım Briggs. Avukatım. Londra'dan geliyorum."

"Demek benim omzuma bir eş yüklemek niyetindesiniz."

"Size eşinizin varlığını anımsatmak niyetindeyim, beyefendi. Onu siz tanımıyorsanız bile yasa tanıyor."

"Lütfen bana onun kimliğini söyleyiniz... Adını, ana babasını, oturduğu yeri falan."

“Elbette” diyerek Mr. Briggs cebinden bir kâğıt çıkardı, genizden gelen, resmî bir sesle okumaya başladı:

> Ben, Richard Mason, iddia ve ispat ederim ki, bundan on beş yıl önce 20 Ekim günü, İngiltere’de Thornfield ve Ferdean malikâne ve çiftliklerinin sahibi olan Edward Fairfax Rochester, Jamaika’nın Spanish Town kentindeki ... Kilisesi’nde, tüccar Jones Mason’la karısı İspanyol asıllı Antoinetta’nın kızları, benim kız kardeşim olan Bertha Antoinetta Mason’la evlenmiştir. Bu nikâhın kaydı adı geçen kilisede, bu kaydın bir kopyası da benim elimde bulunmaktadır.
>
> İmza: Richard Mason

“Bu geçerli bir belgeyse benim on beş yıl önce evlenmiş olduğumu kanıtlayabilir ama karım olduğu söylenen kadının şimdi yaşadığını ispatlamaz.”

Avukat, “Üç ay önce yaşıyordu,” dedi.

“Nereden biliyorsunuz?”

“Öyle bir tanığım var ki söylediklerini siz bile yadsıyamayacaksınız beyefendi.”

“Çıkar onu ortaya... Yoksa, cehennemin dibine kadar yolun var!”

“Herhangi bir yere gitmeden önce tanığımı ortaya çıkaracağım, efendim; çünkü kendisi buracıkta. Mr. Mason, buraya gelir misiniz lütfen?”

Bu adı duyunca Mr. Rochester’ın dişleri kısıldı; gövdesinden bir ürperti geçti. Yanı başında olduğum için onun öfkeyle, kahırla kasıldığını hissettim. Şimdiye kadar gerilerde oyalanmış olan ikinci yabancı adam da bu sırada yanımıza geldi. Avukatın arkasında soluk bir yüz belirdi. Evet, Mason’du bu, ta kendisi. Mr. Rochester döndü, ona yiyecek gibi baktı. Gözlerinin kara olduğunu söyler dururum; ama şimdi derinliklerinde kestanemsi, hatta kıpkızıl bir parıltı yalazlanmış gibiydi. Yüzünü de kan basmıştı; esmer yanaklarıyla alnı, içini ateş basmışçasına kızardı. Birden, kolunu kaldırdı. İstese Mason’ı vurup yere çalar, tek bir demir yumruğuyla soluğunu keserdi. Mason gerileyip büzülerek, “Ulu Tanrım!” diye inledi. Bunun üzerine, buz

gibi bir tiksinti efendimin kızgınlığını sildi. Öfkesi sönüverdi. Mason'a dönerek!

"Senin ne diyeceğin varmış bakalım?" diye sordu. Mason'ın bembeyaz kesilmiş dudaklarından anlaşılmaz sözler döküldü.

Rochester, "Tanrı belanı versin be!" diye haykırdı. "Adam gibi konuşsana! Söyle bakalım, ne diyeceğin var senin?"

Papaz, "Beyefendiciğim... Çok rica ederim..." diye araya girdi. "Kutsal bir yerde olduğunuzu unutuyorsunuz." Sonra Mason'a dönerek yavaşça sordu: "Beyefendi, Mr. Rochester'ın eşinin sağ olup olmadığına ilişkin bilginiz var mı?"

Avukat, "Yılma, Mason!" diye ona güç vermeye çalıştı. "Çekinme, konuş."

Beriki, daha anlaşılır bir sesle, "Mrs. Rochester halen Thornfield Malikânesi'ndedir," dedi. "Nisan ayında orada gördüm onu. Ben kendisinin ağabeyiyim."

Papaz, "Thornfield Malikânesi mi, olamaz!" diye bağırdı. "Beyefendi, ben yıllardır bu yörede otururum, Thornfield'de bir Mrs. Rochester bulunduğunu hiç bilmiyorum."

Mr. Rochester'ın dudakları acı bir gülüşle büküldü, "Bilmezsin ya! Onun gerçekte kim olduğunu kimse bilmesin, öğrenmesin diye her türlü önlemi aldım ben!" diye söylendi. Sonra, birdenbire verilmiş bir kararla, "Yeter!" dedi. "Hepinize paydos, savulun buradan! Rahip Efendi, kitabını kapa, cüppeni çıkar. Kâtip John Green, sen de gidebilirsin. Bugün nikâh falan olmayacak." Kâtip dışarı çıktı. Mr. Rochester da hırsla, pervasızca konuşmasını sürdürdü: "İki karılı olmak çirkin bir şey. Ben ise iki karılı olmak niyetindeydim. Neylersiniz ki felek benden açıkgöz davrandı... Ya da Tanrı önüme çıktı. Bu ikinci olasılık daha kuvvetli. Şu anda, bir şeytandan farksızım ben. Şuradaki papazımızın söyleyeceği gibi, ahiretin en ağır cezalarına layığım besbelli... Sönmeyen ateşinden doymayan kurtlarına kadar! Beyler, planım suya düşmüş bulunuyor. Şu avukatla müvekkilinin söyledikleri doğrudur: Ben evliyim; evli olduğum kadın da sağ.

Papaz Efendi, şu konakta oturan bir Mrs. Rochester' dan hiç haberiniz olmadığını söylediniz. Yalnız, orada, kilit altında, parmaklıklar ardında tutulan bir zırdeli bulunduğuna ilişkin birtakım söylentiler kulağınıza çarpmıştır. Kimi bu deli kadının, benim

gayrımeşru üvey kardeşim, kimisi de eski bir sevgilim olduğunu ileri sürer. İşte ben şu anda açıklıyorum ki bu kadın, benim on beş yıl önce nikâhlandığım karımdır... Kızlık adı Bertha Mason. Şu karşınızda tiril tiril titreyip solup sarararak erkeklik örneği veren, yürekli kişinin kardeşidir. Kendine gel be, Dick... Korkma benden! Seni döveceğime bir kadın döverim daha iyi! Beyler, Bertha Mason akıl hastasıdır, bir deliler soyundan gelmedir... Üç kuşak boyunca, budalalardan manyaklardan başka hiçbir şey yetiştirmemiş olan bir soy. Anası olan İspanyol kadını hem deliydi, hem ayyaş. Kızıyla nikâhlandıktan sonra öğrendim bunu; çünkü daha önceden bana aile sırlarını açan olmadı. Bertha, uslu çocuklar gibi, annesinin babasının yolundan yürüyordu her yönden. Ne şahane bir eş edinmiş olduğumu kestirebilirsiniz... Öyle tertemiz, aklı başında, öyle uysal ki evlere şenlik! Onunla ne derece mutlu olduğumu tahmin edebilirsiniz. Ne saatler yaşadık baş başa! Ne günler geçirdik, bir bilseniz!

Size daha fazla açıklamalarda bulunacak değilim. Briggs, Papaz Efendi, Mason, hepiniz buyurun da bizim eve gidip Mrs. Poole'un gözetimi altında bulunan hastayı görelim... Yani eşimi... Karımı! Bana hileyle nasıl bir yaratık yutturdular, kendi gözünüzle görün. Bu sözden dönmeye, hiç olmazsa insan olan bir varlıkla avuntu aramaya hakkım var mıymış, yok muymuş, kendiniz karar verin." Efendim burada bana bakarak, "Papaz Efendi, sizin gibi bu kız da habersizdi bu iğrenç sırdan," diye ekledi. "Her işi dürüst, yasal biliyordu. Kafese konduğundan haberi bile yoktu. Evlenmeye razı olduğu sefilin de kafeslenmiş bir zavallı olduğunu, canavar ruhlu bir deliye kopmaz zincirlerle bağlı bulunduğunu bilmiyordu. Haydi, gelin hepiniz... Düşün peşime!"

Kolumu hâlâ sımsıkı kavramış olarak dışarı çıktı. Öteki üç erkek de arkadan geldiler. Kapının önünde faytonu bulduk.

Efendim soğukkanlılıkla, "Arabayı geri götür, John!" dedi. "Bugün işimize yaramayacak."

Konağa girdiğimizde Mrs. Fairfax, Adela, Sophie, Leah bizi karşılamak için ilerlediler. Efendimiz, "Herkes dağılsın!" diye bağırdı. "Kutlanacak bir şey yok ortada. On beş yıl geç kaldınız!"

Elimi bırakmadan yürüyüp geçti, merdiveni çıktı. Ötekilere de peşimizden gelmelerini işaret etti. İkinci kata çıkıp o balkonlu

koridoru boydan boya yürüdük, üçüncü kata tırmanmaya başladık. O alçak, kara kapı Mr. Rochester'ın anahtarlarıyla açıldı, nakışlı perdelerle bezenmiş olan, o kocaman karyolalı, elbise dolabının kapakları Havari portreleriyle süslü, uğursuz odaya girdik.

Yol gösterenimiz, "Sen bu odayı iyi bilirsin, Mason," diye söylendi. "Kız kardeşin seni işte burada dişleyip bıçakla delik deşik etmişti."

Duvardaki perdeleri kaldırarak gizli kapıyı ortaya çıkardı, bunu da açtı. Penceresiz bir oda. Ocakta, yüksek, sık kalın parmaklıklar ardında bir ateş yanıyordu, tavandan da zincirle bir lamba sallandırılmıştı. Grace Poole ateşin üzerine doğru eğilmiş, galiba bir saplı tavada bir şeyler pişirmekteydi. Odanın öbür ucunda, koyu gölgeler içinde bir karaltı, ha bire bir aşağı, bir yukarı koşup duruyordu. Neydi bu? İnsan mı, hayvan mı? İlk bakışta anlaşılmıyordu; çünkü hayvan gibi dört ayağının üzerinde geziniyor, ne olduğu belirsiz bir canavar gibi homurduyor, hırıldıyordu. Yalnız, sırtında insan giysileri vardı ve başından yeleler gibi bakımsız, yabanıl, gür kara saçlar fışkırmıştı.

Efendim, "Günaydın, Mrs. Poole, nasılsın?" diye sordu. "Arkadaşın nasıl bugün?"

Grace Poole kaynayan tavayı dikkatle ateşten alarak, "Oldukça iyiyiz, efendim, eksik olmayın," dedi. "Biraz huysuzluğumuz var üzerimizde ama azgın değiliz."

Tam o sırada yaratıktan yükselen korkunç bir çığlık bu olumlu raporu sanki yalanladı. O insan elbisesi giymiş sırtlan, art ayakları üzerinde, upuzun dikiliverdi.

Grace Poole, telaşla, "Sizi gördü, Beyefendi!" diye bağırdı. "Gidin bari!"

"Şimdi gidiyorum, Grace. Yalnız, izin ver de birkaç dakika kalayım."

"Ama, tetik durun, Beyefendi. Tanrı aşkına dikkatli davranın!"

Yaratık böğürürcesine haykırdı. O kırlaşmış taraz taraz kara saçlarını yüzünden çekerek yabanıl gözlerle konuklarını süzdü. O mosmor, şişmiş yüzü tanımıştım. Grace Poole yanımıza doğru geldi.

Efendim onu bir yana iterek, "Çekil yoldan!" dedi. "Elinde bıçak falan yoktur ya. Korkma, tetikteyim."

"Onun elinde ne olduğunu kimse bilemez, efendim. Öyle kurnaz ki! Düpedüz insanlar onun aklına akıl erdiremez!"

Mason, “Gidelim bari,” diye fısıldadı.

Mr. Briggs, “Cehennemin dibine git!” diye söylendi.

Grace Poole birden, “Aman!” diye bağırdı.

Üç erkek aynı anda gerilediler. Mr. Rochester beni o hızla arkasına doğru attı. Zırdeli, yerinden fırlayarak, ifrit gibi, efendimin boynuna yapıştı, yanağını dişledi. Boğuşmaya başladılar. Bertha iriyarı bir kadındı. Boyu hemen hemen kocası kadar vardı, şişmandı da. Müthiş bir güçle savaşıyordu. Kocasını kaç kez neredeyse boğuyordu; oysa, o da pehlivan gibi yapılı bir erkekti; istese hesaplı bir yumrukla kadını yıkabilirdi. Ona karşı elini kaldırmamakta direniyor ancak boğuşuyordu. Sonunda delinin kollarını yakalayabildi. Grace Poole bir ip uzattı, Mr. Rochester karısının kollarını arkadan bağladı. Sonra onu sandalyeye oturttu, sandalyeye de bağladı. Deli kadın avazı çıktığınca çığlıklar atıyor, kaçıp kurtulmak için atılıp duruyordu.

Efendim işini bitirince seyircilerine döndü, hem hırçın hem kederli bir gülümseyişle bakarak, “İşte benim karım bu,” dedi... “Benim eşimden görüp görebileceğim tek arkadaşlık, avuntu işte bu!” Sonra elini benim omzuma koyarak, “Elde etmek istediğim de işte buydu,” dedi. “Cehennemin eşiğinde böyle sessiz sedasız durmuş, ifritlerin boğuşmasını serinkanlılıkla seyreden şu gencecik kız! Papaz Efendi, Avukat Bey, şu aradaki farka bakın! Şu duru gözlerle karşıdaki kan çanaklarını birbirleriyle karşılaştırın bir an... Bu yüzle o maskeyi... Şu narin vücutla o koca gövdeyi karşılaştırın! Beni ondan sonra yargılayın, ey Tanrı adamıyla yasa adamı! Unutmayın ki karşınızdakini hangi ölçüye göre yargılarsanız, siz de o ölçüye göre yargılanacaksınız. Şimdi artık savulun. Hazinemi kapatıp kilitlemem gerek.”

Hepimiz dışarı çıktık. Efendim Grace Poole’a talimat vermek için arkada kaldı. Merdivenden aşağı inerken avukat bana dönerek, “Sizin bu işte hiçbir suçunuz yok, hanımefendi,” dedi. “Amcanız bunu duyunca sevinecek. Yalnız, Mr. Mason’ın Madeira’ya dönünce amcanızı sağ bulup bulamayacağı bilinmez.”

“Amcam mı? Siz onu tanıyor musunuz?”

“Mr. Mason tanıyor. Amcanız Mr. Eyre yıllardır onların firmasının Founchal’daki temsilcisiymiş. Amcanız sizin Mr. Rochester’la evlenmek üzere olduğunuzu haber veren mektubunuzu aldığı sırada Mr. Mason bir rastlantıyla onun yanındaymış; İngiltere’den Jamaika’ya

dönmeden önce, dinlenip sağlığını kazanmak için Madeira'ya uğramış da. Mr. Eyre aldığı haberi ona da açmış; çünkü Mr. Mason'ın İngiltere'de Mr. Rochester diye bir tanıdığı olduğunu biliyormuş. Mr. Mason'ın şaşmış, üzülmüş olduğunu kestirebilirsiniz. Amcanıza durumun iç yüzünü anlatmış. Üzülerek söylüyorum, amcanız hasta yatağındadır. Hastalığının ne olduğu (kendisi veremdir) ve aşaması göz önüne alınırsa bu hasta yatağından bir daha sağ kalkacağı pek mümkün değildir. Sizi düştüğünüz tuzaktan kurtarmak için hemen buraya koşması elinde değilmiş ama Mr. Mason'a hiç zaman geçirmeden bu yalancı nikâhı önlemesi için yalvarmış; benden yardım dilemesini salık vermiş. Ben de elimden geldiğince acele ettim. Şükür ki zamanında yetiştik. Buna siz de şükrediyorsunuzdur. Amcanızın siz ulaşana kadar öleceğinden emin bulunmasam size, Mr. Mason'la birlikte Madeira'ya dönmenizi öğüt verirdim, ama şu sırada Mr. Eyre'in sağlık durumuna ilişkin kesin bir haber alıncaya kadar İngiltere'de kalsanız bence daha uygun olur. Burada yapılacak başka bir işimiz var mı, Mason?"

Mason kaygılı bir tutumla, "Yok, yok gidelim artık," dedi, Mr. Rochester'la vedalaşmak için beklemeden dışarı çıktılar.

Papaz geride kaldı... Cemaatinin şu küstah üyesiyle, azarlama ya da öğüt verme gibi bir şeyler konuşmak için olsa gerek. Bu görevini yerine getirdikten sonra o da gitti. Onun gidişini odamın yarı açık duran kapısından duydum.

Evde yabancı kalmamıştı. Odama çekildim, kapıyı içeriden sürgüledim... Ağlamak ya da yas tutmak için değil. Henüz çok sakindim. Makine gibi hareketlerle gelinliğimi çıkardım, bir gün önce sırtımda olan, "Artık bu son giyişim," diye düşündüğüm kumaş elbisemi giydim. Sonra oturdum. Yorgun, bitkin hissediyordum kendimi. Kollarımı masaya yasladım; başım da kollarımın üstüne düştü. Düşünmeye başladım. Şimdiye kadar yalnız işitmiş, görmüş, yürümüş, nereye çekerlerse oraya gitmiştim. Olayların olayları, açıklamaların açıklamaları kovalayışına seyirci kalmıştım... Şimdi ise düşünüyordum.

Aslında, sakin geçmişti sabah... Deli kadının o kısa süren boğuşması dışında. Örneğin, kilisedeki olay hiç de gürültülü sayılmazdı; ne bir öfke patlaması, ne yüksek sesle sövüşmeler, ne

tartışma, ne meydan okuyuş, ne gözyaşı ne de ağlayıp sızlamalar... Alçak sesle birkaç söz söylenmiş, bir nikâhın kıyılmasına engel olunmuştu. Efendim birkaç sert kısa soru sormuş, bunlara karşılıklar verilerek açıklamalarda bulunulmuş, belgeler gösterilmişti. Efendim gerçeği açıkça itiraf etmiş, canlı belge görülmüş, sonra yabancılar çekilip gitmişlerdi.

Ben de işte gene, her zamanki gibi, kendi odamdaydım. Her zamanki bendim gene. Gözle görülür bir değişiklik olmamıştı. Bana ne bir vuran, ne bir dövüp yaralayan vardı.

Peki, ama öyleyse nereye gitmişti o dünkü Jane? Neredeydi şimdi onun yaşamı... Onun umutları? Dün gelin olmanın eşiğinde, yaşam, umut dolu bir genç kadınken işte şimdi gene yapayalnız, kupkuru bir genç kızdı. Bugünü renksiz ve silik, yarını ıpıssız. Yaz ortasında kara kış bastırmıştı; haziran göklerinden lapa lapa kar dökülmüştü; olgun elmalar buz tutmuş, açmış gülleri kırağı vurmuştu. Yemyeşil tarlaların üzerinde buzdan bir kefen vardı. Dün gece çiçeklerle renk renk olan kır yolları bugün üzerinden ayak yürümemiş karlarla kaplıydı; dün tropik bahçeleri gibi yemyeşil, mis kokulu dalgalanan korular şimdi Norveç'in kar altındaki ormanları gibi ıssız, yaban uzanıyordu. Bütün umutlarım sönmüştü... Gözle görülmez bir lanete uğramışçasına.

Daha dün can dolu, pırıl pırıl olan muratlarıma baktım: Bir daha asla can bulmayacak ölüler gibi çırçıplak, buz kesmiş, morarmış durumdaydılar. Sevdama baktım: Efendime ait olan, efendimin yaratmış olduğu o duygu yüreğimin içinde ürperip duruyordu... Soğuk bir beşiğin içindeki hasta bir çocuk gibi perişandı. Mr. Rochester'ın kucağına sığınamazdı artık; onun bağrında barınamazdı: Tanrım! Artık sevdiği adama bir daha hiç dönemezdi; çünkü güvenini kaybetmiş, ona olan inancı çökmüştü. Efendim benim için artık eskiden neyse o değildi; çünkü tanıdığım gibi çıkmamıştı. Onun günahkâr olduğunu söyleyemezdim; beni aldattığını ileri süremezdim; yalnız, ne de olsa tam doğruluğuna da inanamazdım onun. Uzaklaşmam gerekti ondan. Bunu iyice anlıyordum. Ne zaman, nasıl, nereye? Bilemiyordum daha. Gene de kesinlikle biliyordum ki, o kendisi benim bir an önce Thornfield'den uzaklaşmamı isteyecekti. Beni gerçekten sevmiş olamazdı. Geçici bir tutkunluktan ibaretmiş demek onun duyguları. O da geri teptiğine göre, bundan böyle beni istemeyeceği ortadaydı.

Şimdi bile onun karşısına çıkmaktan çekinmeliydim artık. Beni görmek istemezdi elbet. Ah, ne körmüşüm! Ne zayıf davranmışım!

Gözlerim yumuluydu. Çevremde buram buram bir karanlık döner, savrulur gibiydi; düşüncelerim kapkara, karmakarışık, bulanık. Perişan, iradesiz, kendimi kuru bir ırmak yatağına bırakıverip uzanmıştım sanki. Uzak dağlardan bir sel boşandığını, azgın suların yaklaştığını duyabiliyordum Yalnız, ne ayağa kalkacak iradem vardı, ne de kaçacak kadar gücüm. Baygın uzanmış, ölümü özlüyordum. İçimde bir nabız gibi atan, canlıya benzer tek bir düşünce vardı: Tanrı düşüncesi. Bu düşünce sessiz bir dua doğurdu içimde. Bu dua ışıksız ruhumda döndü, dolaştı, ama kendisi söze dönüştürecek bir güce rastlayamadı: "Tanrım, benden uzak durma; çünkü bela çok yakınımda, elimden tutacak kimsem de yok."

Bela yakındaydı, gerçek! Daha önceden onu benden uzak tutması için yalvarmamış olduğumdan olsa gerek, şimdi birden üstüme saldırdı. Dağlardan kopan sel tüm azgınlığıyla, bütün o abus suratlı ağırlığıyla üzerime abandı. Hayatımın yıkılmış, sevgimin yitirilmiş, umudumun sönmüş, güvenimin kırılmış olduğunu bütün acılığıyla, bütün gerçekliğiyle birden kavradım. Bu korkunç dakika anlatılamaz! Gerçekten de: "Sular ruhuma yürüdü, çamurlara gömüldüm. Ayakta duramıyorum; derin sulara varmışım... Seller her yanımı kapladı..."

XXVII

Öğleden sonra bir saatti, başımı kaldırıp bakındım, batıya yönelmiş olan güneşin, yaldızlı bir yazıyla duvara batış haberini yazmış olduğunu görünce kendi kendime, "Ne yapayım ben şimdi?" diye sordum. Gelgelelim, kafamın buna verdiği karşılık –"Hemen Thornfield'den ayrıl!" sözleri– öyle kesin, öyle korkunçtu ki kulaklarımı tıkadım. Böyle sözlere dayanacak durumda değildim şimdi. "Şu anda Edward Rochester'ın karısı olmayışım tasalarımın en hafifi," diye iddiada bulundum. "En şahane düşlerden uyanarak bunların hepsinin bomboş olduğunu anlamak felaketine de katlanır, onu alt edebilirim, ne var ki efendimden bütün bütün, hemencecik, kesin olarak ayrılmak düşüncesi dayanılır gibi değil. Yapamam ben bunu!"

Ne var ki içimden bir ses bunu yapabileceğimi, sonunda da mutlaka yapacağımı ileri sürüyordu. Kendi kararımla savaşmaya başladım. Zayıf, iradesiz olmak istiyordum ki önümde gördüğüm şu yeni keder, acı yollarından geçmeyeyim, kaçayım. "İlle gideceksem bir başkası çekip koparsın beni ondan!" diye için için haykırdım. "Bir başkası yardım etsin bana!" "Hayır, kendi kendini sen çekip ayıracaksın, kimse sana yardım etmeyecek. Kendi elinle sağ gözünü oyacaksın. Kendi elinle sağ elini keseceksin. Kendi yüreğini kendin deşeceksin."

Böylesi amansız bir yargıca meydan veren yalnızlığın, bu denli korkunç bir sesin doldurduğu sessizliğin karşısında dehşete kapılarak birden ayağa kalktım. Kalkarken başım döndü. Heyecandan, açlıktan hasta gibi olduğumu ayrımsadım. Sabahtan beri ne bir şey yemiş, ne de içmiştim; kahvaltı bile etmiş değildim. Odama kapandığımdan beri hiç kimsenin kapıma gelip hatırımı sormadığını, beni aşağıya çağırmadığını düşündüm, içim bir tuhaf burkuldu. Ne küçük Adela kapımı tıklatmış ne Mrs. Fairfax beni aramıştı. "Düşenin dostu olmaz,"

diye mırıldanarak kapı sürmesini açtım, dışarı çıktım. Ayağım bir şeye takıldı. Hâlâ başım dönüyor, gözlerim kararıyor, dizlerim tutmuyordu. Kendimi tutamayıp sendeledim, yıkıldım. Yere düşmedim... Uzanan kollar beni tutmuştu. Baktım: Kapımın önündeki bir sandalyede oturmakta olan efendimdi beni tutan.

"En sonunda çıkabildin!" dedi. "Bilsen kaç zamandır seni bekliyordum, kulağım kirişte! Çıt bile duymadım, tek bir hıçkırık sesi gelmedi kulağıma. Bu ölüm sessizliği daha beş dakika uzasaydı hırsız gibi maymuncukla açacaktım kilidi... Demek benden kaçınıyorsun? Odana kapanıp bir başına yas tutuyorsun! Keşke gelip bana atsaydın tutsaydın. Ateşlisindir. Ben senin ne de olsa kıyametleri koparacağını ummuştum. Sıcak gözyaşı yağmuruna hazırlamıştım kendimi. Yalnız, bu gözyaşları benim göğsümün üstüne dökülsün istiyordum. Sen onları yastığına içirmişsin... Ya da mendilini ıslatmışsın onlarla. Hayır... Yanılıyorum. Hiç ağlamamışsın sen! Yüzün bembeyaz, gözlerinin ışığı sönmüş ama gözyaşlarının izi bile yok. Öyleyse, yüreğin kan ağladı, öyle mi?

Ne o, Jane, tek bir sitemde bile bulunmayacak mısın bana? Acı ya da acıklı sözler söylemeyecek misin? Yüreğimi paramparça edecek, tepemi attıracak tek bir iğne batırmayacak mısın bana? Seni koyduğum yerde sessiz oturuyorsun, yorgun, ölgün bakışlarla bakıyorsun bana Jane... Niyetim seni böyle yaralamak değildi hiçbir zaman. Bir insan, çocuğu gibi sevip büyüttüğü, kendi tabağından yedirip, bardağından içirdiği bir süt kuzusunun yanlışlıkla kesildiğini duysa, benim şu işlediğim yanlışlığa üzüldüğüm kadar üzülemez, bu derece içi yanamaz. Beni bağışlayabilecek misin, Jane?"

Sevgili okuyucum, onu o dakikada, hemen oracıkta bağışladım. Gözlerinde öylesine derin bir vicdan azabı, sesinde öyle gerçek bir pişmanlık, bir acıma, duruşunda öyle erkekçe bir eda vardı ki! Her halinden de öyle eksilmemiş, değişmemiş bir sevgi taşıyordu ki... Her şeyi bağışladım. Ona karşı bir şey demedim ama içimden, can evimden bağışladım onu.

Biraz sonra dalgın, üzgün bir sesle, "Biliyor musun, Jane, alçağın biriyim ben?" diye sordu. Benim hâlâ sessiz, kıpırtısız oturuşuma şaşıyordu besbelli; oysa bu benim isteyerek takındığım bir tavır değil de bitkinliğimin bir sonucuydu.

“Biliyorum, efendim,” dedim.

“Öyleyse açıkça, sertçe söyle bunu benim yüzüme karşı. Sakınmadan söyle.”

“Yapamam... Yorgunum, hastayım. Biraz su istiyorum.”

Efendim, derin derin göğüs geçirerek şöyle bir ürperdi, sonra beni kucakladığı gibi aşağıya indirdi. Önce beni hangi odaya götürdüğünü bilemedim. Gözlerimin önünde bulutlar uçuşuyordu. Biraz sonra bir ateşin cana can katan sıcaklığını duydum. Yaz mevsimindeydik ama ben odamda hareketsiz oturmaktan buz kesmiştim. Dudaklarıma bir şarap bardağı dayandı; biraz içtim, açıldım. Sonra gene efendimin uzattığı bir şeyleri yedim, çok geçmeden de kendime gelir gibi oldum. Kitaplıkta, onun koltuğunda oturmaktaydık. O da çok yakınımdaydı. İçimden, “Şu anda pek büyük bir acı çekmeden yaşama veda edebilsem en iyisi olur,” diye bir düşünce geçti. “O zaman yüreğimi onun yüreğiyle birleştiren bağları koparmak eziyetinden kurtulurum. Ondan ayrılmam gerek... Öyle görünüyor. Ama, ayrılmak istemiyorum ben ondan... Ayrılamam.”

“Şimdi nasılsın Jane?”

“Çok daha iyiyim Yakında kendime gelirim.”

“Biraz daha şarap iç, Jane.”

Onun dediğini yaptım. Sonra bardağı masanın üzerine bırakarak karşıma geçti, beni dikkatle süzdü. Birden, ateşli bir duyguyla dolu, anlaşılmaz, boğuk bir şeyler söyleyerek döndü; hızlı hızlı, salonun öbür ucuna kadar gidip geldi, sonra beni öpmek ister gibi üzerime doğru eğildi. Ben, onunla sevişmenin bana artık yasak olduğunu anımsayarak, başımı öte yana çevirdim, onun yüzünü de yüzümden uzaklaştırdım. Efendim, “Ne! Bu da nesi!” diye telaşla bağırdı. “Ha, anladım, Bertha Mason’ın kocasını öpmek istemiyorsun, öyle mi? Kollarımı dolu, dudaklarımı başkasının sayıyorsun.”

“Ben yalnızca bana yer ve hak kalmadığını biliyorum, efendim.”

“Ama neden, Jane? Her neyse, seni fazla konuşmak zahmetinden kurtarayım. Senin yerine ben söyleyeyim: Benim evli olduğumu söyleyeceksin. Bilmiş miyim?”

“Evet.”

“Böyle düşünüyorsan benimle ilgili yargıların da çok garip demektir. Senin şerefini, namusunu kirletmek için kasıtla tuzak kuran,

seni bu tuzağa düşürmek için de temiz sevgi numaraları yapan düzenbaz bir zampara, adi, alçak bir serseri gözüyle bakıyorsun bana. Ne diyorsun buna? Görüyorum, bir şey diyemiyorsun. Birincisi, hâlâ bitkinsin, soluk almakta bile zorlanıyorsun. İkincisi, bana söz söylemeye dilin varmıyor henüz. Üçüncüsü de gözyaşlarının seddi çökmüş, dokunsalar ağlayacaksın. Zaten bağırıp çağırmak, beni suçlayıp gürültü çıkarmak içinden gelmiyor. Ne yapacağını düşünüyorsun yalnız... Konuşmayı gereksiz buluyorsun. Görüyorsun ya, biliyorum ben seni. Onun için ayağımı denk alıyorum."

"Efendim, size karşı gelmeyi istemem," dedim. Sesim öyle titriyordu ki hemen sustum.

"Kendi anlayışına göre, öyle; ama benim anlayışıma göre sen benim çöküşümü tasarlamaktasın şu sırada. Beni evli bir erkek saydığını yüzüme karşı belirttin. Evli bir adam olduğum için de benden kaçınacaksın, karşıma bile çıkmayacaksın. Daha şimdi beni öpmeyi reddettin. İki yabancı olup çıkmamızı istiyorsun. Bu çatının altında ancak Adela'nın mürebbiyesi olarak kalacaksın. Sana karşı tek bir tatlı söz söylesem kulağını tıkayacaksın. İçinden bana karşı bir yakınlık duysan hemen: 'Bu adam beni kendine metres yapmak istedi; ona karşı buz gibi soğuk, taş gibi sert olmam gerek,' diye düşüneceksin. Böylece de buz, taş olup çıkacaksın."

Sesimin titremesini, boğuklaşmasını önleyerek, "Çevremdeki her şey değişti, efendim; onun için benim de değişmem gerek," dedim. "Bu kesin. Acı anılardan, sürekli çatışmalardan, duygularımızla savaşmaktan kaçınmanın da tek bir yolu var: Adela'nın yeni bir mürebbiyesi olmalı."

"Ben Adela'yı okula gönderiyorum, buna karar verdim bile. Seni Thornfield'de kalıp iğrenç anılarla boğuşmaya mahkûm edecek değilim elbet. Lanetlenmiş bir yer burası. Ahan'ın[79] çadırı sanki... Tanrı'nın göğüne, yaşayan ölümün iğrençliğini yansıtmaktan utanmayan pis mahzen... Hayallerimizdeki zebanilerin hepsine taş çıkartabilecek tek canlı zebanisiyle tüm cehennemlerden beter olan şu dört duvarlı cehennem... Seni burada oturtmayacağım Jane... Ben de gideceğim. Buranın hortlaklı olduğunu bile bile seni Thornfield'e getirmem yanlıştı zaten. Daha seni görmeden herkese söylemiştim,

konağın uğursuz esrarını senden saklasınlar, diye çünkü gelen kızın, böyle bir şeyle aynı çatı altında yaşamak istemeyeceğini biliyordum; gerçeği söylersek Adela'ya mürebbiye bulamayacağımızdan korkuyordum. Zırdeliyi başka bir yere aktarmak benim için olası değildi. Gerçi, Ferndean Malikânesi'nin çiftliğinde bir evim var. Orası da buradan daha ücra, daha ıssız bir yer; zebaniyi oraya kapatabilirdim ama vicdanım elvermiyordu; çünkü ev, ormanın ortasında çok rutubetli bir yerdi. Onu oraya kapatsam rutubet yüzünden çok geçmeden öbür dünyayı boylar, ben de bu yükten kurtulurdum. Gelgelelim günahkârlar çeşit çeşittir; ben de, can düşmanım bile olsa, kimseyi bile bile ölüme bırakamam.

"Yalnız, evin içinde bir deli olduğunu senden gizlemek minareye kılıf giydirmekle birdi. O ifritin yakınında olup da hışmına uğramamak olası mı! Thornfield Malikânesi'ni kapatacağım artık. Grace Poole'a "karım"la, o korkunç acuzeyle burada, baş başa otursun, diye yılda iki yüz sterlin vereceğim. Grace paranın hatırı için çok şeylere katlanır. Grimsby Tımarhanesi'nde bekçi olan oğlunu da yardımcı alır yanına... Sevgili eşimi şeytan dürtüp de aklına insanları diri diri yakmak, bıçaklamak, dişlemek esince yola getirmek için, yardıma..."

Efendimin sözünü keserek, "Efendim, o zavallı kadına karşı çok insafsız davranıyorsunuz," dedim. "Ondan kinle, hınçla konuşuyorsunuz... Nefretle. Zalimlik bu. Deliyse onun suçu ne?"

"Jane, sevgilim benim... Hayır, diyeceğim, işte! Sen benim gerçekten küçücük sevgilimsin; çünkü benim gene günahımı alıyorsun. Ondan nefret edişim deli olduğu için değil. Sen çıldırsan senden nefret eder miydim sanıyorsun?"

"Elbet ederdiniz, efendim."

"Demek ki beni hiç tanımamışsın, benim sevince nasıl sevebileceğimi hiç bilmiyorsun çünkü, yanlışın var. Senin varlığının her zerresi benim için kendi varlığım kadar değerlidir; hastalansa, mahvolsa da canımın canıdır benim. Senin zekân benim hazinem; bozulsa da benim gözümde değerlidir. Sen çıldırsan seni deli gömleğiyle değil, kollarımla tutarım ben. Kollarını bağlasam da iplerin arasına sevgim dolanır. Senden asla tiksinip kaçınmam... Ondan tiksindiğim gibi. Sakin zamanlarında, başında bakıcı olarak ben otururum. Sen bana hiç güler yüz göstermesen bile yorulmak bilmez

bir şefkatle üzerine titrerim; sen beni tanımasan da senin gözlerinin içine bakmaktan bıkmam, usanmam... Ama, lafı ne diye uzatıyorum! Seni Thornfield'den uzaklaştırmaktı konumuz. Hemen yola çıkmak için her şey hazır, biliyorsun. Bu çatının altında tek bir gece daha geçirmeye katlan, Jane, senden dileğim yalnızca bu. Ondan sonra buranın felaketleriyle korkularına temelli elveda! Uzakta bir evim var... Korkunç anılardan, istenmedik konuklardan, yalandan, dedikodudan uzak bir yer."

"Adela'yı da yanınıza alın, efendim," dedim. "Can yoldaşı olur size."

"Ne demek istiyorsun, Jane? Adela'yı yatıla okula göndereceğim, dedim ya sana! Zaten çocuktan can yoldaşını ne yapayım ben! Kendi çocuğum bile değil... Bir Fransız dansçının piçi! Neden onu yıkmak istiyorsun başıma? Niçin onu can yoldaşı seçiyorsun bana? "

"Uzak bir yere çekilmekten söz ettiniz de, efendim. Dünyadan el etek çekip yalnız oturmak sıkıcı olur; size göre değildir."

Sinirlenerek, "Yalnızlık! Yalnızlık!" diye söylendi. "Besbelli düşüncemi daha açık anlatmam gerekiyor. Yüzünde belirmekte olan şu sfenkse benzer ifadeyi anlayamıyorum. Sen paylaşacaksın benim yalnızlığımı. Şimdi kafana dank etti mi?"

Başımı iki yana salladım. Onun şu heyecanlı durumunda böyle sessiz bir karşı çıkış bile oldukça yürek isteyen bir işti. Deminden beri odanın içinde dolaşıp durmaktaydı. Birden, yerine çakılmış gibi durdu. Kaşlarını çatarak uzun uzun baktı bana. Gözlerimi ondan kaçırarak ateşe diktim, sakin, soğukkanlı bir tutum takınmaya çalıştım.

Sonunda bakışlarından ummadığım kadar sakin bir sesle, "İşte Jane'imin püf noktası!" dedi. "İbrişim çilesi şuraya kadar hiç pürüzsüz çıktı ama bir yerde takılıp düğümlenecekti elbet... İşin başından beri biliyordum bunu. Nitekim, işte korktuğum çıktı: Şimdi artık çöz bu düğümü çözebilirsen! Başımıza iş açıldı. Vay canına be! Samson gibi güç gösterip bu düğümü bir vuruşta koparıp atmak geliyor içimden!"

Gene salonda bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı, ama çok geçmeden yeniden durdu, hem bu kez tam önümde. Eğilip dudaklarını kulağıma yaklaştırarak, "Jane, aklını başına alacak mısın sen? Yoksa emin ol şiddete başvuracağım!" diye söylendi.

Sesi boğuk çıkıyordu; bakışlarında da, dayanılmaz bir zinciri kırarak vahşi bir özgürlüğe atılmak üzere olan bir adamın ifadesi vardı. Bir an sonra onun çılgınca kendinden geçeceğini, artık benim elimden de hiçbir şey gelmeyeceğini anladım. Onu idare edip çılgınlıktan alıkoymak için an bu andı; yoksa iş işten geçerdi. En ufak bir dikleşme, bir korku belirtisi gösterirsem kendimi de, onu da mahva sürüklemiş olurdum. Ama zerrece korkmuyordum. İçimde bir kuvvet, bir etkileme gücü duyuyordum ki bu bana yürek veriyordu. Durum son derece tehlikeli ama bir o kadar da heyecanlıydı. Hafif teknesiyle çağlayanlardan aşağı akan bir kızılderili de böyle bir heyecan duyar herhalde... Efendimin sıkılmış duran yumruğunu alıp o kasılmış parmaklarını çözdüm, yatıştırıcı bir sesle, “Oturun,” dedim. “İstediğiniz kadar konuşalım. İster akla yakın olsun, ister olmasın, ne anlatacaksınız anlatın, ben dinlerim.”

Oturdu ama hemen konuşmaya başlama fırsatı bulamadı. Ne zamandır ağlamamak için çabalıyordum; ama onun üzüleceğini bildiğim için gözyaşlarımı bastırmaya çok çalışmıştım. Şimdi gözyaşlarımı başıboş bırakmanın daha yerinde olacağına karar verdim. Bu yaşlar onu sinirlendirirse... Daha iyi ya! Böylece, kendimi koyuverdim, kana kana ağlamaya başladım. Çok geçmeden onun kendimi toparlamam için bana yalvardığını duydum.

“Siz böyle ateş püskürürken ben nasıl kendimi toparlayabilirim?”

“Ateş püskürmüyorum, Jane. Ama seni öyle seviyorum ki... Çok, pek çok. Sen de minnacık beyaz yüzüne öyle donuk, öyle çelik gibi kararlı bir ifade vermiştin ki dayanamadım. Haydi, sus artık da sil gözlerini.”

Yumuşayan sesi onun ateşinin yatışmış olduğunu gösteriyordu, ben de yavaş yavaş duruldum. Bu kez başını benim omzuma yaslamaya kalktı, bırakmadım. Beni çekmek istedi... Hayır!

Öyle acı bir hüzünle, “Jane! Jane!” dedi ki sesi sinirlerimi baştan ayağa ürpertti. “Beni sevmiyor musun yani? Salt benim mevkime, rütbeme mi özenmiştin yoksa? Şimdi benim sana koca olamayacağıma inanç getirince nefretle kaçınıyorsun benden... Pis bir kurbağa ya da çirkin bir maymunmuşum gibi.”

Bu sözler ciğerimi deldi sanki. Ama ne diyebilirdim? Ne yapabilirdim? Belki hiçbir şey dememem, hiçbir şey yapmamam daha

uygun kaçardı, ama onun kalbini kırdım diye öyle bir vicdan azabı duydum ki açtığım yaralara merhem sürmek isteğini önleyemedim.

"Seviyorum sizi, hem de her zamankinden çok," dedim. "Yalnız, sevgimi göstermek bana artık yasak. Bu lafı size son olarak açıyorum."

"Son olarak mı, Jane? Nasıl? Benimle bir çatı altında yaşayıp beni her gün gördüğün halde, beni hâlâ seve seve, bana karşı soğuk, yabancı durabilir misin sen?"

"Yok, efendim, bunu yapamayacağımı kesinlikle biliyorum. Bundan dolayı da, tek bir çıkar yol görüyorum... Söylersem gürleyeceksiniz."

"Söyle, söyle! Ben gürlersem sen de yağarsın!"

"Efendim, sizden ayrılmam kaçınılmaz oldu."

"Kaç zaman için, Jane? Yüzünü yıkamak, saçını başını düzeltmek için mi? Çünkü yüzün biraz kızarmış, saçların da dağınık."

"Adela'dan da, Thornfield'den de ayrılmam gerek. Sizden ömür boyu ayrılmam gerek. Yabancı yerlerde, yabancı kişiler arasında kendime yeni bir yaşam kurmam gerek."

"Elbet... Ben dedim ya böyle olacak diye. Benden ayrılmak düşüncesi bir çılgınlık. Üzerinde durmuyorum. Benim benliğimin bir parçası olmaya değiniyorsun, sanırım. Yeni bir yaşam kurmaya gelince, elbet öyle olacak. Sen benim karım olacaksın. Evli değilim ben. Mrs. Rochester sen olacaksın. Yaşadığımız sürece seninle ben, her anlamda bir arada, bir tek varlık olacağız. Fransa'nın güneyinde bir yerim var, oraya götüreceğim seni... Akdeniz kıyısında, beyaz badanalı bir köşk. Orada her türlü kötülükten uzak, mutlu, tertemiz bir ömür süreceksin. Korkma, seni yanlış yola sürüklemek, metresim haline getirmek istemiyorum. Karım olacaksın. Neden sallıyorsun başını öyle iki yana? Jane mantıklı ol, yoksa inan olsun kanım tepeme çıkacak gene!"

Sesi de, elleri de titremeye başlamış, burnunun o geniş delikleri büsbütün açılmıştı. Gözleri şimşek çakıyordu. Ben gene de konuşmak cüretini gösterdim:

"Efendim, sizin karınız yaşıyor. Bu gerçeği daha bu sabah siz de kabul ettiniz. Şimdi ben sizin dilediğiniz gibi sizinle yaşarsam metresiniz olurum. Olmazsın, demek yalan olur."

“Jane... Uysal bir erkek değilim ben, bunu unutuyorsun galiba. Yumuşak başlı, soğukkanlı, sakin bir adam değilim. Bana da, kendine de acıyorsan parmağını şu nabzıma bastır, nasıl attığını gör de ona göre ayağını denk al.”

Bileğini açıp bana doğru uzattı. Yüzünden de kan çekilmiş, yanakları, dudakları kül gibi olmuştu. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Onun sevmediği şey kendisine karşı gelinmesiydi. Böyle bir direnmeyle onu öfkelendirip üzmekten korkuyordum, ama ona boyun eğmek de olanaksızdı. Sonunda, insanların büsbütün umarsız kaldıkları zaman yaptıkları şeyi yaptım: İnsandan daha yüce bir varlığa sığındım. Elimde olmadan, “Tanrım! Bana yardım et!” sözleri dudaklarımdan döküldü.

Birden, “Ne aptalım ben!” diye bağırdı. “Evli değilim, deyip duruyorum da bunun açıklamasını yapamıyorum ona. Yukarıdaki kadının kişiliği, aramızda kıyılan cehennem nikâhı konusunda hiçbir fikri, bilgisi olmadığını unutuyorum... Benim bütün bildiklerimi öğrenince Jane de bana hak verecektir. Eminim buna. Ver elini elime, Janet. Yakınımda olduğunu hem görmek, hem de hissetmek istiyorum. Şimdi sana işin iç yüzünü birkaç kelimeyle anlatacağım. Beni dinleyecek misin?”

“Elbet, efendim. İsterseniz saatlerce.”

“Ben yalnızca dakikalarını rica ediyorum, Jane. Sen benim, babamın büyük oğlu olmadığımı hiç duydun mu? Bir ağabeyim vardı benim... Bunu biliyor musun?”

“Bir keresinde Mrs. Fairfax öyle bir şey söylemişti, efendim.”

“Babamın paragöz, pinti bir adam olduğunu da duymuş muydun?”

“Kulağıma bu yollu bir şeyler çalınmıştı, efendim.”

“İşte Jane, bu durumda babam mülkünü bir bütün olarak tutmak hırsı güdüyordu. Mirasını bölüp bana hakça bir pay ayırmak düşüncesi onu deli ediyordu. Her şeyinin ağabeyim Rowland’a kalmasına karar vermişti. Öte yandan, küçük oğlunun parasız gezmesine de dayanamıyordu. Öyleyse ben de paralı bir evlilik yapmalıydım. Böylece, babam bana bir zengin kızı arayıp duruyordu. Jamaikalı bir çiftlik sahibi, aynı zamanda tüccar olan Mr. Mason, onun eskiden dostuydu. Babam Mason’ın bir kızıyla bir oğlu olduğunu, kızına otuz

bin sterlin vereceğini haber almış. Bu ona yetti de arttı bile. Liseyi bitirdiğimde beni oraya gönderdiler. Babam onun zenginliğinden hiç söz etmedi. Yalnız, Mason'ların kızının güzellik yönünden Spanish Town'un kraliçesi olduğunu söyledi ki bu da yalan değildi. Bertha, Blanche Ingram tipinde, olağanüstü güzel bir kızdı. Uzun boylu, esmer; şahane. Köklü bir soydan geldiğim için ailesi bana dört elle sarıldı. O da beni elde etmek istiyordu. Onu bana, nefis giysiler içinde, balolarda, şölenlerde gösteriyorlardı. Baş başa kaldığımız, karşılıklı konuştuğumuz hemen hiç olmadı. Bertha beni pohpohluyor, bütün güzelliğini, bütün hünerlerini gözümün önüne seriyordu. Çevresindeki bütün erkekler sanki ona hayrandılar da beni kıskanıyorlardı. Gözlerim kamaşmış, kanım tutuşmuştu... Toy, deneyimsiz, ham bir delikanlı olduğum için ben de onu sevdiğimi sandım! Hısım akrabası beni körüklüyordu; onun peşindeki hayranlar beni büsbütün kışkırtıyordu; güzelliği beni büyülüyordu. Daha ne olduğunu anlayamadan, nikâh kıyılmıştı bile!

Ah, Jane, bu yaptığımı düşündüğüm zaman kendi kendime saygım kalmıyor, bir utanç azabı içinde kıvranıyorum. Onu hiçbir zaman sevmedim, saymadım... Hatta tanımadım bile! İyi bir insan mı, değil mi, farkında bile değildim. Erdem, iyilik, açık yüreklilik, incelik, zekâ gibi şeylerin varlığını görmemiştim onda... Aramamıştım ki! Ahmaklar gibi, salaklar gibi gözüm kapalı evlenmiştim onunla. Oysa hiç evlenmeden de... Ama, kimin karşısında konuştuğumu unutuyorum.

Evlendiğim kızın annesini hiç görmemiştim. Onu ölmüş biliyordum. Balayımızın sonunda yanlışımı anladım: Kayınvalidem ölmüş falan değil, zırdeliymiş; bir tımarhanede kapalıymış. Bertha'nın bir de erkek kardeşi vardı ki iyice ahmağın, budalanın biriydi. Ağabeyine gelince, onu sen de gördün. Gerçi Mason'ların bütün soyundan tiksinirim ama Richard'dan bütün bütün nefret edemiyorum; çünkü yarım akıllı da olsa, şefkatli bir insandır, onun zavallı kız kardeşiyle sürekli olarak ilgilenmesinden de belli olur bu. Sonra bana karşı da oldum olası bir köpeğin sahibine gösterdiği bağlılığı göstermiştir. Ama, yazık ki bir gün gelecek o da kız kardeşinin durumuna düşecek... Babamla ağabeyimin bütün bunlardan haberleri

varmış da otuz bin sterlini düşünerek, el ele verip bana bu tuzağı kurmuşlar!

Bunlar korkunç, iğrenç gerçeklerdi, gene de karımın yüzüne vurmadım. Yaradılışı benimkine taban tabana zıt; beğenileri benim için tiksindirici, bayağı, dar kafalıydı; eğitip inceltmenin de olanağı yok gibiydi. Çok geçmeden, onunla değil bir akşamı, günün bir tek saatini bile rahat geçiremeyeceğimi, şöyle tatlı bir söyleşiye girişemeyeceğimi anladım; çünkü hangi konuya dokunsam Bertha bunu hemen bayağı, sıradan, ters, aptal bir kalıba sokuyordu. Rahat bir yuvam, kurulu bir düzenim olamayacağını da anlamakta gecikmedim; çünkü hiçbir uşak onun ardı arkası kesilmez, nedensiz öfke krizlerine, saçma, yersiz, hırçın, birbirini tutmaz buyruklarına uzun zaman dayanamazdı. Ama bütün bunları gördüğüm halde, onu suçlamadım; kendimi tuttum. Pişmanlığımı, tiksintimi içime gömmeye, duyduğum derin nefreti gizli tutmaya çalıştım.

"Tüyler ürpertici ayrıntılarla başını şişirmeyeceğim Jane. O yukarıda gördüğün kadınla dört yıl bir arada yaşadım. Dört yıla kalmadan bile, benim anamdan emdiğim sütü burnumdan getirmiş bulunuyordu. Evlendikten sonra karakteri korkunç bir hızla gelişip belirlendi, kötü huyları fışkırıp üremeye başladı. Öyle şiddetliydi ki bu kötü huyları, ona ancak dayak kâr ederdi… ki bu da benim elimden gelmiyordu. Bir bilsen bu kadının zekâsı nasıl bücür, hayvansal iştahları ise ne derece dev azmanıydı! Bu yüzden ben ne müthiş işkenceler çektim! Bertha Mason –ayyaş, dengesiz bir sokak kadınının bu öz evladı– beni çamurdan çamura sürükledi. Karısı hem ayyaş olan, hem de ona boynuz yaldızlatan bir kocanın çekmesi kaçınılmaz olan her türlü utancı, acıyı tattım.

"Bu arada ağabeyim ölmüştü. Evlendiğimden dört yıl sonra babam da öldü. Artık paraca, mülkçe zengindim zengin olmasına; gelgelelim gerçekte dilencilerden daha yoksuldum; çünkü dünyanın en rezil, en bayağı, en sapık, en ahlaksız kadınına bağlıydım. Yasalar, toplum onu benim bir parçam sayıyordu. Ondan yasal yolla kurtulmama da olanak yoktu; çünkü bu arada doktorlar sevgili eşimin akıl hastası olduğunu anlamışlardı! Yaptığı taşkınlıklar, onun kanındaki deliliğin bir an önce ortaya çıkmasına yol açmıştı… Jane, hoşlanmadın bu öykümden. Hasta gibisin. Sonunu başka bir güne bırakayım mı?"

“Hayır, efendim, anlatın. İçim yanıyor size... Gerçekten içim yanıyor, efendim.”

“Kimilerinin acıması insanı aşağılar, Jane. Bu acımayı acıyanın yüzüne çarpmak ister insan. Ama bencil, taş yürekli kişilerin acımasıdır bu. Acımayla küçük görmenin bileşimidir gerçekte, bu yüzden de insanın ağırına gider. Senin acıman böyle değil, Jane. Şimdi yüzünde okunan, gözlerinden taşan, avucumun içinde elini kuş gibi titreten duygu bambaşka. Senin acıman bir ananın acımasına benziyor sevgilim, ben de bunu alıp başıma koyuyorum.”

“Öyleyse anlatın, efendim. Karınızın akıl hastası olduğunu öğrenince ne yaptınız?”

“Ben de çılgınlığın eşiğine gelip dayandım, Jane. Uçurumla aramda yalnızca ufak bir onur kalıntısı vardı. Dünya âlemin gözünde şerefimin beş paralık olduğundan kuşku etmiyordum. Yalnız, kendi gözümde temiz kalmaya azmettim, sonuna kadar da onun rezilliklerinin bana bulaşmasını, akıl bozukluğunun beni etkilemesini önledim. Her şeye karşın toplum onu benim adımla anıyordu; her Tanrı’nın günü onu görüp işitmek zorundaydım. Ciğerlerime sinen havaya onun da soluğu karışıyordu. İğrenç düşünce! Hem sonra, bir zamanlar ona kocalık ettiğimi de unutamıyordum. Bu da beni anlatamayacağım kadar tiksindiriyordu, hâlâ da tiksindirir. O yaşadıkça başka, daha iyi bir kadınla evlenmemin yolu olmadığını da biliyordum. Gerçi benden beş yaş büyüktü ama (evet, babası, akrabaları beni bu konuda da aldatmışlardı) aklı ne kadar zayıfsa vücudu o kadar sağlamdı, bu yüzden belki benden daha çok yaşayacaktı. İşte böyle, yirmi altı yaşında, umutsuzdum.

Bir gece onun çığlıklarıyla uyandım. (Doktorlar deli teşhisi koyduktan sonra onu kilit altına vurmuştuk elbet.) Cehennem gibi bir sıcak geceydi. O iklimde çoğunlukla kasırgalardan önce görülen boğucu bir hava vardı. Yatakta yeniden uykuya dalamayınca kalkıp pencereyi açtım. Hava da kükürt buharı gibiydi, ferahlamanın yolu yoktu. Açık pencereden içeri sivrisinek doldu. Odada vızır vızır uçuşmaya başladılar. Uzaktan denizin, gök gürültüsü gibi seslerle gümbürdediğini duyuyordum. Gökyüzünü kapkara bulutlar kaplamaya başlamıştı, Ay dalgaların koynunda batıyordu... Kızgın bir

gülle gibi testekerlek, kocaman, kıpkızıl... Son, kanlı bakışlarıyla dünyayı süzer gibiydi: İçin için kasırgayla kaynaşan bir dünya.

Vücudum bu havanın, manzaranın etkisi altında, kulaklarım deli karımın hâlâ çığlık çığlığa sıralamakta olduğu sövgülerle doluydu. Bu sövgülerin arasına benim adımı da karıştırıyordu. Sesi öyle şeytansı bir kinle dolu, kullandığı sözler öyle pisti ki! En adi bir sokak kadını bile ondan daha çirkin konuşamazdı. Aramızda iki oda olduğu halde onun her sözünü duyuyordum. Jamaika tarzında kurulmuş olan evin ince duvarları onun o sırtlan gibi uluyuşlarını bastıramıyordu. Sonunda, "Bu hayat bir cehennem!" diye düşündüm. "Cehennem havası, cehennem sesleri bunlar! Mümkünse yakamı bunlardan kurtarmak hakkımdır. Öbür dünyadaki katran kazanlarıyla alevlerden korkum yok; hiçbir şey şu şimdiki durumumdan beter olamaz. Öyleyse koparayım şu ipi... Tanrı'nın yanına gideyim!" Böyle diyerek diz çöktüm, içinde dolu tabancalarım duran sandığın kapağını açtım: Niyetim kendimi vurmaktı ama ancak bir an sürdü bu. Sonra bana ölüm isteği veren kesin umutsuzluk, derin acı bunalım geçiverdi; çünkü her şeye karşın aklım başımdaydı.

Şimdi denizin üzerinde, Avrupa kıyılarından gelen taze, temiz bir rüzgârın esmeye başlamış, odamın açık duran penceresinden içeri dolmuştu. Fırtına koptu; yağmur boşandı, gökler gümbürderdi, şimşekler ortalığı gündüze çevirdi ve hava serinledi. Ben de başka bir karara varmıştım. Sırsıklam bahçemde, üzerinden sular süzülen portakal, nar, ananas ağaçlarının altında dolaşırken, ufukta o görkemli tropik şafağının söküşünü seyrederken bir şey tasarladım. Jane, şimdi iyi dinle beni; çünkü o sırada bana akıl veren, doğru yolu gösteren şey sağduyunun ta kendisiydi.

"Avrupa'dan esen tatlı rüzgâr yeniden can bulmuş, yaprakların arasında hâlâ fısıldıyor, Atlas Okyanusu haşmetli bir özgürlükle uğulduyordu. Nice zamandır buruşmuş, kavrulmuş olan gönlüm bu sesi dinledikçe kabardı, kanla, canla doldu. Varlığım yenilenmek, tazelenmek için can atıyordu; ruhum temiz duygulara, saf zevklere susamış durumdaydı. O anda umutlarımın yeniden kıpırdadığını duydum... Yaşamaya yeniden başlamak olasıymış gibi geldi bana. Bahçemin ucundaki çiçekli bir kemerin altından denize baktım... Rengi göklerden mavi, ufuklarının ardında Eski Dünya. Önümde

umut kapıları açılır gibi oldu. İçimden bir ses, 'Git,' dedi, 'gene Avrupa'ya dön; çünkü adına sürülen leke, omzunda taşıdığın pis yük orada bilinmiyor. Zır delini İngiltere'ye götürüp Thornfield'e kapatabilirsin. Başına bir bekçi tutar, her türlü önlemi alır, sonra sen dilediğin yere gider, gönlünün istediği yeni bağlar kurabilirsin. Senin sabrını kötüye kullanmış, adını çamura bulamış, şerefini lekelemiş, bu yüzden de gençliğini haram etmiş olan bu kadın senin karın sayılmaz, sen de onun kocası değilsin. Ona hastalığının gerektirdiği bakımı sağla, Tanrı gözünde de, kul gözünde de sen üstüne düşen görevi yapmış olursun. Bırak onun kimliğini, aranızdaki ilişkinin gerçeğini kimsecikler bilmesin. Kimseye söylemek zorunda değilsin ki! Onu güvenli, rahat bir yere yerleştir; sırrını herkesten sakla, sonra çık, git...'

Jane, bu öğütleri olduğu gibi yerine getirdim. Babamla ağabeyim benim evlendiğimi kimseye söylememişlerdi; çünkü ben daha evlenir evlenmez pişman olmuştum. Girdiğim ailenin iç yüzünü keşfedince ne korkunç bir geleceğe kendimi mahkûm ettiğimi anlamış, İngiltere'ye evlendiğimi bildiren daha ilk mektupta bunu herkesten gizli tutmalarını önemle dilemiştim. Zaten çok geçmeden babamın bana seçtiği eş öyle rezil şeyler yapmaya başladı ki gelininin marifetleri karşısında babamın da yüzü kızardı; bu evlilik haberini yaymak şöyle dursun, gizli tutmayı o benden çok istemeye başladı.

İşte böyle, karımı İngiltere'ye getirdim. Böyle bir canavarla aynı gemide yolculuk etmek ne korkunçtu, Tanrım! Sonunda onu sağ salim Thornfield'e getirip üçüncü kattaki daireye kapayınca derin bir oh çektim. O dairenin gizli odası on yıldan beri yabanıl bir hayvanın ini gibidir... Bir gulyabaninin mağarası. Ona bakıcı bulmak pek de kolay olmadı; çünkü bağlılığından yüzde yüz emin olduğum birini arıyordum. Öyle ya, Bertha abuk sabuk konuşmaları arasında sırrımızı nasıl olsa ele verecekti. Hem zaten Bertha'nın arada günlerce, hatta haftalarca aklı başına geliyordu, böyle zamanlarını da bana sövüp saymakla geçiriyordu. Sonunda Grimsby Tımarhanesi'nden Grace Poole'u tuttum. Ondan, bir de Doktor Carter'den başka (hani Mason'ın bıçak yaralarını, ısırık yaralarını saran adam) kimseye sırrımı söylemedim. Mrs. Fairfax belki bir şeylerden kuşkulanmıştı, ama gerçekler konusunda hiçbir bilgisi yoktu.

Grace, genel olarak, iyi bakıcılık etti Bertha'ya. Yalnız, onun da bir zayıf yanı var: İçkiye olan düşkünlüğü! Bundan bir türlü vazgeçemiyor. Zaten böyle çetin, yıpratıcı bir işe razı oluşunun nedeni de bu. Birkaç kez içkinin ölçüsünü kaçırdığı zamanlar tutsağını da elinden kaçırmış. Bertha hem kurnaz, hem haindir. Bekçinin gevşekliğinden her seferinde yararlanmasını bildi. Bir keresinde eline bir bıçak geçirmiş ki sonradan bununla kendi ağabeyini yaraladı. Birkaç kere de hücresinin anahtarını ele geçirip geceleyin dışarı uğradı. Beni uyurken yakıp kül etmeye çalıştığını biliyorsun.

Geçen gece sana yaptığı o korkunç şeyi de biliyorsun. Seni koruyan Tanrı'ya dualar ediyorum, iyi ki Bertha hırsını senin duvağından aldı. Gelinliği görünce aklına, hayal meyal, kendi gelin olduğu günler gelmişti belki de! Sana neler yapabilirdi, neler! Düşüncesine bile dayanamıyorum. Bu sabah gırtlağıma sarılan zebella benim güvercinimin yuvasına kadar girsin! Düşündükçe kanım donuyor."

Onun bir an duraklaması üzerine ben, "Peki, onu buraya yerleştirdikten sonra siz ne yaptınız, efendim?" diye sordum. "Nereye gittiniz?"

"Ne mi yaptım, Jane? Göçebe bir kuş olup çıktım. Nereye mi gittim? Gözümün gördüğü yere. Soluğu Avrupa'da aldım; her köşesini, her bucağını dolaştım. Tek dileğim, sevebileceğim iyi, akıllı bir kadın bulmaktı... Thornfield'de bırakmış olduğum nesnenin tam tersi."

"Ama, evlenmenize olanak yoktu ki, efendim!"

"Bense evlenebileceğime, evlenmenin zorunlu olduğuna inanıyordum. O zaman niyetim sevdiğim kadını seni aldattığım gibi aldatmak değildi. Başımdan geçenleri olduğu gibi anlatacak, önerimi açıkça yapacaktım. Sevmekte, sevilmekte kendimi haklı görüyordum; kafalı bir kadının da beni haklı görmesini doğal sayıyordum. Halimden anlayacak, üzerimdeki lanete karşın beni kabul edecek bir kadın bulabileceğimden hiç kuşkum yoktu."

"Ee, sonra?"

"Böyle meraklandığın zaman beni hep güldürüyorsun, Jane! Heves dolu bir kuş gibi gözlerini iri iri açıyorsun, arada bir de sabırsız bir hareket yapıyorsun... Sanki karşındakinin içinden geçenleri

okumak istiyormuşsun gibi... Ama, ben devam etmeden önce, söyle bana; 'E, sonra?' diye sormaktan kastın ne? Bu senin sık sık kullandığın bir soru? Böylelikle çok kereler beni uzun uzun konuşturmuşsundur. Neden sorduğunu tam olarak anlayamıyorum."

"Sonra ne yaptınız, demek istiyorum. Sonrası nasıl oldu?"

"Neyin?"

"Yani sevdiğiniz bir kadın bulabildiniz mi? Ona evlenme önerdiniz mi? O neler dedi?"

"Sevdiğim birini bulup bulmadığımı, ona evlenme önerip önermediğimi söyleyebilirim sana. Yalnız, onun neler diyeceğini şimdilik Tanrı bilir! Her neyse, tam on yıl gezip durdum. Avrupa kentlerinin bir birinde, bir öbüründe yaşadım. Kimi kez Petersburg'da, daha çok Paris'te, ara sıra da Roma, Napoli, Floransa'da kalıyordum. Eski bir soyadım oluşu, elimde pasaport gibiydi; param da çoktu. Bu sayede, her istediğim çevreye girebiliyordum. Bana kapalı olan hiçbir kapı yoktu. Düşlediğim kadını İngiliz lady'lerinin, Fransız konteslerinin, İtalyan signora'larının, Alman *gräfin*'lerinin[80] arasında aradım, bulamadım. Arada bir an için hayallerimin gerçek olacağını müjdeleyen bir bakış, bir endam görür, bir ses duyardım; ama çok geçmeden yanıldığımı anlardım... Sanma ki maddi ya da manevi yönden kusursuzluk arıyordum. Ben yalnızca İspanyol asıllı dilberimin tam karşıtı olan, gönlüme göre birini diliyordum. Tanıdığım onca kadının arasında, evlenmek istediğim bir tanesine bile rastlamadım. Düş kırıklığı pervasızlaştırdı beni. Eğlence âlemlerine daldım. Yalnız, hiçbir zaman sefahate kaçmadı benim yaşantım. Bunu da benim Messalina'ma[81] borçluyum. Onun davranışları bende öyle köklü bir nefret uyandırmıştı ki aşırıya kaçan herhangi bir zevk, herhangi bir eğlence beni Bertha'nın iğrençliklerine yaklaştırmış gibi geldiği için hemen kesiyordum.

Her şeye karşın, yalnız yaşamamın yolu yoktu. Kendime can yoldaşı olarak bir sevgili tutmayı denedim. İlk seçtiğim Céline Varens'dı... İşte insanı sonradan, kendi kendinden soğutan işlerden biri daha! Onun ne türlü bir kadın olduğunu, ilişkimizin nasıl sona erdiğini biliyorsun. Ondan sonra iki tanesi daha geldi geçti. Giacinta diye bir İtalyan kadınla Clara adında bir Alman. İkisi de bulunmaz derecede

güzel sayılan kadınlardı. Birkaç hafta geçince güzellik adamın ne işine yarar ki! Giacinta duygularını düzene sokamayan, öfkelenince şiddete başvuran bir tipti. Üç ayda usandım ondan. Clara dürüst, sakinse de ağır kanlı, uyuşuk beyinliydi. Duyarlı da değildi. Gönlümü hiç mi hiç okşamıyordu. Ona iyi bir iş tutacak kadar sermaye verip yollu yolunca başımdan savdım... Senin hiç hoşuna gitmiyor bu anlattıklarım, Jane. Yüzünden okunuyor bu. Beni duygusuz, hiçbir şeye önem vermez bir bıçkın gözüyle görüyorsun, değil mi?"

"Bu anlattıklarınızı doğru bulmadığım bir gerçektir, efendim. Böyle, boyuna sevgili değiştirerek yaşamanın yanlış bir şey olduğunu hiç düşünmez miydiniz? Öyle olağan bir şeymiş gibi anlatıyorsunuz ki!"

"O sırada olağan geliyordu, ama hiç hoşuma gitmiyordu. İnsanı alçaltan bir yaşayış biçimidir bu. Yeniden o duruma dönmeyi dünyada istemem. Bu biçim bir kadın tutmak köle satın almaktan ancak bir basamak farklıdır. Köle de, böyle bir kadın da insandan ister istemez daha aşağı bir düzeydedir... Yaradılış, yetişme yönünden aşağı düzeyde olmasalar bile mevki yönünden aşağı düzeydedirler. Kendinden aşağı olanlarla haşır neşir olmak da insanı alçaltır. Céline, Giacinta, Clara ile geçirdiğim günleri anmak şimdi bana çok acı geliyor."

Onun bu sözlerindeki içtenliği sezdim; bunlardan şöyle bir ders aldım: Bana öğretilen, iliklerime işlemiş olan ahlak, doğruluk ilkelerini –herhangi bir nedenle, bahaneyle şeytana uyarak– unutur da bu bahtsız kadınların izinden yürürsem, efendim bir gün gelir, bana karşı da aynı acı duyguları beslerdi. Bu inancımı ona söylemedim, benim bilmem bana yeterdi. Kafamın içine de iyice kazıdım ki karar verme zamanı gelince bana yardım etsin.

"Jane, neden 'Ee, sonra?' diye sormuyorsun gene? Öyküm bitmedi, daha. Hâlâ kaşların çatık. Yapmış olduklarımı beğenmediğin belli. Ama, konumuza gelelim... Geçen ocak ayında, bütün o kadınlardan kurtulmuş olarak, iş için, İngiltere'ye döndüm. Yararsız, yapayalnız, göçebe bir yaşayışın sonucu olarak sinirli, sert, küskün bir ruh taşıyordum. Düş kırıklığı beni yiyip çökertmişti. İnsanlara, hele kadın milletine diş biliyordum; çünkü artık kafası işleyen, vefalı, şefkatli, sevebilen bir kadının düşten ibaret olduğuna inanmaya başlamıştım.

Her tarafın buz kestiği bir ikindi saatinde, at sırtında Thornfield'e yaklaştım. Konak uzaktan görünmüştü. Uğursuz, sevimsiz yer! Beni çatısının altında bekleyen bir huzur, bir mutluluk yoktu... Biliyordum bunu. Bir çitin üzerinde tek başına oturan ufak, sessiz bir karaltı gördüm. Karşıdaki kavak ağacının önünden geçercesine ilgisiz, onun önünden atımı sürüp geçtim. Onun hayatımda oynayacağı rol o anda içime doğdu, dersem yalan söylemiş olurum. Orada, gösterişsiz olarak, benim hayatımın hakemi beni beklemekteymiş meğer... Beni iyiye ya da kötüye yöneltebilecek olan güç! Evet, bu bana malum oldu, dersem yalan. Mesrur ayağı kayıp devrilince bu karaltı yerinden kalkıp ciddilikle bana yardım sundu da gene hiçbir önsezi duymadım ben. Beni o çocuksu, incecik kanadının üstüne alıp uçurmayı önermişti. Terslenip homurdandım, bu yaratık kaçıp gitmedi. Bir garip inatla yanımda durmuş güvençli, adeta üstün bir edayla konuşuyordu. İlle bana yardım edecekmiş. Etti de sonunda.

O incecik omza yaslanır yaslanmaz yepyeni bir şey –taze bir yaşam gücü, taze duygular– benliğime süzülür gibi oldu. Bu küçük, perili kızın benim konağımda oturduğunu, birazdan gene bana döneceğini iyi ki öğrendim; yoksa, yanımdan ayrılıp da gölgeli çitlerin arasında gözden yittiği zaman herhalde müthiş üzülecektim.

Benim seni nasıl düşündüğümden, nasıl yolunu gözlediğimden senin haberin bile yoktu besbelli, Jane. O gece senin eve dönüşünü duydum ben. Ertesi gün de –kendimi göstermeden– belki yarım saat senin yukarıdaki çekme balkonda Adela'yla oynamanı seyrettim. Aklımdadır, hava karlı olduğu için bahçeye çıkamamıştınız. Ben de odamdaydım. Kapıyı aralık bıraktığım için sizi hem görebiliyor, hem de seslerinizi duyuyordum.

Sen dikkatini Adela'ya vermiştin ama bana öyle geldi ki aklın başka şeylerdeydi. Öyleyken gene de çocuğa karşı çok sabırlı, sevecendin, biricik Jane. Uzun zaman onunla konuştun, onu eğlendirdin. Sonunda o yanından ayrılınca sen derin düşüncelere daldın. Balkonda yavaş yavaş gezinmeye başladın. Bir aşağı, bir yukarı. Ara sıra bir pencerenin önünden geçerken duruyor, dışarıda lapa lapa yağan karlara bakıyordun. Rüzgârın iniltisine kulak kabartıyordun, sonra gene usul usul, bir aşağı, bir yukarı geziniyor, hayallere dalıyordun. Bu hayaller sıkıcı şeyler değildi sanıyorum. Gözlerinde ara

sıra keyifli bir bakış ışıyor, yüzünde tatlı bir heyecan beliriyordu ki bu da senin acı, karanlık kuruntulara değil de gençliğin umut, inanç dolu tatlı düşlerine dalmış olduğunu gösteriyordu. Aşağıda bir hizmetçiyle konuşan Mrs. Fairfax'in sesi senin hayallerini dağıttı. O anda kendi kendinle alay eder gibi öyle tuhaf bir gülümseyişin vardı ki, Jane! Cin gibi bir gülümseyiş. Sanki 'Kurduğum tatlı düşler iyi, hoş ama bunların tümden asılsız olduğunu da unutmamalıyım!' der gibiydi. 'Kafamda gül pembe bulutlar, çiçekli, yemyeşil bir cennet var. Gelgelelim gerçek yaşamda, önümde dikenli, taşlı bir yolun uzandığını, beni kim bilir kaç tane kara kasırga beklediğini de bal gibi biliyorum,' der gibiydi bu gülümseyiş. Hemen aşağıya koştun, Mrs. Fairfax'ten bir iş istedin. Haftalık ev hesaplarını mı yapmak istiyordun ne, öyle bir şey. Seni göremeyeceğim yere gittiğin için enikonu canım sıkıldı.

Akşam olsun da seni yanıma çağırtabileyim diye sabırsızlıkla bekledim. Sende az rastlanan, hele benim için yepyeni olan bir kişilik bulunduğunu seziyordum. Bu kişiliği daha derinine incelemek, seni daha yakından tanımak istiyordum. Salona hem utangaç, hem de gözü pek, kendine güvenir bir edayla girdin. Kişiliğin gösterişsiz, hatta biraz rüküştü. Seni konuşturdum, yaradılışının tuhaf çelişkilerle dolu olduğunu çok geçmeden anladım. Giyiniş, davranış bakımından kapalı, çekingendin. Yaradılıştan kibar, ince olduğun, yalnız şimdiye kadar insan içine pek çıkmadığın anlaşılıyordu. Bir pot kırarak karşındakinin üzerinde kötü bir etki bırakmaktan çok çekiniyordun. Ancak, konuştuğun zaman gözlerinin bakışı yiğit, bağımsızdı. Bakışlarından anlayış, görüş yetisi, irade gücü taşıyordu. Soru soruldu mu hemen hazır, doyurucu karşılıklar bulabiliyordun. Çok geçmeden bana alışmaya başladığını anladım. Çatık kaşlı, yüzü gülmez efendinle kendi ruhunun arasındaki yakınlığı sen de sezmiştin sanırım; çünkü –şaşılacak şey– çok geçmeden üzerine pek tatlı bir rahatlık çöktü. İstediğim kadar homurdanayım, sen oralı bile olmuyordun. Benim huysuzluğuma karşı ne şaşkınlık gösteriyordun, ne korku, ne de hoşnutsuzluk. Gözucuyla beni süzüyordun. Ara sıra da öyle doğal, yalın bir anlayışla gülümsüyordun ki anlatamam! Seninle konuşmak beni hem doyurup hoşnut bırakmış, hem de zihnimi kamçılamıştı. Seni daha çok görmek, seninle daha çok konuşmak istiyordum.

Öyleyken, gene de uzun zaman sana resmî davrandım, seni yanıma seyrek çağırdım. Ruhsal hazlara karşı doymaz bir oburdum sanki: Bu değişik çeşnili söyleşilerin tadını elimden geldiğince uzatmak istiyordum. İlk önceleri korkuyordum da: Bahçemde açan bu çiçeği çok koklarsam rengi uçacak, kokusu kaçacak, tazeliğinin tatlılığı yitecek gibi geliyordu. Meğer bu solup geçen türden bir çiçek değil, çiçek biçiminde yontulmuş bir elmasmış! Sonra, bakalım sen gelip kendiliğinden beni arayacak mısın, diye de merak ediyordum. Kendiliğinden aramıyordun sen beni. Sessiz sedasız, kendi yaşantını sürdürüyordun. Bir yerde rastlaştığımız zaman da, ayıp olmayacak kadar bir ilgi gösterdikten sonra, hemen yoluna gidiyordun. O zamanlar hep düşünceli, durgun bir halin vardı, Jane. Asık suratlıydın demek istemiyorum, ama yaşam dolu da değildin. Öyle ya, gelecekten pek bir umudun, her günkü yaşayışında pek bir zevkin, eğlencen yoktu.

Benim hakkımda ne düşündüğünü, dahası beni hiç düşünüp düşünmediğini merak ediyordum. Bunu öğrenmek için gene sana yakınlık göstermeye başladım. Konuştuğumuz zaman açılıyor neşe, can buluyordun. Seni durgunlaştıran şey kendi ruhun değil, ders odasının sessizliği, yaşantının sıkıcılığıydı besbelli. Sana karşı dostça davranmak zevkini kendime bağışladım. Bunun karşılığında sen de duygulanmakta gecikmedin. Yüzünün ifadesi yumuşadı, sesin daha bir tatlılaştı. Kendi adımın senin dudaklarından mutlu, sıcak bir tınıyla döküldüğünü dinlemeye bayılıyordum. Şimdi seninle rastlaşmak çok hoşuma gidiyordu; çünkü bana belli belirsiz bir kuşkuyla, bir kaygıyla bakıyordun. Aklıma ne eseceğini kestiremiyordun çünkü: Sert, soğuk bir patron olarak mı, yoksa candan bir dost olarak mı karşına çıkacağımı bilemiyordun. Ben de artık sana o kadar bağlanmıştım ki eskisi gibi soğuk, resmî davranmak numaraları yapamıyordum. Elimi dostça sana uzattığımda şu tazecik, ciddi yüzün öyle bir renkle, ışıkla, sevinçle aydınlanıyordu ki seni hemen oracıkta bağrıma basmamak için çok zaman kendimi zor tutuyordum."

Gözlerimde beliren yaşları gizlice silerek, "Artık o günleri anmayın, efendim," dedim. Onun bu sözleri işkenceydi benim için; çünkü yapmam gereken (hem de gecikmeden yapmam gereken) işi

biliyordum ve bütün bu anılar, iltifatlar benim işimi büsbütün güçleştirmeye yarıyordu.

"Doğru, Jane," dedi. "Geçmiş günlerin üzerinde durmaya ne gerek var... Bugünümüz çok daha güvenli, yarınımız çok daha parlakken!" Onun bu savını duyunca ürperdim. "Durumu artık anlıyorsun, değil mi?" diye sözlerini sürdürdü. "Yarısı yalnızlık, yarısı da mutsuzluk içinde geçen yıllardan sonra gerçekten sevebileceğim bir kadın buldum... Seni buldum Jane. Sen benim kalbim, vicdanım, iyilik meleğimsin. Çok güçlü bağlarla bağlıyım sana. Daha ilk baştan seni iyi, yetenekli, çekici bir kadın olarak gördüm, gönlümde ateşli, derin bir tutku doğdu. Bu tutku seni benim ruhuma, canevime doğru çekti, bütün varlığımı senin çevrende topladı; temiz, gür alevlerle tutuşarak ikimizi tek insan yapıp çıktı.

İşte bunları hissettiğim, bildiğim içindir ki seninle evlenmeye karar verdim. Bana aslında evli olduğumu söylemek boş bir masaldır yalnızca. Karım denen şeyin korkunç bir iblisten başka bir şey olmadığını artık biliyorsun. Seni aldatmaya yeltenmem yanlıştı, ama senin yaradılışındaki inatçı yönü biliyordum. Küçüklükten beri çok katı bir ahlak anlayışıyla büyütülmüş olduğunu sanıyorum. Sana her şeyi anlatmak tehlikesini göze almadan önce seni kendime bağlamak, kaçmana fırsat bırakmamak da istiyordum. Korkaklıkmış meğer bu! İlk baştan senin o soylu, yüksek ruhuna sığınmak varmış. Çile doldurmakla geçen ömrümü, daha temiz, daha yüksek bir yaşantıya karşı duyduğum açlığı, susuzluğu, beni gerçek bir bağlılıkla sevecek birini bulup ona gerçekten, tüm varlığıyla bağlanmak ihtiyacımı sana açıkça anlatmak varmış. Ondan sonra sana ölünceye kadar bağlı kalacağıma yemin edip senin de yeminini almalıymışım. Jane... Şimdi ver bu sözü bana." Bir duraklama oldu. "Neden susuyorsun, Jane?"

O anda ateşle sınanıyordum ben. Kızgın demirden bir pençe içime yapışmıştı. Boğuşma, karanlık, ateş dolu, korkunç an! Dünyada hiçbir insanoğlu benim sevildiğimden daha çok, daha gerçek sevilmeyi dileyemezdi. Beni böyle sevene ben de tapınıyordum. Gel gör ki bu tapmayı, bu aşkı bırakıp gitmek zorundaydım. Tek bir karanlık söz dayanılmaz görevimi açıklamaya yetiyordu: Uzaklaş!

"Jane... Anlıyorsun değil mi senden ne istediğimi? Tek bir söz vereceksin: 'Senin olacağım, Edward Rochester.'"

"Edward Rochester, sizin olmayacağım ben."

Gene uzun bir sessizlik. Sonra efendim usulca, "Jane!" dedi. Sesinin tatlılığı beni hem kedere boğdu, hem de bir tehlike korkusuyla buz gibi yaptı; çünkü bu yavaş ses, atılmaya hazırlanan aslanın solumasıydı.

"Jane, yani sen bir yana gideceksin; bırakacaksın ben de öbür yana gideyim... Öyle mi demek istiyorsun?"

"Evet, efendim."

"Jane!.." Eğilip beni kollarına alarak, "Şimdi de diyor musun aynı şeyi?" diye sordu

"Evet, efendim."

Alnımı, yanaklarımı yavaşça öperek, "Ya şimdi?" diye bir daha sordu.

Kollarından çabucak, kesinlikle sıyrılarak, "Evet," dedim.

"Ah, Jane, çok acı bu! Hem de günah! Oysa beni sevmek günah olamaz!"

"Sizin dediğinizi yapmak günah olur."

Vahşi bir ifadeyle kaşlarını çattı, yüzünü astı. Ayağa kalktı, ama henüz kendini tutuyordu. Ben, güç bulmak ister gibi, bir sandalyenin arkalığına tutundum. Korkudan titriyordum, ama kararım karardı.

"Bir dakika, Jane! Biraz da, sen beni bırakıp gittikten sonra hayatımın ne denli korkunç olacağını düşün. Bütün mutluluğumu çatır çatır koparıp götüreceksin. Peki, geriye ne kalacak? Yaşam eşi olarak elimde tek o yukarıdaki zırdeli var. Beni mezarlıktaki bir cesetle baş başa bırak, daha iyi! Sen gidersen ben ne yaparım Jane? Kendime bir can yoldaşı, bir dert ortağı nerelerde bulurum?"

"Benim gibi yaparsınız siz de: Tanrı'ya, kendinize güvenirsiniz. Cennet'e inanır, orada gene karşılaşacağımızı umarsınız."

"Kararından dönmeyeceksin demek, öyle mi?"

"Öyle."

"Demek beni sefil bir yaşantıya, lanetli bir ölüme yargılıyorsun, öyle mi?" Sesi yükselmeye başlamıştı.

"Sizin temiz, günahsız bir yaşam sürmenizi, rahat ölmenizi istiyorum," dedim.

"Beni sevgiden, masumluktan yoksun bırakacaksın demek? Aşk yerine şehvetle, mutluluk yerine eğlenceyle yetinmeye yargılayacaksın

beni?”

“Böyle bir yargıya kendimi nasıl layık görmüyorsam sizi de layık görmüyorum, Mr. Rochester. İnsanoğlunun alınyazısı uğraşıp didinmek, acı çekmektir... Ben, siz, hepimiz. Yazgınıza boyun eğin. Ben sizi unutmadan çok önce siz beni unutmuş olacaksınız.”

“Böyle konuşmakla beni yalancı yerine koyuyorsun, şerefime leke sürüyorsun. Seni ölünceye kadar seveceğimi söylüyorum, sense, ‘Hemen unutursun’ diye yüzüme karşı söylüyorsun. Yargılarının, ahlak anlayışlarının ne kadar ters olduğunu da davranışların ortaya koyuyor. Bir insanı mutsuz kılıp mahva sürüklemektense, ufacık bir yasaya karşı gelmek yeğ değil midir? Hem de bu aksaklık kimsenin burnunu kanatmayacaksa. Senin benimle yaşamandan gocunacak ya da zarar görecek kimin var ki?”

Doğruydu bu. Efendim bu sözleri söylerken kendi vicdanım, kafam bana ihanet etmeye başladılar; ona karşı gelmekle suç işlediğimi ileri sürdüler. Zaten yaygara koparmakta olan duygularım kadar yüksek çıkıyordu şu anda sesleri, “Ah, ne olur, boyun eğ!” diyorlardı. “Onun çekeceği acıyı, onu bekleyen tehlikeleri düşün. Yalnız kalınca düşeceği durumları düşün. Ne kadar dik kafalıdır, aklından çıkarma. Umutsuzluğa kapılınca kendini kapıp koyuverecektir. Avut onu, kurtar. Sev onu. Söyle: ‘Seni seviyorum, senin olacağım!’ diye. Dünya yüzünde senin yaptığından zarar görecek kim var? Kim umursuyor ki seni?” Bunun karşılığı da yılmak nedir bilmeyerek yükseldi: “Kendimi umursuyorum ben. Ne kadar yalnız, ne kadar kimsesiz, ne kadar kolsuz kanatsız kalırsam, kendi kendimi o kadar sayacağım. Tanrı’nın buyurduğu, insanoğlunun kitaba yazdığı yasalara boyun eğeceğim. Aklım başımdayken öğrendiğim kurallara bağlı kalacağım. Şu anki duygularım, düşüncelerim sayılmaz; çünkü aklım başımda değil, deliyim. Yasalar, kurallar da tehlikesiz zamanlar için değildirler ki! İnsanın şeytana uymak üzere olduğu, ruhuyla, bedeniyle bu kurallara başkaldırdığı zamanlar içindir. Sert, katı da olsalar boyun eğeceğim onlara. Her önüne gelen kendi kişisel durumuna göre bu yasaları, kuralları bozmaya kalkarsa ne yararları kalır! Oysa bunlar yararlı, değerli şeylerdir. Oldum olası inanagelmişimdir buna. Şu anda inancım sarsıldıysa çılgınlığımdandır. İyice çılgınlaştım ben. Damarlarımda kan yerine alev akıyor, yüreğim deli gibi atıyor. Bana

destek olarak, yalnızca eskiden edindiğim inançlar, ilkeler var. Bunlara sımsıkı sarılacağım."

Nitekim dediğimde durdum; Efendim de, yüzümü okuyunca kararımın kesin olduğunu gördü. Öfkesi taştı, köpürdü. Bu durumda kendini tutamazdı. Geldi, kolumdan, belimden kavradı beni. Alev alev yanan bakışlarıyla beni yutmak ister gibiydi. O anda bedenim yangın karşısında bir saman çöpü kadar dayanıksızdı. Yalnız, kafam, ruhum sağlamdı, bu sayede de, en sonunda esenliğe kavuşacağımdan hiç kuşkum yoktu. Şükürler olsun ki gözler ruhun aynasıdır; istemeyerek de olsa dosdoğru yansıtırlar kişinin ruhunu. Ben de gözlerimi efendimin gözlerine doğru kaldırdım. O alevli bakışlarla karşılaşınca yavaşça içimi çekmişim. Kolları beni acıtıyordu, direncim kesilmek üzereydi.

Kısılmış dişlerinin arasından, "Ömrümde hem böyle çelimsiz, hem de böylesine güçlü hiçbir şey görmedim ben!" diye söylendi. Beni sarsarak, "Ellerimde bir saz gibi ince, güçsüz duruyor," diye mırıldandı. "İki parmağımla kırabilirim onu. Ama, tut ki kırdım, büktüm, hatta kökünden söktüm... Ne işe yarar, bu gözler bana böyle baktıkça? Bu gözlerden dışarı taşan azimli, vahşi, özgür ruh bana böyle, cesaretten de ileri, bir tür müthiş zafer duygusuyla meydan okudukça? Kafesi kırıp parçalasam da içerideki bu yırtıcı yaratığı tutamam ki! Bu cılız kafesi yıkıp açarsam, saldırımın sonucu yalnızca bu yaratığı uçurmak olur! Kalıba el koyabilirim, ama ruha, asla! Oysa benim istediğim de sensin, ey ruh! Senin iraden, gücün, senin erdemin, saflığın. Yoksa, yalnızca kafesinde gözüm yok. Sen istersen kendiliğinden yavaşça kanat çırparak gelir göğsüme, yüreğimin dibine sokulabilirsin. Zorla yakalamak istediğim sürece buhar gibi kaçacaksın elimden... Yitip gideceksin. Ah, Jane!.. Gel bana, gel!" Bunları söylerken beni bırakmış, yalnız yüzüme bakıyordu. Bakışlarına karşı koymak sarılışına karşı koymaktan çok daha güçtü. Yalnız, o anda boyun eğmek için de ancak aptal olmak gerekti! Onun öfkesine göğüs gerip set çekmesini bilmiştim. Şimdi de üzüntüsüne göğüs germem gerekiyordu. Kapıya doğru yürüdüm.

"Gidiyor musun, Jane?"

"Gidiyorum, efendim."

"Beni bırakıyorsun ha?"

"Evet."

"Gelmeyeceksin demek? Benim dert ortağım, kurtarıcım olmayacaksın? Sonsuz aşkım, ıstırabım, yalvarışlarım vız geliyor sana, öyle mi?"

Sesi öyle anlatılamayacak kadar acıklıydı ki! Kesinlikle: "Gidiyorum" demek öyle zor geldi ki bana!

"Jane!"

"Efendim?"

"Git, bakalım, izin veriyorum. Yalnız, beni burada, azap içinde bırakıp gittiğini unutma. Odana çık; benim anlattıklarımı bir daha düşün. Çektiğim acılara bir göz at, Jane... Beni düşün." Döndü, kendini yüzü koyun kanepeye atarak, içi parçalanırcasına, "Jane... Umudum... Sevgilim... Hayatım!" diye hıçkırdı.

Ben de bu arada kapıya varmışken sevgili okuyucum, geri döndüm. Geldiğim kadar azimli adımlarla kanepeye doğru yürüdüm. Diz çöktüm onun yanı başına. Yüzünü kendime doğru çevirip yanaklarından öptüm, saçlarını düzelttim. "Tanrı sizi korusun, sevgili efendim," dedim. "Tanrı sizi belalardan, kötülüklerden uzak tutsun. Yol göstersin size, avutsun; bana gösterdiğiniz iyiliklerin karşılığını versin."

"Benim için en büyük ödül Jane'imin sevgisi olurdu," dedi. "Onun sevgisi olmazsa içimden yıkılırım ben. Elbet, Jane sevgisini esirgemez benden. Çünkü büyük gönüllüdür o, yüce ruhludur." Yüzünü gene kan basmış, gözleri yeniden çakmak çakmak olmuştu. Yerinden kalkıp kollarını bana doğru açtı.

Ben kaçarak, kendimi odadan dışarı attım. Yanından ayrılırken içim, "Elveda!" diye haykırıyor ve umutsuzluk, "Sonsuza dek elveda!" diye ekliyordu.

O gece uyku aklımın ucundan bile geçmiyordu, ama yatağıma yatar yatmaz uyuyakalmışım. Rüyamda çocukluğumun geçtiği yerleri görmeye başladım: Gateshead Konağı'ndaki kırmızı odada yatıyormuşum; karanlık bir geceymiş, ben de belirsiz korkular içindeymişim. Yıllarca önce bana kriz geçirten o ışığı gene görüyordum. Işık duvardan doğru süzülerek tırmandı, karanlık tavanın

orta yerinde duralar gibi oldu. Başımı kaldırıp baktım: Tavanın yerini gökyüzü almıştı... Yüksek, puslu. Işık da bulutların arasından görünmeye çabalayan ay ışığına benziyordu. Ayın ortaya çıkmasını pek garip bir heyecanla bekliyordum: Sanki onun yüzünde kendi alın yazıma ilişkin bir sözcük okuyacaktım. Sonunda bulutlar aralandı, ama dünyada böyle bir Ay doğuşu görülmemiştir: Önce bir el çıkıp bulutları iki yana itti, sonra dışarıya Ay değil de beyazlara bürünmüş, ışıl ışıl bir insan çıktı. O şahane yüzünü yere doğru eğerek benim gözlerimin içine baktı... Baktı... Ruhumla konuşmaya başladı. Sesi ölçülemeyecek kadar uzaktan geliyordu, gene de öylesi yakındı ki, yüreğimin içinde fısıldıyordu:

"Kızım, şeytana uymadan kaç buradan."

"Kaçacağım, anneciğim."

Yarı uykuda, yarı uyanık gördüğüm bu düşten uyandım. Daha geceydi, ama temmuz geceleri kısadır, gece yarısından hemen sonra gök ağarır. "Yapacağım işe girişmek için vakit geldi, geçiyor bile," diye düşünerek kalktım. Giyiniktim; çünkü yatarken ayakkabılarımdan başka bir şeyimi çıkarmamıştım. El yordamıyla çekmecemden çamaşırlarımı, tek gerdanlığımla yüzüğümü aldım. Bu arada Mr. Rochester'ın birkaç gün önce bana zorla armağan ettiği bir gerdanlığın incileri parmaklarıma değdi. Çekmecede bıraktım onu: Benim değildi ki! Eriyip yitmiş bir hayal geline aitti. Öteki eşyalarımı paket yaptım. İçinde yirmi şilin bulunan (bütün param buydu) cüzdanımı cebime koydum. Hasır şapkamı başıma, şalımı omzuma bağladım, paketimle ayakkabılarımı elime aldım, usulcacık odamdan dışarı süzüldüm.

Mrs. Fairfax'in kapısının önünden geçerken, "Elveda, iyi yürekli kadın!" diye fısıldadım. Çocuk odasının kapısına bakarak, "Elveda, canım Adela!" diye düşündüm. Girip ona son bir kez sarılmanın yolu yoktu; çünkü efendimin ne keskin kulaklı olduğunu biliyordum. Belki şu anda bile kulağı kirişteydi!

Onun kapısının önünden hiç durmadan geçecektim, ama yüreğim bir an durur gibi olunca ayaklarım da çaresiz, duraladı. Bu odada uyku yoktu bu gece. İçerideki adam sinirli adımlarla durmadan bir aşağı, bir yukarı geziniyordu. Orada durduğum sürece kaç kez göğüs geçirdiğini duydum! Bu oda, dilesem, benim için geçici de olsa bir sığınak olabilirdi. İçeri girip, "Efendim, seni seviyorum; ömrümün sonuna dek

seninle yaşayacağım," desem yeterdi. Hemen bir mutluluk kaynağı fışkırıp dudaklarıma kadar yükseliverirdi. Düşündüm bunu.

Şimdi uyuyamayan sevgili efendim sabırsızlıkla sabahı bekliyordu. Sabahleyin beni çağırtacaktı; bense gitmiş olacaktım. Beni arattıracaktı. Boşuna. Yüzüstü bırakılmış, sevgisi küçümsenmiş bir insan olarak görecekti kendini. Acı çekecek, belki de çılgınlıklar yapmaya kalkışacaktı. Bunu da düşünüyordum. Elim kapıya doğru uzandı. Sonra geri çektim, sessizce yoluma gittim. İçim kararmış olarak, kıvrımlı merdivenden aşağı indim. Yapacağım işi biliyordum; makine gibi de yaptım: Mutfaktan yan kapının anahtarını aldım. Küçük bir şişe yağla tüy de aldım, anahtarı, kilidi yağladım. Biraz suyla ekmek koydum çıkınıma. Belli olmaz, belki uzun zaman yaya yürümek zorunda kalırdım. Şu son iki gün içinde iyice sarsılan gücümün büsbütün yıkılmasına engel olmalıydım. Bütün bu işleri çıt çıkarmadan yaptım. Yan kapıyı açarak dışarı süzüldüm, kapıyı gene yavaşça kapadım. Avluda gün doğuşu öncesinin solgun aydınlığı seçiliyordu. Bahçe kapısından da çıkınca artık Thornfield'den ayrılmış oldum.

Bir buçuk kilometre kadar ötede, tarlaların ardında, Millcote'un ters yönüne doğru bir yol uzanıyordu. Bu yolu çok zaman görüp acaba nereye çıkıyor, diye merak etmiş ama hiç gitmemiştim. Şimdi oraya saptım. Kafamda herhangi bir düşünceye yer veremezdim artık; geriye doğru bakamazdım... Hatta ileriye bile. Ne geçmişi düşünebilirdim, ne de geleceği. Geçmişin sayfasında yazılan öykü öylesine olağanüstü tatlı, öylesine hüzünlüydü ki tek bir satırını okumak bile cesaretimi kırıp beni güçten düşürmeye yeterdi. Geleceğin sayfası ise korkunç bir boşluktan ibaretti; yeryüzünün tufandan sonraki durumu gibi bir şey.

Gün doğduktan sonraya kadar, tarlalar, çitler, kır yolları boyunca yürüdüm. Güzel bir yaz sabahıydı sanırım. Evden çıkınca giymiş olduğum pabuçlarımın çok geçmeden çiyden ıslandığını biliyorum. Yalnız, ne doğan güneşe bakıyordum, ne gülümseyen göğe, ne de uyanmaya başlayan doğaya. İdam sehpasına gitmek için güzel yerlerden geçen bir adam yolunda açan çiçekleri değil, yolun sonundaki tahta iskemleyle baltayı, kemiğin, etin kopuşunu, ağzı açık bekleyen mezarı düşünür. Ben de, ister istemez, nasıl kaçacağımı, yersiz yurtsuz nerelerde dolaşacağımı düşünüyordum. Ah! İçim

paralanarak da, arkamda bıraktıklarımı düşünüyordum. Elimde değildi bunu düşünmemek: O şimdi odasında günün doğuşunu seyrediyor, benim yakında gelip, “Seninle kalacağım, senin olacağım,” diyeceğimi umuyordu. Ben de can atıyordum onun olmak için. Ayaklarım geri dönmek için karıncalanıyordu. İş işten geçmemişti daha. Onu, terk edilmenin korkunç azabından kurtarabildim. Kaçtığım henüz anlaşılmış olamazdı. Geri dönüp onun avuntu kaynağı, kurtarıcısı olabilirdim. Belki de mahvolmaktan kurtarabilirdim onu. Kendini bırakıp mahva sürükleneceğinden korkmak beni her şeyden çok üzüyor, kışkırtıyordu... Göğsüme saplanmış dikenli bir ok gibi, çıkarmak istedikçe paralıyor, anıların etkisiyle büsbütün etime gömüldükçe beni bitiriyordu.

Fundalıklarda, ağaçlarda kuşlar şakımaya başladı. Kuşlar eşlerinden ayrılmazlardı. Kuşlar sevgi, sevecenlik simgesiydiler. Ya ben neydim? Yüreğimin çırpınışıyla irademin çabalamaları arasında, kendi kendimden nefret ediyordum. Ne kendimi yermek avutuyordu beni, ne de kendimi beğenmek. Sevdiğim adamı kırmış, yaralamış, öylece bırakmıştım. Kendi gözlerime iğrenç görünüyordum. Öyleyken, gene de geriye dönmek, geriye doğru tek bir adım bile atmak elimde değildi. Beni yolumda yürüten, Tanrı’ydı besbelli; çünkü benim ne irademden, ne de vicdanımdan umar yoktu aslında; korkunç keder birini ezip öbürünü boğmuştu. Issız yollarda yapayalnız yürürken deliler gibi ağlıyor, bilincimi yitirmişçesine hızlı, daha hızlı yürüyordum.

İçimden kopup gelerek kollarıma, bacaklarıma yayılan bir bitkinlik bedenimi sardı, yere yıkıldım. Yüzümü ıslak otlara gömerek dakikalarca yattım yerde. Buracıkta öleceğime ilişkin bir korku... bir umut vardı içimde. Çok geçmeden dizüstü emeklemeye başladım. Sonra gene ayağa kalktım. Anayola ulaşmak için şimdi eskisinden daha istekliydim.

Yola varınca bir fundanın dibinde dinlenmek zorunda kaldım. Orada otururken tekerlek sesleri çalındı kulağıma. Uzaktan bir posta arabasının geldiğini gördüm. Yerimden fırlayıp elimi kaldırdım. Araba durdu. Nereye gittiğini sorunca, arabacı çok uzaklarda bir yer söyledi. Mr. Rochester’ın oralarda akrabaları falan olmadığından emindim. Oraya kaça gidebileceğimi sordum. Arabacı, “Otuz şilin,” dedi. “Ancak

yirmi şilinim var," dedim. Adam "Eh, idare edelim artık," dedi. İçeri girip oturmama da izin verdi; çünkü araba bomboştu. Girdim içeri. Kapı kapandı, araba kalktı.

Sevgili okurum, benim o anda çektiğim acıyı Tanrı sana çektirmesin! O anda yüreğimden sökülerek akan o çılgın, kavurucu gözyaşları senin gözlerinden hiçbir zaman akmasın. O anki dualarım kadar umutsuz, azap dolu dualar senin dudaklarından hiçbir zaman dökülmesin. Benim gibi bütün varlığınla sevdiğin insana kötülük etmek zorunda kalmanın acısını, umarım, sen ömründe asla tatma!

79. Tevrat'a göre, Yuşa Peygamber Eriha'dan elde edilen ganimetleri Tahva hazinesine bağışlamışken Ahan adında biri bunları çalmış, ahali onu bundan dolayı taşa tutmuştu. (Ç.N.)

80. (Alm.) Kontes. (Y.N.)

81. Roma İmparatoru Claudius'un şehvet düşkünlüğüyle ünlü karısı. (Y.N.)

XXVIII

Aradan iki gün geçti. Bir yaz akşamındayız. Arabacı beni Whitcross diye bir yerde indirdi; çünkü verdiğim paraya karşılık beni daha öteye götürmesi olanaksızdı, benim de dünya yüzünde tek bir şilinim daha yoktu. Şu sırada araba benden belki bir-bir buçuk kilometre öteye gitmiştir, bense yalnızım. Çıkınımı arabadan indirmeyi unutmuş olduğumu şimdi anlıyorum. Varım yoğum arabada kaldığına göre artık bütün bütün hiçbir şeysiz, ele bakar durumdaydım.

Whitcross kasaba falan değil, köy bile sayılmaz. Dört yol ağzına dikilmiş, karanlıkta uzaktan daha kolay seçilsin diye olacak, beyaz badanalanmış bir dikili taştan ibaret. Taşın tepesinden dört kol fırlamış. Bu kolların gösterdiği en yakın yer on beş kilometre uzaklıkta, en uzağı otuz kilometreden öte. Bu kasabaların, köylerin iyi bildiğim adlarına göre hangi ilde olduğumu anlıyorum. Fundalıklarla gölgelenmiş, dağlarla çevrilmiş bir orta kuzey bölgesindeyiz; bunu biliyorum. Arkamda, her yanımda uçsuz bucaksız bozkırlar uzanıyor. Önümdeki derin vadinin ta ötelerinde dalga dalga dağlar. Buralarda nüfus yoğunluğu az olsa gerek. Yollarda hiç kimse yok. Beyaz, geniş, ıpıssız yollar bunlar; doğuya, batıya, kuzeye, güneye doğru uzanan yollar. Hepsi de bozkırların bağrına çizilmiş; gür, başıboş fundalar, yolların ta kenarlarına kadar gelmiş...

Gene de bir gelip geçen olabilir her an. Bense şu sırada kimsenin gözüne görünmek istemiyorum. Benim bu yol kavşağında böyle yapayalnız oyalandığımı görenler amaçsız, yersiz yurtsuz olduğumu elbet anlayarak ne yaptığımı, kim olduğumu merak edebilirler. Soru sorabilirler bana. Vereceğim karşılıkların akla uzak gelip kuşku uyandırması da doğal. Şu anda beni insanlara bağlayan hiçbir bağ yok. Beni insan kardeşlerimin arasına çeken ne bir umut, ne bir ses var. Beni gören hiç kimse iyi şeyler düşünüp hayırduası edemez.

Hepimizin anası olan Toprak Ana'dan başka kimsem yok. Onun göğsüne sığınıp huzur arayacağım.

Dosdoğru fundalıkların arasına daldım. Önümde uzanan derin bir hendekten gitmeye başladım, toprağın kıvrımları boyunca diz boyu çalılar arasından yürüyerek ilerledim. Göze çarpmayan yosunlu bir granit kaya bularak dibine oturdum. Çevremde hendeğin yüksek kenarları, başımın üzerinde kayanın kalkanı, onun üstünde de gökyüzü vardı. Bu ücra köşede bile bir süre heyecan çektim. Buralarda belki yaban boğaları geziniyordur ya da bir avcı beni görür, diye korkuyordum. Issız fundalıkların üzerinden bir rüzgâr esse, boğa saldırıyor, diye ödüm koparak irkiliyordum. Gece kuşlarının ıslıklarını insan sesi sanıyordum. Gece iyice bastırmaya başlayınca ortalığa derin bir sessizlik indi, korkularımın yersiz olduğunu anlayarak yatıştım. Şimdiye dek pek düşünmemiştim; çevremi gözetleyip dinlemek, duyduğum korkular bana yetmişti. Şimdi kafam da çalışmaya başladı.

Ne yapacaktım? Nerelere gidecektim? Ne dayanılmaz bir soru! Hiçbir şey yapamayacağım, hiçbir yere gidemeyeceğim öyle ortadaydı ki! İnsanların oturduğu bir yere ulaşabilmem için bile şu bitkin, titrek bacaklarımla uzun yollar aşmam gerekiyordu. Bir çatı altı bulabilmem ancak tanımadığım insanların acımasına bağlıydı. Derdimi dinletebilmek, ihtiyaçlarımdan tekini olsun giderebilmek için yalvaracak, dilenecektim; birçok kapı da yüzüme kapanacaktı.

Fundalara dokundum. Yaz güneşinden hâlâ sıcacık, kupkuruydular. Gökyüzüne baktım: lekesiz. Hendeğin tam kenarından içeri iyi yürekli bir yıldız gözünü dikmişti. Biraz sonra çiy düşmeye başladı... Yumuşacık. Bir nefes rüzgâr bile yoktu. Doğa iyi ve geniş yürekliymiş gibi geldi bana; yersiz yurtsuz, kimsesiz olmama karşın beni seviyormuş gibi geldi. İnsanoğlundan ancak kuşku, aşağılama, zulüm beklediğim için, ben de Tabiat Ana'ya bir çocuk gibi sokuldum. Hiç olmazsa bu gece onun hem yavrusu, hem de konuğu olurdum; beni para pul istemeden ağırlardı elbet. Elimde bir kabuk ekmeğim kalmıştı. Fundalar arasında karakehribarlardan yapılma boncuklar gibi ışıldayan olgun yabanmersinleri gözüme ilişti. Bir avuç topladım, ekmeğime katık edip yedim. Bu sade yiyecek içimi kazıyan açlığı bütün bütün gidermediyse de biraz bastırdı. Yemeğimin sonunda akşam duamı ettim, sonra yatağımı seçtim: Fundalıklar pek yüksek,

pek sıktı. Yatıp uzanınca ayaklarım dalların arasına gömüldü. Yapraklar gece havasının sızması için pek az yer bırakıyordu. Şalımı ikiye katladım, yorgan diye üzerime örttüm. Alçak, düzgün, yosunlu bir tümsek bana yastık oldu. Şimdilik rahattım, üşümüyordum da. Güzel bir dinlenme olabilirdi bu. Yazık ki içimin acısı uykumu dağıtıyordu. Yüreğim, kanayan yaralarından, kopan bağlarından yanıp yakınmaktaydı. Efendim için titriyor, onun başına gelebilecek felaketler için ağlıyordu; ona karşı derin, sızılı bir sevgi, dinmez bir özlemle dopdoluydu. Kanadı kırık kuşlar gibi çaresiz, sevdiği adama doğru uçabilmek için çırpınıp duruyordu.

Bu duygu, düşünce işkencesinden bitkin düşmüş, dizlerimin üzerinde doğruldum. Gece iyiden iyiye bastırmış, yıldızlar parıl parıldı. Durgun, açık bir gece. Korkunun yoldaşlığına yer vermeyecek kadar dingin bir gece. Tanrı'nın her yerde var olduğunu biliriz; ama O'nun varlığını en çok, yapıtlarını gözlerimizin önünde bütün görkemiyle gördüğümüz zaman duyarız. Gecelerin bulutsuz göklerinde. O'nun yarattığı dünyaların sessiz sedasız dönüp savrulduklarını seyrettikçe Tanrı'nın sonsuzluğunu, sonsuz kudretini, her yerde varoluşunu en açık biçimde algılarız.

Efendim için dua etmek üzere dizlerimin üzerinde doğrulmuştum. Gözyaşlarıyla sislenen bakışlarımı göğe çevirince Samanyolu'nu gördüm. Boşluktaki bu yumuşak ışık serpintilerinin aslında savrulup duran sayısız evrenler olduğunu düşününce Tanrı'nın gücünü, görkemini ta içimde hissettim. O'nun kendi yarattığını mutlaka kurtaracağına ilişkin bir güven geldi içime. O'nun tek bir ruha bile zarar getirmeyeceğine inandım. Bu kez bir şükran duası okumaya başladım. Can veren güç aynı zamanda Kurtarıcı Güç'tü. Mr. Rochester için tehlike yoktu. Madem Tanrı yaratmıştı onu, yarattığı gibi koruyacaktı elbet. Gene Tabiat Ana'nın göğsüne sokuldum, çok geçmeden uykuya dalarak acımı unuttum.

Ertesi sabah açlık gelip dikildi karşıma... Soğuk, çıplak. Küçük kuşlar uyanıp yuvalarından uçtuktan çok sonra, günün en tatlı saatinde arılar funda balı toplamaya çıktıktan çok sonra, uzun sabah gölgelerinin bücürleştiği, güneşin yeri göğü doldurduğu bir saatte yerimden kalktım, dört bir yanıma baktım.

Ne durgun, sıcak, kusursuz bir gün! Uçsuz bozkırlar nasıl da altın renkli bir çölü andırıyor! Dört bir yan güneş içinde. Hep bu güneşin altında, güneşin ışığıyla beslenerek yaşayabilsem! Toprağın üzerinde bir kertenkelenin kaydığını gördüm. Dağmersinleri arasında çalışıp duran bir arı gördüm. O anda bir kertenkele, bir arı olmayı istedim ki şu bozkırın bağrında kendime yiyecek ve yuva bulabileyim! Buralarda daha fazla barınamazdım. Yosun yastıklı yatağıma baktım bir an. Gelecekten o kadar umudum yoktu ki, "Keşke dün gece uyurken Tanrım benden canımı isteseydi!" diye düşündüm. "Ölüm sayesinde kaderle savaşmaktan kurtulan şu yorgun kalıp şuracıkta sessizce eriyerek dingin topraklara karışsaydı!"

Gel gör ki içimde hâlâ can vardı. Bütün istekleri, güçlükleri, sorumluluklarıyla, çaresiz bu yükü çekecek, ihtiyaçlarımı giderecek, güçlüklere katlanıp sorumluluklarımı yerine getirecektim. Yola düzüldüm.

Whitcross Kavşağı'nı gene bulunca, iyice kızgınlaşmış olan güneşe arkamı vererek gölgelik bir yola saptım. Kendime mantıklı bir yön seçecek kadar ne iradem, ne de aklım kalmıştı. Uzun zaman yol yürüdüm, sonunda yorgunluktan yıkılacak durumlara gelerek bir taşın üzerine oturdum. Hem iç, hem de dış gücümü tüketen bitkinliğe yenilerek boyun eğmek üzereydim ki bir çan sesi duydum. Kilise çanları çalıyordu.

Sesin geldiği yöne döndüm. Değişim ve manzaralarına bir saat önce dikkat edememiş olduğum şiirsel görünümlü tepelerin arasında bir köyle bir çan kulesi seçtim. Sağıma düşen vadi boydan boya otlaklarla, mısır tarlalarıyla, ağaçlıklarla kaplıydı. Olgunlaşan mısırların, koygun koruların, açık, güneşli kırların çeşit çeşit yeşilleri arasında da ışıltılı bir çay, zikzaklar çizerek akmaktaydı. Yolun ilerisinde tekerlek gıcırtıları duyup başımı çevirdim, ağır yüklü bir öküz arabasının bin zahmetle yokuş yukarı tırmanmakta olduğunu gördüm. Onun az ötesinde de birkaç sığırla çobanları vardı. İnsanların yaşayıp çalıştığı yerlere yaklaşmıştım. Canımı dişime takıp yoluma gitmeliydim; ben de bütün insanlar gibi alın teri dökerek, zahmet çekerek yaşamaya çalışmalıydım.

Öğleden sonra saat iki sularında köye vardım. Köyün tek sokağının ucunda küçük bir dükkân, dükkânın penceresinde de birkaç

somun ekmek vardı. İçim gitti bu ekmeklere. “Biraz ekmek yersem belki dirilirim,” diye düşünüyordum; yoksa yoluma gitmekte çok zorluk çekecektim. İnsan içine karışır karışmaz, biraz güç bulup canlanmak isteğim de depreşmişti. Bir köy yolunun ağzında açlıktan bayılıp kalmanın utandırıcı bir şey olacağını düşünüyordum. Şu somunlardan birini almak için dükkâna para yerine verebileceğim hiçbir şey yok muydu? Düşündüm: Boynumda küçük, ipekli bir mendil vardı; eldivenlerim vardı. Beş parasız, aç, perişan kişiler nasıl davranırlardı acaba? Mendilimle eldivenlerimi sunsam dükkândakiler alır mıydı? Almazlardı herhalde, ama bir denemekten başka yolum yoktu ki!

Dükkâna girdim. Bir kadın vardı içeride. Düzgün giyimli, efendi kılıklı bir hanımın geldiğini görünce nazik bir tavırla ilerledi, ne buyurduğumu sordu. İçimi bir utançtır bastı. Dilim bir türlü dönüp de hazırladığım lafları söyleyemiyordu. O yarı eski eldivenleri, buruşuk mendili önermek cesaretini bulamadım. Hem zaten böyle bir şey gülünç kaçacakmış gibi geliyordu şimdi. Biraz yorulduğumu söyleyerek yalnızca oturmak için izin istedim. Müşteri olmadığımı anlayınca düş kırıklığına uğrayan kadın soğuk soğuk beni buyur edip yer gösterdi. Kendimi oraya bırakıverdim. İçimden fena halde ağlamak geliyordu; ama böyle bir gösterinin ne tuhaf kaçacağını bildiğim için kendimi tuttum. Sonra kadına, “Köyde terzi ya da dikişçi kadın var mı?” diye sordum.

“Var; iki-üç tane. Onlar da köylüye yetip artıyor.”

Düşündüm. Son kerteye gelmiştim artık. Yoklukla yüz yüzeydim. Elimde ne param ne bir olanağım ne de elimden tutacak bir dost vardı. Bir şeyler yapmam şarttı, ama ne? Bir yere başvurmam gerekiyordu ama nereye? “Bu dolaylarda hizmetçi arayan var mı?” diye sordum.

“Yok, sanmıyorum,” dedi.

“Bu dolayların başlıca geçim yolu nedir? Köylünün çoğu ne yapar?”

“Kimi rençperdir, kimi Mr. Oliver’ın iğne fabrikasında ya da dökümhanede çalışır.”

“Mr. Oliver kadın işçi çalıştırır mı?”

“Yok, erkek işidir o.”

“Ya kadınlar ne iş yapar?”

“Bilmem. Şunu bunu yaparlar işte; karınca kararınca, geçinip gitmek gerek.” Kadın benim sorularımdan sıkılmış gibiydi. Öyle ya, onun kafasını şişirmeye ne hakkım vardı? Bu arada birkaç köylü geldi içeri. Oturduğum sandalyeye ihtiyaç baş göstermişti. Dışarı çıktım.

Sağımdaki, solumdaki bütün evlere bakarak köy sokağı boyunca yürüdüm. Bu kapılardan herhangi birini çalmak için hiçbir özür düşünemiyor, yürek de bulamıyordum. Belki bir saatten fazla köyün içinde, çevresinde dolandım durdum. İyice yorgun, açlıktan perişan durumda bir kır yoluna saptım, bir çitin dibine oturdum. Birkaç dakika sonra gene ayağa kalkmış, yürümeye başlamıştım. Bir çıkar yol, bir imdat arıyordum...

Bir kır yolunun yukarısında cici bir evceğiz duruyordu. Önünde de bakımlı, pırıl pırıl bir çiçek bahçesi. Orada durdum. Bu beyaz boyalı kapıya gidip ışıl ışıl parlayan tokmağı çalmaya ne hakkım vardı? Bu evde oturanlar benimle niçin ilgilensindi? Gene de, yürüdüm, kapıya vurdum. Uysal bakışlı, tertemiz giyimli bir genç kadın kapıyı açtı. İçimdeki umutsuzluğun, vücudumdaki bitkinliğin etkisiyle sönükleşip titreyen bir fısıltıyla sordum: “Hizmetçiye ihtiyacınız var mı?”

Kadın, “Yok, hizmetçi kullanmıyoruz,” dedi

“Bana söyleyebilir misiniz, acaba nerede iş bulabilirim?” diye sordum. “Bu yerin yabancısıyım, hiçbir bildiğim yok. İş istiyorum... Ne olursa olsun.”

Beni kollamak, bana iş bulmak onun boynunun borcu değildi. Hem zaten benim varlığımı, sözlerimi, isteğimi kuşkuyla karşılayacağı da su götürmezdi. Nitekim kadın başını iki yana sallayarak, “Kusura bakmayın, hiç bilgim yok,” dedi ve beyaz kapıyı kapadı. Evet, yavaşça, nazikçe kapadı ama ne de olsa kapadı ya! Bir an daha beklese bir dilim ekmek dilenecektim, sanırım; çünkü artık o durumlara düşmüştüm.

Evlere doğru yaklaşıyor, dönüp uzaklaşıyor, sonra gene geri geliyordum. Herhangi bir yakınlık beklemeye hakkım olmadığını düşünerek her seferinde kaçıyordum. Ben böyle yolunu şaşırmış, aç bir köpek gibi gezinirken saatler ilerlemişti. Bir tarladan geçince karşımda kilisenin çan kulesini gördüm, adımlarımı sıklaştırarak oraya doğru ilerledim. Mezarlığın yanında, bir bahçe ortasında, küçük,

sağlam bir ev duruyordu. Burası besbelli papaz eviydi. Hiç tanıdıkları olmayan, yabancı bir yere gelen kimseler kimi zaman iş, yardım istemek için o yerin papazına başvururlar. Kendi başlarının çaresine bakmak isteyen kimselere –hiç olmazsa öğütle– yardım etmek papazların görevidir. Bu eve başvurmaya hakkım varmış gibi geldi bana. Yüreğimi pekiştirdim, gücümün son kalıntılarını da derleyerek yoluma yürüdüm. Papaz evine vardım, mutfak kapısını çaldım. Yaşlı bir kadın açtı. Burasının papaz evi olup olmadığım sordum. "Evet," dedi.

"Papaz efendi evde mi?"

"Hayır."

"Yakında gelir mi?"

"Yok, başka yere gitti."

"Uzağa mı?"

"Pek değil. Dört-beş kilometrelik bir yer. Babası aniden ölmüş de, çağırttılar. Marsh End'de şimdi. İki hafta falan kalır, sanırım."

"Hanımı var mı?"

"Yok; bir ben varım evde. Ben de, kâhyayım."

Ondan yardım istemeye de dilim varmadı nedense. Dilenecek duruma düşmemiştim daha. Ayaklarımı sürüyerek uzaklaştım.

Gene mendili çözdüm boynumdan. Dükkândaki o ekmekler gözümde tüttü gene. Ah, bir tek kabuk olsa! Şu açlığın tırmalayışını bastıracak bir lokmacık olsa! İçgüdümle, gene köye doğru döndüm yüzümü. Dükkâna vardım, içeriye daldım. Dükkâncı kadından başkaları da vardı, ama dişimi tırnağıma takarak, "Şu mendile karşılık bir ekmek verir misiniz?" diye sordum.

Kadın beni görünür bir kuşkuyla süzdü, "Yok, öyle alışveriş yapmak âdetim değildir," dedi. Kendimden geçmiş durumda yarım ekmek istedim. Kadın gene olmaz dedi. "Bu mendili nerede bulduğunuzu ben ne bileyim!" diyordu.

"Eldivenlerimi alır mısınız?"

"Yo! İşime yaramaz ki!"

Sevgili okurum, bu olaylar üzerinde durmak hoş bir şey değil. Kimileri gerçi, "Eski acıları anmak tatlıdır," der, ama şu anlattığım şeyleri anımsamak hâlâ içimi kaldırır benim. Bedensel yorgunlukla karışan o ruhsal çöküntünün anısı öyle acıdır ki hiçbir zaman isteyerek

anamam. Beni geri çevirenlerin hiçbirini kınamıyordum. Bunun olağan, kaçınılmaz bir durum olduğunu düşünüyordum. Düpedüz bir dilenci bile çoğu zaman kuşkuyla karşılanır... Hele düzgün giyimli, hanım kılıklı bir dilencinin kuşkuyla karşılanması pek doğaldır. Evet, gerçi ben iş dileniyordum, ama o ücra yerde iş aramak akıl harcı mıydı? Bana iş bulmak da kimin boynunun borcuydu? Beni ömürlerinde ilk gören, bana ilişkin bilgileri olmayan yabancıların hiç değil! Mendilime karşılık bana ekmek vermeye yanaşmayan kadına gelince, o da haklıydı; çünkü önerimi kuşkulu ya da bu alışverişi kârsız bulmuş olsa gerekti. Artık bu konuyu kısa keseyim; çünkü usandım.

Karanlık basmadan az önce bir çiftliğin önünden geçiyordum. Açık kapıda çiftçi oturmuş, peynir ekmek yiyordu. Durdum. "Ne olur, bana bir parça ekmek verir misiniz? Karnım çok aç da!" dedim.

Adam bana şaşkınlıkla bir baktı. Sonra hiç karşılık vermeden, kalın bir dilim ekmek kesti, bana uzattı. Beni dilenci değil de kara köy ekmeğine imrenen züppe bir hanımefendi sanmış olsa gerekti. Köşeyi döner dönmez oturdum, ekmeği yedim.

Beni bir köy evine alacaklarından umudum olmadığı için, biraz önce söylediğim koruda konakladım. Çok sefil bir gece geçirdim, hiç rahat edemedim. Yerler nemli, hava serindi. Hem sonra, kaç kereler yakınımdan gelip geçenler oldu, durup durup yer değiştirmek zorunda kaldım. Kendimi güvenlikte bulmadığım için huzura kavuşamadım. Sabaha karşı yağmur da başladı, o gün yalnız bir kez yiyecek yüzü gördü midem! Bir köy evinin avlusunda bir kız çocuğu soğuk bir tas lapayı domuzun yemek yalağına dökmek üzereydi.

"Bana versene onu," dedim.

Kız gözlerini bana dikerek, "Anne!" diye bağırdı. "Burada bir kadın var, lapayı istiyor."

İçeriden bir ses, "Dilenci olsa gerek... Veriver, kızım!" diye yükseldi. "Domuz lapayı pek sevmiyor nasıl olsa!"

Kız donup kalıplaşmış olan lapayı avucuma boşalttı, ben de bunu yalayıp yuttum.

Karanlık iyice bastırırken, bir saati aşkın bir zamandır tutmuş olduğum binek yolunun orta yerinde durdum. "Gücüm bütün bütün kesilmek üzere," dedim kendi kendime. "Yoluma pek uzun devam edemeyeceğimi sanıyorum. Bu gece gene yollarda mı kalacağım, hem

de yağmur altında? Başımı soğuk, ıslak taşlara mı dayayacağım? Korkarım başka çıkar yolum yok... Öyle ya, evine kim alır beni! Ama, çok korkunç olacak... Açlık, yorgunluk, soğuk bir yandan, yağan yağmur, içimdeki ıssızlık, umutsuzluk bir yandan. Zaten, büyük bir olasılıkla, sabaha sağ çıkmam ben. Neden boyun eğemiyorum ölüm düşüncesine? Bu boşuna ömrü sürüklemek için neden çırpınıyorum? Çünkü sevdiğim adamın yaşadığına inanıyorum da ondan. Sonra, açlıktan, soğuktan ölmek öyle bir son ki insan ruhu buna kuzu kuzu razı olamıyor. Ulu Tanrım! Biraz daha ayakta tut beni! Yol göster bana!"

Donuk, camlaşmış gözlerim çevrenin yağmurla sislenip puslanmış görüntüsü üzerinde gezindi. Köyden adamakıllı uzaklaşmış olduğumu gördüm. Evler, hatta köyün çevresindeki ekili tarlalar görünmez olmuştu, ben de gene bozkıra yaklaşmıştım. Şimdi o koygun tepelerle benim aramda, yalnızca, bozkır kadar bakımsız, çorak birkaç tarla uzanıyordu. "İnan olsun, bir köy sokağında, bir araba yolunda ölmektense bozkırlarda öleyim, bence yeğdir!" diye düşündüm. "Vücudum tahta bir tabut içinde, bir bakımsız mezarda çürüyeceğine, kargalara, şahinlere yem olsun varsın!"

Böylece, yokuş yukarı, bayırı tırmandım. Şimdi artık iş, güvenlikte olmasam bile, gözden gizli kalabileceğim bir hendek içi bulmaya kalmıştı. Ne var ki burada her yer dümdüz görünüyor, yalnızca, yer yer renkler değişiyordu. Bataklık kısımları yosunlu, sazlı yerleri yeşil, diğer yerler kapkara görünüyordu. Karanlık iyice bastırmıştı, ama bunları gene de, daha çok bir gölge ışık oyunu olarak seçebiliyordum.

Gözlerim bozkırın o yabanıl görünümünde dolaşırken, bataklıkların gerisinde, çok uzakta bir yerde birden bir ışık yandı. Hemen, "Bir deli ışık bu!" diye düşündüm, ışığın çok geçmeden sönmesini bekledim. Ama ışık hiç kımıldamadan parlamaktaydı; ne yaklaşıyor, ne uzaklaşıyordu. İçimden, "Acaba yeni başlayan bir orman yangını mı?" diyordum. "Acaba çevreye yayılacak mı?" diye baktım. Hayır. Küçülmediği gibi büyümüyordu da. "Belki bir ev ışığıdır," diye tahmin yürüttüm. "Öyle bile olsa, dünyada yetişemem ki! Pek uzaklarda! Zaten, ona bakarsan, şuracıkta bile olsa ne işime yarar ki? Erişebilsem de nasıl olsa kapıyı yüzüme kapayacaklardır."

Böylece, durduğum yere çöktüm, yüzümü toprağa gömdüm. Kımıldamadan durdum bir süre. Gece rüzgârı bayırdan doğru esip üzerimden geçti, inildeyerek ta uzaklarda can verdi. Yağmur sıklaşmış, beni yeni baştan sırsıklam etmişti. Uyuşup ölümün tatlı uyuşukluğuna kavuşabilsem aldırmayacaktım. Ne yapayım ki vücudumda can taşıdığım sürece yağmurun iliklerime işlediğini duyuyordum. Çok geçmeden yerimden kalktım. Işık, hâlâ yerli yerinde, yağmurun arasında parlıyordu. Yeniden yürümek için kendimi zorladım, bitkin gövdemi bu ışığa doğru sürümeye başladım. Tepenin üzerinden çaprazlama ilerledim, geniş bir bataklıktan geçtim. Burası kışın hiç geçilmezdi herhalde. Şimdi, yazın en sıcak günlerinde bile vıcık vıcıktı, için için de kaynıyordu. İki kez düştüm, her seferinde ayağa kalktım, kendimi toplamaya çalıştım. Bu ışık son umudumdu: Ne yapıp yapıp ulaşacaktım ona.

Bataklığı geçince bozkırın üzerinde bir beyaz çizgi görüp ilerledim. Bir yoldu bu, dosdoğru ışığa gidiyordu. Şimdi ışığın, bir küme ağaç arasındaki tepe gibi bir yerden vurduğunu görüyordum. Karanlıkta seçebildiğim kadar, bu ağaçlar çamdı, daha yaklaştıkça yıldızım görünmez oldu; aramıza bir şey girmişti. Önümde beliren karanlık kümeyi yoklamak üzere elimi uzattım: Alçak bir duvarın sert taşlarına dokundum. Duvarın üzerinde dikenli bir çit vardı. El yordamıyla ilerledim. Önümde beyazımtırak bir şey belirdi: Bir çit kapısıydı bu. Dokununca açıldı. İki yanında da birer öbek taflan yükseliyordu.

İçeri girip taflanlardan geçince bir ev karaltısı ortaya çıktı: Kapkara, alçak, enikonu uzun bir yapıydı bu. Yalnız, bana yol göstermiş olan ışık görünürlerde yoktu. Her yer karanlık. Evdekiler yatmışlar mıydı acaba? “Öyle olsa gerek,” diye düşündüm, içimi bir tasa aldı. Kapıyı arayarak bir köşeyi döner dönmez o dost ışık gene göründü. Yerden ancak yarım metre yükseklikteki minicik, kafesli bir pencereden dışarı vuruyordu. Duvarı iyice sarmış olan sarmaşıkların yaprakları da bu pencereyi büsbütün küçültür gibiydi; onun için, bu daracık, gölgeli yere perde asmak gereksiz görülmüştü. Eğilip de sarmaşık dallarını araladığım zaman içerisini açıkça görebildim. Yerleri gıcır gıcır ovulmuş, tertemiz bir odaydı burası. Ceviz bir konsolun üzerine sıra sıra dizilmiş çinko tabaklar şöminede gürül gürül yanan

ateşin parıltısını yansıtıyordu. Bir duvar saati, beyaz bir çam masa, sandalyeler vardı. Bana yol göstermiş olan şamdan masanın üzerindeydi. Bunun ışığında da, biraz kaba saba görünmesine karşın bütün oda gibi tertemiz olan yaşlı bir kadın yün örmekteydi.

Bütün bunlara şöyle bir baktım; dikkate değer şeyler değildi. Şömine etrafında, ateşin yaydığı gül renkli huzur, sıcaklık içinde oturmakta olan kişiler daha çok ilgimi çekti. Bunlar iki genç, zarif hanımdı... Hanımefendi oldukları her bakımdan belli oluyordu. Biri alçak bir sallanır koltuğa, öbürü de daha bile alçak bir iskemleye oturmuştu. İkisi de tepeden tırnağa yas kılığına bürünmüşlerdi; giyimlerinin kara rengi de boyunlarıyla yüzlerinin parlak sarışınlığını göz alan bir biçimde ortaya vuruyordu. Tazı cinsi kocaman, yaşlı bir köpek o cüsseli başını kızlardan birinin dizine yaslamıştı, öbür kızın kucağıysa siyah bir kediye şilte olmuştu. Bu kibar hanımlar bu gösterişsiz mutfağa hiç yaraşmıyorlardı doğrusu. Masa başında oturan yaşlı kadının kızları olamazlardı; çünkü kadın köylüye benziyordu; kızlarsa tepeden tırnağa incelik, kibarlık, görgü yansıtıyorlardı. Ömrümde onlarınkine benzer bir yüz hiç görmemiştim. Gene de, baktıkça, bu yüzlerin her çizgisini iyice tanıyormuşum gibi geliyordu bana. Güzel olduklarını söyleyemem: Biraz aşırı sarı benizliydiler; ciddiydiler de. Ellerindeki kitaplara eğilmiş yüzleri sert denilebilecek kadar düşünceliydi. Aralarındaki sehpanın üzerinde bir ikinci şamdan, iki tane de kocaman kitap duruyordu. Kızlar sık sık ciltlere başvuruyor, besbelli ellerindeki küçük kitaplarla karşılaştırıyorlardı. Çeviri yaparken sözlüğe danışan kimseler gibi. Bu görüntü pek sessizdi: İçindeki insanlar birer gölge, oda da bir tabloydu sanırdınız. Öylesine sessizdi ki şömine ateşinin çıtırtısı, saatin tıkırtısı duyuluyordu; hatta yaşlı kadının örgü şişlerinin şıkırtısı bile kulağıma gelir gibiydi. Onun için, sonunda bu tuhaf sessizliği bozan bir ses yükselince açıkça duydum.

Kitap okuyan hanımlardan biri, "Dinle bak, Diana," diyordu. "Franz'la ihtiyar Daniel geceleyin bir aradalar. Franz gördüğü korkulu bir düşü anlatıyor. Dinle!"

Genç kız alçak sesle bir şeyler okudu. Bunun tek sözcüğünü anlayamadım; çünkü bilmediğim bir dildeydi. Fransızca ya da Latince değildi; ama Eski Yunanca mı yoksa Almanca mı olduğunu da

kestiremedim. Kız okuyup bitirince, "Güçlü bir anlatım," dedi. "Bayıldım!"

Dinlemek için başını kaldırmış olan öbür kız da okunan parçanın bir satırını, gözleri ateşe dikili olarak, yineledi. Daha sonradan bu dili öğrenip kitabı okudum. Onun için, o satırı şimdi buraya alacağım. Yalnız, ilk duyduğum zaman benim için hiçbir anlamı olmayan, metalik birkaç sesten başka bir şey değildi.

Genç kız, *"Da trat hervor Einer, anzusehen wie die Sternen Nacht!"*[82] diye mırıldandıktan sonra, "Güzel, çok güzel!" dedi. O çukura batık, koygun gözleri parıl parıl yanıyordu. "İnsan, karşısında, gölgeler için heybetli bir melek görmüş gibi oluyor. Bu tek satır yüz sayfalık safsataya bedel. *Ich wage die Gedanken in der Schale meines Zornes und die Werke mit dem Gewichte meines Grimms.*[83] Çok beğendim doğrusu."

Sonra iki kız gene sessizliğe gömüldüler. Yaşlı kadın başını işinden kaldırarak, "İnsanların böyle konuştuğu bir ülke var mı ki?" diye sordu.

"Günün birinde Almanca öğretmeni olmak niyetindeyiz de. O zaman şimdikinden daha çok para kazanabileceğiz."

"Olabilir. Yalnız, bu gecelik bırakın. Çalıştığınız yetti."

"Bence de öyle. Yoruldum artık. Ya sen, Mary?"

"Ölüyorum yorgunluktan. Ne de olsa, sözlükten başka öğretmen olmaksızın dil çalışmak çetin iş, doğrusu."

"Hem de nasıl! Hele bu Almanca gibi şahane ama çetrefil bir dil! St. John ne zaman döner dersin?"

Genç kız, "Handiyse gelir sanırım," dedi. Kuşağından çıkardığı küçük, altın bir saate baktı. "Saat tam on. Yağmur çok sıklaştı. Hannah, bir zahmet, salondaki ateşe bakıverir misin?"

Kadın kalkıp bir kapı açtı. Karanlık bir koridor gördüm. İçeriden bir yerden şöminenin karıştırıldığını belirten bir ses duydum. Sonra kadın gene mutfağa döndü.

"Ah çocuklarım, o salona girmeyi hiç içim kaldırmıyor artık," dedi. "Öyle ıssız bir görünümü var ki köşede duran o bomboş koltukla." Gözlerinin önlüğünün ucuna sildi. Kızların yüzündeki ciddiliğin yerini bir üzüntü aldı. "Şu var ki babanız şimdi Cennet'te. Burada değil diye yas tutmayalım. Zaten ölümü de öyle rahat oldu ki, dostlar başına."

Kızlardan biri, “Bizden hiç söz etmedi diyorsun, öyle mi?” diye sordu.

“Vakti olmadı ki, kızcağızım! Göz açıp kapayana dek gidiverdi. Bir önceki gün az keyifsizdi, ama öyle üstünde durulacak gibi değil. Küçükbey ona sordu, ‘Kızları çağırtalım mı?’ diye, ama babanız güldü, geçti. Ertesi gün sabahleyin gene, ‘Başımda bir ağırlık var,’ dedi. (İki hafta olmuş; günler nasıl da geçiyor!) Yattı, uyudu, bir daha da uyanmadı. Küçükbey yanına vardığında hemen hemen soğumuş buldu onu. Ah, kızlarım, eskilerden kimse kalmadı artık! Küçükbeyle sizler başkasınız, eskiler gibi değilsiniz. Anneniz de az çok sizler gibiydi. Okumuş, kitap delisiydi ama ne de olsa eski topraktı işte. Mary, anneciğin tıpkı sana benzerdi. Diana daha çok babasına benzer.”

Ben bu iki kız kardeşi birbirine o kadar benzetiyordum ki ihtiyar emektarın onları nasıl ayırt edebildiğine şaşıyordum. İkisi de ince yapılı, sarışındılar, ikisinin de yüzlerinden zekâ, seçkinlik akıyordu. Yalnız, birinin saçları öbürününkinden biraz daha koyuydu. Sonra, saç biçimleri de ayrıydı: Mary kumral saçlarını ayırıp dümdüz tarayarak örmüştü; Diana’nın daha koyuca olan saçlarıysa gür lüleler biçiminde ensesini örtüyordu. Saat onu vurdu.

Hannah, “Karnınız acıkmıştır,” dedi. “Küçükbey de kim bilir nasıl aç gelecek!”

Yemek hazırlığına koyuldu. Hanımlar ayağa kalktılar. “Salona geçmek üzereler,” diye düşündüm. O dakikaya kadar onları seyretmeye dalmıştım. Davranışları, konuşmaları öylesine ilgimi çekmişti ki perişan durumumu unutmuştum. Şimdi gene anımsadım, aradaki çelişki kendi durumumu gözüme daha acı, daha ürkünç gösterdi. Şu evde oturanların güvenini kazanmak, çatılarının altında bana yer vermelerini sağlamak öyle olanaksız gibi geliyordu ki şimdi! El yordamıyla kapıyı bulup çekinerek çalarken bu dileğimin bir hayal olduğunu düşünüyordum.

Kapıyı Hannah açtı. Elindeki mumun ışığında beni süzerek, şaşkınlıkla, “Ne istiyorsun?” diye sordu.

“Hanımlarınla görüşebilir miyim?”

“Önce bana söyle. Ne istiyorsun, nereden geliyorsun?”

“Buraların yabancısıyım.”

“Bu saatte ne işin var burada?”

"Bu gecelik bir çatı altı istiyorum. Ahır, kümes, neresi olursa olsun yatarım. İki lokma da ekmek istiyorum."

En korktuğum ifade –güvensizlik– Hannah'nın yüzünde belirmişti bile. Bir an duraladıktan sonra, "Ekmek vereyim sana," dedi. "Ama, ne olduğu belirsiz bir kişiyi içeri alamayız. Mümkünü yok bunun!"

"Ne olur, hanımlarınla görüşeyim!"

"Olmaz. Onların elinden ne gelir ki? Böyle havada, bu saatte dışarıda gezinmen doğru değil. İnsan kötüye yoruyor."

"Sen beni geri çevirirsen nereye giderim? Ne yaparım?"

"Artık nereye gideceğini, ne yapacağını sen benden iyi bilirsin. Kötü bir işe kalkışmasan daha yerinde olur. Al sana bir peni... Hadi bas git!"

"Bir peniyle karnımı doyuramam ki! Artık yol gidecek gücüm de yok. Kapıyı kapama... N'olur... Tanrı aşkına kapama!"

"Kapamam gerek... Yağmur içeri giriyor."

"Hanımlara söyle. Onlarla görüşeyim."

"Yağma yok! Hırlı bir şey olsan bunca gürültü koparmazdın. Hadi, bas git!"

"Beni kovarsan ölürüm."

"Hiç sanmam! Gecenin bu saatinde el âlemin kapısına dayandığına göre kim bilir ne kötü niyetin var! Senin peşinden gelmeye hazırlanan hırsız, uğursuz arkadaşların varsa koş git, söyle onlara, evde yalnız değiliz biz. Erkeğimiz var. Tüfeklerimiz, köpeklerimiz var."

Bu dürüst, inatçı hizmetçi kadın kapıyı yüzüme kapatarak içeriden sürmeledi. Bu artık sondu. İçime sipsivri bir acı saplandı. Yüreğim katıksız bir kederle kabardı, paralandı. Gerçekten bitkindim. Tek bir adım daha atamayacaktım. O ıslak kapı eşiğine çöktüm... Sonsuz bir acıyla kıvranarak hıçkırmaya başladım. Ah, şu ölüm düşüncesi! Böyle ürkünç koşullar altında gelip çatan son saat! Şu yapayalnızlık! Sürgün gibi insan kardeşlerimden uzak... Umudum gibi cesaretim de yitmişti artık. Ama, yalnızca bir an için. İrademi gene toparlamaya çalışarak, "Olup olacağı ölüm!" diye düşündüm. "Tanrı'ya inancım var benim. Öyleyse, onun buyruğunu sakince beklemeye çalışayım."

Bu düşünceyi yalnız içimden geçirmekle kalmayıp yüksek sesle de söyledim, bütün acılarımı içime gömerek susturmak ve bastırmak için son bir çaba gösterdim.

Çok yakınımda bir ses, "Ölüm insanlar için," diye karşılık verdi. "Yalnız, sen şimdi burada açlıktan, bakımsızlıktan ölürsen pek zahmetli, pek genç gitmiş olursun ki böyle bir ölüme gerek yok."

Bu hiç beklenmedik ses bana dehşet verdi. Zaten artık hiçbir şeyden umut, yürek bulabilecek halde değildim. Korkuyla, "Kim o! Kim var orada?" diye sordum.

Yanı başımda bir karaltı vardı; ama gecenin zifirî karanlığı, kendi bulutlanmış gözlerim bunun ne karaltısı olduğunu ayırt etmemi engelliyordu. Bu karaltı kapıya tak tak vurmaya başladı.

İçerden Hannah, "Sen misin, Mr. St. John?" diye seslendi.

"Evet, evet... Çabuk aç kapıyı!"

"Ah, Küçükbeyciğim, kim bilir nasıl ıslanıp üşümüşsündür, yağmurlarda, fırtınalarda! Kardeşlerin seni pek merak ettiler. Galiba ortada uğursuz takımından kimseler de dolaşıyor. Demin kapıda bir dilenci kadın vardı... Aa! Gitmemiş daha! Yatıvermiş buraya. Kalk! Utan be! Defol, dedik sana!"

"Şşş, Hannah! Benim bu hanımla konuşacak bir çift sözüm var. Sen onu kapıdan çevirmekle üstüne düşen görevi yapmışsın. Bırak şimdi de ben kendi görevimi yaparak onu içeri alayım. Buracıktaydım, ikinizin de konuştuklarınızı duydum. Tuhaf bir olay bu. Hiç olmazsa bir incelemeliyim. Hanımefendi, lütfen kalkın, önüm sıra içeri girin."

Onun dediğini zorlukla yaptım. Biraz sonra pırıl pırıl, tertemiz mutfağın içinde, ocağın ta önündeydim. Titriyor, fenalıklar geçiriyordum. Giyim kuşamımın da son derece berbat, dağınık olduğunun bilincindeydim. İki kız kardeş, erkek kardeşleri St. John, yaşlı Hannah, hepsi gözlerini benim üzerime dikmişlerdi.

Birinin, "St. John, kimdir bu?" diye sorduğunu duydum.

"Ne bileyim! Kapının önünde buldum."

Hannah, "Benzi kül gibi," dedi.

"Ölü gibi, demek daha yerinde olur. Düşecek zavallı. Oturtun bir yere."

Gerçekten de başım fırıl fırıl dönüyordu. Yıkılmak üzereydim ki bir koltuk çekerek beni düşmekten kurtardılar. Kendimden geçmiş

değildim ama konuşacak halim yoktu.

“Belki biraz su versek açılır. Hannah, git getir bir bardak su. Bir deri, bir kemik kalmış zavallı. Ne cılız, ne kansız!”

“İskeleti çıkmış.”

“Acaba hasta mı, yoksa açlıktan mı böyle?”

“Bence açlıktan. Süt mü bu, Hannah? Ver bana. Bir parça da ekmek getir.”

Diana (onu yüzüme doğru sarkan lüle lüle saçlarından tanıyordum), bir lokma ekmek koparıp süte bandı, ağzıma verdi. Yüzü yüzüme yakındı. İfadesinde acıma ve sevecenlik buldum, sıklaşmış soluğunda anlayış okudum. Sesinden, o sade sözlerinden de aynı şifalı duygu taşıyordu:

“Yemeye çalış.”

Mary de tatlı sesle, “Evet, gayret et,” dedi, başımdaki sırsıklam şapkayı kendi elleriyle çıkarıp kafamı kaldırdı. Verileni önce biraz tattım, sonra iştahla yudumlamaya başladım.

Mr. St. John, “Birden pek fazla yemesini önleyin,” dedi. “Yeter bu kadarı.” Uzanıp ekmekle sütü çekti.

“Ne olur, St. John, biraz daha. Bak gözleri nasıl yalvarıyor!”

“Şimdilik yeter, canım. Konuşturmaya çalış onu. Adını sor.”

Kendimde konuşabilecek güç bularak, “Adım Jane Elliott,” dedim. Kimliğimin ortaya çıkmasından ödüm koptuğu için takma ad kullanmaya önceden kararlıydım.

“Nerede oturuyorsun? Kimlerdensin?” Buna karşılık vermedim. “Görüşmek istediğin birisi var mı çağırtalım?” Başımı iki yana salladım. “Buralarda ne aradığını söyleyebilir misin?”

Tuhaftır, şimdi bu evin eşiğini aşıp sahipleriyle yüz yüze gelmiştim ya, kendimi kimsesiz, yersiz yurtsuz, sürgün gibi bulmuyordum artık. Cesaretim yerine gelivermişti. Boynu büküklüğü bir yana bırakarak her zamanki halimi almaya, gene eski kişiliğimi kazanıp kendi tanıdığım Jane Eyre olmaya başlamıştım.

Yalnız, Mr. St. John’un benden istediği hesabı veremeyecek kadar bitkindim. Bir an durakladıktan sonra, “Beyefendi, bu gece size ayrıntılı açıklama yapamam,” dedim.

“Peki, ama bu durumda bizden ne gibi bir yardım bekliyorsun?”

“Hiç,” dedim. Gücüm sorulara ancak kısacık karşılıklar vermeye yetiyordu.

Diana söze karışarak, “Yani bizden istediğin yardım bu kadar mı?” diye sordu. “Seni bu yağmur altında, ıssız bozkırlara salıverelim; öyle mi istiyorsun?”

Ona baktım. Hem iyilik, hem de irade gücüyle dolu, son derece ilginç bir yüzü vardı. Birden cesaret geldi içime. Onun iyilikle, acımayla dolu bakışına bir gülümseyişle karşılık vererek, “Kendimi size emanet edeceğim,” dedim. “Sahipsiz bir aç köpek bile olsaydım beni bu gece kırlara atmazdınız. Onun için, korkum yok. İçinizden nasıl geliyorsa öyle davranın. Yalnız, yalvarırım, çok konuşturmayın beni. Soluğum kesiliyor, konuşurken yüreğim sıkışıyor.”

Kardeşlerin üçü de beni süzdüler, üçü de seslerini çıkarmadılar. Sonunda Mr. St. John, “Hannah, bırak bu hanım şimdilik burada otursun, soru falan da sorma,” dedi. “On dakika sonra sütle ekmeğin geri kalanını yedir. Mary, Diana, gelin biz de salona gidip biraz görüşelim.”

Üç kardeş dışarı çıktılar. Çok geçmeden kızlardan biri geri döndü; hangisi olduğunu seçemedim. O dost evde otururken üzerime tatlı bir uyku çöküyordu. Kız alçak sesle Hannah’ya talimat verdi. Biraz sonra emektarın yardımıyla bir merdiven tırmandım. Sırsıklam giysilerim üzerimden çıkarıldı, çok geçmeden kendimi sıcacık, yumuşak bir yatakta buldum. Tanrı’ya şükürler ettim; sözle anlatılamayacak yorgunluğumun arasında içimi sevinçli bir minnet duygusu bürüdü, uykuya daldım.

82. (Alm.) Sonra ortaya çıktı, yıldızlı bir gece gibi. (Ç.N.)

83. (Alm.) “Düşüncelerimi öfkemin kefesinde, hareketlerimi de gazabımın ağırlığıyla tartıyorum.” Friedrich von Schiller’in *Haydutlar* (1781) adlı kitabından alıntı. (Y.N.)

XXIX

Ondan sonraki birkaç günün, gecenin anısı kafamda pek silik. Birtakım duygularımı anımsıyorum; ama ne düşünüyor, ne de herhangi bir harekette bulunuyordum. Küçük bir oda içinde, dar bir karyolada olduğumu biliyordum. Gövdem yatağa kaynamıştı sanki; taş gibi kımıldamadan yatıp duruyordum. Beni bu yataktan kalkmaya zorlamak öldürmekle bir olurdu. Zamanın geçişiyle, günlerin başlayıp bitişiyle ilgilenmiyordum. Odama girip çıkanları algılıyordum, ama kim olduklarını tanımıyordum. Yakınımdaysalar, konuştuklarını da anlıyordum; yalnız, sorulanlara karşılık veremiyordum. Dudaklarımı kıpırdatmak da kollarımı, bacaklarımı kımıldatmak kadar olanaksız geliyordu.

Odama en çok gelen, hizmetçi kadın Hannah idi. Onun gelişi beni tedirgin ediyordu. Benim orada oluşumdan hoşnut olmadığını, benden kuşkulandığını sezer gibiydim. Mary ile Diana da günde bir-iki kez odama geliyorlar, başucumda fısıldaşıyorlardı.

"İyi ki almışız onu içeri."

"Evet, bütün gece dışarıda kalsaydı sabaha onu kapımızın önünde ölü bulurduk. Başına neler geldi acaba?"

"Olağanüstü bir şeyler olsa gerek, zavallı, evsiz barksız, kimsesiz çocuk!"

"Konuşmasına bakılırsa cahil bir kız değil. Hem sözleri, hem de konuşması pek kibardı. Sırtından çıkan giysiler de, çamurlu, ıslak olmasına karşın, az giyilmiş, iyi şeyler."

"Tuhaf bir yüzü var. Şu erimiş, kemik kalmış haliyle bile hoşuma gidiyor. Sağlığı, canlılığı yerine geldiği zaman pek şirin, hoş olur besbelli."

İki kız kardeşin konuşmalarında, bana gösterdikleri konukseverlikten pişman olduklarını gösteren bir tek söz ya da bana karşı bir kuşku, güvensizlik ifadesi duymadım. Bu içimi rahatlatıyordu.

Mr. St. John odama ancak bir kez geldi. Bana baktı, bu bitkinliğimin uzun süren büyük bir yorgunluğa karşı bir tepki olduğunu, doktor çağırmaya gerek olmadığını, kendi haline bırakılırsa doğanın gerekli şifayı sağlayacağını söyledi. Benim bütün sinirlerimin, bünyemin bir şeyden ötürü müthiş bir gerginlik geçirmiş olduğunu tahmin ediyor, bir süre için bedensel ve duygusal yönden uyuşuk kalmam gerektiğini ileri sürüyordu. Hastalık görmüyordu bende. Bir kez ayağa kalktım mı sağlığımın çarçabuk yerine geleceği kanısındaydı. Bunları yavaş, sakin bir sesle, kısaca anlattı. Bir duralamadan sonra da duygularını, düşüncelerini pek açmaya alışık olmadığını belli eden bir ifadeyle, "Değişik, sık rastlanmayan bir yüz," dedi. "Kabalıkla, bayağılıkla hiçbir ilişiği yok."

Diana, "Tam tersi," dedi. "St. John, ne yalan söyleyeyim, bu zavallı küçüğe kanım kaynadı benim. Keşke onu sürekli olarak kanadımızın altına alabilsek."

St. John, "Bu pek olası değil," dedi. "Bak göreceksin, bu kız ana babasıyla kavga edip bir öfke ânında evden kaçan bir küçükhanım falandır. Biz belki onu ailesine geri vermeyi başarırız, küçükhanım inat etmezse. Yalnız, yüz çizgilerinde güçlü bir kişilik okunuyor; onun için, pek söz dinleyeceğini de ummuyorum." Genç adam durduğu yerden uzun uzun beni süzdü. "İnce, tatlı ama zerrece güzel değil!" diye hüküm verdi.

"Ama, St. John, öyle bitkin ki!"

"Ne olursa olsun, güzel değil. Güzellik için zorunlu olan uyum yok yüzünün çizgilerinde."

Üçüncü gün iyileşmeye başladım. Dördüncü gün artık konuşabiliyor, yatakta doğrulup dönebiliyordum. Hannah bana, galiba öğle sırasında, biraz lapayla kızarmış kuru ekmek getirmişti. Şimdiye kadar zorlukla yuttuğum her lokma bana zehir gibi gelirken bu kez yediğimin lezzetini aldım. Şimdi kendimi daha canlı, dinç buluyordum. Çok geçmeden, hareketsizliğin verdiği bir hareket isteği beni dürttü. Canım kalkmak istedi, ama sırtıma ne giyecektim? Yerlerde yatıp bataklıklarda sürünürken sırtımda olan giyeceklerimden başka bir şeyim yoktu. Bana iyilik etmiş olan ev sahiplerinin karşısına bu kılıkta çıkmaya utanırdım doğrusu. Kaygım yersizmiş meğer: Yatağımın yanındaki bir koltuğun üzerinde bütün giyeceklerim,

tertemiz, kupkuru duruyordu. Siyah ipekli elbisem askıda asılıydı. Temizlenip ütülenmişti; hatta pabuçlarım, çoraplarım bile temizlenmişti. Odada leğen, ibrik, tarak ve fırça da vardı. Birkaç dakikada bir dinlenerek, sonunda yıkanıp giyinmeyi başardım. Elbiselerim üstümden sarkıyordu; çünkü iğne ipliğe dönmüştüm. Omzuma bir şal sarınca bu kusurlar da gizlendi. Oldum olası pasaklılıktan, pislikten nefret etmiş, bunların insanı alçalttığına inanmışımdır. Şimdi artık gene eski temiz, mum gibi düzgün kılığıma bürünmüş olarak, taş merdivenin tırabzanına tutuna tutuna aşağı indim. Basık tavanlı, dar bir koridordan geçerek sonunda mutfağı buldum.

Burası mis gibi yeni pişmiş ekmek kokusuyla, gür ateşin tatlı sıcağıyla dopdoluydu. Hannah fırında bir şeyler pişirmekteydi. Cahil kişilerin ruhu gübrelenmemiş, sürülmemiş topraklar gibi katıdır. Önyargılar bu ruhlara, kaya diplerinde biten otlar gibi sımsıkı yapışır, inatla büyürler. Bunları söküp atmak, kökünü kurutmak zor mu zordur; bunu biliyordum. Hannah başlangıçta bana karşı pek soğuk, gergin davranmıştı. Yalnız, son zamanlarda biraz yumuşamaya başlar gibiydi. Hele şimdi benim giyimli, derli toplu olarak içeri girdiğimi görünce, açıkça gülümsedi:

"Ne! Kalktın demek! Daha iyisin, anlaşılan. İstersen şu şöminenin yanındaki yere otur."

Sallanan koltuğu gösteriyordu. Oturdum. Hannah mutfakta çalışarak dönüp dolandıkça yan gözle bana da bakıyordu. Bir ara, fırından birkaç ekmek çıkardıktan sonra bana dönerek dobra dobra sordu: "Buraya gelmeden önce de dilendiğin oldu mu?"

Bir an tepem attı ama öfkelenmeye hakkım olmadığını, onun karşısına gerçekten bir dilenci olarak çıktığımı aklıma getirerek sakin, gene de kesin bir dille, "Yanlışın var," dedim. "Sen beni dilenci sandın ama değilim. Seninle hanımların kadar dürüst bir insanım."

Bir sessizlikten sonra Hannah, "Neyse, bu işe benim aklım ermedi," dedi. "Evin barkın, paran pulun yok ama öyle değil mi?"

"Evsiz barksız, parasız pulsuz olmak, insanı ille de senin düşündüğün gibi yapmaz."

Gene bir duralama oldu. Sonra Hannah, "Okumuş musun sen?" diye sordu.

“Evet; hem de iyice.”
“Ama, yatılı okula gitmişliğin yoktur sanırım?”
“Sekiz yıl yatılı okulda okudum ben.”
Kadın gözlerini iri iri açtı: “Öyleyse neden çalışıp kazanmıyorsun ekmek paranı?”
“Çalışıyordum. Bundan sonra da çalışıp ekmeğimi çıkaracağım elbet... Şu frenküzümlerini ne yapacaksın?”
“Meyveli turta pişireceğim.”
“Ver de ben ayıklayayım.”
“Yok, sana iş gördürmem ben.”
“Ama, ben bir şeyler yapmak istiyorum. Ver sen onları bana.”
Hannah razı olup tası bana verdi; üstümü başımı berbat etmeyeyim diye, kucağıma, sermek üzere temiz bir havlu bile uzattı. Sonra, “Ev işi yapmadığın ellerinden belli,” diye fikir yürüttü. “Yoksa terzilik mi yapıyordun?”
“Yok, terzi değildim. Yalnız, sen bana aldırma. Kafanı benim için yorma da burasının neresi olduğunu söyle.”
“Kimi Bataklık Bitimi der, kimi Kır Evi.”
“Burada oturan beyin adı da St. John; öyle mi?”
“Yok, o burada oturmaz, şimdilik geldi. Onun evi Morton’da.”
“Birkaç kilometre ötedeki köy mü?”
“Evet.”
“Ne iş yapar?”
“Papazdır.”
O köyde papazı aradığım zaman kâhya kadının söyledikleri aklıma geldi. “Burası onun babasının evi oluyor öyleyse?” diye sordum.
“Doğru. İhtiyar Mr. Rivers’in eviydi burası. Onun babası, dedesi, dedesinin dedesi de burada oturmuşlardı.”
“Demek bu beyin tam adı St. John Rivers, öyle mi?”
“Evet St. John öz adıdır.”
“Kardeşlerinin adları da Diana’yla Mary Rivers, öyle mi?”
“Öyle.”
“Babaları öldü demek?”
“Üç hafta oluyor... İnme gelip öldü.”
“Anneleri yok mu?”
“Hanımcığım öleli yıllar var.”

“Sen çoktandır bu ailenin yanında mısın?”

“Otuz yıldır yanlarındayım. Çocukların üçünü de ben büyüttüm.”

“Demek ki dürüst, sadık bir yardımcısın. Sen bana dilenci demek saygısızlığını gösterdin ama ben sana hakkını vereceğim.”

Kadın gene şaşkınlıkla yüzüme baktı, “Senin hepten günahını almışım, besbelli,” dedi. “Ama, ortalarda öyle çok hırsız uğursuz var ki! Kusura bakma artık.”

Ben enikonu sertlikle, “Beni kapı dışarı ettin sen!” dedim. “O geceki gibi bir gecede kapıya köpek gelse atılmazdı!”

“Doğru, belki katı yüreklilik ettim biraz ama ne yapsaydım? Ben kendimden çok çocukları düşünüyorum. Benden başka koruyacak kimseleri yok ki! Bu yüzden çoğu kez sert davranıyorum.” Ben bir süre kaşlarımı çatarak sessiz durdum. Hannah gene, “Sen benim kusuruma bakma,” dedi.

“Nasıl bakmam! Bak söyleyeyim: Asıl gücüme giden beni kapıdan çevirip dilenci yerine koymandan çok, demin söylediğin şeyler... Hani evim, param yok, diye beni hor görmen. Dünya tarihinin en iyi insanlarından bir çoğu benim gibi parasız, evsiz yaşamışlardır. Sen dini bütün bir Hıristiyan’san yoksulluğu suç saymaman gerekir.”

“Pek doğru. Küçükbey de bana öyle der. İyi etmedim sana yüz çevirmekle. Ama şimdi seni büsbütün başka görüyorum, doğrusu. Temiz pak, hanım hanımcık bir kızcağıza benzersin.”

“Öyleyse, tamam. Seni bağışlıyorum. Ver elini.”

Hannah o katı, unlu elini uzattı; yüzünü deminkinden daha candan bir gülüş aydınlattı. Ondan sonra dost olduk. Kadının konuşmayı sevdiği belliydi. Ben meyveleri ayıklar, o da hamur karарken ölmüş efendisiyle hanımı, “çocuklar” üstüne rastgele bilgi vermeye başladı. Anlattığına göre, ihtiyar Mr. Rivers sade, kendi halinde bir adam olmakla birlikte son derece eski bir soydan gelme, tam bir beyefendiymiş. Kır Evi kuruldu kurulalı orada hep Rivers’lar oturmuşlar. Ufak, gösterişsiz bir yere benziyormuş, ama iki yüz yaşında varmış. Belki Morton Vadisi’ndeki Oliver’ların şatafatlı konağının yanında sönük kalırmış, ama Bill Oliver’ın babasının gezgin satıcılık yaptığı günleri Hannah biliyormuş, Rivers’lar ise oldum olası eşraftan sayılırlarmış... Ölen Mr. Rivers, bütün kibarlığına karşın, herkes gibi bir beyefendiymiş. Av avlasın, çift çubuk çekip çevirsin...

Bunları bilirmiş. Öyle olağanüstü bir yanı yokmuş. Gelgelelim, hanımı bambaşkaymış. Okumak sevdalısıymış da, başını kitaptan kaldırmaz gibi bir şeymiş. Çocuklar da ona çekmişler. Bu dolaylarda eşleri benzerleri yokmuş. Üçü de, daha konuşmaya başladıkları yaştan okumaya merak sarmışlar. Küçüklüklerinden beri kimselere benzemeyen, bambaşka yaratılışta kişilermiş. Küçükbey büyüyünce yüksek okula gidip papaz olmaya karar vermiş. Kızlar da yatılı okulu bitirir bitirmez mürebbiye olmayı eskiden beri kurarlarmış; çünkü babaları çok güvendiği bir dostun iflas etmesi yüzünden yoksul düşmüş olduğu için, onlara miras bırakacak durumda değilmiş; gençler kendi başlarının çaresine bakmak zorundaymışlar... Böylece, üçü de çoktandır yuvadan uzaklarda çalışmaktaymışlar. Şimdi babalarının ölümü üzerine birkaç hafta kalmak için burada toplanmışlar. Oysa, burasını, Morton köyünü, o dolaylardaki bozkırlarla tepeleri öyle severlermiş ki! Londra'da, daha birçok debdebeli şehirlerde bulunmuşlar, ama doğdukları yeri her yerden çok severlermiş. Sonra, birbirleriyle de öyle güzel geçinirlermiş ki! Hiç anlaşmazlık, hır gür çıkmazmış aralarında. Hannah birbirine bundan daha bağlı bir aile hiç görmemiş... Elimdeki işi bitirmiştim. Kardeşlerin şimdi nerede olduklarını sordum.

"Morton'a kadar yürüyüşe çıktılar. Yarım saate kalmaz, çay içmeye gelirler."

Gerçekten de üç kardeş Hannah'nın dediği saatte döndüler, mutfak kapısından içeri girdiler. Mr. St. John beni görünce yalnızca eğilerek selamladı, koridora geçti. Kızlarsa durdular. Mary sakin, sevecen bir ifadeyle, benim aşağıya inebilecek kadar iyileştiğim için duyduğu sevinci belirtti. Diana da elimi tuttu, başını sallayarak, "Benim iznim olmadan inmeyecektin aşağı!" diye beni payladı. "Hâlâ rengin soluk. Pek de zayıfsın. Vah zavallı çocuk!"

Diana'nın öyle bir sesi vardı ki kumru ötüşü gibi kulağımı okşuyordu. Bakışlarındaki anlam içimi açıyordu. Yüzünün her ifadesine bayılıyordum. Mary'nin yüzü de Diana'nınki kadar zeki, biçimli, sevimliydi, ama ifadesi daha kapanık, davranışları, sevecen ve kibar olmakla birlikte daha uzaktı. Diana'nın daha kesin bir tutumu vardı. Etkileyici bir irade sahibi olduğu belliydi. Böyle güçlü bir

iradeye, onurumu ve özsaygımı yitirmemek şartıyla boyun eğmek de oldum olası bana zevk verirdi.

Diana, “Zaten burada ne işin var senin?” diye beni gene payladı. “Senin yerin burada değil. Mary ile ben bazen mutfakta otururuz; çünkü kendi evimizde serbest, hatta sere serpe yaşamak hoşumuza gider. Ama, sen konuk olduğuna göre, salona yaraşırsın.”

“Yok, iyiyim burada.”

“Hiç de değil. Hannah durmadan ayaklarına dolaşıp senin her yanını una buluyor!”

Mary, “Zaten çok da sıcak burası; sana belki dokunur,” diye araya karıştı.

Diana, “Elbet!” dedi. “Hadi gel, abla sözü dinle.” Elimden tutup kaldırarak beni içerideki salona götürdü. Kanepeye oturtarak, “Burada oturacaksın,” dedi. “Biz de üstümüzü başımızı çıkardıktan sonra çay hazırlayacağız. Bu, bizim kendi yuvamızda kendi kendimize tanıdığımız ayrıcalıklardan biridir: Aklımıza esince mutfağa girip yemek hazırlamak.”

Kapıyı kapayarak dışarı çıktılar, böylece beni, karşıda bir şeyler okumakta olan Mr. St. John’la baş başa bıraktılar. Ben de önce salonu, sonra da ev sahibimi gözden geçirmeye koyuldum. Salon küçük ve çok gösterişsiz döşeli olmakla birlikte tertemiz, derli toplu olduğu için, rahat ve şirindi. Eski tarz sandalyeler çok parlaktı, ceviz masa ayna gibi ışıldıyordu. Boyalı duvarlarda çok eski, garip giyimli, kadın, erkek portreleri asılıydı. Bir camlı dolabın içinde antika bir porselen takımla kimi kitaplar duruyordu. Orada fazladan hiçbir süs eşyası, hiçbir modern eşya yok gibiydi. Yeni olarak yalnızca büfenin üzerindeki birkaç dikiş kutusuyla, gül ağacından küçük bir yazı masası göze çarpıyordu. Halılara, perdelere kadar, her şeyin hem eski, hem de çok bakımlı olduğu görülebiliyordu.

Duvardaki portrelerden biriymişçesine kımıldamadan, gözlerini okuduğu sayfaya dikmiş, dudaklarını sımsıkı kapamış oturan Mr. St. John’u incelemek işten bile değildi. Karşımdaki insan yerine heykel olsa ancak bu kadar kolay olabilirdi bu iş. Gençti, yirmi dokuz-otuz yaşlarında. Uzun boylu, ince, kıvrak yapılıydı, insanın bakışlarını üzerine çekip mıhlayan bir yüzü vardı. Çizgileri pek temiz, duru; bir eski Grek yüzünü andırıyordu: Çekme bir burun, eski Atinalıların

heykellerindeki gibi bir ağızla çene. Bir İngiliz yüzünün eski ölçülere bu derece yaklaştığı pek az görülür. Tevekkeli değil genç adam benim yüz çizgilerimin düzensizliğinin hemen üzerinde durmuştu! Kendi çizgileri öylesine uyumluydu ki! Gözleri de kumral kirpikli, iri, maviydi. Fildişi renksizliğindeki geniş alnını rastgele dökülmüş birkaç sarışın bukle kısmen örter gibiydi.

Pek tatlı bir tanım, değil mi, değerli okuyucum! Yalnız, böylece tanımladığım erkeğin hiç de tatlı, yumuşak, cana yakın bir havası yoktu. Böyle kımıldamadan otururken bile, burun deliklerinin, ağzının, kaşlarının duruşundan onun huzursuz, katı ya da ateşli bir yanı olduğu seziliyordu. Kız kardeşleri geri gelene kadar bana tek bir söz söylemediği gibi benden yana da bir kez bile bakmadı.

Diana, çay masasını hazırlamak için girip çıktığı sırada bana, fırının üzerinde pişirilmiş küçük bir çörek getirip verdi, "Ye bunu," dedi. "Karnın acıkmıştır. Hannah diyor ki sabahki lapadan beri bir şey yememişsin."

Çöreği geri çevirmedim; çünkü gerçekten de iştahım iyice açılmıştı. Bir süre sonra St. John da kitabı kapatıp masa başına geldi, yerine otururken o resim gibi mavi gözlerini benim üzerime dikti. Beni şimdi hiç çekinip sakınmadan, öyle inceden inceye, öyle doğrudan ve açıktan açığa süzüyordu ki deminden beri bakmayışının sıkılganlıktan, resmilikten değil de, kasıtlı olduğu anlaşılıyordu.

"Karnınız pek acıkmış," dedi.

"Öyle, efendim."

Kısa konuşana kısa, açık konuşana açık olarak karşılık vermek, oldum olası, içgüdümle edindiğim bir huydur.

"İyi ki belli belirsiz bir ateşiniz vardı da üç gündür pek bir şey yemediniz. Önceleri çok yemeniz tehlikeli olurdu. Şimdi yiyebilirsiniz, ama gene aşırı olmamak koşuluyla."

"Umarım sizin masanıza uzun zaman ağırlık olmam, beyefendi," diye pek çiğ kaçan, pek yakışıksız bir karşılık verdim.

Genç adam istifini bozmadan, "Yok, olmayacaksınız zaten," dedi. "Bize evinizin adresini bildirdiğinizde hemen bir mektup yazarız; gelip sizi alırlar."

"İşte bu olmayacak şey. Size ilk baştan, açıkça söyleyeyim: Ne evim var benim, ne de herhangi bir kimsem."

Üçü de bana baktılar... İnanmazlıkla değil; bakışlarında kuşkudan çok merak varmış gibi geldi bana. Daha çok kızların bakışları. St. John'un gözleriyse pek duru olmakla birlikte son derece gizemliydi, okunması güçtü. Bu adam gözlerini kendi ruhunun aynası olarak değil de başkalarının ruhunu okuyacak bir tür araç olarak kullanıyordu sanki. Öyle bir keskinlik ve çekimserlik bileşimi ki karşısındakine rahatlık değil de bir sıkılganlık veriyordu.

"Yani dünyada hiç kimsesiz olduğunuzu mu söylemek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Öyle. Ne beni herhangi birine bağlayan bir bağ var, ne de koca İngiltere'de başımı sokabileceğim bir yer."

"Sizin yaşınızda birisi için pek garip bir durum." Genç adamın bakışları masa üzerinde kavuşturulmuş duran ellerime çevrildi. Ellerime neden baktığını merak etmiştim ki, sorduğu bir soru merakımı giderdi: "Hiç evlenmediniz mi? Yoksa dul musunuz?"

Diana güldü: "Kuzum St. John! Bu çocuk on yedi-on sekiz yaşında ya var, ya yok!"

"On dokuzuma gireceğim yakında. Hayır, hiç evlenmedim," dedim.

Yüzüme ateş basmıştı; çünkü evlenme lafı aklıma acı, iç burkucu düşünceler getiriyordu. Benim heyecanlanıp sıkılmam hiçbirinin gözünden kaçmamıştı. Diana ile Mary gözlerini alev alev yanan yüzümden çekip başka yana bakarak beni rahatlatmaya çalıştılar. Yalnız, erkek kardeşlerinin o sert, soğuk bakışı hâlâ üzerimdeydi; öyle ki, en sonunda gözlerim de yaş içinde kaldı.

St. John bu kez, "Buraya gelmeden önce nerede kalıyordunuz?" diye sordu.

Mary alçak sesle, "Çok meraklısın, St. John," dedi.

Genç adam masanın üzerinden bana doğru eğilip keskin, sert bakışlarını gene yüzüme dikerek, o sorusunu bir daha sordu. Ben de buna, "Bundan önce kaldığım yerin, birlikte bulunduğum kişilerin adları ancak beni ilgilendirir," diye kısaca bir karşılık verdim.

Diana, "Bence, böyle düşünmekle de, St. John'un olsun, başkalarının olsun, sorularını karşılıksız bırakmakta da yerden göğe kadar haklısın," diye, düşüncesini belirtti.

Erkek kardeşi, “Evet ama,” dedi, “yaşamınızla ilgili bilgim olmazsa size yardımım dokunamaz ki. Yardıma da ihtiyacınız var, öyle değil mi?”

“Var, hem de nasıl! Yalnız, gerçek bir iyiliksever, bana yapabileceğim bir iş bulur elbet... Ben de, çalışarak, hiç olmazsa bir lokma, bir hırka, geçimimi sağlarım.”

“Gerçekten bir iyiliksever miyim, değil miyim, bilmem, ama istekleriniz bu kadar dürüst oldukça size elimden gelen yardımı yapmaya hazırım. Yalnız, şimdiye kadar ne iş yaptınız, elinizden neler gelir, anlatın bakayım bana.”

Bu arada ben bir bardak çayımı içip bitirmiş, iyiden iyiye de canlanmıştım, gevşeyen sinirlerime de bir canlılık gelmiş gibiydi. Böylece, karşımdaki bu kesin görüşlü genç yargıcımın sorduklarına soğukkanlılıkla karşılık verebilirdim. Ona doğru döndüm, onun bana baktığı gibi ben de ona açıkça, çekinmeden bakarak,

“Mr. Rivers,” dedim, “siz de, kardeşleriniz de bana büyük bir iyilikte bulundunuz. Bir insanın başka bir insana yapabileceği en büyük iyiliği yaparak, büyük konukseverliğinizle ölümden kurtardınız beni. Buna karşılık benden sonsuz bir minnet, bir dereceye kadar da bilgi vermemi beklemek hakkınızdır. Çatınızın altına aldığınız bu yersiz yurtsuz yabancı konusunda, kendimi ya da başkalarını herhangi tehlikeye atmadan söyleyebileceğim ne varsa hepsini anlatacağım.

“Efendim, ben öksüzüm. Babam papazmış. O da, annem de ben daha küçükken ölmüşler. Ben bir akrabamın yanında sığıntı olarak büyüdüm, sonra da bir hayır yuvasında okudum. Okulun adını da verebilirim size. Orada altı yıl öğrenci, iki yıl da öğretmen olarak kaldım: ... ilinde Lowood Okulu. Adını duymuşsunuzdur sanırım, Mr. Rivers. Yöneticilerinden biri Mr. Brocklehurs’tür.”

“Mr. Brocklehurst’ü tanırım. Okulu da gezmiştim.”

“Bundan bir yıl kadar önce, Lowood’dan ayrılıp bir ailenin yanına mürebbiye olarak girdim. İyi bir işti, hayatımdan hoşnuttum. Yalnız, buraya gelmeden dört gün önce ayrılmak zorunda kaldım oradan. Bunun nedenini anlatamam size... Doğru da olmaz; işe yaramayacağı bir yana, tehlikeli bile olabilir. Kaldı ki, inanmazsınız da belki. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki benim alnım açık... Hiçbir suçum, günahım yok. Bununla birlikte, son derece mutsuzum. Yüzümün kolay kolay

güleceğini sanmıyorum; çünkü çalıştığım ev benim için cennetti. Bu cennetten kaçmamı gerektiren felaket de pek garip, korkunç bir şeydi. Kaçarken bir tek kaygım vardı: Çarçabuk, gizlice kaçabilmek. Bu yüzden, yanıma ancak ufak bir çıkın alıp başka her şeyimi bırakmam gerekiyordu. Çıkını da, aklım karışık, içim dertli olduğu için, posta arabasında unuttum. Böylece, beş parasız, tamtakır kalmış oldum. İki gece kırlarda yattım, iki gün yollarda dolaştım. Bu arada ancak iki kez birer lokma bir şey yedim. Açlıktan, bitkinlikten, umutsuzluktan hemen hemen son nefesimi vermek üzereydim sizin kapıya geldiğimde. Yalnız siz, Mr. Rivers, beni ölüme terk etmediniz, çatınızın altına sığınmama izin verdiniz. Kardeşlerinizin bana nasıl baktıklarını da biliyorum; çünkü yatakta bitkin yatarken aklım başımdaydı. Sizin iyilikseverliğinize ne kadar şükran borçluysam onların candan, büyük sevgisine de o kadar borçluyum."

Ben susunca Diana, "Konuşturma onu artık, St. John," dedi. "Heyecana dayanacak halde değil daha. Miss Elliot, siz de biraz kanepeye oturun da dinlenin bari."

Bu takma adı duyunca biraz irkilmekten kendimi alamadım. Genç adamın gözünden hiçbir şeyin kaçmadığı belliydi; bunu hemen ayrımlayarak, "Adınızın Jane Elliot olduğunu söylemiştiniz, değil mi?" diye sordu.

"Evet, şimdilik beni bu adla tanımanız yerinde olur. Benim asıl adım bu değil. Onun için, duyunca yadırgadım."

"Asıl adınızı vermek istemiyorsunuz, öyle mi?"

"Öyle. En korktuğum şey şu sırada yerimin bilinmesi. Buna yol açacak açıklamalardan da bunun için kaçıyorum."

Diana, "Haklı olsanız gerek," dedi. "St. John, n'olur, onu rahat bırak artık."

Genç adam bir an düşündükten sonra, gene o aynı soğukkanlılıkla, keskin görüşlülükle sorguya başladı. "Anladığıma göre, bizim konukseverliğimize uzun zaman sığınmak istemiyorsunuz. Kardeşlerimin sevgisinden, hele benim iyilikseverliğimden bir an önce kurtulup bağımsız kalmak istiyorsunuz. (Sevgiyle iyilikseverlik arasında gözettiğiniz ayrımı anladım, ama gücenmedim; çünkü haklısınız.) Kısacası, özgür olmak istiyorsunuz, değil mi?"

“Evet... Bunu söyledim size. Bana bir iş gösterin ya da nerede iş bulabileceğimi söyleyin, yeter. En basit köy evi bile olsa çıkar giderim. Yalnız, o zamana kadar burada kalmama izin verin. Yeniden evsiz, kimsesiz kalmak düşüncesi ödümü koparıyor.”

Diana o bembeyaz elini başımın üzerine koyarak, “Elbet kalacaksın burada!” dedi.

Mary de kendine vergi gösterişsiz içtenlikle, “Elbette,” dedi.

St. John, “Görüyorsunuz ya, kardeşlerim sizi korumaktan zevk duyuyorlar,” dedi. “Bir kış gecesi pencerelerinden içeri giren yarı donmuş bir kuş yavrusu olsanız üzerinize ancak bu kadar titrerlerdi! Ben kendim size ekmek paranızı çıkaracak bir iş bulmaktan yanayım. Bunu yapmaya da çalışacağım.Yalnız, bakın, benim alanım dardır. Yoksul bir köyün papazıyım, ne de olsa. Size ancak pek ufak bir yardımda bulunabilirim. Büyük işlerde gözünüz varsa başka yere başvurun; benim elimden gelen bu kadar.”

Buna benim yerime, Diana karşılık vererek, “Jane söyledi ya her işi yapmaya hazır olduğunu,” dedi. “Başvuracak bizden başka kimsesi olmadığını da biliyorsun, St. John. Olsa senin gibi huysuzların kahrını çeker mi?”

“Terzilik yaparım, terzi yamaklığı yaparım,” dedim. “Daha olmazsa, hizmetçilik, dadılık ederim.”

St. John, soğukkanlılıkla, “Güzel!” dedi. “Madem duygularınız böyle, ben de size yardım edeceğime söz veriyorum... Vakti zamanı gelince, iyi bir fırsat çıkınca.”

Sonra gene çaydan önce okumakta olduğu kitabının başına döndü. Ben de çok geçmeden odama çekildim; çünkü daha fazla oturup da konuşacak gücüm kalmamıştı.

XXX

Kır Evi'nde oturanları yakından tanıdıkça büsbütün seviyordum. Birkaç gün içinde o kadar iyileştim ki artık bütün gün oturabiliyordum, dışarı çıkıp gezindiğim bile oluyordu. Mary ile Diana'nın işlerine, konuşmalarına katılıyor, izin verdikleri zaman onlara yardım da ediyordum. Bu arkadaşlığımızda benim için yepyeni olan, ruhumu tazeleyen bir mutluluk vardı: Beğeni, duygu, düşünce yönlerinden anlaşma zevki.

Onların beğendiği kitapları ben de beğeniyordum; onların sevdiği şeyler benim de gönlümü okşuyordu; onların saygı besledikleri şeyleri ben de baş tacı ediyordum. Onlar bu ücra evlerine derin bir sevgiyle bağlıydılar; ben de bu küçük, eski, boz renkli yapıda –çatısı alçak, kanatlı pencereleri kafesli, duvarları yosunlu bu evde; yaşlı çamları dağ rüzgârlarından hep bir yana yatmış, ancak en sağlam köklü çiçeklerin barınabildiği bu sarmaşıklı, pırnallı bahçede– değişmez, güçlü bir çekicilik buluyordum. Onlar dört bir yandaki mor gölgeli kırlara tutkundular. Çakıllı bir binek yoluyla inilen vadi, bu vadideki yaban çayırları, çayırlarda otlayan boz renkli koyunlarla yosun tüylü kuzucuklar... İki kız kardeş coşkun bir sevgiyle bağlıydılar bunlara. Ben de bu sevgiyi anlıyor, gücünü, derinliğini içimde duyuyordum. Bu yerlerin büyüsü beni sarmıştı, bu ıssızlıkta bir kutsallık bulur gibiydim. Bu kırların düzlüklerini, tepelerini, vahşi renklerini seyretmeye doyamıyordum. Bu renkleri toprağa, yosunlar, kır çiçekleri, otlar, parlak fundalar, tatlı sarı kayalar veriyordu. Sert rüzgârlar, yumuşak esintiler, kapalı günler, açık günler, gün doğuşları, gün batışları, ay, aydınlık geceler, karanlık geceler benim duygularımı da bir büyü altına almıştı.

Diana, Mary, ben evin içinde de aynı derecede anlaşıyorduk. Onların ikisi de benden daha hünerli, daha bilgiliydi. Ben de şimdi onların geçmiş oldukları bilgi yolunda hevesle gidiyordum. Onların

verdikleri kitapları yutarcasına okuyordum. Sonra o gün okuduklarım üzerinde gece tartışma yapmak benim için büyük bir zevk oluyordu. Düşünce düşünceye uygun, görüşler bir... Kısacası, birbirimize tam denktik. Yalnız, bu üçlümüzün üstün bir önderi varsa, o da, Diana idi. Vücut yapısı bakımından benden çok üstündü; alımlıydı, güçlüydü. Öylesine yaşam dolup taşıyordu, öylesine dinçti, dayanıklıydı ki aklım almıyordu doğrusu, şaşıp kalıyordum. Söz gelişi, geceleyin yapılan konuşmalara ben bir süre katılabiliyordum; o ilk heves, coşkunluk geçtikten sonra bir iskemle çekip Diana'nın ayağı dibine oturarak, başımı dizine yaslamak, konuşulanları yalnızca dinlemek daha işime geliyordu. Diana ile Mary ise benim yalnızca değindiğim konuyu enine boyuna, derinlemesine işleyip duruyorlardı. Diana bana Almanca öğretmeyi önerdi. Seviyordum ondan ders almasını. Ben nasıl yeni yeni şeyler öğrenmekten zevk alıyorsam o da öğretmenliği seviyordu. Yaradılışlarımız birbirini tutuyordu. Bunun sonucu olarak da aramızda çok güçlü bir arkadaşlık bağı doğmuştu.

Diana ile Mary benim resim yaptığımı öğrenince kalemlerini, boya kutularını hemen bana verdiler. Bir bu noktada benim yeteneğim onlarınkinden üstündü. Yaptığım resimleri, hem şaşkınlıkla, hem de hayranlıkla karşılıyorlardı. Mary'nin bir saat oturup beni seyrettiği oluyordu. Sonra da kendisine resim dersi vermemi istedi. Pek anlayışlı, uyanık, söz dinler, çalışkan bir öğrenciydi doğrusu. Biz böyle baş başa çalışıp birbirimizi oyaladıkça günler saat gibi, haftalar gün gibi geçip gidiyordu.

St. John'a gelince, kardeşleriyle benim aramda o kadar doğal olarak fışkırmış olan yakınlık onu içermiyordu. Aramızda hâlâ bir uzaklık payı vardı ki bunun bir nedeni onun evde pek kalmayışıydı. Zamanının çoğunu cemaatinin hastalarını, yoksullarını görmeye gitmekle geçiriyor gibiydi. Kırlarda, tepelerde dağınık olan bu evleri gezmesine hiçbir hava durumu engel olamıyordu; hava iyi de olsa, kötü de olsa genç papaz sabah çalışması sona erince şapkasını alıyor, babasının Carlo adındaki yaşlı tazısı da peşinde, yola çıkıyordu. Bu çalışkanlığı, titizliği onun içindeki görev duygusundan mı ileri geliyordu, yoksa insan sevgisinden mi, bilemiyordum. Hava bozuksa kardeşleri ona evde kalması için yalvarıyorlardı, ama o üzgünlük belirten tuhaf bir gülüşle,

“Bugün biraz yağmur yağdı, rüzgâr esti diye bu kolay işlerden kaçınırsam yarın için tasarladığım işi nasıl başarabilirim?” diyordu. Diana ile Mary’nin buna verdikleri karşılık da çoğu zaman şöyle bir iç geçirmek, bir süre de kara kara düşünmek oluyordu.

St. John’la daha senli, benli olmamızı önleyen –evden sık sık uzak kalmasından başka– bir şey daha vardı: İçine kapanık, dalgın, hatta biraz yüzü gülmez bir insana benziyordu. Görevinde titiz, yaşayışı tertemiz, alnı açık bir adamdı, ama her dini bütün kimsenin, insanları seven herkesin hakkı olan iç huzuru onda yok gibiydi. Çoğu akşamlar pencere önündeki çalışma masasının başında otururken ikide bir işini bırakır, çenesini eline dayayıp kim bilir hangi düşüncelere dalardı. Bu düşüncelerin huzursuz, heyecanlı şeyler olduğu gözlerinde çakan parıltılardan, değişik ifadelerden belli oluyordu. Sonra, kardeşleri için doğayı mutluluğa dönüştüren tutku onda yoktu sanırım. Bozkırların sert güzelliğini överek evinin yosunlu duvarlarına karşı beslediği sevgiyi ortaya vurduğunu ancak bir kez duydum, o zaman bile sesinde, sözlerinde bir tasa var gibiydi. Kırlarda salt o ruh yatıştıran sessizliğin, insana huzur veren binbir doğal güzelliğin hatırı için dolaştığını hiç duymamıştım.

Az konuşan bir kimse olduğu için, bir süre onun zekâsı konusunda bir izlenim edinemedim. Bu fırsat ilk olarak elime Morton köy kilisesinde verdiği bir vaazı dinlerken geçti. Bu vaazı anlatabilmek isterdim, ama gücüm yetmez ki! Üzerimde bıraktığı etkiyi bile tam anlatabileceğimi hiç sanmıyorum. St. John sakin olarak başladı vaaza. İfade, ses bakımından da sonuna kadar sakin kaldı. Tane tane konuşuyordu. Çok geçmeden, konuşmasında, sımsıkı baskı altında tutulurken gene de taşan bir ateş kendini duyurmaya başladı. Bu ateş, hâlâ baskı altında tutuluyordu, ama gittikçe yoğunlaştı, güçlendi. Onun bu anlatım gücü karşısında insanın yüreği çarpıyor, kafası allak bullak oluyordu. Ruhu yumuşatıp eriten vaazlardan değildi bu; tersine, bir tuhaf sertlikle, buruklukla dopdoluydu. Gönül avutucu bir tatlılığı yoktu. Vaazı dinledikçe, rahatlayıp hafiflemek, aydınlanmak şöyle dursun, hüzünlere gömülüyordum. Başkalarını bilmem, ama bana öyle geliyordu ki bu akıcı, etkileyici sözler huzursuz bir ruhun umut kırıklığı dolu derinliklerinden kopup geliyordu; bu derinliklerde de giderilememiş özlemler, tedirgin edici hayaller kaynaşmaktaydı.

Şuna emindim ki St. John Rivers, o kadar günahsız yaşamışken, vicdanı rahat, titiz çalışırken gene de Tanrı'nın insana bağışladığı o, "kavranamayacak kadar derin, yüce" huzura kavuşamamıştı. Bu konuda o da benim gibiydi... Ben ki yitirdiğim cennetin, kırdığım putun gizli, kahredici özlemini çekiyordum. İçimdeki bu gizli özlemi son zamanlarda pek dile getirmedim; ama gece gündüz, bu amansız duygunun pençesinde kıvranıyordum.

Bu arada, bir ay geçmişti. Diana ile Mary yakında Kır Evi'nden ayrılacaklar, kendilerini beklemekte olan bambaşka bir yaşantıya, bambaşka bir dünyaya döneceklerdi: Güney İngiltere'de büyük, debdebeli bir kentte birer ailenin yanında mürebbiyelik ediyorlardı onlar. Bu ailelerin zengin, burnu büyük kişileri onları yalnızca yanlarında çalışan, kendi ellerine bakan sıradan kimseler olarak görüyorlar, onların ancak işlerindeki becerilerine değer veriyorlardı... Aşçıbaşının ya da hizmetçilerin becerilerine değer vermeleri gibi; yoksa, onların Tanrı vergisi yeteneklerini, üstünlüklerini ne biliyor, ne de umursuyorlardı.

St. John bana bulacağına söz verdiği işten bir daha hiç söz açmamıştı. Benimse artık kendime bir iş bulmam gerekiyordu. Bir sabah salonda onunla yalnız kalınca, yüreğimi pekiştirerek, yanına yaklaştım. Pencerenin girintisi, masayla kitapları orada durduğu için, onun çalışma odası sayılırdı. Oraya doğru ilerleyerek, konuşmaya hazırlandım. Sorumu hangi kalıba koyacağımı bilemiyordum; çünkü onun gibi içine kapanık yaradılışta olanların kabuğunu delip geçmek zordur. Neyse ki söze kendisi başlayarak beni bu sorundan kurtardı. Ben yaklaşırken başını kaldırıp yüzüme bakarak, "Bana bir soracağınız mı var?" dedi.

"Evet. Bana bir iş buldunuz mu acaba, onu öğrenmek istiyordum."

"Bundan üç hafta önce sizin için bir iş buldum ben... Daha doğrusu yarattım. Ne var ki burada hem mutluydunuz hem de yararlı oluyordunuz. Kardeşlerim size pek bağlanmışlardı, arkadaşlığınız onlara görülmemiş bir zevk veriyordu. Nasıl olsa, onlar buradan ayrılınca sizin de gitmeniz gerekecekti. O güne kadar da birbirimizin rahatını bozmamızı yersiz buldum."

"Kardeşleriniz üç güne kadar gidiyorlar, değil mi?"

“Öyle. Onlar gidince ben de Morton’daki evime dönüyorum. Hannah da benimle gelecek. Bu evi kapatacağız.”

St. John’un ilk konumuza dönmesini bekleyerek birkaç dakika sustum. O ise bambaşka bir düşünceye dalmış gibiydi. Beni de, işimi de unuttuğu bakışlarından belliydi. Benim için bir kaygı kaynağı, son derece önemli olan bu konuyu yeniden açmak zorunda kaldım.

“Benim için düşündüğünüz iş nedir?” diye sordum. “Umarım bu üç haftalık gecikme yüzünden tehlikeye girmemiştir.”

“Yo; çünkü bunda gerekli tek koşul bu işi benim size vermem, sizin de üstlenmenizdir.”

Gene bir duraladı. Sözlerinin arkasını getirmeye karşı bir isteksizlik duyuyor gibiydi. Sabırsızlanmaya başlamıştım. Ellerimin ufak bir kımıldanışı, soru sorarcasına, heyecanla yüzüne diktiğim bakışlarım, sabırsızlığımı ona söz kadar açık olarak, daha da zahmetsizce belirtmeye yetti.

“Acele etmenize gerek yok,” dedi. “Açıkça söyleyeyim ki şöyle kârlı, rahat bir öneri değil benimki. Zaten, hatırlarsınız, daha ilk baştan söylemiştim: Benim size yapabileceğim yardım bir körün topala yapacağı yardım olacaktır; çünkü ben yoksul bir adamım. Babamın bıraktığı borçları ödedikten sonra elime kala kala bir bu, her yanı dökülen ev, arkadaki kurumuş çam koruluğu, bir de öndeki bir karış bozkır toprağıyla birkaç çalı çırpı kalacak. Önemsiz bir kişiyim. Rivers soyadı eskidir, köklüdür ama bu soyun son üç temsilcisinden ikisi ekmeklerini yabancı kapılarda çalışarak taştan çıkarıyorlar; üçüncüsü de kendini yurdunda bir sürgün olarak görüyor... Bu kişi böyle yaşadığı için kendisini onurlu sayıyor ve öyle de saymak zorundadır. Tek istediği, bedensel bağlardan ayrılmanın acı saati geldiğinde, en önemsiz üyesi olduğu askerlerinin başkanı tarafından ‘Ayağa kalk ve beni izle!’ diye çağrılmaktır.”

St. John bu sözleri vaaz verirkenki gibi yumuşak, sakin bir sesle söyledi. Yüzünde hiç renk yoktu, yalnızca gözleri parlıyordu. Sonra sözünü sürdürdü:

“Evet, ben kendim yoksul, orta çapta bir kimse olduğuma göre size de ancak o ölçüde, az paralı bir iş bulabilirim. Siz bunu kendinize belki de layık görmezsiniz; çünkü ‘kibar’ denilen kişilerden olduğunuz anlaşılıyor. Beğenileriniz ince; okumuş, görgülü kimseler arasında

bulunmuşsunuz. Yalnız, bence, insanlara yararı dokunan hiçbir iş onu yapanı küçük düşürmez, hatta bana göre işlenen toprak ne denli çorak, elde edilen ürün ne denli azsa işleyene düşen şeref o kadar büyüktür. Bu görev onu bir öncü mertebesine yükseltir. Hıristiyanlık tarihinin ilk öncüleri Havariler'dir, önderleri ise Yüce Kurtarıcı'nın ta kendisi, Hz. İsa."

Gene sustuğunu görünce, "Evet?" dedim. "Susmayın lütfen."

Genç papaz önce beni şöyle bir süzdü; daha doğrusu, başka işi yokmuş da yüzümü okumak istiyormuş gibiydi... Yüzümün çizgileri bir kitabın satırlarıydı sanki. Bu incelemeden edindiği sonuçlan ortaya döktü:

"Size önereceğim görevi üzerinize alıp bir süre yapacağınıza inanıyorum. Yalnız sürekli olarak çalışamayacaksınız... Nasıl ki ben köy papazlığının bu dar, sıkıcı, durgun, gizli çemberi içinde sürekli olarak kalamam. Benim yaradılışımda olduğu gibi sizin yaradılışınızda da bir huzursuzluk tortusu var... Benimkine benzemiyor ama gene de var."

Gene duralamıştı. Ben, "Anlatın lütfen," diye ısrar ettim.

"Anlatayım. Zaten önereceğim işin de nasıl kendi halinde bir iş olduğunu göreceksiniz... Ufacık, sıkıcı bir iş. Babam öldü, artık kendi başıma buyruk olduğum için, Morton'da pek kalmayacağım ben... Çok çok bir yıl daha. Ne var ki, kaldığım sürece bu köyün kalkınması için elimden geleni yapacağım. İki yıl önce, ben ilk geldiğimde Morton'da ne okul vardı, ne bir şey. Fakir fukara çocuğunun elinde okuyup yükselmek için bir tek umut yoktu. Erkek çocuklar için okul kurdum, şimdi de kızlar için okul kurmak niyetindeyim. Bunun için bir bina kiraladım. Yanında da öğretmenin oturacağı iki odalı bir köy evi var. Öğretmen yılda otuz sterlin maaş alacak. Evi hazır döşeli, pek basit ama eksiği de yok. Bir hanımın iyiliğine borçluyuz bunu. Cemaatimin tek zengini olan vadideki iğne dökümhanesinin sahibi Mr. Oliver'ın kızı. Öksüz Yurdu'ndaki bir kızın bakımını, eğitimini de üzerine almış bulunuyor; yalnız, buna karşılık bir şart koşmuş: Kız da öğretmen hanımın ev işlerine yardım edecek. Bu öğretmenliği siz üzerinize alır mısınız?"

St. John bunu çabuk çabuk sormuştu. Öfkeli ya da en azından, küçümser bir karşılık vermemi bekler gibiydi. Düşüncelerimle

duygularımın bir kısmını kestirebilmişti, ama hepsini sezmesinin yolu yoktu; onun için, bu öneriyi nasıl karşılayacağımı bilemezdi. Gerçekten de kendi halinde bir işti bana sunduğu; ama gözlerden uzak, güvenlikli bir işti. Benim de güvenli bir barınağa, bir sığınağa ihtiyacım vardı. Evet, yorucu, belki de sıkıcı, ağır bir işti, ama bir zengin evinde mürebbiye olmakla ölçülünce hiç olmazsa bağımsızdı. O sırada el eline bakmak korkusu da yüreğimi kızgın demir gibi dağlar olmuştu. Hiç de onursuz, küçümsenecek, insanı alçaltabilecek bir iş değildi bu. Kararımı verdim.

"Mr. Rivers... Önerinize çok teşekkür ederim. Seve seve kabul ediyorum."

"Yalnız, dediklerimi anlıyor musunuz? Bir köy okulu bu. Öğrencilerinizin hepsi yoksul çocuğu olacak... Köy kızları... Bilemediniz, birkaç rençper çocuğu. Okuma-yazma, biraz hesap, örgü dikiş... Vereceğiniz dersler bundan ibaret kalacak; öteki bilgileriniz, hünerleriniz boşa gidecek; duygularınız, beğenileriniz körlenecek."

"O kadar kolay körlenmez onlar. Yeniden gerekinceye kadar dayanırlar elbet."

"Demek, bile bile atılıyorsunuz bu işe?"

"Evet."

Gülümsedi. Acı ya da tasalı değil de çok hoşnut kaldığını belli eden bir gülüştü bu. "Peki, ne zaman başlayacaksınız göreve?"

"Yarın evimi gider görürüm. Okulu da, siz uygun görürseniz, haftaya açarım."

"Güzel. Öyle olsun." Ayağa kalktı, odanın içinde dolaşmaya başladı. Sonra durdu, gene bana baktı. Başını iki yana salladı.

"Kaygılandığınız sakınca nedir Mr. Rivers?" diye sordum.

"Morton'da uzun kalmazsınız siz. Yok, bir süre sonra gidersiniz."

"Neden? Niçin, böyle düşünüyorsunuz?"

"Gözlerinizin bakışından okuyorum. Değişmez, dingin, tekdüze bir yaşam sürecek insan değilsiniz siz."

"Hırsım yoktur benim."

"Hırs" sözünü duyunca irkilir gibi oldu. "Hayır," dedi. "Ama, hırs neden aklınıza geldi? Sizin yok, ama benim hırslarım var hayatta. Nasıl anladınız bunu?"

"Ben kendimden konuşuyorum."

“Sizin belki hırslarınız yok ama...”

“Evet?”

“Tutkularınız var, diyecektim. Yalnız, bu sözü belki başka anlama çeker de sinirlenirsiniz, diye çekindim. Demek istediğim, insanlara karşı beslediğiniz duygular, bağlar çok güçlü oluyor, sizi sımsıkı tutuyor. Boş zamanlarınızı yalnızlık içinde geçirmeye, çalışma saatlerinizi de oldukça sıkıcı, tekdüze bir işe adamaya uzun zaman boyun eğeceğinizi sanmıyorum... Nasıl ki ben de burada, bataklıklara saplanmış, dağlar arasında sıkışmış bir durumda uzun zaman kalamam. Benim, Tanrı vergisi olan yaradılışıma aykırı bir şeydir bu... Tanrı vergisi olan yeteneklerimin körlenmesi, yabana gitmesi demektir... Duyuyor musunuz, kendi kendimi nasıl yalanlıyorum? Ben ki vaazlarımda insanların en basit yaşam koşullarına bile boyun eğmelerini salık veririm; en alçakgönüllü bir oduncunun, bir sucunun bile aslında Tanrı hizmeti gördüğünü ileri sürerim. Ben, kendimi Tanrı sözünün duyurulmasına adamış olan bir papaz... Huzursuzluktan neredeyse sayıklıyorum şu anda. Her neyse, insan ne yapıp yapmalı, duygularıyla görevlerini bağdaştırmaya bakmalı.”

Bunları söyledikten sonra dışarı çıktı. Şu kısa konuşma sırasında ona ilişkin, son bir ay içinde edindiğimden daha çok bilgi edinmiştim. Yalnız, gene de onu bütünüyle anlayabilmiş değildim.

Mary ile Diana evlerinden, kardeşlerinden ayrılacakları gün yaklaştıkça, büsbütün bir hüzne, sessizliğe bürünmekteydiler. İkisi de her zamanki gibi görünmek için çabalıyorlardı, ama üzüntülerini iyice yenmelerine ya da gizlenmelerine olanak yoktu. Diana bu seferkinin bundan öncekilerden çok bambaşka bir ayrılık olacağını belirtiyordu. St. John’u belki yıllar yılı göremeyeceklermiş artık. Hiç görmemeleri olasılığı da varmış!

“Uzun zamandır kurduğu tasarılar uğruna her şeyi tepip gidecek o! Ah, Jane, bizim St. John sessiz, sakin görünür, ama içinde alev alev yanan bir humma gizlidir. Yumuşak başlı görünür, ama kimi şeylerde ölüm gibi amansızdır. İşin en kötüsü de şu ki, verdiği karardan onu caydırmaya vicdanım razı gelmiyor. Onu dünyada suçlayamam bu yüzden. Doğru, yüce, onurlu bir karar. Yalnız, gel bir de kalbime sor! İçim parçalanıyor!”

Diana'nın o güzel gözleri yaş içinde kalmıştı. Mary başını elindeki işe doğru büsbütün eğerek, "Babasız kalmıştık; şimdi evsiz, kardeşsiz de kalıyoruz artık," diye mırıldandı.

Tam bu sırada bir şey oldu ki, "Felaket hiçbir zaman tek gelmez!" sözünün doğruluğunu kanıtlamak için kaderin eliyle, bile bile yapılmış sanırdınız. St. John'un, elindeki bir mektubu okuyarak pencerenin önünden geçtiğini gördük. Bir an sonra içeri girerek, "John dayımız ölmüş," dedi.

Kız kardeşlerin ikisi de yıldırımla vurulmuşa döndüler. Yalnız, besbelli, bu haber onlar için önemliyse de üzücü değildi.

Diana, "Ölmüş mü?" dedi.

"Evet."

Genç kız, kardeşinin yüzüne soru sorar gibi bir bakış saplayarak, alçak sesle, "E sonra?" dedi.

St. John o mermer heykel ifadesizliğini hiç bozmayarak, "E sonra, ölmüş işte," dedi. "Başkaca bir şey yok. Al oku."

Mektubu Diana'nın kucağına atıverdi. Kız mektubu şöyle bir gözden geçirdikten sonra Mary'ye uzattı. Mary de sessizce okudu, gene St. John'a verdi. Üç kardeş bakıştılar, gülümsediler... Tasalı, acı bir gülüş.

Diana, sonunda, "Tanrı'nın dediği olur," dedi. "Hiç olmazsa biz yaşıyoruz."

Mary, "Kazancımız yoksa bir şey yitirmiş de değiliz ya," diye görüşünü belirtti.

St. John, "Yalnız, insan ister istemez üzülüyor," diye söylendi. "Ya öbür türlü olsaydı nasıl başka olurdu, diye gönlünden geçiriyor insan."

Mektubu katlayıp masanın bir gözüne kilitledi, sonra gene dışarı çıktı. Bir süre konuşan olmadı. Sonra Diana bana döndü:

"Jane, bizim bu konuşmalarımızdan sen hiçbir şey anlamıyorsundur. Dayı gibi yakın bir akrabamızın ölümü karşısında bu kadar soğukkanlı oluşumuza da şaşıyorsundur. Annemin öz kardeşiydi, ama biz dayımızı ne gördük, ne tanıdık. Babamla çok eskiden darılmışlar; çünkü babam onun öğüdüne uyarak atıldığı bir iş yüzünden iflas etmiş. Karşılıklı birbirlerini suçlamışlar. Öfkeyle ayrılmışlar, bir daha da barışmamışlar. Dayıma sonradan Tanrı, yürü ya kulum, demiş. Yirmi bin sterlinlik bir servet sahibi olmuş. Hiç

evlenmemiş. Bizlerden başka bir tek yeğeni daha var ki ona bizden daha yakın değildir. Babam her zaman dayımın, kendisine karşı işlediği yanlışı gidermek için, bize miras bırakacağını umardı. Bu aldığımız mektup onun mirasını, son kuruşuna kadar öbür yeğenine bıraktığını belirtiyor. St. John, Diana ve Mary Rivers'a birer yas yüzüğü[84] satın alabilsinler, diye otuz altın bırakmış! Dilediğini yapmak dayımızın hakkıydı elbette; ama böyle bir mektup alınca insanın ister istemez keyfi kaçıyor biraz. Mary ile ben bin sterlini bir arada görsek kendimizi zengin sayardık. St. John da bu parayı öyle yararlı işlere kullanırdı ki!"

Bu açıklamadan sonra lafı değiştirdiler, bir daha hiçbiri ağızlarına almadılar. Ertesi gün ben Kır Evi'nden ayrılarak Morton'a gittim. Daha ertesi gün de Diana ile Mary uzaktaki B... kasabasına gitmek üzere yola çıktılar. Bir hafta sonra St. John'la Hannah da Morton köyündeki papaz evine dönünce eski ev bütün bütün boşalmış, ıssız kalmış oldu.

84. Birinin ölümünden sonra o kişiyi hatırlamak için takılan, çoğunlukla üzerinde kişinin ismi ya da resmi olan yüzük. (Y.N.)

XXXI

En sonunda bir yuvaya kavuşmuştum. Basit bir köy evi burası. Tahta tabanlı, duvarları badanalı bir oda... Yağlıboya boyanmış bir masayla dört sandalye, bir saat, bir dolap, içinde üç tek tabak, porselen bir çay takımı. Yukarıda da mutfak boyunda bir yatak odası. İçinde tahta bir karyolayla bir de çamaşır dolabı var. Küçük bir şey, ama bana göre çok bile: İyi, açık elli arkadaşlarım sayesinde giyeceklerimin sayısı biraz kabardıysa da "gardırop"um gene de kendi halinde sayılır.

Akşamüzeri. Bana hizmet eden küçük öksüz kızı, eline bir portakal vererek evine göndermiş bulunuyorum. Köy okulu bu sabah açıldı. Yirmi kız geldi öğrenci olarak. İçlerinden topu topu üç tanesi okuyabiliyor. Yazı, hesap bilen yok. Birçokları örgü örüyor; birkaç tanesinin elinden de dikiş geliyor. Bu dolayların iyice yayvan ağzıyla konuşuyorlar, bu yüzden de şimdilik birbirimizin dilini anlamakta karşılıklı güçlük çekiyoruz. Kimisi yol yöntem bilmeyen, kaba, baskısız kızlar. Kimisi de yumuşak başlı, öğrenmeye istekli, sevimli şeyler. Bu partal kılıklı köy kızlarının da aslında en soylu ailelerin çocukları kadar değerli olduğunu, doğal üstünlük, incelik, zekâ, iyilik tohumlarının en yüksek aile çocukları kadar bu çocukların kanında da bulunduğunu unutmamalıyım. Benim boynumun borcu işte bu tohumları geliştirmek olacak. Bu görevi başardıkça mutluluk bulacağım kesin değil mi? Önümde açılmış olan bu yaşamdan pek bir safa umduğum yok. Yalnız irademi, yeteneklerimi yerinde kullanırsam günlerimi geçirmeye yetecek kadar zevk alabilirim sanıyorum.

Bu sabah da, öğleden sonra da şu karşıdaki çıplak, basit köy odasında geçirdiğim saatler sırasında çok mu neşeli, rahat, yaşantımdan hoşnuttum? Kendi kendimi aldatmamak için, "hayır" demek zorundayım. Hayır, son derece yalnız, üzgündüm. İçimde – evet, budalanın biriyim ben– alçalmışım, düşmüşüm gibi bir duygu vardı. Çevremde görüp duyduğum bilgisizliğin, yoksulluğun,

yontulmamışlığın karşısında dehşete, üzüntüye kapılmıştım. Ne zayıflık! Şu var ki bu duygularımdan ötürü kendi kendimi pek hor görmek de doğru değil. Yanlış olduklarını biliyorum ya! İleri doğru atılmış büyük bir adım bu. Duygularımı yenmek için çabalayacağım. Birkaç hafta içinde bu duygularımdan iz kalmayacak sanıyorum. Birkaç ay sonra da öğrencilerimin ilerleyip inceldiklerini görmenin mutluluğu, sevinci, minneti yüreğimi kaplayacak.

Bu arada kendi kendime sorayım: Hangisi daha iyi? Şeytana uyup şehvetin sözüne kulak asarak bu acı savaşımlardan kaçınmak, kendimi o ipekten tuzağa hiç dirençsiz bırakıvermek mi? Bu tuzağın içindeki çiçeklerden döşeğin üzerinde uyuyakalıp bir güney ikliminde, bir yazlık köşkün şatafatı içinde uyanmak mı? Şu anda, Fransa'da Edward Fairfax Rochester'ın metresi olarak, ömrümün yarısını aşktan sarhoş olmuş bir durumda geçirmek mi? Evet, evet, beni bir süre için deli gibi sevecekti, kuşkusuz. Gerçekten seviyordu o beni. Bundan sonra kimse öyle sevmeyecek beni. Kimseden gençlik, güzellik, zariflik övgüleri duymayacağım artık. Ondan başka kimsenin gözüne öyle, genç, güzel, zarif görünemem ki! O beni sevdiği kadar benimle övünç de duyardı. Başka hangi erkek böyle olabilir?.. Ama, nerelere daldım! Nasıl söz bunlar! Nasıl duygu! Kendi kendime soruyordum: Hangisi daha iyi? Marsilya'da aldatıcı bir cennette yaşayarak bir an ateşli, yalancı bir mutlulukla kendinden geçmek, bir an sonra da pişmanlığın, utancın acı gözyaşlarına boğulmak mı... Yoksa, İngiltere'nin sağlam bağrında, rüzgârlı bir dağ köşesinde özgür, dürüst bir köy öğretmeni olmak mı? Evet, ateşli bir dakikanın çılgın isteklerini ezerek doğruluk, dürüstlük yoluna sapmakla iyi etmiştim. Şimdi anlıyorum bunu. Tanrı bana sağlam bir seçim yaptırmış... Bana yol gösterdiği için O'na şükranlarımı sunuyorum!

Günün sonundaki düşüncelerimin akışı bu noktaya gelince ayağa kalktım, dışarı çıktım, harman güneşinin batışını seyre daldım, önümde durgun uzanan tarlalara baktım. (Okulla evim köyden bir kilometre kadar ötedeydi.) Kuşlar son şarkılarını söylüyorlardı, şairin dediği gibi, "Hava ılık, çiyler ballıydı." Bunları seyrederken hayatımdan hoşnut olduğumu düşünüyordum, ama çok geçmeden, ağlamaya başladığımı ayrımsayarak şaşaladım. Neye ağlıyordum? Beni efendime bağlanmaktan alıkoyan, alnıma onu bir daha göremeyeceğimi yazan

yazgıya! Benim gidişim yüzünden onun kapılacağı çılgın üzüntüye, yıkıcı öfkeye! Bu duygular belki daha şimdiden onu doğru yoldan saptırmaktaydı. Belki daha şimdiden, bir daha dönüş umudu olmayacak kadar saplanmaktaydı bataklıklara!..

Karşımda şahane akşam renkleri, ıssız Morton Vadisi. "Issız" diyorum; çünkü vadinin benim evden görülen bölümünde, ağaçlara gömülü duran kiliseyle papaz evinden, ta karşı uçtaki Vadi Köşkü'nden (zengin Mr. Oliver'la kızının oturduğu evden) başka bina yoktu.

Aklıma acı şeyler gelince başımı bu güzel manzaradan çevirdim, alnımı kapının taş pervazına dayayarak gözlerimi kapadım. Çok geçmeden, küçük bahçemi kırlardan ayıran çitin yanında hafif bir ses duyarak başımı kaldırdım. Bir köpek –bunun Rivers'ların yaşlı tazısı Carlo olduğunu hemencecik tanımıştım– burnuyla çit kapısını açmaya çalışıyordu, St. John Rivers da, kollarını kavuşturmuş, çite yaslanmış, durmaktaydı. Kaşları çatık; ciddi, hatta hoşnutsuz bakan gözleri üzerime dikilmişti. Onu içeri çağırdım, "Yok, gelemem," dedi. "Size kardeşlerimin gönderdiği bir paketi getirdim. İçinde sanırım bir boya kutusu, kalemler, kâğıtlar var."

Paketi almak için ilerledim. Çok hora geçen bir armağandı bu, doğrusu. St. John da benim yüzümü sertçe süzüyormuş gibi geldi bana. Gözyaşlarımın izleri belliydi sanırım.

"İlk günün çalışması size umduğunuzdan daha zor mu geldi?" diye sordu.

"Yo! Tam tersi. Çok geçmeden öğrencilerime iyice alışacağım sanıyorum."

"Belki de eviniz, eşyalarınız falan sizi umut kırıklığına uğratmıştır. Gerçekten basit bir yer, ama..."

Onun sözünü keserek, "Evim tertemiz, sapasağlam," dedim. "Eşyalarım da rahat, ihtiyacımı karşılıyor. Bulduğum her şey, beni üzmek şöyle dursun, sevindirdi. Halılarım, kanepelerim, gümüş takımlarım yok diye hayıflanacak kadar ne aptalım, ne de maddeci! Hem zaten beş hafta önce zırnığım yoktu ya! Yersiz yurtsuz bir dilenci, bir serseriydim. Şimdiyse dostlarım, evim, işim var. Tanrı'nın yüceliği, dostlarımın iyiliği, talihimin açıklığı karşısında şaşkınlık içindeyim. Üzülmek aklımdan geçmiyor."

"Yalnızlık mı karartıyor ruhunuzu? Ne de olsa evinizde tek başınasınız."

"Daha başımı dinleyecek fırsat bulamadım ki yalnızlıktan yakınmaya sıra gelsin!"

"Peki! Umarım dediğiniz kadar hoşnutsunuzdur durumunuzdan! Zaten, aklı başında bir insansınız. Lût Peygamber'in karısına[85] benzemeniz için vaktin henüz çok erken olduğunu kestirebilirsiniz. Bize gelmeden önce arkanızda neler bıraktığınızı bilemem elbette. Yalnız, arkaya bakmak için duyduğunuz bütün isteklere azimle karşı koymanızı size öğütlerim. Şu işinize dört elle sarılın, bırakmayın... Hiç olmazsa altı-yedi ay."

"Benim niyetim de bu," dedim.

"Bir insanın kendi yaradılışının eğilimlerine karşı koyabilmesi zor iştir," dedi. "Ama, yapılabilir: Kendimden biliyorum bunu. Tanrı bize, bir dereceye kadar, kendi yazgımızı yazabilme gücünü vermiş. Arada canımız bize yasak olan bir besini çeker, ayaklarımız bizi yanlış yollara sürüklemeye çalışır. Böyle zamanlarda ne ruhumuzu perhize koymaya gerek var, ne de durağan kalmaya. Yapacağımız iş ruhumuza başka türlü bir besin bulmaktır: Yasak olan meyve kadar doyurucu, ama daha temiz, daha yararlı bir şey. Ayaklarımızı daha doğru bir yola çevirmeliyiz: Öteki yoldan daha çetin bile olsa aynı derecede geniş, oyalayıcı bir yol bulunabilir...

"Bundan bir yıl önce ben son derece mutsuzdum; çünkü papaz olmakla büyük hata işlediğime inanıyordum. Sürgit aynı işleri yinelerken can sıkıntısından patlıyordum. Daha eylemci olmak, dünya işlerine karışmak için can atıyordum: Örneğin yazarlık mesleğinin heyecan verici çabaları. Bir ressam, bir konuşmacı olmak istiyordum... Yani, papaz olmayayım da ne olursam olayım! Papazlık cüppemin altında bir askerin, bir siyaset adamının yüreği çarpıyordu sanki... Şan, şöhret özlemi çeken, kudret, ün tutkunu bir yürek!.. Öyle ki, külahı önüme koyup düşündüm: Hayatım perişandı. Mutlaka bir değişiklik yapmalı, yoksa ölmeliydim. Karanlık, savaşım dolu bir dönemden sonra aydınlığa, feraha kavuştum: O âna kadar sıkışıp kalmış olan ruhumun önünde birden uçsuz bucaksız bir ova açıldı. Gökyüzünden, "Kalk, bütün gücünü topla, ufukların ötesine kanatlan!" diye bir

buyruk geldi. Tanrı bana bir iş bulmuştu ki bunu gereğince başarabilmek için ustalık, güç, cesaret, iyi konuşabilmek gerekiyordu... Yani bir askerin, bir devlet adamının, bir konuşmacının yükselmesini sağlayan üstünlükler. İyi bir misyoner bütün bu nitelikleri kendinde toplamak zorundadır.

"Evet, misyoner olmaya karar vermiştim ben de! Ondan sonra ruhsal durumum bütün bütün değişti. Sanki elimi kolumu bağlayan zincirler çözülmüş, o tutsak durumumdan geriye yalnız zincirlerin yaptığı bereler kalmıştı ki bunu da ancak zaman iyileştirebilir... Babam benim bu kararıma karşı gelmişti. Onun ölümünden sonra artık önümde engel kalmadı. İşlerimi yoluna koyup birkaç duygu bağını koparmam... Yani insancıl zayıflıklarla son bir kez boğuşmam gerekiyor. Ben bunları yenebileceğime kesinlikle inanıyorum; çünkü, yeneceğim, diye azmettim. İşte şimdi, Doğu'ya gidiyorum."

St. John bunları, o her zamanki kendine has yavaş, güçlü, etkili sesle anlatmıştı. Sustuğu zaman da gözlerini bana değil, batan güneşe dikti. O da, ben de, vadiden gelen yola sırtımız dönük olarak duruyorduk. Yol ot içinde olduğundan ayak sesi falan duymadık. Akşamın şu saatinde vadinin tek sesi ırmağın nazlı çağıltısıydı. Sonra, birden gümüş bir çıngırağın şıngırtısı kadar tatlı, şen bir sesin yükselmesiyle ikimiz de irkildik:

"İyi akşamlar, Mr. Rivers! Sana da merhaba, koca Carlo! Beyefendi, köpeğiniz dostlarını sizden daha iyi tanıyor besbelli, kulaklarını dikip kuyruğunu sallamaya başladı. Sizse şu anda bile bana sırt çevirmiş duruyorsunuz."

Doğruydu bu sözler. Bu tatlı sesi ilk duyduğunda St. John yıldırım çarpmış gibi irkilmişti ama sonra hiç istifini bozmadan olduğu gibi kalmıştı; kolları parmaklığa dayalı, yüzü batıya doğru çevrili. Sonunda, kasıtla ağır ağır döndü. Yanı başında bir hayal belirmişti sanki. Beş-on adım ötede beyazlar giymiş, genç, kıvrak bir karaltı duruyordu: Zayıf değil, ama biçimliydi. Eğilip Carlo'yu okşadıktan sonra başını kaldırdığı, başındaki uzun tülü arkaya attığı zaman kusursuz güzellikte bir yüz, gözümüzün önünde bir çiçek gibi açtı.

"Kusursuz" güzel, iddialı bir deyim ama bunu geri almaya ya da hafifletmeye hiç niyetim yok! İngiltere'nin ılımlı ikliminin, nemli topraklarıyla sisli göklerinin yetiştirdiği en duru renkli, en güzel güller,

zambaklar gibiydi bu kız. Hiçbir eksiği yoktu, hiçbir kusuru görülmüyordu. Bu kızın yüz çizgileri düzgündü, inceydi. Resimlerde gördüklerimize benzeyen gözleri vardı: İri, uzun, kapkara. Uzun gölgeli kirpikleri bu şahane gözlere yumuşak bir büyü katıyordu. Kalemle çizilmiş gibi yüze açıklık kazandıran kaşlar; dinginlik veren beyaz, düzgün alın; yumurta biçimi bir yüz, tazecik yanaklar, yumuşak kıvrımlı, pespembe, dipdiri dudaklar; inci gibi pırıl pırıl beyaz dişler; küçük çukur bir çene; gür, parlak saçlar... Kısacası, bir araya gelince "kusursuz" güzelliği yaratan bütün öğeler onda vardı. Bu güzeller güzeli yaratığa baktıkça bakacağım geliyor, içim hayranlıkla dolup taşıyordu. Doğa onu iltimaslı olarak, kayırarak yaratmıştı besbelli. Herkese güzellik armağanlarını bir üvey anne eliyle dağıtırken bu gözde kuluna karşı bir sultanın açık elliliğini göstermişti. Ya St. John Rivers nasıl buluyordu bu yeryüzü meleğini? Onun dönüp kıza baktığını görünce ister istemez bu soru belirdi kafamda. Sorunun karşılığını da genç adamın yüzünde aradım.

St. John'un bu peri kızına bakmasıyla gözlerini çevirmesi bir olmuştu; bakışlarını şimdi çitin dibinde bitmiş olan bir tutam papatyacığa dikmiş duruyordu. Çiçeklerin kar beyaz başlarını ayağının ucuyla ezerek, "Nefis bir akşam ama sizin bu geç saatte tek başınıza kırlarda dolaşmanız doğru değil," diye konuştu.

"S.den biraz önce döndüm de."

Bu, bizden otuz kilometre kadar uzaktaki bir kasabanın adıydı. "Babam sizin okulu açtığınızı, öğretmen hanımın geldiğini söyledi. Ben de, çaydan sonra, onu görmek için çıktım. Kendisi bu mu?"

"Evet."

Kız bana dönerek, "Nasıl, Morton köyünü sevebilecek misiniz?" diye sordu. Sesinde, tutumunda bir saflık, sadelik vardı ki, bu biraz çocuksu olsa da hoşa gidiyordu.

"Sanırım seveceğim," dedim." Sevmem için birçok neden var."

"Öğrencilerinizi umduğunuz kadar uslu buldunuz mu bari?"

"Evet."

"Evinizi beğendiniz mi?"

"Hem de pek çok."

"İyi döşemiş miyim?"

"Son derece."

“Sizin işlerinizi görsün, diye Alice Wood’u seçmem de yerinde olmuş mu?”

“Çok yerinde. Pek yetenekli, eline çabuk bir kız.” İçimden de, “Demek zengin kızı buymuş!” diye düşünüyordum. “Tanrı ona güzellikle birlikte servet de bağışlamış! Bu kız dünyaya çok uğurlu yıldızlar altında gelmiş olsa gerek!”

Oliver’ların kızı, “Ara sıra gelir size yardım ederim öğretmenlikte,” diyordu. “Ara sıra sizi görmeye gelmek benim için bir değişiklik olur. Değişikliği de severim ben... Mr. Rivers, S.de kaldığım sürece öyle eğlendim ki! Dün gece, daha doğrusu bu sabah, saat ikiye kadar dans ettim. Kentteki kargaşa olaylarından beri orada bir tümen karargâh kurmuş. Gülmekte, eğlenmekte de şu subayların üstüne kimse yok, doğrusu! Burada gördüğümüz bileyicilerden, makasçılardan gına gelmişti!”

Bana öyle geldi ki St. John’un dişleri sıkıldı, alt dudağı sarktı bir an. Dudaklarının sımsıkı bir görünüşü vardı, çenesi de kasılmış gibiydi, genç kız onunla böyle gülerek konuştukça! Sonra, papatyalara bakmaktan da vazgeçmiş, gözlerini kıza doğru çevirmişti. Öyle gülmez, derin anlamlı bir bakıştı ki bu! Kız bu bakışa bir kahkahayla karşılık verdi... O tazeliğe, o gül gamzeli güzelliğine, o yıldız gözlerine çok yaraşıyordu gülmek!

Genç adamın sessiz, ciddi durması üzerine kız gene Carlo’yu okşamaya başladı. “Zavallı Carlo sever beni,” diye mırıldandı. “Dostlarına surat asıp soğuk durması yoktur onun. Dili olsaydı sessiz de durmazdı herhalde.”

Tanrı vergisi bir zarafetle eğilip köpeği okşamaya başlayınca, köpeğin genç sahibinin yüzüne bir kan dalgasının yürüdüğünü gördüm. O gülmez gözlerin ani bir ateşle eriyiverdiğini, önüne geçilmez bir tutkuyla parladığını gördüm. Bu, yüzüne renk, ışık vurmuş haliyle erkek güzelliğinin bir simgesi gibiydi... Kızın da genç kız güzelliğinin simgesi oluşu gibi... St. John şöyle bir göğüs geçirdi. Sanki dopdolu olan yüreği, iradesinin zorba baskısından usanarak silkinmiş, özgürlüğüne kavuşmak için ileri doğru atılmıştı. Sonra genç adam bu atılışı durdurdu... Güçlü bir binicinin şaha kalkan bir küheylanı gemlemesi gibi. Kendisine atılan tatlı taşlara ne sözle, ne de hareketle karşılık verdi.

Kız, gözlerini ona doğru kaldırarak, “Babam diyor ki artık bize hiç gelmez olmuşsunuz,” dedi. “Vadi Köşkü’ne çoktan ayak basmamışsınız. Bu gece babam yalnız. Keyifsiz de biraz. Benimle gelip onu ziyaret etmek istemez misiniz?”

St. John, “Mr. Oliver’ı ziyaret etmek için saat hiç de uygun değil,” dedi.

“Saat uygun değil mi? Ama, ben uygun diyorum ya! Babam tam şu saatlerde birisi gelsin, diye konukların yolunu gözler... Fabrika kapanıp işler bittiği saatte. Lütfen, Mr. Rivers, gelin haydi. Neden bu kadar çekingen, böyle soğuksunuz?” St. John’un sessizliğinin yarattığı boşluğu genç kız gene kendisi doldurdu. “Unutmuşum!” diyerek kendi kendine kızmış gibi o güzel kıvırcık başını salladı. “Öyle düşüncesiz bir kızım ki! Kuzum, bağışlayın beni. Şu sırada benim gevezeliğime katılacak kadar keyifli olmayışınızın nedenleri var. Unutmuşum bunu. Diana ile Mary gittiler, Kır Evi kapatıldı; onun için siz de üzgünsünüz. Çok yazık. Ama n’olur, gelin babamı görün!”

“Bu gece olmaz, Miss Rosamond. Olmaz bu gece.”

St. John makine gibi konuşmuştu. Bu öneriyi böyle geri çevirmenin ona neye mal olduğunu ancak kendisi bilirdi!

“Ne yapalım! Madem bu kadar inat ediyorsunuz, ben de giderim. Zaten daha fazla gecikmek de olmaz. Çiy düşmeye başladı. İyi akşamlar!”

Kız elini uzattı. St. John onun eline ancak bir dokundu. Yankı kadar yavaş, kof bir sesle, “İyi akşamlar!” dedi.

Kız gitmeye davranmıştı ama gene geri dönerek, “Hasta falan değilsiniz ya?” diye sordu.

St. John, “Yo, çok iyiyim,” dedi, bir baş selamıyla yanımızdan ayrıldı. O bir yana gitti; Rosamond öbür yana. Bir peri kızı gibi tarlanın içinden uzaklaşırken iki kez dönüp St. John’a baktı. Ama o, bir kez bile arkasına dönmeden, kararlı adımlarla uzaklaşıyordu.

Bir başkasının ıstırabına, içinde kopan savaşıma böylece seyirci olmak beni kendi derdimi düşünmekten kurtardı. Diana Rivers erkek kardeşi için “ölüm kadar amansız” demişti. Doğru söylemiş!

85. Kutsal Kitap, Eski Ahit, Yaratılış, 19:26. Hz. Lût'un karısı, Sodom ve Gomora'dan çıkarken arkasına bakmaması gerektiği halde baktığı için tuz kesildi. (Y.N.)

XXXII

Köy okulundaki çalışmalarımı elimden geldiği kadar canla başla yürütüyordum. Önceleri gerçekten çetin işti bu. Öğrencilerimin huylarını, yaşayışlarını anlayabilinceye kadar, bütün çabalarıma karşın çok zaman geçti. Hiç eğitilmemiş oldukları için usları uyuşmuştu, kalın kafalı, aptal gibi geldiler bana... Hem de hepsi aynı biçimde kalın kafalı. Yanıldığımı çok geçmeden de anladım. Okumuş kimseler gibi onların arasında da ayrımlar vardı. Onları tanıdıkça bu ayrımları çabucak seçer oldum. Onlar da, benim konuşmam, giyinişim, davranışım, koyduğum kurallar karşısında duydukları şaşkınlık azaldıkça bana alışmaya başlamışlardı. O zaman bu kaba, alık görünüşlü köy kızlarının zekâ, kavrayış bakımından da uyanmaya başladıklarını gördüm. Birçoğu iyi huyluydu, bana yaranmaya da hevesliydiler. Kimisi doğuştan kibar, onurlu ve yetenekli olduğu için hem dostluğumu, hem de hayranlığımı kazanıyorlardı. Bu kızlar çok geçmeden derslerini iyi yapıp derli toplu gezmekten, yol yöntem öğrenmekten övünç duymaya başladılar. Hatta birçoğunun gelişmesindeki hız şaşırtıcıydı, diyebilirim. Bütün bunlar bana haklı bir kıvanç, sevinç veriyordu. En parlak öğrencilerimi gerçekten sevmeye başlamıştım. Onlar da beni seviyorlardı.

Öğrencilerimin arasında birçok çiftçi kızı vardı ki büyük, yetişkin kızlardı. Bunlar okuyup yazabiliyor, dikiş dikiyorlardı. Ben de onlara dilbilgisi, tarih, coğrafya, nakış öğretiyordum. Aralarında gerçekten değerli, kişilik sahibi kızlar keşfettim... Bilgiye susamış, yetenekli. Onları kendi evlerinde görmeye giderek birçok tatlı akşam saatleri geçiriyordum. Kızların ana babaları beni nasıl ağırlayacaklarını bilemiyorlardı. Onların alçakgönüllü sunularını kabul etmek, buna incelikle karşılık vermek benim için pek tatlı oluyordu. Bu köylüler kentlilerden saygı, incelik görmeye pek alışık olmasalar gerekti ki gördükleri zaman pek hoşlarına gidiyor, onlar için yararlı da oluyordu;

çünkü hem benlikleri okşanıyordu; hem de gördükleri saygıya layık olabilmek için kendileri de saygılı, nazik davranmaya başlıyorlardı.

Sanırım köyde herkesçe sevilmeye başlamıştım. Ne zaman sokağa çıksam güler yüz, tatlı dil buluyordum. Çevrenin saygısını, sevgisini kazanmak, "dingin, tatlı güneş ışığında oturmak" gibidir. Bu ışığın etkisiyle insanın içinde huzur duyguları biter, filizlenir. Hayatımın bu döneminde yüreğim tasalanmayı unutmaya yüz tutmuştu, durup durup şükranla, minnetle dolup taşıyordu.

Yalnız, sevgili okurum, her şeyi olduğu gibi söylemek gerekirse, bu dingin, bu yararlı yaşantı sırasında, işimin başında, alın teriyle geçirilmiş rahat bir akşamdan sonra geceleyin uyuyunca kendimi acayip düşler arasında buluyordum... Renk renk, heyecanlı; hareket, fırtına dolu, aşk, mutluluk düşleri! Görülmedik yerlerde, serüvenler arasında, tehlikeli, romantik durumlarda boyuna Edward Rochester'la karşılaşıyordum. Böylece, onun kollarına atılıp sesini duymanın, onu okşamanın, onunla göz göze gelmenin, onu sevmenin, onun da beni sevmesinin mutluluğu, onunla birlikte bir ömür geçirmek umudu, bütün şiddetiyle, ateşiyle içimde yeni baştan tazeleniyordu. Sonra uyanıyordum, nerede olduğumu, ne durumda bulunduğumu anımsıyordum gene. Titreyip ürpererek doğrulup oturuyordum perdesiz, basit karyolamın içinde. Karanlık gece de benim umutsuzluk çırpınışlarımla özlem, keder gözyaşlarımın tanığı oluyordu. Ertesi sabah dokuza kadar durulup kendimi topluyor, günün aralıksız çalışmalarına hazır, okulumu açıyordum.

Rosamond Oliver beni görmeye geleceğine ilişkin sözünde durdu. Çoğunlukla, sabahleyin çıktığı at gezintileri sırasında geliyordu. Arkasında at üstünde, üniformalı bir uşakla, çokluk kısrağını koşturarak gelirdi kapıya. O mor binici kostümüyle, omuzlarına dökülen saçlarının üzerine kondurduğu siyah kadife şapkasıyla bir içim su gibiydi; ondan daha zarif bir insan düşünülemezdi. Böylece, köy okuluna girer, gözleri kamaşmış köy kızlarının arasında dolaşırdı. Çoğu zaman da St. John'un din dersi verdiği saatte gelirdi hep; korkarım, bakışlarıyla genç papazın yüreğini deler, geçerdi. St. John onun girişini görmese –içgüdüsüyle mi sezerdi nedir– arkası kapıya dönük bile olsa Rosamond eşikte belirdi mi, onun yüzü yanmaya başlardı. O heykelimsi ifadesi sözle anlatılamayacak bir biçimde değişir, baskı

altında tutulan bir ateşin özü olup çıkardı. Genç kız kendi etkisini bilmez değildi elbet; zaten St. John'un da duygularını ondan gizlediği pek yoktu; çünkü gizlemek elinde değildi. Bütün iradesine karşın, kız onun karşısına geçip de yüz verircesine, neşeyle, hatta sevgiyle gülümseyince papazın elleri titremeye, gözleri çakmak çakmak tutuşmaya başlardı. O zaman, sözle söyleyemediklerini gözlerinin o üzgün, azimli bakışıyla söylerdi sanki: "Seni seviyorum. Senin de bana karşı bir yakınlık beslediğini biliyorum. Beni geri itmen korkusu değildir dilimi bağlayan. Gönlümü sunsam kabul edeceğine inanıyorum. Yalnız, bu gönül kutsal bir sunağa adanmış bulunuyor. Yakında sunağın çevresindeki ateş yakılacak ve gönlüm Tanrı'ya kurban edilerek bir avuç kül olup çıkacak!"

Genç papazın bu bakışları karşısında Rosamond'un, umut kırıklığına uğramış bir çocuk gibi, dudakları bükülür, varlığından ışık gibi saçılan neşenin üzerine bir dalgınlık bulutu inerdi. Elini çabucak St. John'un elinden, gözlerini onun hem azim hem azap dolu gözlerinden çekerdi. Böyle zamanlarda sanırım St. John onun peşinden koşmak, onu çağırmak, tutmak için dünyaları vermeye hazırdı. Gelgelelim, Cennet hayallerinden vazgeçemiyordu. Gerçek, sonsuz Cennet'e erişebilmek umutları uğruna bu genç kızın aşkını İrem Bağı'na feda ediyordu. Zaten kişiliğinin her yönünü (serüvenci, ülkücü, şair, asker, papaz) tek bir aşkın sınırları arasına sığdırması olanaksızdı. Vadi Köşkü'nün salonları, süsleri uğruna misyonerlik savaşının çeşitli çarpışmalarından vazgeçmiyor, geçemiyordu. Çok içine kapanık olmasına karşın bir keresinde onunla çok açık konuşmak cesareti gösterdim, bunları öğrenmeyi başardım.

Rosamond Oliver artık beni görmeye sık sık gelmek inceliğini gösteriyordu. Onun yapmacıktan, gizlilikten tümüyle uzak olan kişiliğini ezbere öğrenmiştim artık: Züppeydi ama ruhsuz değil; kaprisliydi ama bencil değil. Doğduğundan beri bir dediği iki edilmemiş olmakla birlikte, tam da şımarmış sayılmazdı. Aklı beş karış havadaydı ama iyi huyluydu. Güzelliğiyle böbürleniyordu (böbürlenmemek elinde değildi ki... Ne zaman aynaya baksa çiçeği burnunda bir güzellik görüyordu) ama kibirli değildi. Eli açıktı. Zengin kızı olmakla övünmek aklından geçmiyordu, temiz yürekli, şen şakrak, canlı, biraz da düşüncesizdi. Kısacası, benim gibi, kendi

cinsinden, soğukkanlı birinin gözünde bile son derece çekiciydi. Gerçi, ilgi çekici, derin, etkileyici, gizemli bir kişiliği yoktu. Kafası, örneğin St. John'un kız kardeşlerinin kafasıyla ölçülemezdi. Gene de seviyordum onu... Adela'cığımı sevdiğim gibi. Ne var ki, sonradan tanıdığımız bir yetişkini (aynı derecede şirin de olsa), üzerine titreyip kendi elimizle yetiştirdiğimiz bir çocuk kadar sevemeyiz.

Rosamond Oliver'ın bana pek kanı kaynamıştı. Beni Mr. Rivers'a benzetiyordu ama "onun onda biri kadar güzel" olmadığımı yüzüme vurmaktan çekinmiyordu. Ben cici, temiz pak, çıtı pıtı bir minnoşmuşum; ama Mr. Rivers bir melekmiş. Benim iyiliğim, akıllı, soğukkanlı, azimli oluşum Mr. Rivers'a benziyormuş! Rosamond benim bir köy öğretmeni olarak *lusus naturae*[86] olduğumu ileri sürüyor, buraya gelmeden önceki yaşantımın çok serüvenli, romantik geçmiş olacağını tahmin ediyordu.

Bir akşamüzeri, her zamanki çocuksu –çocuksu olduğu için de insanı sinirlendirmeyen– merakıyla benim küçük mutfağımdaki dolapları, rafları karıştırırken eline iki Fransızca kitap, Schiller'in bir şiir kitabı, Almanca dilbilgisi kitabıyla sözlük, bir de kendi çizdiğim birkaç resim geçti. Bunların arasında öğrencilerimden biri olan, melek gibi güzel bir küçük kızın kalemle yapılmış portresi, Morton Vadisi ile o dolaylardaki bozkırları tasvir eden manzara resimleri vardı. Rosamond önce şaşkınlıktan donakaldı, sonra sevinçten kanı kaynadı: Bu resimleri ben kendim mi çizmiştim? Fransızca, Almanca biliyor muydum? Çok harika şeydim ben... On parmağımda on hüner! S.deki yatılı okulun resim hocasından daha güzel resim çiziyordum doğrusu! Onun da bir portresini çizer miydim, babasına göstermesi için?

"Hay hay," dedim.

Bu kadar hayat dolu, kusursuz bir modelin resmini çizmek düşüncesi, ruhumun sanat yönünü heyecanla, zevkle ürpertti. Kızın üzerinde koyu mavi bir ipekli giysi vardı. Boynu, kolları çıplaktı; tek süsü, dalga dalga omuzlarına dökülen Tanrı vergisi kıvırcık kestane saçlarının vahşi dalgalarıydı. Bir tabaka ince mukavva alarak özenle resmini çizdim. Kendimi bu portreyi renklendirmek zevkinden yoksun bırakmayacaktım ama o sırada saat geç olmuştu. Başka bir gün, daha erken gelip poz vermesini söyledim.

Eve gidince beni öyle bir övmüş ki ertesi gün öğleden sonra babası da onunla birlikte geldi. Uzun boylu, kaba hatlı, kır saçlı, orta yaşlı bir adam olan Mr. Oliver'ın yanında güzel kız, karlı bir ağacın dibinde açmış parlak renkli bir çiçeği andırıyordu. Mr. Oliver az konuşan bir adama benziyordu; belki de kendini beğenmişin biriydi, ama bana karşı pek nazik davrandı. Rosamond'un portresine hazırlık olarak çizdiğim resim pek hoşuna gitti, beni ertesi akşam için ısrarla köşke çağırdı.

Gittim. Sahibinin zenginliğini göz önüne seren büyük, dayalı döşeli bir evdi. Orada olduğum sürece Rosamond'un neşeden yanına varılmadı. Babası da bana karşı pek candan davrandı, çaydan sonra lafa daldığımız zaman da benim köy okulundaki çalışmalarımı övüp göklere çıkardı. Tek korkusu benim bu sönük işle kalmayıp yakında okulu bırakmammış; çünkü duyduğuna, kendisinin de gördüğüne göre, köy öğretmenliği bana layık bir iş değilmiş.

Rosamond, "Aa, doğrusu, Jane en yüksek ailelerin yanında mürebbiye olabilecek değerde!" diye lafa karıştı.

Ben içimden, "Memleketin en yüksek ailelerinin yanında çalışmaktansa bu köy okulunda kendi başıma buyruk olayım daha iyi," diyordum.

Mr. Oliver, Rivers'lardan büyük bir saygıyla söz etmeye başladı. Rivers'ların bir zamanlar çok zengin olan köklü bir soydan geldiklerini, bir zamanlar bütün Morton köyünün onların olduğunu, bugün bile aile reisinin, dilese en iyi ailelerden kız alabileceğini söylüyordu. Böylesi üstün, yüksek bir adamın misyoner olarak uzak, yabancı ülkelere gitmek kararında oluşuna pek üzülüyordu. Değerli bir hayata yazık olacaktı, doğrusu! Demek Rosamond, St. John'la evlenmek istese babası engel olmayacaktı. Mr. Oliver'ın gözünde genç papazın soyu sopu, köklü adı ve kutsal mesleği, parasızlığını kapatmaya yetiyordu da artıyordu bile!

Günlerden 5 Kasım... Okul tatildi. Küçük hizmetçim evi temizlememe yardım etmiş, eline verdiğim bir peni bahşişe sevinip bayram ederek evine dönmüştü. O ufacık evimin her köşesi tertemiz, pırıl pırıldı... Yerler ovulmuş, ocak ızgarası parlatılmış, camlar silinmiş.

Ben de, sırtıma temiz bir elbise giymiştim. Önümde bomboş bir öğleden sonra uzanıyordu, canım ne isterse onu yapabilirdim.

Almancadan birkaç sayfa çevirmek bir saatimi aldı. Sonra paletimle boyalarımı çıkardım, daha kolay olduğu için daha da dinlendiren bir işe, Rosamond Oliver'ın portresini yapmaya daldım. Kızın başını bitirmiştim de iş yalnız arkadaki perdelerin kıvrımlarını renklendirmeye kalmıştı. O dolgun dudaklara da biraz kırmızı sürdüm, saçlarının lülelerini biraz daha belirttim, alt kirpiklerini daha bir gölgeledim. Bu tatlı ayrıntılara iyice dalmıştım ki bir kez hızla vurulduktan sonra kapı açıldı, St. John içeri girdi.

"Tatilinizi nasıl geçirdiğinizi görmeye geldim," dedi. "Kara düşüncelere dalmış değilsiniz ya, umarım? Ama, yok... Çok iyi bu. Resim çizerken yalnızlık duymazsınız. Görüyorsunuz ya, şimdiye kadar bu hayata olağanüstü dayandınız ama size hâlâ güvenim yok. Akşam saatlerinizi hoşça geçirmeniz için bir kitap getirdim."

Yeni çıkmış bir şiir kitabını masanın üzerine koydu. Edebiyatımızın altın çağı olan günlerin mutlu okuyucuları sık sık yeni kitaplarla karşılaşmaya alışıktılar. Ne yazık ki bugünün okurları daha az talihli. Yalnız korkmayın, öykümü burada keserek suçlamalara ya da yerinmelere dalacak değilim. Şiirin ölmediğini, sanat aşkının yok olmadığını biliyorum. Maddecilik şiiri ortadan kaldıramaz. Bir gün gelecek şiir ve sanat gene varlıklarını, özgürlüklerini, güçlerini duyuracaklar. Cennet'te sağlıklı bekleyen birer güçlü melek şimdi onlar. Yeryüzünde kirli ruhların üstün geldiğini, pısırık ruhların da duruma yas tuttuğunu gördükçe bıyık altından gülüyorlar. Şiir mi batacak? Sanat mı silinip kalkacak yeryüzünden? Hiçbir zaman! Basitlik mi alacak onların yerini? Ne münasebet! Hayır. Şiir, sanat hâlâ yaşıyor; yalnız yaşamakla kalmayıp insan ruhuna egemen oluyorlar, insan ruhunu yüceltiyorlar. Onların mübarek etkisi her yerde yaygın olmasa hepimiz cehennemde olurduk şimdi... Kendi basitliğimizin, küçüklüğümüzün cehenneminde!

Ben *Marmion*'un[87] (St.John'un getirdiği kitap buydu) parlak sayfalarını heyecanla karıştırırken St. John da çizdiğim resme bakmak için eğilmişti. O uzun boylu yapısının şöyle bir irkilerek gene çarçabuk doğrulduğunu gördüm. Hiçbir şey söylemedi. Başımı kaldırıp ona

baktım, o gözlerini kaçırdı benden. Çok iyi biliyordum onun aklından geçenleri, kalbindekileri açıkça okuyabiliyordum. O sırada ben ondan daha sakin, daha soğukkanlıydım. Şimdilik daha güçlü durumda sayılabileceğim için elimden gelirse ona bir iyilikte bulunmaya karar verdim. İçimden, "Bütün azmine, iradesine karşın kendi kendine pek fazla baskı yapıyor," diyordum. "Her türlü duygusunu, acısını içine gömerek dışarı hiçbir şey vermiyor, göstermiyor, itiraf etmiyor. Güzel Rosamond'undan, onunla evlenmeyi neden doğru bulmadığından biraz konuşmak onu rahatlatır. Ben de bunun için konuşturacağım onu."

Önce, "Oturun, St. John," dedim.

Her zamanki gibi, pek kalamayacağını söyledi. İçimden, "Peki, istersen ayakta dur, ama hemen çıkıp gitmek yok," diyordum. "Buna kararlıyım. Yalnızlık benim kadar senin için de zararlı. Bakalım senin güveninin gizli anahtarını bulup şu mermer göğüste bir kapı açarak yüreğine bir damla avuntu akıtabilecek miyim?" Damdan düşercesine, "Portre benzemiş mi?" diye sordum.

"Benzemiş mi? Kime? Pek dikkatli bakmadım."

"Baktınız işte!"

Benim bu ani, garip çıkışım karşısında genç papaz bir tuhaf olmuştu. Şaşkın şaşkın baktı bana. Ben içimden, "Bu daha bir şey değil!" diye söyledim. "Senin şu soğuk tutumun karşısında sinecek değilim. Göze alacağım senin soğukluğunu."

"Dikkatle, iyice baktınız," dedim. "Bir daha bakmak isterseniz buyurun... Bir diyeceğim yok." Kalktım, resmi uzattım.

"İyi çizilmiş bir resim," dedi. "Tatlı, duru renkler, uyumlu, düzgün çizgiler."

"Anladık, anladık. Bunları biliyoruz. Ya benzerlik nasıl? Kime benziyor bu resim?"

Durakladı. Sonra, "Rosamond Oliver olsa gerek," dedi.

"Elbette! Şimdi, beyefendiciğim, bu çok isabetli tahmininize karşı ödül olarak size bu resmin bir kopyasını çıkartacağım... Tabii kabul edeceğinizi söylerseniz. Yoksa hiç değer vermeyeceğiniz bir şey için zaman, emek harcamak istemem elbet."

O hâlâ portreye bakıyordu. Baktıkça da parmakları kâğıda daha sıkı yapışıyor, sanki resme sahip olmayı daha çok istiyordu. Sonunda,

"Benzemiş," dedi. "Gözler iyi yapılmış. Renk, ışık, ifade kusursuz; hatta gülüyor bile!"

"Bu resmin bir eşine sahip olmak sizi avutur mu, yoksa dert mi olur içinize?.. Siz bana bunu söyleyin. Örneğin Madagaskar'da, Afrika'da ya da Hindistan'dayken böyle bir hatıranın yanınızda bulunması avutur mu sizi? Yoksa, bu resmi gördükçe yüreğinizin yağı eriyip içiniz mi yanar?"

Genç papaz çekinerek başını kaldırdı. Benden yana baktı, kararsız, heyecanlı. Sonra gene portreyi süzdü: "Bu resme sahip olmak istediğim bir gerçek. Ama doğru mu olur, akılsızca bir şey mi olur, orası başka sorun."

Rosamond'un onu sevdiğini, Mr. Oliver'ın da böyle bir evlenmeye karşı gelmeyeceğini bildiğim için ben kendim onların birleşmelerini çok istiyordum. St. John'un "yad eller"e gidip kızgın güneş altında zekâsını çürüterek iliklerini kurutacağı yerde Mr. Oliver'ın büyük servetine sahip olursa insanlığa belki daha çok hizmet edebileceğini düşünüyordum. Onun için, "Bence siz hiç zaman geçirmeden bu portrenin aslına el koysanız daha doğru, daha akıllıca bir iş olur," dedim.

Bu arada oturmuştu artık. Portreyi önündeki masanın üzerine sermiş, başını ellerinin arasına alarak resme doğru eğilmişti. Benim cüretime kızmadığını biliyordum; hatta yasak saydığı bu konunun böyle açıkça ele alınıp serbestçe tartışılmasından zevk duymaya başladığı belliydi. Bu ona hiç ummadığı bir içini dökme fırsatı veriyordu. İçine kapanık kimseler duygularını, acılarını açıkça konuşmaya, çoğu zaman "içi dışı bir" kişilerden daha çok gereksinme duyarlar. En kabuğuna çekilmiş, sert kimseler de sonunda insandır. Bu gibilerin "sessiz deniz"lerine cüretle, iyi niyetle dalıvermek çoğu zaman, onlara dünyanın en büyük iyiliğini yapmaktır.

Ben de gidip St. John'un sandalyesinin arkasında durarak, "Rosamond Oliver'ın sizden çok hoşlandığına eminim," dedim. "Çok da tatlı bir kız. Belki biraz uçarı. Ama, nasıl olsa siz ikinize de yetip artacak kadar ağırbaşlısınız. Bence siz onunla evlenmelisiniz."

"Sahi, hoşlanıyor mu benden?"

"Elbet. Herkesten üstün tutuyor sizi. Dilinden hiç düşürmüyor."

“Bu sözleri duymak çok hoş,” dedi. “Hem de çok hoş! Hadi, bir çeyrek saat konuşalım bunu.”

Gerçekten de saatini çıkardı, masanın üstüne koydu!

“Ama, boş yere konuşmak neye yarar?” dedim. “Siz daha şimdiden gülle gibi bir olumsuz yanıt hazırladıktan ya da gönlünüzü bağlamak için bambaşka bir zincir ördükten sonra?”

“Böyle taş yüreklilik kondurmayın bana. Şu anda kendimi bıraktığımı, eriyip gittiğimi görmüyor musunuz? Sevda, yeni açılmış bir pınar gibi içimden fışkırmış, tatlı sularını ruhumun tarlalarına yaymakta. Oysa ben o toprakları nice zahmetlerle, nasıl dikkatle temizleyip ayıklamış, özveri, iyi niyet tohumları ekmiştim! Gelgelelim şimdi bal gibi tatlı bir su bastı buralarını; taze filizleri nefis lezzetli bir zehir kemirmekte. Şu anda kendimi Vadi Köşkü’nün salonunda görüyorum: Rosamond’ un ayakları dibinde, arkama yaslanmış oturuyorum. Genç karım o tatlı sesiyle bir şeyler anlatıyor bana. Sizin hünerli ellerinizin pek güzel canlandırdığı o gözlerle yüzüme bakıyor, o mercan dudaklarla bana gülümsüyor. O benim olmuş, ben de onun. Bu geçici yaşam, bu ölümlü dünya bana yetiyor artık. Şşş!.. Hiçbir şey söylemeyin. Yüreğim sevinç dolu, duygularım büyülenmiş! Bırakın, ayırdığım şu zaman sessizlik içinde geçsin.”

Onun suyuna gittim. Saat tık tık işliyor, St. John sık sık soluyor, ben sessiz duruyordum. Bu sessizlik içinde on beş dakikamız doldu. O zaman genç adam saatini gene cebine koyup resmi elinden bıraktı, gidip şöminenin başında durdu.

“Evet,” dedi, “deminki çeyrek saat hayal içinde, aldanış içinde geçti. Başımı Şeytan’ın göğsüne dayadım bir an. Boynumu bilerek, isteyerek, onun çiçekten boyunduruğunun altına geçirdim; sunduğu kadehten içtim. Şeytan’ın göğsü ateş içindeydi, çiçeklerin arasında bir zehirli yılan gizliydi; kadehteki şarap ağzımda acı bir tat bıraktı. Bunların hepsini biliyor, görüyorum.” Ona şaşkınlıkla bakakalmıştım. “Ne tuhaf!” diye konuşmasını sürdürdü. “Rosamond Oliver’ı çılgınca seviyorum... İlk aşkın bütün ateşiyle! Onu son derece güzel, zarif, çekici buluyorum. Ama, aynı zamanda onun benim için iyi bir eş olamayacağını sezebilecek kadar da soğukkanlı, sağduyuluyum! Yaşam arkadaşı olarak uygun değil bana o. Evlenecek olsak bir yıla varmaz

farkına varırım bunun. Beş-on ayın çılgın mutluluğunu bir ömür boyu pişmanlık izler artık. Bunu biliyorum."

"Çok tuhaf doğrusu!" diye hafifçe söylenmekten kendimi alamadım.

St. John, "İçimde, onun güzelliklerini derinden duyumsayan bir yönün yanı sıra, kusurlarını açıkça gören bir yön de var," diyordu. "Yaradılışı benim kurduğum düşlerle dünyada bağdaşamaz; benim giriştiğim hiçbir işe katılamaz. Rosamond zorluk, zahmet çeksin? Ağır işlerde çalışsın? Dünyadan elini eteğini çeksin? Bir misyoner karısı olsun? Olacak şey mi bu?"

"Peki, ama sizin ille misyoner olmanız zorunlu mu? O tasarıdan vazgeçebilirsiniz."

"Vazgeçer miyim? Ne diyorsunuz? Tanrı buyruğu bu benim için. Ülküm, en büyük eserim. Cennet'teki evimin dünya yüzündeki temeli. Kendini insanlığı yüceltmek amacına adamış olan dava adamlarının arasına katılmak hevesi güdüyorum ben. Cahillik ülkelerine bilgi götürüp, savaşın yerine barışı, tutsaklığın yerine özgürlüğü, boş inançların yerine imanı, Cehennem korkusunun yerine Cennet umudunu yerleştirmek emelindeyim. Vazgeçeyim mi bundan? Benim için canımdan değerli bu! Bütün umudum bunda... Bu amaç uğruna yaşıyorum."

Ben, uzun bir duralamadan sonra, "Ya Rosamond?" dedim. "Onun uğrayacağı düş kırıklığının, üzüntünün önemi yok mu sizin için?"

"Rosamond her zaman hayranları, âşıkları, isteyenleriyle çevrilidir. Bir aya kalmaz, benim hayalim silinir gider onun gönlünden, unutur beni. Kendisini benden çok daha mutlu kılabilecek biriyle evlenir."

"Konuşmanızı duyan sizi pek soğukkanlı sanır; ama aslında duygularınız kafanızla çarpışıyor, acı çekiyorsunuz... Telef oluyorsunuz."

"Hayır. Biraz zayıflamışsam bu, tasarılarımın daha kesinleşmiş oluşundan, yolculuğumun durmadan geri kalışındandır. Örneğin ne zamandır beklediğim yeni papazın ancak üç ay sonra gelebileceğini daha bu sabah öğrendim. Bu üç ay, sonradan altı aya kadar uzayabilir."

"Ama, Rosamond ne zaman içeri girse kızarıp bozarıyorsunuz."

Genç adamın yüzünden gene o şaşkın bakış uçup geçti. Sanırım bir kadının bir erkekle böyle konuşmayı göze alabileceğini hiç

düşünmemişti. Bense bu tür konuşmalara alışıktım. Karşımda ister kadın olsun, ister erkek, kafası işleyen birini buldum mu, hoşbeşin alışılmış sınırlarını aşarak onların ta özüne inmedikçe rahat edemezdim.

"Tuhafsınız doğrusu!" dedi. "Pek çekingen değilsiniz. Gözünüz hem pek, hem de keskin görüşlü! Yalnız, izin verirseniz şunu belirteyim ki siz benim duygularımı biraz yanlış yorumluyorsunuz. Onları aslından daha derin, daha şiddetli sayıyorsunuz; sevgimi olduğundan daha büyük görüyorsunuz. Rosamond Oliver'ın karşısında kızarıp bozardığım zaman kendi kendime hiç acımıyorum, hor görüyorum kendimi! Duygularımın bayağı olduğunu biliyorum çünkü. Yalnızca bir ten humması benim duyduğum, ruh sarsıntısı değil. Ruhum fırtınalı bir denizin ortasındaki kaya gibi sağlam duruyor. Beni olduğum gibi tanıyıp benimseyin: soğuk, taş yürekli bir adam." İnanmazlıkla gülümsedim. "Beni gafil avlayarak sırdaşım oldunuz," dedi. "Artık benimle ilgili her şeyi öğrenebilirsiniz. Ben aslında, Tanrı sevgisinin gömleğinden sıyrıldığım zaman soğuk, taş yürekli, hırslı herifin biriyim. Kalbim değil, kafam yol gösterir bana. Hırslarım sonsuz, gözüm açtır; başkalarından daha çok işler başarmak, daha yükseklere çıkmak isteğiyle tutuşurum. Dayanaklılığa, kararlılığa, çalışkanlığa, zekâya sonsuz saygım vardır; çünkü insanlığı büyük başarılara, yükseklere götüren yol bu özelliklerdir. Sizinle ilgileniyor, size yardım ediyorsam hayatta çekmiş, çekmekte olduğunuz çilelere acıdığım için değil, çalışkan, düzenli, gayretli, kafalı oluşunuzu beğendiğim içindir." Bunları söyledikten sonra, masanın üzerinde duran şapkasını eline aldı, portreye de bir kez daha baktı. "Gerçekten güzel!" diye mırıldandı. "Adına uygun: *Rosemond*[88] gerçekten."

"Bunun bir eşini de sizin için çizebilir miyim?"

"*Cui bono?*[89] İstemez."

Resim çizerken elimi dinlendirdiğim sıralarda, kalemimi koymak için kullandığım ince kâğıdı portrenin üzerine örttü. Bu boş kâğıt tabakasının üzerinde ne görmüştü, bilmiyorum. Yalnız, gözüne bir şey takılmış gibi kâğıdı birden kaldırdı, köşesine baktı, sonra benden yana bir göz attı... Son derece acayip, anlaşılmaz bir bakış; yüzümün, vücudumun, kılığımın her noktasını yıldırım hızıyla dolaşan, şimşek

gibi keskin bir bakış. Bir şey söyleyecekmiş gibi dudakları aralandı, sonra hiçbir şey söylemedi.

"Ne var?" diye sordum.

"Hiiiç!" diyerek kâğıdı yerine bıraktı ama köşesini yırtıp eldiveninin içine sokuşturmaktan da geri kalmadı. Sonra acele bir baş selamı verip kısa bir "Hoşça kal!" diyerek çıktı.

Onun arkasından yöreye özgü bir deyimi kullanarak, "İşte şimdi tüy diktin!" diye başımı salladım. Sonra ben de kâğıdı alıp gözden geçirdim, birkaç soluk boya lekesinden başka bir şey göremedim. Bu esrarı çözebilmek için birkaç dakika kafa yordum, gene de akıl erdiremedim bir türlü. Pek önemli bir şey de olamayacağına göre aklımdan sildim, çok geçmeden unuttum.

86. (Lat.) Hilkat garibesi. (Ç.N.)

87. Walter Scott'un şiir kitabı. İlk baskısı 1808'de yapıldığı halde, Charlotte Brontë, bu romanı yazdığı 1846'da, yeni yayımlanmış gibi gösteriyor. (Ç.N.)

88. (İng.) Devran gülü. (Ç.N.)

89. (Lat.) Neye yarar? (Y.N.)

XXXIII

St. John gittiği zaman kar yağmaya başlamıştı. Fırtına, savrularak, bütün gece sürdü. Ertesi gün, keskin bir rüzgârla birlikte yeniden, göz gözü görmemecesine kar boşandı. Alacakaranlıkta vadi karla kaplanmış, geçit vermez olmuştu. Kepenkleri kapadım, kapının altına, içeri kar dolmasın diye, küçük bir halı sokuşturdum, ateşimi tazeledim, şöminenin başına oturarak kasırganın boğuk hırıltısını dinlemeye koyuldum. Bir süre sonra da şamdan yakıp raftan *Marmion* kitabını alarak okumaya başladım.

Gün battı kaleli yamacında Notham'in,
Tweed'in o güzelim suları geniş, derin;
Issız, Cheviot Dağları
O koskoca kuleler, kulelerin burçları,
Dimdik de yükseliyor duvarların uçları,
Işıldıyor sapsarı.

Çok geçmeden, şiirin müziği içinde fırtınayı unuttum.

Derken kulağıma, kapı sarsılıyormuş gibi bir ses geldi: St. John'du bu. Kapı mandalını kaldırdı, buzlu kasırganın, uluyan karanlıkların arasından sıyrılarak içeri girip geldi, karşımda durdu. O uzun boylu yapısını örten pelerini kardan bembeyaz kesilmişti. Bu akşam, kardan tıkanmış vadiden birinin beni görmeye gelmesi o kadar beklemediğim bir olaydı ki yüreğim ağzıma geldi.

"Kötü bir haber mi var?" diye sordum. "Bir şey mi oldu?"

Genç adam, "Yo! Ne de çabuk telaşlanıyorsunuz!" diyerek pelerinini çıkarıp kapı mandalına astı, içeri girişiyle yerinden oynamış olan halıyı kapının altına sokuşturdu. Pek sakin bir tavırla ayaklarını yere vurarak çizmelerinin üzerindeki karları silkeledi. "Yerlerinizi

kirletiyorum ama bu seferlik beni bağışlayacaksınız artık," diyerek ateşe doğru yürüdü. Ellerini, ısıtmak için alevlere doğru uzatarak, "Buraya ulaşabilmek kolay olmadı," dedi. "Bundan emin olabilirsiniz. Bir yerde belime kadar kara battım! Neyse ki karlar henüz yumuşak."

"Ama, neden geldiniz?" diye sormaktan kendimi alamadım.

"Konukseverliğe yaraşmayan bir soru! Mademki sordunuz, ben de söyleyeyim: Sizinle biraz sohbet etmeye geldim. Dilsiz kitaplarımla bomboş odalarımdan usandım da! Hem zaten dünden beri, içimde bir öykünün yarısını dinlemiş olanların heyecanı var; geri kalanını da dinlemek için sabırsızlanıyorum."

Oturdu. Bir akşam önceki tuhaf halleri aklıma gelince, biraz aklını oynattığını sanarak gerçekten korkmaya başladım. Gelgelelim delirmişse de pek sakin, soğukkanlı bir delilikti bu: O yakışıklı yüzün mermer bir heykele bu kadar benzediğini hiç görmemiştim! Kardan ıslanmış saçlarını eliyle itince alevlerin ışığı o bembeyaz alnına, renksiz yanaklarına vurdu. Bu yüzde üzüntü, dert izi olan çizgileri apaçık görünce enikonu içim sızladı. Benim anlayabileceğim bir şey söylemesini umarak bekledim. Elini çenesine dayamış, parmağıyla dudağını sıvazlamaktaydı: Düşünüyordu. Eli de yüzü gibi zayıflayıp incelmiş gibi geldi bana. İçimi belki de gereksiz bir acıma bürüdü. Gönlümden koparak, "Ya Diana ya da Mary gelip sizinle otursa ne iyi olur!" dedim. "Yapayalnız olmanız çok kötü. Kendinize hiç mi hiç bakmıyorsunuz!"

"Ne münasebet! Gerekirse kendi kendime pek güzel bakıyorum," dedi. "Sağlığım yerinde. Ne gibi bir hastalık buluyorsunuz bende?"

Bunu öyle umursamaz bir tutumla, öyle dalgın bir ilgisizlikle sormuştu ki benim kaygılarımı pek yersiz bulduğu belliydi. Ben de sustum. O hâlâ parmağıyla üst dudağını ağır ağır sıvazlamaktaydı; gözleri de hâlâ dalgın bir bakışla şömine ateşine takılmıştı. Biraz sonra ben, artık bir şeyler söylemek gereğini duyarak, arkasındaki kapıdan sırtına soğuk gelip gelmediğini sordum. Kısaca, nerdeyse huysuzlanarak, "Yok, yok!" dedi.

İçimden, "Ee, n'apalım... Madem seni konuşturamıyorum, ben de susarım!" diyordum. "Ne halin varsa gör... Ben kitabıma dönüyorum." Böylece gene *Marmion*'u okumaya koyuldum. Biraz sonra o şöyle bir kımıldadı. Gözucuyla baktım: Cebinden meşin bir cüzdan çıkarıp

içinden bir mektup aldı, sessizce okudu, katladı, gene cüzdanına koydu, yeni baştan daldı, gitti. O böyle, karşımda put gibi durdukça şiir okumaya kalkışmak boşunaydı. Merakım öylesine kabarmıştı ki dilimi tutmama da olanak yoktu. İsterse beni paylasın... Konuşacaktım.

"Diana'yla Mary'den şu günlerde mektup aldınız mı?" diye sordum.

"Geçen hafta size gösterdiğim mektuptan sonra, hayır."

"Sizin tasarladıklarınızda bir gelişme var mı? Umduğunuzdan daha önce çağrılmanız söz konusu mu?"

"Yazık ki hayır! Nerede bende o talih?"

Gene çıkmaza saplanmıştık! Başka bir yöne sapmayı denedim, okulumla öğrencilerimden söz açtım: "Mary Garrett'in annesi iyileşmiş. Mary bu sabah okula döndü. Önümüzdeki hafta da Dökümhane Mahallesi'nden dört yeni kız başlıyor okula. Bugün başlayacaklardı ya, kar bastırdı."

"Öyle mi?"

"İkisinin okul giderlerini Mr. Oliver üzerine alıyor."

"Ya?"

"Noel'de bütün okula şölen çekecekmiş."

"Biliyorum."

"Siz mi düşündünüz bunu?"

"Hayır."

"Kim öyleyse?"

"Kızı sanıyorum."

"İnanırım. Öyle iyi yürekli bir kız ki!"

"Çok."

Gene sessizliğe saplandık. O sırada saat sekiz kez vurdu. Bu sesle St. John kendine gelmişçesine doğrulup dimdik oturdu, bana döndü, "Bırakın şu kitabı elinizden de ateşe yaklaşın," dedi. Şaşkınlıktan şaşkınlığa düşerek onun dediğini yaptım. "Biraz önce bir öykünün sonunu dinlemek için sabırsızlandığımı söylemiştim," diye konuşmasını sürdürdü. "Ama, düşünüyorum da, öykücü rolünü ben kendim alır da size dinleyici rolünü verirsem daha uygun düşecek. Başlamadan önce şu noktada kulağınızı bükmeyi boynuma borç biliyorum ki bu öykü size biraz bayat gelecek. Yalnız, bayat konuları

yeni kişiler anlatınca çok zaman tazelenmiş gibi olur. Hoş, bayat da olsa taze de olsa... Zaten uzun değil...

"Bundan yirmi yıl kadar önce yoksul bir papaz (adı şu anda gerekli değil) bir zengin kızına gönül verir. Kız da onu sever, ailesinin bütün karşı koymalarına karşın onunla evlenir. Yakınları da onu hemen aileden atarlar. Aradan daha iki yıl geçmeden bu düşüncesiz karıkoca ölür; aynı taşın altına gömülürler. Geriye bir kız çocukları kalır. Bu yavru daha dünyaya geldikten az sonra el eline bakar duruma düşer, anne tarafından bir akrabasının evine götürülür. Onu Gateshead'de Mrs. Reed adındaki yengesi büyütür... Ne var, Jane? Bir ses mi duydun? Yandaki okul binasının tavan atkılarında dolaşan bir kedi olsa gerek. Okul yapılmadan önce samanlıktı burası. Malum ya, samanlıklarda da fare olur. Neyse, biz gelelim öykümüze:

"Mrs. Reed, öksüz yavruya tam on yıl bakar. Çocuğun mutlu olup olmadığını bilmiyorum; çünkü bana da söyleyen olmadı. Yalnız, on yılın sonunda onu sizin de bildiğiniz bir yere... Lowood Okulu'na veriyorlar. Kız burada alnının akıyla büyüyor, sizin gibi o da öğretmen oluyor... Gerçekten, bu kızın tarihçesiyle sizin tarihçeniz arasındaki benzerlik şaşılacak bir şey... Kız okuldan mürebbiye olmak üzere ayrılıyor... Alın size bir benzerlik daha! Bu kız, Mr. Rochester diye birinin manevi çocuğunun eğitimini üzerine alıyor."

"St. John!" diye sözünü kestim.

"Neler hissettiğinizi anlıyorum," dedi. "Ama, biraz daha sabredin... Sonuna yaklaştım. Bu Mr. Rochester denilen adamın karakteri konusunda bir tek şey biliyorum: Bu genç kızla evlenmek istemiş, tam nikâh kıyılırken kız onun evli olduğunu ve karısının halen yaşadığını öğrenmiş. Bu kadın zırdeliyse de Mr. Rochester'ın nikâhlı karısıymış... Adamın bundan sonraki davranışı ve önerileri konusunda ancak bir şeyler tahmin edebiliriz. Ne var ki, ertesi sabah aradıklarında mürebbiyeyi bulamamışlar. Ne zaman, nasıl, nereye gittiğini kimse bilemiyormuş. Thornfield Malikânesi'nden geceleyin kaçmış olsa gerekmiş. İzini bulabilmek için yapılan bütün aramalar boşa gitmiş. Dört bir yanı altüst etmişler, tek bir izine rastlayamamışlar.

Zamanla, kızın bulunması, kendi iyiliği için de zorunlu olmuş. Bundan dolayı, bütün gazetelere ilanlar konmuş. Bana da Mr. Briggs

adında bir avukattan bir mektup geldi. Size anlattığım ayrıntıları bu mektuptan öğrendim. Çok tuhaf bir serüven, değil mi?"

"Siz bana tek bir şey söyleyin şimdi," dedim. "Mademki her şeyi biliyorsunuz, bunu da bilirsiniz elbet: Mr. Rochester'dan ne haber? Nasılmış kendisi? Neredeymiş? Ne yapıyormuş? İyi mi acaba?"

"Benim Mr. Rochester konusunda hiç bilgim yok. Mektupta yalnız onun yasaya aykırı olarak evlenmeye kalkması anlatılıyor. Mürebbiyeyi sormanız gerekir sizin bana... Onun ortaya çıkmasını gerekli kılan olayı."

"Thornfield'e giden olmamış mı yani? Mr. Rochester'ı gören yok mu?"

"Yok sanırım."

"Ama ona mektup yazmışlar ya?"

"Elbet."

"Peki... O ne demiş? Yazdığı karşılık kimde?"

"Mr. Briggs'in dediklerinden anladığıma göre Mr. Rochester'a yazdığı mektuba kendisi değil de bir hanım karşılık vermiş. İmza Alice Fairfax'miş."

İçim karardı, buz kesti sanki. En büyük korkularım galiba çıkmış, efendim İngiltere'den kaçarak çılgın bir umarsızlık içinde gene Avrupa'ya gitmiş olsa gerekti. Orada ıstırabını uyuşturmak için kim bilir nasıl bir afyon, ihtiraslarını söndürmek için nasıl bir avuntu aramıştı! Bu soruya karşılık vermeye yüreğim yoktu. Vah, benim zavallı... zavallı efendim! Bir zamanlar kocam olmasına ramak kalan... "Sevgili Edward," diye çağırdığım!..

St. John, "Kötü bir adammış," diye düşüncesini söyledi.

Ben heyecanla, "Onu tanımıyorsunuz... Bu konuda fikir yürütmeyin, lütfen!" diye söylendim.

Soğukkanlılıkla, "Peki," dedi. "Zaten kafam bambaşka şeylerle dopdolu... Öykünün sonunu getirmek gerek. Madem siz bu mürebbiyenin kişiliğiyle ilgilenmiyorsunuz, ben kendiliğimden söyleyeceğim artık. Bir dakika! İşte burada! Böyle önemli şeyleri yazı halinde, kesin olarak, siyah beyaz vermek her zaman daha iyidir."

O deminki meşin cüzdan gene ortaya çıktı, açıldı karıştırıldı, gözlerinin birinden küçük, partal bir kâğıt parçası bulundu. Üzerindeki yeşilli, mavili, kırmızılı boya beneciklerinden tanıdım bu

kâğıt parçasını; dün akşam benim masamın üzerinde duran kâğıdın köşesiydi. St. John ayağa kalkarak yırtık kâğıdı yüzüme doğru uzattı. Orada, silik bir kalemle, kendi elyazımla yazılmış "Jane Eyre" sözcüklerini okudum... Besbelli bir dalgınlık ürünü!

St. John, "Briggs bana, bir Jane Eyre konusunda mektup yazmıştı... İlanlar hep bir Jane Eyre'i arıyordu ama ben bir Jane Elliott tanıyordum," diyordu. "Kuşkulandığımı saklayacak değilim; ancak, dün akşamüzeri kuşkularım kesin bilgi olup çıktı. Jane... Artık kendi soyadını üstleniyorsun, değil mi?"

"Evet, evet, ama Mr. Briggs nerede? Belki Mr. Rochester konusunda sizin bildiğinizden daha çok bilgisi vardır."

"Briggs, Londra'da. Onun Rochester'a ilişkin herhangi bir şey bildiğini de sanmıyorum; çünkü kendisini ilgilendiren, Rochester değil! Bu arada sen de önemsiz şeyler peşinde koşmaktan ana sorunu unutuyorsun. Briggs seni niçin arıyor, seninle ne işi var, hiç sormuyorsun."

"Peki... Niçin aramış beni?"

"Madeira'daki amcan Mr. Eyre'in öldüğünü, bütün servetini sana bıraktığını, senin şu anda zengin olduğunu bildirmek için yalnızca... Önemli bir şey değil."

"Ben mi zengin olmuşum?"

"Evet, hem de epey zengin." Bir sessizlik oldu. St. John, "Kimliğini kanıtlayacaksın, elbette," dedi. "Ama, bu basit bir şey. Sonra, servetine hemen sahip çıkabilirsin; çünkü İngiliz parasına çevrilmiş, bütün gerekli evrak da Briggs'in elindeymiş."

Yaşam oyununda hiç beklenmedik bir kâğıtla karşı karşıya gelmiştim! Sevgili okurum, bir anda yoksulluktan zenginliğe yükselivermek güzel, pek güzel bir şey; ama insanın hemencecik bütünüyle kavrayarak tadına varabileceği bir şey değil. Sonra, pek öyle insanı sevinçten uçuran, heyecandan başını döndüren bir şey de değil! Okkalı, oturaklı bir dünya işi bu... İnsanın aklına ağır, ciddi düşünceler getiriyor, kendisini de ağırlaştırıp ciddileştiriyor. Kişi bir servete konduğunu duyunca zıplayıp sıçrayarak, "Yaşasın!" diye bağıramıyor. Hemen sorumluluklar, işler güçler geliyor aklına. Sevincinin sağlam temeli üzerinde birtakım yabana atılmaz dertler yükselmeye başlıyor;

kişi de, coşacağı, gülüp söyleyeceği yerde, başına konan bu devlet kuşunun karşısında dili tutulmuş gibi kalıyor.

Hem sonra, "miras" sözü de akla hemen "ölüm"ü getiriyor. Amcamın, yeryüzündeki tek yakınımın öldüğünü öğrenmiştim. Varlığını öğrendim öğreneli, bir gün gelip onu görebilmek umudu beslemiştim. Oysa, şimdi onu hiçbir zaman göremeyecektim. Bir de şu vardı: Bu para yalnız bana kalmıştı. Sevincimi paylaşacak bir ailem yoktu, tek başınaydım! Gene de büyük bir nimetti bu para. Para sayesinde bağımsızlığa kavuşmak şahane bir şey olacaktı. Evet, işte bu gerçekten coşturucu bir düşünceydi!

St. John, "Şükür, kaş çatmaktan vazgeçebildin!" dedi. "Ben de *Medusa*[90] falan baktı da taş kesildin sandımdı. Şimdi servetinin ne kadar olduğunu soracak mısın artık?"

"Ne kadarmış?"

"Ufak bir şey canım! Çerez kabilinden, lafını etmeye değmez. Yirmi bin sterlin dediler galiba, ama bu kadar paranın lafı mı olur!"

"Yirmi bin sterlin mi?"

İşte yeni bir sarsıntı daha! Bense dört-beş bin üzerine düşünüyordum. Bu haber bir an için resmen soluğumu kesti. Şimdiye kadar yüksek sesle güldüğünü hiç duymadığım St. John da bir kahkaha attı:

"Vay canına, cinayet işlemiş olsaydın da ben de sana suçunun ortaya çıktığını haber verseydim ancak bu kadar elin ayağın titrerdi!"

"Çok para bu. Sakın bir yanlışlık olmasın?"

"Hiçbir yanlışlık yok."

"Belki rakamı yanlış okudunuz... Belki de iki bindir."

"Yazıyla yazılmış, rakamla değil: Yirmi bin."

Ortalama iştahlı bir insan, yüz kişilik bir şölen masasına tek başına oturursa ne hisseder? Ben de öyle bir duyguya kapılmıştım! St. John yerinden kalktı, pelerinini sırtına aldı.

"Hava bu derece berbat olmasaydı Hannah'yı gönderirdim sana can yoldaşı olsun diye. Öyle perişan bir halin var ki, seni yalnız bırakmaya içim razı olmuyor. Ama, Hannah, zavallıcık, karların arasından dünyada geçemez. Bacakları benimkiler kadar uzun değil ki!

Bu yüzden seni tasalarınla baş başa bırakıp gitmekten başka çarem yok. İyi geceler, Jane."

Kapının mandalına doğru uzanmıştı ki aklıma birden, bir şey geldi, "Durun bir dakika!" diye bağırdım.

"Ne var?"

"Mr. Briggs'in size neden benim için mektup yazdığını anlayamıyorum. Sizi nereden biliyor o? Bu denli ücra bir yerde oturduğunuza göre, benim aranıp bulunmamda sizden niçin yardım ummuş?"

"Papaz olduğum için. İnsanlar başları sıkışınca papaza başvururlar."

"Yok, inanmıyorum!" dedim. Gerçekten de sorduğuma onun verdiği karşılıkta öyle baştan savma, sudan bir sebep vardı ki merakımı gidereceği yerde büsbütün depreştirmişti. "Garip bir iş bu!" dedim. "Aslını astarını öğrenmek istiyorum."

"Başka zaman," dedi.

"Yok, bu akşam, şimdi!" diyerek atıldım, kapıyla onun arasına girdim. "Bana her şeyi anlatmadan gidemezsin!"

"Şimdi olmaz."

"Olur! Olacak!"

"Mary ya da Diana anlatsa daha iyi..."

Onun bu karşı koymaları benim merakımı doruğuna ulaştırmaya yaradı. İşin iç yüzünü mutlaka, derhal öğrenmeliydim. Bunu St. John'a da söyledim.

"Katı yürekli bir adam olduğumu söylemiştim sana, kolay kolay yola gelmem," dedi.

"Ben de inatçı bir kızım. Nuh derim, peygamber demem!"

"Hem sonra, soğuk herifin biriyim ben. Hiç heyecanlanmam."

"Ben de sıcakkanlıyım, ateş de buzu eritir. Bak, şömine ateşi, pelerinin üzerindeki karları nasıl eritti! Laf aramızda, bu yüzden yerler berbat oldu, sokağa döndü! Yeni temizlenmiş bir evi batırmak suçunun cezasından kurtulmak istiyorsan, bana öğrenmek istediğimi söyleyeceksin."

"Peki öyleyse, dediğin olsun," dedi. "Ateşine değil, sebatına boyun eğiyorum. Su damlaları sonunda bir kayayı bile eritir. Hem zaten, nasıl

olsa bir gün öğreneceğine göre, ha yarın, ha bugün, fark etmez... Adın Jane Eyre, öyle mi?"

"Elbette. Demin söyledim ya!"

"Benim de bir bakıma senin adaşın sayılacağımı... Adımın St. John Eyre Rivers olduğunu bilmiyorsundur, değil mi?"

"Bilmiyorum ya! Kitaplarının iç sayfalarındaki imzalar da bir 'E' harfi görüyordum, ama hangi adın başharfi olduğunu sormayı düşünmemiştim. Peki ama yani?.. Sakın sen?.."

Sustum. Aklıma gelen, gelir gelmez de kendiliğinden biçim bularak, güçlü, som bir olasılık biçiminde karşıma dikilen düşünceyi ortaya vurmaktan, hatta kafamda barındırmaktan çekiniyordum. Birçok olay, durum birbirine eklendi, birbirine geçti, sıraya oturdu. Rastgele bir halkalar yığını olan zincir sımsıkı gerildi... Eksiksiz, kusursuz. Durumun gerçeğini, daha St. John bir ikinci cümleyi söylemeden, içgüdümle sezmiş bulunuyordum.

"Annemin kızlık soyadı Eyre'miş," diye anlatmaya başladı. "İki ağabeyi varmış. Birisi Gateshead'li Reed'lerin kızıyla evlenen papaz, öbürü geçenlerde Madeira'da ölen tüccar John Eyre. Eyre'in avukatı olan Mr. Briggs bize dayımızın öldüğünü ağustosta bildirdi. John Eyre, babamla arasında geçen bir kavgayı hiç bağışlamamış olduğu için bizleri de hiçe saymış ve bütün mirasını öbür erkek kardeşinin, yani yıllarca önce ölen papaz kardeşinin öksüz kızına bırakmış. Mr. Briggs'den birkaç hafta önce, bizim bir şey bilip bilmediğimizi soran bir mektup aldım. Bir kâğıt köşesine dalgınlıkla atılmış bir imza sayesinde ben bu yitik kızı bulmayı başardım. Gerisini de biliyorsun."

St. John gene gitmeye davrandı, ben sırtımı kapıya dayayarak önledim.

"Biraz daha konuşalım," dedim "Dur bir dakika daha... Şöyle bir kafamı toparlayayım." St. John şapkası elinde, pek serinkanlı duruyordu. "Yani, senin annen benim babamın kız kardeşiymiş öyle mi?"

"Evet."

"Yani benim halam?" St. John önümde hafifçe eğildi. "Benim amcam olan John da senin dayın oluyormuş, öyle mi? Sen, Diana, Mary, onun kız kardeşinin çocuklarısınız; ben de erkek kardeşinin."

"Tamam."

“Yani siz üçünüz benim hala çocuklarım oluyorsunuz. Damarlarımızdaki kanın yarısı aynı kan.”

“Evet... Birinci göbekten kardeş çocuklarıyız.”

Ona baktım. Demek ki üç kardeş bulmuştum artık... Sevebileceğim, övünebileceğim bir ağabeyle, birbirimize yabancıyken bile sevip beğendiğim iki abla! Bir gece ıslak toprağa diz çökerek, Kır Evi’nin kafesli, basık penceresinden içeri baktığım zaman acı bir umutsuzlukla ilgi karışımı bir duygu içinde seyretmiş olduğum o iki kız, benim en yakınlarım oluyordu. Beni kapı eşiğinde, yarı ölü bir halde bulmuş olan o gururlu, ağırbaşlı genç adam da halamın oğluydu demek! Kimsesiz bir zavallı için ne şahane bir buluntuydu bu!.. İşte, gerçek zenginlik buydu... Gönlü dolduran bir zenginlik... Gerçek, temiz sevgilerden oluşmuş bir gömü! Evet, paraya kavuşmak da sevindirici bir şeydi; ama ne de olsa insanı sorumluluk yüküyle neredeyse ezen ağır bir bağıştı. Oysa bu, cana can katan, insanı coşturan, parlak bir sevinçti. Yüreğim çarpmaya, kanım kaynamaya başlamıştı.

“Ah, ne güzel! Ne güzel!” diye ünledim.

St. John, “Önemsiz ayrıntılar peşinde koşarken işin aslını unutuyorsun, demedim mi ben sana?” diye gülümsedi. “Servete konduğunu haber verdiğim zaman adeta surat astın, şimdi bir hiç için heyecanlanıyorsun.”

“Ne demek istiyorsun yani? Bu senin için belki bir hiç olabilir; çünkü senin kız kardeşlerin var. Bir dayı kızın olmuş olmamış vızgeliyor. Ama benim kimsem yoktu dünyada. Sonra birden üç tane kocaman, hazır akrabaya kondum... Ya da sen sayılmak istemiyorsan, iki tane diyelim. Elbet sevinirim.”

Odanın içinde dolaşmaya başladım. Düşüncelerim, duygularım birbirini öyle kovalıyordu ki bunları kavrayıp düzene koymakta güçlük çekiyor, boğulacak gibi oluyordum. Boş duvara bakıyordum da kuyrukluyıldızlarla dolu bir gök gibi görünüyordu gözüme. Yıldızların her biri bana yeni bir amacın, yeni bir sevincin yolunu gösterir gibiydi: Hayatımı kurtarmış olanları şu âna kadar elim boş olarak sevmiştim, bundan böyle onlara yararım dokunabilirdi. Bir boyunduruk altında gibiydiler; ben onları kurtarabilirdim. Birbirlerinden ayrı düşmüşlerdi; ben onları kavuşturabilirdim. Şimdi bana nasip olan el bolluğuna,

bağımsızlığa onlar da sahip olabilirlerdi. Dördümüz aynı kanı taşımıyor muyduk? Yirmi bini eşit bölüşürsek her birimize beş bin düşerdi... Yeter de artar bile! Hem hak yerini bulur, hem de herkesin yüzü gülerdi. Oh! Konduğum miras bana ağır gelmiyordu artık: Salt para yığını olmaktan çıkmış, bir yaşam, umut, sevinç bağışı anlamına bürünmüştü.

Bütün bu düşünceler, duygular ruhuma dört bir yandan üşüştüğü sırada halim nasıldı, bilemem. Yalnız, biraz sonra St. John'un bir sandalye çektiğini, beni oturtmaya çalıştığını gördüm. Aynı zamanda, bana sakin olmamı söylüyordu. Ben, yardıma muhtaç, heyecanlı olduğumu kabul etmeyerek, onun elini ittim, gene bir aşağı bir yukarı dolaşmayı sürdürdüm.

"Yarın hemen Diana ile Mary'ye yaz, dönsünler buraya," dedim. "Bin sterlinimiz olsa kendimizi zengin sayarız, diyordu Diana. Öyleyse, beş bin sterlini küçümsemez."

St. John, "Bardaklar nerede?" diye sordu. "Sana biraz su vereyim. Sen de biraz duygularını toparlamaya çalış artık."

"Saçmalama! Mirasa konunca sen ne yapacaksın, onu söyle! Yad ellere gitmekten vazgeçip Rosamond'la evlenerek adam gibi bir ömür sürmeye razı olacak mısın?"

"Sayıklıyorsun sen! Ne dediğini bilmiyorsun. Çok birdenbire oldu bu senin için. Sinirlerin dayanmadı."

"St. John, sabrımı tüketiyorsun artık! Benim aklım başımda. Asıl sen beni ya yanlış anlıyorsun ya da yanlış anlamış gibi görünmeye çalışıyorsun."

"Belki biraz daha açık, ayrıntılı konuşsan seni daha iyi anlarım."

"Daha açık mı? Bundan açık ne olabilir? Söz konusu olan yirmi bini ölen adamın dört yeğeni arasında eşit olarak pay edersek her birimize beş bin düşeceğini de mi anlamıyorsun? Benim istediğim de senin hemen kızlara yazıp başlarına konan devlet kuşunu bildirmen."

"Senin başına konan devlet kuşu."

"Ben bu konudaki kendi görüşümü açıkladım. Soruna başka gözle bakmama olanak yok. Zalimcesine bencil, körcesine haksız, canavarcasına nankör olamam ben. Hem zaten, bir ev ve hısım akraba sahibi olmaya da kararlıyım. Kır Evi'ni sevdim ben. Orada oturacağız. Diana ile Mary'yi de sevdim; onlardan ayrılmayacağım. Beş bin sterlin

sahibi olmak beni sevindirir, işime yarar. Yirmi bin sahibi olmaksa işkence olur bana, ruhumu sıkar. Hem zaten, aslında, yasalar ne derse desin, bu paranın tümü benim hakkım değil ki! Böylece benim hiçbir işime yaramayacak olan bir şeyi sizlere bırakıyorum. Kuzum ne olur, tartışma falan olmasın! Kendi aramızda anlaşalım da bu işi hemen bitirelim."

"Aklına ilk gelene gidiyorsun. Bu işi enine boyuna günlerce düşünmelisin ki sözün geçerli sayılsın."

"Ha, senin tek derdin benim içtenliğimse sorun yok, o kolay. Yalnız sen böyle bir bölüşmenin hakça bir şey olduğunu kabul ediyorsun, değil mi?"

"Bir bakıma hakça sayılır ama hiç görülmedik bir davranış olur bu. Aslında, bu servetin tümü neden senin hakkın olmasın? Amcana dededen falan kalmamış ki! Kendi emeğiyle kazanmış. Kime isterse bırakır; o da, sana bırakmış. Yasa da bunu sana düşürdüğüne göre, vicdanın rahat olarak alabilirsin."

"Bu benim için vicdani olmaktan çok duygusal bir sorun," dedim. "Duygularımı doyuma ulaştırmak için hayatta o kadar az fırsat bulabildim ki şimdi bunu istiyorum. Sen beni yıl on iki ay üzsen, 'olmaz!' desen, tartışmalar çıkarsan gene de aklıma koyduğum bu nefis zevkten vazgeçiremezsin... Yani, büyük bir borcu kısmen ödeyebilmek, hısım akraba sahibi olmak zevkini."

"Sen şimdi böyle düşünürsün; çünkü para sahibi olmak, para sefası sürmek nedir bilmiyorsun. Yirmi bin sterline sahip olmak sana ne büyük bir saygınlık, toplumda ne yüksek bir yer kazandırır, önünde ne geniş olanaklar açar, zerrece fikrin yok. Onun için, şimdiden..."

Onun sözünü keserek, "Sen de benim kardeş sevgisine karşı duyduğum özlemi, açlığı, susuzluğu bilemezsin!" dedim "Ömrümde evim barkım, kardeşlerim olmadı. Şimdi ben bunları istiyorum, elde edeceğim de. Beni kardeşliğe kabul etmekten çekinmiyorsun ya?"

"Jane... Senin özverine gerek kalmadan da ağabeyin olurum ben senin, kız kardeşlerim de ablan olurlar."

"Ağabey mi? Öyle ya... Dünyanın öbür ucundan. Abla mı? Hem de nasıl! Onlar el kapılarında köle gibi çalışırken ben para içinde yüzeceğim. Kendim kazanmadığım, hak etmediğim paralara

boğulacağım boğazıma kadar. Siz beş parasız kalacaksınız. Tam eşitlik bu... Tam kardeşlik! Ne sıcak aile bağı! Ne candan akrabalık!"

"Ama, Jane... Bu ev, ocak, aile düşleri başka yoldan da gerçekleşebilir. Evlenirsin belki."

"Gene saçmalıyorsun! Evlenmek ha? Tanrı saklasın! Hiç evlenmeyeceğim ben."

"Büyük söyleme! Bu gibi aşırı laflar, şu sırada büyük bir heyecan içinde olduğunu gösteriyor."

"Büyük söylemiyorum! Duygularımı biliyorum ben. Evlenmek deyince ürperiyorum... Hele salt paramın hatırı için beni isteyen bir adamla! Zaten yabancılarda gözüm yok, kendi kanımdan olanları istiyorum ben... Bana iyice yakın olanları. Ne olur, gene söz ver ağabeyim olacağına! Bunu duyunca öyle sevindim, öyle içime sindi ki! İçinden geliyorsa gene söyle, ne olur!"

"İçimden geldiğini sanıyorum. Kız kardeşlerimi oldum olası çok sevmişimdir. Bu sevginin neye dayandığını da biliyorum: Onların iyi huylarına karşı duyduğum saygı, yeteneklerine karşı duyduğum hayranlık. Sen de dürüst, zeki bir kızsın. Düşünce, beğeni bakımından Diana ile Mary'ye benziyorsun. Senden hiçbir zaman sıkılmadım; tersine, çoktandır seninle konuşmak beni avutuyor, içimi açıyor. Sana gönlümde elbet bir yer açabilirim, kolaylıkla... Üçüncü, en küçük kız kardeşim olarak."

"Teşekkür ederim. Bu da bana bu gecelik yeter. Şimdi artık gidebilirsin."

"Ya okul, Miss Jane Eyre? Okulu artık kapatıyoruz, öyle mi?"

"Yok... Sen benim yerime geçecek birini bulabilinceye kadar ben öğretmenliği sürdürürüm."

St. John hoşnutluğunu belirterek gülümsedi. Tokalaştık, sonra o gitti.

Miras işini kendi gönlümce yoluna sokabilmek için yaptığım savaşımları, tartışmaları uzun uzun anlatmaya gerek yok. Güç bir işti bu ama benim de dediğim dedikti. Hala çocuklarım benim mirası eşit olarak bölüşmek konusundaki kararımın gerçekten kesin, değişmez olduğuna inanç getirdiler. Aslında benim bu isteğimi haklı görüyorlardı sanırım. Sonra benim yerimde olsalar kendilerinin de böyle davranmak isteyeceklerini de biliyorlardı. Sonunda, konuyu bir

hakem kuruluna sunmaya razı oldular. Hakem olarak Mr. Oliver'la güvenilir bir avukat seçtik. İkisi de benim düşünceme hak verdiler; böylece, dilediğim oldu. Devir kâğıtları hazırlandı, St. John, Diana, Mary ve ben, hepimiz mirası paylaşmış olduk.

90. Yunan mitolojisinde, baktığını taşa çeviren yılan saçlı, uğursuz tanrıça. (Ç.N.)

XXXIV

İşler yoluna girinceye kadar Noel yaklaşmış, tatil başlamıştı. Morton köy okulunu tatil süresi için kapadım. Yalnız, bu ayrılışın benim yönümden kısır olmaması için elimden geleni yaptım. İnsanın talihi açılınca sanki eli de açılıyor. Kendi elimize geçenin bir bölümünü başkalarına vermek, aslında içimizden kabaran duygu bolluğuna dışarı akacak bir yol açmaktır.

Okulumdaki köylü kızların beni sevmeye başladıklarını çoktandır seziyor, bundan büyük tat alıyordum. Şimdi, ayrılık sırasında, bu sezişlerimde yanılmamış olduğumu anladım. Kızlar sevgilerini açıkça belirttiler. Onların temiz yüreklerinde gerçekten bir yerim olduğunu görünce duyduğum mutluluk çok derindi. Yeni öğretmenleri gelince de onları unutmayacağıma, hemen her hafta gidip onlara ders öğreteceğime söz verdim.

Şimdi sayıları altmışı bulan kızların dışarı çıkmasından sonra kapıyı kilitlemiştim ki St. John Rivers çıkageldi. Elimde anahtar, öğrencilerimin en iyilerinden olan beş-altı kızla konuşmaktaydım. İngiltere'nin hiçbir köyünde bu kızlardan daha bilgili, daha saygılı, daha benlik sahibi genç hanımlara rastlayamazdınız. Bununla çok şey belirtmek istiyorum; çünkü İngiliz köylüleri zaten Avrupa'nın en bilgili, en saygılı, en benlik sahibi köylüleridir. Bu anlattığım günlerden beri Fransız, Alman, İtalyan köylülerini gördüm. Bunların en iyileri bile, benim Mortonlu kızlarla ölçülünce bilgisiz, kaba, uyuşuk geldi bana.

Kızlar gittikten sonra St. John, "Bütün bir mevsim didinmenin karşılığını gördün mü dersin?" diye sordu. "Çevrendeki insanlara gerçek bir iyilikte bulunmuş olduğunu bilmek sana kıvanç vermiyor mu?"

"Elbet veriyor."

“Hem de ancak birkaç ay çalıştın! Bütün ömrünü insanlık hizmetine adasan değmez mi?”

“Değer değmesine, ama benim bu işi ömrümün sonuna kadar sürdürmem olacak iş değil ki!” dedim. “Başkalarının yeteneklerini yetiştirmekle yetinemem, kendi yeteneklerimin de sefasını sürmek isterim. Şimdilik niyetim bu. Bana bir süre için okuldan söz etme. Artık okulu kapadım, dört başı mamur bir tatil yapmak niyetindeyim.”

St. John ciddileşerek, “Bu da nesi?” diye sordu. “Durup dururken bu ne heyecan? Ne yapacaksın?”

“Hareketli, çalışkan olacağım olabildiğim kadar. Önce işini görecek başka birini bulup Hannah’ya izin vermeni istiyorum.”

“Hannah’yı istiyorsun demek?”

“Evet... Birlikte Kır Evi’ne gideceğiz. Diana’yla Mary bir haftaya kadar geliyorlar. Onların gelişi için hazırlık yapmak istiyorum.”

“Anladım. Ben de senin bir geziye falan çıkacağını sanmıştım. Böylesi daha iyi. Hannah gelsin seninle.”

“Öyleyse lütfen söyle, yarın hazır olsun. Şu okulun anahtarı. Evinin anahtarını da yarın veririm.”

St. John anahtarı alarak, “Pek sevinçli olarak teslim ediyorsun bunu,” dedi. “Bu şen şakrak halini anlayamıyorum; çünkü bıraktığın işin yerine hangi işle uğraşacağını bilemiyorum. Şimdi artık hayatta ne gibi bir amacın, nasıl bir tasarın, dileğin var?”

“Hayatta ilk amacım Kır Evi’ni tavan arasından bodrumuna kadar gıcır gıcır temizlemek. Bundan sonraki amacım cila, bez parçalarıyla işe girişerek her yanı ayna gibi parlatmak. Üçüncüsü de bütün masaları, sandalyeleri, koltukları geometrik bir düzene sokmak. Sonra her odanın şöminesinde gürül gürül ateşler yanmasını sağlamak üzere o kadar çok odun, kömür alacağım ki iflas edeceksin. Son olarak da, Diana ile Mary’nin gelişinden iki gün önce Hannah ile ben mutfağa gireceğiz. Öyle yumurtalar çırpacağız, kuşüzümleri ayıklayacağız, öyle çeşit çeşit baharları değirmende çekeceğiz, öyle Noel pastaları yapacağız ki. Kısacası öyle mutfak törenleri düzenleyeceğiz ki anlatsam senin gibi toy gafiller bunu anlayamaz! Sözün kısası, amacım önümüzdeki perşembeden önce her şeyi Diana ile Mary için hazır duruma getirmek, geldikleri zaman onları prensesler gibi karşılayıp ağırlamak.”

St. John hafifçe gülümsedi. Hâlâ içi rahat etmemişti. “Bunların hepsi şimdilik iyi hoş, ama biraz da ciddi konuşalım,” dedi. “Bu ilk heyecan, ilk sevinç yatışınca kendine akraba sevgisinden, ev sefası sürmekten daha yüksek bir amaç arayacaksın elbet.”

“Dünyada bu saydıklarımdan daha güzel bir şey olur mu?”

“Yok. Jane, yok. Bu dünya bolluk, dirlik, düzenlik dünyası değil... Hiç kendini aldatma. Rahat da yoktur bu dünyada, onun için, sakın tembelleşme.”

“Tersine, arı gibi çalışmak niyetindeyim.”

“Jane, şimdilik hoş görüyorum seni. Yeni yaşamının tadını doya doya çıkarman, sonradan bulduğun akrabaların sefasını sürmen için sana iki aylık bir tatil tanıyorum. Yalnız umarım ki ondan sonra Kır Evi’nden Morton’dan, kardeş sevgisinden, uygar hayatın, para sahibi olmanın bencil huzuruyla rahatından daha ötelere çevirirsin gözlerini. Umarım ki o zaman gene, bir şeyler yapabilmek için, için içine sığmamaya başlar.”

Şaşkınlıkla ona bakarak, “St. John, böyle konuşman günah gibi geliyor bana,” dedim. “Ben sultanlar gibi rahat edip sefa sürmeye niyetlenirken sen, tutmuş, beni huzursuzluğa kışkırtmaya çalışıyorsun. Amacın ne?”

“Tanrı’nın sana emanet ettiği yetenekleri işe yarar duruma getirmek. Tanrı, elbet bir gün gelecek, sana bağışlamış olduklarının hesabını soracaktır. Gözüm her an üstünde olacak, Jane, bilesin bunu! Şu sıradan ev işlerine öyle aşırı bir heyecanla, hevesle sarılıyorsun ki! Bunu ayarlamaya çalış. Maddi, insancıl bağlara pek öyle dört elle sarılma. Vefanı, ateşini daha yüce, daha değerli amaçlar için sakla. Sudan amaçlar, geçici ölümlü şeyler için harcama kendini. Anlıyor musun, Jane?”

“Evet, Çince konuşsan bu kadar anlardım. Şu anda mutlu olmak için yüce, değerli nedenler var elimde. Ben de, ille mutlu olacağım işte! Sana da, güle güle!”

Gerçekten mutlu oldum Kır Evi’nde. Çok da çalıştım. Hannah da öyle. Altı üstüne gelmiş bir evin telaşı arasında bile benim bu derece şen şakrak olabileceğimi gördükçe Hannah bayılıyor, benim bütün gün nasıl yorulmadan temizlik işleriyle uğraştığımı, yemek yaptığımı gördükçe hayran oluyordu. Birkaç gün her yanı ayağa kaldırdıktan

sonra, kendi yarattığımız kargaşadan yavaş yavaş bir düzen oluşturmak büyük zevkti. Bu arada, ben birkaç parça yeni eşya almak için S... kasabasına kadar gitmiştim; çünkü hala kızlarım bana dilediğim değişikliği yapmak konusunda açık çek vermişler, bu iş için belirli bir de para ayırmışlardı. Her zaman kullandığımız oturma odasıyla yatak odalarına pek ilişmedim; çünkü o eski, gösterişsiz masalarla koltukları, yatak ve dolapları görmek Diana'yla Mary'ye en şık yenilikleri görmekten daha büyük mutluluk verecekti, bunu biliyordum. Gene de onların gelişlerine benim istediğim tatil heyecanını katabilmek için bir yenilik şarttı. Bu düşünceyle, ağır renkli, güzel yeni perdeler, halılar, çiniden, pirinçten aynalar, antika süs eşyaları, tuvalet masaları için yeni örtülerle aynalar edindim. Yedek bir odayla yatak odasını da eski maun eşyalarla, kızıl renkli kumaşlarla tepeden tırnağa yeniden döşedim. Aşağıdaki koridora kilim, yukarıdaki kata halılar serdim. Bütün bunlar olup bitince ev, dışarıdaki kışın ıssızlığıyla, buz kesmiş çıplaklığıyla çelişen canlı, renkli, alçakgönüllü bir yuva sıcaklığına kavuşmuş oldu.

Beklenen perşembe en sonunda geldi çattı. Kızları akşamüzeri umuyorduk. Daha alacakaranlık basmadan aşağıda, yukarıda şömineler yakıldı. Mutfakta her şey yerli yerindeydi. Hannah ile ben giyinip kuşanmıştık. Kısacası her şey hazırdı.

Önce St. John geldi. Bütün hazırlıkları bitinceye kadar evin semtine uğramasın, diye ona yalvarmıştım; zaten bizim işlerimizi çok bayağı, önemsiz bulduğu için o kendiliğinden uzak durmuştu. Şimdi içeri girince beni mutfakta, fırında pişmekte olan çöreklere bakarken buldu. Şömineye doğru yürüyerek, "Ee, hizmetçilik işinden hoşnut kaldın mı bari?" diye sordu.

Ben de buna karşılık vereceğim yerde, evi dolaşarak çalışmalarımın sonucunu denetlemesini söyledim. Onu buna razı etmek pek kolay olmadı. Dolaşırken de, benim açtığım kapılardan içeri şöyle bir göz atmakla yetiniyordu. Yukarısını, aşağısını böylece gezdikten sonra benim az zamanda böyle hatırı sayılır değişiklikler yapabilmem için herhalde çok yorulmuş, didinmiş olacağımı söyledi; ama evin güzelleştiğine sevindiğini falan belirten tek kelime söylemedi. Onun bu sessizliği benim hevesimi kırdı. "Belki de

yaptığım değişiklikler onun için değerli olan kimi eski anıları ortadan kaldırmıştır," diye düşündüm. Biraz kırgın bir sesle ona bunu sordum.

"Hiç de değil," dedi. "Tersine, eski anılara titiz bir saygı göstermiş olduğunu fark ettim. Ben senin bu iş üzerinde gerekenden daha çok kafa yormuş olmandan korkuyorum. Örneğin bu odanın düzeni için kim bilir kaç saat düşündün, uğraştın! Ha, aklıma gelmişken sorayım, okuduğum kitabın nerede olduğunu söyleyebilir misin bana?"

Kitabın raftaki yerini ona gösterdim. Aldı, her zamanki penceresine çekilerek okumaya başladı. Ne yalan söyleyeyim, hiç hoşuma gitmedi bu! St. John iyi bir insandı ama katı yürekli, soğuk olduğunu ileri sürdüğü zaman doğruyu mu söylemişti acaba? Yaşamın insancıl yönleri, gündelik zevkleri onu hiç sarmıyordu. O yalnızca bir amaç uğruna... Evet; ama gene de rahat, dirlik bilmiyordu. Onun o mermer gibi duru beyaz olan yüksek alnına, o ince yüz çizgilerine baktım, baktım da birden şu karara vardım: St. John hiçbir zaman iyi bir koca olamaz; onun karısı olmak kolay bir iş değildir. Onun Rosamond Oliver'a duyduğu sevginin iç yüzünü, içime doğmuşçasına, kavradım: Evet, bu yalnızca bir ten ateşiydi. Bunun etkisi altında kaldığı için onun kendi kendinden tiksinebileceğini, bu aşkı öldürüp yok etmek için çabalayabileceğini de anlıyordum. Bu aşktan ne kendisi, ne de karşısındaki için sürekli bir mutluluk ummamakta haklıydı. O, doğanın kahramanlar yaratmak üzere kardığı hamurdan yoğrulmuştu... Kanun koyucuların, devlet adamlarının, fatihlerin hamuru. Bu gibi kişiler yüce davalar için sağlam, dayanıklı birer temel taşıdırlar, ama günlük hayatta soğuk, ağır bir mermer direk kadar yersiz kaçar ve iç sıkarlar.

"Bu salon onun dünyası değil," diye içimden geçirdim. "Himalaya Dağları'na, yabani ormanları arasına yaraşır o. Tevekkeli değil ev yaşantısının durgunluğundan yaka silkiyor! Ona göre değil bu yaşantı. Ruhu, zekâsı durgunlaşıyor, bir bataklığa saplanmış gibi oluyor burada: Gelişemiyor, kendini gösteremiyor. Savaşın tehlike dolu ortamlarında, yiğitliğin ortaya konulduğu, kahramanlığın denendiği er meydanlarında boy gösterebilir... Bir üstün insan, önder olarak. Şu şömine karşısındaysa neşeli, dilli bir çocuk bile ondan daha üstün durumdadır. Misyonerlik mesleğini seçmekte haklıymış meğer; bunu anlıyorum şimdi."

Tam bu sırada Hannah oturma odasının kapısını hızla açarak, “Geliyorlar! Geliyorlar!” diye bağırdı.

Koca Carlo da sevinçle havlamaya başlamıştı. Dışarı koştum. Karanlık basmıştı artık. Tekerlek seslerini duydum. Hannah da bir fener yakıp yetişti. Araba çit kapısında durmuştu. Arabacı kapıyı açtı. Aşağıya önce bir tanıdık karaltı indi... Sonra bir ikincisi. Bir an sonra onların boynuna atılmış bulunuyordum. Yüzüm önce Mary’nin yumuşak yanağına değdi, sonra Diana’nın uzun buklelerine. Kahkahalar arasında kızlar önce beni, sonra Hannah’yı öptüler. Sevinçten yarı delirmiş durumda olan Carlo’yu okşadılar, heyecanla, “Ne var, ne yok?” diye sordular. “İyilik, sağlık,” karşılığını alınca da çarçabuk içeri daldılar.

Uzun, sarsıntılı araba yolculuğundan her yanları tutulmuş, gece ayazından da buz kesmişlerdi. Şöminedeki keyifli ateşin karşısında kendilerine geldiler. Arabacıyla Hannah bavulları, sandıkları içeri taşıyadursunlar, kızlar St. John’u sordular. O da bu sırada içeri girdi. Onun da boynuna sarıldılar. St. John onları yavaşça öptü, alçak sesle, “Hoş geldiniz,” dedi, sonra gene çalışma masasının başına geçti.

Onların yukarıya çıkabilmeleri için şamdanlarını yakmıştım, ama Diana önce arabacının ağırlanması için talimat verdi. Sonra iki kız kardeş benim arkamdan yukarı çıktılar. Odalarındaki değişiklikler, yenilikler –halılar, zengin renkli çini vazolar, aynalar– pek hoşlarına gitti, sevinçlerini açıkça belirttiler. Yaptıklarımın tam da onların zevkine göre olduğunu, yuvaya dönüş sevinçlerine yepyeni bir çeşni kattığını anlayınca sevindim.

Öyle tatlıydı ki o gece! Kızlar, iyice coşmuş, gülüp söyleyerek St. John’un sessizliğini kapatıyorlardı. Genç adam onları gördüğüne gerçekten sevinmişti, ama onların bu derece coşup sevinmelerini anlayamıyordu. Günün olayı, yani kız kardeşlerinin dönüşü onu da sevindirmişti, ancak, bu olayın yarattığı heyecan, koparılan curcunalar, keyifli gevezelikler sinirine dokunuyordu. “Yarın olsa da durulsak!” diye düşündüğü belliydi.

Bu sırada Hannah içeri girdi. Bu dar zamanda kapıya yoksul bir ailenin çocuğunun geldiğini söyledi. Çocuk, ölüm döşeğindeki annesini görmesi için, Mr. Rivers’ı almaya gelmiş.

“Neredeymiş bu kadın, Hannah?”

"Ta Whitcross sırtında, Küçükbey. Yaklaşık altı kilometre vardır. Yolu izi de yok. Hep bozkır, hep kayalık."

"Söyle çocuğa, geliyorum."

"Ah, küçükbeyciğim, gitmesen daha iyi olacak gibi gelir bana. Karanlıktan sonra gidilmez o yol. Bataklara geldin mi bastığın yeri göremezsin. Öyle de acı bir ayaz var ki bu gece... Rüzgâr bıçak gibi kesiyor mübarek! İyisi mi, 'Sabaha gelirim' de, küçükbey."

St. John dışarı çıkmış, pelerinini giymişti bile! Hiç sızlanmadan, hiç yakınmadan yola çıktı. Saat bu sırada dokuzdu. St. John ancak gece yarısı döndü. Aç, bitkin durumdaydı ama gittiği zamankinden daha mutlu görünüyordu. Bir görevi yerine getirmişti çünkü... Çaba harcamış, kendi zevkini feda edip başkasına iyilik etme gücünü denemişti. Bundan dolayı da kendi kendinden daha hoşnuttu.

Korkarım ki ondan sonraki bütün hafta genç papazın sabrını tüketti. Noel haftasıydı. Diana, Mary, ben kendimizi tek bir işe vermedik, neşeli, evcimen bir sefahat âlemine daldık sanki! Kır havası, kendi evlerinde olmanın özgürlüğü, zengin olmanın bilinci iki hala kızımın üzerinde bir iksir etkisi bırakmıştı. Sabahtan akşama akşamdan geceye, neşe içindeydiler. Konuşmak zaten sevdikleri bir şeydi. Pek nükteli, değişik, az, öz konuştukları için de onları dinlemek bana öyle tatlı geliyordu ki, bu zevki ve ara sıra onlara katılmayı başka her şeye yeğ tutuyordum.

St. John bizim neşemize sesini çıkarmıyordu, ama fırsat buldukça kaçıyordu bundan. Evde durduğu pek azdı. Zaten papazlığını yaptığı köy geniş, ahalisi dağınıktı. Hemen her gün çeşitli bölgelerdeki yoksulları, hastaları görmeye giderek vakit geçiriyordu. Bir sabah kahvaltı masasında Diana, bir süre dalgın düşündükten sonra, ağabeysine tasarılarını değiştirip değiştirmediğini sordu.

St. John, "Değiştirmedim, değiştirmeyeceğim de!" dedi. Sonra yeni yılda İngiltere'den ayrılmasının artık kesinleştiğini bildirdi.

Mary, "Ya Rosamond Oliver?" diye sordu. Bu sözler ağzından kaçmıştı besbelli; çünkü söyler söylemez pişmanlık belirten bir hareket yaptı.

St. John'un elinde bir kitap vardı; yemek sırasında okumak gibi soğuk, çevresindekileri iten bir huy edinmişti. Şimdi kitabını bıraktı, başını kaldırıp Mary'ye baktı. "Rosamond Oliver yakında

evleniyormuş," dedi. "S.nin en saygın, en değerli kişilerinden olan Mr. Granby'yle... Mr. Granby, Sir Frederic Granby'nin torunu, tek mirasçısıymış. Haberi dün Rosamond'un babasından aldım."

Diana ile Mary bir aralarında bakıştılar, bir bana baktılar. Sonra üçümüz birden St. John'a baktık: Genç adam tepeden tırnağa soğukkanlıydı.

Diana, "Söz pek birdenbire kesilmiş olsa gerek," diye fikir yürüttü. "Birbirlerini tanıyalı pek fazla olmasa gerek."

"Topu topu iki ay oluyormuş. Ekimde S.deki bir baloda tanışmışlar. Ama iki gencin birleşmesi için ortada hiçbir engel yoksa bu evlilik her bakımdan uygunsa (ki bu öyle) uzun zaman beklemek gereksizdir. Sir Frederic, kentteki konağı onlara verecekmiş. Bunun hazırlığı biter bitmez de düğün yapılacakmış."

Bu konuşmadan sonra St. John'la ilk olarak yalnız kaldığımızda, içimden ona bu duruma üzülüp üzülmediğini sormak geldi; ama hiç de avutulmayı ister gibi bir hali yoktu. Zaten onunla teklifsiz konuşmak alışkanlığını da yitirmiştim. Gene kabuğuna çekilmişti, bu kabuğun buz gibi sertliği karşısında benim dilim tutuluyordu. Sonra, beni kız kardeşleriyle bir tutmak için verdiği sözde de durmamıştı. Onlarla benim aramda durmadan ufak tefek ayırımlar gözetiyordu ki bunlar benim kanımı donduruyor, aramızda bir yakınlık yaratmak bakımından hiç de işe yaramıyordu. Kısacası, şimdi artık onun resmen akrabası olmuş, çatısının altında yaşıyordum ya, salt bir köy öğretmeni olduğum günlerden daha büyük bir uzaklık vardı aramızda. Onun bir zamanlar bana ne dereceye kadar açıldığını düşündükçe şu sıradaki soğukluğunu anlamakta güçlük çekiyordum doğrusu.

Bu yüzden, o gün birden başını kitabından kaldırıp bana bakarak, "Görüyorsun ya, Jane, savaş yapıldı, zafer kazanıldı!" dediği zaman az şaşırmadım. Bana gene böyle içten seslendiği için irkilmiştim, karşılık veremedim bir an. Şöyle bir duraladıktan sonra sordum:

"Ama, zaferleri çok pahalıya mal olan fatihler durumunda olmadığına emin misin? Böyle bir ikinci savaş, sonra kazanılacak zafer seni içinden yıkar sanırım."

"Ben sanmam," dedi. "Yalnız öyle olsa da ne çıkar? Artık bu tür bir savaş daha yapmama hiçbir zaman fırsat çıkmayacak. Bu olay bana

kararımı tam olarak verdirtti: Yolum artık açık, ben de bundan dolayı Tanrı'ya şükrediyorum!"

Başını gene kitabına eğdi! Sessizliğe gömüldük.

Diana'nın, Mary'nin, benim mutluluğumuzun o ilk coşkunluğu durulmaya başlayınca eski alışkanlıklarımıza, düzenli çalışmalarımıza dönmeye başladık. St. John da evde daha çok kalmaya başladı. Mary resim çizer, Diana beni dehşete yakın bir şaşkınlık ve hayranlık içinde bırakan ansiklopedik çalışmalarını sürdürür, ben de Almancamı ilerletmek için çabalarken St. John bir Doğu dili öğrenmeye çalışıyordu. Tasarladıklarını gerçekleştirebilmesi için bu dili bilmeyi zorunlu görüyormuş. Köşesinde böyle sessiz sedasız oturmuşken, kendini çalışmalarına iyice vermiş gibi görünürdü, ama o mavi gözlerinin, önündeki acayip sözlükten ayrılarak bizlerden yana kaymak, hatta arada saplanmak gibi bir huyu vardı. Bu gözler tuhaf, derin, dikkatli bir bakışla saplanırdı üzerimize. Bizim bakışlarımızla karşılaşır karşılaşmaz hemen çekilirdi, ama biraz sonra, gene aynı keskin dikkatle bizim masamıza dönerdi. Bunun ne anlama geldiğini merak ediyordum. Benim pek önemsemediğim bir şeye, yani haftada bir köy okuluna gidişime karşı onun gösterdiği ilgi, hoşnutluk da garibime gidiyordu. Hava bozuk olduğu zamanlar –kar, yağmur yağıyorsa ya da çok fırtına varsa– Diana ile Mary bana, "Gitme," diye diretirlerken St. John hep onların kaygılarını alaya alıyor, havaya bakmadan görevimi yapmaya beni itiyordu:

"Jane, sizin sandığınız kadar çıtkırıldım değil!" diyordu. "Dağ rüzgârlarına, sağanaklara, birkaç kar tanesine hepimiz kadar dayanabilir. Yapısı hem sağlam, hem de esnek. Böyleleri iklim değişikliklerine, daha gürbüz yapılılardan bile iyi dayanabilirler."

Çoğu zaman bir hayli yorgun, bazen de ıslanmış, üşümüş olarak eve döndüğüm vakitler dilim varıp da yakınamıyordum; çünkü dırdır edersem onun canını sıkacağımı biliyordum. O her konuda cesaretten, dayanıklılıktan hoşlanıyor, bunun tersi pek sinirine dokunuyordu. Yalnız, okula gideceğim günlerin birinde evde kalabilmem için izin çıktı; çünkü o sırada gerçekten soğuk almıştım. Benim yerime Diana ile Mary gittiler okula. Ben büyük odada oturmuş, Schiller okuyordum; St. John da o kargacık burgacık Doğu dili yazılarını sökmeye çalışıyordu. Oyalanmak için Almancadan kısa bir çeviri

yaptığım sıra gözlerim ondan yana kayınca gene o keskin mavi gözlerin üzerime dikildiğini gördüm. Bu gözler ne zamandır böyle dikkatle beni süzmekteydi bilemem; yalnız, bakışları, bütün keskinliğine karşın, o derece buz gibi soğuktu ki bir an yersiz bir korkuya kapılmaktan kendimi alamadım... Doğaüstü, doğadışı bir varlıkla karşı karşıyaymışım gibi geldi bana.

"Jane, ne yapıyorsun?"

"Almanca çalışıyorum."

"Almancadan vazgeçip Hintçe öğrenmeni istiyorum."

"Ciddi söylemiyorsun ya bunu?"

"O kadar ciddi söylüyorum ki mutlaka dediğimi yaptıracağım sana. Nedenini de söyleyeyim."

O sırada kendisinin de Hintçe öğrenmeye çalıştığını ama ilerledikçe, önceden öğrendiklerini unuttuğunu anlattı. Bir öğrencisi olur da derslerin üzerinden onunla birlikte döne döne geçebilirse çok yararı olacak, öğrendikleri aklına daha iyi yerleşebilecekmiş. Bir süre öğrenciliğe kız kardeşlerinden birini mi, yoksa beni mi seçeceğini bilememiş, sonunda bende karar kılmış; çünkü en sebatlımızın ben olduğunu anlamış. Ona bu yardımı yapar mıymışım? Zaten bu özverim pek de uzun sürmeyecekmiş; çünkü onun İngiltere'den ayrılmasına şunun şurasında üç ay bir şey kalmış.

St. John kolay kolay "hayır" denilecek adamlardan değildi. Onun üzerinde bıraktığınız her izin, ister iyi olsun, ister kötü, çok derine gittiğini, bir daha hiç silinmeyeceğini sezinliyordunuz. Ben de, "Peki," dedim.

Diana eve döndüğü zaman kendi öğrencisinin bu arada St. John'un öğrencisi olup çıktığını gördü, güldü. O da, Mary de, kendileri olsa Hintçe öğrenmeye dünyada razı olmayacaklarını söylediler. St. John, serinkanlılıkla, "Biliyorum," dedi.

Onun öğretmenlikte pek sabırlı ve dayanıklı, bir o kadar da titiz olduğunu çok geçmeden öğrendim. Benden çok şey bekliyordu. Beklediğini verdiğim zaman da hoşnutluğunu kendince belirtiyordu. Zamanla üzerimde öyle bir etki sahibi olup çıktı ki düşünce özgürlüğüm kalmadı, diyebilirim. Onun ilgisi, hatta övgüsü, ilgisizliğinden çok daha tedirgin ediciydi. Artık o yanımızdayken serbestçe konuşup gülemez olmuştum; çünkü içimden kısılası bir ses

durmadan bana onun gülüp söylemekten hoşlanmadığını yineliyordu. Onun yalnız ciddilikten hoşlandığını hiç kafamdan silemediğim için yanında uçarı, şakacı olmak, ciddi olmayan bir şey yapmaya çalışmak boşunaydı. Dondurucu bir büyünün etkisi altında kalmış gibiydim. St. John, "Git," deyince gidiyor, "Gel," deyince geliyor, "Yap," deyince yapıyordum. Hiç de hoşnut değildim bu kölelikten. Her seferinde, "Keşke bana karşı eski ilgisizliğinde kalsaydı," diye içimden geçiriyordum.

Bir gece, yatmadan önce, kız kardeşleriyle ben ona iyi geceler diliyorduk, âdeti olduğu üzere kardeşlerini öptü, gene âdeti olduğu üzere bana elini verdi. Diana'nın da şakacılığı üzerindeydi o gece (Diana, St. John'un iradesinin kölesi değildi; çünkü kendi iradesi, kendine göre, ağabeysininki kadar etkindi).

"St. John, sözde Jane senin üçüncü kardeşin olacaktı ama hiç kardeş gibi davranmıyorsun ona karşı," diye takıldı. "Onu da öpsene!"

Beni St. John'a doğru itti. Ben Diana'nın bu yaptığına biraz kızdım, tuhaf bir sıkılganlığa kapıldım. Ben böyle düşünceler, duygular içinde bocalarken St. John başını eğdi. Yüzünün o Grek heykellerini andıran profili benim yüzümle bir hizaya gelmişti. Gözleri soru sorarcasına gözlerimi deldi geçti... Sonra St. John beni öptü. "Mermerden ya da buzdan bir öpücük" diye bir şey olsa onun öpüşünün bu sınıfa gireceğini söyleyebilirdim. Belki de "deneme öpüşü" diye bir şey olsa gerek; çünkü St. John'un öpüşü tam bir deneme öpüşüydü; hatta öptükten sonra bıraktığı etkiyi anlamak için beni şöyle bir süzdü. Ne var ki çok çarpıcı olmamıştı bu etki. Kızarıp pembeleştiğimi hiç sanmıyorum; belki de biraz solgunlaşmışımdır bile; çünkü bu öpüş yüzüme vurulan bir damga gibi gelmişti bana.

St. John o geceden sonra bu küçük töreni hiç aksatmadı. Benim bu sıradaki sessizliğimde, ciddiliğimde çekici bir yön bulur gibiydi. Bana gelince, onu hoşnut etmek isteğim her gün artıyordu. Yalnız, bunun için yaradılışımın yarısını yadsımak, kişiliğimin yarısını baskı altında tutmak, eğilimlerimi gerçek kalıplarından söküp çıkararak kendimi yaradılışıma uygun olmayan kalıplara sokmak gerektiğini her gün biraz daha açıkça hissediyordum. St. John beni hiç ulaşamayacağım bir düzeye yükseltmeye çalışıyordu. Onun saptadığı bu yere erişebilmek için her an çabalamak beni harap ediyordu.

Olmayacak bir şeydi bu... Benim düzensiz yüz çizgilerimi onun o duru, klasik yüz kalıbına sokmak, benim ışığa göre değişen yeşil gözlerime onun o deniz mavisi gözlerinin değişmez rengini vermek kadar olanaksız...

Şu var ki o sırada benim bir tutsak gibi elimi kolumu bağlayan yalnızca St. John'un etkisi değildi: Son zamanlarda bir boynu büküklük gelmişti üzerime. İçin için kemiren bir dert yüreğime girmiş, mutluluğumu daha doğarken emip boğuyordu: merak, kaygı.

Sevgili okurum, bütün bu değişikler arasında Edward Rochester'ı unutmuş olduğumu sanıyorsunuz belki de. Bir an bile unutmamıştım. O hep aklımdaydı; çünkü ona olan sevgim gün ışığında dağılıverecek bir sis ya da yağmur yağınca yıkılıverecek bir kumdan kale değil, mermer üzerine yontulmuş bir yazıydı ki mermer var olduğu sürece silinmezdi. Efendimin başına neler geldiğini öğrenmek isteği hiçbir zaman yakamı bırakmıyordu. Morton'dayken evime her girişte hemen bunu düşünmeye başlardım. Şimdi de Kır Evi'nde her gece yatak odama çekilir çekilmez bu düşünceyle yüz yüze geliyordum.

Avukat Briggs'le miras sorunu üstüne mektuplaşırken, Mr. Rochester'ın nerede, nasıl olduğu konusunda bilgi sormuştum. Yalnız, St. John'un tahmin ettiği gibi, Mr. Brigss'in, Mr. Rochester konusunda hiçbir bildiği yokmuş. Bunun üzerine, Mrs. Fairfax'a mektup yazarak efendimize ilişkin bilgi istemiştim. Bunun sorunu çözümleyeceğine inanıyordum; çünkü mektubuma hemen karşılık alacağımı sanıyordum. İki hafta geçip de bir ses çıkmayınca şaşkınlık içinde kaldım. Hele aradan iki ay geçtiği halde postadan hâlâ bir şey çıkmadığını gördükçe müthiş bir merak, kaygı beni pençesinin içine almaya başladı. Bir mektup daha yazdım.

Öyle ya, belki ilk mektup kaybolmuştu. Bu yeni atılımlardan sonra yeni bir umut başladı. Bu kezki umudum da öncekiler gibi birkaç hafta parladı, sonra soldu, sönükleşti: Ne bir mektup gelmişti, ne bir haber. Bir yılın yarısı boşuna bir bekleyişle geçtikten sonra umudum bütün bütün söndü, ruhum gerçek bir karanlığa gömüldü.

Bahar bütün güzelliğiyle çevremde pırıl pırıldı; ama ben bunun tadına varamıyordum ki! Yaz yaklaşıyordu. Diana beni avutabilmek çabasıyla, "Hasta bir halin var, seni deniz kıyısında bir yere götüreyim," diyordu. St. John buna razı olmuyor, benim eğlence, tembellik değil,

çalışmak ihtiyacında olduğumu söylüyordu. Şimdiki yaşayışım pek amaçsızmış, bir erek, bir amaç gerekmiş bana! Bu eksildiği gidermek için olacak, bana verdiği Hintçe derslerini daha da uzattı, ağırlaştırdı. Beni daha çok çalışmaya zorluyor, ben de, budalalar gibi, ona karşı gelmeyi hiç düşünmüyordum. Elimde değildi ona karşı gelmek.

Bir gün dersimize her zamankinden daha durgun, daha tasalı olarak gelmiştim. Bu, pek üzücü bir düş kırıklığından ileri geliyordu. Hannah o sabah bana bir mektup geldiğini söylemişti. Ne zamandır beklediğim haberin en sonunda geldiğini sanarak aşağıya koştuğumda yalnızca Mr. Briggs'den, önemsiz bir iş pusulası bulmuştum. Çok acı gelmişti bu bana, biraz da ağlamıştım. Şimdi, bir Hintli yazmanın elinden çıkmış olan eğri büğrü şekillerin üzerine eğildikçe, gözlerim gene yaşlarla dolmaya başladı.

St. John beni yanına çağırtarak bir şeyler okuttu. Okurken sesim birden titredi, kelimeler hıçkırıklarımın arasında boğuldu. Büyük odada ikimiz yalnızdık. Diana piyano çalıyor, Mary de bahçeyle uğraşıyordu. Nefis bir mayıs günüydü... Açık, güneşli, esintili. St. John benim ağlamam karşısında hiçbir şaşkınlık göstermedi. Neden ağladığımı da sormayarak yalnızca, "Biraz bekleyelim de kendini toparla," dedi.

Ben hıçkırıklarımı bastırmaya çalışırken o hiç istifini bozmadan, sabırla bekledi. Yazı masasına yaslanmış otururken, hastasının hastalık gereği olan, olağan karşılanan bir krizini bilim gözüyle izleyen, sona ermesini bekleyen bir hekime benziyordu. Hıçkırıklarımı susturup gözlerimi kuruladım, bu sabah biraz rahatsız olduğuma ilişkin bir şeyler geveledikten sonra gene dersimi okumaya başladım, bitirmeyi de başardım. St. John kitaplarımızı kaldırdı, masasının gözüne kilitledi.

"Şimdi de benimle yürüyüşe çıkıyorsun, Jane," dedi.

"Diana'yla Mary'yi de çağırayım," dedim.

"Yok, bu sabah bir tek arkadaş istiyorum kendime; o da sen olacaksın. Hadi, giyin de mutfak kapısından çık. Vadi yoluna sap... Ben şimdi geliyorum."

Kesin, buyurgan, sert karakterli kimselere karşı davranışım, oldum olası, ya bütün boyun eğmek ya da azimle başkaldırmak olmuştur. Her zaman da, önceleri karşımdakinin iradesine boyun eğmişimdir, bardağı

taşıran damlaya kadar; sonra, bir anda, kimi zaman bir yanardağ şiddetiyle patlayarak, başkaldırmışımdır. O anda ise başkaldırmak için bir neden olmadığı gibi benim gücüm de yoktu. Onun için St. John'un dediklerini harfi harfine yerine getirdim. On dakika sonra, küçük vadinin içinden geçen bir kır yolunda, onunla yan yana yürümekteydim.

Rüzgâr batıdan esiyordu, tepelerin üzerinden, bozkır fundalarının tatlı kokusuyla yüklü olarak. Gök lekesiz mavilikteydi, bahar yağmurlarından kabarmış olan dere de coşkun ve dupduru, güneşin altın ışınlarıyla gökyüzünün maviliğini yansıtıyordu. Dere boyunca ilerledikçe keçiyolu sona erdi, çimenlerin üzerinden yürümeye başladık. Yosun gibi yumuşak, zümrüt gibi yeşil olan bu çimenlerin arasına minicik beyaz çiçekler, yıldız gibi sarı papatyalar serpiştirilmişti. Tepeler çevremizi olduğu gibi kuşatmıştı sanki; bu küçük vadi dağların ta arasına sokulmuştu.

Sıra sıra kayaların ilk öncülerine ulaştığımızda St. John, "Şurada dinlenelim biraz," dedi.

Bu kayalar bir boğazın ağzında nöbetçi gibi dikilmişlerdi. Boğazın ardında dere bir çağlayan olup aşağı dökülüyor, tepeler çimenlerle çiçekleri üzerlerinden silkip atarak dağlaşıyordu. Bu dağların tek giyimi bozkır fundası, tek süsü yalçın kayalardı artık. Vadinin tenhalığı burada ıssız bir yaban halini alıyor, doğa, tazelikten uzaklaşarak yalın bir görkeme bürünüyordu. Yalnızlığın son sığınağı, sessizliğin son kalesiydi sanki burası.

Yere oturdum. St John yakınımda, ayakta duruyordu. Bir dağlara baktı, bir de vadiye. Bakışları derenin kıvrımlarına takıldı gitti. Bu bakışlar sonra döndü, sulara renk veren bulutsuz gökte boylu boyunca dolaştı. St. John şapkasını çıkararak alnını, saçlarını rüzgârın okşamasına bıraktı. Dağların ruhuyla konuşuyormuş gibiydi; gözlerinde de bir şeylerle vedalaşırmış gibi bir bakış belirmişti.

"Gene göreceğim buraları, düşlerimde," diye mırıldandı. "Ganj Irmağı'nın kıyısında uyurken... Daha sonra, daha karanlık bir ırmağın başında, daha derin bir uykuya teslim olurken..."

Garip bir sevgiyi belirten acayip sözlerdi bunlar. Yurtsever bir adamın, bırakıp gitmek üzere olduğu yurduna karşı beslediği ateşli bağlılık! St. John yanıma oturdu. Uzun zaman sessiz durduk. Ne o

bana bir şey dedi, ne de ben ona. Sonra St. John, "Altı haftaya kadar yolcuyum, Jane," dedi. "Yirmi haziranda Hint Okyanusu'na doğru yola çıkacak bir gemide kamaramı ayırttım."

"Tanrı seni korur elbet; çünkü sen kendini ona adadın."

"Evet," dedi. "Zaten bana sevinç ve övünç veren de bu. Yanılmaz bir efendinin işçisiyim ben. İnsan kılavuzluğunda çıkmıyorum yola. Hepsi de benim gibi cılız bir solucandan ibaret olan insanların kusurlu kurallarına, yanılabilen denetimlerine bağlanmış olmayacağım. Benim önderim, yasam, yol gösterenim yanılmaz ve kusursuzdur. Bütün çevremdekilerin de aynı bayrak altında, aynı amaç uğrunda toplanmayışları bana çok tuhaf geliyor."

"Hepimizde senin gücün, yeteneğin yok ki! Zayıf olanların güçlülere ayak uydurmaya çalışması da aptallık olur."

"Zayıfları demek istemiyorum ben; aklıma bile getirmiyorum onları. Ben yalnızca bu göreve layık olanlara, bu görevi başarabilecek olanlara sesleniyorum."

"Bunların sayıları az, bulunmaları da zor olsa gerek."

"Doğru söylüyorsun. Yalnız, bir kez de bulduk mu bu gibi kimseleri heveslendirmek, atılım yapmaya özendirmek şarttır. Onlara kendi yetilerini öğretmek, Tanrı'nın bunları niçin bağışladıklarını anlatmak, kulaklarına Tanrı çağrısını fısıldamak, kısacası onlara Tanrı'nın seçkin kulları arasında bir yer göstermek boynumuzun borcudur."

"Bu kimseler gerçekten bu işin adamıysalar zaten kendi yürekleri bu çağrıyı onlara iletmez mi?" dedim. Çevremin müthiş bir büyüyle sarılmaya başladığını hissediyor gibiydim. Bu büyüyü hem ortaya vuracak; hem de pekleştirecek, geri alınmaz bir sözün söyleniverereceğinden ödüm kopuyordu. St. John,

"Ya senin yüreğin ne diyor, bakalım?" diye sordu.

İçimden vurulmuşçasına ürpererek, "Yüreğim susuyor benim," dedim. "Susuyor."

O derin, amansız ses, "Öyleyse onun yerine ben konuşmak zorundayım," dedi. "Jane, benimle Hindistan'a gel. Yardımcım, ülkü arkadaşım olarak gel."

Vadi de, gökyüzü de fıldır fıldır döndü; dağlar, tepeler yerinden oynayıp dalgalandı. Gaipten bir çağrı duymuştum sanki. Gökten inen

bir haberci, “Buraya gel, bize yardım et!” diye seslenmiş gibiydi. Yalnız, ben havari değildim ki! Haberciyi göremiyordum, çağrısına karşılık veremiyordum.

“St. John! Acı biraz bana!” diye adeta inledim.

Boynuna borç bildiği bir şeyde, ne acıma ne de pişmanlık tanımayan birisi vardı karşımda.

“Tanrı da, doğa da seni bir misyonerin eşi olmak üzere yaratmış,” dedi. “Sana bedensel güzellikten çok ruhsal cevher bağışlamışlar. Aşk için değil, çalışmak için yaratılmışsın. Bir misyoner karısı olmalısın sen... Olacaksın mutlaka. Benim olacaksın... Sahip çıkıyorum sana. Zevkim için değil, önderimin hizmetinde kullanmak için.”

“Bana göre değil bu,” dedim. “İçimden gelmiyor ki! Tanrı’nın beni çağırdığını hissetmiyorum.”

Benim ilkin böyle söyleyeceğimi hesaba katmıştı; onun için, sinirlenmedi, hatta sırtını arkasındaki kayaya dayayıp da kollarını göğsünde kavuşturduğu zaman onun uzun, çetin bir direnmeye kendini hazırlamış, bu direnmenin sonuna kadar yetecek bir sabır yığınağı sağlamış olduğunu anladım. Bu direnmenin kendisi için fetihle sonuçlanacağına da karar vermiş bulunuyordu.

“Jane, alçakgönüllülük, bir Hıristiyan için gerekli olan erdemlerin temel taşıdır,” dedi. “Bu iş bana göre değil demekte haklısın. Kime göre olabilir ki? İçinden bu çağrıyı duyanlardan acaba hangisi kendini bu yüce göreve layık görmüştür? Ben, örneğin, bir toz, bir kül yığınından ibaret olduğumu biliyorum. Havari Paulus gibi ben de günahkârların en birincisi olduğumu itiraf ediyorum, ama alçak ve kirli oluşumdan yılarak yolumdan dönmek aklıma gelmiyor. Önderimi biliyorum çünkü: O kudretli olduğu kadar da adildir. Büyük bir görevin yapılması için cılız bir araç seçmişse de kendi yüceliğinin, bilgisinin sonsuzluğu sayesinde bizim yetersizliğimizi kapatmanın yolunu bulacaktır. Sen de benim gibi düşün, Jane... Benim gibi Tanrı’ya güven. Senden istediğim, sırtını Sonsuzlukların Kayası’na yaslamandır. Bizim insanca zayıflıklarımızın yükünü bu Kaya’nın kolaylıkla çekeceğinden hiç kuşkun olmasın.”

“Misyonerlik hayatını anlamıyorum ben. Misyonerlerin çalışmaları üstüne hiçbir inceleme yapmış değilim.”

“Bu konuda ben, bütün yetersizliğime karşın, sana gereken yardımda bulunabilirim. Yapacağın işleri saati saatine kararlaştırır, hep sana destek olur, dakikası dakikasına yardım edebilirim. Başlangıçta yaparım bunu. Çok geçmeden senin de benim kadar güçlü, becerikli olup çıkacağına inanıyorum; çünkü senin ne kadar cevherli olduğunu biliyorum. Ondan sonra da artık benim yardımıma ihtiyacın kalmaz.”

“Bu yeteneklerim, cevherim, neymiş, neredeymiş? Ben bilincinde değilim bunların. Sen konuştukça içimden bir şeylerin kaynayıp coştuğunu duymuyorum; bir kıvılcımın parladığını, bir hevesin kıpırdadığını, sevinçli bir sesin yükseldiğini duymuyorum. Ah! Şu anda içimin nasıl ışıksız bir zindana benzediğini elimde olsa da sana gösterebilsem! Bu zindanın en dip köşesinde tek bir zavallı korku zincire vurulmuş bekliyor: Senin etkine kapılarak altından kalkamayacağım bir işe atılmak korkusu!”

“Sana vereceğim karşılık hazır, Jane. Dinle beni. İlk tanıştığımızdan beri gözüm hep senin üzerinde. Tam on aydır seni kendim için bir inceleme konusu yaptım. Bu arada çok çeşitli denemelerle senin değerini kendi kendime kanıtladım. Köy okulunda senin alışkın olmadığın, yaradılışına da pek uymayan bir işi titizlikle, gayret ve dürüstlükle, çok iyi başardığını gördüm. İşini hem nezaketle, hem de söz geçirerek yaptığını gördüm: Öğrencilerine sözünü geçirebildiğin kadar kendini sevdirmesini de biliyordun. Birden servete konmuş olduğunu öğrenince gösterdiğin sakinlik bana sende Demas’ın[91] günahından arınmış bir ruh bulunduğunu gösterdi... Para hırsı sende yoktu. Servetini ille dörde bölmek istedin, bu istekte de direndin. Paranın ancak dörtte birini kendine ayırarak dörtte üçünden, salt hakseverlik uğruna vazgeçtin. Bu da bana senin ruhunun, özveri heyecanından, ateşinden zevk duyduğunu gösterdi. İlgi duyduğun bir çalışmadan, benim isteğim üzerine vazgeçerek benim ilgilendiğim bir çalışmaya başlamakta gösterdiğin uysallık, o gün bugündür bu çalışmada gösterdiğin yorulmak bilmez çaba, karşılaştığın güçlükler karşısında gösterdiğin sarsılmaz direnç, serinkanlılık... Bütün bunlar benim aradığım yetilerdir Jane; sen uysal, çalışkan, vefalı, özverili, kararlı, yürekli bir insansın. Duygulusun, incesin, kahramansın. Kendine güvensizlik duymaktan vazgeç artık. Ben sana gözüm kapalı

güveniyorum. Hindistan'da okul işletmek, Hint aydınlarına yol göstermek gibi işlerde sen bana paha biçilmez yardımlarda bulunacaksın."

Beni saran demirden bir kefen gitgide sıkıyordu sanki. Aklımın yavaş yavaş, kesinlikle çelinmeye başladığını seziyordum. Gözlerimi istediğim kadar yumayım, St. John'un bu son sözleri o âna kadar kapalı gibi duran bir yolu az çok aralamıştı. Şimdiye kadar bana amaçsız, yönsüz gibi gelen çalışmalarım, onun eliyle yoğrulmuş, belirli bir biçim almıştı.

St. John benden bir karşılık bekliyordu. Düşünüp taşınabilmek için bir çeyrek saat zaman istedim.

"Hay hay!" dedi, ayağa kalkarak boğaza doğru ilerledi. Orada kendini bir yamaç üzerine attı, uzanıp yattı.

"Onun benden istediklerini yapabilirim; bunu olduğu gibi görmek, kabul etmek zorundayım," diye düşünmeye başladım. "Ömrümün yettiği kadar elbette. Yalnız, gücümün Hint güneşine pek uzun dayanabileceğini sanmıyorum. Peki, ya o zaman? St. John, işin orasına aldırmıyor. Ecelim gelince, o içi huzurla, inançla dolu olarak beni Tanrı'ya teslim edecektir. Durum açık. İngiltere'den ayrılırsam sevilen ama bomboş bir anayurttan ayrılmış olacağım. Edward Rochester İngiltere'de yok artık... Olsa bile bana ne? Şimdi bana düşen, onsuz yaşayabilmektir. Beni ona kavuşturabilecek bir mucize bekler gibi günden güne sürüklenerek oyalanmak dünyanın en gülünç, en iradesiz tutumu olur. St. John'un bir zamanlar dediği gibi, hayatımın yiten amacının yerine bir yenisini koymam şart. Onun şimdi bana sunduğu amaç da dünyanın en yüce, en şanlı amacı değil mi? Kökünden sökülen sevdaların, yerle bir olan umutların bıraktığı boşluğu doldurmak için bundan daha güzel amaç mı olur? 'Evet' demem gerekiyor galiba ama gene de içim titriyor. Yazık! St. John'la gidersem benliğimin yarısını geride bırakmış olacağım. Ya buradan Hindistan'a, oradan da mezara gidinceye kadarki zaman nasıl geçecek? Bal gibi biliyorum. Bu da gün gibi ortada olan bir şey. St. John'u hoşnut etmek için saçımı süpürge etmekle geçireceğim ömrümü; onu hoşnut da edeceğim, benden istediğinin en özünü, en âlâsını vererek. Onunla gidersem, ısrarla istediği bu fedakârlığı yaparsam tam yapacağım: Bedensel, ruhsal her şeyimi ateşe atacağım ki kendimi tam

kurban etmiş olayım. St. John beni hiçbir zaman sevemez, ama beğenecektir. Ona ruhumda, şimdiye kadar hiç görmediği güçler, hiç bilmediği zenginlikler bulunduğunu göstereceğim. Evet, ben de onun kadar canla başla, onun kadar gık demeden, alın terimi hak ederek çalışabilirim.

Demek ki onun istediği yapılabilir. Yalnız tek bir nokta –ürkünç bir nokta– olmasa... Bana evlenme önermese! Karısı olmamı istiyor ama şu karşı uçurumdaki yalçın dev kayalar kadar bile sevgi beslemiyor bana karşı. Bir askerin iyi bir silaha vereceği değeri veriyor bana. Bu da bana vız gelir, onunla evli olmamak koşuluyla. Ama, onun bu hesap kitaplarla, böyle soğukkanlılıkla tasarılarını uygulamasına, işi benimle evlenmeye vardırmasına nasıl izin verebilirim? Onun beni sevmediğini bile bile yüzüğünü nasıl taşıyabilirim? Bana göstermekte kusur etmeyeceği yakınlıklara, kalıptan ibaret olduklarını bile bile nasıl dayanabilirim? Gösterdiği her sevgi belirtisinin, davası uğruna katlanılan bir mihnet olduğunu her an bilmeye dayanabilir miyim? Yok, yok... Böyle bir acıya katlanmak korkunç bir şey olur. Dayanamam buna! Onunla kız kardeşi olarak gidebilirim, karısı olarak değil. Söyleyeyim bunu."

Yamaca doğru baktım: St. John orada, yere serilmiş bir sütun gibi, kıpırtısız yatıyordu. Yüzü bana doğru dönüktü; gözleri dikkat dolu, keskin, gülümser. Hemen yerinden fırlayarak yanıma geldi.

"Hindistan'a gitmeye razıyım," dedim. "Özgür olarak gidebilmek koşuluyla."

"Sorduğuma verdiğin bu karşılık açık değil, Jane. Ne demek istiyorsun... Açıkla biraz."

"Şimdiye kadar sen benim manevi ağabeyimdin, ben de senin manevi kardeşin. Bunu böyle götürelim. Birbirimizle evlenmemiz doğru olmaz."

Başını "hayır" gibilerden sarstı: "Bu durumda manevi kardeşlik sökmez. Gerçekten kız kardeşim olsaydın işler değişirdi, seni yanıma alır giderdim, evlenmeye gerek görmezdim. Ama, bu durumda beraberliğimizin nikâhla perçinlenip kutsanması zorunlu, yoksa beraber olamayız. Önümüze bir sürü engel çıkar. Bunu sen göremiyor musun, Jane? Düşün biraz. Çok aklı başında bir insansın. Anlayacaksın."

Düşündüm, ama ne denli aklı başında bir kız olursam olayım ancak şu sonucu çıkarabiliyordum: St. John' la ben birbirimizi karıkoca olacak gibi sevmiyorduk; onun için de, evlenmemiz doğru olmazdı. Bunu ona söyledim.

"St. John," dedim, "ben seni bir ağabey gibi seviyorum, sen de beni kız kardeşin gibi seviyorsun. Bunu böyle yürütelim."

Sert, kesin bir ifadeyle, kısaca, "Olmaz... Olamaz!" dedi. "Yürümez öyle. Benimle Hindistan'a geleceksin ama unutma. Söz verdin."

"Koşullu olarak."

"Koşulu moşulu karıştırma şimdi. İşin can alıcı yönüne, benimle Hindistan'a gidip orada benim yardımcım olmaya bir diyeceğin yok ya! Bana elini vermiş sayılırsın, geri çekemeyecek kadar da dürüstsün. Şimdi düşünmen gereken tek bir sorun var: Atıldığın işi en iyi biçimde başarmanın yolu. İç içe girmiş, çapraşık olan ilişkilerini, duygularını, düşüncelerini, isteklerini yalınlaştır, hepsini tek bir amaca bağla: Büyük Efendi'nin hizmetinde canla başla, başarılı olarak çalışmak! Bunun için de, bir yoldaşa ihtiyacın var... Kardeş olamaz bu. Ne de olsa gevşektir kardeşlik bağı. Kocan olması gerek. Ben de kız kardeş istemiyorum. Kız kardeşimi her an elimden alabilirler. Bir eş istiyorum. Hayatta yeter derecede söz geçirebileceğim, ölüme kadar da kesin olarak elimde bulundurabileceğim tek yardımcı ancak karım olabilir."

Onu dinlerken baştan ayağa ürperdim. Etkisini iliklerimde, baskısını elimde, ayağımda duyuyordum.

"Öyleyse benden başkasına bak sen, St. John. Kendine uygun birini ara."

"Amacıma uygun birisini, demek istiyorsun. Kutsal görevimi yürütebilecek birisi. Bak sana gene söylüyorum: Evlenmek isteyen benim önemsiz, bedensel varlığım değil, içimdeki misyonerdir."

"İyi ya, ben de bu misyonere bütün gücümü, yardımımı bağışlayacağım. İstediğin bundan ibaret değil mi? Ama kendimi vermeyeceğim. Varlığımın özünü, çekirdeğini verdikten sonra, varsın kabuğum eksik kalsın, ne çıkar? Misyonerin işine nasıl olsa yaramaz bu kabuk. Bende kalsın, daha iyi."

“Kalmasın. Kalamaz. Tanrı yarım bağışla yetinir mi, eksik kurban kabul eder mi sanıyorsun? Ben Tanrı’nın davasını güdüyorum. Seni O’nun bayrağı altına çağırıyorum. O’nun adına çalıştığıma göre ikiye bölünmüş bir bağlılığa razı olamam. Bir bütün olmalı.”

“Gönlümü Tanrı’ya seve seve veririm,” dedim. “Sen nasıl olsa istemiyorsun.”

Bu sözleri söylerken sesimde, duygularımda gizli, acı bir alay olmadığına yemin edemem, sayın okurum. Şimdiye kadar St. John’dan gizliden gizliye ürkmüştüm; çünkü onu anlayamamıştım. Bir bilmeceydi: Ne kadarı melek, evliya; ne kadarı sıradan bir ölümlü insan... Şimdiye kadar bilememiştim bunu. Şu konuşmamız sırasında birçok gerçek ortaya serilmekte, onun kişiliği açıklığa kavuşmaktaydı. Zayıf yönlerini görüyor, anlıyordum artık. Şuracıkta, şu bozkır yamacında, benim kadar zayıf, kusurlu bir âdemoğlunun ayakları dibinde oturmakta olduğumu kavrıyordum. St. John’un gerçek kişiliğindeki despotluk, katı yüreklilik sırıtıvermişti. Onun bu kusurlarını görüp, bir melek olmadığını anlar anlamaz ben de yürek bulmuştum. Karşımda benimle eşit olan bir insan vardı; tartışmaya tutuşabileceğim, gerekirse karşı gelebileceğim bir insan.

Son cümlemi söyledikten sonra St. John hiç sesini çıkarmamıştı. Ben de, biraz sonra, yüreğimi pekiştirerek başımı kaldırdım, yüzüne baktım. Bana dikili duran gözlerinde hem hoşnutsuz bir şaşkınlık, hem de keskin bir merak okunuyordu.

“Bunun ciddi bir sorun olduğunu lütfen unutmayalım,” dedi. “Hafife alırsak günaha girmiş oluruz. Jane, gönlünü bir kez insanların sevgisinden kopararak Tanrı’ya verdin mi, artık senin için başlıca mutluluk ve amaç, yeryüzünde Tanrı’nın etkisini geliştirmek olacaktır. Bu amaca hizmet için ne gerekirse hemen yapmaya can atacaksın. Her yönden birleşirsek ortaklaşa çabalarımızın nasıl hız kazanacağını sen de göreceksin! Bunu görünce bütün ufak tefek heveslerden vazgeçeceksin. Sevgi mevgi gibi sudan şeyleri bahane etmeden, önemsiz kişisel duyguların türünü, derecesini hesaba katmadan sen de bu birleşmenin bir an önce gerçekleşmesi için çırpınacaksın.”

“Öyle mi?” diye kısaca sordum; yüzüne baktım.

Uyum yönünden güzelse de durgun sertlikleriyle insanı ürküten o yüz çizgilerine, buyurgansa da açık olmayan alnına, parlak, derin,

keskin bakan gene de hiç yumuşamayan gözlerine, o uzun boylu, etkileyici, soylu yapısına baktım; kendimi onun "karısı" olarak düşündüm. Yok! Olanağı yoktu bu işin! Onun çömezi, dava yoldaşı olsaydım, iyi! Bu sıfatla onun yanı sıra denizler, dağlar aşar, Doğu güneşlerinin altında, Asya çöllerinde ırgatlar gibi çalışır, onun cesaretini, inancını, gayretini kendime örnek alarak egemenliğine sessizce boyun eğer ve hırslarına güler geçerdim; onun ruhundaki misyonerle erkeği ayırt ederek birine en derin saygıyı gösterirken öbürünün kusurlarını gönülden bağışlayabilirdim. Çok zaman acı çekeceğim kesindi; hele bedenim sımsıkı bir boyunduruğa geçirilmiş gibi olacaktı, ama gönlüm özgür, içim rahat olurdu. Yalnız, boş dakikalarımda kendi içime döner, tutsak alınmamış, özgür duygularımla, düşüncelerimle arkadaşlık edebilirdim. Ruhumun, onun hiçbir zaman giremediği, bütünüyle kendimin olan köşe bucakları bulunurdu. Buralarda onun sert disiplininin kurutamadığı, ölçülü savaşçı adımlarının çiğneyemediği taptaze duygular filiz sürerdi. Ama, onun karısı olarak –hep yanı başında, hep onun yönetimi, baskısı altında– ruhumun ateşini hep kısık olarak tutmak, için için tutuşurken gık diyememek... İşte bu çekilmezdi.

"St. John!" dedim.

Buz gibi bir sesle, "Evet?" diye sordu.

"Gene söyleyeceğim: Bir misyoner yoldaşın olarak seninle gitmeye candan razıyım ama karın olarak, hayır! Seninle evlenip senin bir parçan olamam."

Soğukkanlılıkla, "Benim bir parçam olman şart, yoksa gelemezsin," dedi. "Ben, daha otuzuna basmamış bir adam, Hindistan'a yanımda on dokuz yaşında bir kızla nasıl gidebilirim... evli olmazsak! Nasıl birlikte yaşayabiliriz –kimi zaman baş başa, kimi zaman vahşi kabileler arasında–?"

Ben biraz sertlenerek, "Pek güzel yaşayabiliriz," dedim. "Diyelim ki ben senin gerçek kız kardeşinim ya da bir erkeğim, senin gibi bir papaz."

"Kız kardeşim olmadığın biliniyor. Seni bu sıfatla tanıtamam, yoksa ikimizi de kuşku altında bırakırım. İkincisine gelince erkek kafası gibi işleyen bir kafan var, ama yüreğin kadın yüreği; yürümez bu iş."

Burun kıvırarak, “Yürür, yürür!” dedim, “hem de bal gibi! Yüreğim kadın yüreği ama sana karşı değil. Sana karşı yalnız bir arkadaş, bir kardeş sevgisi, yakınlığı var içimde. Bir çömezin ustasına karşı duyduğu saygı, hayranlık ve bağlılık var. Başka hiçbir şey yok, korkma!”

St. John, kendi kendine konuşur gibi, “Tam bana göre, tam benim istediğim,” diye mırıldandı. “Yalnız, ortada engeller var. Onları yıkmak gerek. Benimle evlenirsen pişman olmazsın Jane, inan bana. Evlenmemiz şart. Bak, gene söylüyorum, başka çıkar yolu yok bunun. Hem zaten evlendikten sonra birbirimizi sevmeye başlarız elbette. Bu da birleşmemizi senin gözünde bile haklı gösterir.”

“Senin dediğin sevgiyi küçümsüyorum ben!” demekten kendimi alamayarak ayağa kalktım, onun karşısına geçip sırtımı kayaya dayadım. “Bana sunduğun yalancı sevgi olmaz olsun, St. John! Şunu bil ki bana böyle bir şey sunduğun için gözümden düşüyorsun.”

St. John biçimli dudaklarını kısarak gözlerini bana dikti. Öfkelenmiş miydi, şaşırmış mıydı, pek kolay anlaşılmıyordu, yüzünün ifadelerine o kadar söz geçirebilen bir insandı ki!

“Senden böyle bir sözü hiç beklemezdim,” dedi. “Kendimi küçük düşürecek bir şey yaptığımı, söylediğimi sanmıyorum.”

O dakikadaki uysal duruşu içime dokundu; soylu, sakin tutumu bana gene de saygı aşıladı.

“Söylediklerimi bağışla, St. John. Yalnız, böyle rastgele konuştumsa suç sende. Anlaşamadığımız bir konu attım ortaya. Bu yönden yaradılışlarımız birbirine öylesine aykırı ki bu konuyu hiç açmasak daha iyi olur. Şu sevginin lafı bile bizi birbirimize düşürmeye yetiyor, kendisi karşımıza çıksa ne yaparız, neler duyarız! Sevgili kuzenim, vazgeç şu evlenme işinden, unut bunu.”

“Hayır!” dedi. “Çoktandır kurduğum bir tasarı bu benim. Yüce amacıma ulaşmamı sağlayacak tek yol. Ama şimdilik, üstelemekten vazgeçiyorum artık. Yarın Cambridge’e gideceğim, vedalaşmam gereken birçok arkadaşım var orada. İki hafta kalacağım. Bu sırada sen de benim önerimi şöyle enine boyuna bir düşün. Şurasını unutma ki ‘hayır’ dersen bana değil, Tanrı’ya ‘hayır’ demiş oluyorsun. Tanrı, benim aracılığımla sana yüce bir geleceğin yolunu açıyor. Bu yola ancak benim karım olarak girebilirsin. Benim karım olmayı reddettiğin

anda kendini ömür boyu bencil rahatlıklar, kıvrak karanlıklar yoluna mahkûm etmiş olursun. Bu durumda da, belki, dinden döndükleri için kâfirden beter sayılanlar arasında yer alırsın. Bunu düşün, ayağını denk al!"

St. John sözlerini bitirmişti. Bana arkasını dönerek gene, "Bir ırmağa baktı, bir de dağlara..."[92] dedi.

Yalnız, bu kez duygularını içinde hapsetti. Artık beni, duygularını açmaya layık bulmuyordu besbelli. Onun yanı sıra eve doğru yürürken bana karşı beslediği bütün duyguları o çelik sessizliğinde okuyabiliyordum: Yumuşak başlılık beklediği yerde direnmeyle karşılaşan sert, despot bir kimsenin umut kırıklığı; karşısındakinde hoş görmediği, paylaşamadığı duygular, düşünceler bulan soğukkanlı, katı bir kimsenin hoşnutsuzluğu... Kısacası, bir erkek olarak, St. John'un içinden, başıma vura vura beni isteğine razı etmek geliyordu. Ters tutumlarıma sabırla dayanıyorsa düşünüp tövbe etmem için böyle uzun bir süre tanıyorsa bu salt, gerçek inanç sahibi bir din adamı olmasındandı.

O gece kız kardeşini öptükten sonra benimle tokalaşmayı bile unutmak daha işine geldi; hiç sesini çıkarmadan yanımızdan ayrıldı. Onu bir arkadaş olarak çok sevdiğim için bu kasıtlı soğukluk kalbimi kırdı; o kadar ki gözlerim yaş içinde kaldı.

Diana, "Anladığıma göre yürüyüş sırasında St. John'la kavga etmişsiniz," dedi. "Hemen arkasından koş, Jane. Şimdi taşlıkta seni bekleyerek oyalanıyordur. Barışırsınız."

Böyle durumlarda hiç gururlu değilimdir; gururlu olmaktansa mutlu olmak benim için her zaman yeğdir. Koştum St. John'un arkasından. Merdivenin alt başında duruyordu.

"İyi geceler, St. John," dedim.

Pek sakin bir tutumla, "Sana da, Jane," dedi.

"Ver elini öyleyse," dedim.

Öyle soğuk, öyle gevşek sıktı ki elimi! O gün aramızda geçenler onu iyice sinirlendirmişti. Ne kadar yakınlık göstersem yumuşamayacaktı. Ağlayıp sızlansam bile yararı yoktu. Barışmak niyetinde değildi. Ondan şu sırada tatlı bir gülümseyiş, dostça bir söz

ummak boşunaydı. Öyleyken, gene de ruhunun dindar yönü sabırlı, sakindi. “Beni bağışlıyor musun?” diye sordum. Kin gütmek huyu olmadığını, zaten gücenmediği için beni bağışlamasının söz konusu olmadığını söyledi, yanımdan ayrıldı. Keşke bir vuruşta beni yere yıksaydı!

91. Hz. İsa’nın havarilerinden Paulus’un çömezi olan Demas, onun tutsak olarak götürüldüğü Roma’ya kadar gitmiş, sonra onu yarı yolda bırakarak memleketi Selanik’e dönmüştür. (Ç.N.)

92. Walter Scott’un bir şiirinden. (Y.N.)

XXXV

St. John ertesi gün Cambridge'e gideceğini söylemişti ama gitmedi. Yolculuğunu bütün bir hafta erteledi. İyi ama sert, vicdanlı, gene de amansız bir insanın, kendisini kızdıran birisine nasıl yaman ceza verebileceğini bu hafta süresince bana kanıtladı. Tek bir düşmanca davranışta bulunmadan, bir tek sitem, kötü söz söylemeden bana, gözden düştüğümü her an belirtmeyi başardı.

Sakın dindarlık ruhuna sığmayan bir kin güttüğü sanılmasın. Elinde her türlü olanağı olsa bile benim tek kılıma zarar gelsin istemezdi. Hem yaradılış hem de ilke bakımından, garez bağlamak, öç almak gibi şeylere burun kıvırmayan bir insandı. Onu küçük gördüğümü söylediğim için bağışlamıştı beni, ama sözlerimi unutmuş değildi; ömrümüz boyunca da unutmayacaktı. Bana her bakışında gözlerinden anlıyordum ki bu sözler onunla benim aramda havaya yazılmıştır. Ne zaman konuşsam benim sesimde yeniden bu sözleri duymaktaydı; bana her verdiği karşılığın tınısında bu sözlerin yankısı gizliydi.

Benimle konuşmazlık etmiyordu; hatta her sabah gene eskisi gibi beni çalışma masasına çağırıp ders yaptırıyordu. Görünüşte bana karşı davranışı gene aynıydı, ama eskiden davranışındaki, sözlerindeki, beni adeta büyüleyen o yakınlık yok olmuştu. Görünüşte hiç değişmemekle birlikte eski yakınlığımızı iyice ortadan yok etmekte gösterdiği ustalık onun o hınzır erkek yönüne zevk veriyordu sanırım. Ruhundaki din adamının paylaşmadığı, doğru bulmadığı bir zevk. Kısacası, bana karşı artık et, kemik olmaktan çıkmış, mermer bir heykel kesilmişti. Gözleri soğuk, parlak, ince birer mavi elmas, dili konuşan bir makineydi... O kadar!

Bütün bunlar işkenceydi benim için... Sonu gelmez bir Çin işkencesi; çünkü beni sürekli olarak için için kızdırıp tasalandırarak, diken üstünde tutarak yıkıyor, mahvediyordu. Bana öyle geliyordu ki

yanılıp karısı olsam bu tertemiz ruhlu, soylu, iyi adam beni çok geçmeden, tek bir damla kanımı akıtmaksızın öldürebilirdi de onun o lekesiz vicdanına hiçbir suçluluk gölgesi düşmezdi. Bunu, özellikle, onu yatıştırmaya kalktığım zamanlarda seziyordum. Kendi üzgünlüğüme karşılık onda hiçbir üzgünlük bulamıyordum. Aramızdan kara kedi geçmesi onu hiç tasalandırmıyor, eski halimize dönmek için hiçbir özlem duymuyordu. Kaç kereler, gözlerimden ip gibi dökülen yaşlar, birlikte okuduğumuz sayfayı ıslattı, ama onun üzerinde zerrece etkisi olmadı... Sanki yüreği gerçekten taş ya da demirdi. Bu arada kız kardeşlerine karşı eskisinden daha sıcak davranıyordu. Sanki yalnız bana karşı soğuk davranması aramızdaki soğukluğu belirtmeye yetmezmiş gibi bir de çelişkinin silahını kullanıyordu. Bunu kötülüğünden değil de ilke olarak yaptığından eminim.

Cambridge'e gitmesinden önceki gece, gün batarken bahçede dolaştığını gördüm. Ona bakarken şimdi bana karşı buz gibi soğuk davranan bu adamın bir zamanlar hayatımı kurtardığını, yakın akrabam olduğunu düşündüm, onunla yeniden dost olmak için son bir çaba göstermek içimden geldi. Dışarı çıktım, küçük çit kapısına yaslanmış olduğu yere yaklaştım. Hemen konuyu açarak, "St. John, senin bana hâlâ kızgın olmana çok üzülüyorum," dedim. "N'olur, dost olalım."

Hiç istifini bozmadan, "Ben zaten dost olduğumuzu sanıyorum," dedi; ayın doğuşunu seyretmeyi sürdürdü.

"Yok, St. John, eski dostluğumuz kalmadı artık. Bunu sen de biliyorsun."

"Kalmadı mı? İşte bu kötü. Ben sana karşı hiçbir garez duymuyorum. Her zaman senin iyiliğini isterim."

"Buna inanırım, St. John; çünkü sen hiç kimsenin kötülüğünü isteyemezsin... Eminim bundan. Ama, ben senin yakın akrabanım. Düpedüz yabancılara karşı gösterdiğin iyi niyetten daha özel bir yakınlık bekliyorum senden."

"Elbet beklersin. Zaten ben de seni bir yabancı gibi tutmuyorum ki!"

Bunu soğukkanlılıkla, hiç istifini bozmadan söyleyişi yeter derecede yıldırıcı, gurur kırıcıydı. Benliğimin, öfkemin sesini

dinleseydim hemen kaçardım yanından. Gelgelelim, içimde öfkeden, gururdan daha derin duygular vardı. Bu adamın yeteneklerine, ilke sahibi oluşuna son derece hayrandım. Onun dostluğu değerliydi, önemliydi benim için. Bunu yitirmek beni çok üzüyordu; yeniden kazanmak sevdasından hemen vazgeçecek değildim.

"Böyle mi ayrılacağız, St. John? Hindistan'a giderken de böyle mi bırakıp gideceksin beni?"

O zaman, aya bakmaktan vazgeçerek, bana doğru döndü: "Hindistan'a gittiğim zaman seni bırakıyor muyum, Jane? Ne demek? Sen de benimle gelmiyor musun Hindistan'a?"

"Seninle evlenmezsem gelemeyeceğimi söyledin ya!"

"Sen de benimle evlenmiyorsun, öyle mi? Demek kararın karar?"

Sevgili okurlarım, bu soğukkanlı, sert yaradılışlı kişilerin, buz gibi sözleriyle insanı ne büyük bir dehşete salabileceklerini, bilmem, benim kadar siz de biliyor musunuz? Bunların öfkelerinde dağlardan kopmuş çığ gibi bir şey vardır, hoşnutsuzluklarında da bir buz çatırdaması.

"Hayır, St. John, seninle evlenmeyeceğim," dedim. "Kararım karar."

Çığ yerinden oynamış, azıcık öne doğru kaymış, ama henüz üzerime çökmemişti.

"Gene soruyorum," dedi. "Buna hayır deyişin neden?"

"Önce, beni sevmediğin içindi," dedim. "Şimdiyse, benden adeta nefret ettiğin için hayır diyorum sana. Seninle evlenirsem öldürürsün beni. Daha şimdiden öldürüyorsun."

Bembeyaz kesildi... Kâğıt gibi beyaz. "Seni öldürür müyüm? Şimdiden mi öldürüyorum? Bu tür sözleri ağ-zına alman uygun değil... Çünkü şiddet dolu, asılsız, bir kadının ağzına yakışmayan sözler bunlar. Senin için hiç de iyi bir not verdirtmiyor. Sertçe kınamak gerek bu sözleri. Başkası olsa hiç bağışlamaz ama bence karşımızdakileri yetmiş yedi kez bağışlamak boynumuzun borcudur."

İşte şimdi her şey tamam olmuştu. İlk dargınlığımızı unutturayım derken bu dargınlığın henüz kapanmamış olan yara yerinin üzerine yeni, daha derin bir yara açmıştım... Artık hiç kapanmamacasına!

"Artık benden gerçekten nefret edeceksin," dedim. "Seninle barışmaya çalışmak boşuna. Temelli düşman oldun bana." Bu

sözlerimle bir yara daha açmıştım. Daha da kötüsü, bu sözler az çok gerçeği belirtiyordu. St. John'un o kanı çekilmiş dudakları titredi. Öfkesinin çelik bıçağını iyice bilemiştim artık, biliyordum bunu. İçim burkuldu. Hemen onun elini kavrayarak, "Sözlerimi yanlış yöne çektin," dedim. "Seni üzüp kızdırmayı hiç istemiyorum ben, inan bana."

Zehir gibi acı bir ifadeyle gülümsedi, elini kesinlikle elimden çekti. Hatırı sayılır bir duralamadan sonra, "Artık sözünü geri alıyorsundur," dedi. "Hindistan'a gitmekten vazgeçiyorsun, öyle değil mi?"

"Hiç de değil!" dedim. "Senin yardımcın olarak gelirim."

Bundan sonra çok uzun bir sessizlik çöktü. Bu sırada genç papazın içinde, doğayla disiplin arasında ne gibi çarpışmalar geçiyordu bilmem. Ancak, mavi gözlerinde acayip ışıklar yanıp sönüyor, yüzünün üzerinden garip gölgeler geçiyordu. Sonunda, "Benim yaşımda bekâr bir erkekle genç bir kadının birlikte yolculuk etmeye kalkışmalarının saçmalığını anlatmıştım sana. Bir daha bunun sözünü bile etmeyeceğini sanırdım. Anlayamamışsan senin hesabına üzüldüm," dedi.

Sözünü kestim. Böyle elle tutulur bir sitemde bulunması bana birden yürek vermişti. "Mantıklı düşün, St. John... Saçmalamaya başlıyorsun. Benim önerim karşısında dehşete düşmüş gibi numaralar yapıyorsun ama aslı yok bunun; çünkü yüksek bir zekân var; ne demek istediğimi anlayamayacak kadar ahmak ya da kibirli olamazsın. Bak gene söylüyorum: İstersen senin çömezin olurum ama karın, asla!"

Benzi gene kül gibi soldu. Yalnız, geçen seferki gibi gene duygularına kapılmayı önledi. Kesin, sakin bir ifadeyle, "Karım olmayan bir kadın çömez, benim işime gelmez," dedi. "Demek ki benimle gelemiyorsun. Yalnız, önerin içtense Londra'dayken gider, evli bir misyonerle konuşurum, onun karısına yardımcı olarak gidersin. Böylece, sözünden dönmek, davayı bırakmak şerefsizliğinden de kurtulmuş olursun."

Sizin de bildiğiniz gibi ben hiçbir zaman resmen söz vermiş, bir davaya katılmış değildim. Onun için, şimdi bu sözler biraz gereksiz derecede sert, despotça kaçıyordu. "Ortada şerefsizlik, sözden dönme, davayı bırakma diye hiçbir şey yok," dedim. "Hindistan'a, hele

yabancılarla gitmeye, en ufak bir zorunluluğum yok. Seninle olsa birçok şeyleri göze alabilirdim; çünkü sana karşı hayranlık, kardeş sevgisi besliyorum, sana güveniyorum. Beri yandan kiminle gidersem gideyim, o iklime pek dayanamayacağımı da kesinlikle biliyorum."

St. John, "Ha! Canından korkuyorsun!" diye dudak büktü.

"Elbette. Tanrı bana canımı, sokağa atayım, diye vermedi ya! Senin istediğini yapmak da bence hemen hemen kendimi öldürmek olur. Zaten, yurdumdan ayrılmaya karar vermeden kesinlikle inanç getirmek istediğim bir şey var: Acaba burada kalmakla insanlığa daha yararlı olamaz mıyım?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Uzun uzun anlatmamın gereği yok. Çoktandır beni kuşku, korku içinde bırakan bir sorunum var benim. Bu kuşkularımı gidermedikçe hiçbir yere ayrılamam."

St. John, "Ben senin aklının da, kalbinin de nerede olduğunu biliyorum," dedi. "İçinde günah olan bir aşk yaşatıyorsun. Şimdiye kadar çoktan başını ezmeliydin bunun; lafını ederken yüzün kızarmalıydı. Aklın hâlâ Mr. Rochester'da, değil mi?" Doğru söylüyordu. Bunu sessizliğimle itiraf ettim. "Onu mu arayacaksın?"

"Nerede olduğunu, ne yaptığını öğrenmem şart."

"Öyleyse bana düşen, seni dualarımda anmak, Tanrı'ya seni büsbütün defterden silmemesi için gönülden yalvarmaktan ibarettir. Ben sende O'nun seçkin kullarından birini bulur gibi olmuştum. Ama Tanrı'nın görüşü insanoğlunun görüşünden başkadır. Tanrı'nın dediği olur."

Bunları söyledikten sonra, çit kapısını açıp geçti, koruluğa daldı. Çok geçmeden, onu göremez olmuştum. Eve dönüp salona girdiğimde Diana'yı, düşünceler içinde pencere başında buldum. Diana benden epey boyluydu. Elini omzuma koydu, eğilerek yüzümü süzdü.

"Jane," dedi. "Şu günlerde hep heyecanlı, huzursuz, solgunsun. Mutlaka bir derdin var. St. John'la konuştuğunuz işin ne olduğunu bana söylemez misin? Yarım saattir pencereden sizi gözetliyorum. Böyle casusluk yapışımı hoş gör ama ne zamandır aklımdan olmayacak şeyler geçiyor da! St. John tuhaftır..." Diana duraladı. Ben de sesimi çıkarmadım. Biraz sonra, "St. John çoktandır senin için kendince bir şeyler tasarlıyor," dedi. "Bundan eminim. Ne zamandır sana karşı,

başka hiç kimseye göstermediği ilgiyi, yakınlığı gösteriyor... Ama, neden? Keşke seni seviyor olsa. Seviyor mu, Jane?"

Diana'nın o serin elini aldım, kendi ateş gibi yanan alnıma koydum. "Sevmiyor, Diana... Zerre kadar sevmiyor."

"Öyleyse gözleri neden hep sende? Neden hep seninle baş başa kalmak istiyor? Mary ile ben şu sonuca vardık ki St. John seninle evlenmek istiyor."

"Öyle. Evlenme önerdi bana."

Diana ellerini çırptı: "Biz de hep bunu ummuştuk, bunu istemiştik zaten! Ona evet diyeceksin, değil mi, Jane? O zaman o da İngiltere'de kalır."

"Ne gezer, sevgili Diana! Onun benimle evlenmek istemesindeki tek amaç, Hindistan'a yanında götürebileceği bir iş arkadaşı sağlamak."

"Ne? Seni Hindistan'a mı götürmek istiyor?"

"Evet."

Diana, "Çılgınlık!" diye söylendi. "Kuzum, sen orada üç ayda ölür gidersin! Yok, Hindistan'a gitmeyeceksin sen. Razı gelmedin ya, Jane?"

"Evlenme önerisini geri çevirdim ama..."

"O da bundan müthiş burkuldu besbelli, öyle değil mi?"

"Müthiş! Korkarım hiçbir zaman bağışlamayacak beni. Oysa yanında kardeşi olarak gideceğimi söylemiştim."

"Çok aptallık etmişsin, Jane! Bir düşünsene bu işi: Ardı arkası kesilmez bir yorgunluk... Hem de yorgunluğun en güçlü kuvvetlileri bile öldürdüğü bir iklimde... ki sen zayıf, dayanıksızsın. St. John –bilirsin onu– seni yapamayacağın işlere sürükleyecektir. Öğle saatlerinde bile dinlenmene izin vermeyecektir. Ne yazık ki onun her isteğini yerine getirebilmek için sen de kendini zorluyorsun. Bunu gördüm ben. Onunla evlenme isteğini geri çevirecek cesareti bulabildiğine şaşıyorum. Onu sevmiyorsun demek?"

"Bir koca olarak, hayır."

"Yakışıklı çocuktur."

"Ben de o kadar alımsızım ki birbirimize dünyada denk olamayız."

"Alımsız mı? Laf! Bal gibi çekicisin, hoşsun. Hem de tatlısın. Kalküta güneşinin altında kebap olursan yazık değil mi?" Sonra, Diana, St. John'la gitmek düşüncesinden temelli vazgeçeyim diye bana yürekten yalvarmaya başladı.

“Zaten ister istemez vazgeçeceğim,” dedim, “çünkü biraz önce gene ona yardımcı olarak gitmeyi önerdim, beni ayıpladı. Uygunsuz olurmuş bu. Evlenmeden gitmek lafını ağzıma yakıştıramamış. Sanki işin başından beri ona kardeş gözüyle bakmamışım gibi! Ondan ağabeylik beklememişim gibi!”

“Seni sevmediğini nereden biliyorsun, Jane?”

“Bu konudaki konuşmalarını bir duysan! Kendisi için değil de, bir misyoner olarak evlenmek istediğini kaç kez söyledi bana! Benim aşk için değil, çalışmak için yaratılmış olduğumu söylüyor. Şu var ki, bana sorarsan, aşk için yaratılmamışsam, evlilik için de yaratılmadım demektir. Tuhaf olmaz mı, Diana... insana salt işe yarar bir araç gözüyle bakan bir erkeğe bir ömür boyunca bağlanmak?”

“Düşüncesine bile dayanılmaz böyle bir şeyin! Normal değil! Olmayacak şey!”

“Hem sonra, şimdi ona karşı yalnızca bir kardeş sevgisi besliyorum, ama karısı olmak zorunda kalırsam zamanla içimde ona karşı, elimde olmayarak, azap dolu acayip bir aşk uyanabilmesi de olasıdır. Çünkü öyle üstün bir insan ki! Hallerinde, duruşlarında, konuşmalarında çok zaman bir görkem seziliyor. Böyle bir şey olduğu zaman da hayatım artık büsbütün çekilmez olur. Benim sevgimi istemez o. İçimdekileri dışa vurursam beni ayıpladığını, hoşnutsuzluk duyduğunu bana sezdirir. Eminim buna.”

“Oysa, iyi insandır.”

“İyi, büyük insan! Ne var ki, kendi yüce amaçlarının peşinde koşacağım derken, benim gibi küçük kişilerin haklarını, duygularını unutuveriyor, bu yüzden de zalim oluyor. En iyisi, önemsiz, kendi halinde kişiler onun yolundan çekilmeli, yoksa çiğner geçer... İşte geliyor. Ben gideyim, Diana!”

St. John’un bahçeye girdiğini görmüştüm, hemen yukarı koştum. Ama akşam yemeğinde onunla gene yüz yüze gelmek zorunda kaldım. Masa başında her zamanki gibi sakin, rahattı. Ben de, onun artık benimle pek konuşmayacağını sanıyordum. Hele evlilik sevdasından iyice vazgeçmiş olduğunu umuyordum. Yemekten sonra olup bitenler bana iki noktada da yanıldığımı anlatacaktı.

St. John’a akşam duasından önce okumak üzere her zamanki gibi bir ayet seçmişti. Onun İncil’den bölümler okumasını dinlemek her

zaman büyük bir zevkti. Başka hiçbir zaman o güzel sesi bu derece tatlı, derin çıkmaz, üzerine bu derece yalın bir görkem gelmezdi. Tanrı'nın sözlerini yinelediği zamanki gibi! Hele bu gece, pencereden içeri vuran, mum ışığını sönük bırakan duru Ay aydınlığında, kardeşlerinin arasında oturmuş, o kocaman, eski İncil'in üzerine eğilmiş okurken sesi her zamankinden daha ağır, daha ciddi çıkıyor, duruşu daha heyecan verici bir anlam taşıyordu. Okuduğu ayette Tanrı'nın vaat ettiği yeni Cennet anlatılıyordu: Tanrı insanların arasında yaşayacak, onların gözyaşlarını silecek, ortada ölüm, keder, tasa diye hiçbir şey bırakmayacakmış. Hele bundan sonraki sözleri okurken içimde bir tuhaf ürperti duydum; çünkü sesindeki anlatılmayacak kadar hafif bir değişiklikle, gözlerini bana çevirir gibi olmuştu:

"Güçlüğü yenen kişi bütün nimetlere konacak, ben de onun Tanrı'sı olacağım, o da benim çocuğum. Lakin korkanlar, imansızlar... Kendilerini kaynar katranla, alevle dolu olan, ikinci ölüm sayılan o gölde bulacaklar..."

St, John'un benim böyle bir sona uğrayacağımdan korktuğunu artık anlamıştım.

Bundan sonraki cümlelerde iman sahiplerinin gideceği Cennet anlatılıyordu. Bu en son, şahane bölümü okurken St. John'un sesine dingin bir zafer, derin, candan bir özlem ifadesi geldi. Kendi adının seçkinler listesinde yer aldığına inanıyor, onu Tanrı'nın ülkesine kavuşturacak olan saat gelip çatsın diye can atıyordu... Şanla, şerefle dolu olan, Tanrı'nın aydınlığıyla dolu olduğu için de Güneş'in ve Ay'ın ışığına gerek duymayan o ülke.

Bundan sonra gelen dua bölümüne St John bütün gücüyle, hevesiyle girişti. Öylesine içtendi ki! Tanrı'nın yanı sıra dövüşüyor, bir ruhu kazanmak için savaşıyordu: Yüreksizler için güç, sürüden ayrılanlar için önderlik diledi Tanrı'dan. Dünya zevklerine, ten zevklerine kapılarak Dar Kapı'ya[93] sırt çevirenlerin, en son dakikada bile olsa, bağışlanıp gene sürüye alınmalarını diledi.

İçtenlik her zaman etkileyicidir. St. John'un içtenliği de beni önce büyüler gibi oldu, sonra duygulandırdı, en sonunda da huzur içinde bıraktı. Bu adam kendi ilkesinin yüceliğine, ululuğuna öylesine

inanıyordu ki dinleyenler de, ister istemez, onun bu inancına katılıyorlardı.

Duadan sonra sıra onunla vedalaşmaya geldi. Ertesi sabah erkenden gidiyordu. Diana'yla Mary onu öptü; galiba onun bir fısıltısı üzerine de dışarı çıktılar. Ben de elimi uzatarak ona iyi yolculuklar diledim.

"Eksik olma, Jane," dedi. "Dediğim gibi, Cambridge' den iki haftaya kadar dönüyorum; yani düşünüp taşınman için hâlâ bu kadar bir süren var. Kişisel gurur, onur gibi şeylere kulak assaydım sana artık benimle evlenmenden söz etmezdim; ama ben ancak görevime kulak veriyorum. Başlıca amacımı, yani Tanrı'yı her şeyden üstün tutmayı, hiçbir zaman göz önünden ayırmamaya çalışıyorum. Peygamberimiz her acıya katlanmış; ben de öyle olacağım. Öfkeme kapılarak seni günahla karşı karşıya bırakıp gidemem. Pişmanlık getir, Jane; iş işten geçmeden karar ver. Unutma ki Tanrı bizlere zaman gündüzken çalışmamızı buyurmuş. 'Gece geliyor, o zaman kimse çalışamaz'[f94] diye uyarıda bulunmuş. Varlığının ölümsüz, yüce yönünü seçmen için Tanrı sana güç versin."

Bu son sözleri söylerken elini başıma koydu. İçten, tatlı bir ifadeyle konuşmuştu. Sevdiğini çağıran bir âşık ifadesi değildi bu; cemaatinin doğru yoldan sapmış bir kişisini geriye çağıran bir papazın, daha doğrusu, dirliğinden sorumlu olduğu ruhu korumaya çalışan bir "Koruyucu Melek"in ifadesiydi. Bütün yetenekli kimselerin –ister duygulu olsunlar, ister olmasınlar, ister yumuşak, ister sert olsunlar– karşılarındakini kolaylıkla etkilerinin altına alabildikleri zamanlar vardır, yeter ki içten olsunlar! Benim içimde o dakikada St. John'a karşı tapınmaya benzer bir duygu uyanmıştı, öyle şiddetli bir tapınma duygusu ki bir hızla beni ne zamandır kaçındığım noktaya doğru itiverdi. İçimden, ona karşı savaşmayı bırakmak geldi... Onun iradesinin seline atılıp varlığının akıntısına kapılmak, böylece kendi varlığımı eritip yitirmek. Bir zamanlar nasıl bir başka erkeğin, başka türlü ısrarlarının etkisi altında kalmışsam şimdi de St. John'un etkisi altındaydım. İki seferinde de aptallık ettim. İlk seferindeki ısrarlara kapılmak bir ilke yanlışıysa, bu seferki de bir yargı yanlışı olurdu. Şimdi o krizlere aradan geçen zamanın durgun aynasında bakınca

bunu görebiliyorum; yalnız, o anda, budalalık ettiğimin farkında değildim.

Onun eli başımda, öyle duruyordum. "Hayır" deyişlerimin hepsi unutulmuş, korkularım giderilmiş, çırpınmam dinmişti. "Olamaz" dediğim şey, yani St. John'la evlenmem aklıma her an daha yakın gelmeye başlıyordu. Beklenmedik bir dalga, her şeyi kökünden değiştirmekteydi. Dinsel inancım dile geliyor, melekler el ediyor, Tanrı buyuruyor, yaşam bir ferman kâğıdı gibi sarılıp dürüldükçe ölümün açılan kapılarının ardından ölümsüzlük görünüyordu. Orada huzura kavuşmak için buradaki her şey bir anda feda edilebilirmiş gibi geliyordu. Loş oda hayallerle doluydu.

Genç misyoner, "Şimdi karar verebilir misin?" diye sordu.

Yumuşacık bir sesle sormuştu bunu; gene öyle, usulca, beni kendine doğru çekti. Ah şu yumuşaklık, uysallık! Şiddetten nasıl da güçlüdür! St. John'un gazabına karşı gelebilmiştim de şimdi, yumuşak başlılığının karşısında mum gibi erimekteydim. Bir yandan da hep biliyordum ki ona şimdi boyun eğsem bile önceki direnmemin hesabını bir gün gelip bana sormaktan dünyada vazgeçmeyecekti. Bu dua saati onun huyunu değiştirmiş değildi; yalnızca yaradılışının yüce yönünü, şimdilik üste çıkarmıştı.

"Emin olabilsem karar verirdim," dedim. "Seninle evlenmemin Tanrı iradesi olduğunu bilsem hemen şimdi, şuracıkta yemin ederdim evlenmeye... Sonradan ne olursa olsun!"

O, "Dualarım kabul oldu!" diye coştu, elini başıma büsbütün bastırdı. Sanki bana el koyuyordu. Kolunu, beni severmişçesine, bana sardı. "Severmişçesine" diyorum; çünkü aradaki ayırımı biliyordum. Sevilmenin nasıl olduğunu öğrenmiştim bir zamanlar. Şimdi ise ben de St. John gibi aşkı kafamdan silerek yalnız Tanrı'yı, görevimi düşünüyordum, üzerinde hâlâ kuşku bulutları uçuşan kararsızlığımla savaşıyordum. Bütün kalbimle, varlığımın bütün ateşiyle, candan istiyordum doğru yolu görebilmeyi!

"Gideceğim yolu göster bana, n'olur!" diye Tanrıma dua ediyordum. Ömrümde hiç bu kadar heyecanlandığımı bilmiyorum. Bundan sonra olup bitenlerin, heyecanın etkisi olup olmadığına siz karar verin.

Ev sessiz, durgundu. St. John'la benden başka herkes uykuya çekilmiş olsa gerek. Tek bir şamdandaki mum bitmek üzereydi. Oda Ay ışığı içinde yüzüyordu. Yüreğim derinden derine, hızlı hızlı çarpmaktaydı, vuruşu gövdemi sarsıyordu nerdeyse. Sonra, apansız, ta köküne kadar saplanan, anlatılmaz bir duyguyla durur gibi oldu; bu duygu hemen elime, ayağıma, başıma doğru yayıldı. Elektrik sarsması gibi değilse de, aynı derecede keskin, tuhaf, irkilticiydi. Bütün benliğimi, şimdiye dek derin bir uykudaymışım gibi; birden dürttü, silkeleyip zorla uyandırdı. Duygularım tetikte, sivrilip dikildiler. Gözlerim dört açılmış, kulaklarım kirişte, bütün vücudum iliklerime kadar titriyordu. St. John, "Ne duydun? Nedir gördüğün şey?" diye sordu.

Bir şey gördüğüm yoktu ama nereden geldiği belirsiz bir ses gelmişti kulağıma. Bu sesin, "Jane! Jane! Jane!" diye haykırdığını duydum; o kadar!

"Tanrım! Bu ne?" diye soluk soluğa fısıldadım. "Nerede?" diye sormak daha yerinde olurdu, çünkü bu ses ne odada, ne evde, ne de bahçedeydi; ne havadan geliyordu, ne yerin altından. Eskiden duymuşluğum vardı bu sesi... Nerede, ne zaman? Bulup çıkaramadım önce. Bir insan sesiydi. Tanıdık, sevilen, unutulmaz bir ses. Evet, efendimin, Edward Fairfax Rochester'ın sesiydi bu... Acı içinde, kahır içinde, ısrarla, yalvarışla, deli gibi beni çağırıyordu.

"Geliyorum!" diye bağırdım. "Bekle beni! Ah, bekle, geliyorum!"

Kapıya koşup dışarı baktım: Sofa karanlık. Bahçeye fırladım: Bomboş! "Neredesin?" diye haykırdım.

Vadinin gerisindeki yamaçlardan belli belirsiz bir karşılık geldi: "Neredesin?.." Kulak kesilmiştim. Rüzgâr çam ağaçlarının alçak dallarında dolaşıyordu. Her yanda bozkır sessizliği, sessiz gece... Çit kapısının yanındaki taflanların arasından kara bir hayalet gibi yükselen boş inana, "Sen çekil!" diye seslendim. "Bu senin marifetin değil. Ne de bir büyü işi. Bu bir doğa olayıdır. Doğa en sonunda coştu, eyleme geçti; bir mucize yarattığı söylenemezse de, elinden geleni yaptı!"

Peşimden gelen, beni tutmaya çalışan St. John'un elinden kendimi kurtardım. Artık benim kendi iridemi kullanmamın sırası gelmişti. Bütün gücüm dirilip şahlanmıştı. St. John'a hiçbir şey sormamasını, söylememesini buyurdum, hemen gitmesini istedim. Yalnız kalmam

şarttı. St. John dediklerimi hemen yaptı. Kişi, buyuracak güce sahip olunca buyruğu o saat dinlenir.

Odama çıktım, kapımı içeriden kilitledim, diz çökerek dua etmeye başladım. St. John'unkinden ayrı, kendimce bir duaydı bu, ama etkiliydi gene de. Tanrı'ya iyice yaklaştığımı duyumsuyordum. Ruhum minnet içinde O'nun ayaklarına kapandı. Bu şükran duasından sonra ayağa kalkarak bir karara vardım. Sonra, aydınlığa kavuşmuş olarak, hiç korkusuz, yatağıma uzandım. Artık sadece gün ışısın, diye bekliyordum.

93. Kutsal Kitap, Yeni Ahit, Matta 7:13. (Y.N.)

94. Kutsal Kitap, Yeni Ahit, Yuhanna 9:4. (Y.N.)

XXXVI

Gün ışıdı. Şafakla bir kalktım. Bir saat kadar, odamdaki eşyaları, çekmeceleri, dolapları düzenleyip kısa bir yolculuğa hazırlanmakla vakit geçirdim. Bir ara St. John'un odasından çıktığını duydum. Benim odamın önünde durdu. Kapıyı vuracak diye korktum. Yalnızca kapının altından içeri bir kâğıt itildi. Aldım bunu, okudum. Şöyle diyordu:

Dün gece yanımdan pek birdenbire ayrıldın. Birazcık daha kalsaydın Hıristiyanların istavrozu, meleklerin tacı senin elinde olacaktı. Tam iki hafta sonra döndüğümde kesin kararını isteyeceğim. Bu arada, tetikte ol, Şeytan'a uymamak için Tanrı'ya dua et. Ruhunun hazır olduğuna inanıyorsam da madde varlığının güçsüz olmasından korkuyorum. Senin için her saat dua edeceğim.

Senin, St. John

İçimden, "Ruhum doğru şeyi yapmaya hazır," dedim. "Madde varlığımın da Tanrı buyruğunu yerine getirebilecek güçte olduğunu umarım... Yeter ki Tanrı buyruğunu açıkça duyabileyim. Hiç olmazsa bu kuşku bulutundan kurtulacak, kesin kararın gün ışığına kavuşmak için bir yol arayıp bulacak kadar güç kazanacağım."

Haziranın ilk günüydü ama hava bulutlu, serindi, penceremin camına sert bir yağmur çarpıyordu. Sokak kapısının açıldığını, St. John'un dışarı çıktığını duydum. Pencereden bakınca onun bahçe kapısını açıp bozkıra saptığını, sisler arasında Whitcross'a doğru yürüdüğünü gördüm. Arabaya oradan binecekti.

"Birkaç saat sonra ben de senin izinden gideceğim, kuzenim!" diye düşündüm. "Whitcross'tan ben de bir arabaya bineceğim. İngiltere'den temelli ayrılmaya karar vermeden önce arayıp sormam gereken birisi var."

Kahvaltıya daha vakit vardı. Bu zamanı odamda yavaşça gezinerek, tasarladıklarıma biçim vermiş olan geceki olayı düşünerek

geçirdim. Gece içime saplanan o duyguyu anımsadım gene; çünkü bütün garipliğiyle hiç aklımdan çıkmıyordu. Duyduğum o ses hâlâ kulaklarımdaydı ama nereden geldiğini bir türlü bulamıyordum. Dış dünyadan değil de benim içimden gelmişti sanki. Kendi kendime soruyordum: Acaba salt bir heyecan, bir düş ürünü müydü bu ses? Böyle olduğuna inanamıyordum; daha çok, bir esin gibiydi. O doğaüstü duygu dalgası, deprem gibi bir şey olmuştu. Ruhumun zindanının kapıları sarsıntıdan açılmış, içerideki tutsak duygular uykularından uyanmıştı. Bütün ruhum heyecandan titreyerek ayağa kalkmış, gövdemin et yükünden bağımsız olarak bir atılım yapmanın sevinci, coşkusu içinde bana seslenmişti.

"Dün gece beni çağıran insanın şimdi nerede, nasıl olduğunu, birkaç gün içinde öğrenmiş olacağım!" diyordum. "Yazdığım mektuplardan bir sonuç çıkmadı. Ben de gidip kendim araştıracağım."

Kahvaltıda Mary ile Diana'ya yola gideceğimi, en azından dört gün kalacağımı bildirdim.

"Yalnız mı gideceksin, Jane?" diye sordular.

"Evet. Uzun zamandır bir dosttan haber çıkmadı. İçim hiç rahat değil de, onu arayıp soruşturacağım."

Başkası olsa, "Hani senin bizlerden başka dostun yoktu?" diye sorardı. Onlar da bu soruyu akıllarından geçiriyorlardı elbette; çünkü onlara hep böyle derdim. Yaradılıştan ince oldukları için ses çıkarmadılar. Yalnız, Diana yola çıkabilecek durumda olup olmadığımı sordu, çok solgun göründüğümü söyledi. Kaygıdan, heyecandan başka bir şeyciğim olmadığını, bunları da yakında giderebileceğimi umduğumu anlattım.

Hazırlıklarımı tamamlamak kolay oldu; çünkü ne bir şey soran vardı, ne de işime karışan. Şimdiki halde dönüşüme ilişkin kesin bir şey diyemeyeceğimi öğrenince Diana ile Mary beni kendi halime bıraktılar. Bu koşullar altında ben de onlara karşı elbet böyle davranırdım.

Kır Evi'nden ikindi üzeri saat üçte çıktım. Dördü biraz geçe Whitcross'taki işaret levhasının dibine varmış, beni ta uzaklardaki Thornfield'e götürecek olan posta arabasını bekliyordum. O tenha yolların, boş kırların sessizliği içinde arabanın yaklaştığını ta uzaklardan duydum. Bir yıl önce bir yaz akşamı tam bu noktada

arabadan inmiştim... Nasıl da yapayalnız, umutsuz, amaçsız! Şimdi ben el edince araba durdu. Bindim. Şimdi dünyadaki bütün param yol parasından ibaret değildi! Yeniden Thornfield yoluna düzülünce kendimi yuvasına dönen bir haber güvercinine benzettim!

Otuz altı saat sürdü yol. Whitcross'tan bir salı günü öğleden sonra ayrılmıştım, perşembe günü sabah erkenden arabacı atlarını sulamak için yol kıyısındaki bir hanın önünde durdu. Çepeçevre yemyeşil çitler, geniş tarlalar, alçak, zümrüt tepeler... Morton dolaylarındaki yalçın bozkırlarla ölçülünce buradaki doğa ne kadar daha canlı, yeşillik ne kadar daha boldu! Gözüme, bir zamanlar çok yakından tanıdığım bir yüzün çizgileri gibi görünüyordu. Evet, bu manzaralar bana hiç yabancı gelmiyordu. Ereğime çok yaklaşmış olduğumdan emindim. Hancının yamağına, "Thornfield buradan ne kadar?" diye sordum.

"Tarlalardan kestirme giderseniz üç kilometre bir şey, hanımcığım."

"Yolum sona erdi!" diye düşündüm. Arabadan inip bavulumu şimdilik yamağa emanet ettim, borcumu ödedim, arabacıya bahşiş verdim, yürümeye başladım. Tam o sırada bulutlardan sıyrılan güneşin ışığı hanın tabelasına vurdu. Yaldızlı harflerle Rochester Hanı diye yazılmıştı. Yüreğim ağzıma geldi: Demek şu anda efendimin toprakları üzerindeydim! Sonra gene içim karardı. "Ne biliyorsun?" dedim kendi kendime. "Efendin belki de şimdi Manş Denizi'nin ötesinde bir yerdedir. Sonra, şu anda son hızla varmaya çalıştığın Thornfield Malikânesi'nde olsa bile, yanında başka kim var, unutuyor musun? Zırdeli olan karısı var. Efendin de artık senin için hiçbir şey olamaz. Onunla konuşmaya, karşısına çıkmaya bile cesaret edemeyeceksin. Boşuna yoruldun. Daha ileri gitmesen iyi olur. Handakilerden bilgi edinmeye çalış. Onlar sana her şeyi söylerler. Bütün kuşkuların bir anda silinip gider. Hadi, şu adama git de sor bakalım, Mr. Rochester buralarda mı?"

Akla yakın bir düşünceydi bu, gene de bunu uygulamaya kendimi zorlayamadım. Beni umutsuzluğa boğacak bir karşılık almaktan öyle korkuyordum ki! Kuşkuyu uzatmak demek umudu da uzatmak demekti. Bu umut yıldızı altında konağı bir kez daha görebilmek istiyordum.

İşte karşımda tarlaların çiti. Konaktan kaçtığım sabah kederden kör, sağır, deli durumda koşarak geçtiğim şu tarlalar. Daha hangi yola sapacağıma karar vermeden kendimi tarlaların ortasında buldum. Ne hızlı yürüyordum! Arada da koşuyordum. O tanıdık koruları uzaktan ilk olarak seçeceğim dakikayı nasıl da iple çekiyordum! Tanıdığım ağaçları, tepeleri öyle heyecanlı bir sevgiyle selamlıyordum ki! En sonunda korular gözümün önüne dikildi. Karga yuvaları kapkara göründü uzaktan, yüksek gak gak sesleri sabah sessizliğini paraladı. Garip bir sevinçle kanatlanmış gibiydim. Koşarak yoluma devam ettim. Bir tarla, bir kır yolu... İşte avlu duvarları karşımda yükseliyordu. Arkadaki ambar da görünmüştü ama konağın kendisi daha kuşhanenin arkasındaydı.

"Onu önce cepheden göreceğim!" diye karara vardım. "O yiğit burçlar bütün soyluluklarıyla hemen gözüme çarpsın diye! Efendimin penceresini hemen seçebilmek için! Belki pencereden görebilirim onu. Erken kalkmak huyundadır. Belki şu anda meyve bahçesinde ya da evin önünde geziniyordur. Ah, bir görebilsem onu! Görünce hemen yanına koşmak çılgınlığını yapmam, değil mi? Bilmem ki! Emin değilim. Ya koşarsam? O zaman ne olur? Ah, sevgilim! Ne olur yani? Ne çıkar! Onun bakışlarının bana verdiği hayatı yeniden tadarsam, kime ne zararı var? Amma da zırvalıyorum! Belki şu anda güneşin Pireneler üzerinde ya da güneydeki dalgasız denizlerde battığını seyretmektedir."

Meyve bahçesinin aşağı duvarı boyunca ağır ağır yürümüş, köşeyi dönmüştüm. Tam burada kırlara açılan bir kapı, kapının iki yanında da, üzerleri taş yuvarlaklı iki taş sütun vardı. Sütunlardan birinin arkasından yavaşça uzanırsam konağın bütün cephesini olduğu gibi görebilirdim. Önce yatak odası pencerelerinden bir bakan olup olmadığını görmek için başımı usulca, sakınarak uzattım. Burçlar, pencereler, bütün cephe gözümün önündeydi.

Yukarıda süzülen kargalar belki de benim bu gözetleyişimi seyretmekteydiler. Öyleyse kim bilir ne düşünmüşlerdir! Önce beni pek sakıngan, çekingen bulmuşlardır, ama sonradan pek cesur, hatta cüretkâr kesildiğimi düşünmüşlerdir. Önce şöylece fırlatılan, sonra uzadıkça uzayan bir bakış. Sonra gizlendiğim köşeden ayrılıp tarlanın ortasına doğru yürüyorum, koca malikânenin tam önünde zınk diye

duruyorum. Gözlerimi kısarak bakıyor, bakıyorum. Kargalar belki de, "Önceden yaptığı o çekingenlik numarası neydi? Şimdiki budalaca gözü karalık ne?" diye soruyorlardır.

Sevgili okurum, şöyle bir şey varsay: Bir adam sevdiği kadını yosunlu bir dere kıyısında uyur buluyor. Uyandırmadan o güzel yüzünü seyretmek istiyor. Usulca yürüyor çimenlerin üzerinde hiç ses çıkarmamaya çalışarak. Sonra duralıyor. Sevgilisinin kımıldadığını sanarak geriye çekiliyor. Dünyaları verseler o anda kendini göstermek istemez! Çevrede çıt yok. Adam gene ilerliyor, sevgilisinin yüzüne doğru eğiliyor. Kadının yüzüne ince bir tül örtülmüş. Bunu yavaşça kaldırarak biraz daha eğiliyor. Uykudan kızarmış, gül gibi olmuş bir yüz görmeyi beklemektedir. Şöyle bir göz atıyor önce. Sonra bakışları sevgilisinin yüzüne dikilip kalıyor. Nasıl da irkiliyor, sarsılıyor! Bir an önce bakmaya kıyamadığı bedeni nasıl birden deli gibi kavrıyor! Nasıl bağırıyor, nasıl çılgınca bakıyor şimdi sevdiği kadının yüzüne! Sarsıyor onu, adını çağırıyor; çünkü sarssa da, bağırsa da uyandırmaktan korkusu kalmamıştır. Uykuda sandığı güzel sevgilisinin kaskatı bir ölü olduğunu görmüştür!

Ben de heyecanlı, ürkek bir sevinçle şahane bir konağa doğru bakmış, kapkara bir yıkıntı görmüştüm. Kapı direğinin arkasına gizlenmekte bir anlam yoktu artık. Pencerelere, acaba birisi var mı, diye ürkerek bakmaya, bir kapı açılacak da yolda bir ayak sesi yürüyecek mi, diye kulak kabartmaya gerek yoktu! Çimlikler, bahçeler bozulmuş, her yanı ot bürümüştü; bahçe kapısının da yalnız rezeleri kalmıştı. Konağın cephesi de bir zamanlar bir düşte gördüğüm gibiydi... Kabuk gibi tek bir duvardan ibaretti; pek yüksek, pek dayanıksız görünüyordu, camsız pencerelerle delik deşik! Ne çatı kalmıştı ne burç ne baca! Hepsi yıkılıp çökmüştü. Ortalığı da bir ölüm sessizliği kaplamıştı... Yaban bir çöl ıssızlığı! Tevekkeli değil, bu adrese yazılan mektupların hiçbirine karşılık çıkmamıştı! Mezara mektup atmakla bir! Taşların isli karası konağın hangi felakete kurban gitmiş olduğunu anlatıyordu: Yangın! Nasıl çıkmıştı bu yangın? Bu felaketin iç yüzü neydi? Tahtadan, mermerden, taştan başka ne kurbanlar verilmişti? Mal mülk kadar can da telef olmuş muydu? Olmuşsa kimin canı? Korkunç bir soru! Buna karşılık verecek hiçbir kimse, hiçbir şekil, görüntü de yoktu ortalıkta.

Yıkık duvarların, perişan odaların arasında gezinirken felaketin çok yeni olmadığını anlatan belirtiler gördüm. Şu boş kemerin altından kışın karları uçuşmuş, camsız pencerelerden içeri kış yağmurları girmişti besbelli; çünkü yıkıntı yığınları, molozlar arasında otlar, çimenler bitmişti. Evet, ama bu arada, bu yıkıntıların bahtsız sahibi nerelerde, hangi ülkelerde, hangi yıldızların altındaydı? Gözlerim ister istemez bahçe kapısının yanındaki kilise kulesine doğru kaydı, "Acaba şimdi o da Damer De Rochester'ın yanında, o dar, mermer yerde mi yatıyor?" dedim.

Bu sorulara iyi kötü bir karşılık bulmak gerekti, bunu da ancak yol üstündeki handa bulabilirdim. Daha çok oyalanmadan oraya döndüm. Han sahibi kahvaltımı kendi eliyle getirdi. Ondan kapıyı kapayıp oturmasını rica ettim, kendisine bazı şeyler sormak istediğimi söyledim. Ama adamcağız karşıma geçip oturunca söze nereden başlayacağımı bilemedim: Bana neler anlatabileceğini düşündükçe öyle ürperiyordum ki! Şu da var ki görmüş olduğum yıkıntılar beni bir felaket öyküsü dinlemeye bir dereceye kadar hazırlamıştı.

Han sahibi, efendi kılıklı, orta yaşlı bir adamdı. Sonunda kendisine, "Thornfield Malikânesi'ni bilirsiniz elbette?" diye sormayı başardım.

"Elbet, efendim. Bir zamanlar orada oturdum ben."

"Ya, öyle mi?" diye sordum. İçimden de, "Benim zamanımda değildi; çünkü ben seni tanımıyorum," dedim.

Hancı, "Ölen Mr. Rochester'ın başuşağıydım," diye açıkladı.

Ölen ha! Ne zamandır kaçınmaya çalıştığım darbe var hızıyla üstüme inmiş gibiydi. "Ölen mi?" diye sordum. "Öldü demek?"

"Benim dediğim şimdiki bey, yani Mr. Edward değil, onun babası, efendim."

Adam böyle deyince rahat bir soluk aldım. Damarlarımdaki kan gene akmaya başladı. Artık Edward'ın, benim Edward'ımın hiç değilse sağ olduğunu öğrenmiştim ya! Şimdiki Mr. Edward... Ne tatlıydı bu sözler! Artık bundan sonra anlatacaklarını, ne olursa olsun daha serinkanlılıkla dinleyebileceğime inanıyordum. Değil mi ki yaşıyordu... Dünyanın öbür ucunda olduğunu bile duysam dayanabilirdim!

"Mr. Rochester şu sırada Thornfield'de mi kalıyor?" diye sordum. Adamın ne diyeceğini biliyordum, ama onun nerede olduğunu

doğrudan doğruya sormayı geciktirmek istiyordum.

“Yok, efendim... Nerede! Orada oturan moturan yok şimdi. Siz buraların yabancısı olsanız gerek; yoksa, geçen sonbaharda olanları duyardınız. Thornfield Malikânesi yandı, yıkıldı... Tam harman mevsimiydi. Öyle korkunç bir felaket oldu, öyle değerli eşyalar yandı ki! Eşyalardan hemen hemen hiçbir şey kurtaramadılar. Yangın gecenin geç bir saatinde çıkmış. Millcote’tan itfaiye yetişinceye kadar koca yapı bir alev yığını olup çıkmıştı bile. Korkunç bir manzaraydı. Kendi gözümle gördüm.”

“Gecenin geç bir saati!” diye mırıldandım. Evet... Thornfield’in felaket saati her zaman buydu zaten! “Yangının nasıl çıktığı anlaşıldı mı?” diye sordum.

“Herkes kestirebiliyordu, hanımefendi. Daha doğrusu, hiç kimsenin kuşkusu yoktu... Kesin olarak biliniyordu, diyebilirim.” Hancı sandalyesini masaya biraz daha yanaştırıp sesini alçaltarak, “Belki siz bilmezsiniz,” dedi, “konakta kapalı tutulan bir kadın vardı... Bir deli.”

“Kulağıma çalınmıştı böyle bir şey.”

“Çok gizli tutarlardı kadıncağızı. Yıllar yılı birçokları onun gerçekten var olup olmadığını bile kesin olarak bilmedi. Hiç gören olmamıştı; yalnız, konakta böyle birinin varlığı kulaktan kulağa dolaşıyordu. Kimdi, neyin nesiydi, bilebilmek zordu. Birçokları Mr. Rochester’ın onu dışarıdan getirdiğini söylüyordu. Kimisi de sevgilisi diyordu. Derken, bir yıl kadar önce garip bir şey oldu... Çok garip bir şey.”

Şimdi ben, kendi başıma gelenlerin öyküsünü dinleyeceğimden korkmaya başlamıştım. Adamı elimizdeki konuya getirmeye çalışarak, “O kadına ne oldu?” diye sordum.

“O kadın meğerse Mr. Rochester’ın karısı değil miymiş, hanımefendiciğim? Bu işin ortaya çıkması da gayet garip oldu. Konakta bir genç hanım varmış... Bir mürebbiye. Mr. Rochester bu kızcağıza körkütük...”

“Peki, yangın nasıl oldu?” diye sordum.

“Şimdi ona geliyorum, efendim... Evet, Mr. Rochester bu mürebbiye kıza tutmuş gönül vermiş. Hizmetçilerin dediğine göre dünyada bu derece körkütük bir âşık görmemişler! Kızın her an

peşindeymiş. Hizmetçiler dikkat ederlermiş –huylarıdır zaten, hanımefendi, bilirsiniz– Mr. Rochester'ın gözünde dünya bir yana, bu kız bir yanaymış. Ama, kızı ondan gayri kimse öyle ahım şahım bulmazmış. Dediklerine göre minnacık, çocuk gibi bir şeymiş. Ben onu hiç görmedim ama Leah'dan duydum. Leah da onu pek severmiş. Mr. Rochester kırk yaşlarındadır. Bu mürebbiye hanım da yirmisinde yokmuş daha. Bilirsiniz ya, o yaşta beyler küçük kızlara âşık olunca çok zaman büyülenmişe dönerler. Her neyse, Mr. Rochester da bu kızcağızla ille evlenmeyi koymuş aklına!"

"Öykünün bu bölümünü sonradan anlatırsınız," dedim. "Ben şimdi yangın meselesini öğrenmek istiyorum. Bu deli kadının, yani Mrs. Rochester'ın yangınla bir ilişiği mi olduğu sanılıyor?"

"Tam üstüne bastınız, hanımefendi! Yangını onun kendi başına çıkardığı kesin olarak biliniyor. Bu delinin Grace Poole diye bir bakıcısı varmış. Mesleğinin eri, namuslu bir kadınmış, ama gel gör ki tek bir kusuru varmış: Yanında hep içki bulundururmuş, arada bir de çokça kaçırdığı olurmuş. Kusuruna bakılmaz; çünkü kolay değilmiş hayatı. Ama, gene de çok tehlikeliymiş elbette; çünkü, Grace Poole içkiyi çok kaçırıp uyuyakalınca bizim deli hanım da, cadılar gibi kurnaz olduğu için, anahtarları bakıcısının cebinden aldı mıydı odasından dışarı uğrarmış. Artık ondan sonra konağın içinde kol gezer, aklına esen muzırlığı yaparmış. Dediklerine göre bir keresinde kocasının yatağına kundak sokmuş da adamcağızı uykusunun arasında diri diri yakacakmış. Ama, artık bilmem...

Her neyse yangın gecesi deli karı, odasının yanındaki odanın perdelerini tutuşturmuş. Sonra aşağı katlara inmiş, bir zamanlar o mürebbiye kızın yattığı odayı bulup girmiş. Sanki olup biteni bilirmiş de kızcağıza kin beslermiş gibi! O odadaki yatağı da tutuşturmuş, ama neyse ki yatak boşmuş. Mürebbiye kız iki ay önce kaçıp yitiklere karışmış. Mr. Rochester onu, dünyanın en değerli nesnesiymiş gibi, aratmadığı yer kalmadı ama ne bulabildi ne de haberini alabildi. Yabani bir şey olup çıktı bunun üzerine. Hiçbir zaman sakin, uysal bir adam değildi ya, kızı elinden kaçırdıktan sonra vahşilere döndü. Dünyaya da, insanlara da küstü. Kâhya Mrs. Fairfax'i uzaktaki bir akrabasının yanına gönderdi. Ama neme gerek, şanına layık davrandı doğrusu. Mrs. Fairfax'e ömrü boyunca gelir bağladı. Cömert

davrandı... Melek gibi kadındır. Sonra, Mr. Rochester manevi evladı yerinde olan küçük kız çocuğunu da yatılı bir okula gönderdi. Bütün tanıdıklarıyla ilgisini kesti, keşişler gibi konağa kapandı."

"Ne? Dışarı gitmedi mi?"

"Dışarı gitmek mi? Yok, canım! Evinin kapısından dışarı adımını atmıyordu. Yalnız, geceleri çıkarmış evden dışarı, hayaletler gibi bahçelerde, korularda dolaşırmış. Bana kalırsa aklını oynatmış olsa gerek az buçuk; çünkü eskiden dünyanın en hareketli, en gözü pek, en ateş gibi adamıydı... Yani o mürebbiye olacak küçük cin onu çarpmadan önce. Çoğu beylerin tersine, içkisi, kumarı falan yoktu. Pek yakışıklı sayılmazdı ama öyle gözü pek, iradesi sağlamdı ki... zehir gibi! Üstüne erkek yoktu. Çocukluğundan beri tanırım ben onu, hanımefendi. Onun için, çok zaman, 'Şu Jane Eyre olacak kız keşke Thornfield Malikânesi'ne ayak basmadan önce denize düşüp boğulaydı,' diye düşünürüm."

"Demek yangın çıktığında Mr. Rochester evdeydi?"

"Hem de nasıl! Bütün konak alevler içindeyken o tavan aralarına çıkıp hizmetçileri, uşakları yataktan kaldırdı; aşağı inmelerine kendisi yardım etti! Sonra da o karısı olacak tımarhane kaçkınını hücresinden çıkarmaya gitti. Aşağıdan bağırarak kadının çatıya çıktığını söyledik ona. Gerçekten de kadın yukarıda, surların üzerinde, kollarını sallayıp duruyordu. Avazı çıktığı kadar da bağırıyordu... karşı köyden duyulacak gibi! Kendi gözümle gördüm, kulağımla işittim onu. İriyarı bir kadındı, upuzun kara saçları vardı. Alevlerin ışığında saçlarının dalgalandığını görüyorduk. Kendi gözlerimle gördüm, daha benim gibi birçokları da gördü: Mr. Rochester çatıdaki camlı pencereden dışarı çıktı. 'Bertha!' diye bağırdı, kadına doğru yürümeye başladı. Ama, hanımefendiciğim, tam o sırada deli kadın bir haykırış haykırdığı gibi havaya sıçradı. Sonra bir de baktık... Yerde paramparça yatıyor."

"Öldü mü?"

"Öldü ya! Kanlar içindeydi, beyni taşların üzerine yayıldı kaldı."

"Ulu Tanrım!"

"Ne deseniz az, efendim! Korkunçtu, korkunç!"

Hancı bir ürperdi.

"Ya sonra?" diye sordum.

“İşte, hanımefendiciğim, sonrası, koca ev yandı, kül oldu. Şimdi bir-iki duvarı duruyor.”

“Başka ölen oldu mu?”

“Olmadı... Ama, olsa belki daha iyiydi.”

“Nasıl yani?”

Hancı, “Zavallı Mr. Edward!” diye içini çekti. “Bugünlere kalacağımız nerden aklımıza gelirdi! Kimi diyor ki evli olduğunu gizli tutup da bir daha evlenmeye kalkışmanın cezasını çekiyormuş. Ama, ben acıyorum ona.”

“Sağ demiştiniz hani?”

“Sağ olmasına sağ, ama birçokları, ölse daha iyi olurdu, diyorlar.”

“Nasıl? Neden?” diye telaşla sordum. Damarlarımdaki kan gene buz kesmişti. “Nerede kendisi? İngiltere’de mi?”

“Evet... Evet, İngiltere’de. Bir yerlere gidemez artık. Kazık çaktı buraya.” Ne işkenceydi bu, ulu Tanrım! Adam sözü ille de uzatmaya kararlı gibiydi. Sonunda, “Mr. Edward Rochester kör oldu,” dedi. “Evet, gözleri görmüyor artık Mr. Edward’ın.”

Ben daha kötüsünden, aklını yitirmiş olmasından korkmuştum. Bütün gücümü toplayarak bu facianın nasıl olduğunu sordum.

“Bütün neden onun yiğitliği! Bir bakıma da, yüreğinin iyiliği denilebilir, efendim. Herkesin çıktığına kanı getirinceye kadar evden ayrılmamıştı. En son olarak, karısı, kendini aşağı attıktan sonra, büyük merdivenden aşağı inerken müthiş bir çatırtı oldu, tavan çöktü. Mr. Edward’ı molozların altından canlı olarak çıkardılar. Ağır yaralıydı. Atkılardan biri öylesine düşmüş ki onu bir dereceye kadar korumuş, ama gözlerinden biri çıkmıştı. Bir eli de öyle kötü ezilmişti ki Doktor Carter hemencecik kesmek zorunda kaldı. Öteki gözü de kızarıp şişmişti. O da görmez oldu sonradan. Böylece, zavallı bey, perişan duruma düştü... Gözü görmez, eli tutmaz!”

“Nerede şimdi? Nerede oturuyor?”

“Buradan kırk-elli kilometre ötede, Ferndean’de... Çiftliklerinden birinde. Kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerdir.”

“Kim bakıyor ona?”

“İhtiyar John’la karısı. Beyefendi başka kimsecikleri istemedi. İyice çökmüş, diyorlar.”

“Arabanız falan var mı sizin?”

“Faytonumuz var, efendim, gıcır gıcır bir fayton hem de.”

“Söyleyin hemen hazırlasınlar. Arabacınız bugün karanlık basmadan beni Ferndean’e ulaştırabilirse, ona da size de, her zaman aldığınız paranın iki katı var!”

XXXVII

Ferndean denilen çiftlik evi bir ormanın orta yerine gömülü, epey eski, orta büyüklükte; dış görünüşü bakımından hiçbir özentisi olmayan bir yapıydı. Buranın adını önceden de duymuştum. Mr. Rochester sık sık buradan söz eder, bazen de buraya gelirdi. Babası bu mülkü av için almış. Efendim burasını kiraya da vermek isterdi, ama ücra bir yer olduğu için kiracı bulamazdı. Böylece, Ferndean bomboş, çıplak dururdu. Ancak av mevsiminde avlanmaya gelen efendiyi barındıracak kadar bir bölümü döşenir, düzeltilirdi.

İşte bu eve ben, gökyüzünün kapalı, rüzgârın soğuk olduğu bir akşamüzeri, iliklere işleyerek sürgit yağan, küçük taneli bir yağmurun altında, karanlık basmadan az önce ulaştım. Arabacıyı, söz verdiğim bahşişle savdıktan sonra son bir-bir buçuk kilometreyi yaya yürümüştüm. Çiftlik evini, iyice yaklaştığınız zaman bile göremiyordunuz: Çevredeki karanlık ormanın ağaçları o denli sıktı! Granit sütunlar arasındaki demir bahçe kapısı bana gireceğim yeri gösterdi, içeri geçer geçmez de kendimi büsbütün sıklaşan ormanın alacakaranlığında buldum. Ağaç gövdelerinden yapılma düz, boğum boğum sütunların arasındaki geçitte, dolambaçlı dallardan örülme kemerlerin altında, üzerini otlar bürümüş bir yol uzanıyordu. Çiftlik evine çok geçmeden varacağımı umarak saptım buraya. Yol uzadıkça uzadı, kıvrılıp dönerek uzaklaştıkça uzaklaştı. Görünürlerde ev mev yoktu. Yanlış yöne saparak yolumu şaşırdığımı düşünmeye başladım. Çevremde ormanın loşluğunun yanı sıra, akşamın karanlığı da koyulaşmaya başlamıştı. Acaba başka bir yol var mı, diye bakındım. Yoktu. Yalnız, birbirine dolanmış dallar, sütun gibi ağaç gövdeleri, sık, yoğun yaz yaprakları.

Yürüdüm, yürüdüm. Sonunda yolum biraz açıldı, ağaçlar seyreldi, çok geçmeden bir parmaklık gördüm, sonra da evi seçtim. Şu alacakaranlıkta ev, ağaçlardan zor ayırt ediliyordu: Duvarları rutubetli,

yosunluydu. İkinci bir kapıdan geçince kendimi içerlek bir avluda buldum. Orman bu avluyu bir yarım halka biçiminde kuşatıyordu. İçeride ne çiçek vardı, ne de funda; yalnız, çimenlerin arasından uzanan geniş, çakıllı bir yol, bir de ormanın ağır çerçevesi... Evin ön kısmında iki sivri çatı göze çarpıyordu. Pencereler kafesli, dardı. Sokak kapısı da dardı; tek bir basamakla çıkılıyordu. Kısacası, evin tümüyle, hancının dediği gibi, "kuş uçmaz, kervan geçmez" bir görünümü vardı. Hafta arasında bir kilisenin içi kadar sessizdi her yan. Duyulabilen tek ses orman yapraklarına yağan yağmurun pıtırtısı...

"Burada yaşam olabilir mi?" diye şaştım. Evet, içeride yaşam vardı; çünkü bir kıpırtı duymuştum. O daracık kapı açılıyor, dışarıya bir karaltı çıkıyordu. Ağır ağır açıldı kapı. Alacakaranlığa birisi çıktı, eşikte duraladı... Başı açık bir adam. Yağmur yağıyor mu diye bakmak için olacak, elini uzattı. Ortalık kararmıştı, ama gene de tanıdım onu: Efendimdi bu benim: Edward Fairfax Rochester. Başkası değil.

Durdum, soluğumu keserek ona baktım. Kendimi göstermeden onu incelemek istiyordum ama ne yazık, o zaten beni göremezdi ki! Çok birdenbire olmuştu bu karşılaşma. İçimin burkulması sevincimin coşmasına engel oluyordu. Bundan dolayı, ne bağırdım, ne de ona doğru koştum: Sessiz, kımıldamadan durmam zor olmadı.

Efendimin yapısı gene eskisi gibi güçlü, sırım gibi duruşu hâlâ dimdik, saçları hep öyle kuzgun siyahıydı. Yüzünde de bir çökme ya da değişiklik olmamıştı. Ne kadar acı çekerse çeksin o güç, o canlılık tek bir yılda çökemezdi ki! Yalnız, yüz ifadesinde bir değişim ayrımsadım. Umutsuz, asık bir ifadesi vardı. Bu bana, kafese konmuş vahşi kuşları, yaban hayvanlarını anımsattı; haksız yere esir edilmiş olmanın somurtuk hüznü, onlara yaklaşmayı tehlikeli kılar ya, öyle! Zulme uğradığı için altın halkalı gözleri sönmüş olan kartal da şu karşındaki gözü kör olmuş Samson'a benziyordu herhalde!

Yalnız, sanıyor musunuz ki onun bu kör vahşiliği, yırtıcılığı beni korkuttu? Böyle sanıyorsanız beni hiç tanıyamamışsınız demektir. Onun o yalçın alnına, o sertçe kısılmış duran dudaklarına yakında bir öpücük kondurabileceğimi düşünmek üzüntüme yumuşak bir umut katıyordu. Ancak, vakit erkendi daha; onun karşısına hemen şimdi çıkmayacaktım.

Efendim o bir basamağı indi, el yordamıyla, yavaş yavaş, çimenliğe doğru ilerledi. O çevik yürüyüşü nerdeydi şimdi! Çimenliğe varınca ne yana döneceğini bilmez gibi duraladı. Elini kaldırdı, o görmeyen gözleriyle yukarı doğru baktı. Görebilmek için kendini zorlarcasına gökyüzüne, açık hava tiyatrolarını andıran ağaçlar çemberine baktı. Onun için her şeyin bomboş bir karanlıktan ibaret olduğu belliydi. Sağ elini (kesilmiş olan sol kolunu ceketinin göğsüne sokuşturmuştu) bu kez ileri doğru uzattı. Çevresinde neler olduğunu elinin dokunuşuyla anlamak ister gibi bir hali vardı. Eli yalnızca boşluğa değdi; çünkü ağaçlar çok ötedeydi. Bunun üzerine kollarını kavuşturdu, şimdi iyice sıklaşmış olan yağmurun altında öylece durdu. Tam o sırada John çıkagelerek, "Koluma girer misiniz, efendim?" dedi. "Yağmur azıtacağa benzer. İçeri girseniz daha iyi olmaz mı?"

Mr. Rochester, "Sen karışma!" dedi.

John içeri girdi. Beni görmemişti. Mr. Rochester ortalıkta biraz dolaşmaya çalıştı ama olmadı... Çevresi çok boştu. Gene el yordamıyla eve döndü, içeri girip kapıyı kapadı. Bu kez ben ilerledim, kapıya vurdum. John'un karısı açtı.

"Nasılsın, Mary?" dedim.

Mary'cik hortlak görmüş gibi irkildi. Onu yatıştırdım. "Sahiden siz misiniz, Küçükhanım? Bu geç saatte bu ücra yerde ne işiniz var?" diye sordu.

Onun sorusuna elini tutarak karşılık verdim, sonra onun peşi sıra mutfağa girdim. John, şöminedeki gür ateşin başında oturmaktaydı. Onlara, Thornfield'de benden sonra olup bitenleri duymuş olduğumu kısaca anlattım. Mr. Rochester'ı görmeye geldiğimi söyledim. John'u, hana kadar gidip orada bıraktığım bavulumu almaya yolladım. Sonra şapkamla şalımı çıkarırken Mary'ye o gecelik burada kalıp kalamayacağımı sordum. Bunun zorsa da mümkün olabileceğini öğrenince kalacağımı söyledim. İşte tam bu sırada salonun çıngırağı çaldı. Mary'ye, "İçeri girdiğin zaman efendine kendisini bir görmek isteyen olduğunu söyle, ama adımı verme," dedim.

"Sizi kabul edeceğini hiç sanmam," dedi. "Kimseyle görüşmüyor."

Mary mutfağa dönünce efendisinin ne dediğini sordum.

"Adınızı, ne istediğinizi bildirecekmişsiniz," dedi.

Sonra bir bardak su aldı, şamdanlarla birlikte bir tepsinin üzerine koydu.

"Bunları istemek için mi çağırmış?" diye sordum.

"Evet. Gözleri görmüyor ama akşamleyin mutlaka şamdanları yaktırır."

"Ver o tepsiyi bana, ben götürürüm."

Tepsiyi aldım. Mary bana salonun kapısını gösterdi. Elimde tepsi sarsılıyordu, bardaktaki su biraz döküldü. Yüreğim göğsümü delip fırlayacakmış gibi küt küt çarpıyordu. Mary bana kapıyı açtı, sonra arkamdan kapadı.

Bu salonun iç karartıcı bir görünümü vardı. Şöminede cılız bir ateş yanıyordu. Odadaki tek kişi, şöminenin yüksek, eski tarz rafına başını yaslamış, ateşe doğru eğilmiş duruyordu. Emektar köpeği Kılavuz bir köşede kıvrılmış yatıyordu. Yanlışlıkla üzerine basılmasından korkar gibi, ayak altı olmayan bir yer seçmişti. Ben içeri girince kulaklarını dikti. Sonra kısa bir havlamayla, bir mızıldanmayla yerinden sıçradı. Neredeyse tepsiyi düşürüyordu! Tepsiyi masaya bırakıp köpeği okşadım, usulca, "Yat aşağı!" diye fısıldadım. Mr. Rochester eski alışkanlıkla, seslerin geldiği yere doğru dönmüştü. Hiçbir şey görmediği için gene başını eğdi, içini çekti.

"Suyu ver, Mary!" dedi.

Yarıya yakını dökülmüş olan bardağı alarak ona doğru ilerledim: Hâlâ heyecanlı olan Kılavuz da arkamdan geliyordu.

Mr. Rochester, "Ne oluyor?" diye sordu.

Ben gene, "Yat aşağı, Kılavuz!" dedim.

Efendimin dudaklarına doğru kaldırdığı bardak yarı yolda kaldı. Bir an kulak kabarttı, suyu içti, sonra, "Mary, sensin, değil mi?" diye sordu.

"Mary mutfakta," dedim.

Elini çarçabuk öne doğru uzattı, ama nerede durduğumu göremediği için bana dokunamadı. O kör gözlerle görmeye çalışarak, – Ah, insanın içini burkan, boşuna çaba!– "Kimdir bu? Sen kimsin?" diye sordu. "Söyle, bir daha konuş!" diye buyurdu.

"Biraz daha su ister misiniz efendim," diye sordum. "Bardaktakinin yarısı döküldü de."

"Kimsin sen? Nesin? Kimdir bu konuşan?"

"Kılavuz beni tanıyor; John'la Mary de burada olduğumu biliyorlar," dedim. "Daha şimdi geldim."

"Ulu Tanrım! Gaipten ses mi duyuyorum? Yoksa aklımı mı oynatıyorum? Ama bu ne tatlı çılgınlık!"

"Ne hayal, ne çılgınlık, efendim. Siz gaipten sesler duymayacak, aklınızı oynatmayacak kadar sağlamsınız."

"Öyleyse konuşan nerede? Yoksa yalnız sesten ibaret mi? Göremiyorum, ellerimle tutmam gerek; yoksa kalbim duracak, beynim çatlayacak. İn misin, cin misin, kimsen, neysen yanıma gel... Yoksa, öleceğim!"

Eliyle beni aranmaya başlamıştı. Elini kavradım, iki elimin arasına hapsettim.

"Onun parmakları bu!" diye bağırdı. "Onun o incecik, minnacık parmakları! Demek ki dahası da var!" O kuvvetli el benim ellerimden kurtuldu, kolumu kavradı... Sonra, omzumu, boynumu, belimi... Sımsıkı sardı beni, kendine doğru çekti. "Jane mi bu? Jane değilse ne? Onun biçimi bu, onun bedeni."

"Ses de onun sesi!" diye ekledim. "O tümüyle burada, efendim. Gönlü de onunla birlikte. Ah, efendim, bugünü gösterene bin şükür! Sizin gene yakınınızda olduğum için çok sevinçliyim."

Efendim, "Jane Eyre!" diyordu yalnızca. "Jane Eyre!"

"Efendim, benim! Evet, Jane Eyre. Sizi arayıp buldum işte. Gene size döndüm."

"Sahiden mi? Gerçekten benim Jane'im misin?"

"İşte bana dokunuyorsunuz ya, efendim! Tutuyorsunuz beni... Hem de nasıl! Ne havadan ibaretim, ne de bir ölü gibi soğuk... Öyle değil mi?"

"Sevgilim benim! Etten, kemikten! Gerçekten de bunlar onun kolları, bu onun yüzü. Ama çektiğim bunca çileden sonra bu kadar mutluluk nasip olamaz ki bana! Düş bu. Kaç kereler rüyalarımda onu –tıpkı böyle– bağrıma bastığımı... İşte böyle öptüğümü görmüşümdür. Onun beni sevdiğini, bana güvendiğini, benden hiç ayrılmayacağını hissetmişimdir."

"Hiç ayrılmayacağım, efendim... Bugünden sonra hiç!"

"Hiç mi diyor bu ses? Ama, her seferinde uyanınca bu rüyanın yalnızca acı bir şaka olduğunu görürüm. Gene yapayalnız, kimsesiz

bulurum kendimi. Yaşantım kapkara, ıssız, umutsuz; ruhum, kalbim aç susuz; ama yemek, içmek yasak edilmiş! Şu anda göğsüme sokulan tatlı, yumuşak düş! Ötekiler gibi sen de uçup gideceksin nasıl olsa. Yalnız, gitmeden önce öp beni bir kez. Sarıl bana, Jane."

"Öpüyorum işte, efendim, sarılıyorum!"

Dudaklarımı onun o bir zaman parıl parıl ama şimdi ışıksız olan gözlerine bastırdım. Saçlarını arkaya doğru iterek alnından da öptüm. Birden silkinip uyandı sanki: İşin gerçekliğini birden kavramıştı: "Sensin ha, Jane? Demek bana döndün artık?"

"Evet, efendim."

"Bir hendek içinde, bir ırmağın dibinde ölüp kalmadın, demek? Yabancıların arasında perişan olmadın?"

"Hayır, efendim. Hem şimdi ben artık bağımsız bir kadınım."

"Bağımsız mı? Yani, nasıl, Jane?"

"Madeira'daki amcam ölmüş, bana beş bin sterlin bırakmış."

"Ha! İşte bu gerçek! Çünkü bu maddi bir şey. Rüya olsa böyle bir şeyi görmezdim. Hem zaten, artık sesini de tanıdım iyice... Yumuşak olduğu kadar canlı, canlandırıcı; küskün yüreğime neşe veriyor, canıma can katıyor. Ne diyorsun, Janet? Demek bağımsız bir kadınsın... Zenginsin ha?"

"İyice zengin, efendim. Siz beni yanınıza almazsanız ben de gelir kapınızın dibine kendim bir ev yaptırırım. Siz de canınız yarenlik istediği geceler gelip yanı başıma oturabilirsiniz."

"Ama, Jane, mademki zenginsin... Seni el üstünde tutan dostların vardır artık. Senin kendini böyle kör gözlü bir sakata adamana izin vermezler."

"Ben size zengin olduğum kadar bağımsız olduğumu da söyledim, efendim. Kendi başıma buyruğum ben."

"Benimle kalacaksın, öyle mi?"

"Elbet... Yani sizin bir diyeceğiniz yoksa. Komşunuz, bakıcınız, kâhya kadınınız olacağım. Yalnızsınız. Arkadaşınız olup size kitap okuyacağım, sizinle yürüyüşe çıkacağım, konuşacağım; dört döneceğim çevrenizde. Göz olacağım, el olacağım sizin için. Şu tasalı halinizi silkip atın, sevgili efendim, ben hayatta oldukça yalnız, neşesiz kalmayacaksınız."

Edward Rochester buna karşılık vermedi. Ciddi bir duruşu vardı. Dalgın, içini çekti. Konuşacakmış gibi ağzını açtı, sonra gene kapadı. Şimdi benim üzerime de bir utangaçlık gelmişti. Acaba pek mi acele etmiş, pek mi atak davranmıştım? Benim bu açıksözlülüğümü, serbestliğimi belki St. John gibi o da ayıplamıştı. Onun benimle evlenmek istediğine, bana evlenme önereceğine inandığım için böyle konuşmuştum. Bana hemen sahip olmak isteyeceğine ilişkin bir inanç bana cüret, hız vermişti. Gel gör ki, efendim, hâlâ bu konuya dokunmuyordu, hatta yüzü gitgide asılır gibiydi. Birden düşündüm ki belki de yanılmış, kendimi sersem yerine koymuştum. Kollarından yavaşça sıyrılmaya çalıştım, o beni gene heyecanla kendine doğru çekti.

"Yok, Jane, yok gitme. Sana dokundum artık, sesini duydum. Varlığının bana verdiği tatlı avuntuyu, huzuru tattım. Bu nimetlerden vazgeçemem artık. Kendi içim öyle tükendi ki, sana sahip olmam şart. Belki el âlem güler bu işe. Bencil bir soytarı der bana; olsun, umurumda değil. Ruhum sana susamış durumda, Jane! Bu susuzluğu giderilmezse beni içimden yıkacak."

"İyi ya... Yanınızda kalacağım işte. Öyle dedim ya!"

"Evet, ama yanımda kalmayı sen bir anlama alıyorsun, ben başka anlama. Sen belki de benim gözüm elim olmakla yetineceksin. İyi yürekli bir küçük hastabakıcı gibi bakacaksın bana; çünkü sıcak, büyük bir gönlün olduğu için, acıdığın kimselere bu tür özverilerde bulunursun. Belki benim de bununla yetinmem gerekir. Belki sana karşı yalnızca bir baba sevgisi beslemem daha yerinde olur. Sen ne dersin? Söyle bakalım."

"Siz ne derseniz ben de onu derim, efendim. Sizce daha uygunsa yalnızca hastabakıcınız olmakla yetinirim."

"Ama her zaman benim hastabakıcım olarak kalamazsın ki, Janet. Gençsin. Bir gün gelip evleneceksin elbet."

"Evlenmek önemli değil benim için."

"Önemli olmalı. Eski halim olsaydı bak ben nasıl önemsetirdim bunu sana! Şimdi kör bir kütükten ibaretim!"

O gene kara kara düşüncelere daldı. Benimse keyfim yerine gelmiş, cesaretim tazelenmişti: Onun bu son sözleri bana zorluğun nereden doğduğunu göstermişti. Suçun bende olmadığını anlayınca

deminki utangaçlığım da kalmadı. Daha canlı bir ifadeyle, "Birisinin sizi ele alıp gene insan kılığına sokması gerek artık," diyerek o gür, çoktan beri kesilmemiş saçlarını karıştırdım. "Çünkü, ben görmeyeli siz insanlıktan çıkıp aslan olmuşsunuz; ya da ona benzer bir şey. Savaş alanlarındaki Nabukadnezar gibi bir haliniz var. Saçlarınız, uçuşmuş kartal tüylerini andırıyor. Belki elleriniz de kuş pençesine dönmüştür, daha görmedim."

Efendim, "Bu kolumda ne el kaldı, ne tırnak!" diyerek sakat kolunu göğsünden çekip bana gösterdi. "Kütük gibi bir şey... İğrenç bir manzara. Öyle değil mi Jane?"

"Acı bir manzara efendim. Gözleriniz de, alnınızdaki yanık izi de öyle. İşin asıl tehlikeli yanı şu ki bütün bunlar yüzünden insanın sizi daha da çok seveceği, sizi gereğinden çok şımartacağı geliyor."

"Benim şu kör gözlerimle şu kütük kolumu görünce tiksineceğini sanmıştım, Jane."

"Öyle mi? Öyle bile olsa bana söylemeyin, sonra size hakaret eder, anlayışınızın kıt olduğunu söylerim. Şimdi beni bir an bırakın da şu şöminedeki ateşi canlandırıp ortalığı toplattırayım. Alevli yandığı zaman ateşi görebiliyor musunuz?"

"Evet. Sağ gözümle bir parıltı seçebiliyorum. Kızılımtırak bir aydınlık."

"Mumları da görebiliyor musunuz?"

"Pek sönük olarak. Her biri ışıklı bir sis gibi."

"Beni görebiliyor musunuz?"

"Yok meleğim. Ama seni duyabiliyorum, sana dokunabiliyorum ya... Buna bin şükür."

"Akşam yemeğini ne zaman yiyorsunuz?"

"İkindi çayından sonra hiçbir şey yemiyorum."

"Bu gece yiyeceksiniz. Benim karnım aç. Sizin de açtır ya, aklınıza gelmiyordur."

Mary'yi çağırtarak ortalığa güzelce çeki düzen verdirttim, doyurucu bir yemek hazırlattım. Heyecanlıydım, keyifliydim. Yemek sırasında da, sonradan da saatler boyunca onunla neşeyle, rahatlıkla söyleştim. Onun yanındayken davranışlarımı kollayıp sözlerimi tartmak, coşkunluğumu, sevincimi baskı altında tutmak zoru yoktu. Onun yanında ben, benim yanımda o, tam anlamıyla yaşıyorduk.

Efendimin gözleri görmediği halde yüzü gülümsüyor, sevinçten parlıyor, çizgileri yumuşayıp tatlılaşıyordu.

Yemekten sonra bana bir sürü soru sormaya başladı: Nereye gitmiş, nerelerde kalmıştım; ne iş yapmıştım; onu nereden, nasıl bulmuştum falan filan. Bunları üstünkörü karşılıklarla geçiştirdim; çünkü saat çok geçti, her şeyi o gece anlatamazdım ona. Hem zaten, onu heyecanlandırıp duygulandırmaya, üzmeye de niyetim yoktu şimdilik. O anda tek amacım ona neşe vermekti. Gerçekten de neşelenmişti, ama daha tam değil: Konuşma arasında bir an sessizlik olsa hemen huylanıyor, eliyle beni arayarak, "Jane?" diyordu.

"Jane, sen sahi insan türünden misin? Emin misin bundan?"

"Ben bütün varlığımla buna inanıyorum, efendim."

"Öyleyse bu karanlık, kederli akşam saatinde, yanı başımda nasıl bitiverdin birden bire? Bir hizmetçinin elinden su almak için elimi uzatıyorum, suyu sen veriyorsun bana. Mary'ye bir şey soruyorum, senin sesin geliyor."

"Mary'nin yerine tepsiyi ben getirmiştim de ondan."

"Ya şu baş başa geçirdiğimiz saatin büyüsü? Aylardır nasıl karanlık, sıkıcı, umutsuz bir yaşam sürdüğümü kim anlayabilir? Yapacak işim yok. Beklediğim bir şey yok. Geceler gündüzden, gündüzler geceden farksız. Yalnız ateş söndüğü zamanlar üşüyorum, yemek yemeyi unuttuğum zamanlar açlık duyuyorum. Sonra, dinmez bir acı. Jane'ime yeniden kavuşabilmek için çılgınlığa varan bir özlem. Evet, onun yokluğu gözlerimin yokluğundan daha çok koyuyordu bana. İşte şimdi Jane yanımda... Beni sevdiğini de söylüyor... Nasıl olur bu? Ya geldiği gibi gene apansız gidiverirse? Korkarım ki yarın bir bakacağım... Jane'imin yerinde yeller esiyor!"

Bu durumda, onun kaygılarıyla ilişiği olmayan sıradan, gündelik, gerçekçi bir sözün iyi geleceğini düşündüm. Parmağımı kaşlarının üzerinden geçirerek, "Kaşlarınız yanmış," dedim. "Bir merhem süreyim de gene eskisi gibi gürleşsin."

"Ey yardımcı ruh, bana herhangi bir yoldan hizmet etmeye ne gerek var... Aklına esince gene beni bırakıp gideceksen? Nereye, nasıl gittiğini haber vermeksizin, bir gölge gibi, benim bir daha hiç bulamayacağım yerlere kaçacaksan?"

"Yanınızda tarak var mı, efendim?"

“Neden, Jane?”

“Şu dağınık, kapkara yeleyi biraz düzeltmek istiyorum da. Size yakından baktıkça ürküyorum adeta. Benim peri meri olduğumdan dem vuruyorsunuz, ama aslında siz orman cinlerini andırıyorsunuz, şu halinizle!”

“Pek mi çirkinim, Jane?”

“Pek çirkinsiniz, efendim. Ama, zaten oldum olası çirkinsinizdir.”

“Ehem! Nerelerde gezip dolaştığını Tanrı bilir ama eski hınzırlığından kurtulmamışsın.”

“Oysa melek gibi insanların arasındaydım... Sizden bin kat daha iyi olan, sizin aklınızdan bile geçirmediğiniz yüce düşünceleri bulunan kimseler, sizden çok daha kibar, çok daha nazik kişiler.”

“Kimin nesiymiş bunlar?”

“Öyle kıvrılıp bükülürseniz saçlarınız elimde kalacak!”

“Kimlerin yanındaydın, Jane?”

“Bu gece taş çatlasa anlatmam, efendim. Artık yarına kadar bekleyeceksiniz. Öykümü yarıda kesmek güvence sayılır bir bakıma; kahvaltı masasında görüneceğime işarettir... Dedim de aklıma geldi: Yarın sabah karşınızda yalnız bir bardak suyla belirmem doğru olmaz. En azından bir yumurta getirmeliyim... Bir de kızarmış sucuk!”

“Ah seni alaycı ruh! İnsan içinde büyümüşsün, ama soyun ecinni senin. On yaş gençleştirdin beni. İçimin zehrini aldın, Jane.”

“İşte, efendim... Bebek gibi oldunuz şimdi. Artık bana izin verin. Üç gündür yollardayım. Ne de olsa yorulmuşum galiba.”

“Bir sözüm daha var, Jane. Oturduğun yerde yalnızca hanımlar mı vardı?”

Güldüm, onun elinden kaçtım. Koşarak yukarıya çıkarken hâlâ gülüyordum. İçim kaynayarak, “İyi fikir!” diye düşündüm. “Onun tasalı düşüncelere dalmasını önlemenin yolunu buldum. Kıskandırırsam kendi kendini dinlemekten vazgeçer.”

Ertesi sabah erkenden onun uyanıp kalkmış olduğunu, odadan odaya dolaştığını duydum. Mary aşağı iner inmez de efendisinin, “Jane Eyre burada mı?” diye sorduğunu işittim. Sonra, “Hangi odayı verdiniz ona?” diye sordu. “Rutubetli değil ya? Kalktı mı acaba? Git de sor bakalım, bir istediği var mı? Ne zaman aşağı gelecek?”

Kahvaltı hazırlanınca aşağı indim. Odaya usulca girerek o daha benim farkıma varmadan ben onu gördüm. O kudret, yaşam dolu ruhun, vücut sakatlığının elinde tutsak oluşunu seyretmek gerçekten üzücü bir manzaraydı. Edward Rochester koltuğunda oturuyordu; kımıldamıyordu ama rahat da değildi! Belli ki diken üzerindeydi, yüzünde de artık yer etmiş olan üzgünlük çizgileri açıkça okunuyordu... Yakılmak için bekleyen sönük bir lamba gibiydi. Çok yazık ki bu lambanın alevini yakmak kendi elinde değildi. Bunu ancak başka biri yapabilirdi. Aşağı inerken şen, tasasız davranmaya karar vermiştim, ama o aslan gibi adamın böyle elden, ayaktan düşmüş durumu yüreğimi dağladı. Gene de onu elimden geldiğince şen şakrak selamladım:

"Bu sabah hava çok parlak, güneşli, efendim. Yağmur dinmiş, bulutlar gitmiş, ortalık pırıl pırıl. Kahvaltıdan sonra sizi yürüyüşe çıkaracağım."

Işığı yakmıştım: Edward'ın yüzü parlayıverdi.

"Gerçekten gelmişsin, tarlakuşum! Gel bana. Gitmedin, kaybolmadın demek? Bir saat kadar önce bir başka tarlakuşu duydum, ormanın üzerinde ta havada ötüyordu. Yalnız, onun şarkısı hiçbir şey söylemedi bana. Şu anda benim için dünyanın tek müziği Jane'imin şakıması! Şükür ki doğuştan gevezedir!"

Onun bu kadar benim elime baktığını görünce gözlerim yaşardı. Sanki tutsak düşüp kafese kapatılan bir ulu kartal, bir serçeden medet umuyordu! Ama, yufka yüreklilik etmeye de niyetim yoktu. Gözyaşlarımı sildim, onun kahvaltısını verdim.

Öğleye kadar zamanımızın çoğu açık havada geçti. Onu o ıslak, vahşi ormandan geçirip yeşil tarlalara çıkardım. Bu tarlaların, nasıl zümrüt gibi yemyeşil olduğunu, çiçeklerin, çalıların, yağmurdan sonra nasıl parladığını, gökyüzünün nasıl masmavi ışıldadığını anlattım. Güzel, kuytu bir yer seçerek oturttum onu. Sonra geçip dizine oturmayı da reddetmedim. Neden edeyim, ikimiz de birbirimize yakınken daha mutluyduk madem? Kılavuz yanımıza uzanmıştı. Her taraf dingin...

Efendim birden beni sımsıkı bağrına basarak, "Ah zalim, zalim vefasız!" diye inledi. "Ah, Jane, senin Thornfield'den kaçmış olduğunu öğrenince neler çektim bilsen... Hiçbir yerde bulamayınca seni! Sonra

odanı altüst edince yanına para, ziynet eşyası da almadığını anladım. Benim armağanım olan inci gerdanlık, kutusunda olduğu gibi duruyordu. Bavulların, sandıkların balayı yolculuğumuz için hazırlandıkları gibi bekliyorlardı. Kendi kendime sordum, 'Şimdi benim sevgilim ne yapacak, beş parasız, kimsesiz?' diye. Ne yaptın, Jane? Anlat artık."

O böyle üsteleyince ben de ona şu son yıl içinde başımdan geçenleri anlattım. O ilk üç günkü sefil, aç durumumu boş yere onu üzmemek için elimden geldiğince yumuşattım, ama bu kadarı bile onun o vefalı yüreğini benim istemediğim derecede yaraladı. Öyle beş parasız olarak kaçmakla yanlış iş yaptığımı söyledi. Niyetimi kendisine açmalıymışım, ona güvenmem gerekirmiş. Beni zorla kendine metres yapacak değilmiş ya! Çaresizlikten, kahırdan gözü bile dönmüş olsa beni çok sevdiği için dünyada incitmezmiş. Karşılığında tek bir öpücük bile istemeden, servetinin yarısını verirmiş de benim öyle kimsesiz, parasız pulsuz kalmama razı olmazmış. Ona anlattığımdan çok daha fazla sıkıntı çekmiş olduğuma da eminmiş...

"Her ne olursa olsun, çektiğim sıkıntı çok kısa sürdü," dedim. Sonra Kır Evi'ne sığınışımı, köy öğretmeni oluşumu, mirasa konarak akrabalarıma kavuşmamı, sırasıyla anlattım. St. John Rivers'ın adı sık sık geçiyordu. Edward da buna mim koymuştu. Ben anlattıklarımı bitirir bitirmez, "Şu St. John denilen adam hala oğlun oluyor demek?" diye sordu.

"Evet."

"Çok anlattın onu. Beğeniyor musun?"

"Çok iyi bir insandı, efendim; beğenip sevmemek elimde değildi."

"İyi bir insan... Yani elli yaşlarında, kibar, efendiden bir adam mı demek istiyorsun?"

"Yirmi dokuz yaşında ancak var, efendim."

"Fransızların dediği gibi *jeune encore*[95]. Kısa boylu, silik, alımsız biri mi acaba? İyiliği gerçekten erdemli oluşundan mı, yoksa kötülük yapmayışında mı?"

"Hiç durmadan çalışan bir adam. İnsanlığa büyük hizmetler etmek için yaşıyor."

“Peki, ya kafası? Az buçuk kalın mı acaba? Çok iyi niyetli, ama konuştuğu zaman insanı biraz sıkıyor... Öyle mi?”

“St. John az konuşur, ama konuşunca da öz konuşur. Kafası olağanüstü işler. Zekâsı belki pek esnek değil, ama parlak.”

“Ateş gibi bir adam, desene?”

“Hem de nasıl!”

“Okumuş, bilgili bir insan mı bari?”

“Pek geniş bilgili, derinine okumasını seven bir aydın.”

“Sanırım tutumları, davranışları senin zevkine göre değilmiş... Öyle mi dediydin? Örümcek kafalı sünepenin biriymiş herhalde.”

“Ben onun davranışlarına hiç değinmedim, ama beğenilmeyecek bir yanı yoktu doğrusu. Pek kibar, ölçülü, tam bir beyefendi.”

“Görünüşü nasıldı? Unuttum. Giyim beğenisinden yoksun tam bir taşra papazı olsa gerek.”

“Pek iyi giyinir. Kendi de çok yakışıklıdır. Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü, çekme burunlu.”

Edward bana duyurmayacak bir sesle, “Boynu altında kalsın!” diye söyledi. Sonra, “Onu beğeniyor muydun, Jane?” diye sordu.

“Evet Mr. Rochester, beğeniyordum onu. Bunu bana daha önce de sormuştunuz.”

Soruların hangi yönde geliştiğinin farkındaydım, elbette. Kıskançlık yılanı efendimi yakalamış, sokmuştu, ne var ki yararlı bir iğneydi bu; çünkü ona her zamanki karamsar düşüncelerini unutturuyordu. Onun için, bu yılanı hemen savmak niyetinde değildim.

Edward’ın bundan sonraki sözü hiç beklemediğim bir şeydi; “Belki de artık dizimde oturmasanız daha iyi olacak Miss Eyre,” dedi.

“Nedenmiş Mr. Rochester?”

“Az önce söylediklerin oldukça keskin bir çelişkiyi yansıtıyor. Sözlerinle çok zarif bir Apollon portresi çizdin. Hayalinde yaşıyor: Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü, Grek burunlu. Karşısında ise bir Vulcanus[96] var; esmer, geniş omuzlu, gerçek bir demirci. Kör ve topal olması da cabası.”

“Bu şimdiye kadar hiç aklıma gelmemişti efendim; ama gerçekten de Volkan’a benzemez değilsiniz.”

“Peki, beni bırakıp gidebilirsiniz hanımefendi; ama gitmeden önce (elimi daha da sıkı kavradı) birkaç soruma cevap verir misiniz lütfen?” Efendim bunu söyledikten sonra duraksadı.

“Ne gibi sorular Mr. Rochester?”

Bunu şöyle bir sorgulama izledi:

“St. John, seni köy okuluna öğretmen yaptığı zaman dayısının kızı olduğunu bilmiyordu, öyle mi?”

“Öyle.”

“Sık sık görüşüyor muydunuz? Arada okula uğruyor muydu?”

“Her gün.”

“Yaptığın işleri beğenmiyor muydu? Senin ne hünerli yaratık olduğunu biliyorum. Onun için, okulda çok iyi çalışıyordun sanırım.”

“St. John benim çalışmamdan hoşnuttu, efendim.”

“Sende hiç ummadığı yönler, cevherler keşfediyordu, değil mi? Yeteneklerinden kimileri olağanüstü sayılır, Jane.”

“Ben o kadarını bilemem, artık.”

“Okulun yanında küçük bir evin olduğunu söyledin; St. John’un hiç oraya geldiği olur muydu?”

“Ara sıra.”

“Akşamları?”

“Birkaç kez.”

Sessizlik.

“Akraba olduğunuz anlaşıldıktan sonra onların yanında kaç zaman kaldın?”

“Beş ay.”

“St. John sizlerin aranıza çok karışır mıydı?”

“Evet. Arka salon hepimizin çalışma odamızdı. O pencere başında otururdu, bizler masa başında.”

“Çok çalışır mıydı?”

“Pek çok.”

“Ne çalışırdı?”

“Hintçe dilini öğreniyordu.”

“Ya bu arada sen ne çalışıyordun?”

“Önce Almanca çalışıyordum.”

“Halanın oğlu hiç ders vermedi mi sana?”

“Biraz Hintçe öğretti.”

“Sana Hintçe öğretti ha?”
“Evet, efendim.”
“Kız kardeşlerine de öğretiyordu herhalde?”
“Yo.”
“Yalnızca sana ha?”
“Yalnızca bana.”
“Sen mi istedin ders almayı?”
“Hayır.”
“Demek, o istedi?”
“Evet.”
İkinci bir sessizlik.
“Neden dolayı istiyordu bunu? Hintçe dilini bilmek senin ne işine yarayabilir?”
“Beni Hindistan’a götürmeyi düşünüyordu da.”
“Ha! İşte işin can alıcı noktasına ulaştık. Seninle evlenmek istiyordu demek?”
“Evlenmek istedi benimle, evet.”
“Uyduruyorsun bunu! Tepemi attırmak için yaratıyorsun!”
“Kusura bakmayın, ama baştan sona doğruyu söylüyorum. Hem de kaç kez önerdi evlenmemizi. Onun yerinde siz olsaydınız ancak bu kadar direnebilirdiniz!”
“Miss Jane Eyre, dilerseniz buradan gidebilirsiniz! İşte izin çıktı... Öyle olduğu halde neden böyle arsızca dizime tünemiş oturuyorsunuz?”
“Pek rahatım da ondan.”
“Hayır, Jane, rahat değilsin; çünkü gönlün burada değil. Kuzenin olacak o adamda, St. John’da bırakmışşın sen gönlünü. Ah, şu âna kadar ben minik Jane’imi bütün bütün kendimin sanıyordum! Beni, bırakıp gittiği zaman bile sevdiğine inanıyordum. İçimdeki deryalar kadar zehrin içinde bir damla tatlı baldı bu. Bunca zaman ayrı kaldık... Bunca kanlı gözyaşı döktüm ayrıyız diye... Ben senin ardından yas tutarken senin bir başkasına gönül verdiğin bir kez bile aklıma gelmedi. Ama, karalar bağlamak ne işe yarar! Jane... Bırak beni. Git, St. John’la evlen!”
“İtin beni öyleyse, efendim. Silkip atın, yoksa ben sizi kendiliğimden dünyada bırakıp gitmem.”

“Jane, bayılıyorum senin şu sesine! Gene umut veriyor bana. Öyle dürüst bir ifadesi var ki! Sesini duyunca bir yıl öncesine dönmüş gibi oluyorum. Bu arada senin yeni bir bağ kurduğunu unutuyorum. Gene de budala değilim ben. Hadi, git artık...”

“Nereye gideyim istiyorsunuz, efendim?”

“Kendi yoluna. Kendi seçtiğin kocanın yanına.”

“O da kimmiş?”

“Kim olacak? Şu St. John Rivers işte.”

“Benim seçtiğim koca falan değil o. Hiçbir zaman da olamaz; çünkü beni sevmiyor, ben de onu sevmiyorum. O Rosamond adında güzel bir genç kızı seviyor. Kendine göre seviyor ki bu sizin sevmenize hiç benzemiyor, efendim! Onun benimle evlenmek isteyişi, yalnızca iyi bir misyoner karısı olacağıma inandığı içindi. Kendisi iyi, hatta büyük bir adamdır, ama serttir, bana karşı buz gibi de soğuktur. Bana zerrece âşık değil. Bende birkaç işe yarar ruhsal değerden başka hiçbir çekici yön görmüyor. Ama, siz diyorsunuz ki sizi bırakıp ona gitmeliymişim... Öyle mi, efendim?”

Elimde olmayarak baştan aşağı ürpermiş, içgüdümle, sevdiğim adama sokulmuştum. Gülümsedi.

“Doğru mu anlattıkların, Jane? St. John’la senin arandaki ilişkiler gerçekten bu durumda mı?”

“Bütünüyle, efendim. İnanın, kıskançlık duymanız yersiz. Sizin tasanızı dağıtmak için biraz şaka yapayım dedim. Öfkenin üzüntüden daha iyi geleceğini düşündüm de ondan. Benim sevgimi istiyorsanız gerçekten... Benim sizi aslında ne kadar çok sevdiğimi bilseniz içiniz rahat eder, göğsünüz kabarır. Gönlüm yalnızca sizin, efendim, size ait. Kader beni sizden ayrı kalmaya mahkûm etse bile gönlüm sizden ayrılmaz.”

Edward beni gene öptü ama acı düşünceler yüzünü yeniden karartmıştı. Üzgün sesle, “Ah, sönen gözlerim, şu sakat elim!” diye mırıldandı.

Avutmak için okşadım onu. Aklından neler geçtiğini biliyordum. Bunları açığa vurmak istiyor, ama göze alamıyordum. O başını öte yana çevirirken ben onun gözlerinden birer damla yaş sızdığını, o sert çizgili yanağa doğru yuvarlandığını gördüm. Yüreğim ağzıma geldi.

Biraz sonra Edward, "Benim Thornfield'deki o yıldırım çarpmış kestane ağacından pek farkım yok!" diye söyledi. "O ağaç yıkıntısının taptaze bir sarmaşık gülüne, 'Gel de benim çürük gövdemi çiçeklerinle sar,' demeye hakkı var mıdır?"

"Siz ne yıkıntısınız, ne de yıldırım çarpmış ağaç! Güçlü, yaşam dolusunuz. Siz isteseniz de, istemeseniz de köklerinizin çevresinde filizler yeşerecek, sizin o cömert gölgenize sığınacaklar, büyüdükçe de size doğru yaslanıp sarılacaklar; çünkü sizin gücünüz onlara güvenli bir destek olacak."

Edward gene gülümsedi: Onu avutmuştum. "Filiz demekle arkadaşlarımı demek istiyorsun, değil mi, Jane?" diye sordu.

Ben biraz duralayarak, "Evet, arkadaş," dedim. Arkadaştan ileri bir şey demek istiyordum, ama başka ne söz kullanacağımı bilemiyordum. Efendim bana yardım etti:

"Evet, ama ben bir eş istiyorum, Jane."

"Öyle mi, efendim?"

"Öyle ya! Haberin yok muydu, Jane?"

"Yoktu elbet! Şimdiye kadar bundan hiç söz etmediniz ki!"

"Kötü bir haber mi bu senin için?"

"Bu, duruma bağlıdır, efendim... Bir de, yapacağınız seçime."

"Bu seçimi benim adıma sen yapacaksın, Jane. Ben de senin sözünü tutacağım."

"Öyleyse sizi 'dünyada en çok seven'i seçin, efendim."

"Hiç olmazsa, 'dünyada en çok sevdiğim'i seçeceğim... Jane, evlenir misin benimle?"

"Evet, efendim."

"Kendi elinle yedeceğin zavallı bir körle ha?"

"Evet, efendim."

"Senden yirmi yaş büyük, senin bakımına muhtaç bir sakatla ha?"

"Evet efendim."

"Gerçek mi, Jane?"

"Çok gerçek, efendim."

"Ah, sevgilim benim! Tanrı seni korusun, ödüllendirsin!"

"Mr. Rochester... Ömrümde tek bir hayır işlemişsem, tek bir iyilik düşünmüşsem... Tek bir kez candan, temiz bir dua etmişsem... Ömrümde tek bir temiz muradım olmuşsa... Ödülünü şimdi

görüyorum. Sizin karınız olmak bence dünyada en mutlu insan olmak demektir."

"Özveriden zevk alıyorsun da ondan."

"Özveri mi? Neyi feda ediyormuşum ben? Açlığı, kıtlığı feda edip tokluğa, bolluğa kavuşuyorum. Salt umutla yaşamaktan vazgeçip huzuru, mutluluğu seçiyorum. Kollarımı en değer verdiğim şeye dolamak, dudaklarımı sevdiğime bastırmak, güvendiğim sığınakta dinlenmek... Özveri mi bu?"

"Bir de sakatlıklara katlanmak, Jane... Benim noksanlarımı görmezlikten gelmek..."

"Benim gözümde sizin ne sakatlığınız, ne de noksanınız var, efendim. Sizi şimdi daha bile çok seviyorum; çünkü gerçekten işinize yarayabilirim. O gururlu, kendi başına buyruk döneminizdeyse hep siz veresiniz, karşınızdakini hep siz koruyasınız isterdiniz."

"Şimdiye kadar ele bakmaktan, güdülüp yedilmekten nefret ettim. Bundan sonra bu nefretimin geçeceğini sanıyorum. Elimi bir uşağın eline vermek hoşuma gitmiyordu: Jane'in o küçücük parmaklarını hissetmekse çok hoş! Çevremde hizmetçilerin dört dönmesindense tek başıma kalmayı yeğ tutuyordum; Jane'in tatlı özeniyse benim için sürekli bir zevk, sevinç kaynağı olacak. Jane tam bana göre. Ben de ona göre miyim acaba?"

"Benliğimin en ince noktasına kadar, efendim."

Efendim, "Durum bu olduğuna göre, beklememiz için tek bir neden yok. Hemencecik evlenebiliriz," dedi. Sesi, davranışı istek ve heyecan doluydu; eski ateşi gene alevlenmeye başlıyordu. "Jane, hiç gecikmeden tek vücut olmalıyız. Nikâh kâğıtlarını almaktan başka yapacak bir iş yok. Sonra hemen nikâh!"

"Efendim, şimdi farkına vardım, güneş alçalmaya başlamış bile. Kılavuz yemek yemek için eve döndü. Saatinize bakabilir miyim?"

"Al saati de kemerine tak, Janet... Senin olsun. Nasıl olsa artık benim işime yaramıyor."

"Saat dörde geliyor, efendim. Acıkmadınız mı?"

"Bundan sonraki üçüncü gün düğün günümüz olsun, Jane. Gelinlik, mücevher falan düşünmeyeceğim artık. O tür şeylerin aslında beş paralık değeri yok."

“Güneş bütün ıslaklığı kuruttu, efendim. Rüzgâr dindi. İyice sıcak bastırdı.”

“Biliyor musun, Jane, şu anda senin o inci gerdanlığın benim şu kalın, kara boynumda, kravatımın altında duruyor? Ömrümün tek hazinesini yitirdiğim günden beri andaç diye hep takıyorum onu.”

“Eve orman yolundan dönelim. Daha gölgelik olur.”

Edward bana kulak bile vermeden kendi düşüncelerine dalmıştı: “Jane, sen beni dinsiz kâfirin biri diye bilirsin sanırım. Ama, şu anda gönlüm bu dünyanın merhametli Tanrısına karşı minnetle dolup taşıyor. O’nun görüşü insanoğlununkine benzemez, çok daha açıktır. Yargısı bizimkinden başkadır, ama çok daha bilgedir. Günah işlemiştim ben: Tertemiz çiçeğimi kirletecek, onun masumluğuna günah lekesi sürecektim... Her şeye gücü yeten Tanrı onu elimden aldı. Ben bu Tanrı buyruğuna boyun eğeceğim yerde dik kafalı bir başkaldırı içinde, adeta lanet okudum, meydan okudum O’na! İlahî adalet kendini gösterdi, felaketler art arda üzerime üşüştü. Ölümün eşiğine kadar gidip döndüm. Tanrı’nın cezası yaman oluyor. Bana verdiği cezalardan biri de benim ömür boyu burnumu kırmaya yaradı: Gücümle ne kadar gurur duyardım bilirsin. Şimdi ise, küçük bir çocuk kadar başkasının eline bakar bir duruma düştükten sonra, bu güç ne işime yarar! İşte böyle, Jane... Son günlerde, ancak şu son günlerde, başıma gelen felaketlerde Tanrı’nın parmağını görmeye başladım. Pişmanlık getirmeye, hatta tövbe etmeye, Tanrı’dan af dilemeye başladım. Arada bir dua da ediyorum... Kısacık dualar, ama candan.

Bundan birkaç gün önce –yok, tam olarak biliyorum dört gün önce, geçen pazartesi– üzerime, şimdiye kadar hiç bilmediğim bir hal geldi. Öfkemin, hırsımın yerini derin bir keder, bir hüzün aldı. Ne zamandır, seni hiçbir yerde bulamadığıma göre ölmüş olacağına inanç getirmiştim. O gece geç vakit, belki saat on bir-on iki sularında, yatmadan, Tanrı’ya dua ettim; uygun bulursa beni bu dünyadan almasını, öbür dünyada Jane’ime kavuşturmasını diledim... Odamda, açık penceremin önündeydim. İpek gibi yumuşak, tatlı gece havası içimi yatıştırıyordu. Seni öyle arıyordum ki, Janet! Hem ruhumla, hem de bedenimle öyle özlüyordum ki seni! ‘Bunca aydır çektiğim yalnızlık, acı artık yetmedi mi?’ diye, üzgün, boynum bükük, sordum Tanrı’ya. Bütün çektiklerimi hak ettiğimi kabul ediyordum, ama daha

fazla çekecek gücüm kalmadığını ileri sürüyordum. Böyle acılar içinde kıvranırken kalbimin çığlığı, elimde olmaksızın, dudaklarımda koptu: “Jane, Jane, Jane, diye bağırmışım.”

“Yüksek sesle mi söylediniz bunu?”

“Evet, Jane. Bir dinleyen olsaydı deli sanırdı beni... öylesine bağırmıştım.”

“Geçen pazartesi, gece yarısı sularıydı, öyle mi?”

“Evet. Saat önemli değil. En garibi, bundan sonra olanlar. Beni örümcek kafalı sanacaksın. Oldum olası birtakım boş inanlarım vardır, ama bu anlattıklarım gerçekten oldu. Şimdi sana anlatacaklarımı gerçekten duydum. Ben ‘Jane, Jane, Jane!’ diye seslenirken bir ses bana karşılık verdi. Nereden geldiğini bilmiyorsam da kimin sesi olduğunu biliyordum bunun. ‘Geliyorum; bekle beni!’ dedi bana. Sonra rüzgâra karışıp dağılan bir soru: ‘Neredesin?’ Becerebilirsem sana anlatayım bu sözleri duyunca gözümün önünde beliren hayali. Yalnız, anlatmak istediğimi anlatabilmek de pek güç. Frendean, bildiğin gibi, sık bir ormanın içine gömülmüş durumda. Bu ormanın içinde sesler boğulur, yankılanmaz. Bu ‘Neredesin?’ sorusu dağlık, tepelik bir yerden söylenmiş gibiydi, sesin tepelere çarpıp dönen yankısını duydum çünkü. Serin, taze bir dağ rüzgârı alnıma çarpıyor gibi oldu. Sanki vahşi bir yerde, Jane’imle buluşuyorduk. Ruhlarımızın o anda buluştuklarına eminim. Sen mışıl mışıl uykudaydın, herhalde, Jane. Belki de ruhun kafesinden çıkarak benim ruhumu avutmaya gelmişti; çünkü kendi varlığımdan emin olduğum kadar eminim ki bu ses senin sesindi!”

Benim o gizemli çağrıyı duyduğum da pazartesi gecesi, gece yarısı sularıydı; çağrıya da bu sözlerle karşılık vermiştim. Mr. Rochester’ın anlattıklarını dinledim, ama kendi başımdan geçenlerle ilgili hiçbir açıklamada bulunmadım. Bu rastlantı bence o kadar müthiş, anlaşılmaz bir şeydi ki o anda üzerinde konuşmak doğru olmazdı. Kendi başımdan geçenleri söylersem karşımdakini derinden etkileyecektim; o ise çok acı çekmişti, usunu bir de doğaüstü konularla karartmaya gerek yoktu. Böylece, ona hiçbir şey söylemeyip kendi içimden düşündüm.

Efendim anlatıyordu: “Dün gece öyle apansız karşıma çıktığında senin sahici olduğuna inanamadım. Buna artık şaşmazsın sanıyorum.

Senin bir sesten, hayalden ibaret olmadığına inanmakta güçlük çekiyordum. Gece yarısı duyduğum o ses, o yankı gibi yitip gideceğinden korkuyordum. Şimdi ise, Tanrı'ya bin şükür, öyle olmadığını biliyorum. Evet, Tanrı'ya şükrediyorum bunun için!"

O sevgili elini alıp bir an dudaklarıma götürdüm. Sonra kolunu omzuma doladım. Boyum onunkinden çok daha kısa olduğu için hem yol göstereni, hem de desteği yerine geçiyordum. Ormana girdik, evimizin yolunu tuttuk.

95. (Fr.) Genç daha. (Y.N.)

96. Tanrıça Venüs'ün kör ve topal kocası, ateş tanrısı Vulcanus. (Y.N.)

XXXVIII

Sevgili okurum, evlendim onunla. Sessiz sedasız evlendik. Nikâhta ikimizden, bir de papazla yazmandan başka kimse yoktu. Kiliseden dönünce çiftlik evinin mutfağına girdim. Mary yemek pişirmekte, John da bıçakları temizlemekteydi.

"Mary, bu sabah Mr. Rochester'la ben evlendik," dedim.

Kâhya kadınla kocası, efendiden olmakla birlikte, heyecansız, durgun kişilerdi; onlara tutup en şaşılacak haberi de verseniz çığlıklarla kulağınızın zarını delmeleri, sizi bir sürü lafa boğmaları gibi bir tehlike yoktu. Gene de benim bu haberim üzerine Mary başını kaldırıp aval aval yüzüme bakmadı değil. Elindeki kepçe uzun bir süre havada asıldı kaldı. Gene o süre boyunca John da bıçakları parlatma işine ara verdi. Sonra, Mary gene pişirdiği piliçlerin üzerine eğilerek,"Öyle mi, Küçükhanım? Bak hele!" dedi. Birkaç dakika sonra da, "Efendiyle çıktığınızı gördüm, ama kiliseye, evlenmeye gittiğinizi bilmedim," diyerek yemeğini pişirmesini sürdürdü.

Baktım, John, otuz iki dişini göstererek sırıtıyordu:

"Mary'ye demiştim ben, işin buraya varacağını! Mr. Edward'ın kafasından geçeni biliyordum. Çok beklemeyeceğini de biliyordum. Bana kalırsa pek de iyi etti. Dilerim mutlu olursunuz, efendim!" Nezaket gereği olarak, alnındaki perçemi şöyle bir çekiştirdi.

"Eksik olma, John. Mr. Rochester seninle Mary'ye şunu gönderdi." John'un eline beş sterlinlik bir kâğıt para tutuşturdum, karşılık beklemeden dışarı çıktım.

Bir süre sonra gene mutfak kapısının önünden geçerken şu sözler kulağıma çarptı: "Bu kız ona tanıdığı bütün o kibar hanımefendi takımından daha uygun. Belki ahım şahım güzel değil, ama çirkin hiç değil. Pek de iyi bir hanım. Sonra, Beyefendinin gözünde bir içim su olduğu da belli... Bu kadarını kim olsa görebilir!.."

Kır Evi'ne, Cambridge'e de hemen birer mektup yazarak haberi verdim. Diana ile Mary beni candan kutladılar. Diana bana balayının sonuna kadar vakit tanıdığını, sonra beni görmeye geleceğini yazıyordu.

Mektubu kendisine okuduğum zaman kocam, "O zamana kadar beklemese iyi olur, Jane," dedi. "Yoksa çok geç kalabilir; çünkü bizim balayımız ömür boyunca sürecek; ancak senin ya da benim mezarımız başında sona erecek."

St. John haberi nasıl karşıladı, bilemeyeceğim. Evlendiğimi bildirdiğim mektuba karşılık vermedi. Altı ay sonra ondan bir mektup aldım: Kocamın adından, evlenmiş olmamdan hiç söz etmiyordu. İfadesi soğukkanlı, çok ciddi olmakla birlikte iyilik doluydu. O günden sonra, çok sık yazmadıysa da, mektubunu hiç eksik etmedi. Hep benim mutluluğumu diliyor, "Umarım salt dünyevi şeyleri önemseyerek Tanrısız yaşayanlardan biri olup çıkmazsın," diye dileklerde bulunuyor.

Küçük Adela'yı unutmuş değilsiniz ya? Ben unutmamıştım: Evlendikten az sonra okuluna gidip onu görebilmek için kocamdan izin istedim. Kızcağızın beni görünce kapıldığı çılgın sevinç gözlerimi yaşarttı. Solgun, zayıf görünüyor, okulda mutlu olmadığını söylüyordu. Okulun kurallarını, derslerinin o yaştaki bir çocuk için aşırı ağır olduğunu gördüm ve onu yanıma alıp eve getirdim. Niyetim ona gene mürebbiyelik etmekti, ama bunun kolay yürümeyeceğini çok geçmeden anladım. Artık bütün zamanımla özenimi kocama vermek zorundaydım; bunlara o muhtaçtı. Ben de Adela için daha az sıkı, bize daha yakın bir okul buldum. Adela'yı orada sık sık gidip görebilecek, ara sıra alıp eve getirebilecektim. Hiçbir şeyinin eksik olmaması için elimden gelen özeni gösterdim, o da az zamanda yeni okulunu iyice benimsedi, sevdi, çok mutlu oldu. Derslerinde de güzel ilerliyordu. Yaşı büyüdükçe, aldığı bu sağlam İngiliz terbiyesi sayesinde Fransız hoppalıklarının çoğundan vazgeçti, okulu bitirince de benim için sevimli, cana yakın bir arkadaş olup çıktı. İyi huylu terbiyeli, uysaldı. Kendisine ufacık bir iyiliğim dokunmuşsa, Adela bana karşı gösterdiği minnet dolu sevgiyle bunu çoktan ödedi sayılır.

Öyküm sonuna yaklaşıyor. Evlilik yaşantımdaki deneyimlerime, adları bu öykümde en sık geçenlerin durumuna bir göz atayım,

tamam.

Şu sırada on yıllık evliyim. Dünyada en çok sevdiği varlık için yaşamanın, onunla birlikte yaşamanın ne olduğunu biliyorum. Kendimi Tanrı'nın en mutlu –sözle anlatamayacak kadar mutlu– bir kulu sayıyorum; çünkü kocam nasıl benim hayatımsa ben de kocamın bütün hayatıyım. Dünyada eşiyle benim kadar kaynaşmış, onun etinin eti, kanının kanı olmuş bir kadın daha bulunamaz. Ne ben Edward'la ne de Edward'ım benimle birlikte olmaktan hiç usanmıyoruz. Bunun sonucu olarak da hep bir aradayız. Bizim için bir arada olmak hem yalnızlığın özgürlüğünü hem de beraberliğin neşesini bulmak demektir. Bütün gün çene çalıyoruz desem yeri var. Birbirimizle konuşmak yalnızca yüksek sesle düşünmek gibi geliyor bize. İçimden bütün geçenleri ben ona anlatıyorum; o da bütün içindekileri bana anlatıyor. Yaradılış bakımından birbirimize iyice dengiz; bunun sonucu da tam bir anlaşma oluyor.

Evliliğimizin ilk iki yılını Edward kör olarak geçirdi. Bizi birbirimize bu derece yaklaştırıp kaynaştıran belki de bu oldu. Çünkü ben kocamın hem gözü, hem de sağ koluydum. Sözün tam anlamıyla. Bana çok zaman, "Gözümün nuru," derdi, bu deyimde bir abartma da yoktu. Kocam doğayı, kitapları benim gözümle görüyordu artık. Ben de onun hesabına bakmaktan, gördüğüm tarlaları, ağaçları, kasabaları, ırmakları, bulutları, ışıkları sözle anlatmaktan hiç bıkıp usanmıyor, gözlerinin görmediği şeyleri, kulakları yoluyla ona vermeye çalışıyordum. Ona kitap okumaktan hiç bıkmıyordum. Onu gitmek istediği yere götürmekten, yapmak istediğini onun yerine yapmaktan bir an olsun usanç getirmiyordum. Bu gördüğüm hizmetlerde üzgünlük payının yanı sıra dolu dolu, pek nefis bir tat da vardı; çünkü kocam bu hizmetleri benden utanıp acı çekmeden, kendini küçük görmeden isteyebiliyordu. Beni o derece gerçekten seviyordu ki benim yardımımdan yararlanmak ona ağır gelmiyordu; çünkü biliyordu ki ben de onu deli gibi seviyordum, yardımımı kabul etmesi beni en büyük muradıma kavuşturmak demekti.

Evliliğimizin ikinci yılını doldurduğu sırada bir sabah Edward bana bir mektup yazdırıyordu. Bir ara yanıma gelip üzerime doğru eğildi, "Jane, boynunda parlak bir şey var mı?" diye sordu.

Altın bir saat zinciri takmıştım.

"Evet," dedim.

"Sırtında da uçuk mavi bir elbise var, değil mi?"

Öyleydi. O zaman kocam, çoktandır bir gözündeki perdenin hafiflediğini sandığını, şimdi artık bundan emin olduğunu söyledi.

Londra'ya gittik. Edward orada ünlü bir göz doktoruna göründü; zamanla bir gözü görüş gücünü yeniden kazandı. İyice açık olarak göremiyor elbette. Pek uzun okuyup yazamıyor ama artık yedilmeden gezebiliyor. Gökyüzü onun için bir boşluk, yeryüzü karanlık bir bulut değil artık. İlk çocuğunu kucağına verdikleri zaman oğlunun kendi gözlerini almış olduğunu görebildi... İri, siyah, parıl parıl gözler. Tanrı'nın, cezası kadar merhametinin de yaman olduğunu o gün bir kez daha, yüreği dolup taşarak kabul etti.

İşte böyle, Edward'ımla ben mutluyuz. Sevdiklerimizin de bizceleyin mutlu olması bizi büsbütün sevindiriyor. Diana da, Mary de evlendiler. Bir yıl biz onları görmeye gidiyoruz, öbür yıl onlar bize geliyorlar. Diana'nın kocası bir deniz yüzbaşısı... Filinta gibi, ateş gibi bir subay, çok da iyi bir insan. Mary'nin kocası da, St. John'un üniversiteden arkadaşı olan, kişilik bakımından da, mevki bakımından da karısına layık bir papaz. Yüzbaşı Fitzjames de, Rahip Wharton da karılarını çok seviyorlar, karıları da onları çok seviyor.

St. John Rivers'a gelince, İngiltere'den ayrıldı. Hindistan'a gitti, kendine çizdiği yolda hâlâ ilerliyor. Ondan daha korkusuz, yılmaz bir ülkü adamı düşünülemez! Kararlı, vefalı, azim ve hayat, heyecan dolu olarak yürekten, candan çalışıyor, insanlığa hizmet etmek için elinden geleni yapıyor. Belki hâlâ serttir, amansızdır, hırslıdır, ama her yaptığını Tanrı aşkı için yapıyor. "İzimden yürüyecek olanlar kendi nefislerinden vazgeçsin, kendi çarmıhını sırtlayıp peşime düşsün," derken yalnızca İsa adına konuşan havarinin buyruğunu dile getirir o. Onun hırsı dünyadan kurtarılanların ilk safında yer almayı amaçlayan, Tanrı'nın tahtı önünde hiç suçsuz ve hatasız duran çağırılmış, seçilmiş, vefalı Yüce Ruh'un hırsıdır.

St. John evlenmedi. Daha da evlenmez. Şimdiye kadar kan ter içinde çalışmakla yetindi. Yalnız, görevi artık sona eriyor. Yaşamının şahane güneşi hızla günbatısına doğru inmekte. Ondan aldığım son mektup gözlerimden insanca yaşlar boşandırdı ama yüreğimi ilahî bir

sevinçle doldurdu: St. John Tanrı'nın ödülüne kavuşacağı, has altından tacını giyeceği günü bekliyormuş artık.

Biliyorum ki bundan sonra aldığım mektup bir yabancı eliyle yazılmış olacak, bana Tanrı'nın en sonunda, bu vefalı, çalışkan kulunu Cennet'e çağırmış olduğunu bildirecek. Bunun için ağlamak niye? St. John'un son saatini ölüm korkusu karartmayacak... İçi rahat, huzuru derin, yüreği pek, umudu parlak, inancı sağlam olacak. Kendi sözleri bunu daha şimdiden belirtiyor:

"Yüce Efendimden haber geldi. Hemen her gün daha açık olarak: 'Üzülme, çok yakında geliyorum,' diye bildiriyor bana. Her geçen saat de ben daha büyük bir sevinçle: 'Amin!' diyorum. 'Gecikmeden gel, Yüce İsa!'"